THOMAS MANN

YUSUF ve KARDEŞLERİ

YAKUP'UN HİKÂYELERİ
I. Cilt

1929 Nobel Edebiyat Ödülü

HECE

Thomas Mann: 6 Haziran 1875'te Lübeck'te Thomas Johann Heinrich Mann adlı bir tüccarın ikinci oğlu olarak doğan Thomas Mann, 20. yüzyılın en önemli Alman yazarlarından biridir. 1893'te orta okulu bitiren Mann, nefret ettiği okuldan ayrılarak annesi ve kardeşleriyle birlikte Münih'e taşındı. Burada bir sigorta şirketine gönüllü stajyer olarak girdi ve 1895-96 yıllarında Teknik Üniversitede okudu. *Frühlingssturm, Monatsschrift für Kunst, Literatür und Philosophie* (*İlkbahar Fırtınası*, Sanat, Edebiyat ve Felsefe Dergisi)'nin yazarları ve kurucuları arasında olan Mann, ağabeyi Heinrich tarafından çıkarılan *Das Zwanzigste Jahrhundert, Blätter für Deutsche Art und Wohlfahrt* adlı Alman ulusal, anti-Semitist dergide de yazıyordu. Ama Bismarck taraftarı genç yazar için şiir çalışmaları daha önemliydi. Heinrich ile birlikte 1896-98 yıllarında İtalya'ya yaptığı yolculuktan sonra 1898-99 yıllarında *Simplicissimus* adlı derginin redaktörlüğünü üstlendi. *Der kleine Herr Friedmann* (*Küçük Bay Friedmann*, 1901) gibi ilk öykülerinden sonra Mann, 1901'de *Die Buddenbrooks* (*Buddenbrook Ailesi*) adlı romanını yayınladı. Bu romanında yazar, Lübeck'li burjuvazi bir tüccar ailesinin dört kuşak boyunca çöküşünü anlatır. Burjuvazinin çalışkanlık, tutumluluk ve görev bilinci gibi erdemleri, sanatsal, entelektüel ve dini hayatları, kötü alışkanlıkları, lüks yaşantıları, avarelikleri, hastalıkları, ölümleri... yıkılışı anlatılır. Eserlerinin konusunu genellikle burjuvazinin yozlaşması oluşturur. Mann'ın ikinci başarısı *Tonio Kröger* adlı öyküsüdür. *Tonio Kröger*'de sanatla burjuva hayatı arasındaki zıtlık yansıtılır. Mann, 1905'te bir profesörün kızı olan Katia Pringsheim ile evlenir ve altı çocukları olur. Evlenmesi ve evliliğe bağlı olarak toplumda kendine bir yer edinmesi nedeniyle muhafazakâr/siyasal görüşleri sağlamlaşır. 1912'de soysuzlaşmış hayat tarzı nedeniyle mahva sürüklenen bir sanatçının öyküsünü anlatan *Der Tod in Venedig* 'i (*Venedik'te Ölüm*) yazdı. Mann, I. Dünya Savaşı'nı ulusal bir Alman coşkusu içinde savunarak *Betrachtungen eines Unpolitischen'i* (*Apolitik Bir Adamın Gözlemleri*, 1918) yazdı. *Der Zauberberg*, (*Büyülü Dağ*, 1924) Hans Castorp adlı bir mühendisin öyküsüdür. Bu romanın kahramanı da aşkın ve ölümün gücüne yenik düşer. Thomas Mann 1929'da Nobel Edebiyat ödülünü alır. 1933'te İsviçre'ye göç ederek Zürih yakınlarında Küsnacht'a yerleşti. Aynı yıl içinde *Joseph und Seine Brüder* (*Yusuf ve Kardeşleri*) adlı romanın birinci cildi çıktı. Mann, Yusuf tiplemesiyle ilk kez gelecek için umut vadeden bir karakteri anlatır. Yazar, bu romanıyla kendi politik gelişimini ima ederek faşizmin yenilebileceğine ilişkin umutlarını dile getirir. Mann 1936 yılında Alman uyruğundan çıkarıldı. Çekoslovak uyruğuna geçti. 1938'de ABD'ye taşındı. Bura-

da 1939'da *Lotte in Weimar* 'ı yazdı. 1944'te Amerikan uyruğuna geçen Mann, II. Dünya Savaşı'nda Alman dinleyicileri için faşizm karşıtı radyo programları hazırladı ve 1947'de *Doktor Faustus* adlı romamnı yayınladı. 1952'de İsviçre'ye dönen Mann, 1954'te *Die Bekenntnisse des Hochstaplers Felix Krull* (*Felix Krull Adlı Dolandırıcının İtirafları*) adlı romanını yazdı. Mann, Krull adlı narsist sanatçının itiraflarını tamamlayamadan 12 Ağustos 1955'te 80 yaşında Zürih'te öldü.

Zeki Cemil Arda: 1941 Kütahya doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünden; Latin Dili ve Edebiyatı, Klasik Arkeoloji Yan Dallarından (1965) mezun oldu. Türk ve Avrupa Edebî ve Tarihî Metinlerinde Tolerans, Motif ve İçerik Karşılaştırmaları, Türk ve Avrupa Mitolojileri Karşılaştırmaları alanlarında araştırmalar; Edebî ve Tarihî Metin Çevirileri yaptı. Bilimsel Araştırmalar için Almanya, Avusturya ve İsviçre'de bulundu. Almanya Federal Cumhuriyeti Alexander-von-Humbold-Vakfı ve DAAD'dan akademik çalışmaları ve araştırmaları için burs aldı. Anadolu, Ankara Üniversitesi, Çanakkale 18 Mart, Çukurova, Gazi ve Ahi Evran Üniversitelerinde görev yaptı. Çanakkale İlahiyat Fakültesi, Çorum İlahiyat Fakültesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dekanlıklarında bulundu.

YUSUF VE KARDEŞLERİ
YAKUP'UN HİKÂYELERİ

THOMAS MANN

Türkçesi:
Zeki Cemil Arda

HECE YAYINLARI

Hece Yayınları: 149
Roman: 1

Birinci Basım: Eylül 2006
© Hece Yayınları

Yusuf ve Kardeşleri'nin Yayım Hakkı
ONK AJANS aracılığı ile alınmıştır.

Kapak Tasarımı: Sarakusta
Dizgi: HECE
Düzelti: Kasım Gezen
Teknik Hazırlık: HECE

Baskı: Öncü Basımevi
Kazım Karabekir Caddesi
Ali Kabakçı İşhanı No: 85/2
İskitler / ANKARA
Tel: 384 31 20

TAKIM ISBN: 975-8988-42-5
ISBN: 975-8988-43-3

HECE YAYINLARI
Konur Sk. No: 39/1 Kızılay/Ankara
Yazışma: P.K. 79 Yenişehir/Ankara
Telefon: (0 312) 419 69 13
Fax: (0 312) 419 69 14
e-posta: hecedergi@yahoo.com

İÇİNDEKİLER

Ön Oyun: Cehenneme İniş / 9
Yakup'un Hikâyeleri / 61

Birinci Bölüm: Kuyu Başında
İştar / 63
Şöhret ve Yaşanan Zaman / 65
Baba / 71
Yebşe Adında Bir Adam / 75
Muhbir / 83
İsim / 92
Mağrur Mısırlılar Ülkesi / 100
Sınav / 107
Yağ, Şarap ve İncir Üzerine / 112
Karşılıklı Atışma / 119

İkinci Bölüm: Yakup ve Esau
Ay Dili / 127
Yakup'un Kimliği Üzerine / 129
Elifas / 138
Büyük Başkaldırış / 145
Esau / 150

Üçüncü Bölüm: Dina'nın Öyküsü
Küçük Kız / 159
Beset / 161
Doğru Yolu Gösterme / 164
Sözleşme / 168
Yakup Şekem Önünde Oturuyor / 171
Bağbozumu / 173
Koşul / 177
Kız Kaçırma / 181
Taklit / 184
Katliam / 187

Dördüncü Bölüm: Kaçış
İlk Böğürme / 193
Kızıl Adam / 196
İshak'ın Körlüğü Hakkında / 203
Büyük Şaka / 210
Yakup Yollara Düşmek Zorunda / 223

226 / Yakup'un Ağlaması Gerek
232 / Yakup Laban'a Geliyor
241 / Günahkâr İnsan
245 / Gece Ziyafeti
250 / Yakup İle Laban Sözleşme Yapar

Beşinci Bölüm: Laban'm Hizmetinde
255 / Yakup Ne Kadar Laban'ın Yanında Kalıyor
258 / Yakup ve Laban Sözleşmelerini Sağlamlaştırıyor
262 / Yakup'un Adaylığı Hakkında
266 / Yakup Bir Buluş Yapıyor
272 / Yakup Rahel'e Talip Oluyor
276 / Uzun Bekleme Zamanı Üzerine
287 / Laban'ın Büyümesi Üzerine

Altıncı Bölüm: Kız Kardeşler
297 / Kötü Yaratık
305 / Yakup'un Düğünü
329 / Tanrının Kıskançlığı Üzerine
334 / Rahel'in Şaşkınlığı Hakkında
338 / Dudaim

Yedinci Bölüm: Rahel
349 / Yağ Kehaneti
360 / Doğum
365 / Alacalar
374 / Hırsızlık
380 / Takip
393 / Benoni
409 / Dizin

ÖN OYUN
CEHENNEME İNİŞ

ÖN OYUN

Cehenneme İniş

1

Geçmiş zaman denilen kuyu derindir. Onu dibi görülmeyen olarak nitelemek gerekmez mi?

Bu belki de, sadece ve yalnız insanın varlığı, geçmişi söz konusu ediliyor ve sorgulanıyorsa: Bizim kendi doğal –keyifli ve doğaüstü– zavallı varlığımızı içeriyor ve onun sırrını son derece kolay anlaşılacak bir hâlde bütün bu konuşmanın ve sorgulamanın başlangıcını ve sonucunu oluşturuyorsa, konuşmalara zehir ve alev, sorgulamaya yalvarıp yakarma öğeleri yerleştiriyorsa, belki sadece bu yüzden doğru olur. Çünkü geçmiş zamanın altındaki dünyanın derinliklerine daha fazla inildikçe, daha çok kurcalandıkça ve oralara daha fazla temas edildikçe, insanın, tarihinin, medeniyetinin başlangıçtaki sebepleri bir bütün olarak asla belirlenemiyor ve karşısında, macera dolu ömür denilen zaman dilimlerini belirlemek için hâlâ şakülün ipini sağıyorsak, sürekli olarak dibi bulamıyorsak, böyle bir olay ortaya çıkıyor. Burada isabetli olan şey ise 'yeniden ve devamla' ifade ediliyor; çünkü bizim araştırıcı konumumuz bu keşfedilmeyeni bir tür çılgınca oyun olarak kabul ediyor: Ona aldatıcı içerik ve yolların varış noktalarını sunuyor, onlara ulaşılınca da arkasından yeniden geçmiş zamana giden yollar açıyor, tıpkı gezintisi bitmek bilmeyen, sahilde dolaşan birisi gibi, çünkü tırmandığı

her balçıklı kum yığınının arkasında daima insanı uzaklardaki dağlara gitmeye davet eden yeni ufuklar karşısına çıkar.

Belirli bir toplumu, kavmi veya inanç ailesini gerçekten hayata geçirip oluşturan ve bir sebebe bağlanmış başlangıçlar vardır anımsanacağı gibi, kuyunun derinliğinin hiçbir zaman böyle ciddi bir şekilde ölçülmesinin geçerli olamayacağı konusu gayet iyi bir şekilde öğretilmiş olsa bile, bir milleti sakinleştiren ve kişisel olarak da insanın tarihe ilişkin olarak duraksamasına neden olabilecek ilk başlangıçlar vardır.

Örneğin Yakup'un sevgili oğlu genç Yusuf, erkenden batıya giden Rahel, Kurigalzu[a], Kossalı olarak Yusuf'un Babil'de oturduğu zamanlar, Şumir ve Akad kralı, son derece özenle şekillendirilmiş olduğu görünen, sanki iyi donanımlı, kalkanlı bir savaş birliği gibi kıvırcık sakallarıyla Bel-Marduk'un[b] yüreğine iyilikler sunan, aynı zamanda sert ve haşin bir hükümdar; aşağıdaki ülkede, yani Teb'de[c], Yusuf'a 'Mizraim'[ç] veya 'Keme, Arap' adını verdikleri yerlerde yüce tanrı, 'Amun memnundur'[d] şeklindeki ifadeyle, onun kutsallığını, güneşin üçüncü öz oğlu olarak bu isimle onun ufuktaki sarayında

[a] Kurigalzu: MÖ. 1680-1160 yılları arasında Mezopotamya'da hüküm süren Kassit devleti krallarından ikisinin ortak adı –yn.

[b] Bel: "Rab, efendi" anlamlarına gelen önemli bir Babil tanrısı; Enlil'in bir versiyonu –yn. Marduk: Babil'in büyük tanrısı; yaratıcı tanrı. Aynı zamanda kralların rabbi, tanrıların çobanı, hukuk ve düzenin muhafızı, yüce hekim ve yüce büyücü olarak da adlandırılan Marduk, aslında bir bitki tanrısıdır. Tanrı Ea'nın oğlu olan Marduk'un ana tapınağı Babil şehrindeydi. Babil'in büyümesiyle onun gücü de büyüdü. Mitolojiye göre Apsu'nun, gürültülerinden dolayı şikâyeti üzerine tanrıça Tiamat'ın gücünü bilen Ea, savaşta Marduk'tan liderliği kabul etmesini ister. Yüce otoritenin kendisine verilmesi şartını öne sürer, tanrılar bunu kabul edince ağını ve yayını olan Marduk, savaşta Tiamat'ı öldürüp ordusunu esir alır. Daha sonra tanrılara bir ev yapar, gezegen ve yıldızları yaratır, zamanı, mevsimleri ve gök cisimlerinin hareketlerini belirler. Düşman tanrı Kingu'nun kanını alır ve insanı yaratmak için çamurla karıştırır; tanrıça Aruru'nun yardımıyla insanlık tohumunu yaratır. Boğa ve büyük yılanlar Marduk'un kutsal hayvanları olarak kabul edilir –yn.

[c] Teb: Yukarı Mısır'da, Nil kıyısında eski bir şehir –yn.

[ç] Mizraim: Mısır'ın Yahudi dilindeki adıdır ve kuşatılmış ve sınırlandırılmış demektir –yn.

[d] Amun (Amon, Ammon, Amen): Eski Mısır'ın Teb şehrinin yerel rüzgâr ve hava tanrısı, çok geçmeden güneş tanrısı Ra olur ve Amon-Ra adını alır. Nübye'de, inananlara koç olarak görünür –yn.

topraktan doğmuş olanlara gözleri kamaştıran bir nurla ifade ediyordu. Asur kendi ilahlarının kudretiyle büyüdüğünde, deniz kenarındaki büyük yolda, Gaza'dan[a] yukarıdaki sedir ormanlarıyla kaplı dağların geçitlerine kadar, kraliyet kervanlarının payına düşen vergiyi mavi lapis taşları ve damgalı altınlar hâlinde nehirler ülkesinin sarayları ile Firavun sarayı arasında bir o yana bir bu yana taşıdıkları zaman; Amoritlerin[b] şehirleri olan Beth-San, Ayalon, Ta'anek, Urusalim'de[c] Aştarti'ye[ç] hizmet edildiği zaman, Sihem ve Beth-Lahama'da aralarına nifak düşmüş insanların yedi gün süren hakiki oğul tartışmaları yankılandığı zaman, Kitap Şehri Gebal'da hiçbir tapınağa ve dinî törene ihtiyacı olmayan El'e[d] tapındıkları zaman; işte Yusuf, Mısırlılar tarafından Yukarı Retenu denilen Kenan yöresinde, çitlembik ağaçları ve hep yeşil kalan palamut meşelerinin gölgesinde, Hebron[e] civarında babasına ait ailesinin bulunduğu evde kalıyordu; ünlü, yakışıklı bir delikanlı, dolunay gibi hoş ve güzel bir kişi, annesine çektiği için yakışıklıydı; tıpkı saf âlemde sakin sakin süzülen İştar'ın[f] yıldızı gibiydi; ayrıca baba tarafından da akıl ve fikirle donanımlıydı, bunlar sayesinde üstünlüğünü bir ölçüde ortaya koyuyordu, –Yusuf (onun adını, memnuniyetle beş hatta altı kez belirttik; çünkü bu adam etrafında bir sır var ve sanki bize bu delikanlının za-

---

[a] Gaza (Gazze): Filistin'in güneybatısında Akdeniz'e yakın bir şehri –yn.

[b] Amorit (Martu, Maru, Mari, Amor, Amurrular): III. bin yıldan sonra Suriye'nin kuzeyinde Babilonya'da Palmira vahasında yerleşmiş batılı Sami bir kavim. XV.-XIV. yüzyıllarda, Suriye'nin güneyinde Kenan diyarından Arnon'a kadar Ürdün ırmağının doğu kıyıları boyunca rastlanan göçebe, avcı, çoban bir topluluktur –yn.

[c] Filistin bölgesindeki yerleşim yerleri –yn.

[ç] Aştarti (Aştoreth, Aştart): Fenikeliler ve Kenanilerin yüce verimlilik tanrıçaları; tanrı Baal'in eşi ve güçlü bir seksüel karakter; İştar, Venüs'ün Filistin'deki karşılığı.

[d] El: Kenaniler ve Fenikelilerce panteonun başı olarak tapılan yüce tanrı. El, tanrıların efendisi, kralı ve yaratılışın hâkimidir –yn.

[e] Hebron: Filistin'de bir şehir. Kudüs'ün 30 km güneyinde Kenan ülkesinin eski bir şehri –yn.

[f] İştar (İnanna, Aştart, Aştaroth, Astarte, Anaitis, Anat, Atar, Atargatis, Tarata): Mezopotamya'nın aşk ve verimlilik tanrıçası. Babası Sin, erkek kardeşi Şamaş'tır. Mezopotamya'da tanrıça İştar'ın, ihtiraslı bakışlarıyla erkekleri tutsak ettiğine, hatta öldürdüğüne inanılır –yn.

manın derinliklerine batmış ama bir zamanların böylesine konuşkan –hayat dolu kişisi hakkında elde edebileceklerimiz bir kâhin gücü veriyormuş gibi), Babil'in güneyindeki Ur[a] şehrinde, kendi lehçelerine göre Ur-Kaşdim, Kaldelilerin Ur şehrinde, kendisine ilişkin her şeyin başlangıcı olan hayata gözlerini açtı.

Çok uzun zaman önce –Yusuf bunu her zaman tam kesinlikle, ne kadar önce olduğunu hatırlayamıyordu– derin düşünceli ve iç dünyası huzursuz bir adam, kibarca 'kız kardeşim' olarak niteleldiği karısıyla ve diğer aile üyeleriyle birlikte kendisini Ur şehri tanrısı Ay'la eşdeğer olma hevesiyle oradan ayrılmıştı ve bunu, en doğru şey olarak kabullenip kendi huzursuz, kuşku dolu, hatta ıstırap içindeki durumuna en uygun gelen davranış olarak hissettiği için yollara düştü. Onun burasını terk edişi, çelişki ve başkaldırma sözcüklerinin taşıdıkları anlamlarla vurgulanmıyordu; bu, kendisinde hakaret edici etki bırakan oradaki malum binalarla ilgiliydi; bunları oralarda hükmeden Nemrud ve bu topraklardaki kudret sahipleri, gerçi kendileri kurmamışlardı ama öylesine güzel bir yenileme yaptırmış ve öylesine daha yüksek inşa ettirmişlerdi –bu ilkadamın gizli kanaatine göre, ilahî ışıklara saygı göstermek için onlara tapınıyorlardı, oysa Nemrud Krallığının topladığı kuvvet, göklere tırmanacak derecedeydi ve halkın dağılmasını önleyici bir kale konumundaydı.– İşte her şeye rağmen bu adam dağınık düşüncelere kapılıp yanındakilerle birlikte bilinmeyen yerlere doğru yollara düşmüştü. Yusuf'la ilgili metinler, Ur'daki büyük ay kalesinin aykırı düşünenleri özellikle sinirlendirip sinirlendirmediği konusunda tam bir görüş birliğinde bulunmamaktaydı. Tanrı Sin'in[b] kuleler hâlindeki tapmağı, bu ülkenin tamamına Sinear[c] adının veril-

[a] Ur: Mezopotamya'da bir şehir –yn.

[b] Sin: Eski Harran'ın meşhur ay tanrısı; Şamaş ve İştar'ın babası; tanrıça Nigal'in eşi. Ehulhul, Uzumu ve Deyr Kâdî tapınakları, Eski Harran'da tanrı Sin'in kült merkezleriydi –yn.

[c] Sinear: Basra körfezinin kuzeyine, bugünki Şatt'ın (yani Dicle ile Fırat'ın birleştiği) denize döküldüğü bölge –yn.

mesine neden olmuştu ve onun ismi bazı eserlerde onunla birlikte kullanılıyor, vatanla ilgili bir anlam içeriyordu. Tıpkı Sina dağının anlamındaki gibi veya Babil'deki Marduk için yapılan Esagila Tapınağı[a], yani Nemrud'un, zirvesini aynı şekilde gökyüzüne doğru yükselten ve Yusuf'un kesin olarak betimlediği şu başı yücelere değen Güneş Evi de öyle. Açıkçası orada daha pek çok sayıda başkaları da mevcuttu ve derin düşünceler sahibi bu adam, işte bunları uygunsuz bulmuştu: Başta Nemrud'un kudret sahibi oluşundan diğerlerine kadar ve başkalarının kutsal olarak inandıkları ve değiştirilemez olarak kabullendikleri örfler ve âdetlere varıncaya kadar her şey onun ruhunu gitgide artan bir şüpheyle dolduruyordu; işte şüphelerle dolu bu ruhla oralarda sakin bir şekilde oturmak doğru olmadığı için harekete geçmişti.

Kuzeyin ay şehri olan Harran'a[b] ulaşmıştı; uzun yıllar yaşamış olduğu ve insanları yanında topladığı ve onları kendininkilerle yakın akraba hâline getirdiği Naharayn[c] ülkesinde yol üstünde bir şehirdi burası. Ama bu, huzursuzluk anlamına gelen ve bundan başka bir şey olmayan bir akrabalıktı. –Ruhun huzursuzluğu, vücutta perişanlıkla kendisini ifade ediyordu, bunun basit bir seyahat etme arzusu veya maceraya atılma hevesi şeklindeki hafiflikle bir alakası pek yoktu; daha çok, her bireyin kanında kaderiyle ilgili gelişmelerin karanlık başlangıcının hazırlandığı bir sürükleniş ve başa gelen bir belaydı; onu bunalıma sokan huzursuzluğun ıstırabı geniş bir boyuta ulaşmış görünüyordu. Bunun için henüz Nemrud'un hâkimiyet bölgesinde bulunan Harran gerçekten 'yolun üzerindeki şehir' olarak kendisini öne çıkarmıştı; yani ay-adamının küçük bir şeyin dışında kendisini, saraydan, evlendiği kız kardeşinden, bütün akrabalarından ve hem kendisinin hem de eşinin malvarlığından

[a] Esagila: Yükselen efendinin evi. Babil'deki Marduk tapınağı –yn.

[b] Harran: Ay, Güneş ve gezegenlerin kutsal sayıldığı eski Mezopotamya putperestliğinin önemli merkezi olan bu şehir, Şanlıurfa'nın 44 kilometre güneydoğusundadır –yn.

[c] Naharayn (Naharayim, Naharin veya Aram Naharayim): Yukarı Mezopotamya'da bir bölge –yn.

kurtarıp ayrıldığı bir istasyon olarak değer taşıyordu; bunu, onların başbuğu ve mehdisi olarak belirsiz hedeflere doğru hicret etmeye devam etmek için yapmıştı.

Böylece batı ülkesi olan Amurru'ya[a] gelmişti, burada Kenanlılar yaşıyordu, eskiden burasını Hatti[b] erkekleri yönetiyordu, ülkeyi bölge bölge geçti ve güneydeki düzlüklere ulaştı; buradaki nehir, Naharina nehrinin tersine, kuzeye doğru akıyordu, başka bir güneş altında, bataklık bir yerdi burası; orada yaşlılıktan kaskatı kesilmiş bir halk, ölülerine tapıyordu ve bu ilk-adama onun derdiyle ilgilenecek ve yardım edecek durumda değildiler. Batı ülkesine, yani ortadaki ülkeye geri döndü, burası Nemrud'un bölgesiyle bataklık arasında bulunuyordu ve onun güneyindeki çöl pek uzakta değildi, burası dağlık bir yöreydi, az miktarda tarım alanı vardı, ama küçükbaş hayvanlar için zengin meraları bulunuyordu ve oradaki yerli ahaliyle iyi geçiniyordu, derme çatma da olsa kalacak bir yer bulmuştu.

Geleneklerin bilmek istediği şey, Tanrının, yani onun bünyesinde kendi ruhunu işlediği bu adam, diğerleri için de sadece ve yalnızca bu en yüce yaratana büyük bir gurur ve sevgiyle hizmet etmeye karar vermişti ve o adam sonsuzluğun Tanrısına bir isim arıyordu ama Ona yakışan ve yeterli olacak adı bulamıyordu, bundan dolayı adam Ona çoğul bir isim verdi ve Onu Elohim[c], Tanrı olarak adlandırmaya çalıştı: Böylece Elohim ona sonsuz ve kesin ifadelerle peygamberlik müjdesi verdi; Ur şehrinden olan bu adamın çoğalıp bir halk olmasını, kum ve yıldızlar kadar çok olmasını, bütün halklar için bereketli ve hayırlı davranışlar sergilemesini, aynı zamanda da şu anda bir yabancı olarak yaşadığı ve Elohim'in onu Kalde'den[ç] çıkarıp buraya yönlendirdiği bu ülkeyi ona ve onun soyundan gelen-

[a] Amurru: Eskiden Yukarı Suriye çölüne verilen ad –yn.

[b] Hatti: Hititlerin oturduğu bölgeye verilen ad –yn.

[c] Elohim: İbrancada "tanrılar" anlamına gelir. İsrail'in tanrısı Yahve için kullanılan bir isimdir –yn.

[ç] Kalde: Bugünkü Bağdat'ın güneyinden başlıyarak, Şattın (yani Dicle ile Fıratın birleştiği) başladığı çevreye verilen ad –yn.

lere vaat edilmiş bütün toprakları sonsuza kadar sahiplenmek üzere verdiğini bildirdi –bu sırada tanrıların tanrısı bütün halkları ve bu ülkenin şu andaki sahiplerini de vurgulayarak zikretmiş olmalıdır; buraların 'kapıları'na bu ilk-adamın soyundan gelenlerin sahip olmaları gerektiği vurgulanıyor, bunun anlamı şudur: Tanrı bu ilk-adamın ve onun soyundan gelenlerin yararına olarak onları tanrılarına tevekkül ve kullukla bağlamayı tasarlamış olmalıdır. Bunu dikkatle kabullenmek veya her durumda doğru olarak algılamak ve anlamak gerekir. Burada sonradan ve amaçlara uygun kayıtlar söz konusudur; bu kayıtlar, savaşlarla elde edilecek siyasi yönetim ilişkilerinin, ilk başta değinilen Tanrının amaçlarıyla hukuken bağdaştırılıp sağlamlaştırılması amacına hizmet ediyor. Gerçekte ise ay ışığı gezgininin ruhunda, hiçbir şekilde siyasi vaatleri algılama veya onları oluşturma olgusu yer almıyordu. Onun daha başlangıçta ve gelecekte kendi etkisini göstermesi için seçilmiş bir yer olarak, ülkesini terk edip Amurru topraklarına geldiğine dair hiçbir kanıt yoktur; ama onun tecrübe yoluyla mezarlıklar ülkesi ve küt burunlu dişi aslanla tanışması gerçeği, bunun tersini ispatladığını gösteriyor. Ama bu adamın Nemrud'un büyük ve güçlü devlet sistemine sırtını dönmesi ve yüksek bir saygınlığı olan bu vahaların iki taçlı kralına ait imparatorluğu batı ülkesine geri dönmek için yeniden ve çabucak terk etmesi, yani çökmüş devlet mekanizması nedeniyle siyasi bakımdan göçmüş ve bağımlı olmaya ramak kalmış bir ülkeye gitmesi, onun emperyalist büyüklüğe ve onun siyasi vizyonuyla ilgisine pek de önem vermediği anlamına geliyor. Onu harekete geçiren şey, ruhundaki huzursuzluktu; içindeki, Tanrıya olan susuzluğu idi ve kendisine müjdeler ulaştırıldığına hiç şüphe yoktur. Bunlar onun kişisel olarak tattığı yepyeni Tanrı yaşantısının etkisinin ışınlarıydı ve kendisine katılacaklara bildiride bulunup başlangıçtan beri gayret ettiği taraftarları etrafında toplanmayı amaçlıyordu. Açı çekiyordu ve içindeki huzursuzluğun ölçüsünü büyük insan kitlesininkiyle karşılaştırdığında, çektiği acının gelecekle ilişkili olduğuna karar verdi. Çektikleri boşuna değildi, Tanrı nazarında da bu görülüyordu, senin

çektiklerin ve perişanlığın boşuna değildi: Birçok insanın ruhunda meyvelerini verecek, sana inanıp dönenler doğuracak, kum ve yıldızlar kadar çoğalacak ve hayatta uzun ömürlü ve tohumunda bir tür aşı bulunan bir yarış için başlangıç noktası olacak –bir tek sözle, sen Tanrının bir lütfu olacaksın. Tanrının bir lütfu mu? Bu bir tek sözle ifade edilen sözcüğün anlamını yerine getirmek akıl almaz bir şey, bu söz onun yüzüne karşı söylenmişti ve bu onun kendi varlığının algılanmasını ve hayattan beklentisini ifade ediyordu. 'Lütuf' sözcüğünde bir değerlendirme bulunmaktadır ve onun kendi cinsinden erkeklerin etkileri ve varlıklarının belirtilerinden kendisini uzak tutması, elini eteğini çekmesi demekti: Şu hâlde gelecek, iç huzursuzluğu çeken ve ülkeleri gezen erkeklerin yeni edindikleri Tanrı inancıyla belirlenecekti. Bu tür erkeklerin hayatının anlamı nadiren saf ve şüphesiz bir 'lütuf' içerir, onlarla bir tarih başlar; bu onların kendi ruhlarından gelen ve kulaklarına fısıldanan bir şey değildir. 'Ve sen bir kader olacaksın' işte bu peygamberlik müjdesinin daha saf ve daha doğru bir şekilde yapılan tercümesidir ve konuşulan dilde de böyle ifade edilmiştir; kader, aslında ikinci sırada bir sözcük olup, bunun bir lütuf olup olmadığı sorusunu akla getiriyor; buna da daima ve istisnasız çeşitli cevaplar verilebilir, oysa doğal olarak bu soruya evetle cevap verildi; bunu yani bu adamı Ur'dan Kalde'ye yönlendiren Tanrının bünyesinde, hayattaki dolaşımda gerçek Baal[a] ve Addu'yu[b] bulmuş ve bunlarla ilişkili olarak Yusuf'un şahsında

[a] Baal: "Efendi, sahip, rab" anlamında Aramca sözcük. Sami toplumlarca tarımsal ve hayvansal verimlilikle ilişkili görülen tanrısal varlık; birçok tanrının lakabı. Çoğu tanrının gerçek isminin bir sır olduğuna inanıldığından Fenikeliler yerel tanrılarının çoğunu Baal lakabıyla adlandırırlardı. En önemli olan Baal; Mot, Aleyin ve Anat'm babası olan Baal Tsafon (kuzeyin sahibi) veya Baal Lübnan'dır. Yüce tanrı El'in düşmanı olan ve gerçek adının Addad (hava tanrısı) olduğu düşünülen Baal Tsefon, sonunda El tarafından öldürülmüştür. Diğer Baal'ler arasında Baal Şamin (gökyüzünün efendisi) dikkati çeker. Sidon'da tapınılan Baal, sağlık tanrısı Eşmun'dur. Kartaca'da tapınılan Baal Hammon veya Baal Ammon ise gökyüzü ve verimlilik tanrısıdır. Baal ismiyle bilinen diğer tanrılar arasında Baal Gad, Baal Hermon ve Baal Zebulon vardır –yn.

[b] Addu (Addad, Adad, Haddad): Eski Mezopotamya, Anadolu, Suriye ve Filistin'de popüler olan Asur ve Babil'in atmosfer, bulut ve fırtına tanrısı –yn.

onun kendi bedeni ve ruhi varlığını yeniden bulduklarını kabullenen, fizikî ve ruhi bakımdan gelişen topluluk yanıtlamıştı.

2

O bazen bu ay gezginini kendi atası olarak kabul ederdi, ama bu düşünce büyük bir şiddetle reddedilmişti. Bizzat kendisi edindiği bilgilerden, bunun asılsız ve çok karmaşık bir şey olduğunu çok iyi biliyordu. Tabii o kadar da karmaşık değildi, üzerinde burç simgeleri bulunan sınır taşlarını arkasında bırakan yeryüzünün kudretli varlığı bu ilk-adam, aslında yeryüzündeki ilk kral olan ve Sinearlı Bel'i doğurtan Nemrud olmuş olmalıydı. Belki de bu Hammuragaş'ın levhalarına göre, yasa koyucu, ay ve güneş kalelerinin yenilenmesini yapan kişiydi ve işte genç Yusuf onu erken zamanlardaki Nemrud ile eşleştirmişse de, bu sadece bir fikir jimnastiği niteliğindeydi; bu onun ruhunu son derece hoş bir şekilde süslüyordu, bizimkiler ise bunu ayıplanacak bir şey olarak reddediyordu. Aynı şekilde o bazen ilk-adamı, babasının atababasıyla karıştırıyordu, onun adının ötekiyle benzer hatta aynı olduğunu düşünüyordu. Çocuk yaştaki Yusuf ile onun ruhi ve bedeni atasının dolaşımları arasında, zaman hesabına göre, en iyi bir yaklaşımla yirmi kuşak vardır ve bu yuvarlak hesap altı yüz Babil yılı eder, bize göre de Gotlar'ın yaşadıkları ortaçağa rastlar –işte hepsi bu kadar.

Çünkü bizler eskiden ve hiç değiştirmeden aldığımız matematiksel yıldız zamanını kullanıyoruz, bunun anlamı şudur: Bu adamın Ur'dan ayrılıp yollara düştüğü zamandan çok önceki günlerden kalan takvimi kullanıyoruz ve bunu aynı şekilde onun en son torunlarına da miras bırakacağız, yine de bu yeryüzündeki zamanın anlamı, ağırlık noktası ve beklentilere doygunluğu her zaman ve her yerde aynı ve değişmez bir şekilde olmamıştır; Kaldelilere özgü bütün ölçüm gereçlerine rağmen zaman, eşit olmayan bir ölçüdür; o zamanlara göre altı yüzyıl ve bunun bizim Avrupa tarihinde herhangi bir anlamı ve önemi yok; o yıllar daha sakin, daha sessiz ve aynı zaman

dilimiydi; zaman daha az faaliyet gösteriyor; onun dünyaya ve nesnelere değişiklik getirecek etkisi daha az ve daha yumuşaktı, –tabii zaman, bu yirmi insan kuşağında çok az değişikliklere ve reformlara neden oldu, doğal yeniliklere de, yani bildiğimiz kadarıyla Yusuf'un yakın çevresinde, yeryüzünde değişikliklere neden oldu, bunu o da biliyordu. Çünkü onun zamanında Gomora* ve ilk-adamın yakın akrabalığına alınmış olan Harranlı Lut'un oturduğu yer: Sodom, şehvet âlemleri yapılan bu şehirler. Orada kurşun gibi ağır, sodalı bir göl vardı, orada bu edepsizlik göklere çıkmıştı, bu yörenin siyah-kükürtlü alevler içinde yok oluşu; durum öylesine korkunç ve her şeyin kökünü kazıyacak bir şekildeydi, Lut tam zamanında kızlarıyla birlikte kaçıp kurtuldu; bu kızlarını malum ciddi konukları yerine Sodomluların şehvetli arzularına sunmak istemişti, –bu kızlar, kadınlara özgü bir endişeyle yeryüzünde kendilerinden başka bir insan kalmayacağını düşünerek, çılgınca bir davranışla, insan soyunun devamı için öz babalarıyla ilişkiye girmişlerdi.

Dünyanın gidişatında işte hep böyle yaşanmış ve görülmüş değişiklikler olmuştur. Rahmeti bol zamanlar ve lanetlenmiş zamanlar, bolluk ve kuraklık, savaşlar, değişik hükümetler ve yeni ilahlar olmuştur. Ve elbette bizimkine göre anlam dolu zaman da olmuştur; Yusuf'un yaşam şekli, düşünce tarzı ve alışkanlıkları atalarınınkinden daha farklıydı ama Haçlı Seferleri yapan bizimkilerden ise çok daha uzaktı; kuşaktan kuşağa sözlü olarak aktarılan gelenekler, hatıralar daha doğru ve daha güvenilir –daha engelsizdi; zaman daha uyumluydu ve bunun için daha kısa bir bakıp inceleme olanağı veriyordu; kısacası, eğer Yusuf hayal kurarak zamanını geçiriyor ve bazen en azından, daha belirsiz bir fikir zafiyetine kapılıyorsa, örneğin geceleyin mehtapta, ilk-adamın babasının atababası olduğunu zannediyorsa, onun kusurunu bağışlamak gerek –bu belirgin olmayışta onun hiçbir kabahati yok. Çünkü bir katkıda bulunmak istiyoruz, ola-

* Gomora (Gomore): Filistin'de şehir; Lut kavminin yaşadığı ve Sodom'la birlikte helak edildi –yn.

sılıkla bu ilk-adam aslında Ur şehrindeki o adam değildi. Olasılıkla (genç Yusuf da bunu gündüzün normal saatlerde bu şekilde düşünüyor olmalıydı) bu adam Ur'daki ay kalesini hiçbir zaman görmemişti, aksine onun babası oradan göç etmiş ve kuzeye gitmişti, Naharin topraklarındaki Harran'a göçmüştü ve Harran'da yanlışlıkla kullanılan bir ifadeyle bu ilk-adam, tanrıların efendisinin emriyle Amoritlerin ülkesine, sonraları Sodom'a yerleşecek olan Lut'la birlikte gitmişti; bu adamı topluluğun geleneği bir hayal ürünü olarak ilk-adamın erkek kardeşinin oğlu olarak telakki ederek onun "Harran'ın oğlu" olduğu açıklamasını yaptı. Elbette, Sodomlu Lut, Harran'ın bir oğlu idi, çünkü o oralıydı, tıpkı ilk-adam gibi. Yol üstü şehri olan Harran'dan bu ilk-adamın bir erkek kardeşi ve inanç değiştirmiş olan Lut'u o adamın bir erkek kuzeni yapma düşüncesi, bir fikir jimnastiği ve önemsiz bir hayal ürünüydü; nitekim öyle de oldu, genç Yusuf kolayca bu açıklamaya kandı ve bu küçük yanılgılara kapıldı.

O da vicdanı rahat bir şekilde öyle yaptı. Sinear'daki yıldız falı bakan kâhinler de aynı şekilde vicdanları rahat bir şekilde yorumlamalarında yıldızların simgeleri prensibine uygun olarak hareket ediyorlar ve bir gök cismini başka birisinin yerine koyuveriyorlardı, örneğin güneş batmışsa Devlet ve Savaş Yıldızı Ninurta'yla veya Marduk yıldızını akrep simgesiyle değiştiriveriyorlardı ve bir anda 'Marduk', Ninurta* 'Güneş' oluveriyordu; o bunu zor durumdan kurtulmak için yapıyordu; çünkü onun arzusu, kendisinin ait olduğu olaya bir başlangıç yapmak istiyordu ve böyle bir çabada daima olduğu gibi aynı güçlükle karşılaşıyordu: Herkesin bir babası olduğu ve hiçbir şeyin ilk ve kendiliğinden olmadığı, aksine her bir şeyin yaratıldığı ve geriye doğru bir bakışla daha derinlerdeki ilk sebeplere, temellere ve geçmiş zamanın kuyusunun dibi görünmeyen derinliğine ulaşma güçlüğüydü bu. Yusuf bu ilk-adamın babasının da, ya-

* Ninurta: Eski Ortadoğu'da fırtına, savaş, kuyular, kanallar ve güney rüzgârı tanrısı. Lagaş'ın sulama tanrısı Ningursu'yla ilişkili bir tanrı olan Ninurta'nın Enlil'in oğlu olduğu düşünülürdü –yn.

ni Ur'lu gerçek adamın da bir babası olmuş olduğunu gayet iyi biliyordu, işte bu adamla aslında kendi kişisel hikâyesinin başlamış olacağına inanıyordu ve bu böyle devam ederek Ada'nın oğlu Yabel'e, yani çadırlarda yaşayan ve hayvancılıkla uğraşan ilk atalarına kadar gidiyordu. Ama Sinear'dan ayrılmak da onun için şart olmuş ve özgün bir ilk başlangıç anlamını taşıyordu; kendisi şarkı ve öğretiyle bu konuda çok iyi eğitilmişti ve bu genel olarak bu böyle sürüp gitti, diğer birçok hikâye üzerinden Adapa veya ilk insan olan Âdem'e kadar uzandı, bir Babil şiir ve öğreti kitabına göre, bunları Yusuf kısmen ezbere biliyordu; Âdem, bilgelik ve derinsu tanrısı Ea'nın[a] oğluymuş ve tanrılara fırıncılık ve meyhanecilik hizmeti verirmiş, ama bunlar hakkında Yusuf daha kutsal ve daha kesin bilgiler edinmişti; içinde utanma tanımayan ölüm ağacıyla hayat ağacının bulunduğu doğudaki bahçeye dönelim; başlangıca, dünyanın, güneşin ve yeryüzündeki her şeyin Tohu ve Bohu'dan, su üzerinde süzülen Tanrının sözüyle doğuşuna dönelim; ama acaba bu da her şeyin şartlı ve özgün bir başlangıcı değil miydi? Yaratılan varlıklar o zamanlar yaratıcıya hayranlıkla ve şaşkınlık içinde bakıyorlarmış: Tanrının oğulları, melekler ve iğrenç cinler, şeytanlar, bunlar hakkında Yusuf bazı ilginç ve kendisine göre neşeli hikâyeler öğrenmişti. Onlar, daha ön geçmişteki bir dünya olan Eon'dan[b] yaratılmışlardı, bu yaşlılıktan dolayı yok olduğu sırada Tohu ve Bohu'nun hammaddeleri olmuştu –ve bu durumda o ilk yaratılan mıydı?

Burada kuyunun başında içeri doğru eğildiğimizde tıpkı bizimki gibi genç Yusuf'un da başı dönüyordu; onun güzel ve yakışıklı

[a] Ea: Enki olarak da adlandırılır. Gökyüzü tanrısı Anu ve yer tanrısı Enlil'le birlikte Babil'in üç büyük tanrısından birisidir. Daha çok tatlı suların tanrısı olarak bilinir. Bilgelik ve büyü tanrısı olan Ea'ya insanlığın yaratıcısı ve koruyucusu olarak tapılırdı. Eşi Damkina, oğlu ise Marduk idi. Ea, koç başıyla veya balık vücutlu keçi başıyla sembolize edilmiştir –yn.

[b] Eon (Aeon, Aion): Yunanca "çağ, devir, zaman". Gnostisizmde ilahî âlemleri ifade etmede kullanılan bir terim. Gnostik geleneklerde ışık âlemini oluşturan ilahî mekânların sayısı 7, 9, 365 gibi çeşitli rakamlarla ifade edildiği gibi, bazı metinlerde bunun sonsuz olduğu da belirtilir –yn.

kafasının algılamaya cüret ettiği ve bizim de fark etmemizin mümkün olmadığı küçük eksikliklere rağmen, kendimizi onun çok yakınında hissettik ve geçmişin aşağı dünyadaki uçurumları bağlamında bizler de bugün aynı şekilde uzaklara bakıyoruz. Bizim gibi bir insandı o, bize öyle geliyor ki erken zamanlarda olmasına rağmen, bizim gibi insanın yaratılışındaki ilk sebepleri matematiksel olarak öğrenmekten hayli uzaktı (nesnelerin başlangıçları konusunda yeniden susmak gerekiyor), çünkü bunlar gerçekten kuyunun karanlık-tabanında bulunuyor ve biz araştırmamızda ya belirli sahte başlangıçlara takılıp kalıyoruz ve bunları aynı şekildeki gerçek başlangıçla karıştırıyoruz, tıpkı Yusuf'un Ur'dan yola çıkan gezgini, onun babasıyla ve öte yandan kendi öz ata dedesiyle karıştırdığı gibi ya da bir sahilden bir diğer kum yığınına arka arkaya ve ölçülmesi mümkün olmayan bir yere geriye gitmemiz gibi.

3

Örneğin Yusuf'un büyük ve yazılı olarak önünde bulunan ve yalanlarla dolu bilgeliğin bulunduğu eserden alınmış güzel Babil şiirlerini ezbere bildiğinden söz etmiştik. O bunları bir yolcudan öğrenmişti, bu şiirler Hebron'u etkilemişti ve bunlarla o, hoşsohbet bir edayla karşılıklı konuşma yapıyordu. Yusuf'un diğer öğretmeni ise babasının azat ettiği ihtiyar Eliezer idi, bunu karıştırmamak gerek (Yusuf'un bir süre önce yaşadığı ve ihtiyar adamın da başına gelen olay gibi) bu yaşlı köle kuyu başında Bethuel'in kızına İshak için görücülük yapmıştı. Artık bu şiirleri ve hikâyeleri biliyoruz, elimizde Asurbanipal'in[a] bütün kralların, Asarhaddon'un[b] oğlunu Sanherib'in[c] oğlunun Ninova şehrindeki sarayda bulunmuş olan

[a] Asurbanipal: MÖ. 668'den 626'ya kadar Asur kralı –yn.

[b] Asarhaddon: MÖ. 680'den 669'a kadar Asur kralı. Babası Sanherib'in 689'da yakıp yıktığı Babil'i yeniden kurdu –yn.

[c] Sanherib (MÖ. 705-681): Asur kralı; imparatorluğun başkenti Ninova'yı büyük uğraşlar sonucunda dönemin 'en planlı' şehri hâline getirdi –yn.

gri-sarı kilden yapılmış çivi yazılı tabletler elimizde bulunmaktadır ve bunlardan birkaçı büyük Tufan'la ilgili ilk-belgeler olup ahlak değerlerinin bozulması üzerine Tanrı tarafından insan soyunun ilk yok edilişini anlatır ve Yusuf'un kişiliğinde bu olay son derece önemli rol oynamıştı. Açıkça belirtmek gerekir ki buradaki 'ilk-belgeler' kelimesi, içindeki ilk ve son derece etkileyici bölümleri göz önüne alındığında, pek yerine oturmamış görünüyor; çünkü bu yıpranmış küçük tabletler orijinallerin kopyalarıdır, bunları Babillilerin deyimiyle 'baş cingöz' olan, yazıyı bilen ve çok hoşsohbet ama sabit fikirleri olan ve aynı zamanda kıymetli fikir yapıtlarının koleksiyonunu yapan Asurbanipal toplamıştı, bu eserlerin birkaçı, öğrenim görmüş köleler tarafından günümüzden altı yüzyıl önce bir orijinalden kopyalanarak çoğaltılmıştı, orijinali ise en geniş bir hesaplamayla kopyalarından bin yıl daha eskiydi, yani ay gezgini ve yasa koyucu adamın yaşadığı günlerden kalmaydı, bunların Asurbanipal'ın çivi yazısı tabletleri hazırlayan kâtipler için öyle kolay olmadığı veya okumakta ve anlamakta zorluk çektikleri düşünülebilir, tıpkı bugün bizler de Caroli Magni* devrindeki orijinal bir yazmayı çözmekte zorlandığımız gibi. Son derece eski ve acemice bir yazıyla hazırlanmış, ruhani bir üslupla yazılmış bir metin; bunun eskiden çözümlenmesi bir hayli zorluk çıkarmış olmalı ve bunu kopyalarken orijinaldeki anlamların tam olarak verilebilmiş olması biraz şüphelidir.

İnceden inceye tetkik edildiği takdirde bu orijinalin aslında bir orijinal, hani o orijinal olmadığı görülür. Allah bilir hangi ön zamana ait bir belgenin bir kopyasıdır bu, kesinlikle bilinmiyor, nerede, eğer orijinal metin üzerinde kalmak mümkün olabilse ve çok önceleri bu metin bir kâtibin elinden çıkan eski sözlüklerde veya derkenar açıklamalar hâlinde bulunsaydı, böylece en eski zamandan kalan metnin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunulmuş olurdu, ama

* Charlemagne (742-814) Şarlman: Fransa kralı. Carolinge hanedanından Pepin'in oğludur –yn.

olasılıkla bunun tam tersi olmuş, her şey yüzüne gözüne bulaştırılmış –böylece biz sözlerimize devam ediyoruz ve özellikle sahildeki kum yığınlarından ve kuyunun derinliğinden söz ettiğimiz zaman, bizi dinleyenlerin bununla ne söylemek istediğimizi algılayabileceklerini ümit etmek isteriz.

Mısır topraklarında yaşayan insanlar bunun için bir sözcük kullanıyorlardı, bunu Yusuf da biliyor ve arada sırada kullanıyordu. Yakup'un sarayında Hamitlere pek tahammül edilmiyordu, çünkü onların ataları, yani babanın hayâsızlığı nedeniyle simsiyah kesilmişti, ayrıca Yakup, Mizraim âdetlerini dinî bakımdan reddettiği için, bu delikanlı meraklı tutumuyla şehirlerde, Kiryat Arba'da[a] ve Sihem'de sık sık Mısırlılarla görüşürdü ve onların konuştukları dilden birkaç kelime kapardı, daha sonra da bu dili çok mükemmel şekilde öğrenmiş olmalı. Onlar belirlenememiş ve kısacası ezelden beri olan yüce bir şeyden söz ediyorlardı: "O Set[b] zamanından kalma" –bununla tanrılarından birisini kastediyorlardı, onların Usiri[c], yani Sabırlı diye adlandırdıkları Tammuz[ç] veya Marduk'un kötü erkek kardeşinden bahsediyorlardı: Ona takılan bu adla, çünkü Set onu ilkin kandırıp tabuta sokmuş ve nehre atmıştı, sonradan da onu vahşi bir hayvan gibi parçalamış ve öldürmüştü, böylece Usir, yani Kurban, artık ölülerin Efendisi ve yeraltındaki dünyada sonsuzluğun

[a] Kiryat Arba: Filistin'de bir kasaba –yn.

[b] Set (Seti, Seth, Sutekh): Eski Mısır'ın gök gürültüsü ve fırtına tanrısı; iyiliğe karşı savaşta kötülüğün kişileştirilmiş hâli. Geb ve Nut'un çocuğu olan Set'in erken doğmuş birisi olduğu düşünülür. Eski Mısırlılar kötülük, kuraklık, susuzluk, yıkım ve çölün insanlara verebileceği tüm kötü şeylerle Set'i özdeşleştirmişlerdi. Kuş ve Ombos'ta Set, nefret edilen Hyksos işgalcilerinin tanrısı Sutekh ile bir tutulur. Domuz benzeri bir hayvanla tasvir edilmiştir –yn.

[c] Osiris adı aslında Mısır dilinde Usir (veya Usiri) olan tanrının adının Yunancaya uydurulmuş şeklidir. Osiris, Yunanlılar tarafından Dionysos ve Hades'le bir tutulmuştur. Osiris, güzel yüzlü, koyu tenli ve insanlardan daha uzun resmedilmiştir –yn.

[ç] Tammuz: İsmi Sümercede Dumuzi (gerçek oğul) olan Tammuz, Eski Mezopotamya'nın her yıl ölen ve yeraltı dünyasına inen bitki tanrısıdır. Onun yıllık ölümünde kız kardeşi ve eşi olan tanrıça İştar onu aramak üzere yeraltı âlemine iner ve baharda ikisi birlikte yeniden yeryüzüne çıkar –yn.

kralıdır... 'Set'in yaşadığı günlerden' –Mizraim halkı bu deyimi her fırsatta kullanır, çünkü onların bütün her şeyleri hiçbir iz bırakmadan o karanlık âlemde kaybolup gitmişti.

Libya çölünün kenarında, Memfis[a] yakınlarında, kayadan yapılmış, elli üç metre yüksekliğinde, aslan ve bakire bir genç kızdan oluşan bayan göğüslü ve başörtüsünün üstünde dikleşmiş bir boa yılanı bulunan devasa bir çift cinsiyetli, kedi vücutlu, pençeleri öne uzatmış, zamanın aşındırması nedeniyle küt burunlu bir yaratık heykeli vardır. Onun yeri hep orasıydı ve zamanın akışı nedeniyle kütleşmiş burnu var ve bu burunun bir zamanlar normal olduğunu veya hatta bu sfenksin kendisinin de hiç burada olmamış olduğu zamanların hatırlanması imkânsızdır. IV. Thutmose[b], yani Altın Atmaca ve Güçlü Boğa, Yukarı ve Aşağı Mısır Kralı, hakikat tanrıçasının sevdiği Amun-memnun-dur'un soyunun geldiği on sekizinci hanedan olup rüyasında tahta çıkmadan önce almış olduğu kutsal emir üzerine bu devasa heykeli çöl kumundan yaptırmış, son derece yüksek bu heykel büyük ölçüde rüzgârın etkisiyle aşınmış ve yıkılmıştı. Ama Dördüncü Hanedan Kralı Hufu[c] bin beş yüz yıl önce kendisine mezar olsun diye büyük piramidi yaptırıp yanındaki sfenkse kurban sunduğunda, bu heykeli yarı yarıya kalıntı olarak bulmuştu ama bunu ne zaman bulduğunu veya burnunun tam olduğu zamanı kimse bilmiyordu.

Bizzat Set bu mucize hayvanı taştan mı yapmıştı? Daha sonrakiler onu Güneş tanrısı heykeli olarak kabul etmişler ve ona 'Işık dağındaki tanrıça Hor'[ç] adını vermişlerdi. Bu pekâlâ mümkündü,

---

[a] Memfis (Memphis): Eski Mısır'da bir şehir –yn.

[b] IV. Thutmose: 18. hanedandan olan bu firavun MÖ. 1401-1391 yılları arasında hükümdarlık yapmıştır –yn.

[c] Hufu (Khufu, Keops): Mısır'da dördüncü sülalenin (MÖ. 2600-2480) ikinci firavunu; 23 yıl saltanat sürdü –yn.

[ç] Hor: Eski Mısır dilinde şahin anlamına gelir, Latincesi Horus'tur. Horus: Eski Mısır'da güneş tanrısı. İnanışa göre Set tarafından öldürülen tanrı Osiris'in cesedini tanrıça İsis bulur. Atmaca suretindeki tanrıça İsis, Osiris'in beline konduğunda, Osiris'in seksüel gücü harekete geçer ve İsis'i hamile bırakır. Bu hamilelikten tanrı Horus doğar. Horus, Memfis şehrinin atmaca veya şahin başlı güneş tanrısıdır –yn.

çünkü Set, Usiri gibi kurbandı, her zaman tanrı değildi, aksine bazen bir insandı ve de Mısır topraklarının bir kralıydı. Menes[a] veya Hor-Meni[b] denilen kişi, bizim zamanımızdan yaklaşık altı bin yıl önce ilk Mısır hanedanlığını kurmuştu ve daha önceleri 'hanedanlık öncesi bir zaman' vardı–; o, Meni, ilkin yukarı ve aşağı ülkeleri, papirüsü, zambağı ve beyaz tacı birleştirdi ve Mısır'ın kralı olarak saltanat sürdü; bu ülkenin tarihi, onun hükümdarlığıyla başlar diyor kulaktan kulağa anlatılanlar, bu duyulanlardaki her kelime büyük olasılıkla yanlıştır ve daha keskin ve derinlemesine yapılan bir bakış için ilk-kral Meni, biricik zaman belirtecidir. Mısırlı rahipler Heredot'a, ülkelerinin yazılı tarihinin, bulundukları zamandan 11340 yıl daha geriye giden geçmişi olduğunu açıklamışlardı; bu bize göre yaklaşık on dört bin yıl öncesiydi, bu veriye göre Kral Meni'nin ilk zamanlardaki karakterinin görünüşü geniş çapta somut, yani görülür hâle getirilmeye uygundur. Mısır tarihi, bölünme ve çöküş dönemlerini, hükümetsiz ve çok hükümetli dönemleriyle bütün güçlerin muhteşem bir şekilde birlik olduğu dönemleri yaşamıştır ve bu mevcudiyet şekillerinin bu kadar sık değişmiş olması daha da belirgin olmuş ve Kral Meni bu birliğin ilk temsilcisi olabilecek konumdaydı. Onun iyileştirdiği parçalanmışlıktan önce, daha eski bir birlik mevcuttu ve işte bu eski parçalanmışlık; burada ne kadar sık bir şekilde 'daha eski', 'tekrar' ve 'daha' sözlerini kullanırsak kullanalım, bir şey ifade etmiyor, aksine sadece tanrılar hanedanlığının kurduğu ilk birlik muhteşem bir gelişme göstermişti; onların oğulları belki de şu Set ve Usiri idi ve Usiri'nin, yani Kurban'ın hikâyesi taht kavgaları yüzünden hile ve canice işlenen cinayet ve parçalanma, inanılmayacak kadar ilginç şeyleri ima ediyordu. Bu, manevileştirmeye ve gizemliliğe kadar uzanan derin, mitik ve teolojik bir hâl almış bir mazi idi; o denli ki bu ülkelerin

[a] Menes (Mendes): Nil deltasında çok eski bir şehir ve nomos merkezi. Şehirde koç tanrıya tapılırdı. Birinci hanedanın ilk kralıdır –yn.

[b] Meni (Minu, Menu): Eski Mısır'da seks tanrısı; Amon'un bir diğer ismi –yn.

eski başkentleri olan Buto ve Enhap'ta üzerlerine titrenen belirli hayvanlarda, birkaç şahin ve çakalda simgeleşen saygı dolu kutsamanın konusu ve şimdiki zamanı oluvermişti; bu şehirlerde söz konusu zaman-öncesi yaratıkların ruhları gizemlerini koruyordu.

4

'Set'in yaşadığı günlerden', – bu deyim genç Yusuf'un hoşuna gidiyordu, biz de onun bu keyfine katılıyoruz; çünkü biz de, Mısır diyarı ahalisi gibi, bu deyimin çok iyi kullanılabileceğine ve hemen her şeye uygun olduğuna inanıyoruz, – evet, insanlarla ilgili alanda nereye baksak, onu yanımızda buluyoruz ve her şeyin başlangıcı, ilki, daha dikkatle bakıldığında şu Set'in yaşadığı günler içinde kaybolup gidiyor.

Hikâyemizin başladığı zamanda – oldukça rahat seçilmiş bir zamanda, ama yerini de bizim kararlaştırmak zorunda olduğumuz ve diğerini bir tarafa bırakacağımız yerde, bizzat biz de 'Set'in yaşadığı günlerde' diyerek başlamak zorunda kalacaktık –, Yusuf erkek kardeşleriyle birlikte sığır güden bir çobandı, bu işi her ne kadar babasının çizdiği sınırlar içinde yerine getiriyorsa da: Canı istediği takdirde babasının koyunlarını, keçilerini ve sığırlarını Hebron'un çayırlarında kardeşleriyle birlikte güderdi. Bu hayvanların görünüşleri nasıldı ve güttüğümüz ve beslediğimiz bu hayvanların biri diğerinden nasıl ayrılıyordu? Böyle bir şey olmuyordu. Bildiğimiz kadarıyla onlar birbiriyle dostça geçinen ve kavgasız bir şekilde yaşayan yaratıklardı; örneğin bir sığırın bütün yetiştirilme öyküsü onun vahşi bizon şekliyle başlıyordu; Yusuf'un yaşadığı o uzun eski günlerde, bu ifade 'aslında' bu zaman dilimi için çok gülünç: Bu sığırın taş devri aletlerinin kullanıldığı devrin erken döneminde yetiştirilmiş olduğu kanıtlanmıştır. Bu dönem demir ve bronz çağlarından daha önceydi ve Babil-Mısır eğitimi almış olan bu Amurruoğlanı Yusuf onlardan çok uzak mesafede idi, tıpkı bugünkü bizler gibi –fark son derece küçüktür.

Bugün bizim ve Yakup'un koyun sürülerinin 'o zamanlar' evcilleştirilip yetiştirildiği yabani koyunlara bakacak olursak, onların çoktan soylarının yok olduğunun bilincine varırız. 'Çoktan' beri bu artık hiç olmuyor. Onun evcilleştirilmesi Set'in yaşadığı günlerde gerçekleşmiş olmalı ve atın, eşeğin, keçinin ve yaban domuzundan besi domuzunun yetiştirilmesi ve çoban Tammuz'un bu zorlukları yenmesi, yine sisler içinde kalan bir tarihe rastlar. Bizim tarihî belgelerimiz ancak yedi bin yıl geriye kadar uzanabiliyor; bu zaman diliminde hiçbir yaban hayvanının evcilleştirildiğine dair gerçek belge yoktur. Bunun anımsanması da mümkün değil.

Yine aynı yerde yabani ve içi kof otların, ekmeğin hammaddesi olacak tahıla dönüştürülmesi için aşılama çalışmaları yapılmıştır. Yusuf'un da beslendiği arpa, yulaf, çavdar, mısır ve buğday olarak adlandırdığımız tahıllarımızın oralardaki yabani orijinallerinden türetildiğini, botanik bilgilerimize göre bunları yapamayacağımızı üzülerek açıklıyorlar ve hiçbir halkın onları ilkin kendilerinin türettiğini ve kendilerinin ektiğini iddia ederek övünmeleri mümkün değildir. Avrupa'da taş devrinde beş çeşit buğday ve üç çeşit arpa bulunduğunu duyuyoruz. Ve yabani asmadan yaban şarabının elde edilişi konusuna gelince, eşi benzeri olmayan bir iş, insanın bir becerisi olarak çok derinlerden bahseden tarihî bir belge bunu Nuh Peygambere, Adil İnsana kadar götürüyor, bu insan Tufan'dan sağ olarak çıkmıştı; ona Babilliler, Utnapiştim[a] ve Atrahasis[b], yani üstün zekâlı kişi adını vermişlerdi ve onun en son torunu Gılgamış[c], yemek sohbetinde ilk olayları anlatırken bu konuya da değinmişti. Bu Adil İnsan, Yusuf'un da bildiği gibi, ilk kez üzüm bağlarını yetiştirdi, –bunu Yusuf pek doğru

[a] Utnapiştim: Eski Mezopotamya tufan kıssası kahramanı. Onun tanrılardan ölümsüzlük hediyesini alan tek ölümlü olduğu düşünülür –yn.

[b] Atrahasis: Ea'ya çok yakın olan kahramanın adı; "yüce bilge". Enlil'in insanları cezalandırmak için gönderdiği felaketleri Ea'nın söylediği kahraman –yn.

[c] Gılgamış: Eski Babil'de Erech'in mitolojik kralı ve üçte ikisi tanrı üçte biri insan olan figür. Gılgamış, yarı vahşi insan olan Enkidu'yla önceleri mücadele eder, ancak sonradan onunla dost olur. Enkidu'nun öldürülmesi üzerine, Gılgamış kendisi için ölümsüzlüğü arar. Atası Utnapiştim kendisine Tufandan nasıl kurtulmuş olduğunu anlatır –yn.

bulmuyordu. Çünkü yararlı olacak başka bir şey yetiştiremez miydi? İncir ağaçları veya zeytin ağaçları? Hayır, aksine o ilkin şarap üretti, şarabı harmanlayıp bozdu, onu içip sarhoş oldu ve sarhoş hâlde iken gülünç durumlara düştü. Ama Yusuf felaketin olmasından ve asmanın aşılanıp iyileştirilmesinden bu yana o kadar uzun zaman geçmedi demek istemişse onun 'ilk atababasına' gelinceye kadar aradan yaklaşık bir düzine nesil atlamışsa, bu tamamen hayal unsuru bir yanılmaydı ve akıl almaz derecede uzaklardaki durumun, sufice kendi çağına çekme yaklaşımıydı, –bu durumda insan, bu ilk olayın uzaklığının o dönemlerde böylesine geç algılanmasını, sadece insan soyunun başlangıcından itibaren aradaki mesafenin uzunluğuyla açıklayabilir ve üstün bir zekâ bunu, yani yabani şarabın kalitesini iyileştirme eylemini, zamanına uygun olarak açıklayabilirdi.

Medeni insanın ilk başlangıçtaki temelleri acaba nerede bulunuyor? Zamanımızdan çok uzaklarda olan küçük hayal dünyasının ürünü ufak tefek yanılgılarını dostane bir yaklaşımla gülüp geçtiğimiz Yusuf'un gelişmesindeki basamaklar, aslında bizlerin bugünkü gelişim süreçlerinden pek farklı değildi. Ama böyle bir sorunun da sorulması gerekiyordu, çünkü kumsal tepelerle dolu alanla ilgili olarak dalga geçerek buna bir açıklama getirilmesini bekliyor. 'İlkçağ'dan söz edecek olursak, çoğu kez hemen Antik Yunan-Roma dünyası aklımıza gelir ve bununla da gıcır gıcır yeniçağ mukayese edilir. Pelasger denilen Antik Yunan 'ilk yerli halkı'na baktığımızda, onlar adalara yerleşmeden önce, buralarda asıl ilk yerli halkın oturmakta olduklarını görüyoruz; bu ırk, Fönlerden önce denizin hâkimiydi, böylece boş bir sahilde 'ilk deniz korsanları' olarak karakterlerini belirlediler. Bununla yetinmeyen bilim, gittikçe artan bir inanç ve tahminle, bu 'Barbarların' Atlantis'in[a] sömürgecileri oldukları görüşünü benimsedi, yani çok zaman önce Avrupa ile Asya'yı bağlayan ve Herkül'ün[b] sütunlarının öteki tarafında bulunan, batıp gitmiş bir kara

[a] Atlantis: Batık bir kıta ve uygarlık. Mu Uygarlığına ait bir koloninin yaşadığı kara parçası –yn.

[b] Herkül: Antik Yunan kahraman tanrısı Heracles'in Roma'daki karşılığı –yn.

parçasıydı Atlantis. Ama burasının insan tarafından ilk yerleşilen kara parçası olup olmadığı sorusu, olasılık sınırlarına yaklaşır ve daha çok medeniyetin erken tarihini ve 'üstün zekâlı' Nuh Peygamberin erken tarihini de bu batıp giden kara parçasının daha öncesindeki bir zamana bağlamak gerektiği ihtimali ortaya çıkar.

Bunlar aşılması gereken öndeki sıradağlar değildir, Mısırlılara ait bu deyimle, belirsiz olan bir şeye işaret edilmektedir ve şark halkları hem son derece zeki hem de imanlıdır, onlar medeniyet ve kültür yolundaki ilk eğitimlerini tanrılarıyla ilgili olarak yaparlar. Mizraimli yağız insanlar, sabreden Usiri'nin şahsında iyiliksever bir kişilik görürlerdi, bu kişi onlara ilkin tarla tarımını öğretmiş ve yasalar vermişti; o bu yasalara sadece Set'in zararlı etkisi nedeniyle ara vermişti; Set ona kudurmuş bir yaban domuzu gibi tavır takınmıştı. Ve Çinliler, imparatorluklarının kurucusu olarak yarı tanrı saydıkları Fu-hi'yi kabul eder; bu kişi onlara sığırı tanıtmış ve onlara harikulade güzel yazı sanatını öğretmişti. Bu kişi o zamanlar astronomiyi herhâlde gereksiz bulmuştu, yani zamanımızdan 2852 yıl önce, çünkü onların belgelerine göre astronomiyi onlara bin üç yüz yıl sonra yabancı imparator Tai-Ko-Fokee getirmişti; oysa Sinearlı Yıldızlar Âlemi Rahipleri pek çok yüzyıl önce burçların simgelerini belirlemişler ve bildirildiğine göre Makedonyalı İskender'in yamında Babil'e giden bir adamın Aristoteles'e Kaldelilere ait astronomik bilgileri aktarmıştı; bu bilgiler pişirilmiş kil tabletlere kazınarak yazılmıştı ve bugünkü hesapla 4160 yıllıktı. İşte bu en kolay ve rahat bir fırsattı; çünkü gökyüzünü gözlemlemek ve takvimle ilgili hesaplamalar yapmak Atlantis ülkesinde de yapıldığı, onun batışının ise bilim adamı Solon'un yaşadığı zamandan dokuz bin yıl önce olarak tarihlendiği muhtemeldir; böylece bizim hesapla bulunduğumuz yıldan tam on bir bin beş yüz yıl önce insan bu yüce sanatla uğraşmaya başladı.

Yazı sanatının daha erken değil, çok büyük olasılıkla daha geç tarihlerde ortaya çıktığı akla geliyor. Yusuf'un büyük bir heyecanla katıldığı ve bütün kardeşlerinin tersine ve başlangıçta Eliezer'in

yardımıyla, erken yaşlarda bu alanda kendisini mükemmel hâle getirdiğinden, yani hem Babilce hem Fönce hem de Hititçe yazı türlerini kullanma becerisine sahip olduğundan söz ediyoruz. Buralarda yazı simgelerinin mucidi ve ilk başlangıçların tarihçisi olarak bilinen ve şarkta Nabu[a], yani tarihçi, Sur[b] ve Sidon'da[c] ise Taut adı verilen tanrı veya puta karşı Yusuf'un büyük sempatisi ve eğilimi vardı: Mısır'daki tanrıların ve bilimin koruyucu tanrısının kâtibine Thot[ç] Şmun'a ve onun aşağıdaki makamına, bütün diğer makamlardan daha fazla saygınlık duyuluyordu –beyaz saçlı sevimli bir maymun olan, gerçekten, ılımlı ve özenli tanrı, zaman zaman kara turna başıyla da gözükürdü ve Yusuf'un düşüncesine göre de ay ve yıldızlarla da çok zarif ve keyifli ilişkiler hâlinde bulunurdu. Genç adam, bu tutkusunu babası Yakup'a hiç açıklamamıştı; çünkü babası bu tür put eğitimini ve öğretimini ve bu makamları inatla ve kesinlikle günah sayar ve yasaklardı; nitekim Yusuf'un hikâyesi, onun bu tür küçük konu dışı, yani aslında izin verilmeyen işlere burnunu sokmasını pek ciddiye almadığını veya en azından arada sırada bu yüzden azarlandığını söylüyor.

Yazı sanatıyla ilgili olarak, yani onun belirli olmayan menşeiyle ilgili saptamalar yapmak için daha önce söylediğimiz deyimden hafif bir saptırma yaparak, bu sanatın Thot'un yaşadığı günlerde çıktığım söylemek gerekiyor. Rulo edilmiş yazılı kâğıt resmi en eski Mısır anıtlarında bulunmaktadır. Papirüsün altı yüzyıl önce oradaki ikinci hanedanlıktan bir kral olan Hor-Sendi'ye ait olduğunu biliyoruz, ama o zamanlarda onun daha eskiden bulunduğu söyle-

[a] Nabu: Çeviri tanrısı, iletişim denetmeni, yazı sanatının koruyucusu ve bilgelik tanrısı (simgesi kil tablet ve kalem ucu). İbrani dilinde Nebo'dur ve Eski Ahit'te adı geçer –yn.

[b] Sur: Lübnan'da Akdeniz kıyısında bir şehir –yn.

[c] Sidon: Akdeniz kıyısında Fenike şehri –yn.

[ç] Thot (veya Thoht, Tehuri, Thout, Djehuti, Zehuti): Eski Mısır'ın hikmet, sihir, büyü, müzik, tıp, astronomi, geometri, resim ve yazı tanrısı. Köpek başlı bir maymun şeklinde tasvir edilir. Onun bütün sanatları ve bilimleri bulan olduğuna, sihir ve bilgilerin içinde bulunduğu metinleri elinde bulundurduğuna inanılırdı. Ayrıca o, bir tarihçi, kâtip ve ilahî hâkim olarak görülürdü. Yunanlılar, Thot'u Hermes'le özdeşleştirmiştir –yn.

niyordu, yani Sendi, papirüsü Set'ten miras olarak almıştı. Dördüncü hanedanlığın güneş çocukları Snofru* ve Hufu yönetimdeyken Gize piramitleri yapılmıştı ve basit halk bile yazıyı biliyordu; biliyor olmalı ki orada çalışan bu insanlar dev taş bloklar üzerine bu yazıyı kazımışlardı, bugün bu sade kitabeler bilimsel olarak incelenmektedir. Mısır yazılı tarihinin yaşı konusunda, ruhani bir bağıntı kurularak belirlenmeye çalışıldığı hatırlanacak olursa, bilimsel çalışmaların böylesine uzaklarda kalan zaman için, son derece basit bir yaklaşım sergilemesine şaşmamak gerekir.

İşaret dilinin günleri de bu durumda önemsiz oluyor, –öyleyse ağızdan çıkan lisanın başlangıcının araştırılması gerekmez mi? En eski dil, ilk dilin İndogermen, İndoavrupa, Sanskritçe olduğu söyleniyor. Bu kesin gibi görünüyor ama yine daha eski bir anadilin olduğunu ve bunun Ari, hem de Semitik ve Hamitik lehçeleri de bünyesinde bulundurduğu göz önüne alındığında, yukarıda söylenen 'ilk' dil söylemi, biraz aceleyle vaktinden önce söylenmiş oluyor. Bu ilk dil, olasılıkla Atlantis topraklarında konuşulmuş olmalıdır, bunun silueti geçmiş zamanın hâlâ görülebilen öndeki sıradağların arkasındaki sisler içinde bulunuyordu, yine de burasının, konuşan insanın ilk-yurdu olduğu kesinlik kazanamıyor.

5

Belirli buluntular yeryüzü tarihi uzmanlarına, insan türünün yaşının beş yüz bin yıl olarak tahmin etmeye yardım ediyor. Bu hesap ucu ucuna yapılmıştır; birincisi bilimin hakikat olarak öğrettiği şeye bakılıyor: Yani insanı hayvan olarak kendi özelliği bakımından bütün memeli hayvanların en yaşlısı olduğu ve beynin büyük loblarının gelişiminden önce yaşadığı zamanlarda, çeşitli zoolojik moda görüşlere göre yani hem suda hem karada yaşayabilmesi ve sürüngenlere özgü durumu bakımından, yeryüzünde varlığını sür-

* Snofru (Seneferu, Snefru): IV. Hanedandan Mısır firavunu –yn.

dürebilmiş olduğu; ikincisi, ama süresi kestirilemeyen hangi zaman dilimlerinin bilinmesi gerektiği kesinlikle göz önüne alındığı zaman, yarım yamalak ayakta durabilen, uyurgezer bir hâlde ve bir tür akıl öncesini yaşayan ve eğri büğrü parmaklı keseli hayvan cinsinden olduğu ve bu özellikleriyle insanın Nuh Peygamberin, yani üstün zekâlı Utnapiştim'in ortaya çıkmasından çok önceleri, bu vücut yapısına sahip olduğu, bu insanın ok ve yayı icat ettiği, ateşten yararlandığı, meteor demirini işlediği, tahıl ve ev hayvanı yetiştirdiği, şarap ürettiği, bir tek cümleyle, çokbilmiş, sanat yetenekleri olan ve her bakımdan modern bir varlık olduğu ve onun insan olarak tarihin ilk alacakaranlığında karşımıza çıktığı öğretiliyor. Sais'teki[a] bir mabetteki bilge kişi, Solon'a[b] Phaethon'un[c] hikâyesini vücudun gelişimindeki bir farklılığı, insanlara özgü bir yaşantıyla açıklarken, gökyüzündeki âlemde yeryüzüyle ilgili hararetli bir olaya neden olduğunu ve bunun da yeryüzünde her şeyi yakıp yok eden bir tarafının bulunduğunu söyler. Ve gerçekten de bu, daima daha kesinlik kazanır, insanın rüyalarda gördükleri, şekilsiz ama hep yeni efsanelerin şekillenmesine sebep olur ve bunlar büyük felaketlere kadar uzayıp gider ve bunların hikâyesi daha sonra meydana gelen aynı tipten küçük olaylarla da beslenip gelişir, çeşitli halklar tarafından evlere taşınıp yerleştirilir ve böylece, hani şu kum tepeciklerinin oluşması mümkün olur, bunlar da zaman yolculuğu yapanları cezp eder ve heyecanlandırır.

Yusuf'a önceden söylenmiş olan ve onun da bunları çok iyi bildiği, yemek sohbetindeki şiirler içinde büyük Tufan'la ilgili hikâye de bulunmaktadır. Onun bu hikâyeyi bilmiş olması gerek, kendisine Babil diliyle ve Babil'deki şekliyle anlatılmamış olsa bile; çünkü bu

[a] Sais: Aşağı Mısır'ın önemli şehirlerinden biri.

[b] Solon: MÖ. 640-559'da yaşadığı tahmin edilen, Atinalı devlet adamı, şair ve Antik Yunan'ın yedi bilgesinden biri –yn.

[c] Phaethon: Güneş tanrısı Helios'un oğlu. Babasının Güneş Arabasını kontrolsüz kullandığından Zeus, arabayı durdurmak ve olanlara son vermek amacıyla kızgın şimşeklerini üzerlerine yollar –yn.

olay, yaşadığı batı topraklarında bütün canlılığıyla mevcuttu ve özellikle de onun soyundan olanlar arasında, her ne kadar başka bir şekilde ve bu nehirler ülkesinde algılandığından daha değişik başka ayrıntılarla olsa da. Tam da gençlik yıllarındaydı, evde otururken doğu taraflarından yolu batıya düşen garip bir adamdan Tufan olayını iyice öğrenmek niyetindeydi; gerçi Yusuf bunun çok eski zamanlarda insanların başına nasıl geldiğini, kendi yolunun bütün etlerle ve karınları deşilmiş hayvan leşleriyle anlatılamayacak derecede nasıl berbat olduğunu, buğday ekilse bile bunun dalavereyle yulaf olduğunu ve yeryüzünde ahlaksızlığın kol gezdiğini biliyordu ve Nuh Peygamberin bütün uyarılarına rağmen durum böyle devam ediyordu ve Göklerin Efendisi ve Yüce Yaratan kendi meleklerinin bile bu olaylara karıştığını görmesi üzerine, yüz yirmi yıl süren son sabır süresinden sonra, sonunda, artık daha fazla sorumluluk taşıyamayacağını ve bunlara tahammül edilemeyeceğini anladı ve içi sızlayarak Tufan olması gerektiğini emretti. Muhteşem bir iyi niyetle (buna melekler katılmamıştı) hayata açılan küçük bir kapısı olan (ve oradan kaçıp kurtulmaları için) derme çatma katranla kaplı bir araç yapıldı; buraya Nuh her türlü hayvanı bindirdi! Yusuf bunu da biliyordu ve yaratıkların bu gemiye bindikleri günü de biliyordu: Heşvan ayının onuncu günü idi ve ayın on yedisinde sular basmıştı, ilkbaharda karların eridiği zamandı, Sirius yıldızının doğduğu gündü ve su kuyuları kabarmaya başlıyordu. İşte bu günde oldu, –Yusuf bu tarihi, ihtiyar Eliezer'den öğrenmişti. O günden bu güne kadar aradan acaba kaç kez bu tufan günü geçti? Bunu hiç düşünmedi, bunu ihtiyar Eliezer de düşünmemişti ve işte burada sıkıntılar, karıştırmalar ve görüş yanılgıları başlıyor ve bu hikâyeye hâkim oluyor. Tanrı, bu suyla yok etme müdahalesinin –düzensiz ve hoyrat Fırat nehriyle nasıl olduğunu veya Basra Körfezi'nin kasırgalar ve depremlerle ülkenin ta içlerine kadar nasıl çöktüğünü, ama bu tufanın olmasına kendisinin sebep olmadığını, bu felakete son kez yutacağı besini sunduğunu ve tufanın dehşetli bir şekilde gerçek yüzüyle görünmesi için tahrik etmiş olduğunu ve sonraki insan kuşaklarının bu

olayı tufan olarak değerlendireceklerini biliyor. Belki de en son görünen bu tür dehşet olayı, gerçekten pek uzak zamanda olmamıştı ve o gün yaklaştıkça daha güçlü tahrik meydana geliyor ve bu olayın onu bizzat kendilerinin yaşayacağı insan nesline nasıl ulaşacağı, şu andaki felaketin tarihî belgedeki konuyla, yani Nuh Tufanıyla karıştırılıp karıştırılamayacağı sorusu çığ gibi ortaya çıkıyor. Bu oldu ve olan biten hakkında hayranlık veya hüsran duyulacak bir sebep olmadı. Geçmişteki bir olayın tekrar etmesi pek önemli değildi ama bunun yaşanan zamanda olması önemliydi. Bu olayların meydana gelmesine sebep olan hadiselerin her zaman görülebileceği şeklinde bir bağlantı kuruluyordu. Her zaman etin kokuşabilmesi mümkündür veya bütün dindarlığa rağmen de bu olabilirdi, çünkü insanlar Tanrının karşısında iyi mi yoksa kötü bir şey mi yaptıklarını biliyor veya kendilerine göre bir şey iyi görünüyor, ama ya bunlar Tanrı nezdinde bir günah sayılıyorsa? Aptal insanlar Tanrıyı tanımazlar ve ahiretin takdiri ilahî olduğunu kabul etmezler; ama hoşgörü her an tükenebilir, kıyamet mahkemesi kurulur ve Her Şeyi Bilen ve üstün zekâlı bir uyarıcı da bulunur, yani işaretleri yorumlayan birisidir o ve akıllıca alınacak önlemlerle on binlerce insandan birisinin bile kaçıp kurtulamayacağını bildiren, –gelecek zamanın bilgelik tohumları olarak bilginin listesini yeryüzüne emanet edenler, sular çekildikten sonra, bu yazılı mahsulden her şeyin yeniden başlayabileceğini bilirler. Her an, sırrın tabiridir. Sır, zamana sahip değildir ama zamansızlığın şekli, şimdi ve buradadır.

Böylece Tufan, Fırat boylarında oldu, ama Çin'de de oyununu oynadı. Bizim tarihimizden çok önceleri 1300 yıllarında Hoang-Ho'da korkunç ahlaksızlık ve zorbalık vardı; bu, nehrin düzenlenmesi yüzünden oldu ve buraya yaklaşık bin elli yıl önce Beşinci İmparatorluk zamanında büyük sel baskını olduğunda; buna Nuh Yau Tufanı adını vermişlerdi, ama bu tufan zaman bakımından hakiki, birinci Nuh Tufanıyla ilgisi yoktu, çünkü bu orijinal olayın hatırlanması bütün halklarda ortak noktadır. Yusuf'un bildiği, tıpkı Babil'deki Tufan hikâyesi gibi, elde sadece eski ve çok çok eski za-

mandaki orijinalin bir kopyası vardı; bu Tufan yaşantısı bile hep en ücra yerlere kadar yayılmıştır ama esasında en çok şu hikâyeye inanılır, Atlantis ülkesinin deniz kabarmasıyla batıp yok olması en son ve gerçek orijinal bir olay olarak gösterilir, bununla ilgili korkunç haberlerin ilk önce o civardaki bölgelere yayılmış olduğu ve dolaşan bir öykü ve motif olarak insanların hafızalarında yer aldığı görülüyor. Yine de bu sadece hayali bir durak ve geçici bir hedef. Kaldelilerin hesabına göre Nuh Tufanı ile Dicle ve Fırat topraklarındaki ilk tarihî hanedanlık arasında 39180 yıllık bir ara bulunduğu anlaşılıyor. Atlantis'in batışı Solon'dan dokuz bin yıl öncesine rastlıyor ve yeryüzü tarihi açısından bakılınca yakın zamanda olmuş bir felakettir ve asıl tufan değildir. Tabii bu da tekrar etmiş bir olaydı, tarihin karanlık diplerinde kalan bu olayın güncelleşmesi ve dehşet dolu bir ânı tazeleme olayıdır ve tarihin asıl başlangıcı en azından hesaplanması mümkün olmayan bir zaman dilimidir; 'Lemuria'[a] adı verilen ada-kıtası, o sıralarda eski bir Gondvana[b] kıtasının, yani Hint Okyanusu'nda dev dalgaların arasında kaybolan kıtanın geride kalan parçasıydı.

Biz, rakamlarla ifade edilen zamanla uğraşmıyoruz. Daha çok, tarihî belge ve peygamberlere ait söylencelerin karıştırılmasındaki sırda bulunan zaman kavramını ortadan kaldırmak, 'bir zamanlar' sözüne çift anlam vermekte, yani hem geçmiş hem de gelecek anlamlarını ve bunlarla şimdiki zaman arasında bağlantı kurmaktadır. İşte burada yeniden oluş fikrinin kökleri vardır. Babil ve Mısır kralları, şu kıvırcık sakallı Kurigalzu, Teb'deki saraydaki Amun-memnun-dur diyen Horus ile bunların bütün halefleri ve selefleri insanın etindeki Güneş tanrısının görünüşleriydi –yani mitolojik olay onların vücutlarında esrarengiz bir olguya dönüşmüştü ve 'olmak' ile 'anlamına gelmek' arasındaki her farklılık da bulunan mekânda

[a] Lemuria: Atlantis ve Mu Uygarlığıyla birlikte adı geçen farazi kıta –yn.

[b] Gondvana: Eskiden Hindistan yarımadası, Afrika, Madagaskar, Avustralya, Güney Amerika ve Antartika'yı içine aldığı kabul edilen farazi kıta.

eksik bir şey vardı. Kilisede ayinden sonra sunulan mayasız ekmeğin kurban edilenin vücudundan bir parça 'olup' 'olmadığı' veya sadece 'o anlama' mı geldiği konusunun tartışıldığı zamanlar, ancak üç bin yıl sonra başlamak zorunda kalmıştı; sırrın varlığı, zamanı olmayan yaşanan zamandır ve öyle kalacaktır, bütün bu konudaki tartışmalar bunda hiçbir değişiklik yapamayacaktır. Cenaze törenindeki anlam, törenin mânâsı işte budur. Her Noel, dünyayı kurtaran bebeğin dünyaya gelişidir, bu ise acı çekmek, ölmek ve göğe yükselmek şeklinde belirlenmiştir. Eğer Yusuf, Sihem veya Beth-Lahama'da yaz mevsiminin ortasında 'Ağlayan Kadınlar Yortusunu', 'Fener Yakan Yortusunu', Tammuz Törenini, 'Tanrının Yavrusu' 'Yitirilen oğlun cinayete kurban edilmesini, Usir-Adonay'ı ve onun sevinç çığlıkları ve flüt iniltileri arasında yeniden dirilişini çok ayrıntılı bir şekilde yaşamışsa, o zaman bizi ilgilendiren konu, zamanın kaldırılmış olmasıdır, çünkü su sıkıntısı çekilen her felakette insanın aklına hemen Tufan olayı geliyor.

6

Tufan hikâyesini bir yana bırakalım ve büyük kulenin hikâyesine geçelim. Kule, kamu malıdır, orada burada hep vardır ve kulis yapılmasına önemli katkıda bulunur ve Tufan'da olduğu gibi hayali yanılmalara da sebep olur. Örneğin Yusuf'un Babil'deki Güneş Tapınağı Kulesi'ni, yani Esagila'yı veya Büyük Toplantı Evini, kesinlikle büyük kule olarak algılayıp saygı duyduğu doğrudur ve affedilebilir. Ur şehrinden olan gezgin hiç kuşkusuz onu böyle kabul etmişti ve sadece Yusuf hayatı boyunca değil, bilhassa Sinear ülkesinde de onu mutlaka böyle algılıyorlardı. Bütün Kaldelilere göre bu yaşı bilinmeyen dev yapı, onların düşüncelerine göre, ilk olarak yaratılmış siyah saçlı insanların yardımıyla Bel, yani Yaratan tarafından inşa edilen Hammuragaş, yani Kanun Yapıcı tarafından yenilenmiş ve Esagila'nın yedi kat yüksekliğindeki teraslı kulesini tamamlamıştı; bunun emaye süslemelerini Yusuf anımsayabiliyordu,

somut bir şekilde görülebilir olmak ve ilk devirlerden kalan bu muhteşem simgeyi orada görüp yaşamış olmak: Kulenin, gökyüzüne kadar uzanan ve insan eliyle yapılmış bu yapının muhteşem etkisi. Yusuf'un özgün dünyasında kule hikâyesi daha fazla ve aslında ona ait olmayan hayal unsurlarıyla donanmış, 'bir kimsenin fikrini dağıtmak' gibi bir durum yaratmıştır; bunu ay-adamının kişisel davranışı, can sıkıntısı ve göçüp gidişiyle açıklamak gerekir; çünkü Sinear ahalisi için şehirlerindeki kale kuleleri veya migdalların* bu kavramla ilgileri olamaz, aksine bunun tam tersine Hammuragaş, yani Yasa Koyucu üstünde durarak şunları yazdırmıştı: Kule uçlarını kendisinin yükselttiğini ve bunu dağılmaya yüz tutmuş halkı Tanrının elçisinin, yani kendi yönetimi altında 'yeniden bir araya getirmek' üzere yaptığım ifade ediyor. Ama ay-adamın, ilah anlamına canı sıkıldı ve Nemrud'un kraliyete ait bir araya getirme amaçlarına karşı da kararsızdı; böylece Yusuf'un vatanında Esagila'nın şahsında vücut bulmuş olan geçmiş zaman kazandı; bu, kehanetin ve geleceğe ait projelerin zaferiydi: Nemrud Krallığının ölçüsüzlüğünün bir ifadesi olan göklere kadar tırmanan kuleyle sembolleşen dik kafalılığının üstünde bir mahkeme kurulmuştu; bu kulenin tuğlalarının hiçbirisinin diğerinin üstünde durmaması gerekiyordu ve bunu yaptıranlar tanrıların efendisi tarafından şaşkına döndürülecek ve darmadağın edilecekti. İhtiyar Eliezer, Yakup'un oğluna böyle öğretmişti ve 'bir zamanlar' kelimesinin çift anlamı, yani burada masal ve ilahî müjde birbiriyle karışmış bir hâldeydi ve bunun sonucu, 'zamanı belirsiz bir şimdiki zaman'dı, Kaldelilerin kulesiydi.

Büyük Kule ile ilgili bilgi, böylece ona bağlandı ve Yusuf için de bu kadarı biliniyordu. Esagila'nın buna doğru yaptığı bitmek tükenmek bilmeyen yolculuğunda da bir kumul yığınına benzer birçok engelin olduğu belliydi. Mizraim halkı da, Kral Hufu'nun insanı şaşırtan çöl anıt mezarını da yaşadıkları zamanda böyle değer-

* Migdal (Migdol 'kule' anlamında İbranice kelime): Kenanlıların kalelerine verilen ad –yn.

lendiriyordu. Ne Yusuf'un ne de ihtiyar Eliezer'in onların varlığı hakkında en küçük bir haberi bile olmadığı topraklarda, yani Amerika'nın tam ortasında yaşayan halkın da 'kule'si vardı, bu onların simgesiydi; Holula'nın büyük piramidi, bunun kalıntıları onun muazzam boyutlarını gösteriyor. Holula'nın Kral Hufu'nun canını sıkmış ve onu kıskandırmış olduğu söylenir. Holula* halkı bu dev eseri bizzat kendilerinin yapmış olduğunu hep ileri sürmüşlerdi. Bu dev eserle ilgili olarak onlar şu açıklamayı yapıyorlar: Şarktan buraya göç eden aklı başında bir halk, güneşe büyük bir özlem duyuyordu, onlar sevgi duydukları bu yıldıza yakın olmak için bu kuleyi, kil ve bitüm kullanarak kutsal bir coşkuyla yaptılar. Birçok belge bu varsayımı destekliyor, buralara gelen yabancıların Atlantis sömürgecileri oldukları, bunların güneşe tapanlar oldukları, çekirdekten yetişme astronom oldukları, nereye giderlerse orada hiç telaşa kapılmadan bu işlerini uyguladıkları, hayretler içinde seyreden ilk yerli halkın gözleri önünde bu muhteşem yıldız gözlem yerlerini yapmış oldukları anlaşılıyor. Belki de bu büyük kulenin ilk örneğini Atlantis'te aramak gerekirdi. Bu durumda onun tarihini daha geç dönemlere kadar takip edemiyoruz ve bu garip konu hakkındaki araştırmamızı burada bitiriyoruz.

7

Acaba cennet neredeydi? 'Şarkta bir bahçe' mi? Huzur ve mutluluk yerinden, insanoğlunun anayurdundan, o oradaki kötü ağaçtan tadarak mı kovulmuştu yoksa aslında kendi kendisini çıkarıp attırmakla mı darmadağın olmuştu? Genç Yusuf tıpkı Tufan olayı gibi bunu da öyle iyi biliyordu ve aynı kaynaklardan öğrenmişti. Suriyeli çöl sakinlerinin büyük bir vaha olan Şam'a, cennet burasıdır, de-

* Holula (Cholulo): Meksikada şehir, Puebla'nın batısında. Şehirde yüz kadar kilise vardır. Tolteklerin, sonra da XVI. yüzyıl başında Azteklerin oturduğu eski şehir. Büyük piramidiyle ünlüdür; bu piramit 67 m yüksekliğindeydi, bugün ancak kalıntıları ve fresklerle kaplı birkaç yüzeyi kalmıştır –yn.

diklerinde Yusuf biraz gülümserdi –çünkü bu ilahî cennetin hayalini bile kurmak mümkün olamazdı, azametli dağlar ve göller, çayırlar arasında, meyve ormanları içinde ve güzel sulanmış bahçeleri olan, her türlü halkın karıncalar gibi yaşadıkları ve her şeyin aşırı bol olduğu bir yer olarak anlatılır. Kibarlık olsun diye omuzlarını da silkemezdi, ama Mizraimli erkeklerin cennetin yerinin elbette Mısır olduğunu, çünkü dünyanın ortası ve göbeğinin orası olduğu açıklamasını yaptıklarında, bunları içtenlikle dinlerdi. Sinearlı kıvırcık sakallı adamlar da aynı görüşteydiler, krallarının şehrini "Tanrıya açılan kapı" ve "gökyüzünün yeryüzüyle bağlandığı" yer olarak nitelendirirlerdi (çocuk yaştaki Yusuf oradaki lehçeyle bunu şöyle söylerdi: "Bab-ilu, markas šamê u irsitim" –yani Babil dünyanın kutsal merkezidir). Ama Yusuf, dünyanın göbeği sorusu hakkında daha yakın ve daha hakiki haberler almıştı ve bunları iyi kalpli, aklı başında ve saygın babasının hayatını anlatan hikâyeden edinmişti, babası delikanlıyken yaşadığı 'Yedi Kuyu'dan dayısının bulunduğu Harran'a gitmek için Naharayim'e doğru giderken, hiç beklemediği ve bilmediği gökyüzünün gerçek kapısına, dünyanın hakiki göbeğine ulaştı: Kutsal taşlarla çevrili tepedeki Luz'a vardı, burasma sonradan Beth-el, yani Tanrı'nın Evi adını vermişti; çünkü burada ona Firarda Bulunan Esau'nun önünde, insanın tüylerini diken diken eden, hayatının en büyük vahyi geldi. Yakup'un taştan yastık yaptığı ve onu bir işaret olarak üzerine yağ döktüğü, yukarıdaki bu yer, o andan itibaren Yusuf'un etrafında bulunanlar için dünyanın ortası, yeryüzünün ve gökyüzünün birleştiği ana bağ oldu; ama cennet burada da değildi, aksine başlangıcın ve anayurdun bulunduğu civarda, oralarda bir yerde idi; Yusuf'un çocuksu inancına göre, bunların pek çoğu kabul edilmiş kanıtlardı; işte oradan bir zamanlar ay şehrinin adamı yola çıkmıştı, yani Aşağı Sinear'dan, nehrin kollara ayrılıp dağıldığı yerden, bu kollar arasında kalan nemli topraklar bugün bile tatlı meyveleri olan ağaçlarla dolup taşmaktaydı.

Burada, Güney Babil diyarında cenneti aramak gerek ve Âdem'in vücudu Babil toprağından yapılmıştır, bunlar uzun zaman-

dan beri ilahiyat biliminin tercih ederek öğrettiği bilgiler olarak kalmıştır. Buna rağmen bizim için burada söz konusu olan şey, şu bildiğimiz kulis etkisi, yani öne yapılan yığıntılardan oluşan sistem, yer yer sitelerin kurulması ve geriye gönderilmeler, bunları çok kez inceleme fırsatı bulduk, –yalnız burada son derece özel bir durum var, bu en doğru anlamıyla insam baştan çıkaran bir şey, insanı dünya yaşamından uzaklaştırıp cazip bir şekilde bütün her şeyi aşan bir şey, yani bir durum söz konusu; sadece insanlık tarihinin kuyu gibi derin uçurumu buradaki derinliği tam olarak gösterebiliyor, bu ölçülmesi asla mümkün olmayan bir derinlik, bir dipsizlik daha doğrusu; bunu ne derinlik sözcüğü ne de zifiri karanlık ifade edemiyor, tam tersine yücelik ve nur sözcüklerinin insanın ruhunda uyandırdığı hayal dünyasında algılanabiliyor: Yani bu nurlu yücelikten düşüş olayı meydana gelebilirdi, bunun hikâyesi ruhumuzda, cenneti, yani Mutluluk Bahçesi'ni algılayan bir ortamda kaybolmayacak şekilde kalacaktır.

Bize kadar ulaşan belgelerdeki cennet tasviri bir bakıma kesin, Cennetten çıkan bir nehir, bahçeleri sular ve oradan dört tane nehir çıkıp dünyaya dağılır: Pison, Gihon, Fırat ve Hiddekel. Pison nehrine, anlatılan yoruma göre, Ganj nehri de denir; o bütün Hint diyarını sular gider ve beraberinde altın taşır. Gihon nehrine Nilus (=Nil) denir, dünyanın en uzun nehridir, Habeş ülkesinde akar. Ama Hiddekel, ok hızıyla akan bu nehre Dicle adı verilir ve Asur ülkesi önünden akar gider. Bu sonuncusu hiç tartışılmaz. Tartışılanlar ise, hem de önemli taraflarca tartışma konusu edilenler Pison, Ganj ile Gihon veya Nil'dir. Hazar Denizi'ne dökülen Aras ile Karadeniz'e dökülen Kızılırmak'tan da söz edilir, çünkü Babillilerce gerçekten cennetin bulunduğu yerler Babil topraklarında olmayıp, aksine Ermenistan'ın yüksek dağlarında, yani Mezopotamya ovasının kuzeyinde olduğu düşünülüyormuş, yani bu nehirler birbirlerine çok yakın olarak bu yöreden çıkıyorlarmış.

Bu öğreti aklın onayına sunmadan dinleyip geçilmiyor. Öyle ya, şayet en saygın rivayetin bildirdiği üzere, 'Phrat' veya Fırat'ın kay-

nağımn cennette olduğu doğruysa, cennetin onun döküldüğü yerde bulunduğu kabulü tutarsızdır. Ama böylesi bir anlayışla ve palmiyeleri Ermenistan diyarına kadar uzatmakla, olsa olsa bir sonraki hakikate doğru bir adım atılmış olurdu; ne yapalım ki sadece bir kulis yapılıyor ve kargaşa devam ediyordu.

Vaktiyle ihtiyar Eliezer, Yusuf'a, Tanrı dünyaya dört yüz bahşetti, diye öğretiyordu: Sabah, akşam, öğle ve gece yarısı, bunları Tanrı kendi makamından bizzat, beş kutsal hayvanı ve dört bekçi meleğiyle kontrol altında tutar, bunlar hareketsiz bir gözle yukarıdan bu temel şartı gözettiler. Aşağı Mısır'da bulunan piramitlerin parlak çimentoyla kaplı geniş yüzeyleri tamamen dünyanın dört yönüne dönmemişler mi? Cennetin nehirlerinin düzenlenmesi de işte böyle düşünülmüştü. Onların hareketleri tıpkı yılanın hareketi gibi düşünülebilir, onların çıkış noktaları birbiriyle temas hâlindedir ve onların döküldükleri ağız kısımları birbirinden çok ayrı bulunur, öyle ki bunlar da dört yöne doğru akıp gider. Bu açık seçik bir tercümedir. Anadolu'ya nakledilmiş bir coğrafî tekrardır, bu coğrafyayı biz kaybolup gitmiş bir yerden gayet iyi biliyoruz: Yani Atlantis'ten, bizzat orada, Eflatun'un bildirdiğine ve tasvirine göre, bu adanın tam ortasında yükselen İlahların dağlarında aynı şekilde dört nehir varmış ve bunlar artı şeklinde ve dünyanın dört yanına doğru akıyorlarmış. Coğrafî önemi bakımından 'Başsular' cennetin yeri üzerine yapılan her tarihsel tartışma ve bu tartışmaların ertelenmesiyle boş sözlerin üzerinde yatıştırıcı bir rol oynadı, bu ertelemelerden şöyle böyle yerleşmiş olan cennet fikri, halkların anılarında daha belirgin bir şekilde, kaybolmuş ülkeyle ilişkilendirilerek açıklandı; bu ülkede bilgili ve ileri düzeye ulaşmış bir insanlık, ılımlı ve kutsal bir düzen içinde mutlu zamanlar geçirmişlerdi. Burada insanlığın altın çağını anlatan efsaneyle asıl cennet rivayetine bir katkı yapıldığını görmezlikten gelmek mümkün değildir. Görünüşe göre, böyle bir Hesperia* ülkesiyle bağ kurmakta çok da hak-

* Hesperia: Batı bölgesi. Eski çağda dünyanın batı sınırı olarak kabul edilen adalar –yn.

ları var, eğer bütün haberler yanlış yapmıyorsa, orada büyük bir halk bir daha elde edilemeyecek lütufla akıllıca ve inançlı bir varlık hâlinde yaşamışlardı. Ama 'cennetteki bahçe', anayurt ve düşüşün ortamı yok olup gitmişti; cennete doğru yapılan zaman-mekân yolculuğunda kum yığınına benzer bir yol hedefi oluşuyor; çünkü ilk-insanı, yani Âdem soyundan olanları yeryüzünün tarihiyle ilgilenen ilkçağ arkeolojisi, onu zaman ve mekân içinde arıyor ve Atlantis'in insanlarla yerleştirilmesinden önce, onların batıp yok oluşları konusunda kilitlenip kalıyorlar.

İnsanın gözünü boyayan ve aldatıcı çekiciliğiyle yapılan bir yolculuk! Çünkü bu mümkündü, affedilebilirdi, aldatıcı olsa da, içinde dört ırmağın aktığı altın elmalar ülkesini cennetle aynı değerde tutsa da, –bir hayaletler dünyası karşısında kendisini aldatmasını sağlayan sağlıklı bir mantık ortamında insan, nasıl oldu da böyle bir yanlış yapabildi ki, en yakındaki ve en uzaktaki engeli oluşturan insan denilen varlığın acı içindeki larvalarının arasında, kendisini yeniden tanıyan güzel ve yakışıklı Yusuf'un anlaşılabilir bir tepkisiyle reddettiği bu tabloda, uçan kertenkeleler ve canavar semenderlerin bulunduğu, etlerden oluşan dağlarla çaresizlik içinde çırpınanların, hayattan alacakları zevk ve korku rüyasını yaşamak zorunda kaldıkları yer neredeydi? Bu 'cennetin bahçesi' değildi, cehennemdi. Daha çok, düşüşten sonraki ilk lanetli durumdu. O burada değildi, zaman ve mekânın başlangıcında değildi, zevk ve ölüm ağacının meyvesi koparılmış ve tadına bakılmıştı. Bu çok önceden belliydi. Ulaşmak istediğimiz son ve ilk hedefe ulaşılmadan önce zaman kuyularının delinmiş olduğu görülüyor; insanın tarihi, kendi yarattığı maddi dünyadan daha eski, onun istediği hayattan daha yaşlıdır.

8

İnsanın kendi iç dünyasını algılamasına neden olan uzun ve gerçek bir düşünme geleneği eski günlerden doğmuştu; bu gelenek miras kalan değerlerle dinlerin, kehanetlerin ve şark dünyasının birbi-

rinin ardından gelen bilgi öğretilerine, Avesta'ya, İslam'a, Maniheizm'e, Gnosis'e ve Helenizm'e nüfuz etmişti. İbranilerin Adam Kadmon dedikleri mükemmel veya ilk ve tek yaratılan insanın, nasıl göründüğü, onun dünya yaratılmadan önce ilk ve tek örnek ve insanlığın simgesi, nurdan genç bir varlık olarak yaratıldığı kabul ediliyor, ona karar verme anında yardımcı olmak üzere uygun düşen bilgi aktarımı ve raporlarla donatıldığı kabul ediliyor. Onun adı ilk insandır; bu insan, Tanrının gözde savaşçısı olmuş ve yaratılan bu genç varlığın içine girip yerleşen kötülüğe karşı savaşırken yaralandığı ve İblis tarafından tutsak alındığı, madde bağımlısı yapıldığı, soyuna yabancılaştırıldığı ama İlahi Makam'dan gönderilen ikinci bir elçi yardımıyla mucizevi bir şekilde kendisine geldiği ve kendine ait olan eski yüce benliğine kavuştuğu, fâni ve fizikî varlığının zifiri karanlığından kurtulduğu ve nur âlemine geri dönmüş olduğu, ama bu sırada kendi nurundan bir kısmını geri bırakmak zorunda kaldığı, bu parçanın yeryüzündeki insanların ve maddi dünyanın oluşumu için kullanılmış olduğu: Bunlar harikulade hikâyeler, bunların içinde doğal olarak günahların affını vaat eden dinlerle ilgili bir unsur, henüz kozmogonik amaçların arkasında kalıyor; çünkü bizler, Tanrının ilk ve tek oğlunun nurlu vücudunda yedi metal bulunduğunu, bunların yedi uyduyu simgelediğini ve bunlardan da dünyanın kurulduğunu işitiyoruz. Bu olayı şöyle de ifade ediyorlar; Tanrı babanın ilk başlangıcı peyda eden, varlığından meydana gelen Nurdan-yaratılmış insanın bu yedi uydu basamaklarını kullanarak aşağıya inmiş olduğu ve her uydunun kralından bir parça özelliğin onun doğal yapısına eklendiğini; ama sonra onun madde içinde kendisinin aynada görünüşüne baktığını, bundan hoşlandığını ve ona dalıp gittiğini ve böylece de ikinci dereceden alt bir doğal yapıya sahip olduğunu duyduk. İşte bu yüzden insanın iki tabiatlı olduğu açıklığa kavuşuyor, birisi ilahî bir doğuş ve yaratılış simgesi, diğeri ise adi dünyaya çok tutkulu bir şekilde bağlanışla ortaya çıkan hürriyetin simgesi, bunlar onun yapısında içinden çıkılamayacak kadar karmaşık bir şekilde birlikte bulunmaktadır.

İşte bu hüzün verici zarafetle dolu narsisist tabloda rivayetin anlamı kendisini arındırmaya başlıyor; çünkü anlam temizliği nur âleminden olan Tanrının oğlunun doğaya inmesinin sona erdiği yerde, yüce bir görevlendirmeye boyun eğme ve bunun sonucu günahsız olmak için oraya vardığı anda meydana geliyor ve ona kendi başına-gönlüne göre yaptığı özlem eyleminin işareti, yani günahkârlık alameti veriliyor. Aynı zamanda 'ikinci elçinin' anlamı çözülmeye başlıyor, nurlu insanla en yüksek anlamda aynı olan bu elçi, onu karanlıklara gömülmekten kurtarmaya ve nurlar âlemi olan yurduna götürmeye gelmişti. Çünkü dünyanın terk edilmesi öğretisi artık madde, ruh ve akıldan oluşan kişisel üç unsura doğru ilerliyordu; bunların arasında, ilahî olanla birlikte oynanan bir oyunda asıl kahraman, maceraya atılan ve macera içinde insanın yaratıcı ruhunu oluşturuyor ve sonuncu kişinin kehanetiyle atalardan gelme ilk belgenin birleştikleri ve cennetin gerçek yeri ve 'düşüş'ün hikâyesi hakkında açık ve net bilgiler veren bir roman, mükemmel bir mitolojik olgu olarak ortaya çıkıyor.

Söylenir ki, ruh şudur: Madde gibi daha ilk başta yaratılırken konulmuş ilkelerden birisi, canlı ama hiçbir bilgiye sahip olmayan ilk-insana ait bir şey. Onunla ilgili bilgi öylesine az ki ruh, Yüce Tanrının huzur ve mutluluk âleminde Tanrının yakınında bulunur, henüz şekli belirlenmemiş maddeye ulaşma eğilimi –bu kelime tam da yönelme anlamında kullanılmıştır– vardır; o, maddeyle birleşip karışmak ve ondan bir şekil yaratmak ve yarattığı bu vücudun yaşayacağı zevkleri tadabilmek için yanıp tutuşur. Ruh kaldığı yüce âlemden, baştan çıkıp aşağıdaki âleme indikten sonra duyduğu aşk özlemindeki zevk ve ıstırapta azalma olmaz, aksine değişik ortamdan dolayı bunlar daha dayanılmaz acılara döner; çünkü madde, başına buyruk, inatçı ve uyuşuktur, henüz şekillenmemiş konumunda hep öyle durgun bir şekilde kalmayı isterdi, sırf ruhun eğlenmesi için bir şekle bürünmeyi hiç istemezdi ve ruh ile birlikte bir şekil almaya şiddetle direnç gösterirdi. İşte tam burada, yani nesnelerin bu durumunda Tanrı keyifle işe karışır; insanın saptığı bu psikolo-

jik ortamda mecburen ruha yardımcı olmak zorundaydı. Onun dirençle karşı koyan maddeyle yaptığı bu aşk mücadelesinde Tanrı, ruhu destekliyordu; Tanrı dünyayı yaratıyordu, bunun anlamı şudur: Tanrı, ilk yaratılan insana yardımcı oluyordu, ona ruhun, yeni vücut şekli içinde, zevk duyup insanların türemesine sebep olması için, ruhun bünyesinde sağlam, uzun ömürlü şekiller var etti. Ama bunun hemen ardından, uzun uzadıya inceden inceye düşünülüp hazırlanmış bir planın devamı olarak ikinci bir şey daha yaptı. Tanrının gönderdiği ve bizim de yararlandığımız bildiride, kelimesi kelimesine şöyle yazıyor: Tanrı kendi ilahî varlığından bir parça maddeyi bu dünyaya insanın akıl ve fikrini oluşturması için yolladı; bu, insanın vücut kafesi içindeki ruhu uykusundan uyandırmak ve ona Tanrının emrini göstermek üzere indirilmişti ve bu ruha dünyanın bir mekân ve onun duygusal aşk girişiminin bir günah olmaması için ve bunun sonucu olarak dünyanın yaratıldığı şeklinde bir bakış açısı olmasın diye emri yolladı. Maddeye bağlanmış insan ruhundaki akılla açıklanmaya çalışılan şey, aslında kesinlikle şudur, ancak ruhun madde ile çılgınca karışıp birleşmesiyle dünyanın oluşumu gerçekleşmiştir ve ruh ondan ayrıldığı takdirde, şekiller dünyasının varlığından hiçbir şey kalmayacaktır. Aklın görevi ise ruhu bu bilgiyle donatıp aydınlatmaktır; onun bütün ümidi ve çabası aşka tutkun olan ruhu, bu içerikten haberdar etmektir, asıl yurdu ve yuvası olan Yüce Tanrı katını yeniden kabullenmesini, fâni dünyayı ruhundan çıkarmasını ve kendine ait olan asıl yuvasına, huzur ve mutluluk âlemine gitmek üzere yeniden çaba göstermesini ister. İşte tam bu olayın meydana geldiği anda, fâni dünya kendi varlığını iptal edecek madde kendi özündeki âleme geri dönecektir, şekle bağımlı olmaktan kurtulacaktır, tıpkı ilk yaratılıştaki sonsuzluk gibi, kendi ilk yaratılışındaki sonsuzluğu sevinçle yeniden elde edecektir ve böylece belki de kendine göre yeniden mutlu olacaktır.

İşte ruhun romanı ve öğretisi bu kadar. Hiç kuşkusuz, burada son 'dönüş'e ulaşılmıştır, insanın en yüce geçmişi kazanılmış, cennet belirlenmiş ve günah işleme hadisesinin bilgilenmenin ve ölümün

hikâyesi, onun saf hakiki şekline geri getirilmiştir. İlk insana verilmiş olan ilk ruh en eskisidir, hatta en eski ruh budur, çünkü bu ruh hep zaman ve şekillerden önce, tıpkı Tanrının ve maddenin olduğu gibi hep vardı. Akla gelince, bunu biz 'ikinci elçinin' emredilerek görevlendirildiği, ruhun Tanrı katına çağrılmasından biliyoruz; gerçi akıl, ruhla belirlenemeyecek şekilde yüce bir akrabalık içindedir, ama ruhun bizzat kendisi önce tek başına var idi, çünkü akıl daha gençtir: Tanrının bilgilendirmek ve kurtarmak amacıyla şekil dünyasının ortadan kalkması için yolladığı varlıktır. Eğer öğretideki belirli deyimlerde akıl ile ruhun yüce bütünlüğü iddia ediliyor veya mecazi olarak bu ima ediliyorsa, ilk yaratılan insan ruhunun başlangıçta gayet olumlu bir anlamı vardır; dünyadaki kötülüğe karşı Tanrının mücahidi olarak algılanıyorsa ve kendisine verilmiş olan bu rolün kendisini çok değiştirmiş ve dönüştürmüş olduğu, daha sonra kendisinin kurtuluşu için görevlendirilip gönderilen aklın da aynı duruma düştüğü sonucu çıkıyor. Ruhun romanında akla verilen rolü mükemmel bir şekilde gerçekleştiremediği ve bu yönde bir açıklama yapılması zarureti ortaya çıktığından, yukarıdaki öğretideki anlamın yorumlanmasında tamamlanması gereken eksiklikler vardır. Aklın üstlendiği görev, ruh ve maddenin evliliğiyle ortaya çıkan ölümlü ve şekil dünyasında açık ve seçik bir hâlde belirtilmiştir. Şekil ve ölüm içinde kendisini tamamen kaybetmiş bir hâlde ruha karışmış olarak daha yüce bir makam ve soydan geldiğini hatırlatmak üzere uyandırılması gerektiği mesajı verilmiştir. Onun maddeyle birleşmesinin bir hata olduğunu, bunun böylece dünyanın meydana gelmesine neden olduğunu ikna etmek istiyordu; sonunda onda üst kata olan özlemi güçlendirmek ve günün birinde tamamen acılardan ve zevklerden kurtularak göklerdeki asıl yurduna süzülerek dönmesi –böyle ve dünyanın sonu olgusuna ulaşılacağı, maddenin eski hürriyetine iade edileceği ve dünyadan ölümün ortadan kaldırılacağı konularında inandırıldı. Örneğin bu, bir kraliyetin başka bir yerde, düşman ülkesinde uzun süre kalan bir sefirinin günün birinde farkında olmayarak etki altında kalarak o ülkenin vatandaşı olmak,

hatta oraya asimile olmak yolunu seçerse, düşman ülkenin çıkarları için o tarafa geçerse, sonunda o sefir kendi vatanının çıkarları için güvenilmez ilan edilip görevinden atılmak zorunda kalır; öyle veya böyle akıl için de bu görevinde benzeri durum olur. Ruh kadar direnirse, akıl ne kadar, aşağıda diplomasisini sürdürürse, yaptığı faaliyet o kadar açık ve seçik bir şekilde kırılma yaşar, bunun Yüce Kattan gizlenmesi asla mümkün olamaz, zaten böyle bir olası durum önceden görevlendirme sırasında düşünülmüş ve hesaba katılmış olmalıdır, sorunun çözülmesi için maksada uygun yedek bir kişi, göründüğü kadarıyla çok da kolay olmasa gerek.

Yok edici ve mezarcı olarak dünyaya gönderilen aklın bu rolü, oyunun uzunluğu nedeniyle ağır bir şekilde rahatsız olmaya başladığından, hiç kuşku duyulmuyor. İşte böylece orada kaldığı sırada, nesneleri gözlemleyen aklın bakış açısından etkilenme nedeniyle dönüşüm olur, ölümü dünyadan kovmak üzere görevlendirildiği işte, tam tersine bu öldürücü ilkeyi hissetmeyi öğrenir. Gerçekten de bu bir algılama ve bakış açısı sorunudur; bunu öyle de böyle de irdeleyip uygulamak mümkün olabilir. Yalnız şunu bilmek gerekir, hangi düşünce tarzı neye uyuyor, hangisine Yüce Kattan görevlendirme uygun düşüyor, aksi takdirde bizim somut olarak bozulma dediğimiz tecelli ortaya çıkar ve doğal görevlerine de yabancılaşma olur. Aklın bilinen bir karakter zafiyeti burada güncel hâle geliyor, yani akıl, öldürücü olan ve şekillerin yok edilmesini öngören ilke olarak sahip olduğu şöhretine –akıl bu şöhretini bizzat kendi varlığından ve bizzat kendisine karşı yönelen hükmün baskısından meydana getirmişti– çok zor dayanıyordu ve bundan kurtulmak için kendi şerefini kullanıyordu. Yüce Makam karşısında bile bile hain konumuna düşmek için böyle yapmıyordu; ama kendi amacına karşın, heyecan ve iç dürtünün baskısı altında, izinsiz olarak ruha âşık olması ve ona tutkulu bir şekilde bağlanması olarak ifade edilebilen şey, onun ağzındaki sözlerin çevrilerek ifade edilmesine neden olmuştu; öyle ki bu sözler, ruh ile aklın girişimine hoş bir ifade kazandırıyor ve kendi asıl hedefine karşın sevgiyle yaklaşılan hoş bir şa-

ka gibi, şeklin ve yaşamanın lehine oluyor. Tabii bu akla böylesine bir ihanet veya ihanete benzeyen bir davranışı yaptırmakta bir yararı olup olmadığı, her durumda ve hatta bu şekilde davranışında, yani ruhun ondan ayrılmasıyla maddi dünyanın ortadan kaldırılmasını yerine getirmek üzere gönderilmiş olduğu, bu amaca hizmet etmekten başka elinden bir şey gelip gelmediği ve onun nasıl olsa sonunda buna izin verildiğini zaten önceden kesin olarak bildiği için ve bundan dolayı böyle davranabildiği konusu –bir soru olarak açık kalıyor. Öğretide bu arzunun hoş –kendisini inkâr ettirici bir şekilde ruhla birleşmesinde, değinilen mecazi dönüşümün yorumlanmasını görmek kesinlikle mümkün değil, 'ikinci elçi' kötülükle mücadele etmesi için görevlendirilen ve gönderilen bu nurlu insanın başka bir nefsi olmuş olmalıdır. Bu dönüşümünde, Tanrının gizli takdiri ilahîsine peygamberlere özgü bir yorumlama gizlenmiş olması elbette mümkündür, bunlara kitaptaki öğretiye göre kutsal ve görülmesi imkânsız olarak saygınlık duyulduğu ifade edilir.

9

Her şey büyük bir sükûnetle incelenecek olursa, ruhun veya ilk başlangıçtaki nurlu insanın, sadece çok sert ahlaki bir ifrat durumunda bir 'günah işleme hadisesi' yarattığından söz edilebilir. Aslında ruh, kesinlikle kendi bedeninde günah işlemişti: İlk baştaki sakin ve huzur içindeki durumunu düşüncesizce kurban etmesi suretiyle ve Tanrıya karşı aşka tutulmuş olarak yaptığı bu davranışla onun yasağına karşı gelmiş olmasından dolayı. Bizim kabul ettiğimiz öğretiye göre, böyle bir yasak çıkarılmamıştı. Ama sufice kaleme alınmış bu rivayet, her şeye rağmen, ısrarla Tanrının ilk insana verdiği yasağı, yani 'iyilik ve kötülük' bilgi ağacından bir şey yemeyi yasaklamasını, ilkin şöyle irdelemek gerekiyor: Burada söz konusu olan şey, ikinci derecede önemli olan ve dünya yaşamına ait bir olaydır, bu da Tanrının kendi yaratıcı yardımı altında, ruhun aracılığıyla maddenin tanınmasından meydana gelen insanlarla il-

gilidir; eğer Tanrı gerçekten onlarla birlikte bu denemeyi yapmışsa, bu konuda hiç kuşku yok ki Tanrı bunun nasıl sonuçlanacağını da açıkça biliyordu, ancak karanlık kalan şey, Onun yasak koyarak bundan neden vazgeçemediğidir; çünkü buna kesinlikle itaatsizlik oldu ve insanlığa verdiği felaket son derece fesat kalpli olan İngiliz çevrelerince sevinçle karşılandı. İkincisi ise hiç kuşkusuz ham metin ve ilaveleri olmaksızın 'iyilik ve kötülüğün' dönüşümüdür; burada söz konusu iyi ile kötü arasındaki farklılığı görme yeteneği değil, aksine sonuçtaki ölüm olayıdır: Böylece 'yasaklarla' ilgili haber de aslında iyi niyetle söylenmiştir ama hiç de uygun düşmeyen bir derkenar görünümündedir.

Tanrının, ruhun özlemle gerçekleştirdiği bu davranış tarzına en ufak bir kızgınlığı olmadığı, onu kovmadığı veya ona herhangi bir ceza vermediği, yani onun gönüllü olarak katlanacağı acının ölçüsü ve tabii zevkle eşitliği konusunda olumlu yönde her türlü kanıt bulunmaktadır. Tanrının ise, ruhun bu aşk ıstırabına baktığında, sempatiyle olmasa bile, elbette bundan üzülüp merhamet duyduğu açıkça belli olmuştur; çünkü o derhâl, çağrılmadığı hâlde, yardım için geldi, ruhun maddeyle giriştiği aşk mücadelesine bizzat kendisi müdahale etti; ruhun bu işten zevk alabilmesi için, şekillerdeki ölüm dünyasını yarattı: Tanrının bu davranışında, aslında merhameti sempatiden ağır basıyordu veya asla birbirinden ayırt edilemez hâldeydi.

Tanrının ve Onun iradesinin, günah işlenerek, Kendisini bir şekilde ihmal edilmesi anlamında, bu bağlamda sadece yarı yarıya isabetli söylemler üretilebilir, özellikle Tanrının insan soyuyla ilgili olarak bu davranışındaki özgün husus göz önüne alınırsa, yani açıkça maddeyle ruhun karışımından meydana gelmiş olan ve ta başlangıçtan itibaren gayet iyi bilinen nedenlerden dolayı, meleklerin duydukları kıskançlığın konusu olan şey insandı. İhtiyar Eliezer bu ilişkileri ona anlattığında Yusuf bundan çok etkilendi; ilk insanın tarihi konusunda İbranice yorumlarda bu olayı, aynı anlamda bugün bile okumaktayız. Orada şöyle bir yorum var, eğer Tanrı ketum davranıp gizli olanı açıklamamış ve bunu daha akıllıca bir tutumla kendi vicdanın-

da gizli tutmuş olsaydı, insandan sadece adil olma değil aynı zamanda kötülük de meydana gelmezdi, böyle Katı Yüce Âlem tarafından insanın yaratılışına da asla müsaade edilmezdi. Burada 'katı'lık kavramının sadece Tanrıya mahsus bir şey olmadığı, bunun daha çok onun çevresindekilerin tutumu olduğu öne çıkarılıyor, –bu çevreye Tanrının bir dereceye kadar bağlı olduğu, ama bunun asla, sonuca kesinlikle etki edecek mahiyette olmadığı görünüyor; çünkü Tanrı, bu çevrenin bu olayda kendisine zorluk çıkarabileceğini de göz önünde tutmuş olmalı ki, bu yüzden ihmalkâr davrandığı ve bu işte olan biten üzerine, ruha katkısız şarap ikram etmeyi tercih etmiş, sadece birkaç şeye işaret etmiş, diğer konular hakkında ise susmuştu. Eğer dünyanın yaratılışı Tanrıya karşı olacak bir şey olmuş olsaydı, acaba Tanrı bu dünyanın yaratılışına müdahale eder miydi konusunda geniş bir yorum yok. Eğer ruh bu durumda yaptığı bu girişim için Tanrı tarafından teşvik edilmemiş ve yüreklendirilmemiş olsaydı –Onun düşüncelerine karşı ruh asla bir şey yapamazdı, aksine sadece insana karşı baştan beri pek de iyimser olmayan meleklere karşı yapılabilirdi. Tanrının yarattığı, iyi veya kötü yaşanan dünyada, Tanrının onlara karşı gösterdiği sempatiyi, ruh ile madde evliliğine kırgın ve kızgın olan melekler, Tanrının bu davranışını mucizevi bir olay olarak değerlendirdiler, bunda hem haksız hem de çok haklıydılar, kim bilir belki de onlar Tanrının bu duruluğunu ve iffetini öven ilahilerle onun arkasında yatan sebebi araştırıyorlardı. İnsanı şaşırtan ve sitem eden sorular örneğin şunlardı: "Ey Efendimiz, insan nedir, onunla ilgili niyetin ne?" sözleri sürekli olarak onların dudaklarından eksik olmuyordu ve Tanrı onlara esirgeyen, yatıştıran, kaçamak, zaman zaman da hiddetli ve bazen de onur kırıcı bir şekilde cevap verir. On iki çift kanatlı meleklerin içinde en yüksek makamlardan birisine sahip olan Samael'in*, çünkü diğer kutsal hayvanların ve Se-

* Samael: Arkonların Tabiatı ve John'un Apokrif Kitabı gibi gnostik metinlerde yaratıcı tanrısal güç olan demiurga verilen bir ad veya adlardan biri. Demiurg için kullanılan diğer isimler Yaldabaoth ve Saklas'tır –yn.

raphimlerin* altışar çift kanatları vardı, mevkiini kaybedip düşüşünü açıklamak elbette pek kolay değildi, ama bunun yukarıda değinilen çatışmayla bağlantılı olduğu zorunlu olarak hatıra geliyordu; bu durum Eliezer'in derslerinde Yusuf'u heyecanlandırır ve dikkatini üzerine çekerdi. İnsana karşı hassasiyet gösteren meleklerin içinde en çok Samael'in adı geçiyordu veya o, Tanrının insana hayırlı yaklaşımının altını kurcalayan olduğu için bu akıbetle karşılaşmıştı; günün birinde Tanrı bütün ordularının Âdem Peygamberin önünde huşuyla eğilmelerini emretti, çünkü Âdem'in aklı vardı ve her şeyi bilir ve sözünü esirgemezdi, gerçi onlar geldiler ama bir kısmı sinsi sinsi gülümsüyor, bir kısmı da kaşlarını çatarak bu emre uygun olarak söylenileni yerine getirdiler ama Samael bunu yerine getirmedi. Çünkü o, öfkeli bir şekilde, açıkça Tanrının muhteşem nurundan yaratılmış meleklerin toprak ve tozdan yapılmış kişinin önünde diz çökmesinin anlamsız bir şey olduğunu açıklamıştı ve –hemen bu vesileyle makamından düşürülmüştü, Eliezer'in bu konuyu tasvir ederken dediği gibi, sanki bir yıldız düşüşü gibi görüyordu uzaktan. Ama bu olay diğer melekleri öylesine etkilemiş olmalı ki, hepsi insanla ilgili her konuda son derece dikkatli davranıyorlardı; işte bu yüzden yeryüzündeki her türlü günaha girme olaylarının artışı, örneğin Tufan'dan önceki durum, Sodom ile Gomora gibi hadiseler kutsal çevre için ve Tanrı için utanç verici bir hâl alıp da zafer kazanmış gibi görülür olduğu takdirde onları gazap dolu bir şekilde ortadan kaldırmak zarureti hâsıl olur –gerçi İlahî Makamın ahlaki açıdan zor durumda bırakılmasından çok, Tanrının kendi takdiri ilahîsine göre oluyor. Bütün bu olan bitenler haklı olarak sezilmiş ise, 'ikinci elçinin' ve aklın görevindeki duruma ne demeli ve acaba o gerçekten ruhun maddeden ayrılması yoluyla maddi dünyanın ortadan kaldırılması ve ruhun Tanrı katına yeniden çıkarılması için mi gönderilmişti?

* Seraphim: Eski Ahit'e göre İşaya'nın, Tanrının önünde duruyor şeklinde gördüğü altı kanatlı doğaüstü varlıklar –yn.

Bunun Tanrının kastettiği şey olmadığı ve aklın gerçekten Onun seslenişine göre, ruhun peşi sıra, ruh tarafından Tanrının ihsanı ve yardımıyla yaratılmış olan şekil dünyasının mezarcısı rolünü oynamaması için gönderilmiş olduğu olasılığı vardır. Ama sır belki de başka bir şeydir ve belki de bu sır, öğretinin anlamı içinde bulunmaktadır; ikinci elçi ilkin kötülüğe karşı gönderilmiş olan nur insanının bir kez daha aynı kişi olduğu yolundaki öğretide bulunabilir. Daha önceden bildiğimiz kadarıyla zamanla ilgili hadiseleri bu sır serbestçe işlemiş ve çok isabetli olarak bunları gelecek söz konusu olunca, geçmiş zaman içinde konuşmuş olmalıdır. Ruh ile aklın bir zamanlar bir bütün oldukları ifadesinin aslında ifade etmek istediği şey, onların bir zaman birleşik olmak zorunda olmalarıdır. Evet, bu görüş insanı daha da derin düşüncelere sevk ediyor, akıl kendiliğinden, gelecek zaman ilkesini, o olacak, o olmak zorunda, şeklinde anlatırken, şekille birleşmiş olan ruhun dindarlığı, geçmiş zaman için geçerli ve onun o zaman adı ilahî ruh idi. Ama burada yaşam ve ölüm neredeydi sorusu henüz tartışmalı, çünkü tabiatla kaynaşmış ruh ile dünya dışına ait akıl, yani bu iki kısım, yani geçmiş zaman ilkesiyle gelecek zaman ilkesi, her birisi kendi anlamına göre, hayatın suyu olduğunu sahiplenmektedir ve ölüm konusunda her biri diğerini suçlamaktadır. İkisi de haklı, hem akıl olmadan tabiat hem de tabiat olmadan akıl olmayacağı için bunun hayat denilen şey olduğunu söylemek zordur. Ama sır ve Tanrının sonsuz ümidi, belki de işte onların bu birleşmelerinde gizlidir, yani gerçek anlamda, aklın ruhun dünyasına iyice girmesi ve yerleşmesinde, bu her iki ilkenin karşılıklı olarak birbirinin içine girip yerleşmesinde ve insanlığın mevcudiyeti için birinin diğerini kutsaması, kutsallaştırmasında bulunmaktadır; insanlığın gökyüzündeki İlahî Makamca rahmetle ve en altta bulunan derinlik tarafından da bolluk ve bereketle kutsanması beklenir.

Belki de öğretinin, bunun gizli bir olasılığı ve son yorumlaması olarak değerlendirilmesi gerekiyor –her ne kadar aklın kendini feda edercesine ve aşka taparcasına yaptığı hareket ve tavır, ölümle ilgili suçlama nedeniyle son derece üzülmesine neden olmasını,

onun bu amaç için doğru yolda olduğunu da çok şüpheli hâle getiriyor. Eğer o, ruhun sessizce yaşadığı tutkuya, sadece kendi kurnazlığını yansıtmışsa, hayatın tek kaynağını geçmiş zamandır diye nitelerse ve kendisini kötü niyetli din fanatiği ve dehşetli bir yaşam tutkusuyla donanmış iradeli bir varlık olarak kabul edip bunu açıkça duyuruyorsa: O, kendisini nasıl kabul ediyorsa öyle kalır, elbette, bu o kişidir: Uyarı elçisi, itiraz etme, protesto ve yolculuk yapma ilkesi, yani bir bireyin göğsünde çektiği doğaüstü ıstırabın verdiği huzursuzluğu yola çıkma anında harekete geçiyor, onu, olmuş bitmişin ve verilmiş olanın kapılarından çıkarıp, macera dolu bir bilinmeyene doğru sürüklüyor ve onu boş bırakıp yuvarlayarak bitmez, tükenmez gitgide artan bir yuvarlanma ve bu hadiseye başlamak üzere belirleyerek taş gibi bir konuma getiriyor.

10

İşte böyle oluşuyor geçmiş zamanın başlangıçları ve engelleri, bu oluşma esnasında özel bir anı, tarihî bir değer hâlinde kalıyor, tıpkı Ur şehrindeki Yusuf ve orayı terk edip giden ataları gibi. Onun aklında yer alan huzursuzluğun onun kanında gizlenip korunmuş olan ve babasının hayatı, dünyası ve dönüşümünü belirlemiş olan tarihî bir geleneği, Yusuf yemek sırasında okuduğu şu mısralardan yeniden öğreniyordu:

> "Niçin belirledin çaresizliği
> benim oğlum Gılgamış'a,
> niye verdin ona bir yürek, huzur denen şeyi hiç bilmeyen?"

Huzuru, soruları, merakla dinlemeyi ve aramayı, Tanrı için çalışmayı, hakikat ve hukuk için ümitsiz ve kuşku duymayan didinmeyi, nereden ve nereye sorularını, kendi adını, kendi varlığını ve Tanrının asıl söylemek istediği şeyi hiç bilmiyordun, –bütün bunlar nasıl ortaya çıktı; ilk gezgin adamdan bugüne kadar nesiller boyunca miras bırakılmış olan, Yakup'un açık ve geniş alınlı yaşlı yüz

ifadesinde, kahverengi gözlerinden fışkıran meraklı ve endişeli bakışında bulunan ve Yusuf'un babasının bu varlığına güven duyarak ne kadar sevdiğini, onun bir asilzade ve takdirle yüceltilmiş bir işi olduğunu, daha yüce bir endişe ve kederin bilincinde olarak, bütün şeref, ahlaklı, liyakatli kişiliğine verilerek, mükemmel bir şekilde etkili olmasını sağlayan bir şahsiyet olduğu belli oluyordu– işte bu, aklın mührüdür ve çocukça bir saflıkla Yusuf kendisine kadar ulaşan bu damgayı, babasının, Efendisinin alnında fark etti, oysa kendisindeki damga bu değildi, aksine daha çok onun narin annesinden gelen daha güçlü, daha sevimli ve daha kaygısız, daha hoşsohbet ve sevimli bir yapı kazandırdığı için, ona bütün konuşmalarında ve tebliğlerinde büyük rahatlık ve kolaylık sağlıyordu. Babası tarafından çok sevildiğini bilen Yusuf, bu düşünceli ve endişeli babasından nasıl oluyor da çekiniyordu? Sevilen ve tercih edilen bir kişi olma alışkanlığı onun varlığına etki etti ve ona rengini verdi; aym şey onun, kendisine müsaade edildiği kadarıyla, Yüce Kat ile ilişkisi hakkında da karar verdi, ona tıpkı Yakup'un tasarladığı gibi bir görünüş verdi, onun kendisini babasının yüce bir tekrarı olarak hissetmesinin ve sadakatle sevdiği o kişiye, kendisinin de onun tarafından aynı şekilde sevildiğinin bir işareti olarak yaptı. Biz burada geçici ve hatta uzaktan ilgi kurarak, Adon* ile gökyüzü 'gelini' olayına değinmek istiyoruz, –Yusuf Babilli kadınlardan İştar veya Mylitta'nın kutsal, bekâr ama dini bütün bir kişiliği olduğunu, mabetteki hücrede inziva hayatı yaşadığını, 'berrak' veya 'azize', 'tanrının gelini', 'Enitu' adını taşıdığını öğrenmişti. Bu 'Enitu'nun yaşamla ilgili duygusu, hayat felsefesi bir parça da Yusuf'ta vardı, yani ciddiyet ve nişanlı olma gibi şeyler ve devamı, onunla ilişkilendirme, hayallere kapılma, için için üzülme, yani onun bu olayında aklın mirası kendisini ifade ediyordu.

* Adon (Adonis, Adonai, Adonay): Eski Sami kavimlerinin bitki ve yeniden doğuş tanrısı. İsmi, "sahip, efendi, rabb" anlamına gelir. Adonis kültü; Dumuzi, Tammuz ve Attis kültlerine yakın paralellik göstermekle birlikte farklılıklar da mevcuttur –yn.

Buna karşı bütün samimiyeti ve bağlılığıyla şekil olgusuna razı olmuyordu ve bunu anlamıyordu, bunları babasının olayında öğrenmişti: Endişe, elem, huzursuzluk, –bunlar bir yere sürekli yerleşip bağlı kalınacak bir yaşam biçimine duyulan tiksintide kendisini gösteriyordu, oysa bu onun onur ve şerefine çok yakışırdı, çünkü o sürekli olarak geçici, hareket hâlinde, bir ayağı hep atın üzengisinde ve belli başlı bir ev adresi de olmayan yaşam tarzı sürüyordu. Hiç kuşkusuz o, Tanrı tarafından seviliyordu, esirgeniyordu ve tercih ediliyordu, –evet, eğer Yusuf böyle biri idiyse, kesinlikle ve öncelikle onun yüzü suyu hürmetine Mezopotamya'da hayvan ve her türlü maddi olanakla tanrı Şeddai* onu zengin yapmıştı ve kendi sayısız oğulları, kadınları, çobanları, uşaklarının tam ortasında, Yusuf ülkedeki beyler içinde bir bey olabilirdi, sadece fizikî ağırlığıyla değil aksine aklıyla, 'nebi', yani "Tanrının buyruklarını ileten kişi, peygamber" olarak, bilen bir kişi, Tanrıyı tanımış ve üstün zekâlı bir kişi olarak, önder yaşlı fikir adamlarından, Kaldeli adamın mirasına konan ve onlarda kendi soyunun bulunduğunu fark edenlerden birisi olarak yaşayabilirdi. Ona 'Efendim' diye hitap etmesinden, kendisiyle yapılan görüşmelerde ve ticaret sözleşmelerinde onun ne kadar titizlikle seçilmiş ve resmî bir kişiliği olduğu belli oluyordu. Niçin o kendi soyundan olanlarla birlikte Hebron'daki Urusalim veya Sihem gibi şehirlerden birisinde bir vatandaş olarak ahşap veya taştan yapılmış sağlam bir evde, ölülerini de altında gömebileceği bir çatı altında oturmuyordu? Niçin şehir dışındaki çölde bir İsmaili veya bir Bedevi gibi açık arazide çadırını kurmuyordu? Böylece o hem Kiryat Arba Kalesi'ni de görmemiş olurdu; bir kuyu, kaya mezarlıkları, meşe ve çitlembik ağacı yanında, her an toplanıp gidilebilir hâlde olan bir çadırda niçin kalmıyordu? Niçin başkalarıyla kök salmayı düşünmüyor, sanki orada kalmasına izin verilmiyormuş ve her saat bir haber gelecekmiş gibi, bu yüzden evi barkı, damı bir yana bırakıp develere deri ve keçeleri yükleyip uzak

* Şeddai: Torah'ta Yahve için kullanılan alternatif isimlerden birisi –yn.

diyarlara gidecekmiş gibi bir hâli var? Niçin olduğunu Yusuf biliyordu. Tanrıya kulluk ettiği için böyle olması gerekiyordu, Tanrının varlığı ona huzur ve yerleşik bir düzende rahat yaşamaya izin vermiyordu, gelecek zamanları planlayan Tanrıya ve olacak olanlara, o anda kesin çizgileri belirlenmemiş geniş kapsamlı hadiseler için Onun hizmetinde olduğuna ve bunları kendi yaratıcı düşüncesiyle ve iradesiyle gelişen yaşam planlarıyla birleştiriyordu; bu oluşumda ve bu nedenle onu huzursuzluğa sevk eden bir Tanrıya, endişe duyan bir Tanrıya hizmet ediyordu; bundan dolayı da seçilmiş olmak istiyordu, her an serbest hareket edebilecek konumda ve daima hazır bir şekilde davranış sergiliyordu.

Tek kelimeyle, onurlu kimlik veren şey, akıl idi ve onursuz hâle getiren de akıl idi; şehirde kurulacak sabit bir evde yaşamasını Yakup'a yasaklayan da akıl idi; küçük Yusuf her ne kadar zaman zaman bu dünyada belli bir yeri olmasını, hem de görkemli bir şekilde yaşamayı istiyorsa da, bunu bazen de üzücü buluyordu; ama onun bu karakter çizgisinin de diğerleriyle aynı olduğunu ve onlarla barışık bir atmosferde bulunduğunu kabul ediyoruz. Bize gelince, her şeyi anlatmak ve görünüşe göre hiçbir sıkıntılı durumumuz olmaksızın, önceden ne olacağı kestirilemeyen bir maceranın tam içine düşmek üzere yola çıkıyoruz (buradaki 'içine düşmek' kesin kez bilinen anlamdadır): Böylece kesin ve sabit bir ev olmasını ve orada kalmayı öngören bir düşünceye karşı, yaşlı adamın huzursuzluğunu ve direnmesini kendi doğal ve sınırsız anlayışımıza göre hiçbir şey saklamadan anlatmak istiyoruz. Buna benzer bir olayı acaba biliyor muyuz? Bize huzur içinde olmamak öngörülmemiş miydi ve bize huzurun ne olduğunu bilmeyen bir yürek verilmemiş miydi? Öykü anlatanın yıldızları –o ay değil midir, yoldaki Efendiyi, yola düşmüş kişiyi kendi durak yerlerine çeken ve her birinden tekrar yola çıkıp giden? Anlatan kişi, çeşitli maceralar arasından bazı durak yerlerine ulaşır; ama sadece çadır kurmak üzere orada kalır, diğer yolun işaretini bekler ve kısmen zevkten, kısmen de korku ve can derdiyle, kalbinin çarptığını hisseder, ama işaret gelmiştir ve o yeni,

yaşanmaya değer bir kesin maceraya doğru, aklın almayacağı ayrıntılarla dolu ve huzursuz aklının isteğine uyarak yollara düşer.

Artık bizler de çoktan yoldayız ve geçici olarak kaldığımız durak yerini çoktan gerilerde bıraktık ve unuttuk, karşımıza çıkacak dünyayla gezginlere ait bir tarzla uzaktan uzağa iletişim kurduk, çünkü bizi karşıladıkları zaman çok beceriksiz ve sabit fikirli bir yabancı konumuna düşmemek gerekiyor. Bu yolculuk acaba daha çok sürecek mi? Şaşmamak gerek, çünkü bu kez cehenneme doğru bir yolculuk yapıyoruz! Bu yolculuk hep yokuş aşağı gündüzün altında, çok altında, derinlerde, bizim yüzümüzün de sararıp solmaya başladığı ve geçmiş zamanın dibi lehim tutmayan kuyusunun dibine doğru inen bir yolculuk.

Acaba orada yüzümüz niye sararıyor ki? Acaba kalbimiz, daha yola çıktığımız andan itibaren değil de, daha ziyade bu yola çıkma işaretini aldığımız andan itibaren, sadece zevkten değil, aynı zamanda can derdine de düştüğümüz için mi hızla çarpıyor? Bu, sudaki balık gibi, zamanın düşüşü olarak kendisine güvendiğimiz hikâyecinin, geçmiş zaman unsuru ve can nefesi mi acaba? Evet, yeter artık. Ama bizim meraklı-korkak kalbimiz bu akıldan kurtulup dinlenemeyecek mi? Elbette dinlenecek, çünkü bizi ta oralara taşıyıp götüren geçmiş zaman unsuruna tabi biz alışkınız, başka bir şey var, artık vücudumuzun çekilişiyle içine doğru gittiğimiz, –bir zamanlar olmuş bitmiş olan, yaşamın geçmişi, bizim yaşamımızın da bir zamanlar derinden derine ona ait olduğu, yani ölmüş olan dünya. Ölmek, yani zamanı kaybetmek ve zamanın dışına çıkmak, ama bunun anlamı sonsuzluğu kazanmak ve her yerde olmak, işte gerçek hayat bu. Çünkü yaşamın varoluşu yaşanan zamandır ve sadece mistik bir tarzda sırrını, geçmiş ve gelecek zaman şekillerinde gösterir. Bu, halkın algıladığı tarzda açıklanan hayat anlayışıdır, oysa bu sır sadece sırdaşlara aittir. Halka ruhun dolaştığı öğretilir. Bilgi sahibi kişi ise bilir ki, bu öğreti sadece sırra giydirilen bir elbisedir, ruhun her yerde olmasıdır ve bütün bir hayat ve ömür bu ruha aittir; ta ki ölüm, onun hapsedildiği bu odacığı kırıp dağıtınca-

ya kadar. Ölümü ve onun bilgisini tadacağız eğer bizler anlatıcı ve maceraya atılan kişiler olarak geçmiş zamanın derinliklerine gidiyorsak: İşte bu yüzden keyfimiz kaçık ve yüzlerimiz korkudan solgun. Ama keyfimiz hâlâ canlı ve etten yapılmış olduğu için, bunu inkâr etmiyoruz, çünkü onun konusu bizim ilk ve son soru ve cevabımızdır ve bizimle ilgili her şeydir: Aşağıdaki dünyada ve ölüm unsurunda aramaya gittiğimiz insan varlığıdır, tıpkı Tammuz'u orada arayan İştar gibi veya Usiri'yi orada geçmiş zamanın derinliklerinde arayan Eset* gibi.

Çünkü olan şey, daima olur, halkta bununla ilgili bir söz de vardır: vardı. Sırrın sadece bir elbisesi olan mitolojik öykü de böyle sesleniyor; ama halkın anladığı şekliyle, sırrın bayramlık giysisi, tekrar eden zaman düşüşleri üstünde gerili duran ve yaşanmış-bitmiş olanla geleceğe uzanan bir bayramdır. Ne gariptir ki, bayramda daima insanca olan şeyler kaynayıp taşar ve âdetlerin izniyle edepsizlik başını alır gider, acaba bu orada ölüm ile hayat birbirlerini tanıdıkları için mi? –Öykünün bayramını, sen hayatın sırrının bayramlık elbisesisin, çünkü sen halkın anladığı mânâda zamansızlığı yaratıyorsun ve bir mitolojik efsanenin, tam yaşanan zaman içinde oluştuğuna yemin ederek onaylıyorsun! Ölüm şöleni, cehenneme yolculuk, sen gerçekten bir şölen, bir bayram mısın ve insanın etindeki ruhun bir zevk ve eğlence duyması mısın, yoksa bu ruh boşu boşuna geçmişte olan bitene bağlanıp kalmaz, mezarlara ve Sufi Kişiye de. Ama akıl da seninle birlikte ve senin içine girip yerleşmiş, yukarıdaki İlahî Makamdan rahmetle kutsanman için ve aşağıdaki derinliklerin katından da rahmetle kutsanasın diye.

Duraksamadan haydi aşağıya! Acaba hiç durmadan kuyunun dibinin sonsuzluğuna gitmek mümkün mü? Kesinlikle hayır. Üç bin yıllık derinlikten çok daha derin değil –dipsizlikle karşılaştırıldı-

* Eset (Asat, İsis): Eski Mısır tanrısal varlıklarının en önemlilerinden birisi; ideal annelik ve kadınlık sembolü; ana tanrıça. Verimlilik tanrıçası olan İsis, Osiris'in kız kardeşi ve karısı, Horus'un ise annesidir –yn.

ğında bunun anlamı nedir? Orada alnında gözü ve kemiksi zırhı olan varlıklar yok ve uçan kelerlerle savaşanlar yok: Onlar da bizim gibi insanlar –onların düşüncelerindeki birkaç hayal unsuru belirsizlikleri kolayca affedilebilir. Biraz bilgisi olan adam da kendi kendisiyle benzer şekilde kalp çarpıntısı ve yüksek ateş içinde konuşuyor, bu adam gitmek zorunda ve işi çok ciddi. Kendi kendine, sonunda dünyanın sonu ve bütün bu alışkanlıkların bitişi olacak mı acaba diye söylenir? Asla olmayacak, aksine sadece daha önce pek çok insanın bulunduğu yerde veya oraya, bir gün veya iki gün evden ayrılıp gidecek. Bizi bekleyen ülke bakımından da durum böyle. İçinde karabiberin yetiştiği yer bu diyar mı, Ga-Ga diyarı? öylesine yeni bir yer ki, insanın kafasını bulandırıyor. Hayır, bizim sık sık gördüğümüz bir diyar burası, bir Akdeniz diyarı, vatan kokusu yok ama biraz tozlu ve taşlı, ama hiç de çılgınca bir durumda değil; üzerinde bildiğimiz yıldızlar doğuyor. Öyle, dağıyla, vadisiyle, şehirleriyle, yolları ve bağlarla kaplı tepeleriyle, sık ve yemyeşil ağaçların içinde hüzünlü ve telaşlı bir şekilde akıp giden nehriyle, bu masalın kuyulu çayırlarına, geçmiş zamanda olduğu gibi yayılıyor. Açın gözlerinizi, eğer hareket hâlinde iken yüzünüzü kırıştırdıysanız! İşte oradayız. Bakın –sessiz ve sakin bu tepelik arazinin üzerinde mehtaplı bir gece var! Yaz mevsimi gibi yıldızlarla dolu bu ilkbahar gecesinin ılık serinliğini –yüreğinizde hissedin!

YAKUP'UN HİKÂYELERİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KUYU BAŞINDA

İştar

Hebron'un kuzeyinde, tepenin öte tarafında, Urusalim'den gelen yolun bir parça doğusunda, Adar ayında, yazıların kolayca okunabileceği kadar aydınlık mehtaplı bir ilkbahar akşamında, buralarda seyrek görülen, oldukça kısa gövdeli ama çok dallı ve muhteşem yaprakları olan, ışık altında son derece titiz bir elle işlenerek meydana gelmiş bir eser gibi, üzüm salkımı şeklinde açmış çiçekleriyle ışıl ışıl bir görüntü sergileyen asırlık ve muhteşem bir çitlembik ağacı vardı. Bu güzel ağaç kutsaldı: Onun gölgesinde, hem Yüce Makamdan gelen hem de insan ağzıyla sunulan çeşitli derslerden feyiz alınırdı (çünkü İlahî Dünya ile ilgili konular hakkında kişisel deneyimlerinden bir şeyler bildirmek isteyen kişiyle dinleyenler bu ağacın dalları altında toplanırlardı). Bu ağacın gövdesine başlarını yaslayıp uykuya dalmış insanların birçoğu, rüyalarında kendilerine ilahî bir haberin veya buyruğun ulaştırıldığını söylemişlerdi ve yine burada bulunan isli bir tavayla üstünde küçük ve hafif isli bir alevin yandığı taştan bir kurban masası vardı, burada kurban yakılma âdeti yerine getirilir, zamanın akışı içinde sık sık bu isin hareketine, bir kuşun mânâlı bir şekilde uçuşuna hatta gökyüzündeki burçlara bakılarak özel bir olguya dikkatler çekiliyor, bütün bu tür ilahî olaylar hep bu ağacın altında insanlara nail oluyormuş.

Bu çevrede böylesine saygı gösterilen, ayrıcalıklı bir yerde bulunan, pek ağaç yok: Hem bu türden, hem de iri yapraklı incir ağaçlarından ve gövdelerinden çıkıp sert toprak üstünde gözüken ve tekrar toprağa giren kökleriyle, ay ışığından solgunlaşan yeşilliğiyle, yaprak ve diken arası bir görünümü olan dikenli yelpaze şeklinde açılmış palamut ağaçları. Ağaçların arkasında, öğleye doğru, şehrin görünmesini engelleyen şu tepe yönünde, biraz yukarıda eğimli bir yerde, evler ve hayvan ahırları bulunmaktadır ve oralardan bu tarafa doğru zaman zaman bir sığırın böğürmesi, bir devenin burnunu temizleme sesi veya bir eşeğin anırması gecenin sakinliğinde bu tarafa doğru geliyordu. Gece yarısına doğru görüş daha da açılmıştı. Bu kutsal ağacın etrafındaki bölge, alçak çitle bir teras gibi gösteren ve ham taşlardan kesilerek çepeçevre yapılan iki sıralı, üstü yosunlanmış bir duvarın arkasında uzun dalgalı tepelerle dolu, bu geniş topraklar gökyüzündeki dörtte üçü aydınlanmış ay ışığı huzmeleri altında ufak çizgisine kadar uzanıyordu; zeytin ve ılgın ağaçlarıyla kaplı ve içinde tarla yollarının bulunduğu bu bölgenin devamında, arkalarda hayvan otlatmaya elverişli meralar vardı; oralarda ötede beride bir çobanın yaktığı ateşin yükselen alevleri görülüyordu. Çit duvar üzerinde ay ışığının solgun görünüm verdiği pembe ve mor siklaman çiçekleri açmıştı, bu ağacın eteklerindeki yosunlaşmış yerlerde ve çimenler içinde beyaz safran çiçekleri ve kırmızı gelincikler vardı. Ağaçların nemli havası, odun isi ve tezek kokusundan sonra, çiçek ve baharlı otların hoş kokuları doldurmuştu etrafı.

Gökyüzü muhteşemdi. İçine bakılınca insanın gözlerini sızlatacak derecede parlak olan bu ağırbaşlı ayın etrafında hafif bir hale vardı ve etrafında sanki semaya avuç avuç serpilmiş tohumlar gibi yıldızlar, burada biraz daha ileride daha sıkışmış bir hâlde ipil ipil düzenli kümeler oluşturmuşlardı. Mücevher taşından fırlayıp çıkan bir ışın gibi canlı mavi-beyaz bir ateşin aydınlığı güneybatıdaki Sirius-Ninurta taraflarında göze batıyordu ve güneyindeki daha yüksekte duran Küçük Köpek takımyıldızı içindeki en parlak Prokyon yıldızıyla bir tablo oluşturuyorlardı. Kral Marduk, güneşin batıp gitmesinden hemen sonra gökyüzündeki yerini almıştı ve bütün gece bo-

yunca ışıklarını saçacaktı; bu da onunla boy ölçüşüyordu ama keşke ay da onun parıltısını kendi aydınlığıyla kapatmamış olsaydı. Zenit yıldızından pek uzakta olmayan, bir parça güneydoğusunda, yedi adı olan Veba ve Ölüm yıldızı, bizim Mars dediğimiz, Elamlıların düşmanı olan Nergal yıldızı da oradaydı. Ama eskiden, vefa ve sadakat ile adaletin simgesi olan Satürn ufuk çizgisi üzerinde yükseltmişti ve şu anda güney meridyeni üzerinde ışıldıyordu. Belirgin kırmızı ışığıyla bir avcı olan Orion[a], silahlarını kuşanmış, muhteşem görünüşüyle bildiğimiz güzel bir şekil sunuyordu ve batıya doğru kayıyordu. Tam orada, biraz daha güneyinde güvercin uçuyordu. Arabacı simgesiyle Oğlak yıldızının sarı ışığı, akşamdan ve gece yarısından sonra aşağıda batmış olduğu sırada, boğa çobanı, kızıl sarı ışıklı Arktur[b] henüz kuzeydoğuda daha derinlerde dururken, boğa koşulmuş arabası da kendini göstermişti ve Küçük Kral Regulus[c] aslan simgesi içinde yükseklerden bizleri selamlıyordu. Ama bütün bunlardan daha güzeli ve bütün simge yıldızlardan daha ateşlisi, Kokabim'in bütün ordusundan daha güçlüsü İştar'dı, Astarte'nin[ç] kız kardeşi, karısı ve annesi; kraliçe, güneşi takip ederek batıda çok derinlerdeydi. Gözleri gümüş gibi pırıl pırıldı, etrafa ışınlar saçıyordu, yıldız gibi yanıyordu ve bir mızrak ucuna benzeyen uzun alev dili hâlâ daha onun üstünde duruyormuş gibi görünüyordu.

Şöhret ve Yaşanan Zaman

Burada, gayet iyi eğitilmiş, bütün bunları ayırt etmeyi ve anlamlı bir şekilde gözlem yapmayı bilen, yukarılara diktikleri koyu gözleri

---

[a] Orion: Yunan mitolojisinde deniz tanrısı Peseydon'un oğlu olan avcı. Onun Side'yle evlendiği, eşinin ölümü sonrasında Oenopion'un kızı Merope'ye tecavüz etmeye kalkıştığı için Oenopion'un tarafından kör edildi. Daha sonra Eos tarafından kaçırılan Orion'u, Artemis bir akrebe sokturarak öldürdü. Akrep ödül olarak burçlar arasında yer aldı. Orion'a gelince o da gökyüzünün karşı yanında bir takımyıldızı hâline geldi –yn.

[b] Arktur (Arktürüs): Çoban yıldızına verilen ad –yn.

[c] Regulus: Aslan takımyıldızım a yıldızına veya a Leonis'e verilen ad –yn.

[ç] Astarte (Aştoreth, Aştart): Fenikeliler ve Kenanilerin yüce verimlilik tanrıçaları; tanrı Baal'in eşi ve güçlü bir seksüel karakter; İştar, Venüs'ün Filistin'deki karşılığı –yn.

içinde öylesine çok şeylerin yansıdığı gözler var. Onlar sağlam yığma toprakla yapılmış olan ve gökyüzü küresini gözler önüne seren ve burçların bulunduğu kuşağın izlendiği sete doğru, yani zamanı belirleyenlerin nöbet tuttukları yere gidiyorlardı; bu kuşak üzerinde hava kararmasından kısa bir süre sonra hızla peş peşe görünmeye başlayan kutsal burçlar sıralanıveriyordu: İlk önce boğa, çünkü o gözler, ilkbaharın başlangıcında güneşin koç burcunda bulunduğunu, diğer yıldız gruplarının da derinliklere kaydığını görüyordu. Bilginlerin gözleri karanlığın çöktüğü yere doğru kayınca ikizler burcu yıldızlarına, gülümseyerek yöneliyor; doğuya doğru kayan bakış açısına, bir bakirenin elindeki başak burcu giriyor. Sonra yeniden ayın ışık dairesine geri dönen gözler, onun ışıl ışıl parlayan gümüş yüzüne, tertemiz ve yumuşak dayanılmaz cazibesine tutulup kalıyor.

Onlar bir delikanlının gözleriydi; etrafı duvarla çevrili, taş kemerli, serin derinliğe açılan ve kutsal ağacın hemen yakınında bulunan bir kuyunun kenarına oturmuş seyrediyordu. Kuyunun içinden dışarıya yuvarlak basamaklar çıkıyordu, işte bu genç insanın ıslak yalın ayakları bu kuyudan çekilen sularla ıslanmış basamaklardan birisinin üstünde duruyordu. Kuru olan yan tarafta, sarı zemin üstüne enli, pas kırmızısı desenli üstlük olarak giydiği elbisesi duruyordu; sığır yününden yapılmış çarıkların kenarları çürümüş olduğundan, topukları ve ayak kemikleri bunların arasından iyice toprakla temas ediyordu. Beyazlatılmış köy dokuması, ketenden yapılmış sarkık gömleğinin geniş kollarını beline dolamıştı, çocuğun kafasına göre dolgun ve iri gövdesinin esmer teni, terazi gibi düzgün omuzlarıyla Mısırlılara benzer hoş bir görünüşü vardı; ay ışığı altında teni, yağlanmış gibi ışıl ışıl parlıyordu. Çünkü kuyudan çektiği buz gibi bir kova suyu büyük bir tasla başından aşağı birkaç kez döktükten ve güneşin ağırlaştırdığı zor bir günün arkasından arzu ettiği serinliğe kavuşup rahatladıktan sonra, tabii ki bu yıkanmayı dinin emrettiği düzen içinde yerine getirmişti, bu delikanlı yanındaki küçük içi görünmeyen bir cam kavanozdaki zeytinyağıyla hazırlanmış hoş kokulu bir kremi vücuduna, el ve kollarına sürüp kayış gibi

kaygan hâle getirmişti; bu sırada o, bronz kaplı bir zincirle boynuna taktığı ve göğsünün ortasında duran muskasını ve saçındaki mersin ağacı dallarından örülmüş tacını hiç çıkarmamıştı: Muska, içinde koruyuculuğuna inanılan çeşitli köklerin bulunduğu bir kesedir.

Şu anda o ibadet edeceğe benziyor, çünkü şu anda tam bir dolunay durumunda olan aya doğru yüzünü çevirmiş, kolları omuzdan dirseğe kadar yanda, ön kolları ise yukarı kalkık, açık avucuyla dua eder şekilde ellerini yukarı çevirmişti ve dudaklarından dökülen sesler ve sözlerle terennüm ederken, oturduğu yerde hafif hafif öne ve arkaya doğru salınıyordu... Sol elinde, parmağında mavi emayeden bir yüzüğü vardı, ayak ve el parmak uçlarındaki tırnaklarında kiremit kırmızısı kına izleri vardı, geçenlerde şehirde yapılan bir bayram nedeniyle, damların üzerindeki kadınların da hoşlanacakları tarzda, bu kına onun el ve ayaklarına yakılmıştı, –aslında onun bu tür kozmetik süslenmeyi yapmaması gerekirdi ve bu küçük maskelemeye hiç gereksinimi yoktu, çünkü Tanrı ona her şeyi vermişti, çocuksu oval yüzüne çok yakışan bir parça şehla, siyah ve yumuşak bakışlı güzel gözleri vardı. Güzel insanlar kendi doğallıklarının daha da yükseltilmesi ve 'süslenmeleri' gerektiği anlayışına sahiplerdi; bunu, belki de takındıkları, yeni edindikleri bu sevindirici role uygun düşsün diye yapıyorlardı ve dindarlıklarının anlamını ortaya koyup geçerliliğini böylece vurgulamak gerektiğine inanıyorlardı, hâlbuki çirkinlerin abartılarak öne çıkarılan süslenmeleri daha deli dolu ve üzüntü verici şekilde oluyor. Elbette mükemmel bir güzellik olmamıştır ve işte bu yüzden de boş yere bir gururlanma sürüp gider; çünkü o insan, kendisine bahşedilmiş olan idealde bir şeyin noksanlığını hisseder ve bundan dolayı vicdanında bir olgu yaratır –doğal olarak bu da bir yanılgı, bir kuruntudur; çünkü bu, tam mükemmel olmayandaki çekicilikte bulunan sırdır.

Şu anda gerçekten gözlerimizin önünde duran bu genç insanın başı hakkında şiir ve efsanelerden oluşan, güzellik, şan ve şöhretten örülmüş hakiki nurdan bir çelenk bulunmakta, bu da bizleri onun et ve kan olarak, onun canlı varlığına hayran bırakmakta, –gerçi meh-

taplı gecenin sihri de gözleri kamaştıran sakin ışığıyla buna katkıda bulunuyordu. Günler çoğalıp gittikten sonra, ilahilerde ve menkıbelerde, sonra eklenen dinî hikâyeler ve başka adlar altmda yayımlanan dinî metinlerde, onun dış görünüşünü övmek için söylenen ve iddia edilen bütün sözler, onu kendi gözleriyle görenler için sadece hafif bir tebessüm vesilesi oluyordu! Güneş ve ay, onun yüzündeki güzellik ve nur karşısında şaşırıp kalmış olmalı, çünkü ona verilip yüzünde ifade edilenler, ondaki cevherin en azıydı. Harfi harfine bunun anlamı şudur, yeryüzünde halkın yürekleri, Tanrının gönderdiği bu elçiye bakıp da alev alev yanıp kül olmasın diye, o, alnını ve yanaklarını bir peçeyle kapatmak zorunda kalmıştı ve sonradan, onu güya peçesiz olarak görmüş olanlar, "onun Tanrı yolunda derin bir tefekküre dalmış olduğunu" belirterek delikanlıyı hiç tanıyamamışlardı. Doğudaki inanışı ortaya koyan belgelere göre, mevcut olan bütün güzelliğin yarısının bu delikanlıya, geri kalan yarısının ise diğer tüm insanlar arasında dağıtılmış olduğu şeklindedir. İranlı ünlü ve etkili bir hanende, bu konuyu çok abartılı bir örnekleme şöyle anlatıyor: Dünyanın güzelliğini toplayıp doksan altı gramlık bir para hâlinde dökmüşler, bunun seksen gramının ona, yani eşi benzeri olmayan bu örnek insana verilmiş olduğunu terennüm eder.

Böylesine bir şöhret, kontrol edilebileceğini hesaba katmayanlar için, son derece abartılı ve coşkuludur, onu gören kişi için kafasını allak bullak eden, gözlerini kamaştıran bir şeydir; bu durum ise gerçeğe sakin bir şekilde yaklaşanlar için bir tehlike oluşturur. Aşırı derecede övgüyle ilgili ve insanın ruhunda büyük etkiler yapan gücünü gösteren pek çok örnek vardır ve tıpkı bir hız yarışına benzer şekilde, her insan ister istemez ona hayran kalır. Şu anda kabul ettiğimiz zamandan, birkaç yirmi yıl kadar önce, hâlâ işittiğimize göre, Mezopotamya'da Harran civarından bu delikanlıyı yakından tanıyan bir adam, Yakup'un kendisinin yetiştirdiği ve böylesine bir şöhret sahibi olan kişiye ait koyunları satıyor ve herkes bu adama koyunlar için akıl almaz paralar ödüyorlarmış; oysa satın alan her bir kişi, bu hayvanların gerçi çok iyi olduklarını ama hiç de kutsal bir yanları olma-

dığını, alelade ve doğal hayvanlar olduğunun farkındaymış. İşte bu aslında insanların Tanrıya tevekkülünün gücünü gösteriyor! Ama isteyerek, öldükten sonra şöhretin anlamını karartmamak, onu gerçekle mukayese etme konumu yaratmamak için ve yanılıp da ters bir yöne sapmamamız ve her şeyde bir kusur arayan ve bulan bir konuma gelmememiz için! Bizim sağduyumuzu tehdit ettiğini hissettiğimiz ve bize miras kalan bir coşku, doğal olarak hiç yoktan ortaya çıkmıyor; onun kökleri gerçek olanın içindeydi ve iyi ki orada yaşayan bir insana bunlar ulaştırıldı. Bunu anlamamız için, özellikle Araplara has karanlık bir tada, yani estetik bir bakış açısına ister istemez uyuyoruz, çünkü bu en etkili uygulama olup bu bakış açısından bu delikanlı gerçekten öylesine yakışıklı ve öylesine güzel ki, daha ilk bakışta insan onu neredeyse yarı tanrıymış gibi kabul ediyordu.

Artık sözlerimize dizgin vuralım ve bu dedikoduya ve aşırı dozda eleştiriye karşı âciz bir şekilde pes eden bir konuma düşmeden, kuyu başında bulunan ve aya tutkun olan bu gencin, küçük kusurlarına rağmen yüzünün çok sevimli olduğunu kabul ettiğimizi teyit edelim. Örneğin, oldukça küçük ve düz burnunun delikleri genişti; ama onların şişmiş gibi görünmesi, onun fizyonomisine biraz canlılık, heyecan ve gurur ifadesi veriyor ve bütün bunlar onun gözlerindeki dostane yaklaşımla büyük bir uyum sağlıyor. Son derece şehvetli oluşunu, iri dolgun dudaklarının ifade ettiğini dürüst olarak belirtmemiz gerekiyor. Onun bu dudaklarının yapısıyla ilgili olarak bu diyarın insanlarının bakış açısını savunmamız gerekiyor. Buna karşılık onun burnu ile dudağı arasındaki kısmı fazla şişkin bulduğumuzu da haklı olarak belirtmemiz gerekiyor –ağzın açı yapan uçlarının çok sevimli bir ifadesi olduğu kabul edilirse, dudaklarını birleştirmesi durumunda ve ağız-yüz kaslarını germediği takdirde, sakin bir gülümseyiş ortaya çıkıyordu. Kalın ve güzel hatlı kaşlarının üzerinde alnının alt kısmı düzdü; sık, siyah saçları, arasında açık renk bir deri şerit ve mersin ağacı dallarından örülmüş taçla süslenmişti, bir tutam saç kulaklarını açıkta bırakarak ensesine dökülüyordu, kulak memeleri etli ve aşağı doğru bir parça sarkıktı;

bu, belki de çocukluğundan beri taktığı, gereksiz, büyük yuvarlak gümüş küpeler yüzünden böyleydi.

Acaba bu delikanlı şu anda dua mı ediyordu? Ama bunun için tavrı çok rahattı. Ayakta durması daha iyi olurdu herhâlde. Mırıldanması ve yukarı kalkık elleriyle hafifçe yükselen seslerle bir şeyler terennüm etmesi, onun kendinden geçmiş bir hâlde Onunla görüştüğü izlenimi veriyordu; sanki yüzünü çevirdiği yücelerdeki ay ve yıldızlarla hafif bir sesle ikili görüşme yapıyordu. Peltek bir dille, sallanarak şunları söylüyordu: "Abu-Hammu-Aoth-Abaoth-Abirâm-Chaam-mi-ra-am..."

Bu doğaçlamada akla gelebilecek bütün ayrıntılar ve fikir çağrışımları karmakarışık bir hâl alıyordu, çünkü o eğer aya Babilce hoş bir isim söylediyse, yani ona Abu, yani Baba ve Hammu, yani Dayı diye seslendiyse, bu durumda Abram'ı, yani kendi atası İbrahim'i de bunların içine kattığı, ayrıca bu adın değişik, saygın geleneksel diğer şeklini de kullanıyordu: Hammurapi, yani Kanun Koyucu, kutsal bir isim, anlamı: 'Benim ilahî dayım yücedir', ama daha sonra anlam taşıyan sesler, baba-fikrinin şarktaki ilk yurt bağlamında yıldızlara inanma ve aile bireylerini anımsama alanı üzerinden daha da ötelere, yani geçmişine gidiyordu ve yeni oluşmakta olana, kendinden sonra gelecek olan insanlara, korunanlara, danışılanlara, elinden tutulanlara kadar ulaşmaya çalışıyordu.

"Yao-Aoth-Abaoth-" sözcükleri çınlıyordu terennüm ettiği sözlerde. "Yahu, Yahu! Ya-a-ve-ilu, Ya-a-um-ilu-". Ve bunlara devamla yukarıya çevrilmiş elleriyle, salınmalarıyla, baş sallamasıyla ve sevgi dolu gülümseyişiyle duaları gökyüzünde ışık saçan aya doğru yükselirken, bu münzevi insanda tuhaf ve insanı korkutan bir şeyler gözleniyordu. Onun ibadeti, ilahilerle yaptığı sohbeti veya her ne ise, yaptıkları onu kendisinden coşkuyla ayırıp bir yere götürüyordu, gitgide büyüyen kendinden geçme olayı, onu âdeta uyutup uyuşturmuştu, artık hayırlı olgulara karışmıştı. İlahilerini yüksek sesle söylemedi, belki de pek söyleyecek hâli kalmamıştı. Sesi gevrek ve henüz olgunlaşmamıştı; henüz çatlak ve yarı çocuksu bu

ses, gençliğin yetersiz organik bir yansımasıydı. Ama şu anda onun sesi soluğu kesilmişti, çırpınmalar ve gerilmeler bitmişti; "Yahu, Yahu!" diyerek ciğerlerindeki havayı boşalttı, yeniden nefes almayı denemedi ve aynı anda vücudu boşandı, göğsü geriye çekildi, karın kasları garip bir şekilde hareketlendi, ensesi ve omuzları yukarı doğru çekildi, elleri titriyordu, ön kolunun kasları fırlamıştı ve bir anda gözlerinin siyahı dönüp kayboldu; sadece gözlerinin akı ürpertiverici şekilde, üzerine düşen ay ışığı altında parıldıyordu.

Burada şunu söylemek gerekir ki, hiç kimse bu delikanlının bu davranışında bu tür bir karmaşa olacağını beklemezdi. Onun yaşadığı bu manevi sarsıntı veya başka bir durum, bir durum bozukluğu olarak ve insanı endişelendiren bir sürpriz etkisi yaptı; bu etki karşısında anlayışlı bir tavır takınmıştı, onun ilk bakışta züppe ve kendini beğenmiş birisi izlenimi bırakan görünüşü, kesinlikle akılsır erdirilemeyecek derecede tam zıt bir yapıya sahipti. Acaba bu olay ciddi miydi, diye bir soru ortaya çıkıyor, bu olayda belki mistik bir eğilim vardı ya da insanı endişelendiren başka bir durum, onun ruhuyla ilgili bu olayın yaratıcısı kim olabilirdi. Burada söz konusu olan şey, bir oyun mu yoksa ruhi bir durum mu, işte böyle kapanıyor konu biraz endişe verici bir hâlde –aşağıda değişik durumlarda ay tutkunu delikanlının davranışından kaynaklanan benzeri olayları tanıyacağız.

Baba

Uzaklardan bir yerden, tepenin ve evlerin bulunduğu yönden gitgide zayıflayan bir sesle, iki üç kez onu adıyla çağırıyorlardı: "Yusuf! Yusuf!" Ancak üçüncü seslenişi duyabildi ve ancak bu üçüncü sesleniş sırasında onu duymuş olduğunu söyledi ve "buradayım" diye mırıldanarak çabucak toparlandı. Gözleri yuvalarına geri döndü, kollarını ve başını serbest bıraktı ve utanmış bir hâlde başını göğsüne doğru eğerek gülümsedi. Babasının yumuşak ve hep duygu yüklü, hafif elemli sesiydi kendisine seslenen; hemen

yanı başında o ses yeniden duyuldu. Oğlunun kuyunun başında olduğunu bilmesine rağmen yineledi: "Yusuf, neredesin?"

Uzun giysileri olduğu için, ayrıca ay ışığı onun bu aldatıcı siluetine ve efsanevi duruluğuna, abartılı düşüncelere yol açacak şekilde uygun zemin hazırladığı için, Yakup –veya yazıldığı gibi Yakov ben Yizhak, çivi yazısıyla böyle yazılıyordu–, ihtişamlı ve hemen hemen insanüstü cüssesiyle kuyu ile kutsal ağaç arasında göründü ve ağaca yakın bir yerde durdu; ağaç yapraklarının gölgesi onun elbisesi üzerinde siyah lekeler oluşturuyordu. Daha da etkileyici olan taraf ise –bilinçli veya bilinçdışı– onun davranışıyla birlikte fizikî yapısı olmuştu, çünkü üstündeki yünlü ince Musul kumaşından yapılmış üstlüğünün geniş pileli, dar ve çizgili solgun renkli elbisesinin geniş yenli kollarından çıkan elleriyle uzun bir asanın üst kısmını kavrayıp dayanarak ve artık yaşlanmaya yüz tutmuş başını dik bir şekilde tutuyordu; bakırdan bir bilekliğin görüldüğü sol elini aşağı bıraktı. Esau'nun seçilmiş bu ikiz kardeşi, o zamanlar altmış yedi yaşındaydı. Sakalı ince ama uzun ve geniş (çünkü sakalı şakaklarındaki perçemlerle, yanaklarından aşağıya ve göğsüne kadar iniyordu), doğal hâliyle, kıvırcıkları yok, hiçbir şekilde bir biçim verilmemiş ve toplanmamış bir hâlde ay ışığı altında gümüş gibi parıldıyordu. İnce sırtlı burnunun deliklerinin yanındaki derin çizgiler, sakalının içine doğru inip kayboluyordu. Kıvrık uçları göğsüne doğru inen ve omzuna attığı koyu renklerden Kenan kumaşından yapılmış poşusu alnının bir bölümünü kapatıyordu, açıkta kalan alnının altındaki gözleri parlak kahverengiydi, alt göz kapağı pörsümüş ve salgı bezleri zayıflamış, aslında yaşlanmanın verdiği bir bitkinlikle ama ruhen çok sağlam bir şekilde, endişeli gözlerle kuyunun başındaki delikanlıya bakıyordu. Üstlüğü kollarının durumu nedeniyle toplamp kıvrımlar oluşturmuş ve açılmıştı, altta renkli keçi yününden yapılmış uzun bir gömleği görünüyordu, bunun etekleri, kumaştan yapılmış ayakkabılarının ucuna kadar uzanıyordu ve eteğinin etrafında işlenmiş uzun saçaklar sarkıyordu. İşte bu ihtiyarın elbisesi kat kat ve vücuduna tam oturuyordu, kendi zevki-

ne göre hazırlanmış ve takım oluşturulmuştu: İsmailoğulları, Bedevi ve çöl dünyasına ait tüm Doğu kültürünün bütün unsurları uyumlu bir şekilde burada görülüyordu.

Babası artık onu gördüğü için, babasının son seslenişine Yusuf mantıklı bir şekilde cevap vermedi. Babasına bir gülümseme yollamakla yetindi, kalın dudakları ayrılmış, dişleri parlak bir şekilde görünüyordu, koyu renk teni olan bir insanın yüzündeki dişlerin görünüşü gibiydi, dişleri sık değil aralarında açıklıklar vardı –böylece bütün bunlar oralarda alışılagelen bir selamlama tarzıyla birleşmişti. Yeniden ellerini kaldırdı, daha önce aya doğru yaptığı gibi, başını salladı, derin bir haz duyduğunun ve hayranlığın ifadesi olarak ağzından şapırtılı bir ses duyuldu. Sonra elini alnına götürdü ve ellerini açarak düzgün ve zarif bir hareketle yere doğru kaydırdı; gözleri yarı kapalı, başı yukarıya doğru kaldırmış bir hâlde, her iki elini kalbinin üstüne koydu ve ellerini oradan kaldırmadan ve yüreğinin etrafında dolaştırarak babasına bazı alametleri sezdiren işaretler verdi, babasına hürmetle selam verdi. İki elinin işaret parmaklarıyla gözlerini gösterdi; dizlerine, başının üstüne ve ayaklarına dokundu ve bu arada ellerini ve kollarını dua ederken yaptığı vaziyette tutarak selamladı: Bütün bunlar, kurallara göre insanın çok iyi yetiştirilmiş olduğunu ve yine öngörüldüğü gibi uygulama yapıldığını gösteren güzel bir gösteriydi, ama tabii kişisel, özgü, sanat ve cazibeyle –kibar ve hoş bir doğası olduğunun ifadesi olarak– ve duygu yüklü olarak sunulmuştu. Bu sırada güven verici içten bir gülümse ve mimiklerle yapılan oyun, Yüce Yaratan ve bütün bu soyun Efendisi karşısında derin inançla, huşu, saygı duyulduğunun bir ifadesiydi ve bu, o arada babanın gelişiyle gelişen saygınlık dolu bir atmosferde yürekten gelen bir sevinçle de canlılık kazanmıştı. Yusuf, babasının hayatta hep şeref ve kıvanç dolu kahraman rolü oynamamış olduğunu gayet iyi biliyordu. Davranışı ve sözleriyle onun Tanrıya olan meyli dolayısıyla ruhundaki çekingenlik ona bu işlerde olumsuz etki yapmıştı. Onun onurunun kırıldığı, kaçtığı ve çok korktuğu saatler yaşadığı anlarda, Tanrıdan merhamet ışıkları ona ulaşmıştı; onu bu hâlde gör-

mek istemediğinin, onun sevgisini içinde taşıdığının bir göstergesiydi. Onun bu gülümseyişinde bir hafiflik ve kendi-zafer bilincinin verdiği bir rahatlık varsa da, yukarıdan düşen güçlü ışığın etkisiyle, uzun asasına tutunmuş ihtiyarın krallara özgü muhteşem duruşuyla bu, bir babaya karşı duyulan sevincin de bir ifadesiydi; çocuklara özgü bu memnunluk duygusunda, daha derin konulara girmeden, temiz ve etkileyici bir sonuç almanın verdiği büyük anlam ortaya çıkmıştı.

Yakup orada öylece kalmıştı. Belki de oğlunun yaşadığı bu haz onun dikkatini çekmişti ve baba bu anın uzatılmasını arzu ediyordu. Duygu yüklü olarak nitelendirdiğimiz sesi, onun yüreğinin içinde yaşadığı sıkıntıyı yansıtan titremeyi de karşı tarafa ulaştırıyordu. Yarı soru gibi bir cümle telaffuz etti bu ses:

"Bu çocuk artık derinliklerle mi uğraşıyor?"

Bu, güvensizlik ifade eden ve sanki bir başarısızlığın hayal edilişi gibi bir ifadesi olan tuhaf bir söylem. Sanki bunu söyleyen kişi o durumu kabullenememiş, yersiz bulmuştu; böylesine derinliği olan bir durumun, bu yaşlardaki bir gençte yaşanmasını çok şaşırtıcı bulmuş olmalıydı; sanki 'çocuk' ile 'derin' sözcükleri bir uyum sağlamıyor gibiydi. Gerçekçi olarak bundan bir sonuç çıkarmak ve olayı bu bakışla anlamak istersek, bunda annenin evladına karşı duyduğu bir endişe vardı; babası Yusuf'u hâlâ küçük bir çocuk olarak görüyordu, sanki dikkatsizce davranıp onun kuyuya düşeceğinden korkuyordu.

Birbirinden oldukça seyrek dişlerinin göründüğü gülümsemesiyle, çocuk bir cevap verme yerine başını öne eğdi. Ama hemen yüzündeki ifade değişti, çünkü babası Yakup, daha sert bir ifadeyle ikinci kez seslenmişti. Emretti:

"Çıplaklığını ört!"

Yusuf kollarını kaldırdı ve yukarıda birleştirdi, yarı şaka dolu bir telaşla üstüne başına bakındı, sonra gömleğinin kollarındaki kıvırma yerini açtı ve keten üstlüğünü omuzlarına attı. İhtiyarın uzaktan fark ettiği şey, gerçek olmalıydı, çünkü oğlu çıplaktı, bunun için ona daha da yaklaşmıştı. Asasını ciddi bir ifadeyle kaldırdı, topalladığı için ona dayanarak yürüyordu. On iki yıldan beri, bir ma-

cera yolculuğunun hatırası olarak, son derece acı veren, büyük korku ve can sıkıcı bir olay anında, bir kalçasına felç inmişti.

Yebşe Adında Bir Adam

Birbirlerini görmüş oldukları andan bu yana, öyle çok uzun bir zaman geçmemişti. Yusuf genellikle gece yemeğini babasının çadırdan yapılmış mekânında, misk ve yemen somağı kokuları altında, yine burada kalan öz ve üvey oğlan kardeşleriyle birlikte yerdi; çünkü kardeşleri diğer sürüleri gütmek için çok uzak yerlerde, Kale Şehrin ve vadideki tapınağın bulunduğu yerin yakınında, Ebal ve Garizim dağlarını gördüğü, Sihem, Şekem[a], 'Ense' ve Mabartha veya Geçit denilen yere baktığı yerlerde gece yarısına kadar bulunuyorlardı; çünkü oradaki insanların tapındıkları ilah, Suriyeli bir çobanın, Adonis ve erkek domuzu sakat bırakan, kabına sığmayan bir delikanlı olan güzel Efendi Tammuz'un bir sureti idi, ona daha aşağıdaki topraklarda Usiri, Kurban adı verilmişti; böylece çok eskiden, İbrahim ve Sihem şehrinin rahip kralı Melkisedek'in[b] zamanlarında, bu ilaha başka özgün bir simge düşünülmüştü ve ona El elyon[c], Baalberit, yani Yüceler Yücesi, Tüm Cihanların Efendisi, Yerin ve Gökyüzünün Yaratıcısı ve Sahibi sıfatları verilmişti, yazılmıştı. Böyle bir anlayış, Yakup'a doğru ve hoş gelmişti ve Şekem'in perişan olan oğlunun şahsında, hakiki ve yüce Tanrıyı, yani İbrahim'in Tanrısını buluyordu ve aynı birliğe katılan vatandaşlar olan Sihemlilerin inançlarında da Onu buluyordu ve geleneklerle ilgili bir belgeye göre de, ilk göçmenlerin kuşaktan kuşağa konuşa konuşa, yani Sodom valisiyle yapılan ciddi görüşmeler sonunda Tanrıyı kendi dillerine göre 'El elyon' olarak adlandırmışlar ve onu, Melkisedek'in Baal ve Adon'una denk saymışlardı. Yakup'un kendisi, yani bu dine inanan torun, yıl-

[a] Şekem: Samiriye'de, Tel Balata'da, Garizim dağı ile Ebal dağı arasında Nablus'un doğusunda bulunan Kenan şehri –yn.

[b] Melkisedek (Melchizedek): İbrahim'e ekmek ve şarap veren Salem kralı, kâhin ve yüce rahip –yn.

[c] El elyon: Mezopotamya tanrısı. Torah'ta Yahve için kullanılan alternatif isimlerden birisi –yn.

lar önce Mezopotamya'dan geri döndükten sonra, Sihem şehri önlerinde çadırını kurup yerleştikten sonra, orada bu Tanrıya bir tapınak yapmıştı. Bir de kuyu açmıştı ve hatırı sayılır miktarda gümüş lira ödeyerek hayvanları otlatma ruhsatını almıştı.

Daha sonra Sihemliler ile Yakup taraftarları arasında anlaşmazlık meydana geldi; bunun sonuçları bu şehir için korkunç oldu. Ama barış sağlandı ve eski ilişkiler yenilendi; Yakup'un sürüsünün bir kısmı Şekem'in meralarında otlayıp karınlarını doyurabiliyorlardı, oğullarının ve çobanlarının bir kısmı bu sürüler yüzünden onun kontrolü dışında kaldı.

Yemeğe Yusuf'un dışında Lea'nın çocuklarından ikisi, yani iri kemikli İsakhar ile Sebulun katılmıştı, bunlar çobanlık hayatına hiç saygı duymuyor; ama çiftçi de olmak istemiyor, aksine yalnız ve yalnız denizci olmak istiyordu. Çünkü deniz kenarındaki Askalun'da[a] bulunduğundan beri, onun gözünde denizcilikten daha yüksek bir meslek yoktu ve birçok maceraları ballandırarak anlatıyordu, deniz ötesinde yaşayan çift cinsiyetli-dev yapılı yaratıklardan bahsederek sadece denizcilerin bunları gidip görebildiklerinden söz ediyordu: Boğa veya aslan başlı insanlardan, çift başlı, çift yüzlü yaratıklardan, insan yüzlü ve aynı zamanda çoban köpeği suratlı varlıklardan, bunların tekinin insan gibi konuştuğundan, diğer tekinin ise köpek gibi havlayışından, deniz süngeri gibi ayakları olan insanlardan ve daha birçok acayip şeylerden söz ediyordu. –Daha sonra Bilha'nın oğlu, tez canlı Naftali ve Silpa'nın iki oğlu: hem uzun Gad, hem de hep iyi şeyler giyen ve herkesle hoş geçinen birisi olan Aşir. Yusuf'un öz kardeşi olan Bünyamin ise henüz çok küçüktü, ziyafetlerde yer alamıyor, sadece kadınların yanında yaşıyordu, bugünkü akşam yemeği de işte böyle bir ziyafetti.

Yebşe adında bir adam, Taanahlı olduğunu söylüyordu ve yemek sırasında oradaki mabedin güvercin sürülerinden ve balıklı havuzlarından söz ediyor ve elinde Taanah[b] şehrinin efendisi ve abartılı bir

[a] Askalun (Askalan): Akdeniz kıyısında, Filistlerin beş krallık beldesinden biri –yn.
[b] Taanah (Tannak): Celile'de Kenan kasabası –yn.

şekilde kral olarak adlandırılan Aşirat-yaşur'un verdiği bir tabletle birkaç günden beri yollarda olduğunu, bu tabletin bütün yüzeylerinde, kendi 'kardeşi' olan Gaza prensi Rifat-Baal'e şu cümlelerle mektup yazdığını, Rifat-Baal'in mutlu olarak yaşamasını ve önemli bütün tanrıların onun evinin ve çocuklarının selameti için ihsanlarda bulunmasını niyaz ediyor; ama Aşirat-yaşur, kendisinin ona, az veya çok, haklı olarak, kendisinden istediği odun ve parayı gönderemediğini, sebebini kısmen bunlara sahip olmadığı, kısmen de kendisinin bunlara çok ihtiyacı olduğu şeklinde açıkladığını, ama ona Yebşe adındaki bir adamla, bunun yerine Taanah'ın ve kendi şahsi Koruyucu tanrıçasının, yani tanrıça Aşera'nın* kilden yapılmış son derece güçlü bir kabartmasını gönderdiğini, bunun ona bolluk ve bereket getireceğini ve ona odun ve para talebinde de yardımcı olacağını bildiriyordu: Bu Yebşe'ye gelince, sivri sakallı, ta boynundan bütün kemikli vücuduna varıncaya kadar her yanını yünden renkli bir kumaşla dolamış; aşağıdaki denize doğru yolculuğuna devam etmeden önce Yakup'u ziyaret edip onun yanında yemek yemek, görüşlerini almak ve orada gecelemek istiyordu ve Yakup, ona evinin kapılarını açmış, onu muhabbetle kabul etmişti; ondan sadece şu konuda ricada bulundu: Başında tacı, yüzünde peçesi, minik göğüslerini elleriyle kapatmış pantolonlu kadın figürü olan Aştarti kabartmasını yanına getirmemesini, aksine yan tarafta bir yere koymasını istedi. Bunun dışında Yakup onu ön yargısız karşılamıştı; sonra yaşlı bir putperesti öfkeyle çöle sürüp göndermiş olan ve sabırsızlığından dolayı da Tanrıdan bir uyarı ahp, çölde gözleri kör olan ihtiyarı alıp getiren İbrahim'in bu hikâyesini okuyup onu yâd etiler.

İhtiyar Maday ve genç Mahalaleel adlarında, yeni yıkanmış beyaz önlüklü iki köle tarafından servis yapılan ve davetlilerin halı üzerindeki minderler üstünde bağdaş kurarak (çünkü Yakup babadan gelen bu töreyi sürdürüyordu ve doğu ile güneydeki büyük devletlerdeki şehirlerde yaşayan zenginlerin sandalyelerde oturmalarını şiddetle

* Aşera: Kenan tapınağı içine çakılmış ve tanrının putu veya alameti olan kutsal kazık. Sonra Astarte'yle karıştığından Aşirat ve Aştarti olarak da adlandırılmıştır –yn.

reddediyordu) yedikleri gece ziyafeti bitmişti: Zeytin, oğlak kebabı ve güzel Kemah ekmeği ve son olarak da erik ve kuru üzüm hoşafı bakır kap ve kupalarda, Suriye şarabı ise renkli cam kadehlerde sunulmuştu. Bu sırada ev sahibiyle konuk arasında planlanan görüşmeler yapılmış, Yusuf bunları bütün dikkatiyle dinlemişti –özel ve toplumu ilgilendiren dinî, dünyevi ve siyasi dedikodular üzerine yapılmış konuşmalardı: Yebşe adındaki bu adamın ailevi sorunları ve şehrin Efendisi Aşirat-yaşur'la olan resmî ilişkisi; İsrail ovasından geçip dağlara çıkan yolda, eşekle dağlardaki çetin yamaçlı ve geçitli, su ayrımı üzerinden yaptığı seyahat hakkında ve buradan da Yebşe'nin Filistin diyarına doğru gitmek üzere Hebron'da bulacağı bir deveyle erkenden yoluna devam etmeyi düşündüğü, onun memleketindeki hayvan ve tahıl fiyatları konusunda; Taanah'ta Aşera'nın, Çiçekli Kazıklar kültü hakkında ve onun buna izin verdiği elin 'parmakları', yani kehanete göre bu 'parmaklar' Gaza'daki Rifat-Baal'in kalbini canlandırması için Aşera'nın kabartmalarından birisi yola çıkarılmıştı; geçenlerde herkesin katılımıyla yapılan çılgınca danslar ve sınırsız yenen balık yemekleriyle kutlanmış olan ve bu kutlama sırasında rahipler tarafından öğretilen Aşera'nın hem kadın hem erkek veya çift cinsiyetli olma durumuyla ilgili olarak birbirlerinin elbiselerini değişerek giydikleri bayram hakkında konuşmalar yapıldı. Burada Yakup sakalını sıvazladı ve son derece kurnazca araya hassas sorularını soktu: Aşera'nın kabartması yola çıktığı sırada Taanah şehri nasıl korunacağı; tanrıçanın yola çıkarılan kabartmasının durumunun nasıl algılanıp yorumlanacağı; bu yolculuk sırasında tanrıçanın yaratılışındaki bir kısmının, bu yolculuk yüzünden, güç ve kudretinden bir şeyler kaybedip kaybetmeyeceği şeklinde sorular yöneltti. Bunun üzerine Yebşe adlı adam, eğer Aşera'nın parmağı o görevi yerine getiremeyecek olursa, ona da bir çözüm yolu bulunur; ayrıca rahipler, bu tanrıçanın bütün gücünün her kabartma resminde mevcut olduğunu ve aynı derecede mükemmel etkisini sürdürdüğünü söylediler, diye cevap verdi. Daha sonra Yakup yumuşak bir ifadeyle şu konuya dikkati çekti ve dedi ki: Eğer Aşera hem erkek hem kadınsa, yani Baal

ve Baalat[a] ise, tanrıların anası ve göklerin kralı ise, onun sadece Sinear ve Eset'te değil, temizliğini yitirmiş olan Mısırlıların diyarında, Şamaş[b], Şalim, Addu, Adon, Laşama veya Damu'da da aynı şekilde bilindiği; kısacası, Dünyaların Efendisi ve En Yüce Tanrıya saygınlık gösteriyorlar ve hepsi aynı kapıya, aynı sonuca çıkıyor ki eninde sonunda konu El elyon'a, İbrahim'in Tanrısına, Yaratana ve Babaya geliyor; O yola çıkarılamaz, çünkü O her şeye hâkimdir, balık yemekle Ona asla kulluk edilmez, aksine sadece Onun karşısına temiz ve pak olarak çıkıp, Ona yönelişle ibadet edilir. O bu görüşüyle Yebşe adlı adamın üzerinde az da olsa bir şeyler algılamasını sağladı. Bu adam daha çok şöyle bir açıklama yapmıştı: Tıpkı güneş gibi daima belirli bir yoldan etki eder ve aynı yerde doğar, ışığını yıldızlara verir, öyle ki bu yıldızlar kendi yapılarına uygun olarak insanların kaderlerine etki eder; işte böylece ilahî olan da ayrılabilir ve ilahlara değişik isimler verilebilir; bunların arasında hem erkek hem kadın Aşirat, bilindiği gibi bu, ilahî gücünü bitkilerin verimliliğinde ve Yeraltı dünyasının bağlarından kurtulup yeniden doğuş olgusunda gerçekleşir, her yıl kuru bir dal çiçek açan bir dal olur, bu vesileyle haklı olarak bir parça çılgınca yemek yenir ve dans edilir, hatta daha da ileri gidilerek Çiçek Açan Dal Şenliğine hürriyet ve zevk de katılır, ama sadece güneşe ve Bölünmemiş-İlk Tanrıya temizlik ve paklık sunulur; ama yıldızlara göre, görünüş simgelerine ibadet edilmez; burada paklık ve temizlik ile Kutsal Varlık arasındaki farkı algılamak gerekir, yani Kutsal Varlık'ın temizlik-paklıkla hiçbir ilgisi ve gereksinimi yoktur. –Yakup son derece temkinli olarak, fakirhanesinde bulunan misafiri, yüce Kralın samimi dostunu ve elçisini kendi yorum ve görüşleriyle en küçük bir şekilde incitmek istemediğini, çünkü annebabasından böyle öğrendiğini bildirdi. Ama güneşin de, El elyon'un ellerinden çıkmış bir eser olduğunu, gerçi bu eserin kutsallığı oldu-

[a] Baalat: Biblos'un baştanrıçası olan Baalat, Mısır'da Hator'la, Eski Yunan'da ise Astarte'yle özdeşleştirilmiştir –yn.

[b] Şamaş: Eski Mezopotamya'nın güneş tanrısı. Ay tanrısı Sin'in oğlu olan Şamaş, özellikle adaletle ilişkili tanrısal bir varlık olarak görülürdü –yn.

ğunu ama Tanrı olmadığını, bunu akıl ve mantığın böyle ayırt etmesi gerektiğini söyledi. Buna karşı çıkar; eğer Tanrının kendisine tapmak yerine, Onun bu veya şu eserlerinden birisine tapılırsa bunun anlamı, Tanrının gazabını ve öfkesini göstermeye zorlamaktır. Konuk Yebşe kendi ağzıyla bu diyarın ilahlarını putlar olarak belirtmiş ve ona çok kötü bir ad vermiş oluyor ve O, yani Söz Sahibi, Yüce Varlık onu sevgi ve saygısından mahrum bırakıyor. Bu Tanrı, isterse güneşi, yol üstündeki kutsal simgeleri, burç kuşağındaki yıldızları yaratmış olsun, işte bu durumda O en yüce ve tek Varolandır, bu durumda diğerlerinden söz bile edilemez, çünkü bu takdirde Onu Yakup'un gizlemekte olduğu isimle kabul ve tasdik etmek zorunda kalınır; şu sebepten, çünkü 'En Yüce Tanrı kavramı ve simgeleştirme, şu Tek Tanrıyla mantıklı bir şekilde eşit tutuluyor ve Ona tapılıyor demektir. –En yüce ve tekle ifade edilen ibaredeki farklılığın ne olduğu sorusu uzun bir tartışmaya bağlanır, bu tartışmadan ev sahibi yeterince doyuma ulaşmamış olmalıydı; çünkü ona bırakılacak olsaydı, bu tartışma gece yarılarına hatta bütün gece devam edebilirdi. Neyse ki Yebşe konuşmayı dünya ve kendi devletindeki olaylara kaydırdı, sonra ticarete ve entrikalara değinildi; Kenan[a] şehir prensinin bir dostu ve akrabası olarak herkesten daha çok bilgiye sahipti: Onun Alaşya dediği Kıbrıs'ta veba salgını olduğunu ve birçok insanın yok olduğunu, ama aşağıdaki topraklardaki Firavun'a bu adanın hükümdarının yazmış olduğu gibi, herkesin ölmediğini, bu ifadeyle aslında onun bakır üretimiyle ilgili vergiyi ödememek için böyle bir bahane ileri sürdüğünü söyledi; Subbilulima adını taşıyan, Heta –veya Hatti– İmparatorluğu'nun kralının son derece güçlü bir savaş gücünün olduğunu, Mitanni[b] Kralı Tuşratta'yı[c] ezip geçmek ve tanrılarını alıp götürmekle tehdit ettiğini, oysa bu kralın Teb'in Büyük Ha-

[a] Kenan: Batı Asya'da bölge; batıda Akdeniz, doğuda Şeria ırmağıyla sınırlıydı; Filistin ve Fenike'yi içine alan bölge –yn.

[b] Mitanni: MÖ. II. bin yıllarında Yukarı Suriye ve Mezopotamya'da Hurriler tarafından kurulmuş olan devlet.

[c] Tuşratta: Firavuna mektup yazan Mitanni kralı.

nedanlığı'yla hısım olduğunu; Babil Kassitinin* Asur'daki Rahip-Prens karşısında titremeye başladığını, çünkü prensin Kanun Koyucunun imparatorluğundaki hâkimiyetine son vermek ve Dicle nehri civarında özgün bir devlet sistemi kurma çabasında olduğunu; Firavun'un tanrı Amun rahipliğinin Suriye'den alınan cizyeyle çok zengin olduğunu ve bu paralarla tanrı Amun'a bin sütunlu, bin kapılı yeni bir mabet yaptırdığını, sadece Bedevi haydutların bu ülkenin şehirlerini yağma etmesi ve aynı zamanda Heta devletinin kuzeyden bu yana doğru genişleme kaydettiğini, onların Kenan'daki yönetim konusunda Ammun taraftarlarıyla tartıştıklarını, oysa Amorit prensleri arasında birkaçının Amun'a karşı yurtdışındakilerle anlaşmış olduklarını belirtti. Burada Yebşe bir gözünü kırptı, olasılıkla dostlarla anlaştıklarını ima etmiş olmalıydı ki, Aşirat-yaşur da hükümetinin yararına bu yolda bir gidişat izlemekteydi; ev sahibinin bu sohbete katılması hızla yavaşlamıştı, Tanrıyla ilgili sohbet bittikten sonra, bu konuşma da sona erdi ve minderinden kalkıp çıktı: Yebşe, bu arada yola çıkan Astarte'nin başına bir iş gelip gelmediğini kontrol ettikten sonra yatmak istedi; Yakup elinde asasıyla konaklama yerinin etrafında bir tur atmak, kadınlarla, ahırlardaki hayvanları görmek istedi. Oğullarına gelince, Yusuf çadırın önünde diğer beş kişiden ayrıldı, oysa başlangıçta onlarla birlikte kalacağını ima eden bir jest yapmıştı. Ama uzun Gad ona birden şunları söylemişti:

"Defol git, züppe, o...pu çocuğu, sana ihtiyacımız yok!"

Bunun üzerine Yusuf kısa bir düşünüp taşınmadan sonra sözlerini itinayla düzenledi ve şu cevabı verdi:

"Sen kütük gibisin Gad, hem de hiç yontulmamış ve sürü içinde sürekli tos vuran bir teke gibisin. Sözlerini babama anlatırsam, o senin cezanı verecektir. Ama kardeşimiz Ruben'e anlatırsam, o sana gereken şeyi yapar, yani sana ne gerekiyorsa yerine getirir. Söylediğin olsun: Sizler sağa giderseniz, ben sola gitmek isterim veya tersi.

* Kassitler: MÖ. 1680-1160 yılları arasında Zagros dağlarından güneye inerek Mezopotamya'da devlet kuran dağ kavmi –yn.

Gerçi ben sizleri severim, ama çoğu zaman sizlerden hep nefret gördüm, özellikle bugün, çünkü babam bana en ufak bir kötülük bile yapılmamasını, bana sevimli bir şekilde bakarak tembih etti: Bunun için bir öfkelenme olmasın ve sizler elinizde olmayarak günaha girmeyesiniz diye önerini memnuniyetle kabul ediyorum. Elveda!"

Gad omuzlarını silkeleyerek hiç umursamamıştı bunu, ama yine de bu delikanlının bu fırsattan yararlanarak neler söyleyeceğini ve ne kadar düzmece katarak anlatacağını merak ediyordu. Sonra çok çirkin bir el-kol hareketi yaparak diğerleriyle birlikte çekip gitti, artık Yusuf tek başınaydı.

Gad'ın kabalığı yüzünden o saatte içinde hissettiği cesaretinin kırılması ve ağırbaşlılıkla iyi düşünüp taşındıktan sonra güzel ve biraz da yüksek sesle vurgulayarak verdiği cevapla içinde neşeli bir atmosferin doğması, akşamın bu saatinde yaptığı gezintinin sonucu oldu. Tepe yukarı çıkmıştı, doğuya doğru tepenin düzleştiği yerde, yani tepenin sırtında güneye doğru bir manzarayla karşılaştı. Yusuf ay ışığının beyaza büründüğü, etrafı kalın surlarla çevrili, dört köşeli köşe kuleleri ve kocaman kapılarıyla, geniş sağlam terasla çevrili mabedi ve sütunlu avlusuyla sarayı ve vadinin sol tarafındaki şehri seyretti.

İçinde pek çok insanın barındığı bu şehri zevkle seyrediyordu. Eski zamanda İbrahim'in Hititli bir adamdan yalvar yakar satın aldığı ve içinde atalarının, yani Babil'in İlk-Anasının ve daha sonra başkanlarının kemiklerinin bulunduğu iki katlı mağara, yani mezar yerini de buradan az çok seçebiliyordu: Bu çift katlı kaya mezarının taştan kapısının pervazları, yuvarlak duvarın etrafını çevirip sol tarafta daha belirgin olarak gözüküyordu; kaynağı ölüm olan dindarlığın verdiği duygular, onun yüreğinde sevgiyle karışmış bir hâlde, insanlarla dolu bu şehrin o andaki manzarasıyla birleşerek kendisine ulaşıyordu. Sonra oradan ayrılıp geri dönmüştü; kuyuya gitti, yıkandı, paklandı, serinledi ve krem sürdü, sonra normal olmayan bir tarzla, ay ile sohbete başladı; bunun nedeni, sürekli kendisiyle ilgilenen ve koruyan babası onu çok duygulandırmıştı.

Muhbir

İhtiyar adam, asasını sol eline aldıktan sonra, onun yanında durup sağ eliyle onun başını okşarken, yaşlanmış ama insanın yüreğine nüfuz eden gözleriyle delikanlının siyah, güzel gözlerinin içine baktı; birbirinden iyice ayrık olan parlak diş mineleri başlangıçta gözüktü ama sonra kayboldu: Bu kısmen sadece saygıdandı ama kısmen de içinde depreşen suçluluk hissinden olmalıydı; babasının, elbisesini giymesi için onu uyarmasıyla da ilgiliydi. Gerçekten o, bunu sadece güzelce bir havalansın diye çıkarıp bir yana koymamıştı; onu biçimlendirmiş olan içgüdülerini ve aklından geçenleri babasının okuyabildiğini tahmin ediyordu ve selamlaşma sırasında yarı çıplak vücudunun yukarısına bakıyordu. Kendi talihini belirleyen her türlü önsezi ve kavrama yeteneği için şükran borcu olduğunu hisseden Yusuf, aya karşı kendi genç çıplak vücudunu sunarken, içinde ayın bundan hoşlanacağına dair bir inanç vardı ve bundan dolayı içine hoş ve ümit dolu bir şeyler doluyordu ve haklı da bir nedeni vardı, onu –veya Yukarıdaki Varlığa– bununla Ona olan borcunu ödediğine ve Onun kendisini destekleyeceğine inanıyor olmalıydı. Akşam rüzgârıyla aym serin aydınlığının omuzlarına dokunuşunu hissetmesiyle, çocuksu bir tahminle davranışlarında başarılı olduğuna inandı; aslında bu olay, utanç verici bir şey olarak nitelendirilemezdi; çünkü bu tanrıça Şam'a sunulan bir kurbanla aynı kapıya çıkıyordu. Yusuf'un soyunda ve çevresinde uzun zamandan beri önemli bir dinî olay, Mısır diyarından kültür arası bir gelenek olarak alınan sünnet olayını göz önünde tutmak gerekir. Sünnet, Tanrı tarafından arzu edilmiş olan ve tanrıçayla insanın evlenmesi nedeniyle etten bir parçanın ayrılması olup, bunun Onun varlığının birikim noktasını oluşturduğu sanılır ve bu olayla, vücudun verdiği sözü tutmuş olduğuna inanılır. Bazı erkekler bir kadınla evlenmeden önce, Tanrının adını üreme organı üstünde taşır veya onun üstüne yazardı. Tanrıya olan sadakat akti eşeysel anlamdaydı, bu suretle, insan erkekliğinin ruhen ve fizikî olarak medeni bir şekilde dişiliğe girip gevşemesi, her şeyin sahibi ve hâkimi olan yüce

Yaratanla yapılmış bir akittir. Sünnet olan, yani kana bulanan kurban, vücuduyla hadım edilme inancına yaklaşır. Yaranın iyileşmesi iffet, yani ahlak kurallarına bağlılık ve onun kanıtı anlamına gelir: Şu hâlde dişiyle ilgili bir anlam taşır. Bundan başka, Yusuf, kendisinin bildiği ve herkesin de söylediği gibi yakışıklı ve güzeldi –aslında kadınlara özgü bir bilinç bu anlayışta yer alıyor; 'güzel' sıfatı aslında lekesiz, pussuz, dolunay hâlindeki ay ile ilişkili olarak kullanıldığı için, ilahî yeri göklerde olan ay, bir ad olduğu gibi, mecazi bir bağlamda insanlar için de kullanılmıştır ve böylece 'güzel' ile 'çıplak' sözcüklerinin insanların düşüncelerinde yarattıkları simgeler, hiç farklılık yapılmadan anlamsal olarak iç içe kaynaşmıştır; zevk alma ve hayran olma olguları karşı karşıya gelsinler diye, bu ayın güzelliği, onun çıplaklığıyla sorunun cevabı olarak verilmiştir.

Onun bu davranışının uzaktan veya yakından belirli bir yozlaşmaya yol açıp açmadığı konusunda hüküm vermek niyetinde değiliz. Her ne olursa olsun onlar onun gözleri önünde daima meydana gelen ve bir kült soyunması olarak birincil anlama sahiptir; işte bu yüzden de babasının uyarısından dolayı belirsiz bir suçluluk hissi taşımaktadır. Çünkü o, ihtiyar adamın zekâsına hem hayranlık duyuyor hem de ondan korkuyordu; onların bu fikir dünyasına bizzat kendisi hayranlık duyduğunu, büyük kısmını ise günah sayarak reddettiğini ve bunların İbrahim'den önceki görüşler olduğunu gerekçe olarak gösteriyordu; çünkü onlar, 'putlara hizmet etmek' şeklinde ifade ediliyor, bunlara çok korkunç bir uyarının her an gelebileceğini belirtiyordu. Bu anlamda o, gerçeği hiçbir şekilde saklamadan, doğrudan insanın yüzüne karşı söyleyen bir kişiydi. Ama Yakup diğer çocuklarına göre, bu oğluyla daha heyecanla ve endişeyle ilgileniyor ve onu tercih ediyordu. Sözlerine şöyle başladı:

"Bu çocuğun ibadetini yerine getirdikten sonra küçük barınağımızda uyuması, hakikaten daha iyi olurdu. Gittikçe bastıran gecenin karanlığında ve iyi ile kötüyü aydınlatan yıldızların altında, böyle tek başına olmasına gönlüm razı değil. Acaba niçin Lea'nın oğullarıyla beraber değil ve neden Bilha'nın oğullarıyla gitmedi ki?"

Yusuf'un bu defa niçin öyle yapmadığını pekâlâ biliyordu ve Yusuf da bilinen bu ilişkiler hakkında babasının endişesini biliyordu. Dudaklarını büzerek şu cevabı verdi:

"Erkek kardeşlerimle görüştük ve barıştık."

Yakup sözlerine devamla:

"Çöllerin ve orada tuzlu denize doğru akan suyun kamışları içinde yaşayan aslan, acıktığı zaman bu tarafa gelir ve ağıldaki sürüye dalar ve burnuna kan kokusu gelirse avını yakalamak için de buraya gelir. Çoban Aldmodad beş gündür yüz üstü yatmış, karşımda uyuyup duruyor ve söylediğine göre, geceleyin vahşi bir hayvan iki kuzuyu kapıp götürmüş ve yemiş. Aldmodad'm bana göre, hiçbir kusuru yok; çünkü o, bana kanlar içinde parçalanmış hayvan yavrularını getirip gösterdi, böylece onları aslanın kapıp götürdüğü açıkça anlaşılıyor ve zarar ziyan da bana yükleniyor."

"Zararı yok" dedi Yusuf yumuşak bir sesle, "üzülmeye değmez, Mezopotamya'da bunun senin başına gelmesi, Tanrının teveccühünün işareti."

Yakup başını önüne eğdi ve biraz da yana doğru boynunu büktü; bu, Tanrının takdirini kabul ettiğinin bir işareti idi, oysa bu pek de etkili olmamış ve yardım edilememiş bir durumdu. Şöyle cevap verdi:

"Kime çok verilirse, ondan çok alınabilir. Tanrı beni gümüşten yapmışsa, o takdirde O beni toprak edebilir ve süprüntü içindeki çömlek parçası hâline getirebilir; çünkü Onun kararına karşı gelinemez ve bizler Onun adaletinin ne şekilde tecelli edeceğini bilemeyiz. Gümüşün rengi solgundur," diye sözlerine devam etti; aya bakmaya sakındı, ama Yusuf derhâl aya yan gözle baktı, "gümüş haksızlıktır ve korkan kişinin en acı korkusu ise çılgınlıktır, bu da Onu üzer."

Küçük çocuk üzülerek ve hürmetle onun yüzüne bakarak teselli edici bir ifade takındı.

Yakup sözlerini bitirmek istemiyordu, devamla:

"Orada çobanların dolaştığı arazide, buradan yüz veya iki yüz adım ileride, aslan sinsice yaklaşıp ana kuzularım avlıyor. Çocuk

ise tek başına geceleyin kuyunun başında, aklı havalarda ve hiçbir korucusu olmadan, çıplak bir şekilde oturuyor ve babasını aklına getirmiyor. Sen tehlike olsun diye mi yaratıldın ve kavga çıksın diye mi donandın? Tanrı korusun, sen Şimon ve Levi, yani erkek kardeşlerin gibi misin? Onlar ellerinde kılıçla haykırarak düşmanların içine dalıp, Amoritlerin mekânlarını ateşe vermemişler miydi? Yoksa sen kızıl derili ve teke gibi haşin bir avcı ve çöl adamı olan Seir'deki amcan Esau gibi birisi misin? Hayır, aksine sen dindar bir insansın, evde kalması gereken bir çocuk, çünkü sen benim etimden yaratıldın; Esau dört yüz kişilik adamlarıyla geçide geldiğinde bu işin nasıl sonuçlanacağını bilmiyordum, çünkü hizmet eden elemanları, çoluk-çocuklarıyla birlikte Lea'yı en ön saflara yerleştirmiştim, bak şimdi, seni, seni ise Rahel, yani annenle birlikte en arkaya saklamıştım..."

Gözlerinden yaşlar boşanıyordu. Her şeyden çok sevdiği karısının adını söyleyemiyordu, Tanrının onu akıl sır ermeyen bir anda elinden alıverdiği ve sekiz yıl önce kaybettiği karısının adını gözyaşları içinde anmadan geçemiyordu ve heyecanla titreyen sesi hıçkırıklar arasında kaybolup gidiyordu.

Çocuk kollarını açıp ona doğru uzattı ve ellerini onun dudakları üstünde dolaştırdı.

"Zavallı babamın ve sevgili büyüğümün kalbi ne kadar büyük bir elem ve keder içinde," diye sitem etti. "Çektiği endişe ne kadar da büyük! Misafirimiz bizlere sağlık ve afiyet dilediğinde, aslında o pahalı kabartma parçayı nasıl da aramıştı" (diyerek Yakup'u bir parça neşelendirmeye çalıştı ve alaycı bir ifadeyle gülümsedi, sonra sözlerine devamla:) "O kabartma aslında pazarda satılan kaba saba bir çömlekçi ürünü gibiydi, zavallı, hiçbir anlamı olmayan ve kıymetsiz bir şeydi..."

"Sen onu gördün demek?" diye aklına geldi Yakup'un... Bu zaten onun da hoşuna gitmemiş ve içini karartmıştı. "Yemekten önce onu bana göstermesi için misafire rica etmiştim", dedi Yusuf dudaklarını yukarı kıvırarak ve omzunu silkeleyerek. "Bu muhteşem

bir iş ve onun alnına acizlik kazınmıştı... Her ikinizin de sözleri bittiğinde, yani senin ve misafirin, erkek kardeşlerimle birlikte dışarı çıktım ama Lea'nın oğullarından birisi, sanıyorum, bu temiz yürekli ve açık sözlü Gad, ayağımı doğru atmam için bir karar vermemi istedi, onun beni kendi adımla anmayıp, aksine son derece çirkin ve bir daha duymak istemediğim kötü bir isimle çağırışı, yüreğimde acı ve sızıya neden oldu..."

Elinde olmayarak ve ister istemez kendisini birden muhbir konumda buldu, oysa olumsuz bir etki yapma eğiliminde değildi ve bu olayı kendisine saklamak istiyordu ve samimiyetle az önce başarıyla mücadelesini vermiş olduğu niyetini göstermemeye çalışıyordu. Ama bu, onun bildirişimde bulunma gereksiniminden doğan bir olguydu, kendiliğinden boşalıverişti ve erkek kardeşleriyle olan bu yakışık almayan durum artık bundan böyle hep dönüp dolaşacaktı: Çünkü bu olay, onu onlardan dışlamış ve babasına doğru itelemişti ve böylece boşluk meydana geldi, bu da diğer olayların çıkması için bir tahrik sebebi oldu; bu, yabancılaşma sürecini de hızlandırdı ve ona mı yoksa diğerlerine mi bu olayın zarar getireceğini söylemek zordu; özellikle kardeşlerinin, Rahel'in oğlunu, nedamet duygusuyla özür dilemeden bir daha görmeleri mümkün olamadı. Yakup'un bu çocukla ilgili özel sevgi ve muhabbeti çok önceleri başlamış olduğundan, bu son derece duygulu ve önsezili adama daha fazla yaklaşmanın doğru olmayacağını sanıyoruz. Ama duygu doğallıktan çıkıp dizginlenemeyen bir oluşuma doğru akış gösteriyor ve yumuşamış bir kült oluyor; kendisini gizlemek istemiyor, hiçbir yasaklamayı tanımıyor ve kendisinin böylece tanınmasını ve bilinmesini, bizim söylediğimiz gibi, kendisini bütün dünyanın yüzüne karşı ortaya koymaya çalışıyor. Bu artık bıçağın kemiğe dayanmasıdır; Yakup'un sabrının taşmasında, Tanrının kendi kabilesinde hâkim olan tasavvuru ve gelenekleriyle, kendi çekingenliğinin ve sevgi tercihinin duygusal ortamında kendisini daha da yüreklendirilmiş olarak buldu: El elyon'un tercih edilişi ve öne çıkarılması, onların üzerindeki muhteşem etkisi çok zor algıla-

nıyor ve anlaşılıyor, hatta insanlara özgü bir kavrama göre insafsızcaydı; bu, üzerinde kılı kırk yaran yorumlamalara gerek olmayan yüce bir duygulanma olayı idi ve bu, toz tanesi içinde bile korku ve hayranlığın bulunduğunun ifadesidir; Yakup, bizzat alçakgönüllü oluşu ve çekingenliğiyle bile –bu tür bir tercihin konusu olmuştu– ona olan derin inancından şaşmadan ve hiçbir engellemeye meydan vermeden Tanrının peşinden gidiyor.

Duygusal bir insanın bu kadar yumuşak bir ifadeyle sevgisini ortaya döküşü, Yusuf'un babasından almış olduğu bir mirastı, kalıtımsal bir özellikti. Onun için son derece tehlikeli olmuş olan bu taktikteki eksiklikten, onun gerçekleşmesindeki acizlikten söz edeceğiz. O henüz dokuz yaşında bir çocuktu, babasına şiddetli ama hayırlı geçen bir sürtüşmeyi anlatıp şikâyetçi olmuştu, çünkü buna çok sinirlenen baba, yani Rahel'in ölümünden sonra yatağını, ağlamaktan kızarmış gözleriyle çadırda büzülerek bir yerde oturan Ruben'in annesi Lea'yla paylaşmamış, aksine hizmetçileri Bilha'yla paylaşmış ve onu en gözde karısı yapmış olan Yakup, Bilha'yı bu yeni mekânda babasından miras kalan yatağa sokmuş ve lanetler okuyarak onunla ilişkiye girmişti. Bu, gururuyla oynanmış bir oğlun, Lea'nın lehine yaptığı ve sonradan pişmanlık duyduğu, çabucak olup bitmiş bir hadiseydi. Bu yatak ortalık sakinleştiğinde rahatça yeniden kurulabilirdi. Yakup olan biten hadiseden hiçbir şekilde haberi de olmamış olurdu. Ama Yusuf, bu olayın tanığı olmuştu ve bunu derhâl babasına iletmişti; işte o saatten itibaren Yakup uzun uzadıya düşünüp bir plan yaptı; bu kötü sözleri Ruben kendisinden sonra gelen Lea'nın ikinci oğlu Şimon'a değil de, aksine çok rahat bir duygusal özgürlük içinde, Rahel'in ilk çocuğu Yusuf'a söyleyip onurunu kırmıştı.

Yusuf'un gevezeliği yüzünden babalarının böyle bir karar aldığını iddia eden erkek kardeşleri, bu genç çocuğa haksızlık yapıyorlardı. İşte bundan dolayı o sessiz kalamadı. Onların niyetlerinden ve suçlamalarından haberi olduğundan, ilk fırsatta bir şey yapamamış olması, olayı daha da zor affedilebilecek hâle getirdi ve diğer

kardeşlerin kuşkularına en büyük malzemeyi vermiş oldu. Yakup'un, Bilha ile Ruben arasındaki 'oynaşmayı' nasıl öğrenmiş olduğu konusu az biliniyor.

Yatak yeri olayından daha kötüsünün meydana geldiğine dair bir hikâye var, bu olay Hebron'a yerleşmeden önce, Hebron ile Beth-el arasındaki bir mola yerinde olmuştu. Ruben o zamanlar yirmi bir yaşındaydı, kendi babasının karısına karşı duyduğu içgüdülerin aşırı derecede kabarması nedeniyle kendisini ondan uzak tutamamıştı –bu kadın yine o Bilha idi; o, ikinci plana bırakılmış olan Lea yüzünden çok acı çekiyor, kahroluyordu. Ruben ilkin onu gizlice banyo yaparken seyretmişti; bu, önce bir rastlantı dolayısıyla, kadının burnu sürtülsün diye onun haberi olmadan bu iş olmuştu, sonradan bu durum, işlerin çığırından çıktığı rezil bir zevk ilişkisine döndü. Bilha'mn olgun ama maharetli bir şekilde sürdürdüğü sempatik ve çekici davranışları, sert göğüsleri, zarif karnı, güçlü genç adamı birden ve hayvani bir arzuyla yakaladı ve onun bu tutkusunu hiçbir hizmetçi kız ve onun işaretine itaat eden hiçbir cariye söndüremedi. Babasının getirdiği kumalarının birisine, şu andaki gözdesine gizlice sokulup yanaştı ve onun üzerine beklemediği bir anda atlayıp eline geçirdi, kadına zor kullanmadıysa da, Yakup'un karşısında titreyip duran kadını, dayanılmaz gücü ve gençliğiyle baştan çıkardı.

Bu tutku, korku ve ahlaksızlık sahnesini casusluk yapmak niyetiyle olmasa da, oralarda aylak aylak dolaşan çocuk Yusuf, yeterince seyretmişti; Ruben'in Bilha ile 'şakalaşmalarını' ve 'gülüşmelerini' bildirilmeye değer garip bir olay olarak babasına çocukça bir gayretle rapor etmişti. Öyle ifadeler kullandı ki, bunların anlamı kendisi için pek az şey ifade ederken, başkalarına çok şey anlatıyordu, özellikle kullanılan ifadelerin oralarda geçerli ikinci ve lastik anlamları. Yakup'un rengi attı, sarardı ve boğazı gıcıklandı, öksürdü. Çocuk her şeyi anlattıktan birkaç dakika sonra Bilha, aşiret reisinin karşısında, artık kendi efendisi için ebediyete kadar lekelenmiş ve dokunulmayacak olan ve Ruben'in aklını başından alan göğüslerini tırnaklarıyla çizip parçalayarak, tir tir titreyerek uzanmış ve her şe-

yi itiraf etmişti. Ama orada günahkâr erkek de bir çuval giydirilmiş hâlde yatıyordu, suçüstü yakalanmış olmanın ve rezil edilmenin bir simgesi olarak kayışla bağlıydı ve ellerini karışık, toz ve toprakla bulanmış başının üstüne doğru kaldırarak, işlediği suçtan pişmanlık duyarak, babasının öfkesini, kulakları sağır eden fırtına gibi üzerine çekiyordu. Yakup ona Ham, Babasının Namusunu Lekeleyen kişi, Ahiret Canavarı, Behemoth* ve utanmaz su aygırı dedi, bu son kelime Mısır'daki bir dedikodunun etkisiyle söylenmişti, buna göre su aygırı alışıldığı üzere annesiyle çiftleşmek için babasını öldürmek zorunda kalırmış, o da böyle yapmıştı. Bilha gerçekte Ruben'in annesi değildi ama analığı konumundaydı, sadece onunla yatarak onun gökleri titreten konuşmasını üzerine çekmiş, eski ve karanlık anlayışların hedefi olmuştu, analığıyla cinsel ilişkiye giriştiği için, her şeyin ve bütün canlıların efendisi konumunu elde etmek istiyordu –ama bunun tam tersi oldu. Çünkü ileri doğru uzattığı kollarıyla inleyen adamın ilk-doğan çocuğunu zorla eline geçirdi– ona umduğu şeref payesi ve onunla ilgili ödüllendirmeler verilmedi, işte o tarihten bugüne kadar bu olayla ilgili bir kararsızlık durumu hüküm sürmektedir, bu bağlamda babanın Yusuf'a karşı yürekten duyduğu derin sevgi ve tercih, eski konumunu sürdürmekteydi.

İlginç olan bir durum var, Ruben bu çocuğa değinilen olaylardan dolayı garez beslememişti, aksine bütün erkek kardeşler arasında, ona karşı en çok hoşgörülü olan kendisiydi. Çocuğun yaptığı bu işi haklı buluyordu, tam bir kötülük olarak görmemişti ve içinden ona hak vermişti, çünkü o kendisini çok seven babasının şerefini korumak ve onun bu olaylardan haberi olması ve çıkacak rezaletlere karşı Ruben'in kendisini koruması için yapmıştı. Yanılabilirliğinin bilincine varmış olan Re'uben çok iyi kalpli ve adil bir kişiliğe sahipti. Ayrıca Lea'nın bütün diğer oğulları gibi, onun çok güçlü bir vücut yapısı vardı ama oldukça çirkindi (annesininkine benzeyen aptal

* Behemoth (Behemot): Mısır dilinde su aygırı anlamına gelen bir kelimeden gelme. Kötü ruhlar –yn.

bakışlı gözlerine, gözkapaklarındaki iltihapların akması için sık sık merhem sürüyordu), Yusuf'un herkes tarafından hayranlık duyulan güzelliğine diğer kardeşlerine göre daha çok yakınlık gösteriyordu, kaba saba yaratılışına rağmen ona samimi olarak sempati duyuyor ve on iki kardeşin içinde onu, seçkinliği, Tanrının takdirine sahip kişiliğiyle atalarının ve kabile reisinin mirasçısı olan kişi olarak kabul ediyordu. İlk-doğan çocuk olarak, babasının arzu ve planlarının kendisine verilmesi konusundaki beklentisi kaybolmuştu.

Böylece Yusuf, Silpa'nın aslında dürüst, pek o kadar da kötü olmayan bu oğluna, Ruben'in haklılığıyla niçin tehdit ettiğini artık çok iyi biliyordu. Erkek kardeşleri içinde sadece o, Yusuf hakkında, biraz küçümsemeyle de olsa, yine de sık sık iyi şeyler söylemişti ve onu güçlü kollarıyla dayak yemekten korumuş ve onun bazı sırları ortaya koyması üzerine, onun üzerine intikam alma hırsıyla saldıran kardeşlerini azarlamıştı. Çünkü Ruben eskiden olan çok berbat hadiselerden hiçbir şey öğrenmemiş ve ders almamıştı, onun iyi kalpli ve hoşgörülü davranışı da onu düzeltmemişti ve şu anda çocuk değil, ondan gelişmiş, çok daha tehlikeli bir gözlemci ve muhbir ortaya çıkmıştı. Bu, kendisi için de bir tehlike oluşturuyordu, hem de nasıl; çünkü oynamaya alışık olduğu bu rol, gün geçtikçe onun saygınlığına hızla zarar veriyor ve dışlanmasına nedeni oluyordu; mutluluğu gölgeleniyor, kendisine kin duyulmasına sebep oluyor; oysa onun yapısı buna hiç de uygun değildi ve onlara karşı tavır takınmasını garantilemek için babasına sığınarak yeniden şeytana uyacağa benziyordu, ama içinde kardeşlerinden kendisine gelebilecek korku da bulunuyordu –hiçbirisi şirret olarak nitelendirilemeyecek olan on kardeşiyle olan ilişkisi, belki de onun dilini tutmasıyla şifa bulacaktı; çünkü onunla birlikte on bir rakamını tamamlayan bu kardeşler, bir burçlar kuşağını oluşturmuş olduklarının verdiği kutsal duygunun bilincindeydiler.

Boşuna. Çok çabuk öfkelenen Şimon ve Levi, ne zaman sebepli veya hiç sebep yokken şehirdeki insanlarla veya yabancı çobanlarla kavga çıkarsalar bu, bütün kabileye zarar verirdi; gururlu ama acıla-

rın insanı olan Yehuda, bu diyarın kızlarıyla yaşadığı gizli fırıldakları hakkında ve insanların bir kısmını güldüren beyanlarıyla ne zaman İştar'ı rahatsız etse, Yakup bundan rahatsız olurdu; ne zaman kardeşlerden birisi Yüce Tanrı karşısında bir günah işlemiş olsa, sinsice bir puta tütsü yaksalar, sürülerin verimliliğine zarar verseler, çiçek hastalığı, uyuz illeti ve baş dönmesi gibi rahatsızlıkların çıkmasına sebep olsalar veya ne zaman oğulları burada veya Şekem önlerinde küçükbaş hayvanların işe yaramaz olanlarını satarken Yakup'un yararını aşacak derecede bir kârla satmaya çalışsalar: Bunları, baba işte bu sevip koruduğu çocuktan öğrenirdi. O bazen, akıl sır ermeyen, yanlış bilgiler de öğrenirdi, ama Yusuf'un güzel gözleri onu bunlara inandırmaya yeterdi. Bu çocuk, bir kez, kardeşleri tarafından canlı koçlar ve koyunlardan yemek için bazı parçaların kesilip alındığını iddia etmişti, kumaların da böyle şeyler yaptıklarını, özellikle obur birisi olan Aşer'in adı da geçmişti. Aşer'in en çok suçlanan yanı, aslında hiç de inandırıcı gözükmeyen ve bunun gerçekten olduğu asla kanıtlanamayan tarafı, iştahlı olmasıydı. Açıkçası bu bir iftira idi. Yusuf'un bakış açısından ise bu olay, böyle bir değerlendirmeyi hak etmiyordu. Herhâlde o böyle bir hikâyeyi uydurmuş olabilirdi veya daha doğrusu, tam da dayak yemeyi hak ettiği bir zamanda, olayı hayalinde yaratmış ve bunun arkasına sığınarak babasının kendisini korumasını amaçlamış olmalıydı ki, hakikat ile işin gerçek yüzü arasında bir fark görülemiyor ve görülmek istenmiyor olmalıydı. Bu durumda erkek kardeşlerin neden öfkeli bir tavır takındıkları kolayca anlaşılıyor, sanki bunların Yusuf tarafından hiç söylenmemesi gerekiyormuş gibi bir durum yaratılıyordu ama her şeye rağmen anlatılanlarda bir parça da olsa hakikat payı olmalıydı. Bizler yanlış yere yapılan suçlamalara çok üzülüyoruz ama hepsine de değil.–

İsim

Yakup, Yusuf'a Gad'm söylemiş olduğu kötü isimden dolayı aldığı haber üzerine, bunu kendi kutsal duygularına yapılan çirkin bir

saldırı olarak görerek, onun cezalandırılması gerektiğine inanmış ve son derece hiddetlenmiş olmalıydı. Ama Yusuf'un öyle zarif bir tavrı vardı ki, yüzüne hemen neşeli bir ifade yerleşiyor, konuşmalarına güzel sözler kullanarak yumuşatıcı bir üslup veriyor, karşısındakinin tam şiddet uygulayacağı bir anda öfkesini yatıştırabiliyor. Dudaklarındaki hafif ve hülyalı gülümsemesiyle ve uyguladığı hilenin keyfiyle sözlerine devam ediyor, Yakup da bunları söyleyenin siyah ve biraz şaşı, kısık gözlerinin içine bakarak sakinleşmiş oluyordu.

"Ortada hiçbir şey yoktu" diye devam eden bu sevimli, cılız ve cansız sözlere kulak verdi, çünkü bu sözlerin içinde Rahel'in ses tonu bulunuyordu. "Ben onun bu terbiyesizliğini kardeşçe reddettim ve bu uyarımı anlayışla karşıladığı için sakince birbirimizden ayrılmış olduk. Sonra bén tepeye çıkıp şehri ve Efron'un* ikiz binalarını görmek istedim; burada kendimi suyla yıkayıp temizledim ve dua ettim; aslanla ilgili olaya gelince, bu yeraltı âleminin zavallı insanı, kara ay-zorbası ve zavallı babacık, beni bununla tehdit etti ama o aslan Jarden'in çalılıkları içinde kalmıştı (O bu şehrin adını bizim seslendirmemize benzer bir şekilde söylemedi, o bu kelimedeki 'r' sesini genizden çıkardı ama tam vurgulamadı ve 'e' sesini açık seslendirdi) "ve gece ziyafetini uçurumun dibinde bulmuştu ve bu çocuğun gözleri ona ne yakından ne de uzaktan hiç bakmadı."

Kendisini bizzat 'çocuk' olarak adlandırdı, çünkü babası onu çok eski günlerden beri bu isimle çağırırdı ve bu isim onu oldukça etkilerdi. Sözlerine devam etti:

"Eğer aslan kuyruğunu iki yana sallayarak gelmiş ve açlıktan tıpkı methiye okuyan Seraphim'in sesi gibi kükremiş olsaydı, bu durumda çocuk hafifçe korkuya kapılırdı veya onun öfkesi karşısında hiçbir şey yapmazdı. Tabii Aldmodad onu gürültü yaparak ve üstüne ateşle yürüyüp kovmamış ve aslan şu küçük insan yavrusunu yemekten vazgeçmiş olmasaydı o zaman aslan yeniden küçük

* Efron (Ekron): Filistin pentapolis'inin şehirlerinden biri; bugün, Akir –yn.

kuzuya yönelmiş olurdu; bu haydut, onun başına geçerdi. Benim babacığım hayvanların insana bakıp onlardan çekinip gittiklerini bilmiyor mu ve bunun için Tanrının ona akıl ve fikir bahşettiğini, tek tek düzenleyici emirler gönderdiğini bilmez mi ve Samael'in yeryüzündeki insanı, Tanrının yarattığı varlık olarak isimlendirip onu bir yaratıcı ve bir usta gibi algıladığını ve yürekten inanan bütün kullarının buna şaşırıp kaldıklarını, gözlerini ve bakışlarını yere doğru indirdiklerini, oysa onların kademeli bir şekilde yükselen korolar hâlinde, 'evliya, evliya' diye çok iyi bir şekilde bunu seslendirmeleri mümkün olacak talimatlardan ve Tanrının emirlerinden hiçbir şey anlamayacaklar mıydı? Hayvanlar da utanacaklar ve kuyruklarını kıstıracaklar, çünkü bizler onları biliyoruz ve onlara isimlerini söyleyerek emrediyoruz ve onların her birisinin kükreyişindeki kudreti, Onun adını öne sürerek yumuşatıyoruz. Eğer aslan burnundan ateşler püskürerek uzun adımlarıyla sinsice sokulmuş olsaydı, bu dehşetli hâliyle benim aklımı başımdan söküp alamazdı, kafasından geçenlerle beni korkutup benzimi sarartamazdı. 'Senin adın kana susamış mı?' diye sorardım kendisine ve onunla biraz eğlenmek isterdim böylece. 'Yoksa senin adın ölüm atlayışı mı?' Ama sonra derhâl karşısına dikilir ve şöyle bağırırdım: 'Aslan! Bak, sen kendi tür ve alt türlerine göre bir aslansın, ancak ben senin sırrını biliyorum ve bunu senin yüzüne karşı gülerek söylüyorum.' Ve aslan bu adın telaffuzu karşısında gözlerini kırpıştırıp sinecek ve bana karşılık vermek için bütün kuvvet ve kudretini kaybedecekti. Çünkü o hiç ders almamış, eğitilmemiş ve yazı takımı diye bir şeyden haberi yok..."

Artık kelime cambazlığına başladı, bunu pek severdi, ama şu anda bunu, az önce, kendisini öven cümlelerde kullanarak, babasının düşüncelerini dağıtmak için yapmıştı. Onun adı Sefer, Kitap ve yazı takımı kelimelerinde yankıma yapıyordu, çünkü kendi erkek kardeşlerinin tam tersine, onların hiçbirisi yazı yazmayı bilmiyordu; stilistik çalışmalarından hoşlanıyor ve Kiryat Sefer veya Gebal gibi eli hüsnühata çok yatkındı, eğer Yakup onun kâtip olarak res-

men çalışmasını uygun görürse, belki de bir kâtiplik makamında görev alabilirdi.

"Keşke", diye sözlerine devam etti "babacığı kendi rızasıyla ve teklifsizce buraya oğlunun yanına gelseydi, şuralarda aşağıda bir yere, örneğin şuracığa yanı başına otursaydı ve o sırada kitaplardan edindiği bilgilere sahip çocuğu da gelip onun ayaklarının dibine otursaydı, tıpkı ilahî düzenin öngördüğü şeyler olurdu. Sonra çocuk efendi babasını oyalar ve ona küçük bir haber verir, sonra öğrendiği isimlerin hikâyelerini anlatmak isterdi. Çünkü Tufan zamanında insan cinslerinin ortaya çıktığı günlerden birisinde, Semhazay adlı bir erkek melek, İşhara adında bir kadını görmüş ve onun güzelliği karşısında deli divane olmuş ve şunları söylemiş: 'Beni dinle!' Ama kadın ona cevap vermiş ve şunları söylemiş: 'Seni dinleyeceğimi aklından bile geçirme, ayrıca sen daha önce bana Tanrının gerçek ve değiştirilemez olan adını öğretmiş ve eğer bunu yüksek sesle söyleyecek olursan Onun gücünü görürsün' demiştin. Tanrının Semhazay adlı elçisi, budalalık anında kadına gerçekten onun adını öğretmişti; çünkü meleğin candan dilediği tek şey, o kadının kendisine kulak vermesiydi. Ama İşhara bunu öğrenir öğrenmez, kendisine ısrarla asılan bu meleğe ne yapmış bilir misin babacığım, ona bir güzel oyun oynamasın mı? İşte bu hikâyenin içindeki en heyecanlı nokta burasıdır, ama görüyorum ki babacığım, ne yazık beni dinlemiyor, aksine kulakları düşüncelerle dolup tıkanmış ve derin düşüncelere dalmış?"

Gerçekten Yakup onu dinlemiyordu, aksine 'derin düşüncelere dalmıştı.' Bu, muhteşem içerikleri olan bir derin düşünceydi, kendi varlığıydı bu derin düşünce âlemi, tıpkı kitapta söylendiği gibi, coşku içinde kendisini en yüce anlamda yitirmişti, –bundan başka bir şey yapmıyordu; eğer o derin düşüncelere dalmışsa, bunun iyi bir şekilde, yüz adım ileriden de görülebilir olması gerekirdi, muhteşem ve etkileyici, bu herkese nasip olmayan bir olgu idi, Yakup'un derin düşüncelere dalmış olması anında herkes işte o zaman asıl olup biteni öğrenebilirdi. Bu, gerçek düşünceler ve hayal dünyası içinde

kendinden geçme hâli idi ve bu durum ve görünüş karşısında herkes yüreğinde ulvi bir dönüşüm yaşardı: İki eliyle tutunduğu uzun asasına yaslanan ihtiyar, başını bir kolunun üstüne eğmiş, gümüş rengi sakalının içinde dudaklarından, yüreğinin derinliklerinden sözler döküyor, anıların ve düşüncenin derinliklerine dalan ve oralarda bir şeyler eşeleyen kahverengi yaşlı gözleri, ileri doğru uzamış kaşları altında, derinlerden gelen bir ifadeyle kendi içine yönelmiş ve boş bakışlıydı... Duygu yüklü insanların çok anlamlı görünüşleri vardır; çünkü anlam, duygunun kendisini gösterme arzusundan doğar, hiçbir şey gizlemeden ve hiçbir engel tanımadan öne çıkan böyle birisi, içinde miskinlik ile cesurluğun, iffetsizlik ile asil ruhluluğun, doğallık ile yapaylığın çok onurlu bir oyun sergiledikleri ve bunların insanlıkla ilgili etkisinin kolayca sevgiye dönebilen derin bir saygı olduğu ılımlı bir ruh âleminin ürünüdür. Yakup son derece duygu yüklüydü –Yusuf bunu sevinçle karşılıyordu, bu heyecan verici yüce duygusallığı seviyordu ve kıvanç duyuyordu, ama onunla alış veriş ilişkisinde bulunanlar ve özellikle onun diğer erkek çocukları, kendi aralarında meydana gelen her huzursuzlukta babalarından çok, onun yüzündeki bu anlamlı ifadenin gücünden korkuyorlardı. İşte böylece Ruben, Bilha'yla yaşadığı kötü olay nedeniyle ihtiyar adamın karşısına çıkmak zorunda kalmıştı. Çünkü onun karşısındaki korku ve hürmet bizim kendi aramızda hissettiğimizden daha derin ve daha karanlıktı, bu etkilerin ezikliği içinde gününü gün eden herif, zevk sahibi olmayan bir patavatsızın duygusu içinde kendini savunuyordu, bunu sözlerle ifade edecek olursak: "Tanrı aşkına, her şey yeniden düzelir!"

Yakup'un ifade gücü ise, sesindeki heyecan, sözlerindeki yüksek üslup, görünüşündeki ihtişam –bu, konuyla ve sonucuyla ilgiliydi, aynı zamanda onun derin düşüncesinin güçlü ve tablo kadar güzel bir ifadeyi neden taşıdığını da açıklıyordu. Bir sürü fikir zinciri vardı, bunlar onun iç yaşamına öylesine hâkimdi ki, bunlara bir şekil veriyordu ve bütün aklını ve fikrini bu konuyla ilgili çağrışımlara adamıştı. Ruhunda benzeri olaylar ve buna verilen karşılıklar adım

adım ilerleyip yerleşiyor, saptırılıyor ve ayrıntılar içinde kayboluyordu, geçmiştekilerle gelecekte olacaklar yaşanan anda birbiriyle karışıyor, görüşü bulanık hâle getiriyor ve kopmalara neden oluyordu, tıpkı kuruntu yaparken olduğu gibi. Bu hemen hemen sadece kendisine yönelik değil, aksine çok geniş çapta etkisi olan bir ıstıraptı, her ne kadar çeşitli şiddetlerde olsa da, belki şunlar söylenecekti, Yakup'un dünyasında yer alan onur fikri ve 'önemi' –bu kelime kendi içerdiği asıl anlamda kullanılmıştır– mitolojik fikir zincirlerinin zenginliğine ve kuvvetine göre belirlenmiştir; bunlarla yaşanan şu âna girilmiştir. İhtiyar adam yarım yamalak bir ifadeyle endişesini ifade ettikten sonra, nasıl oldu da bunlar kulağa böylesine garip, yüksek düzeyli ve mânâlı geldi ki, Yusuf kuyunun içine düşmek istedi! Kuyunun derinliğini düşünemediği için böyle bir şey istedi, aşağıdaki dünya ve ahiret fikri aklına gelmemişti, onu derin ve kutsal anlamlarıyla algılayamamıştı –gerçi onun dinî görüşleri içinde yer almayan ama ruhunun ve hayal gücünün derinliklerinde yer alan ve halkların mitsel mirası olan bu fikir burada önemli bir rol oynamıştı: Aşağıdaki memleket tasavvuru, Usiri'de, yani Parçalanmış Memlekette hükmünü sürdürüyordu; Namtar'ın* yeri, yani Veba tanrısının, Dehşetler Krallığının bulunduğu yer, bütün kötü ruhların ve hastalıkların çıktığı yer. Tüm yıldızlar batışları sırasında işte o âleme dalıp yok oluyordu ve belirlendiği zaman da yeniden oradan çıkıp doğuyorlardı; oysa hiçbir fâni insan, bu âlemde yürüdüğü patikayı değiştirdiğinde, onu yeniden bulup geriye dönememiştir. Orası dışkıların ve bokların olduğu yerdi, ama altın ve zenginlik de oradaydı; bir tohum tanesinin ekildiği bu kucaktan, insanı besleyecek tahıl fışkırıp çıkıyordu; kara ayın ülkesi, kışın ve kömürleşmiş yazın ülkesi, Tammuz'un, yani Çobanın battığı ve her yıl yeniden batacağı yer, eğer onu erkek domuz parçalayacak olursa bütün doğumlar kilitlenir; gözyaşları içindeki dünyaya kuraklık gelirse onu arayıp bulmak için İştar, yani onun karısı ve annesi, onun peşinden cehen-

* Namtar: Sümerlerde kader. Babil efsanelerinde çoğu zaman bir insan biçimindeydi –yn.

nem yolculuğuna çıkıncaya, tozlu hapishane sürgüsünü kırıncaya ve güzel sevgilisini, büyük kahkahalarla mağara ve kuyudan çıkarıncaya ve onu yeniçağın ve taze çiçeklerle kaplı yeryüzünün efendisi olarak ilan edinceye kadar kalacağı yerdi ahiret.

Yakup'un sesi nasıl olur da duygu yoğunluğu içinde titremez ve onun sorusu, nasıl olur da insanlarda garip anlamlarla yankılanmaz; çünkü o, kendi düşüncesine göre değil, ama kendi duygusuna göre, kuyunun içinde aşağıdaki dünyaya giden bir giriş kapısını görmüştü ve derinlik sözcüğünde, bütün bunları ve daha fazlasını kendi içinde yankılanır hâlde buldu. Hiçbir önemi ve anlamı olmayan bir ruhun sahibi olan aptal ve cahil birisi için böyle bir kelime hiçbir şey ifade etmez ve başka bir şeyle ilişkilendirilemez. Bu, Yakup'un yapısına onur ve aklına ihtişam bahşediyor, insanı ürpertecek kadar anlam yüklüyor. Bunların, özellikle babasının onu adı kötüye çıkmış insana verilen Ham kelimesiyle nitelediği zaman, yanılabilmiş olan Ruben'in iliklerine kadar nasıl işlemiş olduğunu belirtmeye gerek yok. Çünkü Yakup, bu küfrü sadece gelip geçici bir anlamda kullanacak bir adam değildi. Onun güçlü hafızasında, geçmişte olan bir hadise, yaşanan zamandaki bu olayla yeniden canlandı; Yakup'un bireysel yaşamında da, tıpkı eskiden Nuh Peygamberin oğlu tarafından şerefi küçük düşürülen baba olayıyla bir bağlantı vardı; o da gizli gizli dinlemiş ve alay edilecek bir olayla babasının namusuna leke sürmüştü; Ruben çok daha önceden bunun böyle olacağını ve Nuh'un karşısındaki 'Ham' konumuna düşeceğini, bu yüzden de babasıyla yüz yüze gelmeden önce korkuya kapılıp ürperti duyacağını pekâlâ biliyordu.

Şu anda ihtiyarı bu derece göze çarpacak şekilde derin düşüncelere sevk eden şey ise, onun 'bu adı'nın, oğlunun konuşmalarıyla eski günlerdeki –kâbus gibi üstüne çöken– korku veren hatıraları canlandırmasıydı; çünkü bütün vücudunu sarsan korku içinde, yüzüne vurulan ve hiç kuşkusuz intikam alma ateşiyle yanan o çöldeki kardeşiyle yeniden karşılaşmayı, fikirleriyle elde ettiği hükümranlığı için kendisine saldıran özel tutulmuş adamla ve eski şöhre-

tini taşıyan sıfatı alma uğruna ölesiye vereceği mücadeleyi bekliyordu. Ağır, korkunç ve insanın yüreğine sonsuz bir sevinç ve rahatlama verecek ve insanı çılgına çevirecek ama öyle hafife alınacak ve unutulmayacak tatlı bir hülya, aksine sıcaklığını her an hissettirecek ve gerçekliğini burnunun önüne getirecek, hayat boyu miras kalacak bir hülya, tıpkı denizin geri çekildiği zaman karada görünen deniz ürünleri gibi: Yakup'un leğen kemiğindeki, yani kalçasındaki rahatsızlık, o özel adamla yaptığı mücadele sırasında kalçasının çıktığı zamandan kalan bir hatıraydı ve bu yüzden topallıyordu, ikinci isim olayı –ama bu, o adamın ismi değil: Yakup bu ismi o adamdan almak için sabah sökünceye kadar kan ter içinde ve sürekli zorlanarak mücadele vermiş ve neredeyse onu elde edemeyeceği korkusuyla sarsılmıştı ve o adam bu 'adı' vermemek için çok direnmişti; ama bu ikincisi, onun kendisine ait olan bir isim olayı idi; yabancı adam bu sıfatı, mücadele sırasında onun bu sıfatını elde etmişti ve güneş doğmadan önce bunu geri alması gerekiyordu, gecikme korkusu içindeydi, bu bir şeref ve onur unvanıydı; onu işte bu mücadele sonunda yeniden elde etmiş ve kendisine bu unvanla seslenildiğinde, onun ruhu okşanıyor ve yüzünde gülümseme gözüküyordu: Yisrael, "Savaşı Tanrı Yönetir"... Gözlerinin önünde yeniden Yabbok geçidi canlandı, karılarını, on bir çocuğunu ve Esau'yla barışmak için ayırmış olduğu hayvanları bu geçitten geçirip gönderdikten sonra, kendisi geçidin ağzındaki çalılıklarda derin bir yalnızlık içinde kalmıştı; huzursuz bir şekilde geceyi seyrediyordu, iki kez uyuklamaya çalıştı ama gökyüzü gibi içi kıpır kıpırdı; etrafta dolaştı, Rahel'in kandırılmış babasıyla aralarında oluşan ama Tanrının yardımıyla çok az ziyanla atlatılmış olan husumet nedeniyle hâlâ titriyordu ve başka bir ihanete uğramış ve bir uzvu kısalmış olan adamın da kendisine doğru yaklaşmasından dolayı yeniden endişeye düşmüştü. Elohim'e yalvararak kendisine destek vermesi için, görevini doğru dürüst yapmasını istemişti! Ve kendisiyle ölesiye mücadele ettiği bu adamı da, Tanrı biliyor ya, bulutların arasından sıyrılan ay ışığı altında o zamanlar birdenbire tam

burnunun dibinde görmüştü: Birbirinden hayli uzakta olan ve hiç de aşağı bakmayan boğa gibi gözlerini, yüzünü ve cilalı taş gibi omuzlarını karşısında bulmuştu; biraz can yakıcı bir zevkle, kalbinde yeniden o eski günlerde yaşadığı olay canlanıyordu, yani inleye inleye fısıltılı bir sesle o adamdan adını geri vermesini istediği ân... Adam ne kadar da kuvvetliydi! Hayal edilemeyecek derecede dayanıklı ve ruhunda, tahmin edilemeyecek kuvvet ve kudret hazinesinden gelen acımasız bir gücü vardı. Bütün gece boyunca dayandı; bu, şafak kızıllığı ortaya çıkıncaya kadar sürdü, sonunda artık çok geç olduğunu gören adam yalvarıp pes etti: "Bırak artık gideyim!" Birbirleriyle yenişememişlerdi, ama bu özel bir adam olmayan ve kimsenin sevmediği birisiydi, buradan Yakup'un galip geldiği anlamı da çıkarılamaz, çünkü o buralı, yani Samenlilerden bir adam değil miydi? Bu ayrık gözlü adamın sanki bir şeyden şüphelenmiş olduğu anlaşılıyordu. Kalçasına vurduğu acı darbe ve yakalayış, sanki bir deneme gibiydi. Bunun bir kalça eklemi olup olmadığını saptamak için yapılan bir denemeydi, hareket ediyor mu yoksa etmiyor mu, onun üzerine oturabilecek miydi acaba... Ve bu adam sonradan olayı böyle saptırmayı, yani kendi adını söylememeyi becermişti, ama buna karşılık Yakup'a bir isim vermişti. Bu isim eskiden olduğu gibi, kendisi onunla çağrıldığında, yüce ve çok sert bir edayla çınlıyordu: "Şu andan itibaren senin adın Yisrael olsun", bunun üzerine Yakup bu özgün sesin sahibi olan adamı kollarının arasından serbest bıraktı, umarız o çok zor da olsa tam zamanında arzusuna kavuşmuştur...

Mağrur Mısırlılar Ülkesi

Muhteşem ihtiyar derin düşüncelerine son verip derin yokluk âleminden geri döndüğündeki hâli, derin düşüncelere daldığı andaki anlam dolu hâle göre pek farklı değildi; derin derin iç çekerek, ağır bir onur ve ihtişamla doğruldu, silkindi ve başını dik tutarak etrafındaki boşluğa sanki yeniden dirilmiş gibi büyük bir ifadeyle baktı, nazik ve duygulu bir şekilde derlenip toparlandı ve yaşanan zamanı yeniden

yakaladı. Yusuf'un önerisini, yani yanında oturmasını herhâlde duymazlıktan geliyordu. Minik bir hikâye dinlemek için de uygun bir an değildi; bu onun biraz bozulmasına yol açtı. İhtiyar onunla ciddi bir şey konuşmayı istiyordu. Aslanla ilgili endişesini dile getirmesi, konuşacağı tek şey değildi; Yusuf başka bir konuşma konusu açmıştı, kendisine hiçbir şey hediye edilmemişti. O dinliyordu:

"Çok aşağılarda bir ülke var, Hacer'in, yani bayan hizmetçinin ülkesi, Ham'ın ülkesi veya Kara Ülke dedikleri mağrur Mısırlıların ülkesi. Çünkü oradaki halkın ruhları kara, her ne kadar yüzleri kızıla çalsa da, ana karnından yaşlı olarak doğuyorlar, öyle ki bebeklerin yüzleri küçük yaşlı insan yüzlerine benziyor, doğduktan hemen bir saat sonra ölümden söz ediyorlar. İşittiğime göre, tanrılarının üç arşınlık erkekliğini davullar ve sazlar çalarak sokaklarda taşıyorlar ve süsledikleri cesetlerle mezarlıkta sevişiyorlarmış. Hiçbir ayırım yapmaksızın hepsi mağrur, şehvetli ve hüzünlüdür. Giyim kuşamları Ham'a yapılan bedduaya uygundur; Ham edep yeri açık olarak çıplak dolaşırmış, çünkü örümcek ağı gibi ince keten kumaştan giysisi edep yerini ve çıplaklığını gizlemezmiş ve bununla ilgili herkes çok şey biliyormuş, güya havadan dokunmuş elbise giydiklerini söylüyorlar. Çünkü çıplak vücutlarından utanmıyorlar ve günah konusuna ilişkin ne bir kelimeye ne de kafaya sahipmişler. Ölülerin karınlarını baharatlı otlarla dolduruyor ve kalbin bulunduğu yere, haklı olarak mayıs böceği kabartması koyuyorlar. Zenginler, Sodom ve Amorra halkı gibi şehvet düşkünüydüler. Keyiflerine göre yataklarını komşularının yataklarıyla birlikte açarlar ve karılarını değişirler. Bir bayan pazara gider ve hoşuna giden bir delikanlı görürse, hemen onun koynuna girer. Onlar hayvanlar gibidir ve çok eski çağlardan kalma tapınaklarının iç kısmındaki hayvanların önünde saygıyla eğilirler. Ben şunu da öğrendim, saf ve masum bir genç kız orada bütün halkın gözü önünde adı Bindidi olan bir teke tarafından iğfal edilmiş. Benim oğlum acaba bu örf ve âdetleri onaylar mı?"

Yusuf bu sözlerin hangi bağlamda söylendiğini anladığı için suratını astı ve azarlanmış küçük oğlan çocuğu gibi dudaklarını büzdü. Bir parça asık suratla, tövbe etmeye hazır bir ifadenin altında gülüm-

semesini gizledi; çünkü Yusuf, Yakup'un Mizraim'deki örf ve âdetleri betimlerken genelleştirerek, tek yanlı abartılara yer verdiğini biliyordu. Suçluluk bilinci altında bir süre devam eden suskunluktan sonra, cevap bekleyen bir ifadeyle ve yalvaran bakışlarla gözlerini ona doğru çevirdi, barışmak için babasının yüzünde belirecek bir gülümsemenin belirtisini aradı ve dikkatle ona yaklaşmaya, ortamı yumuşatacak bir şekilde öne çıkmaya ve tekrar kendisini geri çekmeye cesaret ederek kendi sempatisini ortaya koymaya çalıştı. Şunları söylemeden önce onların bu oyunlarında uzlaştırıcı bir ifade vardı:

"Eğer oralarda, aşağı taraflarda durum böyle ise sevgili Efendim, o takdirde henüz ergenleşmemiş olan buradaki bu çocuğu, böylesine bir duruma razı olmaktan, bütün yüreğinizle koruyun. Bana göre Mısırlılara has, hava kadar ince olan bu keten kumaşın zarafetini, bir uyuşuk mayıs böceğinin, ustaların elinde nasıl bir sanat eseri hâline geldiğini, öte yandan bakıldığında onların ne kadar yetenekli kişiler olduğunu kanıtlar ve bunun teşvik edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Ve eğer onların vücutları kendilerine utanç vermiyorsa, hoşgörülü bir insan için bu durum belki de affedilebilir bir konuma gelir, zaten onların çok zayıf ve cılız yapıları ve belli belirsiz etli kısımlarıyla pekâlâ utanılacak durum yaratmıyor ama tombul olanların utanmalarını gerektiren konumlar olabilir, hem de..."

Yakup'un artık işi iyice ciddiye alması gerekiyordu. Azarlayıcı bir tavır ve zarafetle karışık bir ses tonuyla heyecanlı bir savaşım sürdürüyordu:

"Bir çocuk gibi konuşuyorsun! Artık nasıl konuşulacağını biliyorsun ve sözlerin bir deve tüccarının pazarlık yaparken uyguladığı kurnazlıkla dolu, ama anlamı son derece çocukça. Korku ve endişeyle titreyişimden dolayı, benimle alay edeceğini sanmıyorum, yoksa Tanrı sana gücenir, sana ve İbrahim'in soyundan gelenlere azap verir. Gözlerim, ay ışığı altında senin çıplak oturduğunu gördü, sanki Yüce Tanrı yüreklerimize günah bilincini yerleştirmemiş gibi ve cehennem gibi sıcak günün arkasından bu tepelerde ilkbahar gecelerinin serin olacağını bilmiyormuş gibi ve kudurmuş nehrin seni rahatsız edeceğini ve horoz ötmeden öncesine kadar bütün gece ateşler içinde kalacağı-

nı bilmiyormuş gibiydin. İşte bunun için sana derhâl, Sem'in çocuklarının dindarlığına göre üstlüğünü, gömleğinin üzerine giymeni istedim. Bu istemektir çünkü bir rüzgâr Gilead'dan* bu tarafa doğru esiyor. Ve senin beni endişelendirmemeni istiyorum. Çünkü benim gözlerim çok fazla şeyler gördü ve korkarım ki bu gözler, senin gökteki yıldızlara ellerinle öpücükler gönderdiğini de gördü..."

Büyük bir korku içinde "Asla!" diye bağırdı Yusuf. Kuyunun kenarından aşağı hoplayıp inmiş ve babasının alıp ona uzattığı, dizlerine kadar inen kahverengi ve sarı renkli üstlüğünü giymişti, ama onun bu hızlı hareketi ve ayakta duruşu aynı zamanda bir savunma anlamını da taşıyordu, bu ihtiyarın içinde duyduğu kuşkuya karşı alınmış bir tavır takınmaydı ve ne olursa olsun, her çareye başvurup kesinlikle bunu ortadan kaldırmayı tasarlıyordu. Burada her şeyin kendine özgü bir özelliği olduğuna dikkat edelim! Yakup'un katmanlar hâlinde sıralanmış ve birbiriyle ilişkilendirilmiş düşünce tarzı, aslında üç uyarıyı bir tek uyarı içine yerleştirmiş durumdadır: Hijyenik bakımdan dikkatsizlik, utanma duygusundaki eksiklik ve dinî suçların yeniden işlenmesi. En sonuncusu ondaki bir endişe yumağının en altında yer alan ve en kötü durum idi. Yusuf, iki kolunu yarı yarıya üstlüğün kollarına sokmuş ama heyecandan üstlükteki başın sokulacağı yeri bulamıyordu ve bu elbise parçasıyla mücadele ederek, bunu giyinmenin ne kadar zor olduğunu da göstermek istiyordu.

Güzel ve yakışıklı başı, üstlüğün baş geçirilecek yerini bulduğu sırada, "Olmuyor işte, hep böyle! Her zaman böyle!" diye sıkıntısını ifade ediyordu; konuşmasını daha da süsleyerek seçkinliğini ve haklılığını göstermeye çalışıyordu, sözlerine şöyle devam etti:

"Babacığımın görüşleri, inanıyorum ki, insanı çok üzecek şekilde bir yanılgıyla gölgelenmiş, karartılmış!"

Omuzlarını hareket ettirerek telaşla giysiyi iki eliyle aşağıya kadar indirip düzeltti ve etrafta bir şey kalmasın diye bakıp mersin yapraklı tacını başına yerleştirdi ve giysisinin boyun tarafındaki açıklığı kapatması için, oraya bakmadan kordonları sıkılayıp bağla-

* Gilead: Ürdün'deki Galaad dağının diğer adı –yn.

dı. "Ellerimle öpücük göndermenin de uzaktan yakından... Nasıl böyle büyük bir günah işleyeyim ki? Yüce Tanrım benim hatalarımı görüp affeder, bak, Onun bunu böyle yapacağını göreceksin! Gökyüzüne bakıyordum, elbette bu doğru. Işınları ve onların muhteşem hareketlerini seyrediyordum ve güneşin ateşli oklarıyla yaralanan gözlerimi, geceleyin ortaya çıkan bu varlığın hoş, yumuşak parıltısı içinde serinletiyordum. Çünkü şarkıda da bu böyle ve insanlar arasında da ağızdan ağıza bu şekilde geçiyor:

'Seni parıldatıyor o, Sin. Zamanı belirlemek için.
Değişim ve dönüşüm içinde evleniyor, o seninle bu gece
ve taçlandırıyor seni dolunayda ilahî asaletiyle.'"

O bu mısraları kuyu başındaki bir basamağa çıkıp, ihtiyarın üzerine doğru, gövdesini her mısrada bir yana, diğer mısrada öteki tarafa çevirerek, bir nutuk atar gibi terennüm ediyordu.

"Şapattu" dedi. "Bu güzelliğin günü, bu mükemmel oluşun muhteşem günü. Pek yakında olacak bu, yarın veya iki yarın sonra olacak. Şabbat zamanında da, bu zamanı belirleyene de küçücük ve çok gizli bir şekilde elimle öpücük göndermeyi artık aklımdan geçirmeyeceğim, çünkü bunun anlamı, onun kendiliğinden parıldadığı şekilde değil, aksine O ona parıltısını veriyor ve ona tacı sunuyor..."

"Kim?" diye sordu Yakup hafif bir sesle. "Onu parıldatan kim?"

"Marduk-Bel!" diye seslendi Yusuf önce telaşla, ama hemen sonra uzun bir "Eh-" çekti ve bu sırada hayır anlamında başını salladı ve sözlerine şöyle devam etti:

"...Ona hikâyelerde verilen ismi kullandım. Babacığım bunu yine de bu zavallı küçük çocuktan duymamış olmalı –İlahların Efendisi, Anunnakilerden* ve halkların Baalinden daha güçlü ve kudretli

* Anunnaki (Annu veya Anunnakku): Yüce kişiler; tanrı Anu'nun çocukları; cehennemin yedi hâkimi. Sümercede tanrılar, özellikle ilk doğan ve kişisel isimlerle birbirinden farklılaşmamış tanrılar için kullanılan bir kelime. Tanrıçası Ereşkigal'ın kumandası altındaki Sümerli Anunnakiler, şu antik tanrılardır: Nara ve Namsara, Minki ve Ammunki, Tuhuşi ve Ammizadu, Alalu, Kumarbi, Anu ve ortağı Antum, Enlil ve ortağı Ninlil –yn.

İbrahim'in Tanrısı, canavarı yok eden ve üç kat evreni yaratan. Eğer O gazaba gelip yeniden çekip giderse, yeniden etrafa cezalar saçarsa ve hiddetlenirse hiçbir başka ilah Onun öfkesine karşı koyamaz. O âlicenaptır, her şeyi duyar ve hisseder, imansızlar ve günahkârlar Ona göre pisliktir, ama Ur'dan çıkıp giden o adama Tanrı olumlu işaretini verdi ve onunla bir anlaşma yaptı, Yakup onun ve onun soyundan gelenlerin Tanrısı olmasını temenni etti. Ve Onun rahmeti benim Efendime, Yakup'un üstüne geldi; ona, bilindiği gibi, güzel bir isim olarak Yisrael unvamnı tevdi etti ve işte şuradaki kişi büyük bir müjdeci, anlayışlı ve gökteki yıldızlara elleriyle öpücük göndermeye cesaret edecek çocuğuna, doğru şeyler öğretmek için bir hayli uzakta kalmış birisidir; sevgi ve saygı ancak ve ancak Yüce Tanrıya gösterilir ama Ona inanmayanlar elleriyle öpücüklerini ötekilere gönderiyor, ama bu durum öylesine az ki. Bu söylenebilseydi, ama ben bunu söyleyemem ve eğer parmaklarımı öpücük alıp göndermek üzere dudaklarıma değdirdiğim zaman, artık onlarla bir daha yemek yiyemem ve açlıktan ölürüm. Ve babacığım eğer şu anda rahat bir şekilde oğlunun yanına, derinliklere açılan bu kuyunun kenarına oturmayacak olursa ben şu anda artık hiç yemek yemek istemiyorum, aksine açlıktan ölmeyi tercih edeceğim. Efendim zaten haddinden fazla ayakta kaldın; kalçasında kutsal bir özür bulunduğundan aksıyordu ve bunun başına nasıl geldiğini bizzat kendisi çok iyi biliyordu–"

İhtiyar adamın yanı başına oturmaya ve dikkatle kolunu onun omuzlarına koymaya çalıştı, yaptığı gevezelikle onu büyüleyip yumuşattığına inanıyordu. Yakup, göğsünde asılı duran taştan küçük silindir mührüyle oynayarak, Tanrıyla ilgili derin düşünceler içinde bulunmaktaydı ve omzundaki hafif ağırlık nedeniyle içini çekerek kıpırdandı, ayağını yuvarlak basamağa koydu ve kuyunun kenarına oturdu, asasını koluna yasladı, giysisini düzeltti ve onun tarafındaki yerden yüzünü aya doğru çevirdi; ay bu muhterem zatı aydınlattı, onun zeki ve endişeli kestane rengi gözlerini kıpırtılı ışıklarıyla donattı. Ayaklarının dibinde, daha önce önerdiği şekilde bir tablo yaratmak üzere uygun bir pozla Yusuf oturuyordu. Yakup'un elle-

riyle saçlarını okşadığını hissettiği sırada, bunu ihtiyar bilmeden yapıyordu, o sözlerine çok daha kısık bir sesle şöyle devam etti:

"Bak, işte böyle rahat ve hoş, uzun zamandan beri bütün gece boyunca böyle oturmak isterdim. Efendim yukarıdaki ayın yüzüne bakıyor, son derece büyük bir zevkle onun yüzüne baktığım için kendimi çok iyi hissediyorum ve ben de onu aynı şekilde görüyorum, sanki Tanrının cemali gibi ve zaten o Onu yansıtıyor. Söyle bakalım, sen hiç benim kaba saba dayım Esau'nun yüzüne, onunla geçitte beklenmedik bir anda yumuşak ve kardeşçe bir yaklaşımla karşılaştığınız zaman şuradaki ayın yüzüne baktığın gibi bakmadın mı, hani anlattığın gibi? Fakat o da kaba saba ama güleç bir yüzdeki yumuşaklığın bir yansımasıydı sevgili Efendim, senin yüzünün yansımasını görmek ayın yüzünü görmek gibi ve şu çobanın, yani Tanrıyı, kestiği kurbanla hoşnut eden Habil'in yüzü de öyle, ama Kabil'in ve Esau'nun yüzleri öyle değil, onların yüzleri güneş altında yarılmış tarlalar ve kuraklıktan her tarafı çatlamış kesekli topraklar gibi. Evet, sen Habil'sin, aysın, çobansın ve seninkilerin hepsi, yani bizler çobanız ve koyun sürülerinin bakıcılarıyız ve çiftçilikle uğraşan güneşin insanları, bu diyarın köylüleri değiliz; onlar öküzün ve kara sabanın arkasında kan ter içinde giderler ve bu toprakların ilahı Baalim'e* taparlar. Ama biz yolun Efendisine, gezgine, beyaz giysiler içinde parıldayarak buraya doğru gelen adama bakarız... Hele söyle bana" diye bir nefeste sözlerine devam etti; neredeyse hiç nefes almıyor gibiydi, "bu babamız Abiram değil mi, hani şu Kalde'deki Ur şehrinden, can sıkıntısı çektiği için çıkıp göç eden ve öfkelenerek bulunduğu yerdeki ay kalesini geride bırakmamış mıydı, çünkü Kanun Yapıcı onun ilahı ve oradaki adıyla Güneş Yanığı Marduk'a başkaldırmış ve onu Sin halkının bıkmasına neden olan Sinear'daki bütün ilahların üzerinde olacak şekilde yüceltmemiş miydi? Hele söyle bana, orada dışarıdaki kendi halkı onu yeterince yüceltmek isterse, ona Sem de demezler miydi? Nuh'un oğlu, çocukları kara tenli ama se-

* Baalim (Baal): Filistin-Ürdün bölgesindeki yerel Baal kültü –yn.

vimli, tıpkı Rahel gibiydi. Elam, Asur, Arpahsad, Lut ve Edom'da oturmuyorlar mı? Bekle ve dinle, çünkü çocuğun aklına bir şey geldi. Abram'ın karısının adı Sahar, yani Ay değil miydi? Bak sen hele, ben sana küçük bir hesap yapacağım. Yedi çarpı elli gün bir tur demektir ve üstüne dört ekle. Her ay, üç gün insanlar ayı görmezler. Efendim, rica ediyorum, üç yüz elli dörtten üç çarpı on iki günü çıkarın, ay üç yüz on sekiz gece görünür. Ama üç yüz on sekiz adet uşak ile İbrahim, şarktaki kralları yenmişti ve onları Şam'a ve daha ilerilere kadar sürmüştü; erkek kardeşi Lut'u Elamlı Kudur-Laomer'in* elinden kurtarmıştı. Bak sen hele, babamız Abiram aydan hoşlanmış, onu sevmişti ve ona inanıyordu, öyle ki savaş için hazırladığı uşaklarının sayısı tam ayın ışığının göründüğü günler kadardı. Ve ben işte bu durumda ona ellerimle öpücük gönderirdim, sadece bir kez değil aksine 318 defa, oysa gerçekte ben ona bir tane bile göndermedim, söyle öyleyse, bu öyle büyük günah olur muydu?"

Sınav

"Zekisin sen" dedi Yakup, Yusuf'un başına koyduğu ama hesap yapılırken durdurduğu elini, tekrar hareket ettiriyordu, hem de öncekine göre daha canlı bir şekilde, "zekisin sen Yaşup, oğlum benim. Başın dışarıdan bakılınca yakışıklı ve güzel, tıpkı anacığınınki gibi" (küçük Yusuf'un annesine söylemiş olduğu gibi okşayıcı ismini kullanmıştı ve annesi Babilliydi: İştar'ın yeryüzündeki hoş adı idi bu), "ve kafanın içi ise keskin ve dindar. Benimki de böyle hoştu, senin kadar günleri sayamadığım zamanda, ama o sadece bu yeni olanlardan değil, eskiden üzerimize gelmiş olan ve kafalarımızda sorular uyandıran hadiseler yüzünden bir parça yorulmuştu; daha sonra İbrahim'in mirası ve bundan doğan ve hiç unutmadığım sıkıntılar, çünkü Tanrıyı açık ve seçik görmek ve göstermek mümkün değil. İnşallah onun cemalini tıpkı şu huzurun çehresi gibi görmek nasip

* Kudur-Laomer: Kassit krallarından biri –yn.

olsun, tıpkı şu alevin parlak dilleri ve güneş yanığı gibi görülebilir olsun; O Sodom'u kor gibi ateşle yok etti ve insanın temizlenmesi ve arınması için Tanrının ateşi oralarda göründü. Her şeyi yiyip bitiren alev dışarıda çadırın önünde, gece ile gündüzün eşit olduğu günde, akşam karanlığı bastığında ve bizler çadırın içinde titreyerek oturmuş, kuzunun kanıyla çadır kazıklarını kızıla boyadığımız ve ziyafette kuzu eti yerken, işte o anda, alevler ilk kurbanını, ilk-doğanı yiyip tüketti, çünkü ölüm meleği oralarda dolaşıyor..."

Burada konuşmasını kesti ve elini Yusuf'un saçlarından çekti. Yusuf ona doğru baktı ve ihtiyarın elleriyle yüzünü kapatarak, sarsıla sarsıla ağladığını görmek zorunda kaldı.

"Neyiniz var Efendim!" diye seslendi telaşla ve hemen ona doğru dönüp elleriyle ihtiyarın ellerini usulca çekmeye çalıştı. Bir süre daha bekleyip tekrar sordu. Yakup kararsız bir hâlde duruşunu değiştirdi. Ellerini yüzünden çektiğinde, yüzünde son derece üzgün bir ifade vardı ve zorla hareket eden gözlerini çocuğun yanından boşluğa doğru çevirmişti.

"Dehşetli bir korku içinde Tanrının adını andım" dedi ve dudaklarını zorla hareket ettiriyor gibiydi. "Sanki benim elim İbrahim'in eliymiş gibiydi ve elimi Yizhak (=İshak)'ın başına koymuş gibiydim. Ve onun sesi bana ulaşıp şunu emredince..."

"Onun emri" diye sordu Yusuf boynunu bir kuşun başını çevirmesindeki kıvraklıkla çevirip başıyla sorusuna cevap bekler bir şekilde...

"Bu emri ve talimatı sen biliyorsun, çünkü bu hikâyeleri de iyi bilirsin" diye cevap verdi Yakup, sözlerinden vazgeçmiş bir edayla öne doğru eğilerek oturuyordu, alnını asasını tutan eline yaslamıştı. "Onun emirlerini işittim, çünkü Baal'deki boğa krala, yokluk ve sıkıntı içinde insanlar ilk-doğanı ona, yani Melech'e* götürüyorlar ve gizlice yapılan tören sırasında bu zavallı yavruyu onun kol-

* Melech: Baal'in, Tyre'de tapınılan ve diğer ismi Melkart (şehrin kralı) olan güneş karakterli tanrı –yn.

larına atmıyorlar mıydı? Ve o kendi soyundan gelenlerden hiçbir şey talep edemiyor, oysa Melech kendisine inananlardan bunu talep ediyordu değil mi? İşte o sırada onun talebi geldi ve ben onun sesini duydum, şöyle sesleniyordu: 'İşte buradayım ben!' Ve kalbim durdu, nefesim kayboldu. Ve erkenden bir eşeği hazırladım ve seni yanıma aldım. Çünkü sen İshak'sm, benim en son ve ilk seçkin çocuğum ve o seni işaret etti ve Tanrı yüzümüze güldü, sen benim tek ve her şeyimsin ve bütün bir gelecek senin başının üzerinde bulunuyor. Her ne kadar geleceğin aleyhine de olsa, O haklı olarak seni talep etti. O zaman yakarak kurban etmek için odun kestim ve eşeğe yükledim ve üstüne çocuğu oturttum ve Beerşeba'dan evdeki uşaklarla birlikte Edom'a, yani Muzri'nin memleketine ve onun dağı olan Horeb'e* doğru üç gün gittim. Ve bu ilahın dağını uzaktan görünce, dağın zirvesine bakınca, eşeği ve çocukları arkada bıraktım ve bizi beklemelerini söyledim ve senin üstüne, yakarak kurban vermek için hazırlanan odunları yığdım, ateş ve bıçağı aldım, ikimiz birlikte gidiyorduk. Ve sen bana şöyle seslendiğinde: 'Baba ne oluyor?' Söyleyecek bir şey bulamadım: 'Buradayım' diyemedim, aksine gırtlağım sızladı birden. Ve sen kendi sesinle bana şunları söylediğinde: 'Ateşimiz ve odunumuz var; ama yakarak kurban edeceğimiz koyun nerede?' İşte buna cevap veremedim, nasıl cevap verebilirdim ki, Tanrının kendisine bir koç kurban edilmesini istediğini nereden bilecektim, aksine öyle acı ve ıstırap içindeydim ki, gözlerimden yaşlar dökerek canımın çıkmasını istedim ve sen gözlerini bana çevirip baktığında yine boğazım karıncalandı. Ve biz sunak yerine geldiğimizde taşlardan bir kurban kesme yeri hazırladım ve çocuğu onun üstüne yatırdım. Bıçağı aldım ve sol elimle senin her iki gözünü kapadım. Tam bıçağı çekip keskin tarafını senin gırtlağına çalacakken, Tanrının karşısında elimden başka bir şey gelmedi, öylece kalakaldım ve sanki kolum omzumdan birden düşüverdi ve bıçak yere düştü; ben de yüzüstü yere düştüm ve ağzıma toprak doldu, yerdeki otları dişliyor, ayaklarım ve

* Horeb: Sina'nın adlarından biri –yn.

ellerimle yere vuruyor ve şöyle bağırıyordum: 'Kes onu, Sen kes onu, Ey Tanrı ve Azrail, çünkü o benim biricik yavrum ve her şeyim, ben İbrahim değilim ve ruhum, Senin karşında hiçbir şey yapamıyor!' Ben tepinip yumruklarken ve bağırırken, gökyüzünde bir yerden bir gök gürlemesi oldu ve bütün gökyüzünü sardı. Ve benim bu çocuğum vardı ve Tanrıya sahip değildim artık; çünkü O, bu çocuğu istememişti, Kendisi için, hayır, hayır, istememişti" diye inliyordu ve asasını tutan eline yasladığı alm sarsılıyordu.

"Son anda", diye sordu Yusuf kaşlarını kaldırarak "senin ruhun da susup kaldı mı? Çünkü hemen sonra" diye sözlerine devam etti, çünkü ihtiyar hiçbir şey söylemeden başını biraz yana çevirmişti, "hemen sonra onun sesi yeri göğü inletti ve sana şöyle seslenmişti: 'elini çocuğun üzerinden çek ve ona bir şey yapma!' ve çalılıklar içinde o koçu görmüşlerdi."

"Bilmiyordum" dedi ihtiyar, "çünkü ben İbrahim gibiydim ve bu hikâye henüz bitmemişti."

"Ama sen az önce şöyle bağırmış olduğunu söylememiş miydin: 'Ben İbrahim değilim?' deyip Yusuf sözlerine gülümseyerek devam etti. 'Ama o sen değildin, öyleyse sen Yakup'tun babacığım ve bu hikâye eskiydi ve bunun nasıl bittiğini sen biliyordun. Senin gözlerini kapatıp, boğazını kesmek istediğin çocuk, İshak değil miydi?' diye zarif bir baş hareketiyle devam etti. –Dünyanın içinde yuvarlanıp döndüğü turları ve bunların içindeki hikâyeleri ve babaların yaptıklarını çoktan biliyoruz, tabii bütün bunlar yararımızaydı. Keşke sen o sese ve o koça güvenmiş olsaydın."

"Senin konuşman bir şaka olmalı ama bu doğru değil" diye karşılık verdi ihtiyar, artık kavga olayıyla ilgili acıları dinmiş, onu unutmuştu. "Birincisi, eğer ben İbrahim değil de Yakup idiysem bunun eskisi gibi olması da mümkün değildi ve ben, Tanrının olayın sonunu nasıl bitireceğini de bilmiyordum. İkincisi, şunu da iyi algıla bakalım: Tanrının karşısında benim kuvvetim ne ki, eğer meleği ve koçu hesaba katabilmiş olsaydım, kendisine büyük bir itaatle ve inançla bağlı olduğum Tanrının ateşin içinden geçerek geleceğe doğru hiç yara almadan gitmemi sağlamasma ve ölümün kapılarının

kilidini parçalamasına ne demeli, Tanrım bu yeniden doğuş mu? Üçüncüsü ise acaba Tanrı beni sınadı mı? Hayır, O, İbrahim'i sınadı, o da sınavı başardı. Ama ben de kendimi İbrahim'in sınavıyla sınadım ve ruhum sükût etti, çünkü benim aşkım inancımdan daha güçlüydü, ben bunun böyle olmasını istemedim" diye yeniden şikâyet etti ve alnını yine asasına yasladı; çünkü aklının başında olduğunu gösterdikten sonra, yeniden kendisini duygular âlemine soktu.

"Kesinlikle ben şiir gibi kafiyeli şeyler söylemedim" dedi Yusuf mütevazı bir şekilde, "benim aptallığım hiç kuşkusuz koyunların birçoğundan daha büyüktür ve üstün zekâlı Nuh'a göre, deve şu önemsiz çocukla kıyaslanınca eşit değer taşır. Senin utandırıcı uyarılarına vereceğim cevap daha da açıklık kazandırıcı olmayacak, ama şu aptal çocuk, eğer sen kendini sınarsan, ne İbrahim ne de Yakup olduğunu, aksine –söylemeye dilim varmıyor– sen İbrahim'in sınavıyla Yakup'u sınayan Efendimizsin ve Efendimizin bilgeliğine sahipsin ve Efendimizin Yakup'a nasıl bir sınavı başarması gerektiğini düşündürmüş olan, yani İbrahim'in sonunda nasıl bunu başarıyla tamamladığını hiç aklından geçirmemiş olan Efendimizsin. Çünkü o ona şöyle demişti: 'Ben Melech'im, Baal'in boğa kralı. İlk-doğanım bana getir!' Ama İbrahim onu götürmek için, işe koyulduğunda, Tanrı şöyle söyledi: 'Emrimi yerine getir! Ben Baal'in boğa kralı Melech miyim? Hayır, ben İbrahim'in Tanrısıyım; yüzü, güneşin parçalayıp çatlattığı tarla gibi görülmeyen, aksine ayın yüzü gibi olan Ona benzeyenim ve senin yapmaya niyet ettiğin emri Ben vermedim, aksine bunu yapmaman gerektiğini emreden Benim, bu Bana göre sadece bir zulümdür ve işte burada artık bir koç var onun yerine.' Babacığım işte bunu, Tanrının İbrahim'e yasakladığı sınavı, kendisinde sınamış ve onunla böyle bir görüşme yapmıştı; çünkü Tanrı kendisi için böyle bir şeyin yapılmasını hiçbir zaman ve asla istememişti ve bunun için de üstüne kasvet çökmüştü."

"Bir melek gibi" dedi Yakup doğrularak ve duygulanmış bir hâlde başını sallayarak. "Bir melek gibi, O makamın yakınındaki bir ruh gibi konuşuyorsun sen, Yusuf, Tanrımın verdiği küçük oğ-

lum! Anacığının da seni dinlemiş olmasını isterdim; herhâlde ellerini çırpardı ve seninki gibi gözleri sevinçle ışıldardı. Senin sözlerinin sadece yarısı hakikat, diğer yarısı ona söylediğim şeye kalıyor, çünkü ben güvenmek konusunda kendimi zayıf buldum. Ama gerçeğin sana düşen kısmını güzel bir dille ifade ettin ve latifeyle güzelce cilaladın ve bu, insanın akıl ve mantığı için bir zevk ve yüreği için ise şifalı bir merhem oldu. Baştan sona bütün konuşmaları latifelerle süslü olan ve hakikatin kayalıkları üstüne zevkle atlayan insanın kalbine sular gibi şırıldayarak giren ve sevinçten yerinde zıplayıp duran bu çocuğa bütün bunlar nasıl ilham oluyor?"

Yağ, Şarap ve İncir Üzerine

"Bu şöyle oldu" diye cevap verdi Yusuf, "insanın vücuduyla ruh hâli hakkında, Şamaş'ın kudretiyle Sin'in kudreti arasında ve güneş ile ay arasında bir oraya bir buraya gidip gelen bir arabulucunun ve Tanrının gönderdiği elçinin tabiatında tuhaf ve latif bir olay var. Bunu bana, senin bilge uşağın Eliezer öğretti, o bana yıldızları ve onların karşılaşmalarını, karşı karşıya gelip de birbirlerine baktıkları saatte ortaya çıkan kudret ve kuvvetlerini bilim ışığında açıklamalarla öğretti. Ve o, Mezopotamya'daki Harran'da Tammuz* ayında öğlen vakti, Şamaş'ın en yüksek noktada bulunduğu sırada, ikizler burcu zamanında ve doğuda başak burcu yükselirken, benim doğduğum saati de bana öğretmişti. "O parmağıyla gökyüzündeki burçlara işaret ederek, bunlardan birisinin batıya doğru gidişini ve diğerinin ise şu anda doğuda yükselişini gösterip sözlerine şöyle devam etti: "Bu bir Nabu-simgesidir, bunu babacığımın bilmesi gerek, kil tabletler yazan bir kâtip olan Thot'un simgesi, bu hareketli ve tez canlı bir tanrıdır, nesneler arasında hep iyi şeylerden söz eder ve değiş-tokuş olayını teşvik eder. Ve güneş de, bir Nabu simgesindeydi, Nabu saat kavramının Efendisi idi ve ayla buluşup görüşürlerdi; rahip ve kâhinlerin deyimlerine göre iyilikseverlik ve hayırseverlik

[6] Tammuz: Haziran-Temmuz karşılığı –yn.

ona özgü işlerdir, çünkü onun şakacılığı insana ağırbaşlılık ve yumuşak kalplilik bahşeder. Buna karşın aracılık yapan Nabu'nun tam tersi etki yapan Nergal*, uğursuzluk veren ve tilki vardır, bunun etkisiyle onun yöneticiliğine sertlik damgası vurulur ve alınyazısının silindir mührüyle de onaylanır. İştar da böyledir, ona ölçülülük ve güzellik, sevgi ve affedicilik bahşedilmiştir ve o saatte bu yükseliyordu ve Sin ile Nabu birbirlerine sempatiyle bakıyorlardı. İştar da boğa burcundaydı ve deneyimlere göre, bu sükûneti, yüksek cesareti ve akıllı olmayı en üst düzeyde oluştururdu. Ama Eliezer'e göre, ona keçi-balık simgesi içinde Nergal'in üçlü ışığı da ulaşır ve Eliezer buna çok sevinir, çünkü onun tatlılığı öyle yavan olan cinsten değil, aksine tarla çiçeklerinin baharlarıyla zenginleşmiş bal tadındadır. Ay, yengeç burcunda, yani kendi burcunda duruyordu ve bütün tercümanlar, eğer kendi burçlarında değilseler, onun komşusu olan burçlarda bulunuyorlardı. Nabu, yani üstün zekâ, kuvvetli bir şekilde ayın etkisindeyse, dünya da çok uzaklara gitmiş olur. Ve işte o saatte, savaşçı ve avcı Ninurta'nın üçlü ışığına hedef olursa, bu, yeryüzündeki devletlerde ve devlet yönetiminde çok hadise olacağını işaret eder. Eğer başarısız çocuğun ahmaklığı her şeyi berbat etmeyecek olursa, bu hiç de kötü sayılacak bir saat değildi."

"Hım" dedi İhtiyar, elini Yusuf'un saçları üstünde dolaştırıp tekrar yanına getirdi. "Bu, Tanrıya kalmış" dedi, "yıldızları O yönlendirir. Ama onlarla gösterilen şey, her zaman aynı şeylerin olacağı anlamına gelmeyebilir. Eğer sen bu dünyada çok kuvvetli ve büyük bir evlat olacaksan, senin devlet sisteminde ve hükümette bir görevinin olacağı bu işaretlerden anlaşılırdı. Ama sen bir çoban ve bir çobanın oğlusun, bu durumda mantık açıkça en son ölçütlere göre bunun başka bir yorumunun yapılması gerektiğini söylüyor. Ama şu elçi gibi bir oraya bir buraya hareket eden latife nedir?"

* Nergal: Eski Mezopotamya'da bir yeraltı tanrısı. Onun yılın yarısını yeraltında diğer yarısını ise yer üstünde geçirdiğine inanılır. Nergal'ın yeraltı dünyasının yöneticisi Ereşkigal'ı saltanatını kendisiyle paylaşmaya zorladığı düşünülürdü. Nergal, aslında güneşle ilişkili olan tanrısal bir varlıktır –yn.

"Artık şimdi buna geliyorum" diye cevap verdi Yusuf, "konuşmamı bu yöne doğru yönlendireceğim. Çünkü babamın hayır duasıyla benim doğduğum saatte güneş tepede, ışınlarıyla terazi burcundaki Marduk'u ve on birinci burçtaki Ninurta'yı aydınlatıyordu ve bunun ışığı ayrıca bu iki babacan tercümanı, yani hem kral hem de savaşçıyı birbiriyle değiştiriyordu. Bu çok güçlü bir takdir ve rahmetti! Ama Efendim, ana tarafından gelen hayır ve rahmet de Sin ve İştar'ın güçlü konumlarıyla belirtilen ayın kutsamasının ne kadar muhteşem olduğunu görüp onaylıyor! İşte hoş ve latif olan şey bu, örneğin Nabu'nun Nergal'e yansıttığı ışıkta görünen ve keçi-balık simgesinde, arkasından ışık saçan Kötülük Verenin keskin ışığında, Üstün Yazmanın ışığının vurmasıyla oluşan oynayış; bu hoş ve latif olgu, patron ile aracıyı, baba mirasıyla anne mirası arasında, güneşin gücüyle ayın gücü arasında ve gündüzün rahmetiyle gecenin rahmeti arasında gönül rızasıyla bir uzlaşma olmasını sağlar..."

O sözlerini bitirdiğinde yüzünde biraz bozukça bir gülümseme oluştu ama Yakup bunu, ne oluştuğu sırada ne de oluştuktan sonra gördü. O şunları söyledi:

"Şu ihtiyar Eliezer çok tecrübeli birisi ve çok bilgiler toplamış ve Tufan öncesinden kalan çivi yazılı tabletler okumuş. Seni de her türlü hakiki ve değerli bilgilerle donattı, başlangıçları, soy çıkışlarını, olayların oluşumlarını ve her türlü yararlı konuları, yani bu dünyada kullanılabilecek her şeyi sana öğretti. Ama gerçekliği ve çıkarcılığı konusunda kesinlikle bir şey söylemenin mümkün olmadığı bazı şeyler de onların içinde vardır ve Sinearlı bu yıldız yorumcusunun ve büyücünün sana sunduğu ve gösterdiği sanatların, iyilik getireceği konusunda yüreğimde kuşku var. Çünkü ben oğlumun kafasının bütün bilgiler için ne kadar değerli olduğunu biliyorum, ama babalarımızın bunu yıldızlardan okumuş olacaklarını veya Tanrının, Âdem'i bunu böyle yapması için görevlendirmiş olduğu konusunu keşke bir bilmiş olsaydım; çünkü ben bunun, ışıkların işlevine benzeyen bir olgu gibi, belki de Efendinin karşısında yapılan kötü bir olay olup olmadığı, dindarlık ile imansızlık arasında iki katlı şeytani bir aracılık

olgusu olup olmadığı konusunda şüpheli ve endişeliyim." Kişisel durumunun verdiği sıkıntı içinde, endişeli bir şekilde başını sallıyordu, Tanrının belirsizliğinden derinden derine endişe duyuyor, bunun doğruluğu konusunda da içini kemiren bir tasa vardı.

"Birçok şey kuşku vericidir" diye cevap verdi Yusuf, ifade ettiği şey beklenen cevaptı. "Gündüzü gizleyen, örneğin, gece mi veya bu durum tamamen tersine mi, gündüz geceyi mi saklıyor? Bunu belirlemek önemli bir şey olurdu ve bunu sık sık tarlada ve evde uzun uzadıya düşündüm, eğer kesin bir kanaate ulaşmış olsaydım, bundan güneş ve ayın kutsallıkları ve hayırlarındaki faziletle baba ve anneden kalan mirasın güzelliği konusunda birçok sonuçlara ulaşacaktım. Çünkü söz konusu olan yanakları gül gibi kokan ve gecenin derinliklerine kadar yayılan anacığımla ilgiliydi, annem kadınların oturdukları çadırda erkek kardeşimi dünyaya getirmişti ve ölüm hâlinde ona Ben-Oni adını vermek istiyordu, bilindiği gibi Mısırlılar ülkesinde On Güneşin Sevgili Oğlu, Usiri ise onun makamıdır, kendisi Aşağı Ülkenin kralıdır. Ama sen bu yavruya Ben-Yamin adını verdin, onun anlamı, doğruluk ve sevginin çocuğu ve bunun böyle bilinmesini istedin, tabii bu da güzel bir isim. Bu yüzden ben sana her zaman itaat etmiyorum, aksine bu kardeşimi arada sırada Benoni olarak çağırıyorum ve bu isim, onu sevindiriyor, herhâlde anacığının bir an için bunun böyle olmasını istediği malum oluyor. Anne artık gecenin içinde; bizi, küçük kardeşimi ve beni gecenin içinden seviyor ve onun hayır duası ayın kutsaması ve derinliklerin bir kutsayışıdır. Acaba Efendim dünya bahçesindeki iki ağaçla ilgili bir şey biliyor mu? Bu ağaçlardan birisinden yağ çıkar, bununla yeryüzündeki krallar yaşadıkları yeri yağlayıp kutsallaştırır. Diğer ağaç incir verir, yeşil ve gül gibi, içi tatlı tanelerle dolu ve kim bundan yerse eceliyle ölür. Onun yapraklarından edep yerlerini kapatmak için Âdem ile Havva önlük yapmışlardı; yazın, gündönümünde, dolunay vakti, mehtap altında birbirlerini tanıdıkları için, ay en yüksek noktasını geçtiği ve artık gitgide küçülüp öleceği için. Yağ ve şarap güneş için kutsaldır ve alnından ter gibi

yağ damlayana ve gözleri kırmızı şaraptan dolayı sarhoş olup ışıl ışıl bakanlara ne mutlu! Çünkü onun sözleri halklara kahkahalarla dolu bir gülüş ve teselli olacak ve ilk-doğanın yerine çalılıktaki koçu Efendisi için kurban edecek ve böylece onlar ıstırap ve korkudan kurtulacaklar. Ama tatlı incir, ay için kutsal bir meyvedir ve geceleyin ondan yiyene ne mutlu. Çünkü o, bir su kaynağının yanındaymış gibi gelişip büyüyecek ve ruhu su kaynaklarının geldikleri derinliklerde köklerini salacak ve onun sözü canlanacak ve yeryüzündeki canlı bir varlık gibi neşe saçacak ve kehanetteki fikir ona ulaşmış olacak..."

Nasıl konuşuyordu o? Fısıldıyordu. Eskiden baba onu tekin olmayan bir anda bulmadan önce, bir kez daha böyle olmuştu. Omuzlarını oynattı, dizlerindeki elleri titriyordu, ama bu duruma uygun düşmeyecek şekilde gülümsüyordu, gözlerinin akı sadece görünür hâle gelmişti. Yakup bunu görmüyordu, ama ona kulak kesilmiş dinliyordu. Ona doğru eğildi, elleriyle belirli bir mesafeden onun başını elleriyle üstünden ve yanından koruyor gibiydi. Sonra sol elini yeniden onun saçlarının üstüne koydu, böylece aynı anda Yusuf'un durumunda bir rahatlama görüldü, o sırada sağ eliyle oğlunun dizleri üstündeki sağ elini arıyordu ve büyük bir gizlilik ve güven verici bir tonla şunları söyledi:

"Dinle Yaşup, yavrum sana sormak istediğim şey, benim kalbimi endişelendiriyor, şu hayvan sürüsüyle ve sürünün büyüyüp çoğalmasıyla ilgili! Kış gelmeden önce, yağan yağmurlar güzeldi, tarlalara sel bastıracak şekilde bulutlar yarılmadı ve sadece çeşmelerin, kuyuların suları gürleşti, yağmur yumuşak yumuşak yağdı ve tarlalara yaradı. Ama kış kuraktı ve deniz yumuşak rüzgârlarını göndermek istemiyordu, aksine bozkırlardan ve çölden fırtınalar geldi; gökyüzü açıktı ve insanın gözünü gönlünü ferahlatıyordu ama yüreklerde endişe vardı. Eğer son yağmurlar da gecikir ve yağmayacak olursa, vah hâlimize, çünkü toprak sahibinin mahsulü ve köylünün tohumları yazık olacak ve otlar zamanından önce kuruyacak ve hayvanlar yiyecek hiçbir şey bulamayacak, ineklerin meme-

leri boş kalacak. Söyle bana çocuğum, rüzgâr ve hava nasıl olacak, son yağmurların tam zamanında yağıp yağmayacağı konusunda Onun düşündükleri nasıl."

Bu sözlerle o oğlunun üstüne iyice eğilmişti ve yüzünü yana çevirip kulağını onun başının üzerine getirmişti.

"Sen benim üzerimden gizli gizli dinliyorsun" dedi Yusuf, oysa Yusuf onu görmüyordu, "bu çocuk dinlemeyi sürdürüyor, hem dış hem de iç dünyayı dinliyor ve sana bilgi ve haber getirecek. Çünkü kulağımda dallardan düşen bir damla var ve sular çağıldıyor uzaklardan, oysa ay yukarıda pırıl pırıl ve Gilead'dan bu yana rüzgâr esiyor. Çünkü suyun çağıltısı şu andaki bir zaman içinde değil ama bu zamana çok yakın bir mesafede; benim burnum, Nisanda, ay dörtte birlik kısmını kaybetmeden önce yağmur kokusunu kesinlikle alır ve toprak ana, gökyüzü babanın suyuyla hamile kalacak ve zevkle puslanacak, buhar çıkaracak, bunun kokusunu alacağım, meralar koyunlarla dolacak ve çayırlarda adam boyu otlar ve başaklar yükselecek, insanlar sevinç çığlıkları atacak, şarkılar söyleyecek. Çok eski zamanda Babil'den çıkan ve kırk yılda bir kez Tavi nehri tarafından bu toprakların suya doyurulduğunu işitmiş ve öğrenmiştim. Ama Efendimiz yeryüzünün bundan böyle gökyüzünden sulanmasını belirlemiş, bunun dört sebebi varmış: Birincisi bütün gözlerin yukarıya bakmasını sağlamakmış. Böylece bizler şükranla gökyüzündeki Yüce Makama bakacağız, orada havayı belirleyen oluşuklar, bora oluşturan mekânlar ve fırtınalar bulunmakta; dün kutsal emirlerin geldiği ağacın altında uykuya daldığımda bunları ben rüyamda gördüm. Çünkü kendisine Yofiel[a] denilen bir Herubu[b] elimden tutup beni oraya götürdü, bir şeyler görüp bilgileneyim diye etrafı gezdirdi. Ve kapıları ateşten olan ve içi buharla dolu mağaralar gördüm, ayrıca orada yoğun bir şekilde çalışma

[a] Yofiel: Metatron'un gizli isimlerinden birisi –yn.

[b] Herubu: Hıristiyan ilahiyatına göre meleklerden bir grup; toplam 9 sınıftan oluşan meleklerin ikinci sırada yer alan grubu –yn.

gördüm. Onların kendi aralarında şöyle konuştuklarını işittim: 'Bulutlu bir gökyüzü olması ve bunun kalıcı olmasına ilişkin emir çıkmıştır. Bak, batı topraklarında, ovalarda ve yüksek arazilerdeki meralarda susuzluk ve kuraklık hüküm sürüyor. Önlemlerin tez elden alınması gerek, Amoritler, Ammonitler, Feresitler, Midyanlılar,[1] Hevitler ve Yehbuzilerin toprakları üzerine, özellikle de Yisrael sıfatı verilen oğlum Yakup'un sayısı bilinmeyen sürülerinin yayıldığı su ayrımı tepesindeki Hebron yöresi üzerine derhâl yağmurlar yağsın!' Bunun gerçekleşmesini candan diliyor ve hayal ediyordum, o ağacın altında bunlar oldu ve Efendim bu sulama konusunda artık endişelenmesin, artık yüreği rahat olabilir."

"Elohim'e hamdolsun" dedi İhtiyar. "Söylediklerinin gerçekleşmesi için, kurbanlıkları Ona sunmak için ayırt edelim, onların önlerinde ziyafet verelim, hayır yapalım, iç organlarını tütsülerle ve balla birlikte yakalım. Çünkü bu topraklardaki köylülerle şehirlilerin, Baalat'a kendilerine bereket vermesi için çembalo ve çığlıklarla bir çiftleşme töreni yaparak tapınmalarıyla her şeyi berbat etmelerinden korkuyorum. Küçük oğlumun rüyalarla, gizliliklerden haberdar edilmesi ne kadar güzel bir şey; bu benim en sevdiğim ve hakiki hanımımdan ilk-doğan çocuğum olmasından dolayı. Bana da çok küçükken birçok vahiy gelmişti –Beerşeba'dan hiç istemeyerek ve hangi yerler ve olaylarla karşılaşacağımı bilmeden ayrılıp yollara düştüğüm sırada gördüğüm şeyler, sana malum edilen ve gösterilenlerle benzerlikler göstermekte. Bana sulama konusunda teselli edici şeyler söylediğin için seni seviyorum, ama bunları, yani ağacın altında gördüğün rüyayı kimselere söyleme, Lea'nın çocuklarına söyleme, hizmetçi kadınların çocuklarına da anlatma, çünkü onlar senin bu yeteneğine ve faziletine öfkelenebilirler!"

"Bunun üzerine ben sana söz veriyorum" diye karşılık verdi Yusuf. "Senin sözün benim ağzımın üstüne vurulan bir mühürdür. Geveze birisi olduğumu biliyorum, ama mantık bunun böyle olmasını istiyorsa, kendime hâkim olabilirim; ben bunu büyük bir rahatlıkla kolayca halledeceğim; bana malum edilen ve gösterilen bu küçük olgu,

aslında Efendime Luz yöresinde malum olanla karşılaştırılınca, Efendime vahiy yoluyla yukarıdaki makamın kapılarından çıkıp aşağı gelen ve giden haberler ve Elohim'in ona açıkça malum ettiği konuların yanında bunlar konuşmaya bile değmez bir şey olarak kalır..."

Karşılıklı Atışma

"Ah, babacığım ve sevgili Efendim!" dedi Yusuf, mutlu bir şekilde gülümseyerek doğru ona döndü ve bir koluyla babasına sarıldı; bu, babasını oldukça duygulandırdı. "Tanrının bizleri sevmesi, pişen kurbanlarımızın kokusunun Onun burnuna kadar ulaşması ve bizden hoşnut olması ne kadar muhteşem bir şey! Çünkü Habil'in çocuk yapmaya vakti olmamıştı ve tarlada kız kardeşi Noema yüzünden Kabil tarafından öldürülmüştü ve biz işte bu Habil'in, yani çadırda yaşayan adamın ve Tanrının sevgili kulu olan genç İshak'ın soyundan gelmeyiz. İşte bu yüzden mantık ve hayal denilen iki şeye sahibiz ve her ikisi de büyük bir keyif ve haz veriyor. Bilgelik ve dil yeteneklerine sahip olmak, konuşabilmek ve cevap verebilmek ve her şeyi ifade edebilmek nefis bir şey. Ve aynı derecede nefis olan bir şey de Efendinin karşısında bir deli olmak, öyle ki hiç bilgisi yokken, gökyüzünün yeryüzüyle bağı olan yerle karşılaşılıyor ve uyku hâlindeyken öğütler malum oluyor; rüyaları ve malum edilerek gösterilenleri yorumlama yeteneği veriliyor ve aydan aya olacak olanlar parmakla işaret ediliyor. İlk bilge kişi olan ve hayatı kurtarması için tufanın olacağım önceden haber veren Nuh da böyleydi. Yared'in oğlu Henoh* da böyleydi, çünkü o temiz bir yaşam tarzına sahipti ve hareketli suda yıkanıyordu. Hanok, yani şu küçük oğlan çocuğu da böyleydi, bununla ilgili bir şeyler biliyor musun? Ama ben onun başından geçenlerin hepsini biliyorum, Tanrının Habil ve İshak'a olan sevgisi, Onun bu çocuğa olan sevgisiyle karşılaştırıldığında daha düşük düzeyde kalıyordu. Çünkü Hanok öyle akıl-

* Henoh: Hermetik gelenekteki mitolojik bir şahsiyet. Eski Ahit'te yer alan ve Nuh'un atası olduğu belirtilen Henoh'un İdris'le özdeş olduğu söylenmektedir –yn.

lı öyle dindar ve sırlar hakkında bilgi veren kil tabletlerdeki yazılardan öyle şeyler okuyup öğrenmişti ki, bunlar kendisini insanlardan sıyırıp uzaklaştırdı ve Tanrı onu alıp götürdü ve kimse onu bir daha görmedi. Ve onu karşılayıp Görünme meleği yaptı ve dünyanın Yüce Hâkimi ve Yazıcısı olan Metatron* yaptı..."

Susuyordu, beti benzi atıyordu. Sonunda nefesi daraldı ve başını babasının göğsüne dayayıp gizledi: Babası onu bağrında böyle hep sevecenlikle koruyordu. Onunla ilgili olarak, gümüşe bürünmüş havaya doğru şunları anlattı:

"İlk insan soyundan olan Hanok, Yared'in oğlu idi, o da Mahalaleel'in oğluydu, o da Kenan'ın oğluydu, o da Enos'un, Enos'da Set'in, Set de Âdem'in oğluydu. İşte bu, Henoh'un doğumu ve geriye doğru ilk başlangıca ulaşılan soydu. Ama oğlunun oğlunun oğlu Nuh ise, yani ikinci soyun ilki ve ondan Sem dünyaya geldi, onun çocukları kara tenli ama sevimli kişilerdi. Eber'den dördüncü kuşakta, Eber'in bütün çocuklarının babası ve bütün Ebreerlilerin atası olan bizim babamız geldi..."

Onun bu şekilde özetlemiş olduğu şeyler biliniyordu ve yeni bir şey değildi. Her soyda ve sülaledeki her birey, çocukluktan başlayarak bütün soy ağacı öğretisini alıyordu. İhtiyar sohbetlerinde bunları hep tekrar ediyor ve kanıtlama fırsatı buluyordu. Yusuf bu sohbetin 'güzel' geçmesi gerektiğini, 'güzel bir sohbet' olmasını kavradı, bunun anlamı şuydu: Bu sohbet yararlı bir fikir alış verişinden çok, yaşanan ve düşünülen şeylerle ilgili soruları içeriyordu, aksine her ikisinin de bildiği, hatırladığı, onayladığı ve iç dünyalarının zenginliğini ortaya koyan karşılıklı bir şiirsel atışma gibiydi, tıpkı geceleyin çobanların ve yanaşmaların tarlada yaktıkları ateşin yanında yaptıkları konuşmalara benziyordu, bunlar söze şöyle başlardı: "Biliyor musun ne olmuş? Ben bunu çok iyi biliyorum." Böylece şöyle bir doğrulur ve anlatmaya başlardı:

* Metatron: Tannaitik dönemden itibaren Yahudi geleneğinde görülen düşmüş bir melek. Gizli isimlerinden birisi Yofiel'dir –yn.

"Ve şuna bak hele, Eber'den Peleg olmuş ve o da Nahor'un oğlu Terah'ın babası Serug'un dünyaya gelmesine sebep olmuş, ne kadar hoş! O da Kalde'deki Ur şehrinde İbrahim'in dünyaya gelmesine neden olmuş, oğlu İbrahim ve onun adı Sahar, yani Ay gibi, kısır karısıyla birlikte ve oğlunun erkek kardeşinin oğlu olan Lut'u da alarak hep beraber yollara düşmüşlerdi. Onları yanına alıp Ur'dan çıkıp gitmişlerdi ve o Harran'da ölmüştü. İşte Tanrının İbrahim'e emri o zaman gelmişti, yani İbrahim kendine inananlarla bu ovayı geçerek Fırat'ın üstünden geçen ve Sinear ve Amurru ülkesini bağlayan yolu kullanarak ilerlemeye devam etmeleri gerekiyordu."

"Çok iyi biliyorum" diyen Yakup, sözü yeniden aldı. "Efendinin ona göstermek istediği ülke orasıydı. Çünkü Tanrının dostuydu İbrahim ve ilahlar arasında en yücesi olan Efendiyi kendi aklıyla keşfetmişti. Ve Şam'a doğru geliyordu orada bir hizmetçi kızla birleşip Eliezer'i dünyaya getirdi. Sonra Tanrıya inanan ve onun yanında bulunanlarla birlikte bu diyarda yollarına devam ettiler ve bu memleketin insanlarına tapınacakları yerleri, sunak yerlerini ve yuvarlak taşları gösterdi ve ağaçların altında bu halkı bilgilendirdi ve rahmet zamanının geleceğini öğretti, bunun o taraflardan geleceğini ve yerleşeceğini bildirdi ve Mısırlı hizmetçi kız, yani İsmail'in annesi Hacer ona geldi ve Şekem'e doğru gidiyordu."

"Bunu ben de senin gibi biliyorum" diye sözü aldı Yusuf, "Çünkü baba, bu vadiden geçerek yukarıya doğru ilerledi ve çok ünlü olan yere geldi. Bu yeri Yakup bulmuştu. Beth-el ile Ai barınağı arasında Yüce İlah Yahu'ya bir kurban kesme masası yaptı. Ve oradan öğleye doğru ayrılıp Negep bölgesine gitti ve burası dağların Edom'a doğru meylettiği bir yerdi. Orada da tamamen kaybolup gitti, pislik içindeki Mısırlılar ülkesine ve Kral Amenemhet'in* topraklarına geçti ve bu kral orada hayvan sürüleri ve hazineleriyle öylesine zengindi ki, altın ve gümüş içinde yüzüyordu. Ve yeniden Negep'e doğru gitti ve orada Lut'tan ayrıldı."

* Amenemhet (Amenemhat veya Ammenemes): Eski Mısır'da XII. hanedanın dört firavunu tarafından taşınmış ad -yn.

"Peki bunun niçin böyle olduğunu biliyor musun?" diye sordu Yakup. "Lut da koyunları, sığırları ve kulübeleriyle öylesine ağır bir yük oluşturmuştu ki, bu diyar her ikisini birden taşıyamadı. Şuna da bir bak hele, baba ne kadar ılımlıydı, çünkü meralardaki çobanlar arasında hiçbir şekilde kavga çıkmamıştı, bozkırdaki haydutlar arasında olanlar burada görülmüyordu; o haydutlar gelip halkı boğazlıyor, meralarını ve su kaynaklarını ele geçiriyorlardı, oysa burada o, erkek kardeşinin oğlu Lut'a şöyle demişti: 'Seninkilerle benimkiler arasında kavga olmamasını dilerim! Bu topraklar alabildiğine büyük, bizim ayrılmamız iyi olur, kin duymadan, birimiz o tarafa diğeri şu tarafa gitsin.' Böylece Lut gün doğusuna doğru yola çıktı ve bütün Ürdün vadisini kendisine uygun gördü."

"Gerçekten de öyleydi", diye sözü aldı Yusuf yeniden. "Ve İbrahim Hebron, yani Dörtşehir civarında yerleşti ve bize gölgesini ve rüyalarımızı sunan ağacı kutsadı ve burası bu yolcuya bir sığınma yeri ve evsiz barksız olan bu kişiye bir barınak oldu. O susuzluk çekenlere su verdi ve yolunu kaybedenlere yolu gösterdi ve haydutlarla mücadele etti. Buna karşılık ne para ne de teşekkür bekledi, aksine bu Hanenin Efendisi, merhametli Babamıza, yani onun Tanrısı olan El elyon'a tapmalarını öğretti."

"Doğru söylüyorsun" diye onayladı Yakup terennüm edercesine. "Güneşin battığı sırada kurban kestiği için, Tanrının İbrahim'le bir anlaşma yaptığı doğru, öyle oldu. Çünkü o bir inek, bir keçi ve bir koç aldı, hepsi de üç yaşındaydı, bir kumru ve bir de yavru güvercin aldı. Dört ayaklı olanları parçalara ayırdı ve yarım yarım ayırdı ve her bir yana birer güvercin koydu ve bu parçalar arasındaki sözleşme yolunu açık bıraktı ve bu parçaların üstüne atlayan kartalları izledi. İşte o zaman üzerine bir ağırlık çöktü; bu diğerlerine benzemiyordu, her yanını bir korku ve karanlık sardı. Çünkü Tanrı, uykusunda ona sesleniyor, onunla konuşuyordu ve ona dünyanın en uzaktaki yerlerini ve Tanrının kendi akıl tohumundan türeyen ve yine kendi akıl ve mantığı, gerçeği ve endişesinden yayılıp genişleyen bu ulvi evreni gösteriyor ve Babil, Asur, Elam, Hat-

ti ve Mısır topraklarının kralları ve prenslerinin hiçbir şekilde bilmedikleri yüce nesneleri gösteriyordu. Ve gecenin içinden ilerleyip, sözleşmenin yapıldığı yolun üzerindeki kurban parçaları arasında bir alev olarak süzülüp gidiyordu."

"Mükemmel bir şekilde biliyorsun bunları" diye Yusuf'un sesi yeniden yükseldi, "ama ben bunun daha ilerisini de biliyorum. Çünkü bu, İbrahim'in insanların kafalarına, İshak'a ve Efendim Yakup'a bıraktığı mirastır: Vaat etmek ve sözleşme yapmak. Bu Eber'in bütün çocuklarında böyle olmadı ve Ammonitlerde, Moablılarda ve Edomlularda böyle bir şey olmadı, aksine Tanrı sadece bu soyun çocuklarını seçmişti ve bu soyda ilk-doğan çocuk annesinin vücudunu ve etini değil, aksine aklın peşine düştüğü ve onu aradığı için bu olay oldu."

"Evet, evet! Aynen olduğu gibi ifade ediyorsun" dedi Yakup. "Çünkü İbrahim ile Lut'un ayrılmalarına sebep olan şey, yeniden oldu ve halklar birbirlerinden ayrıldılar. Lut'un meralarında, kendi etinden olan Moab ve Ammon, yan yana kalmadılar, aksine birisi çölün yakasına yapıştı ve çöl hayatını benimsedi. İshak'ın meralarında Esau kalmadı, aksine kadınları, oğlanları, kızları ve evindeki diğer canlarla, eşyalarla ve hayvanlarla hep birlikte bir başka diyara göç ettiler ve Edom*, Seir dağlarında oldu. Edom olmayan ise Yisrael idi ve bunlar Sina topraklarında dolaşıp duran ve Arabaya diyarındaki perişan haydutlar gibi olmayan değişik bir halktı, ayrıca Kenan halkına da benzemiyorlardı, tarlalardaki köylülere, kalelerdeki şehirli insanlara da benzemiyorlardı, aksine bu civarlarda sürülerini güden ve su kuyularını koruyan ve tanrılarına ibadet eden beyler, çobanlar ve serbest insanlardı."

Yusuf, başını arkaya atarak ve kollarını babasının kollarına doğru açarak "Ve Efendimiz bizleri ve bizim ayrıcalığımızdan hoşnuttur" diye bağırdı. "Bu, babanın kollarında sevinçle çarpan çocuğun

* Edom: (İbranice 'kızıl' veya 'kırmızı' anlamına bir kelimeden) Yakup'un ağabeyi Esau'ya teninin ve saçlarının renginden dolayı takılan ad –yn.

kalbiydi ve çok iyi bildikleri bu olayın heyecanına kapılmış ve karşılıklı olarak zenginleşen yüce duyguların sarhoşluğu içindeydiler! Benim binlerce kez rüyamda gördüğüm, son derece tatlı bu rüyamı biliyor musun? Bu en ön sırada yer alıyor ve çocukluğumda oldu. Çünkü Tanrının çocuğu için birçok şeyin ağırbaşlı olması gerek, onun başlayacağı şey onu mutlu etmeli, bütün herkesin gözünde merhamet bulmalı ve krallar onu övmeli. Bak, ben ilahi söylemek istiyorum bütün orduların efendisine, bir kâtibin yazı kazıyan çivi kalemi gibi, kıvrak bir dille terennüm etmek istiyorum! Çünkü onlar bana kinlerini yollamışlardı ve ayaklarıma tuzak kurmuşlardı, ayaklarımın önüne çukur kazmışlardı ve benim hayatımı bu çukura gömmek istiyorlardı, öyle ki karanlıklar benim evim barkım oldu. Ama ben bu çukurun karanlığı içinden Onun adını seslendim, işte o zaman O benim acılarımı dindirdi, sağlığıma kavuşturdu ve beni yeraltı âleminden çekip çıkardı. Beni yabancı insanlar arasında büyüttü ve tanımadığım bir halk bana hizmet etti. Yabancıların oğulları bana yağ çekiyorlardı, çünkü onlar ben olmasam açlıktan ölüp giderlerdi..."

Göğsü hızlı hızlı inip çıkıyordu. Yakup, gözlerini iyice açmış, onu seyrediyordu.

"Yusuf ne görüyorsun?" diye sordu merak içinde. "Çocuk etkileyici bir şekilde konuşuyordu, ama bunlar aklından geçip gelen sözler değildi. Çünkü yabancı bir diyar, onun şahsına karşı bir hizmet veriyorsa, çocuk buna ne desin ki?"

"Efendime büyük bir şey ifade etmem için az önce yaptığım güzel bir konuşmaydı bu" diye cevap verdi Yusuf. Beni büyüleyip o âleme daldıran bu Ay'dır."

"Yüreğine ve aklına sahip ol ve aklını başına al!" dedi Yakup içtenlikle. "Böylece senin de ifade ettiğin gibi herkesin gözünde iyilik bulacaksın. Ve ben yürekten sevineceğin bir şeyi sana hediye etmeye niyet ettim, bundan yararlanacaksın. Çünkü Tanrı senin dudaklarına lütufta bulundu ve ben Onun seni sonsuza kadar kutsallaştırması için dua ediyorum kuzucuğum!"

Onlar böyle konuşurlarken, ay temiz aydınlığıyla ışıl ışıl parlayarak yücelerdeki yoluna devam etmişti, yıldızlar âlemi kendi saatlerine ve verilmiş düzene uygun olarak sakince değişik konuma geçmişti. Gece huzur, sır ve geleneği dokuyordu. İhtiyar bir süre daha Rahel'in bu küçük oğluyla kuyunun başında oturdu. İhtiyar ona Damu, yani 'yavrucak' veya Dumuzi*, yani 'hakiki oğul' diyordu; bunu Sinear ahalisi Tammuz olarak ifade ediyorlardı. Ona, Kenan dilindeki Nezer sözcüğüyle de hitap ediyordu, bunun anlamı 'Filiz' ve 'Pirinç Çiçeği' idi ve ona da yakışıyordu bu. Eve giderken İhtiyar ona ısrarla kardeşlerinin yanında öğünmemesini, Lea'nın ve hizmetçi kadınlarının oğlan çocuklarına hiçbir şey belli etmemesini, babasının uzun süre kendi yanında kaldığını, kendisiyle sır ve gizem dolu konuşmalar yaptıklarını söylememesini tembih etti; Yusuf da ona söz verdi. Ama daha ertesi gün Yusuf onlara her şeyi anlattı, hatta havayla ilgili gördüğü rüyayı da düşünüp taşınmadan ağzından kaçırdı ve bu rüya gerçekleşince de onların keyfi kaçtı; çünkü son yağmurlar bol ve bereketliydi.

* Dumuzi: Tanrı Tammuz'un bir ismi. Sümerlerde yeraltı dünyası ve bitki tanrısı. Dumuzi'ye verilen lakaplar arasında 'çoban' ve 'sürülerin efendisi' yer alır. O, aynı zamanda annesi olan Ningizzida'nın eşidir ve gök kapılarında durur –yn.

İKİNCİ BÖLÜM

YAKUP VE ESAU

Ay Dili

Bizim de 'kulak misafiri' olduğumuz bu 'güzel' konuşma, Yakup'la kuyu başındaki yanılma özürlü sevgili oğlu arasında akşamleyin karşılıklı terennümler şeklinde geçmişti ve bir ara ihtiyar Eliezer'in adından da bahsetmişti; bu kişi onun ve efradının Damaşki (=Şam)'deki kalışları sırasında bir cariye tarafından dünyaya getirilmişti: Şurası son derece açık ve nettir, Eliezer'in kimliğiyle ilgili ne söylemek istedikleri bellidir, bu kişi yaşlı ve bilgili bir insan ve cariyenin özgür bırakılmış oğludur, hatta onunla aynı evi paylaştıkları, Yakup'un da olasılıkla üvey kardeşi olduğu ve Damasek ve Elinos adlarında iki erkek kardeş oldukları –ve bu kişinin bir zamanlar küçük Yusuf'u vahiy inen kutsal ağacın altında yararlı ve en üstün bilgilerle donatmış olduğu çok iyi bilinmektedir. Öyle ki bu insana güneş kadar aydınlık adı verilebilir, onun sözünü ettiği bu kişi, yani Eliezer; onun ilk-doğan çocuğu İbrahim, Ur veya Harran'dan yollara düşen kişiydi ve uzun zaman o adamın tek vârisi olarak bu kişi görüldü. Bu, önce İsmail'in, sonra da İshak veya İshak'ın dünyaya gelişine kadar sürdü, çünkü İbrahim artık yüz yaşlarına gelmişti ve artık kadınlarla pek ilgilenemeyeceği alay konusu bile edilmişti. Bu muhteşem ve çok üstün düzeydeki ikili görüşmenin üzerinde, bir ta-

rafta güneşin berraklığı, öte tarafında ise ayın saf aydınlığı hükümlerini sürdürüyordu. Bu parıltılar içinde nesneler, olduklarından daha başka bir görünüm kazanıyordu, sanki onlara bir zamanlar orada bulunan akıl, hakiki aydınlık olarak yansıyordu. İşte bunun için laf aramızda kalsın ve şunu itiraf edelim ki, Yakup 'Eliezer'in adıyla onun kendi evlerindeki başkâhya ve ilk kalfa olduğunu vurgulamak istemişti, –hem de her ikisi birden diyerek, özellikle de 'bu' Eliezer diyerek: Çünkü çok eskiden onların çağında konaklardaki reisler, özgür bırakılan bu Eliezer'i sahiplenmişlerdi ve o oğullarını Damasek ve Elinos adlarıyla sahiplenmişti.

Yakup'un söylemek istediği ve kafasındaki bu yargı, –artık ihtiyar bundan kesinlikle emin olmalıdır– Yusuf'un da aklından geçen ve algıladığı aynı düşünceydi, ilk-uşak ve kâhya olan Eliezer ile kendi eski öğretmeni arasındaki mesafe artık gün ışığı kadar uzaktaydı ve onunla ilgili olarak onu anmak için çok az sebep vardı, ama o bunu 'kendisi' Eliezer'in, yani İbrahim'in kâhyasının lehine söyleyivermişti. Örneğin Eliezer ona, yani Yusuf'a birkaç kez aşağıdaki hikâyeyi anlatmıştı: Mezopotamya'daki akrabalarının evinde Bethuel'in kızı ve Laban'ın kız kardeşi Rebeka'yı İshak için nasıl istediğini, o günün ayın hilal şeklinde göründüğü bir gün olduğunu, tek hörgüçlü on devenin boynundaki zillerin çaldığını, kolundaki bileziği, burnundaki hızmayı, bayramlık giysilerini ve Rebeka'yı almak için ödenecek başlık parası için elindeki baharatın fiyatını nasıl hesapladığını, sanki kendi başından geçmiş bir olayın hikâyesi ve anıları gibi en ince ayrıntısına kadar anlatmıştı; Rebeka'nın insanın gönlünü saran ılımlı cazibesini, onun değinilen günün akşamında Nahor şehri önlerindeki bir kuyunun başında elleri aşağıda başının üstünde bir testiyi taşıyışını ve kendisine içmesi için eğilişini ve bu susuz insanı yüceltecek bir ifadeyle 'bayım' diye hitap ettiğini tek tek anlattı; çok terbiyeli bir ifadeyle aralarına mesafe koyarak İshak'la ilk karşılaştığı ânı; İshak'ın onu ilk kez gördüğünde Rebeka'ya kısa süre önce annesini kaybetmiş olduğundan söz edip artık kendisini tarladaki işlerine verdiğini, bu sırada

Rebeka'nın deveden aşağıya atlayıp yüzünü peçeyle örttüğünü de anlattı. Yusuf ona büyük bir keyif ve zevkle kulak kesilmişti, onun kullandığı bu dille ilgili olarak hiçbir yabancılık çekmediğini ve dil yüzünden ondan kopmadığını, onun konuşmasındaki ben anlatım şeklinin, aslında onun kendi kişiselliğinin dışında kalan ve çok eskilere ait olan bazı bilgileri de içerdiğini ve bunları sanki kendi yaşamış gibi bütünlük kazandırarak anlattığını, bu üslupla ammsama ve yeniden oluşturma şeklinin kullanıldığı ve anlatılanların üzerine güneş ışığı vurulduğunda buradaki birinci şahıs zamiri ben'in aslında üçüncü tekil zamir, yani 'o' yerine kullanıldığı açıkça görülmektedir. Ama burada değinilen 'aslında' sözcüğü ise, zaman ve insan olgusunun sınırlarında oluşan, bir bütünlük arz eden, insanın ben'ini ifade eden bir şey mi acaba? Gelişme unsurlarının birçoğu dünyanın yaratılmasından önce ve ondan sonraya ait değil mi? Bu durum, su gibi akan geçiş dönemlerini dikkate almayan bir insanın başka birisi olmadığı veya hiçbir kişi olmadığı sadece bir düzen ve rahatlık kabullenişi de değil, bireyin kişisel bilincinin kamusal bilinçle birleşmesidir, değil mi? Bireysellik fikri, birlik ve bütünlük gibi eninde sonunda bir sıra kavram içinde yer alır; evrensellik, tümlük fikriyle bireysel fikir arasındaki farklılık içinde en geniş anlamda hep insanların ruhları üzerinde yaptırım uygulaması, bugün sözcüğünde olduğu gibi görülmüyor mu, eğer biz bu ifade tarzını tam bir betimleme yaparken, yani uygularken, 'kişisellik' ile 'bireysellik' fikri, tıpkı 'din' ile 'inanç' arasındaki içeriksel göstergelerin bir başka biçimdeki ifade tarzı olarak ortaya çıkıyor.

Yakup'un Kimliği Üzerine

Olay tamamen İbrahim'in zenginliğini nasıl meydana geldiği konusunda yapılan konuşmayla bağlantılıdır. O (on ikinci hanedanlık dönemine rastladığı sanılıyor) Aşağı Mısır'a geldiğinde, Lut'tan ayrıldığı zamankinden daha ağır olmayan bir yükle ve varlıkla oraya ulaşmıştı. Ama onun orada öğrenerek elde ettiği olağanüstü zengin-

leşme ise şöyle olmuştu: Ta işin başından beri o, ahlak konusunda buradaki halka karşı hiç güven duymuyordu, şu veya bu şekilde orasını bir bataklık olarak düşünüyordu, tıpkı Nil nehrinin bir kolu üzerindeki sazlık gibi. İçini korku sarmıştı, özellikle de karısı Sara'ya ilişkin olarak, karısı onunla buraya gelmişti ve çok güzeldi. Oradakilerin Sara'ya karşı duydukları şehvetli arzular, olasılıkla İbrahim'i öldürüp onu ele geçirmek istemeleri şeklindeki düşünce onu korkutuyordu; elimizdeki belgelere göre o, bu anlamda, yani kendi canı ve selameti için duyduğu endişe içinde, bu ülkeye daha adım atar atmaz, karısıyla konuşmuş ve bu edepsiz halkın ona yan gözle bakıp sulanmamaları için, onu karısı olarak değil, kız kardeşi olarak tanıtacağını söylemişti –bayanın böyle tanıtılması aslında yalan olarak nitelendirilemezdi: Çünkü, birincisi Mısır ülkesinde insanlar sevgilisini kız kardeşi olarak adlandırmayı tercih ediyorlardı. İkincisi ise Sara, Lut'un kız kardeşiydi ve İbrahim, Lut'a erkek yeğeni gözüyle bakıyordu ve erkek kardeşim diyordu; bilindiği gibi o, Sara'yı hem kız yeğeni olarak görüyordu hem de karısına kız kardeşim diyerek, daha geniş bir anlam katmış oluyordu; böylece o, bir yanılgıya yol açacak olaydan korunuyor hem de özgüvenliğini sağlamak amacını güdüyordu. Beklediği de oldu, hem de fazlasıyla. Sara'nın esmer güzelliği, yüksek ve alçak her düzeyde insanın dikkatini çekiyor, bu haber hükümdarın makamına kadar ulaşıyor ve kor gibi siyah gözlü bu Asyalı bayan kendi 'erkek kardeşi' nezdinde –zor kullanılmadan, haydutça bir davranışla değil aksine üstün bir değer taşıyarak kalıyordu, sonunda Firavun'un haremine zenginlik katmak üzere, Sara yeterince onurlu bulunarak satın alındı. Oraya götürüldü ve kadının 'erkek kardeşi' ise, bu sistemde en küçük bir rencideye maruz kalmıyor, aksine bütün halkın görüşüne göre başına devlet kuşu konan bir kişi olarak görülüyor; sadece kadının yakınında kalmıyor, aynı zamanda saraydan da iyilik görüyor, hediyeler, zarar ziyan ödemeleriyle sürekli destekleniyordu; o da bunları itiraz etmeden kabul ediyordu, sonunda kısa zaman içinde koyunlar, sığırlar, eşekler, köle ve cariyeler, dişi eşek ve develerle çok zenginleşiyordu. Ama bu arada sarayda eşi

benzeri olmayan bir öfkelendirici durumu da oluyor ve bu durum halktan gizleniyordu. Amenemhet (veya Senvosret; hangisinin Nübye'nin* kesinlikle fatihi olduğu bilinmiyor ama her iki ülkeye de hükmederken hayırlı işler yapmış olan), bu Zatı şahaneleri, yaşadığı yıllarda genç bir İlahtı, yenilikler yapmakla kendisini görevlendirmişti ama hep başarısız kalmıştı –bu sadece bir kez değil, birkaç kez tekrar etmişti ve imparatorluğun yüksek rütbeli kişilerinin bulunduğu çevrenin çekinerek bildikleri bu olayı– yani hadım oluşunu, son derece dehşet verici kozmik bir felaket olarak telakki ediyordu. Burada doğru olmayan bir şey, yani yanlış bir müdahale olmuş, bir sihir olayı yaşanmış, büyük bir direnç ortaya çıkmıştı. Ebreerli kadının erkek kardeşi saraya davet edilir, sorguya çekilir ve inceden inceye ifadesi alınır, hakikati kabullenir. Majestelerinin kutsallığının bu davranışı şeref ve akıl bağlamında her şeyin fevkindedir. "Niçin" diye sorar Firavun, "bunu sen bana yaptın? Niçin çift anlamlı sözlerle beni böyle uygunsuz bir duruma soktun?" Ve İbrahim'e bol bol vermiş olduğu hediyelerin hiçbirisini iade etmesini bile istemeden, bu konuda en küçük bir düşünce kırıntısı olmadan, karısını yeniden teslim etti ve kadının Tanrı adına artık kendi yolunda gitmesi için müsaade ettiğini bildirdi, güvenli bir refakat ekibiyle kadını ve onun grubunu ülkenin sınırına kadar yolladı. Baba ise sadece hiç ziyan görmemiş karısı Sara'yı almasını ve öncekine göre daha da fazla malvarlığına kavuşmuş oluşunu, başarılı bir çoban macerası olarak kabul etmişti ve sevinç içindeydi. Çünkü daha ilk baştan bunun hesabı yapılmıştı, yani Sara'nın kirletilmesi şu veya bu şekilde önlenecekti ve bundan dolayı hediyelerin hepsi alıkonulmuştu ve böylece Mısırlıların şehvetli durumlarına madik atılmaya başlanmıştı. –Bu bakımdan onun evliliğini inkâr edişi ve Sara'nın feda edilişi, sırf onun kendi selameti için yapılmış ve bunun son derece inceden inceye düşünülmüş bir hadise olduğu gün ışığına çıkmış oldu.

* Nübye: Kuzeydoğu Afrika'da bölge, Mısır-Sudan sınırının her iki yanında, Nil vadisi ile bitişiğindeki çölleri kapsayan bölgedir –yn.

Bu öyle bir hikâye ki, gerçek oluşunu elimizdeki belgeler vurgulayarak açıklıyor ve bu hikâyeyi ikinci kez anlatıyor, ama bir farkla, ikincisinde olay yeri Mısır değil, aksine Filistinliler diyarıdır, bu ülkenin başkenti Gerar'da[a], Kral Abimelek'in[b] sarayıdır, bu olay şöyledir: Kaldeli bu adam oraya Sara'yla birlikte Hebron'dan gelmişti ve orada İbrahim'in ricası üzerine, karısıyla ilgili olaylar mutlu sonla bitecek şekilde, birinci hikâyedeki gibi olmuştur. Amaç için araç olarak bu hikâyenin tekrar edilmesi, pek dikkati çekmeden gerçekliğini vurgulamak için yapılmış, alışık olunmayan bir durum. Daha ilginç olanı ise bu hikâyenin daha sonraki günlerde kaleme alınmış olması ve bunun artık bir belge olarak kalması ve atalarımızın raporları ve ifadeleri hâlinde en eski olaya dayandırılmış olmasıdır –öyle ki bu yaşantı üçüncü kez de anlatılmaktadır: Bunun kaynağı olarak İshak gösteriliyor, buna göre o, onun yaşantısı veya ötekine benzer kendi hikâyesi olarak hafızalarda yer alıyor. Çünkü İshak da (ikiz çocuklarının doğumundan sonraki bir zamanda) pahalılık nedeniyle bulunduğu yerden ayrılıp güzel ve akıllı karısıyla birlikte Filistin diyarına gelir ve Gerar'ın sarayına girer; o da tıpkı İbrahim'in karısı Sara'ya yaptığı gibi, aynı nedenlerden dolayı Rebeka'yı kendi 'kız kardeşiymiş' gibi tanıtır –bunda pek haksız da değildir, çünkü Rebeka onun kuzeni Bethuel'in kızı idi– bu hikâye şöyle devam eder: Kral Abimelek 'pencereden', yani gizli bir gözetleyici ve kulak misafiri olarak, İshak ile Rebeka'nın 'oynaşmalarını' görmüş ve bu gözlemden öylesine korkmuş ve hayal kırıklığına uğramış ki, böyle bir şeyi ancak bir sevgilinin yapabileceğini düşünür, onun arzularının sağlam ellerde bulunmanın verdiği bir duyguyla böyle kolaylıkla gerçekleştiğini anlar. Onun sözleri kendisini ele verir. Çünkü Yizhak veya İshak'ın ifadesi alınır ve hakikati itiraf eder, bunun üzerine yargıç onu azarlayarak şöyle sorar: "Nasıl bir tehlikeyi bizim

[a] Gerar: Filistin'in güneybatısında şehir –yn.

[b] Abimelek: Eski Ahit'in Tekvin kitabına göre Hz. İbrahim ve oğlu İshak zamanında Filistin'de hüküm süren bir yerel kral –yn.

üzerimize attın sen ey yabancı! Bunu nasıl oldu da böyle kolayca becerebildin, halkımdan birisi bu kadınla evlenmiş gözüktü, bunda bizim günahımız ne!" Burada 'halktan birisi' ibaresi yanlış kullanılmış değildir. Sonunda eşler, dindar yargıcın özel ve şahsi koruması altında, şehvet düşkünü kralın bakışlarına rağmen İshak, tıpkı bir zamanlar orada veya Mısır'da İbrahim'in başından geçenler gibi hayvanları ve çalışanları artmış bir hâlde, Filistin diyarından Filistinlilerin aldıkları önlemlerle uzaklaştırılmıştı.

İbrahim'in macerasının Gerar'da duyulmuş olması pek öyle inandırıcı değil, Abimelek'in İshak'la bir alış verişi olması ve Sara'nın evliliğindeki saflığın kirletilmiş olmasının önlenmesi de öyle pek inandırıcı değil. Karakterler farklılık arz eder; çünkü Sara'nın devlet yönetimindeki bir prens olan âşığı, kadını alelacele haremine alıp yerleştirdiği sırada, İshak'ın olayındaki Abimelek son derece utangaç ve çekingen bir tavır sergiler; böylece bunların aynı şeyler olduğu kabul edilir, yani kralın dikkatli davranışı Rebeka olayında çok eskiden yaşanmış olan Sara'nın olayını anımsatır; ikincisi, bayanla onun ilişkisi daha önceden taraflara uyarı hâlinde bildirilmiş olabilir. Ama Abimelek'in şahsı bizi ilgilendirmez; bu, İshak'ı daha çok ilgilendirir, özellikle bu kadın konusunda; aslında bizi huzursuz kılan başka bir soru var, Yakup acaba kimdi: Yani şu bizim ay ışığı altında küçük oğlu Yusuf, Yozef, Yaşup veya Yehosif ile yaptıkları konuşmalarını dinlediğimiz, bu Yakup kimdi?

Şu olasılıkları bir gözden geçirelim! Ya İshak da Gerar'da hafif bir değişim yaşamış olabilir, tıpkı babasının aynı yerde veya Mısır'da yaşamış olduğu gibi. Bu durumda bizim taklit veya benzerini yaşamalı diye nitelediğimiz bir olgu meydana geldi, yani bir yaşama bakış tarzı, bunda bireyin varoluşundaki gaye, verilmiş olan formatlar, bir mistik şema, yani babaları tarafından kurulmuş ve yaşanan zamana taşınmış ve yeniden canlanması istenen bir sufi yaşam anlayışı görülmektedir. –Ya da Rebeka'nın kocası bu hikâyeyi 'bizzat kendisi', yani kendi ben'liğinin mahrem tensel sırları içinde yaşamamış, ama bunu rahatlıkla kendi hayatına ait özgün hikâyeye ait

bir olay olarak görmüş ve daha sonraki kuşaklara aktarmış olabilir; o, ben ile ben-olmayan arasında bizim alışık olduğumuzdan çok daha az keskin fark gördüğü için (daha önce anımsatıldığı gibi) veya bu hikâyeye giriş kısmında uygulandığı kadarıyla; çünkü onun için her bireyin hayatı çok daha yüzeysel ve sığ olduğundan, soyun yaşamından bu yönüyle ayrılmaktadır; doğum ve ölüm, varlığın bir parça daha derinliği olan salınım anlamına gelmektedir. –İşte böyle olunca, daha sonraki Eliezer'in yukarıda anlatılan durumunu göz önünde bulundurarak ilk-Eliezer'in macerasını Yusuf'a birinci şahıs zamiriyle anlatıyordu; açık kimliğin bu görünüşü, tek kelimeyle, taklit edilen veya benzerini yaşayan bir kişinin yanına geçiyor ve onunla çaprazlaşarak kendi duygusunu belirliyor.

Kim olduğu doğru dürüst bilinmeyen insanları anlatırken ortaya çıkan güçlükler hakkında yanılgılara kapılmayacağız; ama böyle bir salınımlı bilinç konumunu da hesaba katmanın gerekli olduğundan kuşkumuz yok. Eğer İshak kendisini, İbrahim'in Mısır macerasını yeniden yaşamış ve yola düşen ilk kişi olarak kabul ediyorsa, bu durumda onun, kendisiyle ilgili bir belirsizlik ve yanılgı yaşamadığının bir ispatıysa, bu bizi bağlamaz –her ne kadar kurban etmeyi inkâr etme bu tabloya ait olsa da bu sürekli olarak yapılıyor. Kurban etmek isteyen Kaldeli göçmen, İshak'ın babasıydı, ama bu kişinin Yusuf'un babasının babası, yani kuyu başında gördüğümüz adam olması mümkün değildir; ama mümkün olan şey, İshak'ın İbrahim'in çoban macerasını taklit ettiği veya kendi yaşamına dahil ettiği ve kendisini en azından kurban edilmesi neredeyse gerçekleşecek hâlde bulunan İshak'la hayalinde özdeşleşmiş olmasıdır, oysa bu İshak, gerçekte çok daha sonraları yaşamış olan İshak idi ve İlk-Abiram'dan pek çok nesil uzaktaydı. Bu manevi olarak inanılabilen ama açıklık kazandırılması gereken bir konu, ama Yusuf'un atalarının hikâyesi olarak gerçekten olmuş bir olayın dindarca kısaltılmış bir hikâyesi olduğundan bir ispat belgesi değildir, yani yüzyılları doldurduğuna inanılan bu soyağacı, gördüğümüz kadarıyla Yakup ile İlk-İbrahim arasında bulunmaktadır; yine aynı şekilde İlk-İbrahim'in kendi oğlu ve evinin

kâhyası Eliezer, efendisi olan delikanlıya Rebeka'yı istemesinden itibaren, karşımıza sık sık canlandırılarak çıkarılmaktadır; Fırat sularının üstünden geçip Rebeka'ya talip olmuştu ve şu anda da karşımıza, Yusuf'un öğretmeni olarak yeniden gün ışığına çıkıyor: Aynı şekilde o zamandan bugüne kadar İbrahim, İshak ve Yakup gündüzün geceden doğuşunu öylesine çok görmüştü; ki buna hiçbirisi zaman ve vücut olarak abartılı bir şekilde kesin olarak anlatılmadı, onun yaşadığı zamanla en eskiden yaşanan zaman arasında son derece açık ve seçik fark vardı ve onun 'kimliği'nin sınırları daha eskiden yaşayan İbrahim'in, İshak'ın ve Yakup'un kimliklerinin sınırlarıyla çok bariz bir şekilde farklı olduğu görülmektedir.

Bir kelime toplum açısından yeterli ve doğru görülürse bu kelimeler soyağacındandır. Çünkü bu, bizim anladığımız bir aile kökeninin gelişim tablosu değil, aksine maneviyat ve inanç ortaklığının önemli bir yeri olan aile köklerinin oluşturduğu bir demettir. İbrahim'in, yani ilk-göçmenin kabile babalığını mantıki olarak kabul etmek zorundadır ve Yusuf'un onunla gerçekten kan bağıyla akraba olup olmadığı, Yusuf'un babası olup olmadığı –ve onların kabul ettikleri gibi düz çizgide olup olmadığı– belli değildir. Bunu kendisi de bizzat böyle yapıyor; onların ve tüm insanların bilincinin kendilerine müsaade ettiği kadarıyla, gerçek için söylenen sözler ve gerçek olan sadece bir tek sözle ifade ediliyor: Kaldeli İbrahim. Bu büyükbabalarının ve ilk atalarının düşüncelerinde böyle adlandırılmıştı, bunun gibi Harranlı Lut onu kendi 'erkek kardeşi' ve Sara'yı kendi 'kız kardeşi' olarak tanıtmıştı, bütün bunlar aynı zamanda hem hakikat hem de hakikat olmayan şeylerdi. El elyon cemaati, kanlarının temiz ve birliğine ilişkin olarak bir kez dahi olsun rüyada bile yer almamıştı. O zaman bunlar Babil-Sümer –yani tamamen semitik– yani Sami olmayıp Arabistan'ın çöllerine, Gerar'dan, Muzri diyarından, Mısır'dan diğer unsurlarla birlikte girip karışmış, tıpkı cariye Hacer'in şahsında görüldüğü gibi; bu kadın önemli bir başkan tarafından iğfal edilmişti ve onun oğlu ise yine bir Mısırlıyla evlenmişti; Esau'nun Hititli karıları, Rebeka'ya ne kadar hoşnutsuzluk

göstermişlerdi; bu kadınlar, ataları Sem olmayan, ailesine zamanın birinde Anadolu'dan, Ural-Altay diyarından Suriye'ye girmiş olan bir kabilenin kızıydı. Kabilenin bazı üyeleri toplumdan uzaklaştırılmıştı. Kesin olan şey, İlk-İbrahim'in Sara'nın ölümünden sonra da çocuklarının olduğudur, yani hiç ayırım yapmadan Kenanlı bir kadın olan Ketura'dan çocukları olmuştu; oysa kendisi, oğlu İshak'ın bir Kenanlı ile evlenmesini istemiyordu. Ketura'nın oğullarından birisi Midyan'dı*, bunun soyu Edom-Seir diyarının güneyinde, Esau yöresinde, Arabistan çölünün kıyısında varlıklarını sürdürüyordu, tıpkı İsmail'in çocuklarının Mısır önlerinde yaşadıkları gibi; çünkü onun asıl oğlu olan İshak onun tek mirasçısıydı, oysa kumaların çocuklarına sadece hediyeler veriliyordu ve doğu topraklarına doğru gönderiliyordu ve oralarda El elyon ile temas ederek kaybolup gidiyorlardı, ya El elyon'a ya da kendi ilahlarına kulluk ediyorlardı. Ama bütün bu kabile ruhunu ayakta tutan ve birleştiren unsur, Tanrı kavramıydı ve bunun bilincine sahip olarak miras bırakmalarıydı, diğer Ebreerliler arasında, Moab'ın oğulları, Ammon'un ve Edom'un oğulları arasında bu kabilenin ismine özel ve çok dar bir anlamda önem veriliyordu; onun adı her ne kadar içinde bulunduğumuz zamanda, yani yaşadığımız bugünlerde bir başka adla, yani İsrael ile bağlantılandırılmış ise de artık böyle anılmaya başlandı.

Yakup'un bir zamanlar sahip olduğu adı ve unvanı, onun ezelî rakibinin ve düşmanının bir buluşu değildi. Tanrının savaşçısı olarak, haydut-savaşçı bir çöl kabilesi, son derece katı âdetlerine uygun olarak onu adlandırmıştı; bu kabilenin içindeki bazı gruplar yerleşim yerleriyle meyvelik bölge arasındaki meralarda küçükbaş hayvanlarını dolaştırıyor ve yarı göçebe bir yaşam sürüyorlar ve fikir bakımından kendilerini İbrahim'in dinine mensup bir soydan olduklarını kabul ediyorlardı. Onların çöldeki tanrıları, tanrısal hatlardan çok, şeytani hatlarının ağır bastığı, anlaşılması güç bir cüce, sinsi,

* Midyan: İbrahim ile hizmetçisi Ketura'nın oğlu, Midyanilerin (Midyanlı) atasıdır –yn.

despot ve saati saatine uymayan, burnundan öfkeyle soluyan savaş tanrısı ve hava tanrısı Yahu idi; onu esmer tenli cemaati sayar ve onunla gurur duyar, korku ve dehşet içinde yaşardı, büyülerle ve kan akıtarak yaptıkları dinî ayinlerle bu şeytani ilahı mutlu etmeye çalışır ve yararlı olacak şekilde yönlendirmeye uğraşırlardı. Yahu, hiçbir sebep olmadan geceleyin bir adamın karşısına çıkıverir ve kendine göre bir bahane bularak onu boğazlayıp öldürürdü; kafasında kötü niyetleriyle etrafta dolaşır ve saldırıya uğrayan kadın, oğlunu telaşlı bir şekilde taş bir bıçakla sünnet eder, kesilen kısmın geri çekilmesiyle mistik bir olay yerine getirilmiş olur, bunun bizim dilimize tercümesi bugüne kadar aşılması güç zorluklar meydana getiriyor; ama bu sünnet olayı, boğazlayan Tanrıyı sakinleştiriyor ve kötülüklerini ortadan kaldırıyordu. Bu, sadece Yahu'nun bir özelliği, simgesi idi. Ama yine de bu karanlık ve aydınlık dünyasında hiç bilinmeyen bu ilah, büyük bir ilahiyat kariyerine sahipti, bu suretle onun dinî inanç taşıyıcılığının bazı önemsiz unsurları İbrahim'in Tanrı düşüncesi alanına nüfuz etmiştir: Tıpkı bu çoban ailesi gibi. İlk-göç eden kişi tarafından yürürlüğe konan fikir spekülasyonuna, kanıyla ve etiyle girmiş olan bu insanlara özgü esaslar, Kaldelilerin inanç gelenekleriyle güçlenmişti; böylece onların tanrılarının dehşet saçan varlığının parçaları da insanın mantığıyla Tanrı inancına dahil olmuş oldu; bunun şekillenmesi ve biçimlenmesi için şarkın Usiri'sinin, yani Tammuz'un ve Adonay'ın, yani Melkisedek'in ve onun soyundan Sihemlilerin sarsak oğlu ve koyun çobanının katılmasıyla fikir ve renk katılmıştır. Bir zamanlar Savaş Narası olan adını, peltek bir dille hoş ve güzel dudaklardan çıkararak kulaklarımıza ulaştığını duymamış mıydık? Bu isim, onun çöldeki esmer tenli oğullarının ifade ettikleri şekilde idi, kısaltmalar ve yaymalarla Kenan ve halka özgü bir ağızla ilişkilendiriliyor ve yükselen seslerle, tarifi mümkün olmayan şekilde onu yaşatmaya çalışıyorlardı. Çünkü çok eski zamandan beri buraya 'Be-ti-Ya', 'Ya'nın Evi' denilmiştir, bu da 'Beth-el', yani 'Tanrımn Evi'nden başka bir şey değildir; bu da, Yasa Koyucunun zamanından önce Sinear'a göç etmiş

olan Amurru ahalisinin özel isimleri olduğunu da kanıtlamaktadır, bunların içinde 'Yahve'[a] ona aidiyeti göstermektedir, –evet, daha İlk-İbrahim Yedi Kuyu mukaddes mekânındaki ağaca, 'Yahve el olam', 'Yahve bütün zamanların Tanrısıdır' adlarını vermişti. Bu isim, yani Yahu, Bedevi savaşçılara ilave edildiyse de, daha farklı, temiz ve yüce bir simge olarak İbrahim'in yolunda olanların, Ebreerlilerin sembolüne dönüştü; böylece Yakup, Yabbok'taki o zor gecede bu ismi aldı ve onaylattı...

Elifas

Lea'nın kuvvetli oğulları olan Şimon ve Levi gibi insanlar için, babalarının cesur ve haydutlara özgü bu ismi aynı zamanda gökyüzünden de elde etmiş olması, sinsice gülümsemeleri için bir sebep olabiliyor. Çünkü Yakup savaşçı birisi değildi. İlk-Abram'ın yaptığı şeyleri yapacak bir adam olmamıştı asla, şarkın askerleri, Elam'ın, Sinear'ın, Larsa[b] ve Dicle'nin öte tarafındaki yerlerin yığın yığın orduları, büyük haraç ve cizye almak için Ürdün diyarına hücum ettiklerinde, oradaki şehirleri yağmaladıklarında, Sodom'un Lut'unu esir alıp götürmüş olduklarında, o evlerinde doğmuş birkaç yüz uşak ve etrafta yaşayan aynı inançtaki cemaat ve akrabalarıyla El-berit, yani en yüce halkla birleşme kararı almış ve onlarla birlikte hızlı adımlarla Hebron'dan sefere çıkmış ve önlerinde ilerleyen Elamlılara ve Goyimlilere yetişmiş ve onların artçı birliklerini darmadağın ederek birçok esiri kurtarabilmiş ve Lut'un bir sürü ganimetle ve zaferle evine geri dönmesini sağlayabilmişti. Hayır, buna benzer şeyler Yakup'un işi değildi, böyle bir durumda elinden hiçbir şey gelmezdi. Ve Yusuf, eski ve sevilerek anlatılan bu hikâyeye sözü getirdiğinde, Yakup sakin bir şekilde bunu kendisinin

[a] Yahve (Yahovah, Jahovah): Yahudilikte İsrailoğullarının koruyucusu, yöneticisi ve yönendiricisi olan yüce varlık –yn.

[b] Larsa: Mezopotamya'da –"yerle göğün arasındaki ev" anlamına gelir– şehir –yn.

yapamayacağını söylemişti. Kendi ifadesine göre o, "böyle bir şeyin olmasını istemezmiş" oğluyla ilgilenmeyi tercih edermiş, Tanrının isteği üzerine Lut'u kurtarmayı Şimon ve Levi'ye bırakırmış; ama eğer onlar, bu fırsattan yararlanarak dehşet saçan çığlıklar atarak aya tapanlar arasında bir katliam yapacak olurlarsa, yüzünü bir peçeyle örtüp şöyle söylermiş: "Benim ruhum sizin önerilerinize uymuyor!" Çünkü bu ruh, yumuşak ve ürkek idi, şiddet uygulanmasını reddediyordu, birisine acı ve ıstırap vermekten kaçınıyor ve titriyordu, çünkü erkeklik cesaretinin hezimete uğramasıyla ilgili anıları çoktu –böyle fizikî açıdan aşağılanma durumlarında hemen ve sürekli olarak akıl devreye girip çeşitli çözüm yolları üreterek, ona bütün ağırlığıyla teselli edici ve haklılığını onaylayan yeni vahiylerin malum olmasını sağlıyordu ve sonunda işin içinden yine başı dik çıkıyordu; çünkü bu vahiyler de bizzat o sarsılmak bilmeyen derinliklerde oluşup ona ulaşmış oluyordu.

Peki, şu Esau'nun muhteşem oğlu Elifas'ın durumunda neler oldu? Elifas Hititli-Kenanlı karışımı bir kadından, Esau'nun çocuğu olarak dünyaya gelmişti; bu, Baal'e tapan bir kadındı ve çok eskiden Beerşeba'ya getirilmişti ve Rebeka bu kadım Bethuel'in kızı olarak anlatıyordu: "Onun kızı Heth ile yaşamak benim canımı sıkıyor." Yakup da Elifas'ın bunların içinden hangisine anne dediğini kesin olarak bilmiyordu; bu olasılıkla Elon'un kızı Ada idi. Her ne ise, İshak'ın on üç yaşındaki, erken gelişmiş bu torunu son derece şanslı ve kısmetli bir delikanlıydı: Aklı başında, sade, ama cesur, açıksözlü, yüce düşünceli, ruhu ve fizikî yapısı doğru ve düzgün; zarar görmüş olan babasına gururla ve sevgiyle bağlı birisiydi. Sadece bir ilişki onu canından bezdirmişti: Karışık aile ilişkisi ve inançla ilgili şeyler. Çünkü ruhunda en az üç değişik inanç çatışma hâlindeydi: Büyükanne ve babasının El elyon'u, ana tarafından sülalenin Baalim'i ve adı Kuzah olan fırtına ve oklar yağdıran ilahı, buna güneydeki dağlık bölge halkı, Seirim veya Edom ahalisi saygınlık gösteriyorlardı. Esau bunlarla çok eskiden ilişki kurmuştu ve daha sonra tamamen onların yanında yer almıştı. Rebeka tarafından yönlendirilen

ve insanın ruhunu ve kalbini inciten olaylardan birisi, bu delikanlının kalbinde korkunç bir öfke ve ıstırap oluşturmuştu; bu olay, gözleri rahatsız olan büyükbabasının karanlık çadırında olmuştu ve Yakup evi barkı terk edip gurbete gitmişti, işte bu olaya, çocuk yaştaki Elifas son derece üzülmüştü ve onun sahtekârlıkla kutsanmış amcasına duyduğu kin biraz da sürtüşmeye yol açmış ve hayati tehlike yaratmıştı: Körpe gücünü kullanıp onun üstüne atılmak istiyor gibiydi. Uyanık Rebeka'nın yüzüne karşı ve kutsallığı çalan bu hırsıza karşı evde hiçbir girişimde bulunulmamıştı. Ama Yakup'un kaçmış olduğu fark edilince, Elifas hızla Esau'ya gitti ve hainin peşine düşüp onu öldürmesini uygun bir dille söyledi.

Lakin lanetlenmiş Esau, alt dünyaya ilişkin kaderine çok üzülmüş ve kanlı gözyaşları dökmüş bu yüzden de zayıf düşüp çökmüş bir hâlde olduğundan, isteneni yapamayacak konumdaydı. Bu, aslında ona verilen ve onun yapması gereken bir iş olduğu için gözyaşı döküyordu. Olayları ve nesneleri, kendi durumunu görüp algılamak ona doğuştan verilmiş bir yargılama yetisiydi ve elini kolunu bağlıyordu, tıpkı bütün dünyada, bu kozmik dolaşımdaki burçlar tarafından bırakılan izlerin alınışı gibi. Babasının kutsamasıyla Yakup kesin kez 'güzel' ve dolunayın adamı olmuştu. Esau ise karanlıklar diyarının kara ayı, yani birisi güneşin adamı, diğeri yeraltı dünyasının adamı oldu, –alt dünya sınırsız zenginliklerle dolu olmasına rağmen, orada gözyaşı dökülüyordu. Daha sonra güneydeki dağlık bölgede yaşayan insanların arasına katıldı ve onların ilahlarına iman etti, çünkü ona yakışanı da buydu ve öyle de yaptı; nedeni ise güneyde aşağıdaki dünyaya ait bir düşünce ışığı bulunuyordu, ayrıca İshak'ın tam karşıtı olan erkek kardeşi İsmail'in göç etmek zorunda kaldığı çöl de oradaydı. Ama Esau çok daha önceden, Beerşeba'nın lanetini almadan önce, Seir halkıyla ilişkiler kurmuştu ve bu şunu kanıtlıyor ki, kutsamada ve lanetlemede söz konusu olan şey, onaylama hadisesidir; onun yeryüzündeki rolünün adı, karakterinin çok uzun zaman önce saptandığını ve kendisinin de bu karakterin gerektiği rolün tam anlamıyla bilincinde olduğunu ispat ediyor. O açık arazide oradan

oraya bir konuk gibi dolaşan avcı olmuştu, Yakup'un tam tersine; Yakup çadırda yaşıyordu ve aya tapan bir kişiydi, –o erkeklere özgü vücut yapısına ve doğasının özüne uygun olarak avcı olmuştu. Ama yanılgılar oluştu ve onun aklındaki mitolojik-şematik gelişme sağlanamadı, güneş yanığı teniyle aşağı dünyanın oğlu olarak üstlendiği role uyacak duygunun ve bilincin ona ancak avcılığı meslek edinişiyle nail olduğu kabul ediliyor. Tersine –hem de tam tersine– o bu mesleği, şemaya karşı mitolojik eğitim ve ona bağlılıktan kaynaklanan bir yaklaşımla seçmişti. Yakup'a kıyasla onun davranışı böyle anlaşılıyor – onun kaba saba yapısma rağmen – o bunu yapmak için hep hazırdı, – işte böyle, tekrarlama ve şu andaki durum, – zaman sınırlaması olmayan bir durum – Kabil'in Habil'e olan ilişkisindeki durum gibi ve bu son durumda Esau, Kabil'inkine benziyordu: Onun şahsında artık kardeşi olarak yer almıştı, yeni dünya hukukunun yana çekilip selama durduğu bir olguydu bu, ama o kendisini iyi hissediyor ve ana soyundan ilk başta yer alan atalarının yaşadığı zamanda bu delikanlının, en küçükleri olan bu genç adamın gönlünü, insanlığın derin yaklaşımının kaplamış olduğunu biliyordu. Evet, mercimek yemeğiyle ilgili bildiğimiz şu hikâye, gerçek bir olaydan kaynaklanmış ve sonradan kaydedilmiş değilse, kutsama sahtekârlığının mazur gösterilmesi için bu gerçeğin ilave edilmiş olduğu kabul ediliyordu (Yakup hâlâ neden bunun doğruluğuna inanabilsin ki), Esau'nun görünüşte bir çılgınlık eseri olarak bu tür duygular içinde oluşuna açıklık getirmek iyi olurdu: O, erkek kardeşinin kendisine ait olan ilk-doğan hakkını satın alarak, en azından daha genç oğlan çocuğuna duyulan sempatiden bir parça kendisi de yararlanmak istemişti.

Kısacası, bu kızıl tenli, kıllı vücutlu Esau ağlıyordu ve takip edip intikam alma konusuna kararlılıkla sırt çevirmişti. Habil ve kardeşindeki öldürme olayını ve buna benzeyen bu hadiseyi uç noktaya götürmek istemiyordu. Ama daha sonra Elifas yalvarıp yakararak veya hararetle bunun yapılmasını rica edince Esau, kutsanmış insanı yakalayıp öldürme işine hiç karışmayacağım söyleyerek gözyaşları içinde özür dileyip eliyle reddetti. Çünkü yeğenin, yani

bir kardeş çocuğunun, amcasını öldürmesi, ıstırap veren şemanın insanın içini rahatlatacak bir ihlali anlamına geliyordu ve tarihî olana yeni bir başlangıç oluşturuyordu; buna göre bu hadise daha sonra Elifas'ın oğlan çocukları için bir emsal teşkil edecekti, ama onun üstleneceği bu Kabil-rolü neyse ki son anda gerçekleşmedi.

Böylece Elifas, babasının yanında bulunan beş veya altı kişiyi topladı ve onları Edom diyarına giderken babasına refakat etmekle görevlendirdi ve hepsini, saraydaki depoda bulunan içi boş kamıştan yapılmış, üst kısmında birer demet kıl tepelik ve çok tehlikeli, keskin uç kısmı olan uzun mızraklarla donattı; İshak'ın ahırlarından alaca karanlıkta aldığı develeri getirtti ve güneş doğmadan, Rebeka'nın aldığı önlem sayesinde, Yakup iki köleyle birlikte develerle yola koyuldu; yiyecekleri vardı ve değiş tokuş yapabilecekleri malları yeterliydi; böylece intikam alıcılardan uzaklaşmış oldular.

Ama Yakup onların kendisine doğru yaklaştıklarını açıkça sezinlediğinde bütün benliğini saran o korku dolu anları, hayattayken hiç unutmadı. Başlangıçta, atlıların fark edilmediği zaman, kendi kendini teselli etmeye başlamıştı: İshak onun oradan uzaklaştığını biraz erken fark edip onun peşinden giderek yakalayacaklarını düşünmüştü. Ama o, Esau'nun oğlunu iyice fark edip tanıdıktan sonra, durumun ciddiyetini kavramış ve ümitsizliğe kapılmıştı. Hayat ve ölüm için bir kaçış başladı –tek hörgüçlü, püsküllerle süslü develer boyunlarını iyice öne doğru uzatmış ve hırıltılı sesler çıkararak bütün güçleriyle koşuyordu. Elifas'la adamlarının bindikleri develerde, Yakup'unkiler gibi çok yük olmadığından daha hızlı yaklaşıyorlardı; hayatı onun daha ileriye kaçışına bağlıydı. İlk mızraklar üzerinden uçuşup geçtikleri anda, neredeyse eriyip bitecek gibi oldu, teslim bayrağını çekti, adamlarıyla birlikte develerinden indiler ve boş ellerini yukarı kaldırarak kendilerini takip edenleri karşılamak üzere beklediler.

Sonunda Yakup'un hayatında şerefini etkileyen bir şey meydana geldi ve keşke bunun yerine duygusal hayatımla ilgili başka bir şey

olsaydı diye aklından geçirdi. Bu, adi bir korkaklık olarak değerlendirilmemesi gereken bir olaydı, yaşaması gerektiği için böyle yapmak zorunda kalmıştı, ne olursa olsun hayatta kalmak istiyordu, –şunu da ciddi olarak hatırlamak zorundayız onun üzerinde İbrahim'den gelen bir kutsama mirası vardı – elindeki kılıçla tepesinde bekleyen ve öfkeden kıpkırmızı kesilen yeğeni bu gence, gözyaşları dökerek birkaç kez yalvarıp onu yumuşatmaya çalışmış ve kendi onurunu ayaklar altına almıştı, binlerce kez özür dilemiş, onun gururunu okşayacak güzel sözler söyleyerek yatıştırmaya çalışmıştı, tek kelimeyle, böylesine basit bir neden yüzünden bu denli zahmete katlanmanın ve bu perişan kişiye kılıç çekmenin yararlı bir şey olmadığını söylemişti. Böyle yaptı. Çocuğun ayaklarını öptü, elleriyle kumları alıp havaya fırlattı ve kendisini kumların altında bıraktı, hiç ara vermeden, en etkin sözlerle, yeminler ederek onu ikna etmeye çalıştı, nasıl da blöf yapıyordu korkmadan, ağzından güzel sözler nehir gibi çağıldayıp akıyordu, amacı sadece bu çocuğun duygularını etkileyip kötü niyetinden vazgeçirmekti ve bunu da başardı.

O bu sahtekârlığa başvurmayı istemiş miydi? Bu onun bulup uyguladığı bir sahtekârlık olayı mıydı? Eğer bununla ilgili en küçük bir işaret varsa, bu onun içinde bir yerlerde gizlenmiş olmalıydı! Annesi, büyükannesi, gerekli her şeyi düşünmüş, ona olan haddinden fazla sevginin verdiği zafiyetle, bu planın uygulanmasına engel olmak ve Yakup'u bütün güçleriyle korumak istemişlerdi, bu tehlikenin onun için ne kadar büyük ve korkunç olduğunu bildirmişlerdi; İshak'ın her şeyi bulup ortaya çıkaracağını ve sadece kendisine değil bu kurnaz ve becerikli Rebeka'ya da lanetler yağdıracağını söylemişlerdi. Ama projesinin başarıya ulaştığı zaman da, kendisinin, ilk doğan kardeşinin önünde başı dik olarak duracağını da biraz ümitsizce ama yine de iddialı bir şekilde onlara belli etmişti! Bunu severek, memnuniyetle ve şımarık bir edayla yapmıyordu, ah, asla, aksine titreyerek ve utanarak oğlak etinden hazırlanmış yemeği ve şarabı alarak Esau'nun bayramlık elbisesini giymiş bir hâlde, bileklerinin etrafına ve boynuna doladığı pösteki parçalarıyla,

muhterem babasının bulunduğu odaya girmişti. Sıkıntı ve korkudan her yanını tepeden tırnağa ter basmıştı ve İshak kendisine kim olduğunu sorduğunda, elleriyle dokunup kokladığında sesi boğazında tıkanıp kalmıştı –oysa Rebeka ona Esau'nun kullandığı kır çiçeklerinin parfümünü de sürmeyi unutmamıştı. Bir sahtekâr, o! Daha çok, o, kadının hilesinin bir kurbanıydı, yılanın dostu Havva tarafından baştan çıkarılmış Âdem idi! Ah, Elifas, zavallı çocuk, ömrün uzun olsun, uzun yıllar, yüzyıllar ve hatta daha da uzun yıllar yaşa! Kadınların kuracakları tuzaklara düşme bir daha! Yakup bu hadisede tökezlemişti, artık onun işi bitikti. Kutsanmış birisi miydi o? Birincisi, bu nasıl bir baba kutsamasıydı, aldatarak kendi iradesi ve arzusu hilafına da olsa bunu kurnazlıkla elde eden kişiye ne demeli! O bununla değerlendi mi? Etkisi oluyor mu? (Ama o, kutsama kutsamadır diyordu ve buna bütün ağırlığı ve nüfuzu ile sahip olduğuna inanıyordu, ama Elifas'ı şaşırtmak için böyle soruyordu.) İkincisi ise Yakup, bu yanlış işlemden dolayı yararlanmış olduğunu gösteren bir tavır gösterdi mi, evinde kutsallık taşıyıcısı olarak havalar attı mı ve Esau Efendisinin ayağını kaydıracak bir şeyler yaptı mı? Ah, hepsi boşuna, tam tersi oldu! Gönüllü olarak meydanı erkek kardeşine bıraktı; pişmanlık duyan Rebeka ise kendi eliyle onu evden sürüp çıkardı, hiç bilip tanımadığı gurbet ellerine bir daha hiç dönmemek üzere çekti gitti, sürgün edildi, doğrudan alttaki dünyaya, onun diğer yarısı ise ağladı, ağladı! Onu Elifas kılıcının keskin yüzüyle vurup öldürmek istiyordu, –bu salına salına uçan erkek güvercin, muhteşem görünüşlü bu genç dağ boğası, tablolar kadar güzel bu antilop tekesi? Tanrı Nuh'tan dökülen insan kanını yeniden istediğini söylemişti, ama artık bugün Kabil ile Habil'in yaşadıkları zaman değildi, bu memlekette kanunlar hükmediyordu, onların zedelenmesi ve ihlali Elifas'ın asi ve genç şahsı için son derece büyük bir tehlike yaratmaz mı? O hâlde bunu dayısının yapması daha yerinde olurdu, eğer o ortadan kaldırılacak olursa, kimsenin kendisini tanımadığı bir memlekete gitmesi kolay olurdu ama, şans eseri bu Elifas için çok zor olurdu çünkü annesi Heth'in

çocukları arasında saygı duyuluyordu, elini kana bulamaktan çekmişti ve ruhu da bu kötülük girişiminden ırak kalmıştı...

Böylece Yakup'a saçma sapan, korkudan yalvar yakar olan konuşmaları sular seller gibi akıyordu ve Elifas sadece buna şaşırıp kalmıştı ve kafası lakırdı tufanı içinde karıncalanmaya başlamıştı. O karşısında kahkahalar atan bir haydut bulacağını umuyordu ama karşısına bir zavallı çıktı, onun aşağılanması ise Esau'nun onurunu yeniden yüceltmiş görünüyordu. Elifas iyi kalpli bir çocuktu, tıpkı babası gibi. Ruhunu derhâl ateşli bir duygu sardı, öfkenin yerine iyilikseverlik geldi ve amcasını korumak istediğini bildirdi, bunun üzerine Yakup sevinçten ağladı, Elifas'ın elbisesinin eteklerini, ellerini ve ayaklarını gözyaşları içinde öptü öptü. Hafif bir tiksinti ve utanç, bu kaba saba insanın içinde birbirine karıştı. Bu dönüşük ruh yapısına biraz kızdı ve göçmenlerin yüklerinin kendisine teslim edilmesini istedi, bunlar Rebeka'nın dayısından gizlice aşırdığı ve Esau'ya ait eşyalardı. Yakup bu kararı akıcı bir dille teyit etmek istedi ama Elifas ona küçümseyerek bağırdı ve onun her şeyinin yağmalanmasını istedi ve gerçekten ona çıplak bir yaşamdan başka hiçbir şey kalmadı: Altın ve gümüş kaplar, şarap ve zeytinyağı dolu testiler, malakit ve akikten boyun halkaları ve bilezikler, tütsüler, ballı şekerler ve annesinin onun için dokuduğu ve ördüğü her şeyi yükletti –her şey Elifas'ın ellerine teslim edildi; hatta avludan gizli gizli kaçan köleler ve içerden atılan mızrakla omzundan yaralanan birisi de dahil hayvanlarıyla birlikte takibe gelenlerin peşine takıldı– ve sonunda Yakup tek başına semerinde içi su dolu birkaç testiyle doğuya doğru karanlık bir yola çıktı, kim bilir, onun içinden neler geçiyordu.

Büyük Başkaldırış

O hayatını kurtarmıştı, çok değerli olan Tanrı ve gelecek için hayırlı olan kutsal müjdeler bahşeden hayatını kurtarmıştı –bunun yanında altının ve akik taşlarının ne değeri olabilir ki? Burada her

şey sadece yaşam içindi ve genç Elifas, aslında onu kışkırtandan daha sert ve daha ateşli tepki gösterdi, ama bu neye mal oldu! Sadece yol eşyası –erkeklik şerefi nerede kaldı; hiç kimse Yakup'tan daha çok aşağılanmadı, o tüyleri yeni çıkan bir adamın karşısında mızıldanıp durdu, yüzü gözü gözyaşlarıyla bulaşan tozlarla tamamen değişik bir hâl almıştı. Peki, ya sonra? Böyle bir onur kırıcı olayın sonrası ne oldu?

Hemen sonra veya bundan birkaç saat sonra, akşamleyin, yıldızlar parıldarken, Luz denilen bir yere vardı, bütün bu bölge onun için çok yabancıydı ve hiçbir yeri bilmiyordu, –burası, taraçalanmış ve üzerinde bağların bulunduğu bir tepenin yamacındaydı ve manzarası güzeldi. Köyün birkaç evi, içinde patikaların bulunduğu bu yamacın yarısına kadar olan kısmında yer almıştı ve bunlardan birisinin içinden birisi, bu zavallı yolcuya seslendi, orada geceleyebileceğini söyledi, böylece fırtınalı ve bağırtılarla geçen hadiseden sonra o çok şaşırmış bir hâlde utanç duyduğu inatçı devesini tepeye doğru sürdü. Evin etrafını çeviren kerpiç duvarın dışındaki kuyuda hayvanını suladı ve kendisi de yıkandı, uğradığı rezaletin yüzündeki izlerini yıkayıp temizledi ve keyfi oldukça yerine geldi. Kendisini bir dilenci gibi hissettiği için davet eden Luz halkının bu çağrısına icabet etmekten kaçındı ve sahibi olduğu tek şey olan devesinin yularını tutup o yöreden, tepenin en üstündeki düzlüğe çıktı, oralara, yani bu güzelim yerlere daha önceden tam zamanında gelemediği için de üzüldü. Çünkü halka şeklindeki kutsal taş, Gilgal* denilen buranın bağımsız bir yer olduğunu simgeliyordu ve şu yol kesen haydut, genç Elifas buraya adımını atmış olduğu takdirde ona hiç kimse fenalık yapamazdı.

Gilgal'ın ortasında çok özel bir taş vardı, kömür gibi siyah ve koni şeklinde, dik duran ve gökyüzünden düştüğü sanılıyordu ve içinde yıldızların güçleri bulunuyordu. Onun dış görünüşü erkeğin üre-

* Gilgal (Galgala): Filistin'de yeri kesinlikle belirtilmeyen kasaba, Eriha yakınında Ürdün ovasında –yn.

me organına benzediği için, Yakup ellerini ve gözlerini dini bütün bir içtenlikle yukarı kaldırdı ve kendisini daha da güçlü hissetti. İşte burada geceyi geçirmek istedi, gündüz oluncaya ve geceyi yeniden gizleyinceye kadar. Yastık olarak bu halkadaki taşlardan birisini seçip adı. "Gel" dedi, insanı rahatlatan ihtiyar taş, "şu huzursuz insanın başını bu gece yüksek tut!" Taşın üstüne başındaki poşuyu yaydı, uzandı, başını gökyüzünden gelmiş olan bu üreme organına benzeyen taşa doğru çevirdi, yıldızları seyretti ve uyuyup kaldı.

İşte orada yüce bir şey oldu, orada başından bir olay geçti, orada gerçekten gecenin tam ortasında, derin bir uykuya daldıktan birkaç saat sonra başı rezil edilmiş olan durumdan sıyrılıp yüce ve ulvi bir görünüşe büründü; yüzünde, ruhundaki kraliyet ihtişamının ve Tanrıya ait olan muhteşem gizli duyguların hepsi birlikte belirmişti ve gördüğü bu rüyada alçaltılmışlıktan kurtarılmış bir ifadeyle, teselli ve destek bulmuş olmanın mutluluğuyla gülümsüyordu... O yerler bu rüyada yoktu. Rüyada iken bile başını taşın üstüne koymuş, uyuyordu. Ama gözkapakları sonsuz nurun ışıltısını içeriye geçiriyordu; o bu nurun içinden şunları görüyordu. Babil'i görüyordu, yer ile gök arasındaki göbek bağını görüyordu, Yüce Makama çıkan merdiveni, sayısı bilinmeyen ateşli ve geniş yıldızlar âleminin bekçileriyle dolu basamakların dev gibi bir rampayla yükseldiği en üstteki mabedi ve Tanrının mukaddes makamını görüyordu. Onlar ne taştan ne de ahşaptan, ne de yeryüzünde bulunan herhangi bir maddedendi. Onların kor gibi yanan maden cevherinden ve yıldızların ateşinden yapıldığı görünüyordu; onun yıldız parıltısı, ölçüsü bilinmeyen boyutlarda yayılarak yeryüzünde kaybolup gidiyor, enine ve boyuna ve yüksekte muhteşem bir nurla gözleri kamaştırıyordu, buna gözleri açık olarak bakmak olanak dışıydı, dayanılamazdı; ancak gözkapaklarını kapayarak görmek mümkündü. Kuş tüyü kaplı vücutlarıyla insanımsı hayvanlar, genç kız yüzlü, başları taçlı ve kanatlı inekler hareket etmeden gözlerini ileriye dikmiş vaziyette her iki tarafta duruyorlardı ve onların altlarına kıvrılmış ayaklarının arasındaki yer, maden cevherleriyle kaplıydı ve onların içinde kutsal sözlerle uyarılar pırıldı-

yordu. Geviş getiren boğa ilahlar, alınları etrafında inci dizileri, kulak deliklerinin üstünden şerit şeklinde geçip aşağıdaki kıvrık sakallarına doğru, avurtlarının üzerinden iniyordu, başlarını dışarıya doğru döndürüp uzun kirpikli huzur dolu gözlerle uyumakta olan adama bakıyorlardı, –bazen de kuyrukları üstünde oturan ve alev kırmızısı kıllı göğüsleri olan aslanlar devreye giriyordu. Dört köşe şeklindeki açık ağızlarıyla kükrüyormuş gibiydiler ve küt burunlarının üstündeki tüyler bu sırada dik dik oluyordu. Hayvanların arasında ise yüksek rampa boyunca hizmetçiler ve haberciler vardı; bunlar basamaklardan bir yukarı bir aşağı ama çok yavaş bir edayla inip duruyorlardı; orada bu yıldızlar âleminin düzeni mutlu bir şekilde görülüyordu. Onların vücutlarının alt kısımları elbiselerle örtülmüştü, elbiselerin üzerinde sivri uçlu harfler vardı ve bu göğüsler, bebekler için çok yumuşak, ama erişkin kadınlarınkine göre ufak ve çok düzgündü. Başları üstünde elleriyle etrafından tuttukları tepsiler vardı veya kıvrık kollarında bir tepsi taşıyorlardı ve bu tepsinin üstüne parmaklarını koyuyorlardı; ama pek çok harp ve flüt sesi etrafı sarmıştı ve davullar, trampetler çalıyordu, onların arkasından şarkı sesleri, tiz, metalik titremeli bir tınıyla etrafı dolduruyordu ve el çırparak buna tempo tutuluyordu. Böyle dalgalı ritimlerle ve tempolarla bir aşağı bir yukarı yükselen sesler, ince bir şerit şeklindeki ateşten kemerin bulunduğu sütunlu ve yüksek çatılı Yüce Makamın büyük kapısına kadar geliyordu. Bu sütunlar altın tuğlalardan yapılmıştı, at ayaklı gövdeleri pullu hayvanlar ön tarafta, kartal pençeli hayvanlar arka tarafta bulunuyordu; ateşli geniş kapının yan taraflarındaki kiriş direklerinin alt kısımları boğa ayakları üzerinde idi, çok çıkıntılı taçları, kıymetli taşlardan gözleri ve avurtlarında kıvrım kıvrım sakalları olan boğalar vardı. Bunların önünde ise Yüce Makam tahtı vardı, ayakları altından, arkalıksız bir tabure şeklindeydi ve bunun arkasında ok sadağı ve yayıyla bir adam duruyordu, taçlı başlığının üzerinde kudret simgesi yelpaze-tolga taşıyordu. Üzerinde ay ışığından bir giysi vardı, püsküllleri küçük alev dillerindendi. Tanrının güçlü kolları son derece kasla kaplıydı ve bir elinde hayat simgesini, diğer elinde bir içe-

cek kâsesini tutuyordu. Sakalı mavi idi ve çok ince şeritlerle toplanmıştı ve yukarı doğru kavisli kalkık kaşlarının altındaki cemalinde gazap verici tehditkâr bir ifade vardı. Onun önünde, başının etrafında enli bir şerit tacı olan, vezire benzeyen ve tahtın hemen yanında bulunan bir hizmetliyi andıran birisi daha vardı, bu kişi Kudret Makamı Sahibinin cemaline bakıyordu ve düzgün eliyle yeryüzünde uyumakta olan Yakup'u gösteriyordu. İşte o zaman Kudret Sahibi başını öne doğru eğdi ve adaleli ayağını attı ve üst görevli hemen eğilip oturduğu tabureyi Onun altından çekti. Ve Tanrı ayağa kalktı tahtının önünde ve Yakup'a doğru hayat simgesini uzattı ve göğsüne bir nefes çekti, çok derin bir nefesti bu. Ve sesi son derece ihtişamlı idi ve sesi Tevrat'taki ayetleri makamıyla seslendiriyor, yükselen ve batan yıldızların musikisine karışıyor ve hep birlikte insan ruhunu rahatlatan bir uyumla etrafı sarıyordu. Ama O şöyle buyurdu: "Benim O! Ben Abiram'ın Yüce Efendisi ve İshak'ın ve Seninkilerin. Gözlerim çok uzaklardan seni muhabbetle görüyor Yakup; çünkü Ben, senin spermlerini yeryüzündeki toz taneleri gibi çoğaltacağım ve Benim en kutsal kulum olacaksın ve düşmanlarının büyük kapılarının sahibi olacaksın. Seni esirgeyip koruyacağım, nereye gidersen git ve uyumakta olduğun bu topraklar üstünde evine zengin olarak dönmeni sağlayacağım ve seni asla yalnız bırakmayacağım. Ben işte Oyum ve böyle istiyorum!" Böylece Yüce Rabbin gürleyen sesi yankılar bırakarak kayboldu ve Yakup uyandı.

Bu rüyada görülen bir cemal miydi yoksa bir başkaldırış mıydı! Yakup sevinçten ağlıyordu ve Elifas'ın hâline bakıp arada sırada gülüyordu, yıldızların altında taşlardan yapılmış dairenin içinde dolaşırken üstüne başını koyup böyle bir şeyi görmesini nasip eden taşı seyrediyordu. 'Tesadüfen karşıma çıkan burası nasıl bir yer!' diye aklından geçirdi. 'Gecenin serinliğinden ve heyecandan üşüyordu, ürperiyordu ve şöyle söyledi: "Haklı olarak böyle ürperiyorum, haklı olarak! Luz halkının bu yerle ilgili bilgisi pek azdı, gerçi onlar burasını bağımsız bir bölge yapmışlar ve bir Gilgal düzenlemişlerdi ama, bildiğim kadarıyla onlar çok az şey biliyorlar; burası yaşanan zamandı,

Muhteşem Kata açılan büyük kapı ve gökyüzüyle yeryüzünün göbek bağı burasıdır!" Bundan sonra güçlü ve onurlu bir şekilde, yüzünde gizli bir gülümsemeyle birkaç saat daha uyudu, ama gün ağarırken uyandı, ayağa kalktı ve aşağıya Luz'a gitti; tonoz gibi kabarık bir yerin önünde durdu, koyu mavi lapis taşlı bir yüzüğü kuşağının kıvrımından çıkardı, bunu Elifas'ın köleleri bulamamıştı. Yüzüğü fiyatının altında sattı, kuru yiyecekler ve birkaç testi zeytinyağı aldı, çünkü özellikle bu yağı niyet ettiği şeyi yapmak üzere, görevi yerine getirmek için almıştı. Doğuya doğru yola çıkmadan önce, rüya gördüğü makama çıktı, üzerinde uyuduğu taşı düzeltti ve bir anıt gibi dik olarak yerleştirdi, üstüne bolca yağ döktü ve bu sırada şunları söyledi: "Beth-el, Beth-el olsun bu yerin adı, Luz değil, çünkü burası yaşanan zamanın bir hanesidir ve Tanrı, Yöneticidir ve burada yatan aşağılanmış insana Kendisini gösterdi ve onun kalbini bütün ölçüleri aşacak derecede güçlendirdi. Çünkü O, harp sesleri içinde, benim spermlerimin toz taneleri kadar çoğalacağını ve adımın şerefle buralarda zafer kazanacağını, kesinlikle abartarak ve ölçüsünü kaçırarak söyledi. Söz verdiği gibi O benimle olacak hep, benim gurbet ellerde atacağım adımlarımı koruyacak; O, bana ekmek verecek, üstüme giyeceğim elbiseyi verecek ve benim İshak'ın evine sağlıklı ve salimen dönmemi sağlayacak, sonra O, benim Tanrım olacak ve başka hiçbiri; ve ben bana verdiği nimetlerden Ona her şeyimin onda birini vereceğim. Ve bütün bunların doğruluğu çıktı ve benim yüreğimi ölçüsü bilinemeyecek kadar güçlendirdi, işte bu yüzden bu taş, Onun için kutsal bir mabet olsun, buraya Onun için adaklar getirilsin ve ayrıca sürekli olarak tuzlanmış tütsüler yakılsın Onun burnuna ulaşacak. Bu Ona yapılan bir takdirdir ve saygıdır, bütün diğer ilahlara karşı ve Âlemlerin Sahibi, Tanrı kendi takdirine göre istediğini yapsın."

Esau

Acınacak bir delikanlı olan gösterişli Elifas'ın başından sadece bunlar geçti, Yakup'la kıyaslanınca, gururu kırılmış mağrur bir ki-

şinin kurbanı olmuştu, onun ruhundaki yedek hazinelerden Elifas'ın hiç haberi yoktu ve alçakça yaptığı işleri, oyun oynayarak kutluyordu, tıpkı bir küçük oğlan çocuğu gibi; işte bu çok hazin ve derin üzücü durumlarda vahiy geldi. Babasının başına gelenler, oğluyla yapmış olduğu hadiseden daha başka mıydı? Yakup'un konuşmalarında üstü kapalı olarak duyurmaya çalıştığı, Esau'yla olan karşılaşmasını anlatmak istiyoruz. Bu hadisede Peni-el'de yaşadığı korku veren gecede kendi adını nasıl zorla aldığını söylediğinde, Şimon ve Levi'nin buna bir parça gülümsemiş olmaları nedeniyle kendisine büyük bir başkaldırı yapıldığını fark etmiş ve yüreğine büyük bir dert inmişti. Ve bu ismin sahibi olarak, yani bir zafer kazanmış olarak, erkek kardeşine gitmişti –her türlü alçaltıcı harekete karşı, yani kaçınılması mümkün olmayan o olaya karşı, karşılaşmadan önce kendisinin duyduğu korkunun verdiği onursuzluğa karşı iyi donanımlı olarak. Bu karşılaşmada ikiz kardeşlerin dengeli olmayan özellikleri, konuşmalarda gün ışığına çıkmıştı.

O, Esau'nun ona nasıl bir ruhi durumla yaklaştığını bilmiyordu, bu ilişkinin bir açıklamasının yapılması kesinlikle gerekli göründüğü için, habercilerle onun gelişinden haber almıştı. Haberciler aracılığıyla öğrendiği şey, onun dört yüz kişilik bir ordunun başında geliyor olmasıydı, –bunun, onun yapacağı alçaltıcı yağ çekmelerin etkisinden çok, bir şereflendirme olacağını sanıyordu, ama onun sonunda tehlikeli bir duruma dönüşeceğini beklemiyordu. Önlemlerini almıştı. En çok sevdiği kişi olan Rahel'i ve onun beş yaşındaki oğlunu en arkadaki yük hayvanları arasında gizlemişti, Lea'nın çocuğu olan kızı Dina'yı az kalsın havasızlıktan öleceği bir sandığın içine sokmuştu ve diğer çocukları da annelerinin arkasında sıralamıştı; kumalar ise çocuklarıyla birlikte en öndeydi. Önlerinde çobanların sürüp götürdükleri hediye hayvanlar kademeli olarak ilerliyordu, iki yüz adet keçi ve teke, koyun ve aynı sayıda koç, otuz adet yeni doğmuş deve yavrusu ve anaları, kırk dana, yirmi adet dişi eşek ve sıpaları. Bunları ayrı ayrı gruplar hâlinde gönderiyordu ve aralarında mesafe bıraktırıyordu; Esau'nun her bir sürüyle karşılaştığında soru yönelt-

mesini ve cevap olarak da bunların kendisine sunulan hediyeler olduğunu öğrenmesi için yapmıştı, yani kul ve köle olan Yakup'tan Efendisine verilen hediyeler. Öyle de oldu. Her ne kadar Seir dağlarında güneş doğarken Esau'nun fikir dünyası, evine geri dönen bu insana karşı karışık, çift anlamlı ve kendisinin de açıklayamadığı düşünceler içinde olsa da, Yakup'u yirmi beş yıl sonra ilk kez yeniden karşısında gördüğünde, genel olarak keyfi son derece yerindeydi.

Yakup, karşılaştığı bu neşeli hâlin neden olduğuna bir anlam veremedi ve onu son derece canı sıkılarak algıladı ve bu ânın korku verecek bir durum yaratmadığını da hemen kavradı, Esau'nun beyinsizce sadakatine karşın, nefretini gizlemeye çalıştı. Onun yaptıklarını asla unutmamıştı... Rebeka'nın ikiz çocukları o sırada elli beş yaşlarındaydı, –birisi 'narin bir ihtiyar', öteki ise 'dikenli bir çalı' gibiydi, onlara çocukken, Hebron ile Beerşeba arasında iken de böyle söylerlerdi. Ama bu 'narin ve düzgün tenli' Yakup, o zamanlar çocukluğunu ötekiler gibi yaşamadı, dindar, düşünceli ve içine dönük bir yapısı vardı. Ama şimdi Yakup, pek çok şey yaşamış ve deneyimliydi, görmüş geçirmiş tam bir erkekti, hikâyeleri şeref dolu, temkinli ve kendisinden beklenen iyilikle doluydu, –buna karşılık Esau'nun saçları da ağarmış tıpkı erkek kardeşi gibi, ama hâlâ boş fikirli ve anlamsız, köpek gibi ulumayla hayvani bir delileşme arasında gidip gelen tabiatı hâlâ üzerindeydi ve yüzünde de hemen hemen değişiklik yoktu; bizim bu genç yoldaşımız zamanın akışı içinde fizyonomik bir olgunluğa da ulaşmıştı, sakalı ve bebek yüzünde birkaç kırışıklık vardı, sakallı ve kırışık bebek yüzlü birisiydi, bunun dışında yeni bir şey algılanmıyordu.

Yakup'un kulağına gelen ilk ses, Esau'nun çaldığı flüt sesiydi, bunu çok eskiden beri tanıyordu, bir sıra çeşitli uzunluklarda kamıştan yapılmış ve birbirlerine şeritlerle bağlanmış bir müzik aletiydi bu –Seir dağlarında yaşayanların hoşlandıkları enstrümanlardan birisiydi, belki de kendilerinin icat ettikleri bir enstrümandı, bunu Esau onlardan o zamanlar almıştı ve etli dudaklarıyla bunu çok sanatkârca çalmasını biliyordu. Yakup için bu alelade seslen-

dirmenin verdiği huzur atmosferi aptalca ve beyhude bir şeydi, alttaki dünyaya ait güneydeki topraklarda duyulan ve oraya ait olan bir Tu-rü-li idi, ondan eskiden beri nefret ederdi, ne zaman bu sesi kulaklarıyla duyacak olsa içinde nefret duyguları yükselirdi. Ayrıca Esau dans da ediyordu. Dudağında üflemeli çalgısıyla, sırtında oku ve yayıyla, baldırlarının etrafında dolanan bir parça deri postuyla, bunun dışında üstünde giysi yoktu zaten buna da gerçekten ihtiyacı yoktu, çünkü vücudu kıllarla öyle kaplıydı ki, omzunun koyun postu gibi gri-kızıl uzun tüylü kılları aşağılara doğru sarkıyordu, açık arazide yalın ayak kendi adamlarının ve erkek kardeşinin grubunun karşısında, sivri kulakları ve bıyıksız üst dudağının üstündeki yassı burnuyla hoplayıp zıplayıp dans ediyordu, oflayıp pufluyor, el sallıyor, gülüyor ve gözyaşı da döküyordu; öyle ki Yakup, küçümseme, utanç, acıma ve nefret içinde kendi kendine düşüncelere dalıyordu, tıpkı 'Her Şeye Kâdir Olan Tanrı!' gibi!

Zaten o da şiş kalçasının müsaade ettiği kadar kıvrılan elbisesini alelacele sürükleyerek müzik yapan bu tekenin yanma doğru gitmek için devesinden inmişti ve daha yoldayken uyması gereken kuralları ve katlanacağı rezillikleri öğrenmiş ve geceleyin elde ettiği zafere hiçbir şekilde leke sürdürmeden onun yanında bulunacaktı. Ağrılarına rağmen, yedi kez yere kapandı, ellerini eğik başının üstünden kaldırıp yeniden Esau'nun ayaklarının bulunduğu yere koyarak alnını da yere değirdiriyordu, bu sırada elleri erkek kardeşinin uzun tüylerinin kapladığı dizlerine de temas ediyor, hayır dua ve lanetlemeye rağmen Esau'nun himmetini kazanmak, onun şiddet ve hiddetini alt edip hiçbir şey yapamayacak hâle getirmeye ve barışmaya çalışarak ağzında sürekli şu sözleri tekrarlıyor: "Efendim! Senin kulun ve kölen!" Ama Esau sadece barışmış gibi davranmakla kalmadı, aynı zamanda beklenenden daha da kibardı ve bunu ona da gösterdi; çünkü erkek kardeşinin memleketine, evine geri dönüşüyle ilgili haberi aldıktan sonra onun durumunda genel olarak ve belli belirsiz bir heyecan dalgası meydana geldi; bunun karşılaşmalarından az önce duygulanmanın kolayca öfkelenmeye

dönüşeceği de beklenebilirdi ama böyle olmadı. Kuvvetli kollarıyla Yakup'u tozların içinden kaldırdı ve onu yüksek sesle hıçkırarak kıllı göğsüne bastı ve şapırtılı bir şekilde onu yanaklarından ve dudaklarından öptü, öyle ki öpülen kişiye bunalım geldi. Buna rağmen, kısmen belirsizliğin ve korkunun verdiği gerilim nedeniyle, kısmen de zaman, hayat ve insanın kaderine ilişkin çok genel durumlardan ve sinirli bir şekilde ama yumuşak davranmadan dolayı o da ağlıyordu. "Kardeş yüreği, kardeş yüreği" diye sözler dökülüyordu öperken Esau'nun ağzından. "Her şeyi unutalım! Kin ve garez artık unutulsun!" –korkunç bir iyilik ve yücelik ifadesiydi bu, Yakup'un gözyaşlarını derhâl dindirdi, ama onlar içine akmaya devam etti –sonra hemen sormaya başladı, yani kalbinde yer alan asıl soruyu yöneltti: Önden gelen sürülerle ne demek istediğini, daha sonra ise Yakup'un arkasındaki develerin üstündeki kadınları ve çocukları sordu. Bunun üzerine onlar da indiler, önce kumalar ve çocukları, kıllı adamın önünde eğilerek selam verdi, sonra Lea ve altı çocuğu, en sonunda da tatlı bakışlı gözleriyle Rahel ile arkadaki Yusuf onunla tanıştılar ve Esau her birisinin adı söylenirken dolgun dudaklarını flütünün bağı üzerinde dolaştırıyordu, çocukların sağlıklarını övdü ve avratların göğüslerine ve Lea'ya, hayranlık ifadesiyle, sürekli olarak iltihaplanan gözlerine sürsün diye Edom'a özgü bir merhem sundu. Lea buna yüreğinde öfke duyarak, ayak parmakları üzerinde yükselerek onu öptü ve teşekkür etti.

Kardeşler arasında dışarıda yapılan bu anlaşmada zorluklar vardı. Her ikisi de konuşmalarında çocukluklarıyla ilgili sözler aradılar ve güçlükle de buldular; çünkü Esau, Seir ahalisinin kaba saba lehçesiyle konuşuyordu, bu lehçe onların çocukluklarının geçtiği bölgede Sina çölünde konuşulan ve Midyan ağzından farklıydı, Yakup, Naharayim bölgesinde Akadça konuşmaya alışmıştı. Her ikisi, bol bol mimik kullanarak anlaşabiliyorlardı, ama bu besili sığır sürüsü konusunda Esau merakını giderecek konuşmalar yaptı; bu zengin hediyeyi kabul etmek için nazlandıysa da, Yakup bunu sadece Efendisinin affına mazhar olmak dileğiyle sunduğunu kibarca söyledi.

Bu kadar mal mülk ve benzerleri, katlanılan zahmetlere karşı, kayıtsızca nazlanma tavrına son verdi. "Ah, kardeş yüreği, boşuna zahmet etmişsin!" diye seslendi. "Senin olsun, onlara sen bak ve sende kalsın, sana onları iade ediyorum; eskiden, çocukken yaptığımız bu pis yaramazlığı unutmak ve acıları dindirmek için benim bunlara ihtiyacım yok, ben kaderime boyun eğdim ve hayatımdan memnunum. Biz bu aşağı dünyalıların günümüzü gün edip başka bir şeye karışmadığımızı mı aklından geçiriyorsun? Hoppala, hoppala, bu tamamen yanlış bir algılama! Her ne kadar bizler gelinler gibi süslenip etrafta çalım atsak da hayırlı işler de yaparız, gözlerimizi döndürüp dinî görevimizi yaparız ama yaşarız da ve kendi tarzımıza göre neşe içinde yaşarız, inan bana! Kadının koynuna girmek de bizim için tatlı bir yaşantıdır ve daha çocukken yüreğimize aşk ateşi girmiştir. Senin yüzünden uğradığım lanete müteşekkir olduğuma inanıyor musun, sen ey en haşarı çocuk, uyuz bir dilenci olmuştum ve Edom'da açlıktan kıvranıyordum? Ne oldu! Şimdi ben orada bir beyim ve Seir'deki halk arasında büyük insanım. Sudan çok şarabım, balım ve zeytinyağım, meyvelerim, arpa ve yulafım var, hem de benim ihtiyacımdan çok fazla. Benim emrimde çalışanlar bana her şeyi, her gün ekmek, et ve tavuk yemeklerini her yemek saatinde gönderiyor, kendi avladığım hayvanların etleri de var, bunları onların tazılarıyla çölde avlıyorum, süt tatlıları, gece yarısına kadar tıkınıyorum. Hediyeler? Senin ve karının bana yaptığınız eski yaramazlığı görmezlikten gelip unutmam ve barışmam için, sunulan sığır sürüleri? Bunlar bana vız gelir –Tululüriti"– diye flütünü üfledi. Sonra dudağını çekerek: "Seninle benim aramda hediyenin lafı mı olur? Her şey yüreğe bağlı ve benim kalbim eskinin derinliklerinde kalmış aşağılamayı sildi çıkardı ve unuttu; senin, ihtiyarın önünde benim teke postlu küçük kürk parçasına nasıl gözlerini dikerek şaşkın şaşkın baktığına bugün bile hâlâ gülüyorum eski günlerimdeki gibi, eskiden kanlı yaşlar döküp dökmediğimi ve sana, sararmış yüzünle korkman için Elifas'ı gönderip göndermediğimi bilmiyorum; sen ey kadınların alaya aldığı adam!"

Ve kardeşine bir kez daha yeniden sarıldı ve yüzünü gözünü öptü, Yakup buna hiçbir şekilde zorluk çıkarmadı ama biraz canı sıkılarak müsaade etti ve kibarca karşılık verdi. Çünkü o artık Esau'nun sözlerinden yeterince tiksinti duymuştu, onları son derece çirkin, beyinsizce ve iğrenç buluyor ve bir an önce bu yabancı akrabalarından kurtulmak istiyordu, bunun için de Esau'yu ikna etmesi, onunla kesin kez anlaşma yapması ve ilk-doğan hakkını satın alması gerekiyordu. Böylece yeniden saygın konuşmalara, alçakgönüllü davranmaya ve ısrarla dilediğini vurgulamaya devam etti ve sonunda Esau bu hediyeyi kardeşinin elinden almaya razı oldu ve bunu gönül rahatlatan bir tavırla yaptı ve iyi şeytan, hayırlı insanın kalbini kazanmış oldu ve bunu da çok ciddi ve samimi bir şekilde barışmayla noktaladı.

"Ah, kardeş yüreği" diye seslendi, artık şu eski günahımızdan bir tek kelime bile söz etmeyelim! Biz aynı annenin vücudundan dünyaya peş peşe neredeyse aynı saatte gelmedik mi? Bildiğin gibi sen benim topuğumdan tutunmuştun ve ben de daha güçlü birisi olarak seni peşime takıp gün ışığına çıkarmıştım. Gerçi anamızın karnında birbirimizle biraz tepiştik ve itiştik, ama bunu artık gelecekte hiç düşünmeyeceğiz! Kardeşçe birlikte yaşayalım ve Tanrı karşısında ikiz kardeşler olarak bulunalım ve aynı tencereden yemeğimizi yiyelim ve hayatımız boyunca birbirimizden ayrı gitmeyelim! Haydi öyleyse, Seir'e doğru gidelim ve birlikte oturalım!"

'Teşekkür ederim!' diye aklından geçirdi Yakup. 'Edom'da senin kavalına göre oynayacak bir teke mi olayım ve ebediyen seninle birlikte mi kalayım ey beyinsiz? Bu, ne Tanrının görüşü, ne de benim ruhumdan geçen bir şey. Söylediklerinin hepsi benim kulaklarımda beş para etmeyen boş laflar, çünkü ikimizin arasında geçen olayı unutmak mümkün değil. Sen bile buna dilinin ucu sızlayarak değiniyorsun ve zayıf kafanda bunu unutabildiğini ve affettiğini mi sanıyorsun?'–

"Efendimin sözleri" diye yüksek sesle cevap verdi. "Son derece güzel ve her biri onun kulu ve kölesinin en gizli arzusuna kulak ve-

rildiğini gösteriyor. Ama efendim gördüğünüz gibi, yanımda yarı yetişkin çocuklar, küçükler ve şuradaki gibi, beş yaşında adı Yehosif olan yollara dayanamayacak çocuklar var; ayrıca sandıkta ölüp kalmış bir çocuk daha var, onunla dağı taşı, dere tepeyi aşıp gitmek dinimize yakışmaz, ayrıca ana sütü emen kuzular ve danalar var. Eğer ben onları haddinden fazla yola koşarsam, onların çoğu telef olur gider. Onun için efendim siz önden gidin, ben arkadan yavaş yavaş hayvanların ve çocukların güçlerine göre peşiniz sıra gelirim, benim Seir'e gelmem biraz gecikecek, ama biz ruhen birlikte yaşayalım."

Bu, kibarca ifade edilmiş bir reddetmeydi, Esau ise gözlerini iyice açarak bakmış, sonra hemen böyle olmasını uygun bulmuştu. Ona koruması ve refakat için birkaç adam bırakmayı da önererek bir kez daha üsteledi. Ama Yakup, buna gerek olmadığını ve Efendisinden sadece bağışlanmasını diledi, –onun verdiği bu güzel cevap olumlu sonuç verdi. Bunun üzerine Esau kıllı omuzlarını aşağı yukarı oynattı ve sırtını, bu kibar ve sahte tavırlı adama döndü, hayvanları ve yoldaşlarıyla dağlara doğru yola koyuldu. Yakup ise bir süre onun arkasından bakıp tereddüt etti, ilk fırsatta yolunu değiştirip orayı terk etti.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİNA'NIN ÖYKÜSÜ

Küçük Kız

O eskiden de buraya gelmişti; onun kaldığı süre içinde burada ağır karmaşalar ve hikâyelerin meydana geldiği yer işte burasıdır, aslında hakikatin nasıl olduğu, daha sonraları yapılan ve "Bundan haberin var mı? Ben bunu çok iyi biliyorum" şeklinde başlayan cümlelerle yapılan 'Güzel Sohbetler' sırasında, hakikatin bazı düzeltmeler yapılarak doğruluğunun ortaya konulmasının sırası geldiği anlaşılıyor ve ulaşılan sonuçlar, önce kabilenin geleneksel hikâyelerinde sonra da dünya belgelerinde yer alıyordu. Eğer biz Yakup'un yorgun ve temiz yaşlı yüzündeki ifadede, yaşlanmış olmanın verdiği ağır bir anımsama yükünün bunları oluşturduğunu kabul eder ve eskiden o tarihlerde meydana gelmiş olan feci, kanlı hadiseyi açıklamak istiyorsak, onun ruhunda kalan izleri takip ederek görüşümüz için bunları ilişkilendirmemiz gerekiyor, çünkü babaları kendi şeref adını ve Tanrının unvanını kullanmaya kalktığında, niçin Şimon ve Levi gizlice yan tarafa kaçışmışlardı? İşte onun bu sıradaki davranışı olayın aydınlanması için daha uygundur.

Şekem'deki maceranın acıklı kahramanı Dina idi, Yakup'un Lea'dan doğan biricik kızıydı, onu kadın ikinci doğurma periyodunun başında gerçekleştirmişti, –yani sonunda değil başında, İsakhar

ve Sebulun'dan sonra değil, yazılı belgedeki açıklamalara göre çok daha sonraları. Burada tarihî sıralamada hata var, eğer hata olmasaydı, Dina bu felaketin olduğu zaman vücutça henüz bu olay için uygun düşmezdi, bir çocuk olması gerekirdi. Gerçekte ise Yusuf'tan dört yaş daha büyüktü, yani Yakup'un cemaatinin Sihem önlerine gelişleri sırasında kız dokuz, felaketin olduğu zaman ise on üç yaşındaydı; önemli olan, iki yıl daha büyük olmasıdır, elimize geçen kronoloji, matematiksel olarak yeniden hesaplandığında bu sonucu vermeliydi, kız sonra bir kadın oldu ve öylesine güzel ve cazibeliydi ki, Lea'nın çocuğundan da böyle bir şey beklenirdi ve böylesine güçlü ve güzel olmayan bir kaderin darbesini yemek için, çok ama çok daha fazla cazipti. Tam bir Mezopotamyalı bozkır çocuğu idi; orada, erken ortaya çıkan ve her tarafın rengârenk çiçeklerle dolup taştığı bir ilkbahar mevsimi yaşanıyordu, onun arkasından ise sönük bir yaz mevsimi geldi; çünkü daha Mayıs ayında insanı büyüleyen bütün bu güzellikler acımasız bir güneşle kömür gibi yanıp bitmişti. Dina'nın vücut yapısı da işte böyleydi; olaylar onun başına da yansıdı ve kız vaktinden önce yorgun düşmüş ve solmuş bir küçük kadın oluverdi. Yakup'un soyundan gelenlerle ilgisi, sıralamada onun yerinin nerede olduğu konusunda çok az cevap bulunuyor, bunun bu şekilde olması için yazara talimat vermiş olmalılar. En azından bu taşa yazıyı kazıyan kişi, kızın adını Lea'nın çocukları sıralamasının sonuna yazsaydı olmazdı; kızın sıralamadaki yerini vermemesi yazarın dikkatsizliği ve önemsememesi yüzündendir: Oğulları sıralarken böylesine önemsiz, hatta rahatsız edici bir şey olarak bir kızın adını geçirerek sırayı bozması doğru olmazmış. Kızın ne önemi var ki? Böyle birisinin doğumuyla suskunluk arasındaki fark pek önemli değil ve Dina'nın ortaya çıkışı doğru bir sıralama yapılırsa, Lea'nın kısa süren kısırlık döneminden sonra yeniden vücudunun verimli döneme geçişi sırasına rastlanmıştı, bu dönem İsakhar'ın doğmasıyla ciddi olarak yeniden başlamıştı. Bugün okula giden her çocuk biliyor ki, Yakup'un on iki oğlu vardı ve onların ismini biliyorlardı, oysa halkın büyük bir kısmının bu felakete uğrayan küçük Dina'nın varlığından

hiç haberleri olmadığından, burada söz edilince de şaşırıp kalıyorlar. Ama Yakup onu öyle seviyordu ki, haksızlığa uğrayan bir çocuğu sevmek ne kadar olursa öyle, onu Esau'dan bir sandığa koyarak saklamıştı ve zamanı gelince de yüreğinde derin sızıyla onu taşıdı.

Beset

Yüce Efendinin kutsadığı, malvarlığının, sadece beş buçuk milyon baş koyun sürüsüyle, kadınları ve yeni yetmeleriyle, cariyeleri, köle ve uşaklarıyla, sığırtmaç ve çobanlarıyla, keçileri, eşekleri, yük taşıyıcı ve binek develeriyle İsrael, –Yakup, yani baba, Yabbok'tan gelen ve Esau ile buluştuktan sonra Jarden'e (=Ürdün) geçerek ferahlamış bir hâlde nehir vadisinin boğucu sıcağında sık söğüt ve kavak ağaçlarının içindeki yaban domuzları ve vaşaklardan kurtulmuş olduğunu görüp rahatlayarak, karşısında, heybetli dağlar, çiçeklerle dolu verimli topraklar, vadilerinde şırıl şırıl akan sularıyla kaynaklar, arpaların kendiliğinden, yani yabani olarak yetiştiği bir yöreye girmiş olduğunu gördü ve bu vadilerden birisinde, Garizim kayalıklarıyla gölgelenen, yüzlerce yıllık, aralarında harç bulunmayan blok taşlardan yapılmış daire şeklindeki duvarlarıyla sakin bir yerleşim yeri olan Şekem'e geldi; burası güneydoğuda Aşağı Şehir ve kuzeybatıda Yukarı Şehir'den oluşuyor, çünkü Yukarı Şehir on arşın yüksekliğinde yapay bir tepe üzerinde kuruluydu, ama sonradan burası saygı ve hürmetle anılan bir yer hâline geldi; nedeni ise, bu şehrin prensi Hemor'un sarayı ve Baal-berit mabedinin dikdörtgen şeklinde, kütle hâlindeki yapısı da buradaydı –bu iki muhteşem yapı, Yakup'un yanında gelen insanların da bu vadiye girdiklerinde ve şehrin doğu kapısına yaklaştıklarında gözlerine çarpmıştı. Şekem'de yuvarlak hesapla beş yüz kişi yaşıyordu, buna Mısırlı yirmi kişi dahil değil, bunların başında tığ gibi bir delikanlı olan, Delta bölgesinden gelmiş bir subay, amir olarak bulunuyordu; onun burada bulunmasındaki tek amaç, her yıl bu şehrin prensi Hemor'dan doğrudan ve Aşağı Şehir-'deki büyük tüccarlardan ise dolaylı peşin altın vergiyi tahsil etmek-

ti; bunlar aşağıdaki Amun şehrine doğru yola çıkarılırdı ve paraların tahsil edilmeyişi hâlinde ise bu genç amir Veser-ke-Bastet (bu subayın adı idi) şahsen hiç de hoş olmayan durumlarla karşılaşabilirdi.

Şekem halkının, bu duvar nöbetçileri ve dışarıdan, gurbetten dönen hemşerileri tarafından, salına salına gelip yaklaşan göçmen kabileyle nasıl ilgilenmeleri gerektiği yolunda bilgilendirilmiş olduğunu bir kez düşünmek gerek. Etrafta dolaşanların gizli niyetleri ne olabilir, iyilik mi kötülük mü bilinemezdi; kötülük yapmaları durumunda Şekem'in heybetli duvarlarına rağmen bunalımlı günler geçirmelerine sebep olan birkaç savaş ve haydutluk deneyimleri vardı ve kendilerince de bunu önleme çalışmaları yapıyorlardı. Bu yörede hâkim olan ruh ve düşünce, erkeklere özgü bir tutumdan ziyade, daha çok pazarlığa yatkın, rahat ve barışçıydı, şehrin prensi Hemor eklem yerlerinden rahatsız, asık suratlı bir ihtiyardı; oğlu genç Sihem ise kendi haremini kurmuş, halının üstüne yatıp keyif çatan, tatlı ve şekerlemeler atıştıran bir erkek arı, prensin oğluydu; bu şartlar altında işgal kuvvetlerinin askerî fazileti altında olmaktansa halkının güvenini kazanmış olarak yaşamak daha sevindirici olurdu, eğer bu güven için küçük bir fırsat da verilmiş olabilseydi. Ama tavuskuşu tüylü atmaca forslu bir hanedanlık bayrağı etrafında toplanmış olan bu ordu, kendilerini 'güneş kursu gibi parlayan bir birlik' olarak tanımlıyordu, ciddi bir olayda hiç de ümit verici bir durum göstermiyordu, başındaki komutanından, yani Veser-ke-Bastet'den başlayarak bir savaşçı olarak hiçbir niteliği yoktu. Sihem'le, yani prensin oğluyla çok sıkı bir dostluk kurmuştu, iki gözdesi olan ve kendisinin de onlara çılgınca âşık olduğu bir adamdı: Kediler ve çiçekler. O Aşağı Mısır'daki Per-Beset şehrindendi, buralarda bu şehre kendi lehçelerine göre Pi-Beset derlerdi; bundan dolayı Sihemliler bu amire, kısaca 'Beset' de derlerdi. Bu şehrin ilahı, kedi başlı ilahe Bastet idi ve kedilere tapınma ve inanç da son derece yoğun ve yaygındı: Etrafında, attığı her adımda, her renkten ve yaştan, canlı veya cansız bu hayvanlar bulunurdu, çünkü onun mekânındaki duvarlarda, kat kat şeritlerle sarılmış kedi mumyaları

yaslanmış vaziyette bulunuyordu ve o gözyaşları içinde bunlara fare ve süt adağı sunuyordu. Bu yumuşaklığı, çiçek sevgisiyle uygun düşüyordu, erkeğe yakışan tavırların dengesini ve tamamlanmasını sağlamak üzere bu çiçek aşkının güzel bir unsur olduğu söylenebilirdi, ama böyle bir övgü eksikliği onun cesaretini kıran bir etki yapıyordu. Boynunda taze çiçeklerden yapılmış geniş bir yakayla etrafta dolaşırdı; onun en alt sırada yer alan emirleri arasında, çiçeklerden yapılmış çelenkli bir yerde oturmak geliyordu –bunların her biri aslında çok gülünç ve abes şeylerdi. Elbisesi tam bir şehirliye yakışacak şekildeydi: Beyaz patiska bir ceket giyerdi, bunun altında iç donu gözükürdü, kolları ve gövdesinde şerit bandanalar vardı ve hiçbir zaman zırhlı elbise giydiği ve silah kuşandığı görülmemişti, sadece bir kısa sopası vardı. Sadece ve sadece yazı yazmasını bildiği için 'Beset' subay olmuştu.

Aslında onun asla ilgilenmediği askerlerine gelince, gerçi onlar kendi ülkelerindeki önceki Kral Tutmose III'ün* savaşlarına katılmışlardı ve onun emri altındaki Mısır ordusunun Fırat'a kadar yaptığı on yedi sefere katılıp fetihler yapmışlardı, veciz ifadelerle övülmüşlerdi ama, bu amirlerine sadece kaz kızartması ve bira servisi yapıyorlardı ve başka olaylar sırasında, yani bir yangın çıktığında ve şehir mezkûr mahallindeki bölgelere Bedevilerin saldırmaları sırasında kuru gösterişli korkak ödlekler olarak görünmüşlerdi –gerçi adlarına göre doğuştan Mısırlıydılar ama, aralarında birkaç sarı tenli Libyalı da vardı, hatta bir çift Nübyeli zenci de bulunuyordu. Sırf kendilerini göstermek için, ağaçtan yapılmış kalkanları, mızrakları, tırpanları ve eteklerinin önündeki üçgen deri meşinlerle Şekem'in eğri büğrü sokaklarından, eşek ve deve sürücülerinin, karpuz ve kavun satıcılarının, kubbelerin altında pazarlık yapanların kalabalığından eğilip bükülerek çok hızlı adımlarla, sanki kaçıyorlarmış gibi geçerlerken, ahali, onların arkasından suratlarında alçal-

* Tutmose III (MÖ. 1504-1450): XVIII. Hanedandan Mısır firavunu.

tıcı bir ifadeyle atıp tutarlardı. Ayrıca Firavun'un bu savaşçıları, 'Bir elde kaç parmak' ve 'Seni kim dövdü?' oyunları oynar ve arada sırada askerlerin zor kaderleriyle ilgili şarkılar söylerlerdi; özellikle de bu ilah şehri No-Amon'un, eşi benzeri olmayan ve kısaca 'No'* adını taşıyan bu şehrin renkli sütunları altında oturup bir sürü kayık ve sandalın bulunduğu nehir kıyısında bulunmaktan sevinç ve mutlu olacaklarını ifade edeceklerine, bu zavallı gurbet ellerinde hayatları geçen insanlar şarkısını sık sık söylüyorlardı. Hiç kuşkusuz Şekem'in kaderi ve korunması onların gözünde bir buğday tanesi kadar değer taşımıyordu.

Doğru Yolu Gösterme

Şehirde oturanlar, şehre girenlerin reisinin çocuklarıyla yaptığı konuşmalara kulak vermiş olsalardı, onların huzursuzlukları çok daha fazla artardı –toz toprak içinde bulunan ve bir şeyler yapmak üzere bakışan genç insanların yarı kısılmış sesle düşünüp taşınarak ifade ettikleri ve Şekem'i yakından ilgilendiren planlarını babalarına bildirmeden önce büyük bir kararlılıkla hazırlamışlardı. Ruben veya Re'uben, yani çocukların en büyüğü o sırada on yedi yaşındaydı, Şimon ve Levi on altı ve on beş yaşlarındaydı, ilgili ve cin gibi bir çocuk olan Bilha'nın oğlu Dan on beş yaşındaydı, ince ve ayağı tez Naftali, kuvvetli ama ağır canlı Yuda ile aynı yaştaydı, yani on dördünde idiler. Bu gizli toplantıda bulunan Yakup'un oğulları işte bunlardı. Gad ile Aşer, on bir ve on yaşlarında iri yapılı ve akılları başlarında çocuklar olmalarına rağmen bu toplantının dışında kalmışlardı, bu üç küçük oğlan susmakla yükümlüydü.

Görüşülen konu neydi? Bunlar Şekem'in de düşünceler ürettiği şeylerdi. Dışarıda kafalarını bir araya getirip bir yerde toplayanlar,

* No (Nun, Nu): Eski Mısır'da bütün hayatın kaynağı olan ilahî suların ismi; bazen Nil, bazen deniz bazen de –bilhassa sonraki dönemlerde– güneşle özdeşleştirilen Eski Mısır'ın tabiat tanrısı –yn.

şu Naharina'nın güneşinden neredeyse simsiyah kesilecek kadar yanmış tenleriyle kalfalar, bellerindeki kısa saçaklı eteklerini tutan kemerleriyle ve sürdükleri yağla kaskatı ve dik saçlarıyla oldukça serbest ve başı boş yetişmiş kişiler, ok ve yay ve bıçaktan hoşlanan bozkırın delikanlıları ve genç çobanlar, yabani öküzlerle ve aslanlarla karşılaşmaya, bir mera arazisi yüzünden yabancı çobanlarla kavga etmeye alışıktılar. Yakup'un yumuşak başlı ve Tanrı adamı oluşundan çok az nasiplerini almışlardı; onların akılları fikirleri hep uygulamayla ilgili işlerdeydi, bir hakaretten sonra kavga çıkarmaya hazır bir delikanlı inadıyla ve kabilenin gururu ve şerefiyle, aslında kişisel olarak hiçbir değeri olmayan ama kabilenin sözde şöhretli bir insanının ününe yakışacak şekilde kavga-dövüş ederlerdi. Uzun süreden beri ev bark yüzü görmemiş, hep yollarda ve bir yerden bir yere göçen kişiler olarak içine girdikleri bu verimli toprakların halkına karşı, kendilerini burada yerleşip yaşayanlara hürriyet ve yüreklilik bakımından üstün olduklarını hissediyorlar ve akıllarından soygun planları yapıyorlardı. İlk öneriyi sunan Dan idi, Şekem'i bir baskınla ele geçirip, yağmalamayı önermişti. Ruben, şerefine düşkün ama birden gaza gelen yapısıyla derhâl bu işe gireceğini bildirdi; Şimon ve Levi, büyük kabadayılar, zevkten ve bu işe girişme sevinciyle bağırıp çağırıyor ve oynuyorlardı; ötekiler bu iş konusunda anlaşmış olmalarından dolayı hasetlik duysalar da gurur duymaları daha da ağır basıyordu.

Onların uzun ve ayrıntılı düşünüp kararlaştıkları bu konu, bugüne kadar görülmemiş bir şey değildi. Bu topraklardaki şehirlere, daha güneydeki veya daha doğudaki çölden gelen Habiriler veya Bedeviler tarafından saldırılar yapılmış ve geçici olarak da onların ellerine geçmişti her ne kadar bunlar gündemde değilse de bu nadir görülen olaylardan değildi. Rivayete göre, bunun sebebi şehirde yaşayan yerli halkta değil, aksine Habiriler veya İbrimler'de, kelimenin en dar anlamında Bene İsrael'de bulunmakta olup belli bir nedenden dolayı bütün dünyadan saklanıp söylenmemektedir; gerçeğin bu tarz bir epik temizliğin yapılmasına müsaade edilmiştir; Ya-

kup'un konaklama yerinde Şekem'le ilişkili olarak savaş veya kavga çıkarılmasına dair başından beri hiçbir şey öngörülmemiş olduğu gerçektir ve kabile reisinin karşı koyması bu plan ve projelerin birkaç yıl daha geriye atılmasına sebep oldu, ama Dina'yla ilgili hadisenin araya girmesiyle planın uygulanması gündeme geldi.

Bu karşı koyuş hiç kuşkusuz muhteşem bir tutumla ve aşılması mümkün olmayan bir tarzda yapılmıştı. Yakup o zamanlar çok yüce bir moral içindeydi, aldığı eğitimin ve ruhunun öneminin bilinciyle, çok geniş kapsamlı ve derinlere uzanan fikirleri için zamana ihtiyaç vardı. Son yirmi beş yıllık hayatı, kozmik yaratılışa yakışan bir nurlanmanın, dönüşümün bir modeli olarak ve Arş-ı Alâ'ya gidiş ve dönüşün, Cehenneme inmenin ve yeniden dirilmenin, gelişme tarihi ve kültürüne özgü bir şemanın en yüce ve mutlu bir şekilde doyuma ulaşması olarak, muhteşem bir şekilde, dolu dolu geçmişti. O zamanlar Beerşeba'dan Beth-el'e gelmişti, yani merdivenleri çıkarak Yüce Tanrının makamına ulaştığı, Arş-ı Alâ'ya çıktığı yere gelmişti. Oradan da yeniden, iki çarpı yedi yıl ona kulluk ettiği, ter döküp donarcasına üşüdüğü aşağı dünyanın bozkırlarında kalmıştı ve daha sonra çok zengin olmuştu, yani Laban adındaki hilekâr ve aptal bir şeytanın kazıklanmasıyla olmuştu bu. –Mezopotamyalı kayınpederinin şahsında bir kara ay cadısı ve kötü niyetli bir canavarı görmek için elinden geleni yapmıştı, çünkü o kendisini iyice dolandırmıştı ve elindekileri çalıp çırpmıştı; bunun üzerine o, bütün çalınanlarıyla birlikte, kurtarmış olduğu İştar'ı da, yani güzel gözlü Rahel'le, yani yüreği büyük ve dindar bir gülüşle dolu olan Rahel'le yeraltı dünyasının sürgüsünü kırmış ve oradan bunları çekip çıkarmış ve Sihem'e getirmişti. Sihem vadisinin böylesine çiçeklerle dolmuş olmasına gerek yoktu, orası onun yeni hayatının dolaşımda olan bir istasyonu, ilkbahar noktası olarak kendisine malum olmuştu; bu mekânda İbrahim'le ilgili anıları onunkilerle özdeşleşmişti ve kalbinde ona karşı yumuşak ve saygı dolu bir duygu vardı. Evet, kendi soyunun bu gençleri İbrahim'in savaş ruhunu ve onun doğu ordusuna karşı cesur bir şekilde saldırışını zihinlerinden geçirmiş-

lerken, tıpkı yıldız falına bakan ve onlara tapanların dişlerini köreltti-ği gibi, bu olayı da düşünüp taşınmış olan Yakup, ilk atasının, Sihem'in en büyük rahibi Melkisedek'le kurduğu dostluğu düşünerek, ondan almış olduğu hayırlı tutumla, Tanrısına karşı duyduğu sempati ve kabullenişle değinilen davranışı yapmıştı; –ve büyük oğullarının onun nezdinde aldıkları izlenim, bu kaba saba niyetlerini daha tedbirli ve daha şairane bir tavırla görüp anlamalarına neden oldu, çünkü niyetleri son derece kötüydü.

"Çıkın gidin benim yanımdan" diye bağırdı ve "hemen şu anda! Lea'nın oğulları ve Bilha'nınkiler, sizler de utanın! Biz çöl haydutları mıyız, Tanrının cezası olarak memleketin her tarafına yayılmış ve rençperin bütün mahsulünü yiyip tüketecek çekirge sürüsü müyüz? Biz serseri, adı sanı bilinmeyen ve kimin ne idüğü belirsiz çocukları mıyız ki, dilenelim veya hırsızlık yapalım? İbrahim bu ülkenin prenslerinden birisi ve Yüce Kralın bir kardeşi değil miydi? Veya ucundan kan damlayan kılıçlarla bu şehirlerin sahibi, efendisi mi olmak istiyorsunuz, savaş ve dehşet içinde yaşamayı mı arzu ediyorsunuz? –Size karşı olan insanların meralarında kuzularımızı nasıl yayacak ve keçilerimizi kinle dolu insanların dağlarında nasıl yaylıma götüreceğinizi sanıyorsunuz? Çekilin oradan, aptallar! Böyle bir şeye kalkışmayın! Bakın bakalım, analarının sütünden kesilen şu üç haftalık kuzular yem yemesini öğrenmişler mi öğrenmemişler mi? Gidin, deve tüylerini toplayın; yanaşmaların ve sığırtmaçların çocuklarına giyinmeleri için kaba dokuma yapsınlar, çünkü hayvanların tüylerini dökme zamanı geldi. Gidin yanımdan, dedim, çadırların gergilerini ve çadırın tepesindeki havalandırma deliğini kontrol edin; çürük yerleri varsa, felaket olmasın diye onarın ve ev İsrael'in üstüne yıkılmasın. Ben şimdi giyinip kuşanıp aşağıdaki şehir kapısına doğru gideceğim ve şehir halkıyla barış ve mantıklı bir şeyler konuşacağım, kendileriyle geçerli ve yazılı sözleşme yaptığımız çobanla hoşça sohbet edeceğim, kendisinden arazi aldığımız ve ticaret yaptığımız kimselerle çıkarımız için, zararımız olmasın diye konuşacağım."

Sözleşme

Öyle oldu. Yakup çadırlarını şehirden uzak olmayan bir yerde yaşlı dut ve kutsal saydığı çitlembik ağaçlarının altında kurdu, burası geniş dalgalı bir arazi idi, çayır ve tarla yapılmaya elverişliydi, oradan Ebal dağının çıplak tepeleri görülüyordu ve yukarısı kayalık olan bu dağın yakınlarında, aşağı tarafta kutsal Garizim yükseliyordu ve buradan Şekem'e, çobanları Hemor için güzel hediyeler alıp üç adamıyla gönderdi; bir mendil dolusu üzüm, kuru meyvelerle yapılmış ekmekler, kaz şeklinde bir lamba ve üzeri balık ve kuş motifleriyle boyanmış birkaç güzel testi aldı ve onlara şöyle bir haber saldı: Büyük gezgin Yakup, şehrin üst düzey görevlileriyle şehir kapısının altında kalacakları konaklama yeri ve hakları konusunda görüşmeler yapmak istiyor. Şekem'de büyük sevinç ve rahatlama oldu. Görüşme saati belirlendi ve zamanı gelince de, gut hastalıklı Hemor, hanedanlık erkânı ile yaramaz oğlu Sihem şehrin doğu kapısından geldiler; Veser-ke-Bastet de çiçekli yakası ve yanında birkaç kedisiyle birlikte merak edip geldi; karşı tarafta Yakov ben Yizhak bütün heybetiyle, yanında en yaşlı kâhyası Eliezer ve etrafında son derece saygılı davranışlarıyla iki büyük oğluyla birlikte yer aldılar; böylece kapı altında buluşma gerçekleşti ve kapının önünde ve altında bir araya gelindi: Çünkü kapı çok ağırdı, gürültülü bir şekilde dışarı tarafa ve içeriye doğru açılıyordu, iç kısımda pazar yeri ve adliye meydanı vardı, görüşmeleri ve iş konuşmalarını izlemek üzere halk, büyüklerin arkasında sıkış tepiş duruyordu, bütün zorluklara rağmen medeni bir şekilde giriş yapıldı ve çekingen bir tavırla karşılık verildi ve bu buluşma altı saat sürdü ve pazar yerindeki ticaret erbabı halkla iyi alış veriş yaptı. Taraflar birbirlerine gösterdikleri ilk tanışma ve saygı gösterisinden sonra minderler, küçük hah ve yaygılar üstünde karşılıklı olarak oturdular; soğuk içecekler sunuldu: Baharatlı şarap ve ballı ayran; uzun süre reislerin ve sevgili yakınlarının sağlıkları, hâl ve hatırları soruldu, sonra 'akarsuyun' her iki tarafındaki yolculuk koşullarından, daha sonra da çok daha uzak konulardan söz edildi; ama asıl konuya, burada toplan-

manın amacına biraz istemeyerek ve omuz silkerek ve sık sık da konu saptırılarak yaklaşılıyordu, sanki konu açılmak istenirmiş gibi yapılıyor sonra hemen bundan vazgeçiliyordu, ama asıl konuşulması gereken bu konu, yüce bir insaniyet olgusu olarak ele alınmalı, küçük görülme izlenimi sürüp gitmemeliydi. Konuyu aşan şeyler ve sahte öncelik verme lüksü, güzel bir şekil ve konuşma tarzı ise de, insanlık onuru için, yani doğal ve gelenekleşmiş olandan aslında daha farklı olan bu konu uğruna, aldırış etmeden yüce bir ruh rahatlığı içinde boşuna zaman harcanmış olması buna dahil oluyor.

Şehirde oturanların Yakup'un şahsıyla ilgili olarak izlenimleri çok olumluydu. İlk bakışta olmasa da, karşılaşma sırasında böyle bir duygusal alış verişin bilincine varmışlardı. O bir Bey, Tanrının prensiydi, fikirleri bakımından kibar ve sosyal yanıyla da bütünleşen, mükemmel bir kişiydi. Ondaki bu asil taraf halkın gözünde sanki onun doğuşu tamamen bir yana bırakılırsa, İbrahim'in yeniden tezahürü veya onun devamının bir işareti olduğu, fikir ve şekil bakımından bu erkeğin yapısında ruhani, yani dindarca bir liderlik bulunduğu fark edilmişti, bunlar da Yakup'un onlar üzerinde yaptığı etkiydi. Yakup'un bakışlarındaki derinlik ve insanı saran yumuşaklık, kusursuz görgü ve iffet, tavırlarındaki seçkinlik, sesindeki coşkulu titreşim, cümlelerde ve itirazlarındaki yüksek eğitimli ve süslü üslup, fikir akışındaki kafiyeleme ve mitsel çağrışımlarla yüklü heyecanlı hitap tarzı, öncelikle gut hastası Hemor'un kalbini fethetti ve hemen kalkıp bu reisin yanına, onu öpmek için gitti ve kapının iç kısmındaki ön holde toplanan halkın alkışları buna katılıyordu. Daha önce bilgilendiğimiz ve hukuka uygun bir şekilde orada yerleşmeyi isteyen bu yabancı adamın talebi, şehrin valisinin biraz başını ağrıttı, çünkü daha uzaktaki üst makama yapılacak bir şikâyet, yani Hemor ülkeyi Habirilere teslim ediyor, şeklindeki itiraz, onun efendisinin buna razı olmamasıyla sonuçlanabilirdi. İşgal kuvvetleri komutanıyla yaptığı göz teması, onun da Yakup'un varlığından olumlu yönde etkilendiğini gösteriyordu ve bu konuda her ikisini de rahatlatan bir olgu meydana gelmişti; böylece o, güzel ve

samimi bir şekilde öne eğilerek sunduğu önerinin, yani anılan toprakların ve hukuki koşulların hediye olarak onlara bahşedilmesi üzerine görüşme gündemi açıldı ve sonra hayli tuzlu bir fiyat belirlendi: On iki buçuk aylı gün büyüklüğündeki tarım arazisi için yüz *şekel* gümüş talep etti ve sıkı bir pazarlığa geçildi ve bunun kendisiyle müşteri arasında olacağını belirtti! Ama Yakup pazarlığa girişmedi. Yüreği heyecanla, bir olayın yinelenmesi ve şu anda bu yinelenmeyi yaşamış olmanın ve eski bir olayın taklit edilişini yaşamanın yüce coşkusuyla doluydu. O şu anda İbrahim'di, doğudan gelen ve Efron'dan tarla ve bir çift mezar yeri satın alan kişiydi sanki. Bu kurucu insan, Hebron'un başkanı ve Heth'in çocuklarıyla fiyatlandırma konusunda pazarlığa girişmemiş miydi? Yüzyıllar yoktu artık. Olup bitmiş olan şeyler, yeniden oluyordu. Zengin İbrahim ve doğudan gelen zengin Yakup şerefle el sıkışıyorlardı; Kaldeli esirler teraziyi sürükleyip getirdiler, tartı ağırlıklarını da yanına koydular. Büyük kâhya Eliezer, içi gümüş halkalarla dolu bir küple yaklaştı; Hemor'un kâtipleri hızla koşup geldiler ve oraya çöküp oturdular; barış ve ticaret belgesini hukuk ve yasaya göre düzenlemeye başladılar. Tarla ve mera alanları için para tartıldı, bu sözleşmenin geçerliliğini ve kutsallığını her kim bozarsa lanetlenecektir, sözüyle bitirdiler. Sihemli oldu Yakup'un halkı, vatandaş ve hakları olan kişilerdi artık. Canları nasıl isterse artık bu şehrin kapısından girip çıkabileceklerdi. Bu topraklarda dolaşabilecek ve ticaret yapabileceklerdi. Kızları, Şekem'in erkek çocuklarının karıları olmak ve Şekem kızları da Yakup'un oğullarını kocaları olarak istiyorlardı. Buna karşı koyan, hukuka göre hayatı boyunca onurunu yitirmiş olarak kalacaktı. Satın alınan tarladaki ağaçlar aynı şekilde Yakup'undu –bundan kuşkulanan kişi, yasal düşman oluyordu. Veser-ke-Bastet şahit olarak yüzüğündeki mührü, Hemor kendi taşını, Yakup boynundaki silindir mührü kil hamura yazılmış metnin altına bastılar. Artık her şey olup bitmişti. Karşılıklı olarak hoş sözler söylendi, öpüşüldü. Ve işte böylece, Yakup'un Kenan diyarındaki Şekem şehri yakınına yerleşmesi tamamlandı.

Yakup Şekem Önünde Oturuyor

"Bundan haberin var mı?" – "Ben bunu çok iyi biliyorum." Oysa bu hadiseden sonra ateş yakıp etrafında 'hoş' sohbetler yapan İsrael'in çobanları kesinlikle hiçbir şeyden haberleri yoktu. Vicdanları rahat olarak bazı şeyleri değiştiriyor ve bazen de hikâyenin saflığını bozmamak için seslerini çıkarmıyorlardı. Bu konuda susuyorlardı, Yakup'un oğulları Levi ve Şimon gibi bu barış sözleşmesine ilişkin olarak o zamanlarda ileri geri konuşmalar yapmıyorlardı, –onlar bu sözleşmenin Dina ve Sihem arasındaki hikâyenin başladığı– ve biraz da bildiklerinden, daha değişik şekilde başlamış olduğunu da söylüyorlardı. Sanki Yakup'un kızıyla ilişkili olarak Sihem'e belirli bir koşul verildiğini ve bu kardeşlik belgesinin bir noktasının bu koşul olduğunu ileri sürüyorlardı –oysa bu koşul başlı başına ayrı bir şeydi ve tamamen başka bir zaman için konulmuştu, yani 'onların çok iyi bildiklerini' zannettikleri zamana ait değildi. Biz işte bunu açıklayacağız. İlk önce sözleşme oldu. O olmasaydı Yakup'un adamlarının buraya yerleşmelerine asla izin verilmezdi ve bundan sonraki olaylar da meydana gelmezdi. Kargaşa baş gösterdiğinde onlar neredeyse dört yıldır Şekem'in önünde, bu vadinin giriş kısmındaki çadırlarda yaşıyorlardı; tarlanın üst tarafında arpalarını, alt tarafında buğdaylarını yetiştiriyorlardı; ağaçlarından zeytinyağı üretiyorlardı, sürülerini otlatıyorlar ve ülke içinde bunlarla ticaret yapıyorlardı, yerleştikleri yere bir kuyu açtılar, on dört arşın derinliğinde ve çok geniş olan kuyunun içini duvarla örüp desteklediler, bunun adı Yakup Kuyusu oldu... Bir kuyu ki –öylesine derin ve geniş? Komşu şehirlerin her birinde bir kuyu ve vadide bir sürü kaynak varken, bu İsrael'in çocuklarının böyle bir kuyuya niçin ihtiyaçları vardı acaba? Evet, iyi, zaten bunu hemen de kullanmadılar, onu buraya yerleştikten hemen sonra da yapmamışlardı, ancak çok sonraları, yani onların suyuna bağımlı olmak istemiyorlardı ve kendi mülkleri içinde yeterli miktarda yedek suyun bulunmasını istiyorlardı, özellikle de büyük bir kuraklık zamanın-

da suları hemen çekilen ve kuruyan bir kuyu olsun istemiyorlardı, onlar için, yani İbrimler için su hayati bir gereksinim idi. Kardeşlik belgesi hazırlanmıştı ve bununla ilgili kimin gizli bir bilgisi varsa, bunu açığa çıkarmasında yarar vardı. Ama bu, her ne kadar halkın alkışlayarak katılım gösterse de, baştaki büyükler tarafından hazırlanmıştı, bu memleketin yabancıları, göçmenler, yani Yakup'un adamları Şekem halkının gözünde –öyle pek rahat ve zararsız olarak görülmüyorlardı, aksine biraz düşündürücüydüler– ders alınması gereken bir olay olarak görülüyordu, bütün dünya karşısında bunun ilahî bir olgu olduğuna inanıyorlardı, ayrıca hayvan ve yün ticaretinde kendi çıkarlarına bir şey olacağını görüp anlamışlardı, kısacası onlarla kurulacak işlerde kendi saygınlıkları da söz konusuydu. Kısacası, kardeşlik çok etkili oldu ise de yine bazı boşluklar vardı, örneğin mevcut su kaynaklarının kullanılması bu sözleşmede söz edilmemesine rağmen, Ebreerliler kısa bir süre sonra bunların kullanılmasına izin verilmedi, çünkü buna sınırlama getirmek istiyorlardı, bu yüzden büyük Yakup Kuyusu, bu icraatın bir sonucu olarak açılmıştı; bu, Şekem halkıyla İsrael kabilesi arasında büyük kargaşa olayından önce, bu toprakların eski hukuka uygun olarak yaşayan halkıyla aralarına katılan Habiri* kabileleri arasında yapılan sözleşme gibi değildi, şehir kapısı altında yapılan oturumda alınmış bir karar gereğiydi.

Yakup bunu biliyor veya bilmiyordu, bunun anlamı şu: O bunu göz önünde bulundurmuyordu, sadece ailevi ve inançla ilgili konulara kendini vermişti. Eskiden güzel gözlü Rahel onun için yaşıyordu, ona pahalıya mal olmuştu, kaçırılıp atalarının memleketine götürülmüştü, dürüst ve sevimliydi, gözünün nuru, yüreğinin sefası, canına can katan eşiydi. Yusuf, bir fidandı, onun gerçek oğlu, gelişip büyüyordu; o çocukluktan ön gençliğe geçiş çağındaydı –hassas dönem!– öylesine güzel, esprili, gönül okşayıcı, büyüleyiciydi, Ya-

* Habiri: Sami ırkına bağlı topluluk.

kup onu şöyle bir görünce, gönlü aşırı derecede heyecanla doluyordu ve daha o zamanlarda büyük kardeşleri bunun bir maskaralık olup olmadığı ve ihtiyarın bu hazır cevap piç kurusuna karşı davranışını, birbirlerine tuhaf tuhaf bakarak değerlendiriyorlardı. Ayrıca Yakup, ekonomi dünyasından çok uzaktaydı, sürekli yollarda, yolculuk yapıyordu. O, bu şehirdeki, bu topraklardaki aynı inanca sahip akrabalarıyla ilişkiler kurdu, o yükseklerdeki ve derin vadilerdeki İbrahim'in Tanrısına kutsanmış yerleri ziyaret ediyor ve bazı konuşmalarda Yüce ve Tek olan Tanrıyı gündeme getiriyordu. Öğleye doğru, neredeyse bir insan ömrü kadar süren ayrılıktan sonra babasına kendisini bütün varlığıyla göstermek ve onun hayır duasının doğruluğunu ispat etmek üzere, ona sımsıkı sarılmak için aşağıya iniyordu, babasını çok yıpranmış buluyordu. Çünkü İshak o sıralarda hayattaydı, çok yaşlanmıştı, uzun süredir kördü, Rebeka ise günler ve yıllar önce ölüler diyarına inmişti. İşte asıl sebep de buydu, İshak'ın Beer-şeba'daki 'Yahve el olam' dediği ağaçtan oluşan kurban yakma yerini, neden Hebron yakınındaki Orakel Terebinthe'ye* taşımıştı: Yani 'çift katlı mağara'nın en yakınına getirmişti, oraya amcasının kızı ve evli kız kardeşini defnetmişti. İshak, yani kurban edilmekten kurtulan kurban, uzun ve hikâyeler dolusu ömründen sonra Yakup ve Esau adındaki oğulları tarafından bakılmıştı ve Rahel'in ölümünden sonra Yakup, Beth-el'den küçük ana katili yeni doğan bebekle, Ben-Oni= Ben-Yamin ile birlikte ayrılmıştı.

Bağbozumu

Dört kez yeşillendi buğdaylar ve arpalar, sarardılar Şekem tarlalarında, dört kez çiçek açtı ve soldu vadideki laleler. Yakup'un adamları sekiz kez koyunlarını kırptılar (çünkü Yakup'un alaca hayvanlarının yünleri ilkbaharda sanki sihirli bir el değmiş gibi öyle hızlı gelişiyordu ki, yılda iki kez onlardan bol miktarda yün sağlanı-

* Kutsal Çitlembik Ağacı.

yordu: Hem Sivanda[a] hem de sonbaharda Tişride[b]): O sırada Şekem halkı bağbozumu yapıyor; şehirde ve Garizim'in taraçalanmış yamaçlarında, sonbaharda gün ile gecenin eşit olduğu gün, dolunay zamanında, yeni yılın başladığı günde bağbozumu şenliği yapılıyordu. Vadide ve şehirde geçit töreni, mahsul için şükran töreni yapılıyor, sevinç çığlıkları atılıyordu; çünkü üzümleri şarkılarla toplamışlar ve çıplak ayaklarıyla kaya havuzlarda çiğnemişlerdi, bu sırada bacakları kalçalarına kadar erguvan rengine boyanırdı ve tatlı kan rengi şıra yarık ağızdan fıçılara akardı, orada dizlerini bükerler ve gülerek testilere ve deriden tulumlara doldurur ve mayalanmaya bırakırlardı. Şarabın mayalanması için, yedi gün şenlik sürerdi, onuncu gün koyunun ve sığırın, tahılın, şıranın ve zeytinyağının ilk ürününü ziyafetlerde yerler ve içerlerdi; büyük Baal, Adoni'yi, omuzlarına alıp daha önemsiz ilahları yerlerinde ziyaret ederler, çembalo ve trampetler eşliğinde dinî seremoniyle bu topraklar üzerinde dolaşırlar ve ilahların dağlara ve tarlalara yeniden hayırlar ihsan etmesini dilerlerdi. Ama bu şenliğin tam ortasında, üçüncü gün, şehrin önünde bir müzik ve halk dansları gösterisi olacağı duyuruldu, şatoda kalanların ve herkesin, kadınların ve çocukların ayırım yapmadan gelebilecekleri bildirildi. O zaman bir koltuğa oturtmuş vaziyette yaşlı Hemor ve yaramaz Sihem de aynı şekilde taşınarak, gösterişli giysileriyle kadınlar ve haremağaları, memurlar, tüccarlar ve basit halk çıkıp geldiler; Yakup'un kadınları, oğulları ve köleleri çadırlardan çıkıp müzik sesinin geldiği yere hepsi birlikte gidip oturdular ve bir kısmı halk dansları yapılacak yerin etrafında toplandılar: Vadide zeytin ağaçları altında, kutsanmış dağın büyük bir kavis yaptığı genişçe bir meydandı burası, dağın üst kısmı kayalık, aşağı tarafı sevimli idi ve lanetli dağın uçurumunda keçiler, kurumuş otların peşi sıra tırmanıyorlardı. Öğleden sonra hava sıcak ve açıktı, masmavi, batmakta olan güneşin ışıkları etrafa ve insanların görünüşlerine hoş

[a] Sivan: Mayıs-Haziran karşılığı –yn.
[b] Tişri (Etamin): Eylül-Ekim karşılığı –yn

bir katkıda bulunuyor, halk dansı oynayan bayanların hatlarını altın rengiyle kaplıyordu; dans eden bayanların saçlarının ve kalçalarının etrafında örgülü şeritler, kirpiklerinde metalik tozlar, gözleri uzunlamasına makyajlı, göbeklerini yuvarlayarak ve hareketli bir şekilde müzisyenlerin önünde kıvrak danslarını sunarken, davulun ve darbukanın ritmine uygun olarak başlarını sağa sola atıyorlardı. Müzisyenler bağdaş kurarak lir ve ud çalıyorlardı, kısa kavallarıyla inleyen nağmeler etrafa yayılıyordu. Müzisyenlerin arkasındaki diğer kişiler el çırparak ritme katılıyorlardı, bir kısmı da şarkılar söylüyordu, elleriyle gırtlaklarını sarsarak, baskı ve gevşetmeyle sesin tınısını dalgalandırıyorlardı. Erkekler de dans etmeye geldiler; onlar sakallı ve çıplaktı, bellerine hayvan kuyrukları dolamışlar, teke gibi hoplayıp zıplıyorlardı, böylece kızların da dikkatlerini üzerlerine çekmeye çalışıyorlardı. Top oyunu da oynadılar, kızlar bunda çok becerikliydiler, kalçalarını birbirine değdirerek veya ellerini göğüslerinde kavuşturarak birçok topu birden havaya atıp tutuyorlardı. Herkes hâlinden çok memnundu, hem şehir halkı hem de çadırda yaşayanlar; her ne kadar Yakup insanı sağır eder gibi olan zımbırtıdan şangırtıdan ve Tanrıyı düşünmeye vakit bırakmadığı için pek hoşlanmasa da, buna rağmen yüzünde sakin ve rahat bir ifade vardı, buna halkı için, onların hatırına katlamyordu ve bazen de nezaket icabı ellerini çırparak ritme katılıyordu.

İşte bu sırada, şatonun delikanlısı Sihem, Dina'yı, yani İbrim'in on üç yaşındaki kızını gördü ve delikanlı kız sevmeyi ve onu şiddetle arzu etmeyi ara vermeden öğrendi. Kız, Lea'yla birlikte, yani annesiyle halı üstünde, müzisyenlerin yanında, Sihem'in oturduğu yerin karşısında oturuyordu. Sihem sürekli olarak, şaşkın gözlerle kızı seyrediyordu. Kız güzel değildi, Lea'nın çocuğu idi, ama gençliğinin çekiciliği o zamanlarda üstündeydi; tatlı, diri, insanın ne diyeceğini sapıttıran hurma balı gibiydi, Sihem onu böyle seyrederken kendisini, üstü yapışkanlı bir kesekâğıdına yapışmış bir sinek gibi görüyordu: Ondan kendisini kurtarıp kurtaramayacağını görmek için ayaklarını yapışkandan çekip kurtarmaya çalışıyordu, bunu çok istemiş ol-

masına rağmen kesekâğıdındaki yapışkan öyle tatlıydı ki, bunu ciddiye almadan yapıyordu ama kurtulmayı beceremediğini fark edince de içini ölüm korkusu sardı, birkaç kere oturduğu yeri değiştirdi ve yüzü yüzlerce defa renkten renge girdi. Başında, yani peçeli örtünün altında, alnının ortasından geçen siyah bir saç bandı ve şuh bir yüzü vardı; simsiyah, tatlı uzunlamasına sürmeli gözleri, gözlerini ondan ayıramayan delikanlının bakışları altında biraz ve sık sık şehlalaşıyordu; genişçe delikleri olan burnunun ortasında da altından bir hızma takılıydı; geniş, kırmızı, şekilsiz bir ağzı ve yok denecek kadar küçük bir çenesi vardı. Mavi ve kırmızı yünden dokunmuş kemersiz entarisi, sadece omzunun birisini örtüyordu, diğeri çıplaktı, narin yapısıyla son derece sevimliydi, aşk da öyle –bu sırada durum daha iyi olacağına daha da kötüleşti, kız bu çıplak omzundaki kolunu başının arkasına götürmek üzere yukarı kaldırdığında, koltuk altındaki nemli kıvırcık kıllarını, gömleği ve entarisinin içinden zarif sert göğüslerini gördü. Bakır halhallı ve baş parmağı hariç altın yüzüklü parmaklarıyla küçük siyah ayakları çok bakımsız durumdaydı. Ama en kötü durumda olan ise küçük altın kahverengimsi elleriydi, tırnakları çocukça ve aynı zamanda zekice süslenmişti; Sihem, işte bu ellerin kendisini zifaf gecesi okşayışının nasıl olacağını aklından geçirince, aklı başından gitti ve nefes alamaz oldu.

O anda zifaf gecesini düşünmüştü ve daha sonra da bundan başka bir şey aklından geçmez oldu. Dina'yla görüşmeyi ve ona bakışmaktan daha güzel bir şey yapmak istiyordu ama gelenekler ve töreler buna müsaade etmiyordu. Daha eve giderken bile ve sonra şatoda babasının başının etini yedi, bu Habiri kızı yüzünden hayatının kavrulup gideceğini söyledi ve ihtiyar Hemor'un dışarıya çıkıp o kızı kendisine kadın olması için satın almasını istedi, yoksa en kısa zamanda hayatı mahvolup gidecekti. Gut hastası Hemor'a razı olmaktan başka yapacak bir şey kalmamıştı, tahtırevanına binip iki adamına taşıtarak Yakup'un kıldan yapılmış çadırına gitti. Yakup'u görünce selamladı ve kardeşim diye hitabetti ve biraz lafladıktan sonra oğlunun yüreğindeki şiddetli aşk ateşinden söz etti ve Dina'nın babası-

nın bu ilişkiye razı olması durumunda çok büyük bir drahoma sunmaya hazır olduğunu bildirdi. Yakup için bu büyük bir sürpriz olmuştu ve iki ayağı bir pabuca girmişti. Bu istek onda çelişkili duygulara neden oldu ve onu çaresizlik içine soktu. O, dünya insanı olarak şerefli bir kişiydi, kendi hanesiyle bu memleketin prensinin hanesi arasındaki akrabalık ilişkilerinin kurulmasını amaç edinmişti ve bu hem kendisi hem de kendi kabilesinin yararına olurdu. Bu gelişme onda eski günlerdeki bir anısının canlanmasına sebep oldu, şeytan Laban'dan Rahel'i istediği günü ve şeytanın onun bu talebini nasıl oyalayıp onu oynattığını, kötüye kullandığını ve aldatılmış olduğunu hatırladı. Şu anda ise kendisi Laban'ın rolündeydi, konu kendi çocuğuydu ve ona bir delikanlı talip olmuştu; şeytanın ona oynadığı oyunu, kendisi yapmak niyetinde değildi. Öte yandan bu birleşmeyle ilgili olarak yüksek bir nezaket gösterilmesi, kendisini heyecanlandırıyordu. Kendisi cilveli Dina'yla asla çok ilgilenmemişti, çünkü onun yüreğindeki duygular son derece güzel Yusuf'a aitti, ayrıca o Yüce Makamdan kızıyla ilgili bir vahiy almamıştı. Ama yine de o onun biricik kızıydı, şatonun delikanlısının ona duyduğu aşk, Yakup'un gözünde kızın değerini yükseltti ve bu az bulunan varlığın, Tanrının karşısında boşa gitmesinin önlenmesi ve onun korunup esirgenmesi gerektiğini aklından geçirdi. İbrahim, Eliezer'in kendisine yardımcı olmasını ve öz oğlu İshak'ın onun emrindeki Kenanlı bir kızla evlenmemesi için elinden geleni yapmasını, onun memleketinden ve akrabalarından birisiyle evlenmesini istememiş miydi? İshak bu yasağı bizzat ona, Hakka duyurmuş ve şunları söylemişti: "Kenan kızlarından karın olmasın!" Dina sadece bir kızdı ve üstelik haksız bir kadının çocuğu idi, kızın nasıl evleneceği bu Kutsal Kişinin durumunda o kadar önemli değildi ama yine de talihini deneyecekti.

Koşul

Yakup, oğullarıyla durumu görüşmek üzere aşağıya Sebulun'a çağırdı, on kişiydiler ve Hemor'un önüne gidip oturdular, ellerini

yukarı kaldırıp, başlarını sallıyorlardı. Bu konuya çözüm getirecek büyük kardeşler, bu fırsatı ganimet bilip işe koyulacak yapıda değillerdi. Bu konuyu çözüme ulaştırmak için, rahat bir şekilde düşünmeleri için zamana ihtiyaçları olduğu konusunda birleşiyorlardı. Dina? Kız kardeşleri? Lea'nın kızı, evlenecek yaşa gelmiş, şuh ve çekici, değeri parayla ölçülemeyecek Dina? Sihem'e? Hemor'un oğluna? Bu özellikle üzerinde görüşülmesi gereken değerde bir konuydu. Düşünme süresi rica ettiler. Bunu ticaret hayatından alışık oldukları şekilde yaptılar, ama Şimon ve Levi hâlâ art niyetliydiler ve yarı yarıya ümit besliyorlardı. Çünkü hiçbir zaman eski planlarından vazgeçmemişlerdi ve suyu kullandırmama durumu hâlâ sürdüğü için, bu iş gelişme gösteriyordu, diye düşünerek bunu belki de Sihem'in arzusu ve evlenme teklifiyle ilişkilendirebilirlerdi.

Düşünme zamanı, üç gün. Ve Hemor biraz kırılmış ve bozulmuştu ama buna katlanacaktı. Bu süre dolduktan sonra Sihem bizzat kendisi beyaz bir eşeğe binerek çıkıp çadırların olduğu yere geldi, artık içinde hiçbir istek olmadığını söyleyen babası, ondan kendi işini kendisinin görmesini istemişti; o da sabırsızlık içinde, elbette bu doğal bir şeydi, o yüzden işini halletmeye geldi. Bunu bir tüccar zihniyetiyle yapmadı, kalbini hiç bozmadı ve hiçbir şeyini gizlemedi, Dina'ya olan aşk ateşinin kendisini yakıp bitirdiğini söyledi. "İstekleri bildirin, haydi!" dedi. "Utanmadan isteyin, –çeyiz ve yüzgörümlüğü! Bana Sihem derler, bu şatonun delikanlısı, babamın evinde saltanat içinde yaşayan ve Baal'e inanan, istediklerinizi vermek istiyorum!" Bunun üzerine onlar yapılması gereken koşullarını, o sözünü daha bitirmeden, önceden kararlaştırdıkları koşulu söylediler.

İşte tam bu noktada meydana gelen gerçek olaylara dikkat edilmelidir, bunlar daha sonradan çobanların 'Güzel Sohbetler'inde sıraladıkları ve anlatmayı sürdürdükleri olaylardan daha başkaydı. Onlarınkine göre Sihem, beklenmedik bir anda kötü bir şey yapmış ve haince bir karşı güç gösterisinde bulunmuştu; gerçekte ise, Yakup'un çocukları ona haksızlık yaptıktan ve boş vaatlerle onu oyaladıktan sonra, her ne kadar aldatmamışlarsa da, Sihem işi bitirme-

ye karar verdi. Onlar Sihem'in sünnet olmasının şart olduğunu söylemişlerdi. Bu artık bir zorunluluktu: Kızlarını ve kız kardeşlerini sünnet olmamış bir adama vermek, onların gözünde bir rezalet ve utanç verici bir durumdu, onun için kendilerinin bundan emin olmaları gerekiyordu, kendilerinde olduğu gibi ve Yakup bu öneriyle biraz daha zaman kazanmış olmaktan memnundu, ama doğrusu, oğullarının bu dindarlıklarına biraz da şaşırmıştı.

Sihem elleriyle ağzını kapatarak güldü ve sonra özür diledi. "Başka bir şey?" diye bağırdı. Hepsi bu kadar mıydı, onların istedikleri? Aman beyler! Bir gözünü, sağ elini verebilirdi –Dina'ya sahip olmak için bunları feda etmeye hazırdı– Vücudundaki bir organın önünde sallanan küçük bir parçasının alınması ne ola ki? Sutekh adına, hayır, bu hiç de zor bir şey değil! Arkadaşı Beset de sünnetliydi ve bununla ilgili aklından hiçbir şey geçmemişti. Bu sünnet yüzünden, Sihem'in evdeki küçük kız kardeşlerinden hiçbirisi, oyunları ve zevkleriyle ilgili en ufak bir kırgınlık ve dargınlık göstermezlerdi. Bunu olup bitmiş sayın –en büyük tapınağın insan vücudundan anlayan bir rahibin eliyle olup biter bu iş! İyileşir iyileşmez, hemen oraya yeniden gelecekti! Kölelerine beyaz eşeği getirmeleri için işaret ederek dışarı koşar adımlarla çıktı.

Yedi gün sonra, henüz tam iyileşip sağlığına kavuşmamıştı, kurban olarak sünnet edilen parçanın yeri daha iyileşmemişti ve ona engel yaratıyordu, ama güvenç içinde yüzü gülüyordu, işte o gün kızın babasının, yani aile reisinin atla yola çıkarak başka bir yere seyahat ettiğini öğrenmişti. Yakup onunla karşılaşmak istememişti. Olayı oğullarına bırakmıştı. Buna rağmen o kendisini Laban'ın, yani şeytanın rolünü oynar gibi hissediyordu ve bunun, kendisi orada yokken bitmesini istiyordu. Çünkü, koşul yerine getirildi diyerek ümit dolu bir açılış yapan zavallı Sihem'e oğulları ne cevap vereceklerdi? Onun yapışkan biri olduğunu gözlerinin önünde canlandırmışlardı, artık bıktırıcıydı, istenilen şey yerine getirmişti ve bunun tatlı ödülünü bekliyordu. Oldu, evet diye cevap verdiler. Olmasına olmuştu ama, buna nasıl inanacaklardı. Hem olan biten şey, öyle doğ-

ru görünüyordu, yani yüce duygu ve düşünceden yoksun bir şekilde olmuştu, yüzeysel ve anlamsız bir şekilde. Olmuş mu? Belki. Ama bu olmuş olan şey sadece Dina'yla evlenme hatırına gerçekleşmişti ama 'Onunla', yani Tanrının emriyle evlenmek anlamında değil. Bu olan biten şey, olasılıkla bir taş keskiyle yapılmamıştı, oysa bununla yapılması zorunluydu, aksine metal bir bıçakla kesilmişti, bu durum ise şüpheli, hem de geçersiz oluyordu. Ayrıca bu şato delikanlısının, yani Sihem'in bir kız kardeş evliliği var, bu ilk ve yasal eş, adı Rehuma, Hevitli bir hanım, bu durumda Dina onun kumalarından birisi olacak, bu aklımızın ucundan bile geçmez.

Sihem yerinde duramıyordu. Hangi akıl ve mantıkla, bu kabul edilemeyecek şeyi yerine getirmiş olduğumu bilmeniz gerekir, diye bas bas bağırıyordu; şimdi de onların olan bitenden sonra taş keskiyle kesilmesi gerektiğini ileri sürmeleri ve bunun zorunlu olmasının anlamı ne olmalı? Kuma kadın? Ama bizzat Mitanni kralı, adı Gulichipa olan kızını Firavun'a karısı olması için vermişti ve büyük bir tantanayla kızını, aşağıya ona göndermişti, o bu memleketlerin kraliçesi Teye, tanrıça, bu memleketlerin kraliçesi olarak değil, aksine odalık olarak ve Kral Şutarna da bizzat–

Evet, dediler kardeşler, Şutarna ve Gulichipa böyle idiler. Ama burada konu Yakup'un kızı Dina söz konusudur; Yakup, Tanrının vekili, İbrahim'in soyundan birisidir ve Dina, Şekem'deki şatoda bir kuma kadın olamazdı, bunu sağduyuyla değerlendirince kendi mantığı ifade etmişti.

Bu, Sihem'e verilen onların son sözü müydü?

Omuzlarını silkeleyip kollarını iki yana açarak durumu belli ettiler. Acaba onlar bir hediye vererek delikanlıyı sevindirebilirler miydi, sevindiremezler miydi, belki iki veya üç koyun.

Onun sabrı artık tükenmişti. Bu şiddetli aşk yüzünden yeterince başı ağrımış ve omzunda yükler taşımıştı. Zaten tapmaktaki papaz da öyle insan vücudundan iyi anlayan birisi değildi diye kendi kendine söylendi ve Hemor'un oğlunu iltihaplanma, yüksek ateş ve kötü acılardan kurtaracak önlemler de alamamıştı. Hepsi böyle bir so-

nuç için miydi? Bir küfür, beddua savurdu, bunun anlamı şuydu, Yakup'un oğullarının benlikleri hava ve ışığa dönüşsün ve önemleri kalmasın, hızlı ve zarif hareketlerle onlara sırtını döndü –ve hızla çıkıp gitti. Dört gün sonra ise Dina ortalıktan kaybolmuştu.

Kız Kaçırma

"Bunları biliyor musun?" Bu sıralamaya dikkat edin! Sihem çok rahat yaşayan bir oğlandı, tatlı ve eğitilmeye alışık olmayan arzusunu asla tam olarak ifade edemezdi. Ama onun son derece aleyhine olan bu hadiselere rağmen, alelade ve uygun bir çoban kızını, kelimesi kelimesine almak için, hiçbir sebep yoktur. Eğer bu hikâye Yakup'un endişeli yüz ifadesine derin bir çizgiyle yazılmışsa, bunun sebebi şudur: Çünkü Yakup ilk önce kimin bu saldırı ve kız kaçırma işini düşünmüş olduğunu ve bütün bu hikâyenin işin başından beri bu yönde gelişmesi gerektiğini çok iyi biliyordu. Ve Hemor'un oğlunun asla Dina'yı zorla çalıp kaçırmadığını, aksine konuşa konuşa ona talip olduğunu ve kendisine oyun oynandığı için bu işe haklı olarak giriştiğini ve bu mutluluğunu daha sonraki görüşmelerde ileri süreceğini de biliyordu. Tek kelimeyle Dina ortalıktan kaybolmuştu, çalınmış, kaçırılmıştı. Güpegündüz, açıkça ortalıkta, kendi adamlarının gözleri önünde bu şatonun adamları gizlice kıza yaklaşarak, tam da kız kuzularla oynarken, onun ağzını bir mendille bağlamışlar, bir devenin üstüne atmışlar ve kızla birlikte şatoya doğru, daha İsrael binek hayvanlarıyla onun arkasından takip etmek üzere hayvanlara koşum takımlarını takdırmadan önce, arayı hızla açarak gitmişlerdi. Kız uçup gitti, Sihem'in şatosundaki oyuncak ve eğlence odasına kilitlendi, orada etrafında hiçbir şeyden haberi olmayan şehirlilere özgü hoş şeyler de vardı, Sihem alelacele özlemini çektiği zifafı gerçekleştirdi, buna karşı kız en ufak bir direnç göstermemişti. O, önemsiz bir şeydi, yargısız ve itiraz etmeden teslim olmuştu. Onun başına gelen şey, açıkça ve çok hızlı bir şekilde olmuştu, kız bunları doğal ve uygun kabul etmişti. Ayrıca Sihem ona kötü bir

şey yapmamıştı, tam tersine kız kardeşi Rehuma, yani ilk ve gerçek çocuk, onu dışlamamış, ona dostça yaklaşmıştı.

Ama erkek kardeşler! Ama bilhassa Şimon ve Levi! Onların öfkeleri sınırları aşmış görünüyordu –Yakup, şaşkın ve çökmüştü, elden gelen her şey yapılmış, her şey sanki boşlukta kalmıştı. Şerefi beş para edilmiş, ırzına geçilmiş, alçakça muamele edilmiş, –onların kız kardeşi, siyah-kumru, en temiz insan, biricik kız, İbrahim'in soyundan! Göğüs ve bağırlarındaki süsleri kırıp parçalıyorlar, elbiselerini yırtıyorlar, çuvalları yakıyorlar, saçlarını sakallarını yoluyorlar, ulurcasına ağlıyorlar, yüzlerini ve vücutlarını kesiyorlar ve görünüşlerini iğrenç ve tüyler ürpertici bir hâle getiriyorlardı. Kendilerini yüzüstü yerlere atıyorlar, yerleri yumrukluyorlar, Dina'yı Sodomlunun şehvetli girişiminden kurtarmadıkça, bu rezaletin olduğu yeri çöle döndürmedikçe, hiçbir şey yiyip içmeyeceklerine yemin ederek haykırıyorlardı. İntikam, intikam, saldırı, ölüm, kan ve işkence bildikleri şeyler bunlardı. Yakup, üzüntülü, son derece, şaşkın ve ıstırap içinde, çok sıkıntılı, duygularında ise şeytani bir duyarsızlık vardı ve bu erkek kardeşlerin kafalarındaki başlangıçta yer alan arzularını hedefe yönlendirdiklerini gayet iyi biliyordu ve geçici olarak onları dizginlerinden tutup zapt etmek istiyor ama şeref ve babalık duygusunun verdiği eziklik nedeniyle bunu gerçekleştiremedi. Bir dereceye kadar o da üzerlerine çöken bu üzüntünün verdiği öfkeye katıldı, kirli elbiseler giyindi, saçını başını yolup üstündekileri parçaladı, ama sonra oğullarına akıllarını başlarına toplamalarını, bundan çok ufak da olsa yararlanma yolunu aramalarını, Dina'yı şiddet kullanarak şatodan kurtarmanın sorunu çözmeyeceğini, aksine problemi daha da deşeceğini, işe buradaki zayıf ve küçük düşürülmüş, kirletilmiş olan kişiyle başlamak gerektiğini söyledi. Bir kez o, yani Dina, Sihem'in eline düştükten sonra, onun geri dönüşünü iyi değerlendirelim, onun geri gelmesinin arzu edilmesini tavsiye etmem ve daha akıllıca olanı, bir süre bekleyip bu acı ve ıstırabın biraz yatışmasını sağlayalım; bu çaresizlikten çıkış yolu bulmak için, bu amaçla kesilen koyunun ciğerinden ima yoluyla bir açıklama yapmak üzere fala bakıldı. Hiç kuşkusuz, şehir ve kabile arasında yapılan sözleşmeye göre Sihem, her şeyden, en ufak bir şey

dahi olsa, haberi olduğu takdirde, yeni öneriler ve yeni olanaklar sunabilecekti; ama böyle çirkin bir hadiseye, çok güzel olmasa da, elbette oldukça iyi bir görünüş vermeye çalışacaktı.

Ve bakın hele, Yakup'un kendisi bile bu işe şaştı kaldı, birdenbire oğulları yola geldiler ve şatodan gelecek haberi beklemeye razı oldular. Onların bu sakinleşmeleri Yakup'u tepinmelerinden daha çok rahatsız ve huzursuz etti, –bunun arkasında acaba ne vardı? Endişeyle onları izliyordu, çünkü onların görüşlerine katılmıyordu ve birkaç gün sonra, beklediği gibi, Sihem'in habercisi gelmeden çok kısa bir süre önce Yakup, oğullarının yeni kararlarını öğrendi: Çok sayıda kil tablet üzerine Babil dilinde yazılmış, şekli çok kibar olan mektup, kanaatine göre aynı derecede nezaketli ve iltifatlarla doluydu. Mektupta şunlar yazılıydı:

"İshak'ın oğlu ve Tanrının elçisi Yakup'a ve kendisini sevdiğim ve onun sevgisine önem verdiğim Efendim Babama. Hemor'un oğlu Sihem konuşuyor, senin damadın, seni seven, şatonun vârisi, halkın alkışlarına mazhar olan kişi! Sağlığım iyidir. Senin de iyi olmanı dilerim! Karılarının, oğullarının, ev halkının, sığırlarının, koyunlarının ve keçilerinin ve Senin olan her şeyin sağlıklarının mükemmel olmasını dilerim! Bakın, bir süre önce babam Hemor, diğer babam olan Seninle bir dostluk birliği kurdu ve altına mührünü bastı, bizimle sizin aranızda dört dolaşım boyunca samimi dostluk yaşandı, bu sırada ben hiç ara vermeden hep şunu düşünüyordum: Bunu tanrılar böyle istedi ve bizim şu anda birbirimizle dost kalmamızdan başka bir arzuları yok, Tanrım Baalberit'in ve Tanrın El elyon'un talimatları üzerine oldu, aslında bu tanrılar nerede olursa olsun aynı ilahtır ve sadece önemsiz konularda birbirinden farklılık gösterir, sonsuza kadar ve şimdide öyle, pek çok mutlu kutlamaların yapılacağı, özellikle de aramızdaki dostluğun samimi bir şekilde süreceği yıllar dilerim!

Ama gözlerim senin kızın, Kaldeli Laban'ın kızı Lea'nın çocuğu Dina'yı görünce, bu dostluğumuzun hiçbir zarar görmeden sonsuza kadar sürmesini ve hatta bir milyon yıl devamını yürekten istedim. Çünkü senin kızın su kenarındaki bir palmiye fidanı gibi, bahçedeki

bir nar çiçeği gibi ve kalbim onun sevgisi ve aşkıyla sarsılıyor, öyle ki, onsuz aldığım nefesin hiçbir anlamı olmayacağını anladım. Bunun üzerine, bildiğin gibi bu şehrin prensi olan Hemor, halkının alkışlarla onayladığı insan olarak sana geldi, onun erkek kardeşiyle konuşmak ve benim erkek kardeşlerimle, yani senin oğullarınla görüşmek için çıkıp geldi ve elleri boş döndü. Ve bizzat ben tek başıma senin çocuğun Dina'ya talip olmak üzere çıkıp size geldim ve burnuma çekeceğim bir nefes için ricada bulundum, işte o zaman bana sizler şöyle dediniz: 'Dina senin olmadan önce, etindeki o parçayı sünnet ettirmen gerek, Azizim, çünkü bunun dışındaki yapı, Tanrımız karşısında işlenmiş bir günah anlamına gelir.' Bakın, bu durumda ben babamın ve erkek kardeşlerimin kalplerini kırmadım ve onlara dostça şunları söyledim: 'Ben bunu yerine getireceğim.' Çünkü sonsuz boyutlarda sevinç duyuyordum ve Tanrı Kelamını yazan kâtip Yarah'a sizin dediğinizi yapmak için bana yardım etmesini emrettim ve onun elleri altında, her şeyi Dina'nın uğruna, gözyaşlarımla uygulattım. Ama yeniden geldiğimde, bakın, hiçbir şeyin artık geçerli olmadığı bir şey oldu. Senin çocuğun Dina bana geldi, çünkü koşul yerine getirilmişti; ben ona olan sevgimi kendi hanemde büyük bir zevkle gösterdim ve kendisinden en ufak bir şikâyet işitmedim. Bu yüzden senin Tanrınla benimki arasında hiçbir kötü anlama olamaz ve babamın, tez elden yüreğimin tadı olan Dina'yla evlenme koşullarını, çeyiz ve başlık parasını talep etmesini dilerim, bunun üzerine Şekem'de şatoda büyük bir şölen düzenlenecek ve bizler bu düğünü hepimiz birlikte gülerek ve şarkılarla kutlayacağız. Çünkü babam Hemor, bugünün anısına Şekem ile İsrael arasındaki sonsuz dostluğun şerefine, üzerinde benim ve eşim Dina'nın adı olan üç yüz *skarabe*, yani mayıs böceği taşı hazırlatacak ürünlerin kaldırıldığı gün, bu ayın yirmi beşinde şatoda verilecek. Alıcıya barış ve esenlikler!"

Taklit

Böyleydi mektup. Yakup ve oğulları, mektubu buraya ulaştıran şato mensuplarının yan tarafında okuyup incelediler. Yakup, oğulla-

rımn yüzlerine baktı; bu konuya ilişkin olarak ortaklaşa aldıkları görüşe göre nasıl bir davranış sergileyeceklerini ona söylediler ve Yakup hayal kırıklığı içinde buna şaşırıp kaldı, sözleşmedeki bu temel madde yüzünden onların önerilerine razı olmaktan başka bir şey elinden gelmiyordu; onların ileri sürdükleri yeni koşulun gerçekleşmesi, birincisi dinî açıdan bir başarı olarak kendisini gösteriyordu, ikincisi ise bu işlenen suç için barışma ve özür dilemiyordu; Yakup bunları algılamıştı. Tekrar habercilerle birlikte oturduklarında Yakup, sözü, Dina'nın hakarete uğrayan erkek kardeşlerine bıraktı ve Dan alınan kararı onların bilgilerine sunulması için habercilere bildirdi. Allaha şükür zengin olduklarını söyledi. Sihem tarafından çok doğru bir ifadeyle bir palmiye ve mis gibi kokular saçan nar çiçeğine benzetilen kız kardeşleri Dina için çeyiz bedelinin çok büyük bir önemi olmadığını söyledi. Bu konuda Hemor'un ve Sihem'in şerefleri söz konusudur. Ama Dina, Sihem'e söylediği gibi 'gitmedi', aksine onu çaldılar ve böylece ortaya yeni bir durumun çıkmasına sebep oldular; bunu onun erkek kardeşleri olarak kabul etmeyi aklımızdan geçirmiyoruz. Bu yüzden, onların da bunu kabul etmesi için ön şart, Sihem'in şahsen ve övünerek kendisini sünnet ettirdiği gibi, Şekem'de erkek olan herkesin, ihtiyar, yetişkin adamlar ve oğlan çocukları şu andan itibaren üç gün içinde, taş keskiyle sünnet olmalarını istiyoruz. Eğer bu yerine getirilirse, işte o zaman gerçekten Şekem'de güle oynaya bir düğün kurulur ve büyük bir şölen yapılır.

Bu koşul dönüşü olmayan nazik bir öneriydi, ama aynı zamanda uygulanması kolay bir şeydi. Haberciler, gerekenin yapılması için Efendilerinin hiçbir şey esirgemeyeceğini ifade ederek kanaatlerini bildirdiler. Onlar gider gitmez, Yakup bu aldatmaca dinî vecibenin amacını ve anlamını birdenbire çok iğrenç bir şey olarak sezdi ve korkunç bir dehşete kapıldı ve şatoya giden habercileri geri çağırmak istedi. Yakup ne erkek kardeşlerin eski ve ilk baştaki isteklerinden vazgeçtiklerine ne de Dina'nın kaçırılmasının intikamını almaktan vazgeçmiş olduklarına inanıyordu; yeniden bir araya geldiklerinde alttan alarak, düğün ve eğlenceden bahsedildiği ve önerilen

şartın yerine getirilmesinden sonra Şekem'de kutlamaya razı olduklarını bildirildikleri sırada onların üzüntüden yara ve çiziklerle dolu yüzlerinin nasıl bir ifade aldığını görünce, söylenen sözlerin tereddütlü oluşunu fark etti ve kötülük düşüncelerinin konuşma sırasında hemen hemen hiç fark edilmediğini hayretle izledi.

Onun gözlerini kamaştıran şey ise, taklit ve kendisinin selefleri olarak onu iyi temsil ettiklerinden duyduğu sevinçti. Aklından İbrahim geçmişti ve Efendinin emri üzerine onunla birlik olan bütün ev halkının, İsmail'in ve bütün kölelerin, orada doğmuş veya satın alınmış bütün yabancıların ve evde bulunan bütün erkeklerin, günün birinde vücutlarındaki etin bir parçasını sünnet ettirmiş olduğunu anımsadı; onlar da bu istekleri sırasında yukarıdaki hikâyeyi anımsayıp olayı ona dayandırmışlardı –evet, bu fikir onların aklına oradan gelmişti, ama bunu nasıl sonuçlandıracaklardı acaba! Bu olaylar artık kendilerinde tekrarlanıyordu, Efendimiz, hâlâ ağrı devam ettiği için, İbrahim'i ziyaret edip durumunu öğrenmek istiyordu. Tanrı onun kulübesinin önünde durmuştu ve Eliezer Onu fark etmemişti. Elbette İbrahim Tanrıyı gördü ve ısrarla içeriye davet etti. O sırada Tanrı, İbrahim'in sünnet yarasını açıp kapayarak pansuman yaptığını görünce, şöyle buyurdu: "Benim burada ayakta dikilip durmam, hiç de hoş değil." Tanrı İbrahim'in bu utandırıcı ama kutsal şikâyetine karşı öyle nazik davranmıştı –bunlar da ağrının devam ettiği üçüncü günde mustarip şehirlilere karşı nasıl hoş bir yaklaşım sergilemesi gerekiyordu? Böyle bir taklit olayı Yakup'un tüylerini diken diken etmişti ve şatodan istenen koşulun hiç tereddüt edilmeden kabul edilmiş olduğu haberi gelince de, onların yüzüne bakınca tüyleri diken diken oldu. Habere göre dünkü gün, yani verilen sürenin üçüncü ve son günü, genel olarak kurban/sünnet işi gerçekleşmişti. Haberci ellerini birkaç kez havaya kaldırıp hadisenin doğruluğunu yeminle tasdik etmek istiyordu; ama o kardeşlik gururunun üstünlüğünü ve intikam almaya hakkı olduğunu düşünerek korktu ve şunu anladı, bir zamanlar kendisinin onlara karşı yaptığı muhteşem eğlenceyle bu niyetini göstermiş olduğunu hatırladı ve şimdi de bu şartlarda

kendisini güçlü hissediyordu. Dikkatlice sorulursa, belki de o içinde gizliden gizliye onlara biraz müteşekkir kalıyor, çünkü onlar Yakup'a kendi planlarını açıklamamışlardı, onu bu işlerden temiz ve uzak tutmak istiyorlardı, eğer o istese de, onlardan hiçbir şey öğrenemezdi veya sadece belki sezebilirdi ve işi oluruna bırakırdı, tıpkı eskiden olduğu gibi? Beth-el'deki Kral ve Tanrı ona Yakup'un düşmanlarının büyük kapılarına sahip olacağını söylememiş miydi ve belki de bu, onun şahsen barışçı bir insan olmasına aldırmadan, bu fethi yapacağı, hem de savaş ve ganimet onun yaşamının burcunda kayıtlı değil miydi? –Artık dehşet, endişe ve çok gizli bir gurur yüzünden hiç uyumuyordu; kendi soyundan gelen gençlerin kurnazca erkeklik taslamalarından gizliden gizliye gurur duyuyordu. Verilen sürenin bitmesinden sonraki üçüncü günün gecesi de, çadırında paltosuna sarılıp yattığında da uyuyamamıştı, kulakları etrafındaki silahlı ayaklanma yapanların boğuk gürültüleriyle doluyordu...

Katliam

Sonradan şarkılara ve güzel efsanelere pek çok kez konu olan Şekem'deki ara oyunun hakikate uygun bir şekilde anlatılan hikâyesinin sonuna geliyoruz –İsrael'in anladığı mânâda güzel, yani olayların sırasına ilişkin olarak, o kadar önemli bir ilişki olmamasına rağmen, işi en uç noktaya götüren ve aslında güzellik katacak bir şeyin olmadığı bu iğrenç olay bile, Güzel Sohbetlerde, cilalanmış ve övünç ifadeleriyle süslenmiş olarak anlatılmaktadır. Yakup'un adamlarının sayısı, şehirdeki halktan çok daha azdı; oraya yaklaşık olarak elli kişi gitmişti ve bir hile sayesinde Şekemlilere şöyle bir oyun oynadılar: Nöbetçilerden hemen hemen tamamen arındırılmış olan surların sessizce aşılması sırasında ip ve hücum merdivenlerini kullanmışlardı, hem de daha sonraki dans esnasında birdenbire ortaya çıkıp gizliliği bir tarafa bırakarak, içeride harekete geçmişlerdi ve tamamen gafil avlanmış olan şato halkının keyifleri bir parça kaçmıştı ama ellerinden bir şey gelmiyordu. Şekem'de erkek olan her-

kes, yaşlı ve genç, ateşler içindeydi, acı çekiyordu: 'yaralarını açıp kapayarak pansuman yapıyorlardı', askerî işgal kuvvetlerinin büyük kısmı da buna dahildi. Buna karşılık İbrimler, sağlığı yerinde ve moral olarak da "Dina!"nın kurtulması ateşiyle yanıp tutuşuyorlardı, kanlı eylemleri sırasında aslanlar gibi öfkeli bir şekilde her yerde görülüyorlardı ve zaten bu şehrin ahalisinin ruhunda onlar ta baştan beri kapıda bekleyen bir bela olarak kabul edilmişlerdi, bu yüzden de hemen hemen hiç direnme göstermediler. Bütün bu baskının yönlendiricileri olan Şimon ve Levi, çıkardıkları gürültü ve attıkları naralar, en derin ve yürekten çıkardıkları boğa böğürtüsüyle onların savaşta kullanabilecekleri bir alet bulmalarına kesinlikle fırsat vermiyor ve onları ölümle burun buruna getiren saldırılarda bulunuyor ve onlara Tanrının gazabını tattırıyorlardı. Halk şöyle bağrışıyordu: "Yazıklar olsun! İnsan değil bunlar! Sutekh tam ortamızda! Ulu Baal bütün gücünle yardım et. Çıplak olarak kaçanlar gürzle vurulup öldürülüyordu. Ebreerliler ateş ve kılıçla, açık ve seçik olarak çalışıyorlardı; şehir, şato ve mabet alev alev yanıyordu, sokaklar ve evler kan gölü içindeydi. Sadece fizikî yapıları değerli olan gençler esir alındı, diğerleri boğazlandı. Bu sırada sadece öldürmekle kalmayıp işi daha da ileri götürmüşlerdi. Çünkü her şey, burada, insanları boğazlayanların insafına kalmıştı, onlar bu icraatları sırasında felakete uğrayan kız gibi şiirsel bir atmosfer içinde değillerdi; çünkü onlar bu olayda bir canavarlar savaşının hayalini görüyorlardı. Marduk'un Tiamat'ı*, yani Kaos sürüngenini yenişini yaşıyor gibiydi ve sakat bırakmalar da bununla ilgiliydi, 'gösterilen' organların kesilmesi ve öldürülmeleri sırasında mitolojik bir duygu yaşıyorlardı. İki saat kadar devam eden bu ceza mahkemesinin sonunda, şatonun oğlu olan Sihem rezil bir şekilde hırpalanmış ve başının üstüne banyo helasının içine sokulmuştu ve Veser-ke-Bastet'nin cesedi, çiçekli yakası paramparça edilmiş vaziyette bir sokakta kan revan

* Tiamat: Eski Mezopotamya mitolojisindeki kaos okyanusu ejderhası –yn.

içinde duruyordu, ama kendi inançlarının bakış açısından olay tam mânâsıyla yapılmamıştı. İhtiyar Hemor'a gelince, o korkudan ölmüştü. Bu mezalimin sebebi olan ve hiçbir değeri olmayan suçsuz Dina kendi sülalesinin elinde bulunuyordu.

Yağmalama uzun zaman devam etti. Erkek kardeşlerin bir zamanlar arzu ettikleri rüya tamamen gerçekleşmişti: Kalpleri bu yağmalamayla ferahlamıştı, göz alıcı ganimetler, son derece değerli şehre ait zenginlik galip gelenlerin eline geçmişti; böylece son gece nöbetinin bitişinde, iplerle bağlı esirlerle birlikte evlerine dönerlerken, altın kurban ve adak sunakları ve testiler, yüzük, bilezik, kemer, toka ve kolyelerle; gümüşten, elektrondan, fayanstan, su mermerinden, akikten ve fildişinden yapılmış zarif ev eşyalarıyla dolu büyük yüklerin dışında, tarla bitkilerinden her çeşit ürün ve depolanmış mahsul, keten, zeytinyağı, un ve şarap olarak ele geçen ganimet, zafer kazanlarının ardından taşınıyordu. Onların gelişi sırasında Yakup çadırından dışarı çıkmadı. Geceleyin kendi huzursuzluğunu, put şeklinde ifade edilmeyen Tanrısına kutsal ağaç altında kefaret kurbanı sunarak geçirmişti, bir süt kuzusu kurban etmiş, kanını kurban taşı üzerinden akıtmış ve yağını kokulu otlar ve baharatla karıştırıp yakmıştı. Şimdi, oğulları böbürlenerek ve ateş basmış olarak son derece tüyler ürpertici bir davranışla geri aldıkları Dina'yla birlikte onun yanına girdiklerinde, yüzünü bir kumaşla örtmüş vaziyette yatıyordu ve uzun süre hiç kıpırdamadı ve böyle bir felakete uğramış kızın veya kan döken zalimlerin yüzlerine bakmadı. "Çıkıp gidin!" diye eliyle işaret etti: "Çılgınlar!... Lanet olasılar!" inatla ve uçuklamış dudaklarıyla orada duruyorlardı. İçlerinden birisi "kız kardeşimize bir orospuya yapılan muamelenin yapılmasına razı mı olmalıydık?" diye sordu. "Bak, biz kalbimizi yıkayıp temizledik. Burada Lea'nın çocuğu. Yetmiş yedi kez koklandı." Yakup sustuğu ve yüzünü açmadığı için: "Efendimiz dışarıdaki ganimetleri görmek ister. Bunun dışında daha çok gelecek, çünkü epey bir malzemeyi orada bıraktık, şehirlilerin tarlalardaki sürülerini topluyorlar ve onları buraya İsrael'in çadırına getirecekler. "Birden fırlayıp kalktı ve

yumruk yapılmış ellerini onlara doğru kaldırdı ve onlar geri çekildiler. "Öfkenize lanet olsun" diye bütün gücüyle bağırdı "öylesine şiddetli ve hiddetiniz öylesine inatçı ki! Uğursuzlar, benim başıma ne belalar açtınız, bu diyarın halkı önünde iğrenç bir şekilde kokuyorum, tıpkı üstüne sineklerin üşüştüğü bir leş gibiyim? Eğer onlar bizden intikam almak üzere toplanıyorlarsa, bunun sonu ne olacak? Biz küçük bir topluluğuz. Onlar bizi yenerler ve kökümüzü kazırlar, beni ve sizlerin kuşaktan kuşağa nakledeceğiniz İbrahim'in kutsal emaneti ve evimi barkımı yok edecekler ve kurulmuş olan yapı yıkılıp parçalanacak! Berbat bir manzara! Oraya gidiyorsunuz ve yaralı insanları boğup öldürüyorsunuz ve bizi her an zor duruma sokuyorsunuz; kafalarınız gelecek için, birlik için ve verdiğimiz kutsal sözler için düşünecek hâlde değil, tam takır!"

Oğlanların dudaklarından oflama puflama sesleri geliyordu. Şu sözleri söylemekten başka bir şey bilmiyorlardı: "Kız kardeşimizin bir orospu muamelesi görmesine razı mı olmalıydık?" – "Evet!" diye haykırdı Yakup kendini kaybetmiş bir şekilde, oğlanları ise bu durumdan korkmuştu. "Razı olacaktık, çünkü hayatın tehlikeye atılması ve verilen söz! Hamile misin?" diyerek Dina'nın üzerine gitti, Dina bitkin bir hâlde yere büzülüp çömelmişti... "Bunu nasıl bilebilirim ki" diye hıçkırarak ağlıyordu. "Bu bebek yaşamamalı" diye kararını bildirdi Yakup ve kız yeniden hıçkırıklara boğuldu. Yakup sakin sakin şunları belirtti: "İsrael olduğu gibi toplanıp gidecek ve Dina uğruna kılıçla alınan sürüler ve ganimetlerle birlikte başka yere taşınacak. Çünkü artık bu iğrenç hadisenin olduğu bu yerlerde kalınmaz. Geceleyin bana yine bir cemal göründü oldu ve Tanrı bana rüyamda şöyle buyurdu: 'Toplan ve yola çık ve Bethel'e doğru giden yolu tut!' Haydi çekilin! Eşyaları toplayın!"

Tanrının cemali ve emri onun için gerçek oldu, yani geceleyin kestiği ve sunduğu kurbandan sonra, oğulları bu şehri yağmalarken, Yakup çadırında yarı uyanık yarı uyurken bir olgu üstüne çöktü. Normal bir cemal belirdi yüreğinin içinden ve ona geldi; çünkü onun çok iyi bildiği, iltica yöresi olan Luz, böyle durumlarda onun

için büyük bir cazibe gücüne sahipti. Ve Yakup oraya gitti, bu böyle oldu, kralın ve İlahın ayakları dibine gidip sığındı. Bu kanlı düğünden sağ çıkmış olan, Şekem'den gelen göçmenler çeşitli yönlere doğru yollara dizilmişlerdi ve başlarına gelenleri anlatmak üzere etraftaki şehirlere gidiyorlardı ve bu zamanlarda birkaç kabile reisi ve Kenan ve Emor şehirlerindeki çobanlar tarafından hazırlanmış malum mektuplar, Amun şehrine ve sarayındaki Hor'a, yani Kutsal Kral Amenhotep III'ün* ellerine ulaşmıştı, o zamanlar bu ilah bir diş iltihabı yüzünden sık sık acı çektiğinden, sinirli bir şekilde kendisinin alçaltılmış kabul ediyordu, ayrıca karşı tarafta, batıda, kendi ölüler mabedinin inşaatıyla öylesine meşgul olduğundan, "kralın şehirleri yok olup gitti" ve "Firavun'un toprakları Habirilerin eline geçti, onlar kralın bütün yerlerini yağmaladılar" şeklindeki üzücü haberlerin yer aldığı zavallı Amu diyarından gelen mektuplara ayıracak ve göz atacak vakti olmadı. Böylece sarayda daha baştan biraz gülünç bulunan ve hatalı Babil diliyle yazılmış bu mektuplar, yani belgeler, haydutlara karşı gerekli önlemlerin alınmasına dair Firavun'un aklından geçen bir karar çıkmadan, arşivlere konuldu ve tabii bunu Yakup'un adamları bir şans olarak ifade edebiliyorlardı. Onların etraflarındaki şehirler, göçmenlerin oralara alışılmadık bir vahşilikle gelmelerine rağmen Tanrı korkusuna kapılıp onlara karşı koymadılar. Yakup, yani baba, büyük bir temizlik harekatı yaptı, onun hâkim olduğu yerlere dört yıl içinde getirilmiş çok sayıda putu toplattı ve onları kendi elleriyle kutsal ağacın altına gömdü; şimdi bu rezil Şekem'den eşyaları ve halkıyla birlikte harekete geçmiş, Beth-el'e doğru iyi yapılmış yoldan aşağıya sessizce iniyorlardı.

Dina annesi Lea'yla birlikte aynı akıllı ve güçlü deveye binmişlerdi. Devenin hörgücünün her iki tarafında, üst kısmı kamış çubuklarla desteklenmiş gölgeliğin altında oturuyorlardı ve gölgelik

* Amenhotep III (MÖ. yaklaşık olarak 1408-1372) Amenofis veya Amenotes: Tutmes Tutmosis IV'ün oğlu. Gösteriş meraklısı bir imarcıydı. Güneşe (Aton) tapma âdetini yerleştirmeye başlayan odur –yn.

örtü Dina'yı hemen hemen hiç fark edilemeyecek şekilde, aşağı doğru sarkarak kapatıyordu. Dina hamileydi. Onun dünyaya getirdiği çocuğu, zamanı gelince erkeklerin aldığı karar gereğince anasından ayırdılar. Dina kendi başının çaresine bakmıştı ve o zaman gelmeden önce büzülüp çökmüştü. On beş yaşındaki Dina'nın talihsiz yüzü yaşlı bir ninenin suratına benziyordu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KAÇIŞ

İlk Böğürme

Zor hikâyeler! Yakup, baba, hem yeni, yani yakın geçmişte, hem de en eski, hatta ilk zamanda olan biten hikâyeler ve hikâye bakımından, mal ve mülk bakımından da çok zengin ve onurluydu.

Hikâye olmuş bitmiş bir şeydir ve zaman içinde birbirine eklenir gider. İşte üzerinde dolaştığımız bu toprakların altındaki katman ve katmanlaştırılmış olan şeyler de böyledir, varoluşumuzun kökleri ne kadar derinlere hatta bilinmesi ve algılanması mümkün olmayacak kadar derin olan ve bizim ben'imizin etten sınırlarının dışmda ve alt kısmında bulunan hikâyeye uzandıkça, onlar bizim bu ben'imizi besler ve belirler ve sonunda oldukça bilinen zamanlarda bizler birinci şahıs olarak, onları kendi etimizin bir parçası kabul ederek konuşuruz, –işte o zaman hayatımız daha yoğun anlamlı ve daha onurlu olur ve aynı zamanda bizim etimizdeki ruh da daha şerefli olur.

Yakup, Dörtşehir de denilen Hebron'a yeniden geldiğinde ve Abram –Abiram veya adı bilinmeyen birisi– tarafından dikilmiş ve kutsanmış olan, vahiy inen ağacın altına geldi ve babasının kulübesine geri döndü ama bu arada daha da kötü bir şey olduktan sonra, bu konudan zamanı gelince söz edilecektir: İshak kilo verip iyice zayıfladı ve öldü, çok yaşlıydı ve kördü İbrahim'in oğlu, miras ka-

lan adıyla İshak, muhterem bir ihtiyardı. Yakup gelmeden önce, ölüm döşeğinde, etrafında bulunan herkese yüce ve tüyler ürpertici bir tonla, ileriyi gören ve şaşkın bir ifadeyle 'kendisinden' kurban edilmesi kabul edilmeyen kişi olarak ve koçun kanından sanki kendi kanıymış gibi, yani gerçek oğlun kanıymış gibi algılanmasını ve bunun herkes için dökülmüş bir kefaret kanı olduğunu söylemişti. Evet, kendi sonuna varıştan çok kısa bir süre önce, garip bir başarıyla bir koç gibi böğürmeye çalıştı, bu sırada kam çekilmiş yüzü, koçun fizyonomisiyle insanı şaşırtan bir benzerlik kazanmıştı –veya o zaten böyle bir benzerlikle algılanıyordu ve koça olan benzerliğini zaten her zaman yüzünde taşıyordu, herkes korkmuş ve bu oğlun koç olduğunu ve onun yüzünde bunun belirmesini görmemek için toparlanmaya vakit bulamamışlardı, o sırada İshak, yeniden konuşmaya başladı ve koça baba dedi ve Tanrının adını andı. "Bir Tanrı kurban edilmeli" diye peltek bir şekilde, ilkçağa ait şiirsel bir söz söyledi ve yine aynı tarzda, başı arkaya, ensesine doğru kalkık bir şekilde, iyice açılmış boş gözlerle ve parmakları gergin bir şekilde açılmış hâlde, herkes kurban edilip kesilen koçun etinden ve kanından bir şölen ziyafeti versin, tıpkı İbrahim gibi, tıpkı bir zamanlar baba ile oğlun, Tanrının onun yerine gönderdiği ilahî hayvanla yaptıkları yemek ziyafeti gibi olsun. "Bakın, işte kurban kesildi", kesilen hayvanın hırıltısı duyuluyordu, onun yüzüne bakmaya cesaret edemiyorlardı, o vasiyetine şöyle devam ediyordu, "baba ve oğlunun yerine, yani insanın yerine geçen bu hayvanı yedik. Ama gerçekten, diyorum sizlere, insan ve oğlan yerine Tanrı adına bu hayvan kesilecek ve bunu sizler yiyeceksiniz." Sonra yeniden koç gibi böğürdü ve Hakk'ın rahmetine kavuştu.

O son nefesini verdikten sonra, oradakiler uzun süre alınları yerde öylece kaldılar, onun gerçekten ölüp ölmediği ve böğürüp böğürmediği ve geleceğe yönelik açıklamalarda, yani vasiyet edip etmediği belirsizdi. Hepsinin sanki iç organları ters yüz olmuştu ve en altta bulunanlar en üste çıkmış gibiydi, neredeyse kusacaklardı; çünkü vefat eden zatın sözü ve varlığı, ilkçağlara ait değerlendir-

meyle kaba saba ve yakışıksızdı, nefret uyandıran en eski ve kutsal olarak da kutsal olmadan önceki zamana aitti; medeniyet tarihinin en sakınılan, unutulmuş ve insanın dışında kalmış ruh derinliklerinde bulunan bu özellikler, İshak'ın ölümü, hem de en ağır ve dayanılmaz çirkinliğiyle, yeniden geri dönmüştü: Bir Tanrı olan bu hayvanın batıp gitmiş ön çağından kalma bir hayalet ve iğrenç bir oluşuk, yani bu kabilenin Tanrısı ve ilk-atası olan koça aitti ilkin akıtılan kanlar ve işte o koçtan soyu geliyordu İshak'ın, yani hem İlah hem hayvan olan kabile akrabalığını tazelemek için gözüküyordu –uzak diyarların Tanrısı, yani Elohim gelmeden önce, çöllerin Tanrısı ve ay Tanrısı onları seçmişti ve onlarla sünnet edilen yuvarlak halka vasıtasıyla evlenmiş ve zaman içinde yeni bir Tanrının başlangıcını kurmuştu. Ölüm döşeğindeki İshak'ın koç görünümlü yüzüne bakıp koç böğürtüsünü işitince onların mideleri bulanmıştı; Yakup'un da midesi bulanıyordu. Ama o yalınayak, toz içinde kovulup geldiğinden, cenaze törenini göremediğinden ve âdetlere uygun olarak ağlamalar ve ölülerin ruhuna yemeleri için sunulan kurban kaplarını gördüğünden ruhu da ağırlaşmıştı; Keçi Dağlarından gelen flüt çalma delisi Esau ile birlikte babalarını iki katlı mağaraya gömmüşlerdi ve çocukça deli dolu davranışına göre, gözyaşlarıyla ıslanmış sakalıyla ağıt yakan erkek ve bayanlarla birlikte uluyup duruyordu: "Hoyadôn!" Onlar hep birlikte İshak'a koç derisinden elbise dikmişlerdi ve bunu yemesi için zamana vermişlerdi ama onu çocukları yemişti; nedeni, onlar bu kurbanın üstüne binmek istiyorlardı, kurbanın onların üstüne binmesini değil, ama onlar boğazlarını sıkarak yediklerini dışarı kusmuşlardı ve işte bu aynı çocuklar, hep o eski ve değişmeyen hikâyeler içinde hayatlarını sürdürüyorlar. (Çünkü dev adam elleriyle dokunup yoklarken, akıllı annenin, çocuğun yerine, ona pöstekiye sarılmış taş gibi bir şey verdiğini fark etmemişti.) Sık sık İshak hakkında "Vah vah, yazık oldu Efendiye!" diye yakınıyorlardı, kesilmesi engellenen kurbana ve bu kişi kendi hikâyeleri içinde yaşamıştı ve onları haklı olarak ben-anlatım tarzında anlatıyordu; çünkü bunlar, onun kendi hikâye-

leriydi: Kısmen ben-anlatımı bırakırdı, ilk kez ortaya çıkan tarihî öyküye dönmesi gerektiğinde, kısmen de bir zamanlar geçmişte olanı ve kendi etinde yeniden canlananı anlatırken ve kuruluşa uygun olarak, olayların tekrarlanması durumunda böyle yapardı. Yakup da bunları böyle duymuş ve böyle anlamıştı, onun ölürken kendisini kesilmesi önlenmiş kurban olarak adlandırması da bunun içindi: İki kulağıyla bunu aynen böyle duymuş ve böyle anlamıştı –tıpkı bizim de iki kulağımızla bir konuşmayı işitmemiz ve iki gözümüzle bir şeyi görmemiz, konuşmayı ve söz konusu olayı birleşik bir anlamla algılamamız gibi. Bu konuda İshak kaç yaşında olduğu bilinmeyen atalar atası bir ihtiyardı ve neredeyse boynu kesilmek üzere olan küçük bir çocuktan söz ediyordu, acaba bu çocuğun bir zamanlar değinilen çocuk, yani kendisi olup olmadığı veya ondan daha eski zamandaki birisi olup olmadığı, düşünce ve bilgi âlemi için artık önemli değil, çünkü yabancı bir kurban çocuk, onun ihtiyar yaşına yabancı değildi ve en üst düzeyde, bir zamanlardaki bu çocuğun kendisinden başkası olmadığı kabul ediliyordu.

Kızıl Adam

Yakup'un ruhu, erkek kardeşiyle birlikte babasını gömdükleri günlerde çok yoğun duygusallık içindeydi ve ağırdı, çünkü bütün hikâyeler zihninde canlanmıştı ve aklında güncelleşmişti, tıpkı bir zamanlar ilk modele uygun olarak damgalanmış etinde onları güncelleşmiş olarak algıladığı gibi, sanki bilinmeyen derinliklere doğru inen kristal katmanlardan geçen ve her katmanın lambalarla aydınlatıldığı, içerisi dışarıdan bakıldığında görünen bir zeminde dolaşıyor gibiydi. Ama o yukarıda kendi etiyle ilgili hikâyeler içinde dolaşıyordu, şu ânı yaşayan Yakup, hile yüzünden lanetlenmiş Esau'ya bakıyordu, Esau da onunla birlikte kendi özelliğine göre vurulan damgaya uygun olarak davranış sergiliyordu: "Edom, Kızıl Adam."

Böylece onun kişiliği hiç kuşkusuz kusursuz olarak belirlenmişti –hiç kuşkusuz kelimesi belli bir anlama kadar, kusursuzluk konu-

su biraz dikkati gerektiriyor, çünkü bu 'belirleme'nin kesinliği, ay ışığının kesinliğidir, bunda çok yanıltıcı bir yansıma bulunur ve onun bu çift anlamlılığı duygusallık yoluyla kolayca derinleşen bir saflığın ve sadeliğin ifadesiyle bizde dönüşüm ve değişim yapabilir, bizim tarihimizdeki kişilerde de olduğu gibi. Daha önce kızıl pöstekili Esau'nun gençlik yıllarında Beerşeba'dan Edom diyarı ve keçi dağlarındaki insanlar ve Seir'in dağlık bölgesindeki ahaliyle ilişkiler kurmuş ve geliştirmiş olduğunu, daha sonra çoluk çocuğuyla birlikte Kenanlı karıları Ada, Ahalibama ve Basnat'la, oğulları ve kızlarıyla birlikte kendi ilahı olan Kuzah'a taptıklarını anlatmıştık. Bu keçi halkı vardı ve ne zamana kadar var olacaklardı; Yusuf'un amcası Esau, ona gittiğinde, ayın kesinliği büyüleyici ve iki anlamlıydı, eğer tarihin daha sonraları saptadığı rivayet, kuşaktan kuşağa geçen Güzel Sohbet'in, onu 'Edomluların babası', yani kendi soylarının atası, keçi halkının ilk tekesi olarak göstermişti. Bu kişi Esau değildi, yani kişi olarak o zat değildi –ama Sohbet ve bizzat kendisi şartlı olarak böyle kabul ediyordu. Edomlular Yusuf'un amcasından çok daha eski bir halk olduğunu yineleyerek belirtelim; çünkü bu anlamsal olarak çok daha kesin bir şey olduğundan, onun kimliğinde bir azalan bir artan akrabalık belirlemesi görülüyor– kısacası bu halk, Esau'dan daha eski tarihe girmektedir: Çünkü listede Edom'un ilk kralı olarak adı geçen Beor'un oğlu Bela'nın ilk başta olduğu, aym şekilde Mısırlılar ülkesinin ilk kral olarak Meni'yi göstermesinden daha belirgin değildir, bu bir zaman kulesidir. Edom'un soy babası, şu andaki Esau kesinlikle değildi; her ne kadar şarkılarda onun üzerinde duruluyorsa da: "O işte bu Edom'dur" diye adı geçiyor, "O işte bu Edom'du" diye geçmiyor; böylece bu ifadedeki şimdiki zaman şekli, bir rastlantı eseri değildir, aksine bu tipin, zamanı belli olmayan ve kişisel olanın üstünde bir özetleme olduğu açıklık kazanıyor. Tarihî bakımdan ve kişisel olarak bakıldığında bu keçi halkının soy atası olan teke, Esau'dan çok önceleri yaşamış, kıyaslanamayacak kadar ön zamandaki bir Esau idi, ama onun ayak izlerinde şu andaki Esau dönüşmüş olarak varlığını sür-

dürüyordu, –yerde tam ve doğru bırakılan bir ayak izi, sık sık onun üzerinden yürünmüş ayak izleri; son söz olarak, bu ayak izlerinin, sohbette haklı olduğundan şüphe edilemeyecek kişinin, kendi izi olduğu anlaşılıyor: "O kişi Edom'du."

Konuşmamız işte tam burada doğal olarak bir sırra açılıyor ve bizim işaret ettiğimiz noktalar bu sır içinde kayboluyor: Her ilk olanın, kendisini sadece görünüşte sağlam bir dayanak ve kesinliği olmayan bir yolun hedefi olarak gösteren ve onun sırrının-tabiatının bir gerçekte bulunduğu ve onun varlığının mesafe değil, aksine küresel âlemin varlığı olduğu ve bütün bunların da yaşanmış olan geçmiş zamanın sonsuzluğu içinde bulunması durumudur. Mesafe bir sır değildir. Sır, evren denilen küreddedir. Bu ise tamamlanma ve denkleşme hâlindedir; o iki yarımdan oluşmuştur, bunlar birleşerek bütünü meydana getirir; bir üst bir de alt yarım, bir göksel bir de yersel yarım küreler birlikte bulunur; bunlar biri diğeriyle, bir şekilde bütünü denkleştirecek konumdadır, yukarıdaki ve aşağıdaki, ama yeryüzündeki bir şey, gökyüzündeki yarım küre tekrar edilir, böylece her olay her iki yarım kürede birbiriyle yeniden buluşur, iki yarım bu değişim denkleşimiyle birlikte bir bütünü oluşturur ve kürenin yuvarlaklığını meydana getirir, gerçekten bir değişime benzer bir durum ortaya çıkar, yani dönüş. Evren küre döner: Bu, her yarım kürenin doğasında bulunur. Eğer böyle bir durum esnasında aşağıdan ve yukarıdan diye söz edilirse yukarıda olan bir bakarsın aşağıdadır ve aşağıdaki yukarıda olur. Göksel ve yersel olanın hiçbirisi tek başına kaldıklarında biri diğerini yeniden tanıyamaz. Aksine o da dönüp değişmektedir, yarım kürelerin gücüyle, işte bu olaydan, aydınlanma ve görülüp anlaşılma olur: İlahların, insanlar, buna karşılık insanların yeniden ilahlar olabileceği hakikati, işte bu hadiseden yola çıkılarak algılanabilir ve yine işte bu hadiseden yola çıkılarak gözle görülebilir hâle geliyor.

İşte böyle bir hakikat örneği, Usiri, yani sabırlı ve parçalanmış kişi, bir zamanlar bir insan idi, yani Mısırlılar ülkesinde hükmeden bir kraldı, ama sonra bir ilah oldu –tabii yeniden insan olma yönün-

de bir eğilim olduğundan, Mısırlı kralların varoluş şekillerinde bizzat açıkça belli olan şey, yani hepsi insan olarak ilahtılar. Bu durum, bu olayı açık seçik kanıtlıyor. Ama Usiri'nin başlangıçta bir ilah veya bir insan mı olduğu sorulacak olursa, buna verilecek cevap yoktur; çünkü bu dönüş hâlinde olan yarım kürelerde bir başlangıç yoktur. Onun erkek kardeşi Set'te de durum değişik değildir, daha önce, Set'in Usiri'nin katili ve onu parçalara ayıran birisi olduğunu öğrenmiştik. Bu kötü insan, adı böyleydi, eşek başlı, kavgacı ve bir avcıydı ve Amun şehri yakınındaki Karnak'ta[a] Mısır kralları ok atma konusunda ondan ders alırlardı. Diğerleri ona Typhon[b] derlerdi ve eskiden çöl sıcaklarının ve hamsin rüzgârının ona ait olduğu, güneş yanığının ve ateşin kendisinin de o olduğu görüşünden yola çıkılarak onun Baal Hammon[c] veya açıkta yanan közlü ateşin ilahı oldu ve ona Fenikeliler ve Ebreerliler Moloch veya Melech adını vermişlerdi; Baal'deki boğa ilah onun ateşiyle ilkdoğan çocukları kavurup yerdi, Abram'ın İshak'ı sunma girişiminde bulunduğu ilah buydu. Typhon-Set'in, yani kızıl avcının çok çok önceleri ilk ve son kez gökyüzünde makamı olan Nergal'den, yani yedi adı olan düşman, Mars, Kızıl Gezegen, Ateş Gezegeninden başkası olmadığını kim söylemek ister ki? Aynı hakka dayanarak her insan, her şeyin ilk başında ve en sonunda Kral Usiri'nin onu tahtından eden ve öldüren erkek kardeşi Set'in bir insan olduğunu ve ancak bu cinayetten sonra bir ilah ve bir yıldız olduğunu rahatça iddia edebilir ve yarım kürelerin salınımlı dönüşleri nedeniyle yeniden insan olduğunu algılayabilir. O her ikisidir ve hiçbirisi ilk olan değildir: Yıldız-ilah ve insan, değişir durur ve bir bütün içindedir. Bunun için hiçbir zaman şekli ona uymaz, sadece zaman ola-

[a] Karnak: Yukarı Mısır'da Teb bölgesinde Nil'in doğu kıyısında bulunan yerleşim yeri –yn.

[b] Typhon: Eski Yunan'da yüce tanrı Zeus ve Niobe'nin oğlu; Argus, Osiris ve Pelasgus'un kardeşi –yn.

[c] Baal Hammon (Baal Hamman): "Dikme taşlar hâkimi" anlamına gelir. Kartacalıların gökyüzü ve verimlilik tanrısıdır. Eski çağlarda korkunç bir tanrı olarak tanınırdı –yn.

yı olmayan sonsuz bir yaşanan zaman vardır ve bu yarım kürelerin salınımı bunun içinde meydana gelir ve ona hep bunun için aynı ad verilmiştir: "O, Kızıl Adanıdır."

Durum böyle ise, Set'in yani Avcının, Nergal-Mars yani Ateş Gezegeniyle göksel-yersel dönüşümde oluyor; bu durumda aynı olay Usir, yani öldürülen ile kral uydusu Marduk arasında da salınımlı dönüşüm vardır, demektir; Marduk'u yakın kuyunun kenarında oturanın kara gözleri selamlamıştı, onun ilahıydı, buna Jüpiter-Zeus[a] adı verilmiştir. Buradan devam eden hikâye, çocuklarını yutan baba Kronos'un[b], yani ilahî devin, Zeus'un annesinin zekice davranışıyla Zeus'un başına da aynı akıbetin gelmesinin önlendiğini, Kronos'un erkeklik organını orakla kesip hadım edildiğini, tahtından indirmiş olduğunu ve bütün bunları kendisinin kral olarak o makama geçmesi için yaptığını anlatır. Bununla, insanın bir işini yarım bırakmaması gerektiği ima edilir. Çünkü Set veya Typhon ilk kral katili değildi, Usir de bizzat bir cinayetle hükümdar olmuştu ve onun kral olarak başına gelen olayı, Typhon olarak o yapmıştı. Bu, küreye ait sırrın bir parçasıdır ve karakter rolünün değişimiyle bir insanın bir ve birleşik oluşunun el ele olduğunu ifade eder. Cinayet kurgulaması yapmada ısrar edildiği sürece Typhon olunur; cinayet olayı işlendikten sonra ise Kral olunur ve başarı taçlandırılmış olur. Typhon'un rolü ve alameti başka birisine geçecek. Birçokları bunu Zeus'un değil, Kızıl Typhon'un yapmış olduğunu bilmek ister. Ama bu boşuna ve gereksiz bir mücadeledir, çünkü dönüşümde aynı şey vardır: Zafere ulaşmadan önce Zeus, Typhon'dur. Ama aynı şekilde dönüşümde olan şey: Baba ile oğul arasındaki değişim ilişkisidir, böylece hep babasını öldüren oğul değil, aksine kurban rolü her an oğlun başına da gelebilir, yani baba oğlunu öldürebilir, yani Kro-

[a] Zeus: Eski Yunan'da yüce gökyüzü tanrısı; tüm yüce şeylerin, bulutların, yağmurun, gök gürültüsünün ve dağların üstün tanrısal varlığı; Olimpus hanedanının kurucusu; tanrılaran ve ölümlü varlıkların babası –yn.

[b] Kronos: Eski Yunan'da yeryüzü ve zaman tanrısı; bir titan; Uranus ve Gaea'nın en küçük oğlu; Hades, Hera, Hestia, Demeter, Poseidon ve Zeus'un babası –yn.

nos'un Typhon-Zeus'a yapabileceği gibi. Bunu İlk-Abram çok iyi biliyordu, kendi ilk-doğan çocuğunu Kızıl Moloch'a kurban olarak götürmesi gibi. Belli ki bu kasvetli bir görüş idi ve bu hikâyeye dayanıyordu ve bu şemaya uygun olarak gerçekleşmek zorundaydı. Ama Tanrı onun bu uygulamasına mâni oldu.–

Bir zamanlar, Yusuf'un amcası Esau sürekli olarak kendi amcası İsmail ile, yani İshak'ın reddedilen yarım kardeşiyle görüşüyor ve onu çöldeki alt dünyada ziyaret ediyor ve onunla planlar üretiyordu; bu planların ne kadar iğrenç olduklarını duyup öğreneceğiz. Zamanın uzayıp gitmesi doğal olarak bir rastlantı değildi, eğer söz 'Kızıl' hakkında ise, o zaman onunla ilgili konuşma yapılır. Onun annesinin adı Haçer'di, anlamı da 'gezgin kadın'dı, taşıdığı ismin anlamını hak etsin diye çöle gönderilmesi önerildi. Bu yüzden en doğru nedeni yine İsmail sundu, onun alt dünyaya ait planları açıkça ortaya çıkmıştı. Tanrıya olan inancı yüzünden sürekli olarak yukarıda, nurlu mekânda kalmayı bile aklından geçiriyordu. Yazılı belgede, onun 'mukallit' olduğu bildiriliyor ama onun bir boşboğaz olmadığı da ifade edilmek isteniyor –bu, üst yarım küre için onun güvenilmez olduğu anlamına gelmez– aksine 'eğlenmek' onunla ilgili bağlamda 'şaka yapmak' anlamına geliyor. Abram bu 'pencereden' İsmail'i yeraltı dünyasına has bir tarzda, kendi yarım erkek kardeşi olan İshak'la şakalaşırken görmüş, bu olay onun gerçek oğlu İshak için asla tehlikeli bir hâl olarak değerlendirilmemiş, çünkü İsmail çölde batan güneş kadar güzeldi. Bunun için müstakbel baba çok korkar ve bütün durumun esaslı önlemlerle yeniden yapılandırılması gerektiğine inanır. Anneliği yüzünden, henüz hamile kalmamış olan Sara'ya karşı hava atar, Hacer ile Sara arasındaki ilişki sürekli olarak kavgalarla devam ediyordu, bir defasında Sara onun kıskançlığı yüzünden kaçmak zorunda kalmıştı. Sara bütün günlerini Mısırlı kadının çocuk düşürmesi ve cenini vücudundan atmasıyla uğraşıyordu, özellikle tahttın vârisinin kim olacağının belirsizliği yüzünden ve kuma kadının büyük oğluyla asıl karısının daha genç oğlu arasında sürtüşme olmaktaydı: İshak ile İsmail değil de sadece önce olan İsmail'in vâris olması sorusu tartışılıp duru-

yordu –Sara'nın panik içindeki ana sevgisi için bunu düşünmek bile iğrenç bir şeydi ve Abiram'ı da bu rahatsız ediyordu. İsmail'in bile hiç görmemiş olduğu evrenin dönüşüne ilişkin kararlarının ve bu işe bir son verecek şeyin içinde bulunduğu kâseyi getirdi ve hava atan Hacer'e ve oğluna bir parça su ve pide verdi ve onların dünyaya bir daha geri dönmemek üzere gidip etrafı seyretmelerine izin verdi. Nasıl böyle değişik bir şey oluyor ki? Kurban olması engellenmiş olan İshak, sonunda ateş saçan Typhon'a mı kurban olacaktı?

Bu sorunun iyi kavranması gerekiyor. Bu üstü kapalı bir ifadeyle ve haklı olarak İsmail'in lehine idi. Çünkü onun içinde buluyordu ima yoluyla anlatılan bu özellikler ve bırakılan dev ayak izlerinde gitmeyip daha doğru bir ifadeyle 'dünün adamı olmadığı'ndan, durum kaçınılmaz ve reddolunamazdı. Onun adındaki ilk hecenin basit bir şekilde değiştirilmesiyle, bütün kibir ve azametinin yeniden ortaya çıkması sağlandı ve o çölde son derece iyi bir ok atıcı oldu ve öğretmenleri üzerindeki etkisi de açıkça iyi oldu, çünkü öğretmenleri onu bir orman eşeğiyle kıyaslıyordu, yani cani ve Usiri'nin kötü erkek kardeşi Typhon-Set'in hayvanı olan eşekle kıyaslıyorlardı. Evet, işte bu kötü ve Kızıl Adam bu kişidir ve İbrahim onu hep sürgüne göndermek istemişti ve kendi küçük kutsanmış oğlunu, ateşlidürüst olmayan tuzaklardan korumak istiyordu: İshak bu kadından bir çocuk yapınca, Kızıl Adam geri döndü ve iyi huylu Yakup'un yanında onun hikâyeleri içinde yaşamak için geldi, o zaman Rebeka bu kardeşlere, 'mis gibi kokan çayırlar' ve 'dikenli fundalıklar' verdi; Esau'ya bütün âlimler ve öğretmenler, şehirli-fâni kişi olarak küfürlerin en berbatlarını söylüyorlardı ve o bunları hak etmişti. Çünkü onlar onu yılan, şeytan, domuz, yaban domuzu olarak niteliyorlardı ve hatta Lübnan'ın vadilerindeki koyunlara ve insanlara zarar veren erkek domuz olarak, kinayeli bir şekilde onu kastediyorlardı. Evet, üstelik 'yabancı bir ilah'a inandığını öfkeyle söylüyorlardı, bunun için hiç kimsenin onun şehirli bir insan olarak yanıltıcı, kaba, babacan tavırlarına aldanmamasını istiyorlardı; çünkü belki de o, bu yarım kürelerin dönüşleri içinde bulunabilirdi.

Onlar salınım içinde dönüp duruyorlardı, sık sık baba ile oğuldular, birbirine benzemezler: Birisi Kızıl, diğeri Tanrının takdis ettiği kişi, oğlunun babayı hadım etmesi veya babanın oğlunu kurban etmesi. Ama sık sık oluyordu bunlar ve hiç kimse onların başlangıçta ne olduklarını bilmiyordu –onlar Set ve Usir gibi, Kabil ve Habil gibi ve Sem ile Ham gibi iki erkek kardeştiler ve üçlü de olabiliyorlardı; göreceğimiz gibi, bu çiftler et içinde, baba-oğul çifti birisini, erkek kardeşler çifti de başka birisini oluşturabiliyordu. Çünkü İsmail, yani yaban eşeği, İbrahim ile İshak arasında bulunuyor. Ona elinde orakla oğlu; buna da, kızıl erkek kardeşi. İsmail acaba Abram'ı hadım etmek istemiş miydi? Hiç kuşkusuz o bunu yapmak istiyordu. Çünkü o, İshak'ı alt dünya aşkıyla baştan çıkarmak üzereydi ve eğer İshak kadını hamile bırakmamış olsaydı, o zaman Yakup gelmemiş ve ondan da on iki çocuğu dünyaya gelmemişti. O zaman 'son derece çok sayıdaki babaların babası' anlamına gelen İbrahim'in adından sayısız kuşakların dünyaya gelmesini isteyen Tanrının dilek ve ihsanı nasıl gerçekleşebilecekti? Ama onlar yeniden etlerindeki gerçeklikte Yakup ve Esau olarak dolaşıma girmişlerdi ve hatta şu kaba herif Esau, kendisinin burada nasıl bir özelliği olduğunu oldukça biliyordu ve kendisine kıyasla Yakup'un ne kadar fazla eğitimli ve yetenekli olduğunu da bilmiyor muydu sanki?

İshak'ın Körlüğü Hakkında

Yakup'un zeki, biraz da yorgun kahverengi gözleriyle ikiz kardeşi, yani babasını defnederken kendisine yardımcı olan avcı kardeşinin üstünde yarım yamalak ve iğreti bakışlarını dolaştırdı ve içinde yine o eski hikâyeler canlandı ve o anda gözlerinin önünde belirdi: Çocukluk yılları, lanetleme ve kutsama konusunda uzun süre askıda kalan karar verme ânı ve sonra olan diğer hadiseler. Dalgın iken gözleri donuktu ve dünya yaşamındaki sıkıntı ve üzüntülerle göğsü sarsılıyordu ve kendi iç dünyasına dalıyordu. Ama Esau her işte ağlayıp sızlıyor ve uluyup duruyordu. Cesedini hazırladıkları ihtiyara çok az

şükran duyuyordu, özellikle kutsamayı aldıktan sonra onun çöle kaçmaktan başka çaresi kalmamıştı –bundan dolayı babasının duyduğu derin üzüntüyü de çok emin olarak biliyordu; ama bu onun için hayati bir önem taşıyordu, bundan dolayı o hep babasının ağzından çıkacak şu sözleri kendi kulaklarıyla duymak istiyordu, bunu işlerini yaparken, burnunu silerken, hızlı hızlı burnundan solurken yüksek sesle ağlayıp ulurken hep aynı sözleri duymak istiyordu: "Yekev, şu kadın seni sevdi, ama beni baba sevdi ve benim avladığım hayvanın etini yedi, bu böyleydi. 'Aba ceket' demişti, 'benim ilk-doğan çocuğum, senin avladığın ve ateşte kızartıp bana getirdiğin et hoşuma gitti. Evet, bu ağzımda kayboldu kızıl pöstekili çocuğum, bu cesur ve zor işi başardığın için teşekkür ederim! Bütün günlerin böyle olmasını Tanrıdan dilerim.' O işte böyle konuşuyor ve yüzlerce binlerce defa bundan başka söz söylemiyordu. Ama kadın seni sevdi ve ben sana şunu ihsan ediyorum: 'Yekevcik, benim seçkin çocuğum!' İlahların bildiği gibi, babasının sevgisine göre, annesindeki sevgi içindeydi daha çok, bunu yaşayarak öğrendim."

Yakup susuyordu. Bunun üzerine Esau hıçkırarak ağlamaya devam etti ve ruhunda duyup dile getirdiği şu sözler işitiliyordu: "Ah, ah, diye bu ihtiyar, ben senmişim gibi ona gittiğimde, onun kendisine gelmesini sağlamak için hazırladığım yemeği onun hayır duasını ve kutsamasını almak için görünüp sunduğumda, az önce yanına gelenin Esau olmadığını anlamıştı ve dehşete kapılmıştı. Ölçüsüz derecede öfkelenmişti ve şöyle haykırıyordu sık sık: 'Kimdi bu avcı, kimdi?' Artık o şimdi kutsanmış olarak kalıp yaşayacak, çünkü kendimi bu hayırlı kutsamayla çok güçlenmiş hissediyordum! Esau, Esau'm benim, artık şimdi hangi işe başlıyoruz?"

Yakup susuyordu.

"Susma, parlak adam!" diye haykırdı Esau. Kendi çıkarına olan susmanı bırak, susma ve susarak da seni esirgeyen ve kollayan şeyleri kolayca elde edebiliyorsun, bu da beni sinirlendiriyor, çileden çıkarıyor! İhtiyarın beni sevdiği ve son derece de korktuğu, doğru değil mi?"

"Bunu sen söylüyorsun" diye cevap verdi Yakup. Esau bu cevapla yetindi. Ama onun bu davranışıyla, gerçekte olan biten şey, daha da doğru hâle gelmedi; böylece işler daha da az karışmadı, aksine yarı yarıya gerçek ve çift anlamlı olarak kaldı. Yakup hem tek heceli cevap vererek hem de susarak, bir tuzak veya bir kötülük düşünmüyordu, aksine hıçkırıklarla ağlarken söylediği vurucu sözlerle bu tabiat adamının hassasiyetine yardımcı olmadığı için, hissettiği darbenin meydana getirdiği güçlük karşısında bunlar bir çekimserlik ifadesiydi, –geride kalan adamın kendisini aldatan ve kendisini güzelleştiren bir duygusallığıydı, bu adam ölen kişiyle olan ilişkisinden yola çıkarak elinden gelen en iyi şeyi yapmak istiyordu. Onun oraya gelmesinden sonra Esau'nun oraya çıkıp gelmesinden İshak'ın korkup telaşa kapıldığı doğru olabilir. Çünkü ihtiyar, karanlıkta yabancı bir insanın yanında bulunmasından korkmuş olmalıydı, bu işle hiçbir alakası olmayan bir dolandırıcı, kendisi üzerine bu hayır duayı gizlice alıp gitmişti ve bu büyük bir talihsizlik olarak değerlendirilmiş olmalıydı. Onun bu durum dolayısıyla korkup korkmadığı ve eğer gerçekten samimi olarak bu korkuya kapılıp kapılmadığı, Yakup'un Esau'dan önce davranıp kutsamayı alıp giden kişi olduğunu bilmeyişi, cevaplandırılması pek de o kadar kolay olmayan bir sorudur, tıpkı Esau'nun yüreğindeki gereksinmeyi giderip gidermediği gibi, aynı bakış açısına oldukça yakın bir şekilde başka bir soruya da cevap bulmak ve karara varmak gerekir: Annebabanın sevgisi gerçekten böyle kolayca dağıtılmış mıydı, Esau bunu kendi gereksinimine göre algılayabilmiş miydi? –'Yekevcik' kelimesiyle burada ve 'Kızıl Pösteki' orada– geçiyordu ve Yakup'un kuşkulanmakta kendisine göre sebepleri vardı, bunlar ağlayan insana karşı geçerliydi, her ne kadar ona ulaşmasa da.

Genç olanı ne zaman annesiyle sıkı fıkı olursa, o zaman annesi ona son aylı günlerde, erkek kardeşleri gelmeden önce, ne kadar zor günler geçirdiğini, çirkin bir şeymiş gibi, yorgunluktan gücü kuvveti bitmiş ayaklarıyla, nefes nefese sürüklenip götürülüşünü ve sürekli olarak bu iki kişi tarafından itilip kakıldığını, mağarada da

rahat bırakılmadığını, aksine üstünlük ve öncelikli olmaları konusunda birbirleriyle kavga edip durduklarını anlatmıştı. Kadın daha sonra, aslında İshak'ın Tanrısının, Yakup'a ilk-doğana verilen ihsanı sunmak istediğini aklından geçirdiğini, ama Esau'nun bu ihsana sahip olmak için öyle büyük istekte bulunmuş olduğunu ve bu durumda Yakup'un saygı ve büyük lütufla geri adım atmış olduğunu iddia ediyordu –ayrıca sakin bir şekilde anımsayarak, ikizler arasında son derece önemsiz bir yaş farkının olacağını belirterek, bunun aslında verilecek kararda bir anlam ifade etmediğini ve mantıklı bir yoldan hareketle hakiki ilk-doğan hakkının kimin olduğu, ancak dışarıda belli olacak ve zamanla kendisini kanıtlayacak ve onun kurbanının dumanları Efendinin önünde göklere yükselecek, diyordu. Rebeka'nın anlattığı bu hikâyenin bir varsayım olduğu izlenimi var. Elbette, Yakup böyle davranmış olabilirdi ve kendisi de böyle bir davranışta bulunduğunu anımsamıştı. Ama anne bu hikâyeyle bir sırrı da söylemiş oldu, bu sır şuydu: Esau'nun küçük, ısrar ve inatla elde ettiği önce doğuşun anne ve babası tarafından hiç ciddiye alınmadığı ve verilecek kararda bunun etkisinin olması gerektiğinin önemsenmediği anlaşılmış oldu. İki erkek kardeş arasındaki kutsamanın sahipliği konusu, delikanlılık çağına kadar, kader gününe kadar hep askıda kaldı, öyle ki Esau kendisine karşı alınan kararı, alsında haksız yere verilmiş kestirme bir yol olarak şikâyetçi de olmamıştı. Baba için bu durum, uzun süre, gerçekten onun ilk-doğan çocuğu olması, zaten alacağı kararda çocuğun lehine yeterli ağırlığı olan bir durumdu ama çocuğun karakteri bütün dengeleri bozuyor ve aslında olumsuz anlamda dengeyi sağlıyordu –burada, 'karakter' sözcüğünden sadece akıl ve ahlaki değerler değil aynı zamanda fizikî yapı da anlaşılmalıydı– bu yüzden hiçbir şey yapmadı. Bütün vücudu yaban keçisi gibi kızıl kıllarla kaplıydı ve doğduğunda ağzındaki bütün dişler tam olarak vardı: Bunlar aklın almayacağı olağandışı belirtiler, ama İshak bunları muhteşem hafızasında hayırlı alametler olarak kabul etmek ve yorumlamak zorunda kaldı. Onu, gerçekten ilk-doğan çocuğu olarak kabul edip öyle dav-

ranmak istiyordu ve bu inancın kurucusu ve uzun yıllardan beri de koruyucusu bizzat kendisiydi ama Esau'yla ilgili olarak bir parantez açmıştı: Yani Esau kendi oğlu, buna karşılık Yakup ise annesinin minik oğluydu. Yakup, parlak ve dişsiz bir bebekti ve babası onunla konuşuyor ve onun ruhunda bir sarsıntı yaratıyordu –çünkü bu ikinci çocuğun küçük bedeninde yumuşak bir görünüş vardı, bu çocuk öylesine akıllı ve sevimli gülüyordu, oysa birincisi, yani ilk-doğan bebek, kulakları tırmalayan bir sesle bağırıp tepiniyordu ve bu sırada kaşlarını tiksindirici bir ifadeyle çatıyordu– parlak bebek açıkça daha endişeli ve pek ümit verici değildi, buna karşılık kaba saba bebekte bir yiğitlik alameti olduğu fark ediliyordu ve Efendimizin önüne çıkmak için kesin verilere sahip gözüküyordu. Her gün buna benzer fikirler söylüyordu elinde olmayarak, vecizeler gibi, ama bu bir süre sonra ta yüreğinin derinliklerinden gelen ve onu tir tir titreten öfkeli bir sesi duyuncaya kadar devam etti; çünkü Esau insanda tiksinti uyandıran vaktinden önce çıkmış dişleriyle Rebeka'nın göğsünü feci şekilde yaralamıştı ve meme uçları tamamen yara olmuş ve iltihaplanmıştı, bu yüzden Yakup da sulandırılmış hayvan sütüyle beslenmek zorundaydı. İshak "bir kahraman, bir yiğit olacak bu" diyordu "benim ilk-doğan oğlum. Ama Bethuel'in kızı, benim göğsümdeki yüreğim, senin bu parlak oğlan!" O bu bağlamda karısını "göğsümdeki yüreğim" olarak niteliyordu ve bu sevimli çocuğu onun oğlu, kaba saba olanı ise kendi oğlu olarak adlandırıyordu. Baba bu durumda kimi tercih ediyordu öyleyse? Esau'yu. Daha sonraki çoban şarkısında da bu böyle geçiyor ve daha o zamanlarda bu bölge ahalisi bunu böyle biliyordu: İshak Esau'yu seviyordu, Rebeka Yakup'u, böyle uzlaşılmıştı, bunu İshak kendi sözleriyle kurmuştu ve bu söz içinde bu uzlaşma hep yaşatıldı ve korundu, aslında son derece büyük ve muhteşem, birbirine çelişkili ama hep büyük ve muhteşem derecede korunmuş olarak bu sözlerde yer almıştı –ki bunun üzerine İshak'ın gözleri kör oldu.

Bunu nasıl anlamak gerekir? İnsanın vücuduyla ruhu arasında, son derece içtenlikle ilişkilendirilmiş birleşik bir yapı vardır, ruhta-

ki cisimsel kısım biraz daha fazla ölçüde bulunmaktadır, bu cisimsel kısmın belirlenmesi ise zaman zaman düşünüldüğünden ve bilinenden çok daha geniş kapsamlı olup ancak ruhi kısımla gerçekleşebilir. İshak kördü veya öldüğünde iyiden iyiye kördü, bundan geri dönüş yoktur. Ama ikiz çocuklarının çocuklukları döneminde yaşlılık nedeniyle onun görme yetisi büyük ölçüde azalmamıştı ve çocuklar delikanlı olduklarında, eğer onun görme yetisi daha çok görmemeye başlamışsa, bunun nedeni, onun görme yetisini on yıl kadar ihmal etmiş olmasından, aşırı yormasından, gözüne perde inmesinden ve onu kendi hâline bırakmış olmasından dolayıdır ve bu safhada çok sık görülen (Lea ve çocuklarının çoğunda hayatları boyunca görülmüş olan) konjonktivitle ifade edilebilir, ama gerçekte bunun sebebi yılgınlık, bıkkınlıktı. Bir insanın, tıpkı İshak'ın ileri yaşta bulunduğu zamanki gibi, kör olması veya kör olma tehlikesi yaklaşmış olması, görmek ona acı verdiği, o kendisini karanlıkta daha iyi hissettiği için ya da karanlık ortamda olması mümkün olacak bazı malum olayların meydana gelebileceğinden dolayı mı? Biz, bu sebeplerin böyle etkisi olabileceğini iddia etmiyoruz; sadece böyle sebeplerin mevcut bulunduğunu söylemekle yetiniyoruz.

Esau hayvani duyguların belirgin olduğu erken ergenlik çağındaydı. Bir başka ifadeyle daha ön gençlik çağında peş peşe evlilikler yapmıştı: Kenanlı, Hititli ve Hevitli kızlarla, önce Yudit ve Ada'yla daha sonra Ahalibama ve Basnat'la evlenmişti. Bu kadınları babasının çadır yerleşim yerine yerleştirdi, onlardan çocukları oldu, hem çocuklarını hem de analarını, anne-babalarının gözleri önünde daha da mükemmelleşen duyarsızlıkla onların doğaya ve putlara tapınmalarını istiyordu, ama kendisi, bu anlamda, Abram'ın yüce mirasçısı olarak güneydeki Seirimlilerle avcılık ve inanç dostluğu kurmuştu ve açıkça fırtına tanrısı Kuzah'a ibadet için yöneliyordu. Bu durum, daha sonra hem şarkılarda hem de geleneksel hikâyelerde değinildiği gibi İshak ve Rebeka'mn "yüreklerini sızlatıyordu": Öyleyse her ikisinin de, ama İshak'ın bunu hissetmesi onun karısı ve kız kardeşine göre çok daha fazlaydı, oysa yüreğinin

sıkıldığını ifade eden bayan iken İshak bu sırada susuyordu. O susuyordu, ama konuşunca da ağzından şu sözler işitildi: "Kızıl oğlan benim. İlk-doğan çocuk odur ve ben onu seviyorum." Ama bir kutsallık taşıyan Abram'ın Tanrısının ihsanını zorla ele geçiren ve onun koruyucusu olan İshak, –ki onun şahsında manen Kaldelinin oğlu olarak tekrar dünyaya gelmiş olduğunu görüyorlardı– bunu görmek istemiyordu ve onun karşısında onu görmemek için gözlerini kapatmak zorunda kalıyordu ve kendi zafiyeti içinde kıvranıyordu; bu ıstırap ve zafiyet onun bu yaratığa herhangi bir şekilde bir son vermesini engelliyordu. Esau'nun çölleri vatan tutmasını istiyordu, tıpkı İsmail'in vahşi güzel amcasına yapmış olduğu gibi. Bu 'küçük mit' onun bunu yapmasına engel oluyordu. Esau'nun ilk-doğan çocuk olması ona, bu ikizlerden hangisine ilahî görev ve seçkinlik ihsan edeceği konusunda karar vermesini engelliyordu, kararı henüz askıdaydı, ama karar vermesinde Esau'nun lehine bir eğilim vardı; işte böyle bir anda İshak gözlerinden şikâyet ediyordu, gözkapaklarında yanma ve görüşünde bulanıklık olduğundan söz ediyordu, tıpkı ölmekte olan bir ay gibiydi, ışık ona acı veriyordu –ve karanlığı arıyordu. Gelinlerinin putlara tapınışlarını görmemek için mi acaba İshak'ın 'kör' olduğunu sorgulayalım? Görmekten şikâyetçi olduğu ve kör olmayı arzu edilen bir olguya dönüştüren şeyler içinde en az önemi olan şey buydu; çünkü ancak, sadece bu körlük içinde, olması gereken şey olabilirdi.

Çünkü ikiz çocuklar hızla ön delikanlılığa doğru gelişme gösterdikçe, olaylar daha belirgin ortaya çıkmaya başladı, babanın prensipleri daha çok büyük oğlanın lehinde olmasına rağmen, bu büyük ve 'yüce' mitin çizgileri gittikçe belirginleşen bir düzeye çıkıyor, kaçınılmaz ve önüne geçilemez bir hâle geliyordu; bu iki kişinin hangisinin izinden gideceği ve onların hangi öykülerde ayakları üzerinde kalacağı, Kızıl oğlanın mı yoksa Parlak oğlanın mı, Avcının mı yoksa Evine bağlı olanın mı öne çıkacağı daha belirgin oldu. İshak böyle bir şeyi bizzat nasıl yaşamıştı, Yaban Eşeği İsmail'le, iki erkek kardeştiler, kendisi asla bir Kabil değil aksine Ha-

bil'di, Ham değil aksine Sem idi, Set değil aksine Usir idi, İsmail değil aksine İshak idi, hakiki oğul: Gözleri görürken nasıl bir uzlaşma saptayabilecekti, o Esau'yu mu tercih edecekti? İşte bunun için gözlerinin nuru karardı, tıpkı ölen ay gibi ve artık o karanlıktaydı ve kendisi ve büyük oğlu Esau aldatılacaktı.

Büyük Şaka

Aslında hiç kimse aldatılmadı, Esau da. Çünkü burada sakıncalı bir şekilde, kendilerinin kim olduklarını her zaman son derece kesin olarak bilmeyen, aksine kendilerinin Seir halkının ilk tekesi olduğunu telakki eden ve onların ilki olduğundan söz eden insanlardan bahsedildi –böylece zaman zaman ortaya çıkan bu belirsizlik hâli, kişiye ve zamana yöneliktir ve bunun sonucu olarak her insanın aslında, zaman kavramı dışında, hangisinin mite özgü ve tipik bir nitelik taşıdığını herkes çok iyi bir şekilde biliyordu, Esau da; çünkü onun hakkında, onun da tıpkı Yakup gibi dindar bir adam olduğu boşuna söylenmemişti. Yapılmış olan bu 'aldatma' olayından sonra üzgündü ve ağlıyordu ve kutsanmış olan kardeşine öldürücü tuzaklar kuruyordu; evet, bu doğru, İsmail'le birlikte hem İshak'a hem de Yakup'a karşı cinayet planları yapmışlardı. Ama o zaten bunu kendi karakterinde bulunduğu için yapıyordu, kesinlikle ve samimi olarak bütün olan hadise kendini gerçekleştirme olayıydı ve ruhunda iz bırakmış olan ilk örneğe göre olması öngörülmüş olan olaylar meydana gelmişti: Bunun anlamı, bu ilk kez olmuş değildi, bu dinî törenlere uygun bir tarzdaydı ve örneğe göre yapılmıştı, tıpkı törende olduğu gibi güncelleşmişti ve tekrarlanan bir olaydı, tıpkı törenlerde tekrarlananlar gibi. Çünkü Yusuf'un amcası Esau, Edom'un sülalesinin atası değildi.

Bunun için, vakti gelmişti ve bu iki kardeş otuz yaşındaydılar; İshak çadırının karanlığı içinden bir kulağı olmayan hizmetçilik yapan köle delikanlıyı gönderdi, bu hizmetçinin kulağı yaptığı hafif meşrepliklerinden dolayı kesilmişti ve bundan sonra da davranışları düzelmişti; işte bu adam Esau'nun karşısında kollarını kara göğsün-

de kavuşturup durunca, ekili tarlasında uşaklarıyla birlikte çalışmış olan Esau'ya şunları söyledi: "Efendim, Sizi Efendim bekliyor", bu durumda Esau donup kalmıştı ve kızıl yüzü kan ter içinde renkten renge girdi. İtaatini ifade eden şu sözleri mırıldandı: "Buradayım ben." Ama ruhundan geçenler şöyleydi: 'İşte şimdi başlıyor!' Ve onun bu ruhu gururla, öfkeyle ve hoş bir yürek sızısıyla doluydu.

Güneş altındaki tarla işinden babasının bulunduğu yere girdi, babası gözlerinin üstünde iki ıslak bez parçası olduğu hâlde karanlıkta oturuyordu, önünde eğildi ve konuştu:

"Efendim beni çağırmış."

İshak bir parça acı duyan bir sesle şu cevabı verdi:

"Bu benim oğlum Esau'nun sesi. Sen misin Esau? Evet, ben seni çağırdım, çünkü artık zamanı geldi. Yakınıma gel yaklaş, benim büyük oğlum, senin olduğundan emin olayım!"

Ve Esau, babasının keçi derisinden yapılmış önlüğüne doğru eğildi ve gözlerini onun gözlerindeki bez parçalarına dikti, sanki bakışlarıyla onları delmek ve babasının gözlerinin içine bakmak istiyordu, bu sırada İshak onun omuzlarına, kollarına ve göğsüne elleriyle dokunuyordu ve bu sırada dedi ki:

"Evet, bunlar senin kılların ve bu Esau'nun kızıl tüylü derisi. Nuru sönmekte olan bu gözlerin makamına ait işleri yerine getirmek için ellerimle görüyorum, bunu öğrenmiş olmak iyi kötü, güzel bir şey. Şimdi beni dinle oğlum ve kulaklarını iyice aç ve kör babanın sözünü iyi algıla, çünkü artık saat geldi. Bak, yıllar ve günler süren dopdolu bir yaşam sürdüm ve az sonra da bunların arasında kaybolup gideceğim ve gözlerim çoktandır zayıfladığı için, ihtimal ki, kısa zamanda tamamen kör olacağım ve karanlıklar içine gireceğim, hayatım gece karanlığı olacak ve hiçbir şey görünür olmayacak. Bundan dolayı, gücüm kuvvetim beni terk etmeden ve ölmeden önce, kutsal görevi yerine getirmek ve mirası devretmek istiyorum, işte durum böyle, sık sık görüldüğü gibi. Çık git oraya oğlum ve okla kalkanını eline al, Efendinin önünde çevik ve acımasız bir av hayvanı vur. Bunu benim için yap ve bundan bana bir et ye-

meği pişir, benim sevdiğim gibi olsun, yüksek alevli ateşte ayranla pişir ve güzelce baharatını koy ve yemeği buraya bana getir, yiyeyim, içeyim ve vücudumda canım güçlenip kendine gelsin ve ben seni gören ellerimle sıvazlayıp kutsayayım. Bu benim emrim! Git!"

"Bu iş oldu" diye mırıldandı Esau büyük laflar ederek, ama dizleri üzerinde kaldı ve başını iyice önüne eğdi, o sırada onun üstünden üstü küçük bezlerle örtülü kör gözler boşluğa dik dik yönelmişti.

"Hâlâ burada mısın?" diye merakla sordu İshak. "Bir an için, senin çoktan gittiğini düşündüm, buna pek şaşırmadım da; çünkü baba, verdiği emirleri yerine getirmek için herkesin sevgi ve saygıyla yerine getirmesine alışıktır."

"Oldu bu iş" diye tekrar etti Esau ve gitti. Ama o çadırın kapısını örten deriyi açtı ve tekrar kapattı ve geri döndü ve babasının bulunduğu yerde diz çöküp oturdu ve hüzünlü bir sesle:

"Babam benim!"

"Nasıl, hayrola, ne var?" diye sordu İshak, kör gözlerini örten küçük bez parçalarının üstündeki kaşlarını yukarıya kaldırarak. "Tamam" dedi sonra. "Git oğlum, çünkü vakit saat geldi, senin için ve hepimiz için hayırlı olacak. Git, avla ve pişir, bunun üzerine ben seni kutsayayım!"

O zaman Esau başını dik tutarak dışarı çıktı ve o saatte gururla çadırın önünde durdu ve herkese, işitilecek mesafede bulunan herkese, yüksek sesle o anda üslenmiş olduğu onurlu payeyi açıkladı. Çünkü hikâyeler öyle birdenbire durup dururken oluşmuyor, bunlar noktası noktasına peş peşe meydana geliyor ve kademe kademe gelişiyor ve bunun sonu üzücü olacağı için, bütün hepsinin de üzücü olacağını söylemek yanlış olur. Üzücü sonla biten hikâyelerin, mutluluk duyulacak saatleri ve safhaları da vardır; bunlara sondan başa doğru bakılmaması doğru olur, aksine kendi ışığı içinde görülmeli, çünkü onun varoluşu, sonucun varoluşundan sonra değil en azından. Bunun için Esau yaşadığı saatin içinde gururlu idi ve sesi yankılar yaparak yayılıyordu:

"Dinleyin, bu obanın ahalisi, dinleyin, Abram'ın çocukları ve Ya'nın tütsüleyici adamı, dinleyin sizler de, ey Baal'en bayan tüt-

süleyicileri, Esau'nun çoluk çocukları, benim belimden olan insanlar! Esau'nun vakti ve saati artık başlıyor. Efendi, oğlunu işte tam bugün kutsamak istiyor! Bozkırlara ve tarlalara yolluyor beni İshak, onun için, onun yiyeceği bir av hayvanı vurmam ve güçlenmesini sağlamak için ve bu benim hayrım için! Diz çökün önümde!"

Ve onun bütün yakınları bunları işitip yüzüstü yere kapandıkları sırada, Esau bir kız hizmetçinin göğüslerini hoplata hoplata koştuğunu gördü.

Bu, Esau'nun övünmesinin sebebini Rebeka'ya nefes nefese anlatan hizmetçi kızdı. Ve aynı kız bir oraya bir buraya koşmaktan kösülmüş bir hâlde yeniden Yakup'a geldi; Yakup, Tam adındaki köpeğiyle birlikte koyunları güdüyordu ve daha önce değindiğimiz ucu eğri uzun asasma dayanmış Tanrıyla ilgili düşüncelere dalmış bir hâlde orada dikiliyordu, hizmetçi kız nefes nefese ve alnını otların içine değdirmiş vaziyette: "Efendim...!" dedi. O zaman Yakup ona baktı ve uzun bir aradan sonra hafif bir sesle cevap verdi: "Ben buradayım!" Bu uzun bekleyiş sırasında ise onun ruhunda şu düşünceler geçmişti: 'Şimdi başlıyor!' ve onun ruhu gururla, hüzünle ve kutlu bir sevinçle doluydu.

Asasını koruması için Tam'a teslim etti ve kendisini sabırsızlıkla bekleyen Rebeka'nın bulunduğu yere girdi: Sara'nın yerine geçen Rebeka, gösterişli, iri kemikli ve derin yüz hatları olan ve hâlâ güzelliğini korumuş Gerarlı Abimelek'i tehlikeli bir duruma sokmuş, muhterem bir hanımefendi idi. Yüksek kavisli, kurşuni renk ışıltılı, düzgün çekilmiş kaşları arasındaki bir çift derin çizgisiyle ve siyah gözlerinin bakışlarıyla zeki ve sağlam bir nine idi, burnu erkeklerinki gibi sert görünüşlü, burun delikleri sert ve ciddi kıvrımlı, kalınca ve kulağa hoş gelen sesi ve üst dudağında koyu renk tüyleri olan birisiydi. Ortasından ikiye ayrılmış dalgalı ve alnına kadar inen gümüş renginde kır düşmüş siyah sık saçları kahverengi bir tülbent yazmayla örtülüydü, yazmanın uçları sırtına kadar iniyordu, kehribar rengi omuzlarının yuvarlak kısımlarına hafifçe değiyordu, biçimli kolları yazmanın dışında kalıyor; üzerinde,

ayaklarına kadar inen, kemersiz, desenli bir yün entari vardı. Küçük ve damarları fırlak elleri, kısa bir süre önce kadınlar arasında meydana gelen bir olaya kısaca uyarıda bulunmuştu, kalın kasa kazıklarının yere çakılmış olduğu dokuma tezgâhının yanına oturmuştu, parmaklarıyla dokuma tokmaklarıyla enine ve boyuna uzanan keten iplikleri sıkıştırıyor ve düğüm atıyordu. Ama çalışmayı durdurmuş, hizmetçi kızları göndermiş ve haremlik çadırında oğlunu bekliyordu, bu çadırın kıldan yapılmış püsküllü perdeleri altında ve minderleri üzerinde Rebeka içeriye saygıyla gelen adamı, yüzünde çabucak beliren hoş bir ifadeyle karşıladı.

"Yekev, evladım" dedi hafif ve boğuk bir sesle ve onun uzattığı ellerini göğsüne doğru çekti. "Oldu bu iş. Efendi seni kutsamak istiyor."

"Beni mi kutsamak istiyor?" diye sordu Yakup benzi atarak. "Beni, yani Esau'yu değil?"

"Seni" dedi annesi sabırsızlıkla. "Ukalalık yok! Konuşma, bilgiçlik taslama, aksine yanılma olmaması ve bir felaket meydana gelmemesi için, sana söyleneni yap!"

"Bana can veren anacığım ne emrediyor, tıpkı benim onun vücudunda bulunduğum zamandaki gibi?" diye sordu Yakup.

"Dinle!" dedi anne. "Efendi, onun bir av hayvanı vurmasını ve bundan ağız tadına uygun bir yemek hazırlamasını emretti, çünkü kutsama töreni için kendisini güçlendirmek istiyormuş. Sen bunu daha çabuk ve daha iyi yapabilirsin. Hemen sürüye git, iki oğlak al, derilerini yüz ve bana getir. Babaya ben bundan onun çok seveceği bir yemek yapayım. Hiçbir şeyin eksik kalmasın. Haydi!"

Yakup titremeye başlar ve bu titreme bir türlü bitmez ve her şey olup bitinceye kadar da bu devam eder. Çok hassas anlarda, dişlerinin birbirine çarpmasını önlemek için çok gayret etti. Sonra şöyle konuştu:

"İnsanların merhametli annesi! Senin sözlerinin her kelimesi benim için bir tanrıçanın sözleri değerindedir, ama senin söylediğin şey, korkunç tehlikeli bir şey. Esau'nun her tarafı kıllı ve senin yav-

run ise küçük bir istisnayla pas parlak. Eğer Efendi beni elleriyle yoklarsa, benim parlaklığımı hisseder: Onun karşısında nasıl durayım ki? Tamam, sanki ben onu aldatmak istiyormuşum konumuna düşerim –ya başıma kutsama yerine lanetleme olayı gelirse."

"Yine kılı kırk yarmaya başladın mı?!" diye onu buyruğu altına aldı, "Lanetlenme benim üzerime olsun. Ben üstesinden gelirim. Haydi git ve oğlağı getir. Bir yanıltma başlıyor..."

Koşuyordu. Dağın eteklerine doğru, buradan pek uzakta olmayan, keçilerin yayıldığı yere doğru, ilkbaharda doğmuş, analarının etrafında hoplayıp zıplayan iki oğlağı yakaladı ve çobanları da yardıma çağırıp oğlakların boynunu kesti ve çobanlara bunların Hanımefendi için olduğunu söyledi. Tanrının adını anarak hayvanları kesip kanlarını onun önünde akıttı, arka ayaklarından tutup omzuna attı ve evin yolunu tuttu, yüreği küt küt atıyordu. Oğlaklar onun arkasında gömleğinin üst kısmına değiyorlardı, henüz yavru oldukları için başları küçüktü ve boynuzları henüz belirmekteydi, ağızları ayrık, gözleri cam gibi donuktu –erken kurban edilmişlerdi büyük Tanrıya. Rebeka ayakta bekliyordu ve ona el sallıyordu.

"Çabuk" dedi annesi, "her şey hazır."

Onun çadırının çatısı altında taştan bir ocak vardı ve bronzdan bir kabın altında ateş yanıyordu ve etrafta gerekli bütün mutfak malzemeleri bulunuyordu. Annesi onun sırtındaki oğlakları aldı ve hızla derilerini yüzmeye başladı, parçalara ayırdı, büyük ve gösterişli bir şekilde alev alev yanan ocağın üstündeki eti, çatalla karıştırdı döndüre döndüre, tuzunu biberini attı ve yemeği hazırladı; bütün bu işler sırasında aralarında sessizlik vardı. Ama yemek henüz ateş üzerindeyken Yakup, annesinin, sandığından, katlanmış elbisesini, gömleğini ve önlüğünü çıkarıp oraya koymuş olduğunu gördü. Bunlar Esau'nun bayramlık elbiseleriydi, annesi onları saklıyordu, Yakup onları biliyordu; Yakup'un yine beti benzi attı. Daha sonra iç tarafı henüz nemli ve yapışkan olan oğlakların kanlı derilerini gördü, bunları annesi şeritler hâlinde kesip parçalara ayırdı, bunlara bakarken de titriyordu. Ama Rebeka ona yarım kollu ve o zamanlarda günlük olarak giyilen

uzun gömleği çıkarmasını söyledi, onun tüysüz, parlak ve titreyen vücuduna erkek kardeşinin kısa iç gömleğini giydirdi ve bunun üstüne sadece bir omzundan tutulan ve kollarını çıplak bırakan ince mavi kırmızı yün ceketini giydirdi. Sonra şunları söyledi: "Yaklaş yanıma!" Dudaklarından yavaş bir sesle bu sözler dökülürken, Yakup'u yatırdı ve kaşlarının arasındaki sert çizgileri oğlak derisindeki kıllarla kapattı, vücudundaki kılsız ve tüysüz olan her yeri, kollarının ve boynunun etrafına, bacaklarına ve ellerinin üstüne de kıllı pöstekiler yapıştırdı ve onları iplerle sıkıca bağladı. Anne şöyle mırıldanıyordu:

"Çocuğumu kundaklıyorum, oğlumu kundaklıyorum, değişsin bu çocuğum, dönüşsün bu oğlum, teniyle ve pöstekiyle."

Ve sürekli olarak mırıldanmasına devamla:

"Bu çocuğumu kundaklıyorum, bu beyi sarıp sarmalıyorum, Efendi ona dokunacak ve yemeğini yiyecek baba, uzaklarda bulunan kardeşlerin sana hizmet edecekler."

Bunun üzerine kendi elleriyle Yakup'un ayaklarını yıkadı, küçük çocukken bu onun hoşuna gider onu rahatlatırdı, sonra yağlı merhemi sürdü, çayır kokuyordu ve çayır çiçeklerinin kokusunu taşıyordu ve bu merhem Esau'nundu. Onunla Yakup'un başına ve sonra yıkanmış ayaklarına sürdü ve bu sırada dişlerinin arasından şunları söylüyordu:

"Bu çocuğa merhemi sürüyorum taşa ve bu yağlı merhemi sürüyorum, kör adam yemeğini yiyor, ayaklarına, ayaklarına kapanacak derinliklerdeki erkek kardeşlerin."

Sonra anne şöyle konuştu: "Oldu bitti", ayağa kalktı, bu sırada Yakup çaresizlik içinde, aklı karışmış ve hayvanca giyinmiş olarak, kollarını ve bacaklarını ayırmış vaziyette orada dikiliyordu ve dişleri birbirine takır takır vuruyordu. Çanakta baharatlı et yemeği vardı, yanına buğday unundan yapılmış ekmek ve ekmeğini içine bandırıp yemesi için altın sarısı berrak zeytinyağı ve bir testi şarap, hepsini onun eline verdi ve şunları söyledi: "Haydi yolun açık olsun!"

Ve Yakup gitti, yüklü, engelli ve açık bacaklarıyla, korku içinde, çirkin bir şekilde vücuduna yapışık oğlak derileriyle; bunlar

bağlı iplerin altında sarka sarka, fırlayacakmış gibi çarpan kalbi ve ciddi bir ifadeyle yere bakan gözleriyle gitti. Oradaki hizmetçiler ve seyisler ona bakıyorlardı, onun avludan nasıl geçtiğini izliyorlardı, ellerini kaldırıp kafalarını, bir şeyler söyleyerek eğiyorlardı, onun ellerini parmak uçlarını öpüyorlardı ve şöyle konuşuyorlardı: "Bakın, Efendimiz!" Sonunda babamn çadırının önüne geldi ve dudağını perdeye değdirip konuştu:

"Benim, baba. Kulun adımını içeriye atıp sana gelebilir mi?"

İçeride derinlerden İshak'ın sesi ıstıraplı bir tonla duyuldu:

"Ama sen kimsin ki? Çalılıklarda saklanan bir hırsız veya bu hırsızın oğlu musun, evimin önüne gelmiş ve kendinden ben diye bir ifade kullanıyorsun? Ben kelimesini bir kimse kullanabilir, ama bunu nasıl bir kişinin söylediği önemlidir."

Yakup cevap verdi, dişleri çarpmıyordu, çünkü konuşurken dişlerini iyice birbirine sıkmıştı:

"Senin oğlun gelen ve ben kelimesini kullanan ve senin için avlandı, yemek hazırladı."

"O zaman iş başka" diye cevap verdi içeriden İshak. "Öyleyse içeri gel!"

Bunun üzerine Yakup çadırın yarı karanlık ortamına girdi, çadırın dibinde, en arkada kerpiçten bir sedir boydan boya, yüksekçe uzanıyordu, bunun üzerinde İshak, paltosuna sarınmış, gözleri üstünde ıslak bez parçalarıyla uzanmış yatıyordu ve başını yükselten, bronzdan yapılmış yuvarlak bir yastığa başını koymuştu. Tekrar sordu:

"Söyle bakalım sen kimsin?"

Ve Yakup önceden hazırlandığı tonla:

"Ben Esau'yum, senin kaba saba, büyük oğlun ve ben emrettiğin şeyi yaptım. Otur, babam ve ruhunu tazele ve güçlendir; buyurun, işte yemeğiniz."

Ama İshak öyle doğrulup oturmuyordu. Sordu: "Nasıl oldu da böyle çabucak bir av karşına çıktı ve ne kadar da çabucak senin okunun ve yayının karşısına geldi?"

"Efendim, Senin Tanrın bana bu avlanma mutluluğunu ihsan etti" diye cevap verdi Yakup. Sadece birkaç hece sesli çıktı, diğerleriyse fısıltıyla söylenmişti. Ama o, Esau'nun deyimiyle, "Senin Tanrın" ifadesini kullanmıştı; çünkü İshak'ın Tanrısı Esau'nun Tanrısı değildi.

"Ama bana öyle geliyor ki?" diye yeniden sordu İshak. "Senin sesin belirsiz Esau, benim büyük oğlum, sanki bu Yakup'un sesiymiş gibi geldi bana?"

İşte o anda Yakup korkudan verecek cevap bulamadı ve sadece titreyip duruyordu. Ama İshak müşfik bir sesle:

"Erkek kardeşlerin sesleri tabii birbirine benzer ve kullanılan sözler de aynı şekilde seslendirilir ve hemen hemen benzeri cümleler çıkar ağızlarından. Yaklaş yanıma gel, seni hissetmek ve gören ellerimle, senin Esau, yani büyük oğlum olup olmadığını algılamak istiyorum."

Yakup söyleneni yaptı. Annesinin ona verdiği her şeyi yere bıraktı, onun yanına gitti ve onun kendisine dokunmasını sağladı. Ve yakından baktığında, babasının gözünü örten küçük bez parçalarını doğrulup oturunca düşmesinler diye bir iple başına sıkıca bağlamış olduğunu gördü.

Bunu Rebeka hoş olmayan bir sicimle bağlamıştı. İshak, Yakup'a dokunmadan önce, parmakları açık, sivri parmaklı ellerini havada şöyle etrafta bir dolaştırdı. Sonra cılız, solgun elleri onu buldu, elbisenin örtmediği yerlere, boynuna, ellerinin ve kollarının üstüne, aşağıda bacaklarına ve oğlak postunun bulunduğu her yere dokundu.

"Evet" dedi İshak, "kuşku yok, bundan eminim, çünkü bunlar senin tüylerin ve Esau'nun kızıl uzun kılları, bunları gören ellerimle görüyorum. Sesi tıpkı Yakup'un sesine benziyor, ama kılları Esau'nun ve işte bunlar ona özgü işaretler. Sen öyleyse Esau'sun?

Yakup cevap verdi:

"Sen görüyorsun ve böyle diyorsun."

"Öyle, haydi yiyecek ver!" diye konuştu İshak ve oturdu. Paltosu dizlerinin üstünü örtüyordu. Yakup yemek çanağını aldı –ve ba-

basının ayaklarının dibine çömeldi ve ona yemek çanağını uzattı. Fakat İshak o tarafa doğru eğildi ve Yakup'un oğlak derisiyle kaplı ellerini her iki tarafından tuttu ve yemeği kokladı.

"Oh, iyi" dedi. "İyi hazırlanmış, oğlum! Ayranla pişirilmiş, söylediğim gibi ve kakule konulmuş, kimyon ve kekik serpilmiş." Ve alışık olduğu diğer baharatların adlarını da saydı, bunu kokularından ayırt ediyordu. Sonra başını sallayıp onayladı ve çanağı aldı ve yemeğe başladı.

Yemeğini yiyip bitirdi, bu uzunca sürdü.

"Ekmek var mı Esau oğlum?" diye sordu ağzındakini çiğneyerek.

"Elbette var" diye cevap verdi Yakup. "Buğday unundan pide ve zeytinyağı."

Bir parça kopardı pideden, yağa bandırdı ve babasının ağzına koydu. Baba çiğniyordu ve biraz daha et aldı, sakalını sıvazladı. Yakup başını kaldırıp onun yüzüne baktı, onun yemek yiyişini gözlerken, babası başını öne eğdi. Öyle temiz ve nurlu bir yüzü vardı ki, avurtları hafiften içeri çökmüştü, gözle çok zor fark edilecek gri sakalları çıkmıştı, kenarları ince ve açık burun delikli iri ve kaba bir burnu vardı, burun kemeri bilenmiş bıçak sırtı gibiydi, –öylesine nurlu– aydınlık bir görünüşü vardı, gözlerini kapatan küçük bezlere rağmen, aslında onlar yemek yerken pek uygun düşmüyordu –Yemeğini yerken yüzüne bakan kimseden dolayı biraz utanıp sıkılıyordu kendisi de, birisi bakarken utanıyorum diyordu. Ama bunun böyle olması gerekiyordu, gözlerini örten bez parçaları onu bu rahatsız edici durumdan koruyordu. Etrafı ince bir sakalla çevrili alt çenesiyle çiğneyip duruyordu ve çanaktaki en iyi parçaları hiç arta bırakmadan yiyordu.

"İçecek bir şey ver!" dedi sonradan. Yakup ona bir testi şarabı sunmak ve yemekten dolayı susamış dudaklarına götürüp içirmek için acele etti, bu sırada İshak'ın elleri Yakup'un keçi derisi kıllarıyla kaplı elinin üstünde duruyordu. Ama Yakup babasına doğru iyice yaklaşınca, ince kenarlı geniş burun deliklerine onun saçındaki sümbül kokusu ve elbisesindeki kır çiçekleri kokusu geldi, koklamaya ara verdi ve şöyle konuştu:

"Hakikaten, insanı ne kadar da şaşırtan bir şey bu, oğlumun yeni elbisesi gibi kokuyor! Tıpkı ilkbahardaki çayır ve tarlalar gibi, eğer Tanrı oraları tamamen çiçeklerle kutsamış ve bizim duygularımızı neşeyle doldurmuşsa."

İki sivri parmaklarıyla gözünü örten küçük bez parçalarından birisini bir parça kenarından araladı ve şunları söyledi:

"Gerçekten sen benim büyük oğlum Esau olmalısın?"

Bunun üzerine Yakup ümitsizlik içinde güldü ve şöyle dedi:

"Başka kim olabilir ki?"

"Öyleyse iyi" dedi İshak ve içine derin bir nefes çekti ve sakalının altındaki zarif gırtlağı, yukarı ve aşağıya doğru hareket etti. Sonra ellerine su dökülmesini emretti. Ama Yakup bunu da yapıp onun ellerini kuruladıktan sonra, baba şunları söyledi:

"Demek böyle oluyor!"

Yemek ve içkiden muhteşem bir şekilde canlanmış ve yüzü kıpkırmızı olmuş bir hâlde, çömelmiş vaziyette oturan Yakup'un üzerine ellerini koydu. Ruhu öylesine güçlenmişti ki yemekten, sözleri de yeryüzünün bütün kudreti ve zenginliğiyle dolmuştu. Tanrı ona yağ ve bol bol kadın, buna ek olarak gökyüzünün erkeklik belini ve çiğ damlalarını verdi, birçok tarla, ağaç ve üzüm bağlarıyla sayısı bilinemeyecek kadar bol sürü ve her yıl dağlar kadar bol yün verdi. Onunla bir sözleşme yapmıştı ve ona taşıması için ihsan bahşetti ve zamanın akışı içinde soyunu devam ettirme yükümlülüğü verdi. Sözleri bir nehir gibi akıyordu ve yüksek tonla söyleniyordu. Dünyayı oluşturan yarımların, aydınlık ile karanlığın mücadelesinde hâkimiyeti ve çöldeki canavarla yapacağı mücadelede zaferi ona verdi ve ondan güzel mehtaba ve dönüşün, yenilenişin ve büyük gülüşün yaratıcısına saygınlık göstermesini istedi. Rebeka'nın az önce mırıldandığı değişmez ifadeleri, o da kullanıyordu; bunlar ilk yaratılıştan beri var olan ve gizemliliğini hâlâ koruyan bu sözler, sadece iki erkek kardeşi ilgilendiren hadisede akıl ve mantığa pek uygun düşmüyordu, ama İshak bunları büyük bir manevi ruh ve inanç gücüyle dile getiriyordu: Bu annenin çocuklarının kutsanan bu kişiye kulluk etmeleri gerekiyordu, bütün kardeşlerinin onun kutsanmış merhemle sıvanmış

ayaklarına kapanmaları gerekiyordu. Daha sonra üç kez Tanrının adını yüksek sesle söyledi ve şunları dile getirdi: "Öyle olsun ve öyle meydana gelsin!" ve Yakup'u tuttuğu ellerinden bıraktı.

Yakup koşup, uçarcasına annesine gitti. Ama biraz sonra Esau, vurmuş olduğu, bir yabani oğlakla eve döndü, –ve işte bu andan itibaren de bu hikâye son derece gülünç ve iğrenç oldu.

Yakup, ondan sonra neler olup bittiğini kendi gözleriyle görüp yaşamadı ve bunu istemedi; bunlar o zaman gizlendi. Ama kulaktan kulağa gelen haberlerin hepsini ayrıntılı bir şekilde öğrendi ve sanki oradaymış gibi olayları hatırlıyordu.

Geri döndüğü anda, Esau henüz üzerinde o şeref payesini taşıyordu; ama orada olmadığı sırada olan bitenlerden hiç haberi yoktu; çünkü bu hikâye ona kadar uzanamamış, ona yetişememişti. Son derece neşeli bir azametle ve havalar atarak, sırtında oğlakla, elinde yayıyla uygun adımlarla çıkıp geldi: Yürürken bacaklarını iyice açardı ve kendi üstünlüğünü ve azametini etrafta gören ve seyredenlerin olup olmadığını anlamak için, başını dik tutarak, ciddi ve pırıltılı gözleriyle, sağa sola bakınarak yürürdü ve daha çok uzaklardan kendini öven ve yücelten sözler söyleyerek gelirdi, ama onun bu sözleri, aslında onu dinleyenler için bir alay etme ve felaket işareti idi. Çünkü onlar koşuşarak toplandılar, oğlak derisiyle kaplanmış Yakup'un efendileri olarak içeriye girdiğini ve tekrar dışarı çıktığını görmüşlerdi, ama bütün bunları o kendi gözleriyle görmemişti. Ama Esau'nun kadınları ve çocukları, Esau onları da kendi yanına yüksek sesle çağırmış olmasına rağmen, onun bu büyüklük ve hava atan tavrına tanık olmamak için ortalıkta gözükmüyorlardı.

Onun bu şekilde iri adımlar atışını gören insanlar etrafını kuşatıyor ve gülüyorlardı; bunu nasıl yaptığını görmek ve laflarını dinlemek istiyorlardı. Çünkü o gittikçe artan bir pazarcı esnafı çığırtkanlığına, kasıntılı hareketlerle oğlağın derisini yüzmeye, hayvanın karnını deşip içini boşaltmaya ve parçalamaya başlamıştı, çalı çırpıyı toplayıp tutuşturarak ateş yaktı, kazanı üstüne astı ve gülen insanlara emirler yağdırmaya başladı: Şerefli bir olay için hazırlanacak bu yemeği pişirmek için ne lazımsa, onu getirmelerini söyledi.

"Hah hah ha ve hoh hoh ho, siz ey, bön bön bakanlar ve sofular!" diye cilalı sözler söylemeye başladı. "Büyük yemek çatalını buraya getirin! Sağımlı koyun sütünden yapılan ayran getirin, çünkü koyun sütüyle yapılan yemeği o çok sever! Kaya tuzu getirin tembeller; kişniş, nane ve hardal tozu getirin, onun ağzını sulandırsın, çünkü ona bir mama yapıp yedireceğim ki vücudundaki gözeneklerden kuvvet ve kudret fışkıracak! Şolet unundan ekmek getirin, çizik zeytinden sızmış yağ ve iyice süzülmüş şarap getirin, siz yankesiciler, benim şarap testimin içine maya koymayın, yoksa size kır katır çarpsın! Koşun getirin! Çünkü İshak'ın beslenme ve hayır duasını yapması için bir tören olacak, bu tören aynı zamanda Efendinin, bu yemek için gerekli av hayvanını vurup getirmek için gönderdiği ve bu saatlerde çadırında takdis edeceği kahraman oğlu Esau'nun ziyafet töreni!"

Böylece hem eli hem ağzı, hem hah hah ha hem hoh hoh ho ile devam ettiği çalışmaları, onun babasının kendisine gösterdiği muhabbet ve sevgiyi, gösterişli ve şişirilmiş sözleri takip etti, artık gün, kızıl postlu adamın büyük günüydü, avluda toplanan halk onun etrafını çevirmiş, gülmekten kasıklarını tutuyor ve gözlerinden yaşlar geliyordu ve gülerken ellerini kollarını vücutlarına vuruyorlardı. Ama artık yahniyi hazırladığı ve bunu süslü bir kapla önünde taşırken insanları güldüren bir havayla ayaklarını atarken bu sırada hâlâ böbürlenip kibirlenerek babasının çadırının kapısına kadar geldiğinde, etrafta sevinç, gülüşme sesleri, el çırpmalar ve yerde tepinmeler devam etti ve birden sessizlik oldu. Çünkü Esau perdenin önünde şöyle konuşuyordu:

"Benim baba, beni kutsaman için sana bir şey getirdim. İçeriye girmemi ister misin?"

Ve İshak'ın içeriden gelen sesi duyuldu:

"Kim o, ben diyen ve bu kör adamın huzuruna gelmek isteyen?"

"Esau, senin aba kumaşlı oğlun!" diye cevap verdi "avını avladı ve güçlenesin diye emrettiğin gibi pişirdi."

"Deli herif, haydut, hadi sen de!" diye ses geldi. "Ne yalan söylüyorsun karşıma geçip? Benim büyük oğlum Esau, çoktan buradaydı, beni yedirdi, içirdi ve hayır duamı, kutsamamı aldı gitti."

İşte tam bu sırada Esau dehşetle sarsıldı, neredeyse elbiseleri üstünden düşecekti, bu sarsıntı ve ellerini bırakıverme sırasında tenceredeki kremalı et suyu etrafa döküldü ve üstü başı berbat oldu. Ahali hem gülüyor hem yuhalıyordu. Delilik öyle ileri derecedeydi ki herkes kafalarını sallıyor ve yumruklarının kenarlarıyla gözlerinden akan yaşları silip ellerini silkeleyerek yaşları yere atıyorlardı. Esau ise çağrılmadan, çadırın içine daldı ve etrafta çıt çıkmıyordu, bu sırada dışarıdaki ahali elleriyle ağızlarını sıkı sıkı kapatıyordu ve birbirlerini dirsekleriyle dürtüyordu. Ama bu pek uzun sürmedi, içeride öyle bir gürleme koptu ki, bugüne kadar böylesi duyulmamıştı ve Esau, kızgın bir yüzle değil aksine mosmor kesilmiş ve kollarını da yukarıya kaldırmış hâlde dışarı fırladı. Tıpkı bugünlerde küçücük, sinirleri bozan her fırsatta ortalığı velveleye verenler gibi, "Lanet olsun, lanet olsun, lanet olsun!" diye bütün gücüyle haykırıyordu. O zamanlarda bu sözlerin kıllı Esau'nun ağzından böyle çıkması, doğal olarak yeni ve taze bir sesleniş şekliydi, ilkin söylenmiş olma bağlamında dopdoluydu. Çünkü o aslında lanetliydi, kutsanmamış ve hayır dua almamıştı ve törenli bir ortamda aldatılmıştı ve eşi benzeri olmayan bir şekilde ahalinin alay konusu olmuştu. "Lanet olsun!" diye haykırıyordu, "aldatıldım ve ayaklar altına alındım!" Sonra yere oturdu ve dili upuzun dışarıda uzun uzun uludu, gözyaşları döktü, gözyaşları fındık büyüklüğündeydi, bu sırada onun etrafında toplanan halk, ellerini bellerine dayamışlardı, çünkü bu büyük şakadan artık böbrekleri ağrıyordu, tıpkı Kızıl Esau gibi bir adam, babasından hayır dua ve kutsama alacağı yerde, feleğin sillesini yemişti.

Yakup Yollara Düşmek Zorunda

Sonra kaçış zamanı geldi, Yusuf'un evi barkı terk edip gitmesi Rebeka tarafından planlanmış ve uygulamaya konulmuştu, en sevdiği kişiyi bu planı uygulamaya razı etmişti. Belki de onu bir daha hiç görmeyecekti ama onun artık hayır duası ve kutsallığı vardı ve bun-

ları yaşadığı müddetçe varlığında taşıyacaktı; bunları bu yürekli ve kararlı anne planlamıştı. Kadın çok akıllı ve ileri görüşlüydü, bu törenle yapılan aldatmayı da önceden görmemiş olamazdı, bunun sonuçlarını da; bütün bunları bile bile göğüslemişti ve bu olayı oğluna zorla kabul ettirmiş ve kendi yüreğini bu uğurda kurban etmişti.

İshak'ın erkek kardeşi, Yakup'un erkek kardeşi, her ikisi de aynı ihmal edilmiş kabiledendi, hoş olmayan şekilde ve imkânsız bir konumda aynı ayak izleri üzerinde yürüyorlardı; onlar birbirlerini bulmak zorundaydılar. Vaziyet berbattı ve tehlike Rebeka'nın öngördüğünden daha da yayılmıştı; çünkü Esau'nun kan akıtma dilekleri hem Yakup'u hem de İshak'ı içine alıyor, ikisine kadar uzanıyordu. Kadın şunu işitmişti, o, İsmail'e bu kör adamı öldürmesi için öneride bulunmuştu, sonra Esau da bu parlak adamı ortadan kaldıracaktı. O, Kabil'in yaptığından nefret ediyordu, kendisinin elde edeceği unvanı, cinayetle elde edilecek yüce ve belirgin unvana tercih ediyor ve cinayetten kaçınıyordu. Böylece, amcasının öncelikle bu işi yaparak, kendisine cesaret vermesini istiyordu. İsmail zorluklar çıkarınca, onun yengesi görüşmek için süre tanıdı. Bu onun hoşuna gitmedi. Bir zamanlar gencecik erkek kardeşine göstermiş olduğu duyguları anımsadığından onun buradan uzaklaştırılmasını gerektiren olaya rağmen bu duygusal ağırlık altında İshak'a karşı el kaldırmaktan çekinmişti. Bunu Esau'nun kendisi yapmalıydı, sonra o, İsmail'in Yakup'u tam ensesinden okla vurmasını ve okun ucunun gırtlağından çıkmasını istiyordu, böylece sevginin değeri, bu noktada kara toprağa göndermekle ölçülmüş olacaktı.

Olaylar İsmail'inkine benzerlik gösteriyordu. Yeni bir şey daha oldu, Esau'nun kafasında sadece olmuş olan olay bulunuyordu, yani erkek kardeşini öldürmek. Onun fikrinin ne olduğunu hiç anlamıyordu ve onun yanlış şeyler konuştuğuna inanıyordu. Baba cinayeti, bu onun düşüncesindeki olanaklar içinde bulunmuyordu, bu hiç olmamıştı, bu yoktu, bu önerinin elle tutulacak hiçbir yeri yoktu, aslında boşu boşuna bir öneriydi. Bir baba ancak bir tırpanla yanlışlıkla kesilebilir, Nuh'un kesilmesi gibi, ama onu öldürmek,

bu kökü olmayan bir zırvalamaydı. İsmail, kuzeninin kalın kafalılığına ağzı açık bir şekilde gülüyordu. O, bunun kökleri olan bir öneri olduğunu, bunun gerçekten meydana geldiğini, belki de her şeyin başlangıcı olmuş olduğunu pekâlâ biliyordu; Esau'nun geri geri giderken çok erken durup kaldığını bu yüzden daha sonraki başlangıçlarla yetindiğini, bunları da böyle bir şey yoktu anlamında söylediğini de biliyordu. O bunu ona söylemişti ve daha çok şeyler söylemişti. Ona öyle şeyler söylemişti ki Esau ilk kez tüyleri diken diken olarak oradan kalkıp gitmişti. Babasını öldürdükten sonra, babasına ait bilgeliğin ve kudretin sahibi olacağını, babasının üzerinde taşıdığı Abram'ın hayır duasına ve kutsamasına sahip olacağını, bu amaç için İshak'ın vücudunu pişirmesine gerek olmadığını, aksine onu etiyle ve kemiğiyle çiğ olarak yemesi gerektiğini önerince –Esau işte o zaman oradan kaçıp gitmişti.

Gerçi o yeniden geldi, lakin kuzenle amca arasındaki cinayet işleme sırasında yapılacak rol dağılımı konusundaki anlaşmaları uzayıp gidince, annesi Rebeka zaman kazandı ve bunu önleyecek önlemleri aldı. Rebeka, yakın akrabalarının İshak'a karşı gizliden gizliye nasıl işler çevirdiğini söylemedi. Karı koca arasında sadece Yakup'tan söz edildi ve bundan da tehlikeli bir durum olduğu şeklinde değil, onu ve İshak'ı tehdit eden şeyden de söz edilmedi: Asla kutsama sahtekârlığı ve Esau'nun öfkelenişi konuşulmadı (bu konuda çıt çıkmıyordu), aksine sadece Yakup'un yolculuk yapması gerektiği konu edildi ve onun Mezopotamya'ya Arami akrabalarını ziyaret etmek için yola çıkacağı, çünkü burada kalacak olursa, onun –yani onun da!– uğursuz bir evlilik yapmasından korkuluyordu. Böyle bir bahane üzerinde anne ve baba anlaştılar. Yakup bu diyarın kızlarından birisini kendisine kadın olarak alacaksa, Rebeka'nın söylediği gibi, ya bu, putlara tapan ve her yere onları taşıyan Esau'nun kadınları gibi bir Hititli bayan olacak olursa, –Rebeka İshak'a ciddi bir ifadeyle sordu, sonra onların hayatları ne anlama gelirdi. İshak başını eğdi ve bir itirafta bulundu: Evet, karısı haklıydı, bu sebepten Yakup'un bir süre buradan ayrılıp gitmesi gerekiyordu. Bir süre için,

dedi karısı Yakup'a ve bu konuda da ciddiydi, böyle bir görüş bildirmeye izin verildiği için de, ümidinin ciddi olacağına inandı. Annesi Esau'yu iyi tanıyordu, ipe sapa gelmeyen ve her şeyi hafife alan bir ruha sahipti, bunu da unutacaktı elbette. Annesi, onun çöle yaptığı gezintilerde İsmail'in kızı Mahalat'ın onu deliye döndürdüğünü ve karısı olması için onu aklından geçirdiğini biliyordu. Belki de bu barışçıl fırsat, şimdiden onun kafasmda bir intikam planı olarak önemli bir rol oynuyordu. Yakup tamamen gözlerden uzak kalır ve ortalık sakinleşirse, bu durumda Yakup annesinden haber alacak ve anne kucağına geri dönmüş olacaktı. İlk önce buradan on yedi gün uzakta olan ve Aram Naharaym diyarında yaşayan, annesinin erkek kardeşi ve Bethuel'in oğlu Laban, annesinin hatırı için Yakup'a kollarını açarak misafir edecekti. Böylece kaçış hazırlandı ve Yakup gizlice Aram'a doğru yolculuğa çıkmak üzere hazırlandı. Rebeka ağlamadı. Ama onu sabahleyin uzun süre yamnda alıkoydu, yanaklarını okşadı, onu ve devesini süsledi, nazarlıklar taktı, ona yeniden sıkıca sarıldı, ya Tanrı veya bir başka İlah, oğlunu bir daha hiç göstermeyecek olursa, diye yüreğinden geçirdi. Öyle de oldu. Ama Rebeka ne o zaman ne de daha sonra hiç pişmanlık duymadı.

Yakup'un Ağlaması Gerek

Seyahate çıkan bu adamın daha ilk günde başına neler geldiğini biliyoruz, onun aşağılanmasının ve yüceltilmesinin tanığı olduk. Ama bu yüceltilme manevi yönden oldu ve ruha büyük bir çehre verdi, buna karşılık aşağılanma gerçekti ve vücutta yaşandı; annesinin işaretine uygun olarak ve annesinin kurbanı olarak geride bırakmış olduğu bu yolculuğun nasıl olduğu konusuna gelince: Tek başınaydı ve dilenci olarak yollardaydı. Yol genişti ve o "dünyanın kendisine doğru gelmiş olduğu" kişi, yani Eliezer değildi. Bu ihtiyar adamı, Abram'ın başkâhyası, habercisi ve ilk babaya tıpatıp benzeyen kişi –genel olarak herkes böyle söylüyordu–, Rebeka'yı İshak'la evlenmesi için kutsal dünürlük görevini yerine getirirken

bu yolu kullanmış olan Eliezer'i sık sık anımsıyordu. Onun gösterişli ve makamına yaraşır tarzda on deveyle, gerekli ve fuzuli birçok şeyle –tıpkı Elifas'la uğursuz karşılaşmasından önce, kendisinin de böyle gösterişli olduğu gibi– donanmış olarak çıkıp gelişi ne kadar değişikti! Tanrı, yani Kral, niçin bunu böyle düzenlemişti acaba? Niçin Tanrı onu böylesine zahmet ve yoksunluk vererek cezalandırıyordu? Çünkü Esau'yla ilgili bir dengeleme ve onun zarar ziyanını gidermek için böyle bir cezalandırmanın söz konusu olduğunu sanıyordu ve bu zahmetli ve sefil yolculukta, hiç şüphesiz bu olup biteni hâsıl eden ve teşvik eden, bu yüzden de kendisinin acı çekmesine neden olan Esau'nun döktüğü acı gözyaşlarının bir bedeli olarak kendisine ödeten, her ne kadar durumu kurtarmak için ve belirsiz bir ilişkisi varmış gibi olsa da, Efendinin, yani Tanrının varlığı hakkında derinden derine düşünüyordu. Çünkü öylesine gücüne giden ve ağırlığı altında ezildiği bu çile, onun kendi yararına bir ödüllendirme miydi ve ebediyete kadar devam edecek miydi, yoksa dışlanmış kardeşi için mi bu çileyi çekiyordu? Bu soruda Yakup'un, yolculuğu sırasında uzayan sakallarıyla kaplı, koyu esmer ve zayıflamış, ter içinde parıldayan, nemli ve kirlenmiş agelinin çerçevelediği yüzünde bir gülümseme oldu.

Yaz ortasıydı, Ab* ayındaydı, ümitleri yok eden bir ateş dalgası ve kuraklık vardı. Ağaçların ve çalılıkların üzerlerinde bir parmak kalınlığında toz yığılmıştı. Yakup, düzensiz ve kötü beslenen devesinin sırtındaki hörgüç boşluğunda bitkin ve perişan bir şekilde oturuyordu, devenin iri, akıllı bakan, sineklerle dolu gözleri daha da yorgun ve hüzünlü bakıyordu; yolda karşılaştıkları yolcuların yanından geçerken Yakup onun yüzünü örtüyordu. Ya da deveden aşağı inerek, onun yularından tutup hayvanı rahatlamış bir hâlde kendisi sürüyordu ve yolun hemen kenarındaki patikada kendisi, onun yanındaki yolda da devesi yürüyordu, ayakları taşlı ve pudra gibi tozlu yoldaydı. Geceleri arazide, tarlada, bir ağacın dibinde, bir zeytin

* Ab: Temmuz-Ağustos karşılığı –yn.

ağacı korusunda, bir köyün duvarının dibinde geçiriyordu ve geceleri serin olduğundan hayvanın sıcaklığını hissetmek için yanına oturarak geceliyordu. Çünkü geceleri çöl soğuğu sık sık görülürdü ve narin bir genç ve bir ev çocuğu olduğu için, uyurken hemen kendisini üşütüveriyordu ve bütün gün sanki veremliymiş gibi öksürüp duruyordu. Bu ise onun günlük nafakasını çıkarmasını engelliyordu; çünkü yemek yemek için konuşmak, ahaliye bu zahmetli macerayı anlatarak sohbet etmek, onlara öylesine iyi bir evin oğluyken nasıl fakirliğe düştüğünü anlatmak zorundaydı. O bunları birçok yerde, pazar yerlerinde, dışarıda kuyu başlarında, onların izniyle hayvanını sulamak ve kendisi de yıkanmak için oralarda kaldığında anlatıyordu. Çocuklar, erkekler, kadınlar onun etrafında toplanıyor ve öksürükle arada sırada kesilen, hoş bir dille anlattıklarına kulak veriyorlardı. Kendi soyunu hürmetle anarak, beyler gibi yaşayışlarını da betimleyerek, evlerindeki ihtişamlı yaşam tarzından, bol yağlı ve baharatlı ziyafetlerden bahsediyordu ve sevgiyle ev halkının kendisini, yani ailenin ilk-doğan kişisini donatıp nasıl yola çıkardıklarını, yolunun sabaha karşı veya gece yarısı, Fırat'ın karşı tarafındaki Aram ülkesinde bulunan Harran'a olduğunu, orada akrabalarının yaşadığını ve onların bu diyarın halkı içinde onurlu bir şöhretleri olduğunu ve onların on binlerce küçükbaş hayvana sahip olduklarını anlatıyordu. Ailesi işte kendisini onların yanına göndermişti ve seyahatinin amacını da kısmen ticaret kısmen de büyük ölçüde inanç diplomasisi olarak özetlemişti. Yükleri içinde hediyeler ve değiş tokuş maddeleri vardı, hayvanları için süs eşyaları, asil bir kişi olduğu için korunmak amacıyla silahları, kendisi için güzel ve lezzetli yiyecekler, refakatçilere küçük bir şeyler vardı ve onu can kulağıyla dinleyenler, bu hikâyelerin atmasyon olabileceğini de çok iyi biliyorlardı ama iyi atmasyon ile hakikat olan arasındaki farklılığı gayet iyi algılayan dinleyenler, şimdilik gözleri ve ağızları açık bir hâlde çıt bile çıkarmadan dinliyorlardı. İşte böyle yola çıkmıştı ama ne yazık ki, belli yörelerde arı gibi haydut kaynıyordu. Onlar genç soyguncular ve çok kaba ve yüzsüzdüler. Çukurda kalan dar bir bo-

ğazdan onun kervanı geçerken her fırsatı değerlendiren eşkıyalar –arı kovanı gibi kaynıyordu– kervanın önünü ve arkasını kaçmasınlar diye kesmişlerdi ve öyle heyecanlı bir savaş başlamıştı ki, insanların hafızasında bunun bir eşi ve benzeri görülmemişti; Yakup bu savaşı bütün detaylarıyla, vuruş, fırlatış ve batırışlarıyla betimliyordu. Bu dar geçit, insan ve hayvan cesetleriyle dolmuştu; Yakup, kendisi de yedi kez yedi genç eşkıyayı öldürmüştü ve kendilerinin kayıpları daha az olmuştu. Ne yazık ki, düşmanın üstün gücüne karşı gelmek zordu, kendisi uğruna kaç kişi can vermişti, şehit düşmüştü ve saatlerce süren mücadeleden sonra, tek başına ortalıkta kalıvermişti, artık kendi başının çaresine bakmak zorunda kalmıştı.

Bir kadın, niçin seni de öldürmediler, diye sordu.

Bunda bir amaç vardı. Haydutların, içlerinde en genç ve en edepsiz olan bir reisleri vardı, onun kılıcı başının üstünde salınıyordu, işte tam bu sırada, çok zor durumda kaldığı o anda Yakup, Tanrısına yalvarmıştı ve atalarının Tanrısının adını anmıştı ve ondan yardım dilemişti; bu, etkisini göstermiş ve onun başı üstünde sallanan haydudun kılıcı havada paramparça olmuştu, yedi kez yetmiş parçaya bölünüp dağılmıştı. Bu olay edepsiz çocuğun aklını allak bullak etti, dehşete kapıldı ve yanındakilerle birlikte ümitsizlik içinde oradan uzaklaşıp kayboldular, tabii giderken de her şeyi alıp yanlarından götürdüler ve Yakup ortalıkta çırılçıplak kaldı. Çıplak ve sadakatle yolculuğuna devam etti, yolun sonunda kendisini sadece bir şey bekliyordu: Süt, bal ve giyinmesi için de erguvan renkli bir kaftan ve değerli bir keten elbise. Ama şimdi, ne yazık ki, oraya kadar yetecek hiçbir şeyi, başını koyacağı bir yastığı, midesinin bağırtısını dindirecek bir lokma yiyeceği yoktu, midesindeki yeşil sebzeler bile çoktan eriyip bitmişti.

Eliyle göğsüne vuruyordu ve onu pazar yerinde tezgâhları başında dinleyenler veya yalak başında duranlar da öyle yapıyordu, çünkü heyecandan ve hikâyenin etkisine kapılarak yürekleri yanmıştı ve bunu bir rezalet olarak nitelendiriyorlardı, buna benzer olayların yolda olmasına ve yolların güvenli olmayışına üzülüyor-

lardı. Burada, onların bulundukları yerde, yollarda, her iki saatte bir nöbetçi karakolu var, diyorlardı. Sonra bu soyguna uğramış kişiye yiyecek, pide, köfte, hıyar, sarımsak ve hurma verdiler, arada sırada bir çift güvercin veya bir ördek veriyorlardı; o yola devam etmek için gücünü kuvvetini toplasın diye hayvanının önüne arpa ve saman döküyorlardı.

Böylece o iyi bir durumda oradan ayrıldı ve Ürdün'e doğru, bütün boş Suriye topraklarından geçip Oronte Boğazı'na ulaştı ve Ak dağların eteklerine geldi, ama yavaş yavaş yürüyordu, çünkü ekmek kazanmak çok zaman alıyordu. Şehirlerde mabetleri ziyaret ediyordu, rahiplerle ilahî konularda konuşmalar yapıyordu ve eğitimi, zengin fikir ve görüşler içeren konuşmalarıyla onları kendisine hayran bırakıyordu ve böylece Tanrının yiyecek depolarından kendisini güçlendirecek bir şeylerle nasipleniyordu. Bu yolculuğunda çok güzel ve kutsal şeyler görmüştü, en kuzeydeki en yüksek dağı ve ateşli taşlarından çıkan kıvılcımları seyredip dualar ediyordu, üstü pullarla kaplı dinozorların kuyrukları gibi görünen çok yüksek hurma palmiyelerinin bulunduğu, sedir ve yabani incir ağaçlarının gölgelediği ve iğde ağaçlarının süslediği, ulu dağın karıyla nefis bir şekilde nemlenmiş yolları görmüştü. Kalabalık ahaliyle dolu şehirler görmüştü, büyülü bahçeler ve meyve ormanları içindeki Dimaşki. Orada bir güneş saati görmüştü. Oradan korku ve nefretle çöle bakmıştı. Bilindiği gibi çöl kırmızıydı. Bulanık-kırmızımsı puslu bir havada, sabaha karşı, saf olmayan bir deniz, kötü düşünceli kimselerin buluşma yeri ve aşağı dünya boydan boya uzanıyordu. İşte böyle bir yer Yakup'a nasip oldu. Tanrı onu çöle yolladı, çünkü o Esau'yu yüksek sesle ve acı acı haykırtmıştı –Allah aşkına! Onun dolaşımı, Beth-el'in yüksek yerinde teselli dolu bir şekilde gökyüzü âlemine götürmüştü, şu anda ise dönüşün batıdaki noktasına ulaşmıştı, orada dünyanın cehenneminin dibine gidilirdi ve orada kim bilir onu hangi canavar bekliyordu! Devesinin hörgücü üzerinde çöle doğru salındığında biraz ağladı. Bir çakal onun önünde ilerliyordu, uzun, sivri kulaklı ve kirli sarı renkli, sopasını yatay tuttu, Tanrının zavallı bir hayvanı, adı kötüye çıkmış bir

kurtçuk. Zaman zaman deve üstündeki adamın yan tarafına yaklaşarak ona doğru geliyordu, insanın genzini yakan kokusunu hissettiriyor ve köpek başını Yakup'a doğru çeviriyordu, küçük çirkin gözleriyle onu süzüyor ve kısa bir kahkaha sesi atarak yavaş yavaş yürüyordu. Yakup'un aklı ve fikri son derece iyi iletişim kurma yeteneğine sahipti. Sonsuzluğa giden yolların bu açıcısı ve ölüler âlemine götüren bu hayvan sanki onu tanımış gibiydi. Eğer o hayvan onun önünden gitmemiş olsaydı Yakup buna şaşardı; o yeniden gözlerinden birkaç damla yaş akıttı; bu sırada çakal, boşluğa, ümitsizlik ve tesellisi olmayan yere giderken onun peşinde ilerliyordu; Suriye'nin Nahar'in'e geçtiği yerde, moloz taşlarla lanetli kayalıklar ve taşlı tarlalar arasından geçip balçıklı geniş kumlu bölgeye, yanmış bozkıra ve kurumuş ılgın ağaçları ve çalılıklarına varılmıştı. O yolu oldukça iyi biliyordu, bu yolu bir zamanlar atababası tersinden kullanmıştı, Terah'ın oğlu, Yakup'un ulaşmak istediği yerden gelmişti ve batıya yönelmişti, o ise doğuya gidiyordu. Yalnızlık âleminde İbrahim'i anması ona biraz teselli verdi, çünkü burada veya şurada insanların yardımcı olmasının ve yolculara güven vermenin izlerini buluyordu. Bazen insanın üstüne çıkmak istediği bir kerpiç kule vardı: Birincisi etrafı seyretmek, ikincisi yaya giden gezgine vahşi bir hayvanın saldırma tehlikesi olunca. Zaman zaman orada su sarnıcı bile vardı. Özellikle de orada yol kılavuzu, üstünde kitabeler yazılı kazıklar ve dikine konulmuş taşlar vardı, bunların yardımıyla geceleyin bile istenirse yola devam edilebilirdi, tabii eğer ay güzel bir konumdaysa ve şüphesiz Abram da bundan yararlanmış olmalıydı yolculuklarında. Yakup medeniyetin getirdiği iyilikler için Tanrıya şükretti ve Nemrud'un yol işaretlerinden yola çıkarak Fırat nehrine doğru yöneldi, yani kafasında bulunan ve doğru olan noktaya yöneldi: Orada bu dağın derin uçurumlarının içinden bu geniş nehir doğardı, o bu dağı gece yarısı geçti ve ovada büyük bir sessizlik vardı. Ey muhteşem saat, Yakup sonunda bataklık ve sazlıklar içinde durup, zavallı hayvanını sarı renkli engin sudan, höpürdeterek su içiriyordu ve hemen karşı tarafta bir şehir vardı, ama Ay tanrının mekânı yoktu, yol üstündeki şe-

hir değildi bu; Nahor'un şehri. Bu, henüz uzakta bozkırın arkasında, dışarıda, doğudaydı, oraya gitmek için Ab'ın gökyüzündeki ateşleri içinde bulunan yol simgelerinden yardım alması ve ona göre yoluna devam etmesi gerekiyordu. On yedi gün? Eyvah, Yakup için bu bir hayli uzamıştı, zorunluluklardan dolayı, sürekli olarak haydut hikâyesini anlatıp durmaktan –kim bilir kaç kez anlatmıştı, saymaya son verdi, ama artık şunu iyi biliyordu ki, dünya asla kendisine doğru gelmiyordu, aksine daha çok tam tersini yapıyordu ve onun yorucu gezisinin hedefi bütün gücünü kudretini bitirmişti. Ama şunu hiç unutmuyordu –ve ölüm döşeğinde yatarken bile bundan söz ediyordu– bu hedefin birdenbire, tam da o bunun çok uzak olduğunu sandığı ve oraya ulaşmanın artık mümkün olmayacağını düşündüğü bir anda, bu hedef ona sunmak istediği en iyi ve en kıymetli şeyle karşısına nasıl da çıkıvermişti ve Yakup o zaman, hiç farkında olmadığı uzun bir dinlenme hâlinden sonra, başka bir yere gitmek zorunda kalmıştı.

Yakup Laban'a Geliyor

Günün birinde, akşama doğru, güneş onun arkasında grileşmiş, matlaşmış, puslu ufukta batma aşamasındaydı ve bozkırlar üzerine devedeki adamın ve devenin gölgeleri kuleye benzer bir şekilde düşürüyordu, bu gölgeler artık uzamıştı. Bu ikindi vaktinde hava bir türlü serinlememişti, aksine bronzlaşmış bir gökkubbe altında yaprak bile kıpırdamıyordu ve aşırı sıcaklık, sanki havayı yakacakmış gibiydi, cılız otlar üzerinde kıvılcımlar saçmış gibiydi; Yakup'un dili damağına yapışmış, neredeyse susuzluktan ölmek üzereydi, çünkü dünden beri bir yudum suyu yoktu, –iki tepe arasında, kafası ağırlaşmış bir hâlde, çalkalana çalkalana ilerliyordu, geniş dalgalı bir arazinin üzerinde bir geçit oluşan, düz bir ovalıkta uzaktan bir nokta gibi görünen yerde, Yakup'un keskin ama donuklaşan gözleri, bir kuyu etrafında çoban, çoban köpekleri ve bir koyun sürüsünü fark etti. Mutluluktan uçtu ve Ulu Ya'ya derin bir iç çekişle şükretti, ama "sudan!" başka bir şey düşünmüyordu bu sırada ve devenin ağzından köpük-

ler damlarken onun kurumuş gırtlağından da bu söz çıktı; hayvan bile Tanrının bahşettiği bu nimeti fark etmişti, boynunu oraya doğru uzatıyor, burun deliklerinden hızlı nefes alış verişi duyuluyor ve sevincin verdiği hamleyle adımlarını daha da uzun atıyordu.

Onlara az sonra iyice yaklaşmıştı, koyunların sırtındaki sahiplerinin damgalarını, çobanların agellerinin altındaki yüzlerini, göğüslerindeki kılları, kollarındaki bilezikleri fark edebiliyordu; bu adamlar onu hiç endişeye kapılmadan bulundukları yere inmesi için seslendiler; çünkü tek başına olan bir yolcu onlara korku vermiyordu, üstelik daha uzaktan onun dost ve saygılı birisi olduğunu ve kendilerine selam verdiğini izlemişlerdi. Yakup'un hatırladığına göre, onlar dört veya beş kişiymişler; koca kuyruklu, yüksek ayaklı iki yüze yakın koyun sürüsü varmış ve kuyunun etrafında tembel tembel oturmuşlar, bazıları da ayakta duruyormuş, kuyunun üstü yuvarlak bir taşla kapalıymış. Hepsinin yanlarında sapanları ve birisinde de bir ud varmış. Yakup elini alnına götürüp onları 'Kardeşlerim' diyerek selamladı ve onlara, belki kendileri bundan emin değildi, sizin Tanrınız büyük diyerek iltifatta bulundu. Ama bu davranış üzerine ve onun birkaç sözünden sonra çobanlar birbirlerine bakıştılar ve başlarını bir omuzdan ötekine çevirdiler, dilleriyle de üzülerek yalandılar. Buna şaşırmamak gerekirdi, çünkü onlar Yakup'u anlamamışlardı. Ama bakın hele, onların arasında, göğsünde gümüşten bir para asılı olan birisi, adının Yerubbal olduğunu ve Amurru diyarında doğduğunu söyledi. Tam Yakup gibi konuşmuyordu ama birbirleriyle kolayca anlaşacak bir yeteneğe sahipti ve işte bu Yerubbal adındaki çoban tercümanlık yapabiliyordu, onun söylediklerini öteki insanlara kendi Ummu-Ummu diline çeviriyordu. Çobanlar, Yakup'un onların tanrılarına gösterdiği saygıdan dolayı şükranlarını bildirip kendisini yanlarında oturmaya davet ettiler ve her biri kendini ismiyle ona tanıttı. Onların adları Bullutu, Şamaş-Lamassi, Ea'nın köpeği vs. idi. Onların, yolcunun adını ve nereli olduğunu sormalarına gerek yoktu, çünkü Yakup, derhâl adını ve nereli olduğunu onlara söyledi ve başından geçen macerayı anlatıp fakirlik içi-

ne düştüğünü söyledi ve onlardan sadece kuruyan dilini ıslatacak su istedi. Bir testiden ona su verdiler, iyice ılımış olan suyu ağzına aldı, şükrederek çalkaladı ve yuttu. Devesi ise koyunlar gibi sulama vaktini beklemek zorundaydı vaziyete göre, çünkü kuyunun üstünü örten taşı kaldırıp indirmek, hiçbirisinin işine gelmiyordu.

Çobanlara, kardeşlerim neredensiniz, diye sordu Yakup.

"Harran, Harran"danız diye cevap verdiler. "Bel-Harran, Yolun Efendisi, Yüce, Büyük, Yüceler Yücesi."

"Herhâlde Yücelerden birisi" dedi Yakup uygun bir dille. "Ama ben Harran'a gitmek istiyorum! Uzak mı orası?"

Pek uzak değildi. Orada, tepelerin arkasındaydı bu şehir. Koyunlarla birlikte oraya bir saatte varılıyordu.

"Tanrının mucizesi!" diye bağırdı Yakup. "İşte sonunda geldim! On yedi günden fazla süren yolculuktan sonra! İnanamıyorum!" Ve çobanlara, Harranlı oldukları için, Bethuel'in oğlu, Nahor'un oğlu, Laban'ı tanıyıp tanımadıklarını sordu?

Onu çok iyi tanıyorlardı. O şehir içinde oturmuyordu aksine oradan yarım saatlik bir uzaklıkta kalıyordu. Onlar Laban'ın koyunlarını güdüyorlardı.

Peki, sağlığı yerinde miydi, yoksa?

Sapasağlam! Niçin?

"Çünkü bunu öyle öğrenmek istemiştim" dedi Yakup. "Koyunlarınızın yünlerini yolar mısınız yoksa makasla mı kesersiniz?"

Bıyık altından güldüler buna ve tabii makasla kesmiş olduklarını söylediler. Acaba bu adamın evinde koyunlar yolunuyor mu ki?

"Kesinlikle hayır" diye cevap verdi Yakup. Artık Beerşeba'da ve o çevrede makasla kesiliyordu.

Tekrar sözü Laban'a getirdiler ve onun kızı Rahel'i beklediklerini söylediler.

"İşte bunu soracaktım ben de size!" diye yüksek sesle konuştu. "Bekliyorlar mı? Uzun zamandır bunu merak ediyordum. Burada üstü kapatılmış kuyunun etrafına gelip oturmuşsunuz ve kuyunun üstündeki taşı yuvarlayıp çekerek hayvanlarınızı sulayacak yerde et-

rafında bekçilik yapıyorsunuz. Ne demek oluyor bu? Onları ağıla götürmek için henüz vakit erken, ama sizler henüz burada iken ve bu kuyuya gelmişken oradaki şu taşı itip çekelim, Efendinizin koyunlarını sulayalım, orada avare avare dolaşacağınıza ve bekleyeceğinize, hey sen oradaki küçük kız, Laban'ın çocuğu, adı ne onun?"

Bu uşaklarla sanki onlardan yüksek bir adammış gibi direktif verircesine konuşuyordu, oysa daha önce onlara "Kardeşlerim" diye hitap etmişti. Çünkü içtiği su onun aklını başına getirmiş ve canlanmıştı ve kendisini onlardan daha önemli birisi olarak hissediyordu.

Onlar "Ummu-Ummu" diliyle konuşuyorlardı ve ona Yerubbal'ın tercümesiyle şunları söylüyorlardı: Bu bir kuraldı, onlar bekleyeceklerdi ve nezaket icabıydı bu. Rahel, babasının güttüğü koyunlarıyla buraya gelmeden önce, bu taşı çekip alamazlar, hayvanları sulayamazlar ve ağıla götüremezlerdi. Çünkü ağıla götürülmeden önce bütün sürülerin birleşmesi gerekirdi, eğer Rahel onlardan önce bu kuyuya gelecek olursa, o da kendilerinin gelmesini beklerdi ve taşı kenara o zaman çekerlerdi.

"Buna inanıyorum" dedi gülerek Yakup. "Kendisi tek başına bu taşı çekemeyeceği için Rahel böyle yapıyor, çünkü bunun için erkeklerin pazılarına ihtiyaç var." Ama onlar, hangi nedenle olursa olsun, bunun değişmeyeceğini, kız beklerdi, kesinlikle beklerdi ve bunun için de onlar da onu bekliyorlardı, şeklinde cevap verdiler.

"İyi" dedi, "sizlerin haklı olduğunuz ve hepinizin böyle bir terbiye almış olduğunuz aklıma geldi. Ama üzüldüğüm şey, benim hayvanımın da daha uzun süre böyle bekleyeceğidir. Neydi şu kızın adı? Rahel mi?" diye tekrar etti... "Yerubbal, sizlere bunun bizim dilimizde nasıl söylendiğini tercüme etmişti! Bizi burada bekleten şu ana koyun, kuzuladı mı?"

O hayır dediler, o kız, ilkbaharda tarlada açan bir zambak gibi tertemiz ve bir bahçedeki sabah çiği düşmüş gülün yaprağı gibi hiç el değmemiş birisidir ve hiçbir erkeğin kolları ona asla yaklaşamamıştır. O kız, on iki yaşındaydı.

Onların bu kıza saygılı oldukları fark ediliyordu ve elinde olmayarak Yakup da aynı şekilde davranmaya başladı. Gülümseyerek nefes alıp veriyordu. Çünkü amcasının kızıyla tanışacağı için, içinde duyduğu sevinçten dolayı kalbi hafiften sıkışıyordu. Yerubbal'ın tercümanlığıyla oradaki adamlarla bir süre daha çene çaldı, buradaki koyunların fiyatları, beş *mina** yünle neyi anlatmak istediklerini ve Efendilerince ayda kaç kile buğday kendilerine tahsis edildiğini sordu, birisi "işte o geliyor" diye sesleninceye kadar bu konuşmalar devam etti. Yakup vakit geçsin diye genç haydutlarla aralarında geçen kanlı olayı anlatmaya başlamıştı ama bu sözle anlatmayı kesti ve çobanın eliyle gösterdiği yöne doğru dönüp baktı. İşte o zaman kızı ilk kez gördü, yüreğinin bahtı, ruhunun gelini ve gözleri uğruna on dört yıl çalışmak zorunda kalacağı, ana koyunun kuzusunu gördü.

Rahel etrafına sıkı sıkıya doluşmuş, koyun sürüsünün tam ortasında yürüyordu, bu sırada dili bir karış dışarıya çıkmış bir köpek, bu yün yığınının kenarında ilerliyordu. Çobanların silahı olan bir ucu eğri değneği, yukarı tutmuş vaziyette, kendisini bekleyenlere selam veriyordu, bu değneğin eğri ucu metal bir tırpan veya çapa idi, kız bu sırada başını hafifçe yana eğerek onlara gülümsüyordu. Öyle ki Yakup, çok uzaktan, onun birbirinden aralıklı bembeyaz dişlerini ilk kez görüyordu. Onların yanına geldi, önünde yürüyen hayvanları geçti, elindeki sopanın alt ucuyla hayvanları ite kaka, ortaya çıktı. "İşte buradayım" dedi ve sonra gözlerini miyoplar gibi kısarak ve kaşlarını yukarıya kaldırarak şaşırmış ve neşeli bir hâlde sözlerine devam etti: "Vay vay, bakın, bir yabancı adam var!" Buraya ait olmayan bir binek hayvanı ve Yakup'un orada yeni birisi olarak görünüşü onun çoktan gözüne çarpmış olmalı ki, miyopluğu pek önemli derecede büyük olmamasına rağmen, bunu daha ilk dakikada belli etmek istememişti.

* *Mina*: Yaklaşık 500 gr. *Kitabı Mukaddes*'e eklenmiş ölçüler cetvelinde ise bir *mina* yaklaşık 982 gr olarak verilmektedir. Ayrıca burada *mina*, *şekel*, *kor* ve *kile* gibi ölçü birimlerinin ve paraların değerlerinin yaklaşık olduğu, yer ve zamana göre değiştiği belirtilmektedir.

Kuyu başındaki çobanlar susuyorlardı ve bu Beylerin çocuklarının karşılaşmalarından dolayı çekimser duruyorlardı. Yerubbal da onların karşılıklı anlaşabileceklerini kabul etmiş gibiydi, ağzında çekirdek çitleyerek havalara bakıyordu. Rahel'in köpeğinin havlamaları arasında Yakup, kızı, ellerini yukarı kaldırarak selamladı. Kız acele bir cümleyle karşılık verdi ve sonra onlar ikindi vaktinin son ve renkli ışıkları altında, her taraftan koyunlarla çevrilmiş bir hâlde bu hayvanların çıkardıkları hafif tozla meydana gelen sisli ortamda, yüksek ve geniş, solgun gökyüzünün altında yüzlerinde son derece ciddi ifadelerle karşılıklı oturdular.

Laban'ın kızı, narin vücutluydu, sarı entarisinin rahat şekilsizliğine rağmen, üstünde siyah ay motifleri bulunan eteklerindeki su kısmıyla bu entari boynundan, küçük yalın ayaklarının biraz üstüne kadar uzanıyordu. Öyle özenli bir kesimi olmayan, hatta kemeri bile bulunmayan bu entari, onun vücuduna uygun ve rahat bir şekilde duruyordu ama omuzların bulunduğu kısım biraz darca idi ve kızın etkileyici zarafetini ve ince yapısını belli ediyordu, elbisenin dirseğine kadar uzanan kolları vardı. Kızın siyah saçları kıvırcıktan ziyade karmakarışıktı. Saçları kısa kesilmişti. Yakup'un evindeki kadınların saçlarından daha kısaydı, sadece iki tutam uzun perçemi vardı ve perçemlerinin alt uçları kıvrıktı ve kulaklarının yanlarından her iki yanağının üstünden geçerek omuz başlarına doğru iniyordu. Bir yandan ayakta dikilmiş ona bakıyor, bir yandan da bunlardan birisiyle oynuyordu. Tanrım, ne kadar sevimli bir yüz bu! Onun büyüleyici güzelliğini kim betimleyebilir ki? Tatlı ve mutlu olarak aslında birbirinden ayrı oluşumları, böylesine düzgün ve hoş bir şekilde kim bir araya getirilebilir ki, böylece hayatı ve şuradan buradan alınan gen katkılarıyla ve eşsiz güzellik öğesinin de katılmasıyla, bir insanın çehresindeki uyarıcı albeniyi yaratan kim, söylendiği gibi, bu albeniyi saçının bir teline bile bağlayan kim, küçücük bir kasın hareketiyle insanı bağlayıveren, yürekleri onun emrine amade kılan bu hoş ve çekici yaratık olmasaydı ne olurdu aca-

ba? Rahel çekiciydi ve güzeldi. Onun ruhundan yansıyan şeytanca ve şirin bir tarzı vardı, –bunu herkes görüyordu– Yakup da bunu görüyordu, çünkü Rahel onun yüzüne bakıyordu, bu sevimliliğin arkasında kadınlık faktörünün içine gizlenmiş bir kurnazlık ve cesaret, insanın aklına ve iradesine etki ediyordu; bu etkinin kaynakları şunlardı: Kız bütün varlığıyla, göründüğü kadarıyla hayat vermeye hazır olduğunu ifade ediyordu. Ona bakıyordu kız, karşısına geçmiş, bir eli perçeminde, diğer elinde boyundan uzun değneği; tozlu, rengini atmış, parçalanmaya yüz tutmuş giysileriyle yolculuktan zayıflamış genç adamı, kahverengi sakallı ve ter içinde kalmış koyu esmer yüzünü, yani bir köleninkine benzemeyen yüzünü inceden inceye seyrediyordu; bu sırada kızın küçücük burnunun, burun deliklerinin kalın kanatları şişip iniyordu ve alt dudağından biraz daha öne çıkan üst dudağı, ağız diplerinde, kendiliğinden ve hiçbir yüz kasını germeden çok sevimli ve insanı rahatlatan bir gülümseyiş ifadesi meydana getiriyordu. Ama en hoş ve en güzel olan şeyi ise onun bakışlarıydı, miyop olması nedeniyle aslında daha da nurlanmış ve daha da tatlanmış olan siyah, belki bir parça eğri çizgi gibi gözlerindeki bakışları: Hiçbir abartma yapmadan ifade edelim ki, tabiat onun bu bakışlarına bütün cazibeli sevimliliği yerleştirmişti, kız bu bakışlarını bir insanın bakışına, sadece birine belki ödünç olarak sunabilirdi, –derin, akan, konuşan, eriyen, dost bir gece, ciddiyet ve alaycılıkla dolu, böylesini Yakup hiçbir zaman görmemişti veya görmemiş olduğunu söylüyordu içinden.

Kız, gürültü yapan köpeğe doğru eğilerek "Marduka, sakin ol!" diye bağırdı azarlayarak. Ve sonra bir soru yöneltti, bunu Yakup anlamadı ama kolayca tahmin edebildi:

"Nereden geliyor acaba Bayım?"

Omzunun üstünden geri tarafı işaret ederek, güneşin battığı yeri gösterdi ve dedi ki: "Amurru'dan."

Kız, Yerubbal'a doğru döndü ve gülümseyerek çenesiyle işaret etti. Yüzündeki mimik ve ağzından dökülen sözlerle "O kadar uzaklardan ha!" dedi. Ve daha sonra kız ayrıntılı olarak onun soyu-

nu öğrenmeye çalışan sorular yöneltti, batı diyarını etraflıca betimledi ve iki, üç şehrini saydı.

"Beerşeba" diye cevap verdi Yakup.

Kız duraksayarak bu kelimeyi tekrarladı. Yakup'un hoşlanmaya başladığı kızın dudaklarından bir isim çıktı: İshak.

Yakup'un yüzünde birden bir seğirme oldu, yumuşak bakışlı gözlerine yaş doldu. Laban halkını tanımıyordu ama onları tanımak için de sabırsızlık duyuyordu. Huzursuz bir insandı, aşağı dünya için çalınmış birisiydi, o burada kendi rızasıyla bulunuyordu, onun mutluluktan duygulanması için pek çok sebep yoktu. Ama artık sinirleri dayanmıyordu, seyahatin verdiği zor koşullar altında yıpranmıştı. Hedefine ulaşmıştı ve tatlı bir karanlık içinde olan gözleriyle bu kız, uzaklardaki babasının adını söylemişti, bu Yakup'un annesinin erkek kardeşinin çocuğuydu.

"Rahel" dedi Yakup hıçkırarak ve kollarını kıza doğru uzatıp titreyen elleriyle "seni öpebilir miyim?"

"Bunu yapmak için sebep ne?" dedi kız ve şaşırarak, gülerek geri kaçtı. Biraz da gönlü buna razı oldu; az önce kendi ağzıyla, bu yabancıyı fark ettiğini ikrar ettiği zaman, içinde bir şeyler olacağını tahmin ediyordu.

Yakup ise bir kolunu ona doğru uzatmış onun göğüs tarafında bir şeyi gösteriyordu.

"Yakup! Yakup!" dedi Yakup. "Ben! İshak'ın oğlu, Rebeka'nın oğlu; Laban, sen, ben, anne çocuğu, erkek kardeş çocuğu..."

Kız yavaş bir sesle, hayretini ifade eden bir çığlık attı. Ve kız bir elini Yakup'un göğsüne dokundurup orada tuttuğu sırada, her ikisi birden gülerek ve de gözleri yaşla dolarak akraba olduklarını anladılar, başlarını öne eğerek bunu onayladılar ve isimlerini söylediler, işaretlerle soy çizgilerini açıklığa kavuşturdular, başparmaklarını birbirine dokundurdular ve kanca gibi yapıp birbirine taktılar veya sağ işaret parmağını dikey tutup onun yatay olarak tuttuğu sol parmağının ucuna değdirdiler.

"Laban-Rebeka" diye bağırdı kız. "Bethuel, Nahor'un oğlu ve Milka! Dede! Senin, benim!"

"Terah!" diye bağırdı Yakup. "Abram-İshak! Nahor-Bethuel! İbrahim! Atababa! Senin, benim!"

"Laban-Adina!" diye bağırdı kız. "Lea ve Rahel! Kız kardeşler! Kuzen, yani dayı kızı! Senin!"

Her söz için sırayla başlarıyla onay verdiler ve gözlerinden süzülen yaşlarla her ikisinin anne ve babalarının yakın akraba olmaları konusunda görüş birliğine varıp güldüler, güldüler. Kız ona yanaklarını uzattı, Yakup sevinçle onları öptü. Üç köpek onların üzerine havlayarak atıldı, hayvanlar heyecanlanmışlardı, insanlar birbirlerine elle dokundukları zaman böyle yaparlardı. Çobanlar bu olaya ellerini çırparak sevinçlerini gösterdiler ve bu sırada şöyle bir ses çıkardılar: "Lu, lu, lu!" Böylece Yakup kızın önce bir sonra diğer yanağını öptü. Kızın zarif yanaklarından daha fazla etkilenmemek için, öperken duygularına fazla ileri gitmelerini yasakladı. Kızın gözlerinin güzel bir gece gibi onda etki yapması onun kızı samimi ve neşeyle öpmesine sebep olmuştu! Ama ona daha uzun uzun bakması, arzu etmesi ve onun uğruna hizmet etmesi gerekiyordu, Yakup'un avucunun içine düşüvermiş olan şeyi, gerçekten ele geçirmesi ve hak etmesi için, çünkü Yakup uzaktan onun kuzeni idi.

Yakup dudaklarını kızdan uzaklaştırınca kız, Yakup'un seyahat nedeniyle uzamış sakallarının battığı yerleri avucuyla gülerek siliyor ve şöyle sesleniyordu:

"Haydi, çabuk, Yerubbal! Şamaş! Bullutu! Kuyunun üstündeki taşı çekin, koyunlar sularını içsinler, sizinkilerle benimkilerin su içişlerine dikkat edin ve kuzenimin devesini de sulayın; siz erkekler, akıllı ve yetenekli olun, bu arada ben koşarak doğru babama, Laban'a gitmek istiyorum ve ona Yakup'un geldiğini, yani kız kardeşinin oğlunun burada olduğunu haber vereyim. Babam tarlada, buradan pek uzakta değil, o da onu kucaklamak için telaş ve sevinçle koşup gelecek. Haydi acele edin ve arkamdan gelin, ben var gücümle koşacağım."

Yakup, bütün bunları, duygularına göre, mimik ve jestlerden ve ses tonlarından yola çıkarak anladı, bazılarını da tek tük söylenen kelimelerden. Onun gözleri hatırına daha şimdiden bu memleketin dilini öğrenmeye başlamıştı. Kız koşarken, Yakup çobanlara kız da işitsin diye yüksek sesle yönlendirmede bulunuyordu:

"Taşın başından çekilin kardeşler, bu Yakup'un işi! Sizler bu taşı sadık ve iyi bekçiler olarak özenle koruyup muhafaza ettiniz, ama ben bu taşı, benim kız yeğenim Rahel için kenara tek başıma çekeceğim! Çünkü bu yolculuk benim şu erkek kollarımdaki kuvveti alıp bitiremedi ve ben kollarımdaki bu gücü seve seve Laban'ın kızının uğruna kullanabilirim ve bu taşı yuvarlayarak kenara çekebilirim, ay ışığı bu karanlığı alıp götürsün ve bu suyun yuvarlak görünüşü hepinizin hoşuna gitsin."

Böylece çobanlar ona müsaade ettiler ve Yakup, bunun bir erkeğin tek başına yapacağı bir iş olmadığını bilmesine rağmen, bütün gücüyle bu taştan kapağı yuvarlamak için yüklendi ve oldukça ağır taşı yan tarafa çekti, ama kollarının öyle pek kuvvetli olmadığını da anladı. İşte o zaman hayvanların itişmesine, tekelerin, koyunların ve kuzuların hep bir ağızdan çıkardıkları seslere, Yakup'un devesinin homurdanarak ayağa kalkışı eklendi. Çobanlar Yakup'un direktiflerine uygun olarak kuyudan su çekip yalaklara döküyorlardı, onların hepsinin su içmelerini gözetlediler ve doyan hayvanları sürmeye ve susuzları da su yalağına doğru yollamaya başladılar, hepsi sularını içtikten sonra hep birlikte taşı kuyunun üstüne getirip koydular, uzaktan fark edilmesin ve başkaları bu kuyuyu kullanmasınlar diye üzerini toprak ve çimenle doldurup iyice kapattılar, bütün hayvanları topladılar ve evin yolunu tuttular; böylece Laban'ın adamları ve Yakup, yüksekte, devenin üstünde, kalabalık sürünün ortasında bir tümsek gibi görünüyordu.

Günahkâr İnsan

Uzun sürmedi, başına ensesini de koruyacak şekilde bir poşu bağlamış bir adam koşarak geldi ve orada durdu. Bu Bethuel'in oğlu Laban'dı. O böyle durumlarda hep koşarak gelirdi –aradan bir-

kaç on yıllık bir insan ömrü çabucak geçmişti– eskiden, dünürlük yapan Eliezer on hayvanı ve yanındaki adamlarla bu kuyu başına geldikleri zaman da böyle koşup gelmişti ve Eliezer'e: "Buyur, gel, ey Tanrı misafiri!" demişti. Ama şimdi sakalına kır düşmüştü, yine koşarak gelmişti, çünkü Rahel ona, Beerşeba'dan Yakup'un gelmiş olduğu haberini vermişti, –bu bir köle değil, aksine Abram'm torunu, kendi kız kardeşinin oğluydu. O ise durup kalmıştı, adamın kendisine doğru yaklaşmasına izin verdi ve şöyle bir şey oldu. Rahel'in alnının ortasında zincire bağlı bir kolyeyi ve kollarında bilezikleri olduğunu, bunların aynısının Rebeka'da da olduğunu fark etmediğini algıladı. Çünkü o, bu yabancı adamın çok yüklü bir kervan beyi olmadığını, aksine göründüğü kadarıyla tek başına, zavallı, zayıf bir hayvanın üstünde gelmiş olduğunu görmüştü. Bunun için boş vermiş bulunmaya çalıştı ve sözde yeğenini pek samimi bir şekilde karşılamak istemedi, kollarını birbirine kavuşturarak durdu ve işkilli bir hâlde onun yaklaşmasını bekledi.

Yakup bunu çok iyi anlıyordu, utanıyor, sıkılıyordu, fakir olmanın ve muhtaçlık nedeniyle bağımlılığın verdiği eziklik bilinci içindeydi. Ah, atının eğerindeki torbadan *şekel*lerce ağır hediyeleriyle herkesi büyüleyen, bu yüzden bir gün veya on gün buralarda kalması için rica edilen zengin bir temsilci, elçi olarak buraya gelmeyi isterdi, ama öyle olmadı. Kaçak ve evi barkı olmayan birisi olarak, elleri boş bir hâlde geldi; evi barkı yok, başını sokacak bir yeri olmayan dilenci gibiydi, sıkılgan ve alçakgönüllü birisi olarak gelmek nasip olmuştu. Adamını derhâl tanıdı, karşısında karanlık bakışlarla duruyordu ve onun karşısında kendisini daha çok acındıracak bir tavır takınmamaya karar verdi. Onun için hemen devesinden inmedi ve Laban'ın önüne kadar soyunun verdiği asalet ve onurla gitti, onu saygıyla selamladı ve şöyle dedi:

"Babam ve erkek kardeşim! Senin kız kardeşin Rebeka beni gönderdi ve senin çatın altında bir süre kalmama müsaade etmeni ve bana bir süre göz-kulak olmanı istedi ve ben seni annem adına ve onun kocası ve benim babam İshak adına, ayrıca müşterek ata-

larımız adına Abram'ın Tanrısının sana, karına ve çocuklarına sağlık vermesi için niyaz ediyorum."

"Ben de aynı şeyleri dilerim" dedi Laban, söylenenlerin en önemli kısımlarını anlamıştı. "Ve sen bu durumda gerçekten Rebeka'nın oğlu musun?"

"Gerçekten!" diye karşılık verdi Yakup. "İshak'ın ilk-doğan çocuğu benim, bunu sen kesin söyledin. Benim yalnızlığıma, güneşin altında parçalanan elbiseme bakarak yanılgıya düşmemeni tavsiye ederim. Uygun bir zamanda benim ağzımdan bütün olan bitenleri öğreneceksin ve göreceksin, bir şeyin dışında hiçbir şeyim yoksa ve sen bana: 'Efendinin hayır duasını ve kutsamasını almış bir insan' dersen, doğru bir şey söylemiş olacaksın."

"Öyleyse gel sana bir sarılayım ve seni öpeyim" dedi Laban asık suratla, çoban Yerubbal bunları ona "Ummu-Ummu" diline çevirdikten sonra, kolunu Yakup'un omzuna koydu, önce sağ sonra sol tarafına yanağım değdirerek havaya öpücük sundu. Yakup o zaman dayısının bu çift anlamlı izlenimini sezdi. Kaşlarının arasında bir çift kötü işaret vardı, gözlerinden birisi iyice kısık ama pırıl pırıldı, oysa dayısı bu kısık gözüyle diğerinden daha iyi görüyordu. Ayrıca yüzünün aynı tarafında, dudağının etrafında aşağı dünyaya ait bir ifade vardı, kır düşmüş sakalı içinde ağzının bu köşesinde felç vardı; bu, gülmesine acı bir ifade katıyordu ve Yakup'a endişe verici geliyordu. Yoksa Laban güçlü kuvvetli bir adamdı, kırlaşmış gür saçları arkada boynunun altına kadar iniyordu –dizlerinin altına kadar uzanan bir elbisesi vardı, kemerinde bir kamçı ve bir bıçak sokuluydu, elbisesinin kısa kollarından adaleli ve fırlak damarlı kolları çıkıyordu. Kolları kır düşmüş siyah kıllarla kaplıydı, adaleli bacakları da öyleydi; iri, sıcak ve aynı şekilde kıllı elleri vardı, varlıklı, kara kara dünyevi düşüncelere dalmış basit bir adamın, gerçek bir günahkâr insanın elleriydi bunlar, diye Yakup aklından geçiriyordu. Bu sırada dayısı, aslında kalın ve simsiyah kaşlarıyla, alnıyla aynı hizada olan etli burnuyla ve sakallı çehresi ve kalın etli dudaklarıyla güzel birisi olabilirdi. Gözleri tıpkı Rahel'inkilere

benziyordu –Yakup bunu karışık duygularla yeniden fark etmiş, içinde bir burkulma ve bir kıskançlık belirmişti, bu duygularla pahalıya mal olan hayati olayların, soya çekim ve doğallığı hakkında hikâyeler öğretilebilirdi: İyi bir ders, bizleri bu tür olayların gizliliğine ne kadar çok ve derinden sokar ve bizim aynı anda hadiselerin gerisini görmemizi sağlarsa, bu tür olaylarm taşıyıcılarına karşı, saygıdan ve nefretten kaynaklanan garip bir davranışa bizi sürükler, bir parça bizi üzerek.

Laban şunları söyledi:

"Hoş geldin, beni takip et yabancı, sana inanmak istiyorum; sen haklı olarak kendini benim yeğenim olarak tanımlıyorsun. Eskiden Eliezer için hazırladığımız bir yerimiz vardı, onun on devesine saman ve yem vermiştik, senin için ve sahip olduğun tek deven için de yerimiz var. Annen sana altın, elbise ve baharat veya buna benzer hediyeler vermemişe benziyor?"

"Annem bol bol hediye vermişti, bundan emin olabilirsin" diye cevap verdi Yakup, "ama niçin benim bunları yanımda bulunduramadığımı, ayaklarımı yıkayıp bir şeyler yedikten sonra sana anlatacağım, onları dinleyeceksin."

Bu günahkâr adamın önünde, kendi şahsına önem verilmesi için, konuşmalarını özenle yapıyordu, Laban ise böylesine fakirlik içindeki birisinin ümit dolu ve güven verici bir tavır içinde bulunmasına şaşırıp kalmıştı. Daha sonra Laban'ın malikanesine gelinceye kadar hiç konuşmadılar; yabancı çobanlar onlardan ayrılıp gittiler ve sürülerini şehre doğru sürdüler, bu sırada Yakup, Baas'a sürüleri kerpiçten yapılmış ağılların içine sokması için yardımcı oldu; bu ağılın etrafı, hırsızlar girmesin diye kamış örgülerle yükseltilmişti. Bu sırada evin damından onlara üç kadın bakıyordu, bunlardan birisi Rahel, ikincisi Laban'ın karısı, üçüncüsü ise onun büyük kızı Lea idi, Lea şehla bakışlıydı. Bu ev Yakup üzerinde önemli bir etki yaptı, kendisi çadırda yaşayan bir insandı, yolda birçok şehirde çok şahane evler görmüştü, lakin yüzünde bunlara hayranlık duyduğunu belirten bir ifade görülmemişti, ama burası, özellikle bütün bu mekân (yani içinde bir-

kaç kamıştan yapılmış kulübeyle etrafta arı kovanı biçiminde yapılmış ambar olarak kullanılan yapılar) ona çok ilginç gelmişti. Hemen evde bir kusur bile buldu, evin dışından çatıya çıkılan bir tahta merdiven gördü ve onun yetersiz oluşuna dair laflar söyledi ve buraya bu merdiven yerine pişmiş kerpiçten bir merdiven yapılmasını ve bütün binayı kireçle badana yapmak gerektiğini, pencere deliklerinin kafesli ve yere yakın yapılmasını önerdi.

"Avludan yukarıya çıkan bir merdiven var", dedi Laban. "Benim evim bana yeterli."

"Böyle söyleme!" diye konuştu Yakup. "Eğer insan böyle kolayca memnun oluyorsa, Tanrıda ondan memnun olur ve rahmet ve hayır bahşeden elini ondan çeker. Dayımın acaba kaç koyunu var?"

"Seksen" diye cevap verdi ev sahibi.

"Keçiler ne kadar?"

"Otuz kadar."

"Sığırın yok mu?"

Laban öfkeli bir şekilde sakalıyla kerpiç ve kamışla ayrılmış bir mekânı işaret etti, burası herhâlde sığırlar için ayrı bir ahır olmalıydı, ama sığırlarının sayısını söylemedi.

"Bunların çoğaltılması gerek" dedi Yakup. "Her cins hayvanın sayıca artması gerek." Laban ona gerçi biraz karamsar şekilde baktı ama bu karamsarlığın arkasında onu merakla deneyen bir bakış vardı. Sonra birlikte eve yöneldiler.

Gece Ziyafeti

Birçok yüksek kavak ağaçları arasında bulunan ve bunlardan birisine düşen yıldırımla sığırlarının tamamının telef olduğunun ifade edildiği Laban'ın evi, kaba saba ve kendilerine yetecek kadar büyüklükteydi; duvarlarında dökülmelerin başladığı kerpiçten yapılmış, ama değişik, özgün bir mimarlık cazibesiyle üst katına serin bir havalandırma kazandırılmıştı; çünkü kamışlarla örülmüş ve üstüne ince bir toprak sıva çekilmiş dam, küçük desteklerle orta kısımdan

ve köşelerden duvarlara oturtulmuştu, oralarda da kalas kirişler vardı. Oysa evin orta kısmı boş olduğundan damların daha fazla sayıda olmasının daha uygun olacağı tartışıldı: Ortada bir kare avlu ve kenarlarında da odalar vardı. Birkaç kerpiç basamakla ev kapısına ulaşılıyordu, ev kapısı hurma ağacı kerestesinden yapılmıştı.

İki veya üç sanatkâr köle, bir çömlekçi ve küçük tandırın iç duvarına ekmeklik hamuru mıncıklayıp açarak yapıştıran bir fırıncı, dayıyla yeğenin geçtikleri avlunun üzerinde mutfak veya ambarların arasında çalışıyorlardı. Belinde kalçalarını saran bir önlükle bir hizmetçi kız su taşıyordu. Hizmetçi bu suyu, Bel-Kanal denilen yakındaki su kanalından alıyordu, bu kanal Laban'ın o civardaki arpa ve susam tarlalarını suluyordu ve bu kanalın suyu da Enlil-Kanal'ından buraya aktarılıyordu. Bu Bel-Kanalı, şehirde yaşayan bir tüccar tarafından açtırılmıştı ve ona aitti, Laban'a zeytinyağı, ekin ve yün karşılığında suyunu kullanmasına izin verilmişti. Tarlaların öbür tarafında dalga dalga bozkırlar uzanıyordu, bozkırların ufuk çizgisinde ise Harran'ın Ay Tapınağı'nın basamaklı kulesi gözüküyordu.

Damdan inmiş olan kadınlar, Efendilerini ve misafirini, kapıdan girildiğinde karşınıza çıkan holde bekliyordu, bu holün sert zeminli toprak avlusunda tahılları dövmek için büyük bir tokmak bulunuyordu. Laban'ın karısı Adina, boynunda renkli taşlardan yapılmış kolyesi, kafasına geçirdiği bir takkenin üzerinde örtülü ve uçları aşağıya doğru sarkan bir yazmasıyla pek önemli birisi sayılmayan yaşlıca bir hanımdı, yüzünde kocasının neşesizliğini anımsatan bir ifade vardı, ama ağzının ifadesinde acı çektiğinden çok, buruk bir yaşam süren insanın çizgileri vardı. Onun oğulları yoktu –ve belki de bu durum Laban'ın burukluğunu oluşturmuş olabilirdi. Yakup daha sonra onların genç evliler olarak bir erkek çocuklarının olduğunu, ama onu ev yaparken kurban ettiklerini, yani canlı canlı toprak bir küpün içine, yanına lambalar ve çanaklarla birlikte koyup evin temeline yerleştirip gömdüklerini, bununla evin ve geçimi sağlayan ürünlerin bol ve gelişmesini dilediklerini öğrendi. Ama sunulan bu kurbanın onlara pek hayır getirmediğini, aksine Adina'nın o günden bu yana erkek çocuk dünyaya getirmek için elin-

den gelen her şeyi yaptığını ama bunun nasip olmadığını öğrendi.

Lea'ya gelince, oldukça iyi yapılıydı, hatta Rahel'den daha boylu ve endamlı görünüyordu, ama kusursuz elleri ve ayaklarına rağmen çirkin bir yüzü olması, tuhaf bir şekilde onun kıymetini düşürüyordu. Gerçi onun son derece gür, kül rengi saçları vardı, bunları tepesinde küçük bir takkeyle kapatmış ve ensesinde bir topuz yapmıştı. Uzun ve kırmızı burnunun iki tarafındaki yeşil gri gözleri, hüzünlü bir şekilde şehla bakışlıydı ve saklamaya çalıştığı elleri ve kirpiklerini aşağıya doğru indirerek, utanç duyuyor gibi bir tavırla gizlemeye çalıştığı gözkapakları leke lekeydi ve kırmızıydı. 'Elimizde olanlar bunlar: Bir aptal ay, bir güzel ay' diye aklından geçirdi Yakup bu iki kız kardeşe bakarak. Ama küçük taş kaplı avludan geçerken yine de Yakup, Lea'ya seslendi, Rahel'e değil. Bu avlunun ortasında bir kurban kesme taşı vardı, ama kız ne yazık ki daha önce tarlada çobanların yaptıkları gibi bir şeyler söyledi, ama bir tercümanın bu işe el atarak Yakup'un rahatça anlamasını sağlaması gerekiyordu, kız Kenanca bir isim söyledi: Bu evdeki hizmetlilerden birisiydi ve adı Abceba idi; bu, daha az önce dış avluda pide yapan adamdı. Bu adam Yakup'a ellerini ve ayaklarını yıkarken su dökmüştü ve bundan sonra onun kerpiç merdivenlerden dama çıkmasına ve açık olan üst kattaki odaya girmesine yardımcı olmuştu, bu odada yemek yenilecekti. Hizmetçi ona, aslen Urusalim'in yönetiminde bulunduğu zamanda, ona ait bir köyden olduğunu ve sefalet nedeniyle anne ve babasının onu köle tüccarlarına yirmi *şekel*e sattıklarını ve çok el değiştirmiş olduğunu anlattı. Kısa boylu, kır saçlı, geniş göğüslü ama dil becerisi güçlü birisiydi, Yakup'un ağzından çıkan her sözü bu memleketin diline çeviriyordu ve yine aynı hızla ve akıcılıkla diğer dilde de cevabı aktarıyordu.

İçinde oturulan bu yer uzun, dar bir mekândı, son derece hoş ve havadar bir ortamdı; damı taşıyan direkler arasından, bir yandan karanlık çöken bozkırlara, bir yandan da renkli örtüler serilmiş iç avlunun dörtgen, sakin, çakıl taşlarla kaplı zeminine ve ağaç sütunlarla bölmeli koridorlara bakılıyordu. Akşam oldu. Su taşıyan ön-

lüklü hizmetçi kız, bu kez ocaktan ateş getirdi ve üç ayaklı topraktan kandili yaktı. Sonra bu kız Abceba'yla birlikte yemek servisine geçtiler: Bir tencere dolusu susam yağıyla hazırlanmış unla yapılmış koyu bulamaç ("Pappasu, pappasu!" diye tekrar tekrar söyledi Rahel çocukça bir sevinç içinde, bu sırada dudaklarının arasından diliyle yalanıp duruyordu ve ellerini çırpıyordu), sıcacık arpa ununundan yapılmış pideler, turp, hıyar, palmiye filizleri ve içecek olarak keçi sütü ve dam direklerinden birisinde takılı duran büyük topraktan bir amfora içinde kanaldan alınmış su. İçinde bakır tasların ve çanakların, karışık tabakların, bir el değirmeninin ve bardakların bulunduğu, topraktan iki sandık bu odanın dış duvarının önünde bulunuyordu. Üstüne dana derisi serilmiş bir sofranın etrafına, aile bireyleri rasgele oturdular: Laban ve karısı yan yana sedirdeki bir minder üzerine oturmuşlardı ve kızları üstü hasır kaplı birer taburenin üzerine oturmuşlar, bacak bacak üstüne atmışlardı. Yakup, çok renkli boyalı, arkalıksız topraktan bir tabureye oturmuş, ayaklarını da ön taraftaki böyle bir tabureye yaslamıştı. Bulamaç için sığır boynuzundan yapılmış iki kaşık vardı, bunlardan birisiyle tencereden bulamaç alınıp yeniyor, kaşık tekrar tencereye konuluyor, yandaki de konulan kaşığı alıp bulamacı yiyor, sonra kaşığı yanındakine bırakıyordu. Rahel'in yanında oturan Yakup kaşığını her zaman öyle çok bulamaçla dolduruyordu ki, buna Rahel gülüp duruyordu. Lea bunu görüyordu ve onun gözlerinin şehlası daha da artıyor ve daha da üzüntüye kapılıyordu.

Yemek sırasında önemli hiçbir şey konuşulmadı, sadece yemekle ilgili şeylerden söz edildi. Adina, Laban'a örneğin şöyle dedi:

"Ye, kocacığım, hepsi senin!"

Veya Yakup'a şöyle diyordu:

"Buyur, yabancı, yorgun ruhuna can gelsin!"

Veya anne ve babadan birisi kızının birisine:

"Görüyorum, sen hepsini yiyip bitiriyor, diğerlerine bir şey bırakmıyorsun. Eğer sen bu iştahma gem vurmazsan, o zaman cadı Labartu senin içini dışına çıkarır ve yediklerinin hepsini kusarsın."

Abceba bütün bu ayrıntılara varasıya kadar her şeyi Yakup'a tercüme ediyordu. Yakup da kendi diliyle bu sohbete katılıyordu, örneğin Laban'a şöyle demişti:

"Ye, baba ve kardeş, her şey senin!"

Ya da Rahel'e:

"Haydi, buyur al kız kardeş, canına can kat!"

Abceba ve önlüklü hizmetçi kız da oradaki zevatla birlikte akşam yemeklerini yiyorlardı, arada sırada servis de yapıyorlardı ve oturdukları yerden uzanıp bir turp alıp acele acele yiyorlardı ve elden ele dolaştırılan bir kâseden süt içiyorlardı. İltani diye çağrılan hizmetçi kız iki elinin parmak uçlarıyla iri göğsünün üstüne dökülen kırıntıları silkiyordu.

Yemek bittikten sonra Laban kendisi ve konuğu için sarhoşluk veren bir içecek getirilmesini emretti. Abceba bir tulum içinde bulunan kızıl buğdaydan yapılmış birayı sürüyüp getirdi ve iki tası bu birayla doldurduktan sonra, içine kamışları koydu, çünkü biranın yüzeyinde birçok buğday tanesi yüzüyordu; kadınlar erkeklerin bulunduğu yerden çekildiler, kadınların her birisi ellerini başına değdirerek Laban'dan izin alıp ayrıldılar, aynı şekilde Yakup'tan da izin aldılar. Yakup bir kez daha Rahel'in sevimli gözlerinin içindeki gece karanlığına gülümseyerek baktı, ağzındaki seyrek beyaz dişlerini gördü, bu sırada Rahel şöyle konuştu:

"Hoşça kalın, yarasın, Pappusu –afiyet olsun!"

"İbrahim –atababan– atababamız aşkı için!" diye cevap verdi ve işaret parmağıyla orta parmağının uçlarını birbirine değdirerek bir işaret yaptı ve daha önce tarlada yaptığı gibi başlarını öne eğdiler, bu sırada anneleri acı acı gülümsüyordu, Lea'nın gözleri burnuna doğru şaşılaşmıştı ve babanın yüzünde hüzünlü bir ifade oldu ve felçli tarafına doğru yayıldı. Sonra bu en üst kattaki esintili odada dayı ile yeğen yalnız başlarına kaldılar. Sadece Abceba onların yanında yerde oturuyordu, servis yapmaktan nefes nefese kalmıştı ve gözleriyle onların dudaklarını izliyordu.

Yakup ile Laban Sözleşme Yapar

İçtikten sonra "Konuş bakalım, misafir" dedi ev sahibi "ve hayatınla ilgili olan bitenleri açıkla!"

O zaman Yakup, olan biten her şeyi oldukları gibi, tamamen hakikatlere uygun ve tam olarak uzun uzun anlattı. Elifas'la karşılaşmasını ve gelişmeleri biraz daha güzelleştirerek anlattı, oysa burada da açık ve net gerçekler yüzünden, hakikatin en önemli yeri olan, kendisinin soyulup çıplak kalışını ve olayların içinden kolayca sıyrılıp çıkmasını anlattı. Yeterli miktarda, ama yine de konuyla ilgili oldukça fazla anlatımda bulununca, zaman zaman konuşmasına ara veriyor ve bir el işaretiyle Abceba'nın bunları tercüme etmesini istiyordu; bu öykülerin anlatılması sırasında çok bira içen Laban hüzünlü bir şekilde gözlerini kısarak bazen başını sallayarak hepsini can kulağıyla dinliyordu. Yakup her şeyi açıkça söylüyordu. Kendisiyle, Esau ve anne-babası arasında geçen olayları, ne iyi ne kötü olarak değerlendirmeden, açıkça ve Tanrı korkusuyla açıklıyordu; çünkü bütün her şeyin sadece şu büyük ve kesinlik kazanmış olan gerçeğe ulaşmak için meydana geldiğini, bunun da hayati önemi olan bir şey olduğunu ve onun şu andaki çıplaklığı ve hafiflemiş, rahatlamış olmasının işte bu yüce hakikati elde etmiş olmasından kaynaklandığını açıkladı: Bu gerçek, sadece onun rahmet ve kutsamanın taşıyıcısı olduğudur, bu başka hiç kimseye nasip olmamıştır.

Laban gözlerini iyice kısarak ve kırpıştırarak her şeyi dinlemişti. Dudağındaki ince içecek kamışıyla sarhoş edici içkiden öylesine fazla çekmişti ki, yüzü batan aya benziyordu, geç vakitte uğursuzluk olacağını tehdit eden sabahın koyu kızıllığında yola çıkmak için ayağa kalktığında, vücudu şişmişti, bundan dolayı belindeki kemeri gevşetti, omzundaki ceketi attı ve gömlekle oturdu; adaleli kollarını yarı çıplak, etli ve siyah ve kır düşmüş kıvırcık tüylü göğsünün üstünde kavuşturmuştu. Yuvarlak sırtıyla kabaca öne eğilerek sedirin üzerinde çömelmiş ve ticari hayatın verdiği pratik bir düşünceye sahip bir adam olarak, karşısında çok övünen bu kişiye çiftlik konusunda daha fazla bilgi vermesini istedi ve Laban ona haddinden fazla itimat etmekten de aslında sakınıyordu. Bu çiftliğin borç-

ları olduğu görülüyordu. Elbette, Yakup bunu fazlasıyla vurgulamıştı: Sonuç olarak lanetin sahibi olan adam Esau idi, erkek kardeşinde ise hayır dua ve kutsama vardı. Ama bu hayır dua ve kutsamada, bunun alınış şekli ve tarzına bakıldığında bu lanetlemeyle bir parça ilişkisi olduğu ve bunun herhangi bir şekilde etkisinin görüleceği kesindi. İlahlar iyi biliniyordu. Biri diğeri gibiydi, burasının ilahının nasıl davranış göstereceği bilinmezdi, tabii Laban onunla iyi ilişkiler kurmak zorundaydı veya onun çok iyi tanıdığı adları bilinmeyen veya belirsiz bir şekilde adlandırılan İshak'ın halkına nasıl davranacağım, şartlara göre aynı şekilde kabullenirdi. İlahlar yapmak ve yaptırmak istiyorlardı; ama suç insanındı. Yakup'un dayanağı olan ve değer verdiği şey, ona suçluluk yüklüyordu, bu günahın kimin başında patlayacağını düşünüp duruyordu. Yakup kendisinin hiçbir günahı olmadığından ve arınmış bir kişi olduğundan emindi. Bu konuda hiçbir tartışmaya girmemişti, aksine her şeyi oluruna bırakmıştı, ne olacaksa olacaktı ve içinden buna karşı direniş olmasına rağmen, olan olmuştu. Bütün bu işleri halleden işgüzar Rebeka büyük bir olasılıkla bu günahın sahibiydi. Yani ne olur ne olmaz, belki baba bu sahtekârlığın farkına varabilir endişesiyle "Lanet benim başıma gelsin!" demişti, ama işte bu söz, yapılan girişimi doğrudan etkiledi, günahı o üstlenmişti, sorumluluğu almıştı ve çocuğunu, yani Yakup'u annelik vicdanına göre tamamen suçluluktan arındırmıştı.

"Evet, ana vicdanına göre" dedi Laban. Biranın etkisiyle ağır ağır soluyordu ve vücudunun üst kısmı hem yana hem de öne doğru kaymıştı. Yakup onu doğrulttu, çünkü sallanıp duruyordu ve öteki tarafa çuval gibi devriliyordu. "Ana vicdanına göre, tam anneye ana-babaya özgü. İlahlara özgü bir tarz." Ana-baba ve ilahlar kendi sevgili kullarını ve varlıklarını bu şekilde çift anlamlı olarak kutsarlardı. Onların kutsamaları bir kudret veriş demekti ve bir kudretten çıkıp verilmişti, çünkü sevgi de –yani– saf bir kudretti ve ilahlarla anne-babalar sevgili varlıkları olan evlatlarına, bu sevgiden doğan güçlü bir hayatı, mutluluk ve laneti de güçlü bir şekilde bahşeder. Durum bundan ibaretti ve kutsama da buydu. "Benim başı-

ma gelsin bu lanetleme", bu güzel bir sözdü ve aşkın bir güç olduğunu, kutsamanın kudretini ve hayatın gücü olduğunu ve bundan başka hiçbir anlamı olmadığını bilmeden söylenmiş bir annenin gevezeliğiydi. Rebeka sadece basit bir kadın mıydı ve Yakup, kutsanmış kişi, işlenen bu sahtekârlığın, başlıca suçu ve günahı, onun sahip olduğu bu ayrıcalıklı ve özgünleşen olguda mıydı? "Bu sadece senin çözeceğin bir şey" dedi Laban ağırlaşan diliyle ve ağır koluyla ve eliyle yeğenini işaret ediyordu. "Sen sahtekârlık yaptın ve sahtekârlığa uğrayacaksın" –Abceba, ağzını kıpırdat ve bunu tercüme et, zavallı herif, ben seni yirmi *şekel*e satın aldım, eğer tercüme etme yerine uyuyacak olursan, seni bir hafta boyunca yere alt dudağına kadar gömerim, geyik herif."

"Dur bakalım, ayıp oluyor" dedi Yakup ve yere tükürdü. "Babam ve dayım beni lanetliyorlar mı? Bütün bu olan biten hakkında sen ne düşünüyorsun: Ben senin etin ve kemiğin değil miyim, yoksa?"

"Öylesin" diye cevap verdi Laban, "eğer anlatılanlar doğruysa. Sen bana Rebeka, İshak ve Kızıl Adam Esau'yu çok iyi anlattın ve sen Yakup, benim kız kardeşimin oğlusun, bunu kanıtladın. Gel sarılalım. Anlattıklarına dayanarak bir durum değerlendirmesi yapmalısın ve buradan kendin için ve benim için ekonomik yaşamın yasalarına göre bir sonuç çıkarmalısın. Ben senin verdiğin raporun hakikat olduğundan emin oldum ve senin dürüstlüğüne hayran olmamam için hiçbir sebep yok; çünkü senin durumunu açıklamak için dürüst olmaktan başka çıkar yolun yok. Senin daha ilk başta söylediğin şey, yani Rebeka'nın seni bana dikkat etmem için göndermiş olduğu pek doğru değil. Bu daha çok, senin artık o evde kalmanın doğru olmamasından kaynaklanıyor, çünkü söz konusu senin hayatın, senin ve annenin yaptıkları yüzünden, Esau'nun yapacakları şeylerden dolayı –Esau'nun bunu başaracağını da inkâr edemem– işte bu yüzden seni tez elden bir çıplak dilenci yaptılar. Sen bana kendi isteğinle gelmedin, aksine başını sokacak bir yer bulamadığım için böyle yaptım. Sen bana emanet edildin ve ben de bunun için gerekeni yapmalıyım. Sen konuk değilsin benim evimde, tam tersine bir kölesin."

"Dayım adalete ve sevgiye tuz karıştırmadan haklı konuşuyor," dedi Yakup.

"Özdeyiş" diye cevap verdi Laban. "Bunlar ekonomik hayatın doğal olan cilveleri, onları hesaba katmaya alıştım. Harran'daki İşullanu'nun oğulları denilen iki erkek kardeş tefeci, benden de diledikleri gibi para talep ediyor, çünkü benim su sıkıntım büyük ve acil durumda buna muhtaç olduğumu biliyorlar ve böylece keyiflerine göre para talep ediyorlar, bunu ödeyemeyecek olursam, beni ve malvarlığımı sattırırlar ve böylece paraları cebe indirirler. Bu dünyada deli olan bir tek ben mi kaldım! Sen bana emanet edildin, ben de senin üzerinden para kazanacağım. Ben zengin birisi değilim, aşk ve meşk içinde bir hayat sürmek ve her başı dertte olana kapılarını açacak kadar da hayır dua ve kutsama almadım. Kendimi öne çıkarmak için sadece kollarımdaki gücü kullandım, sadece şu güçsüz, kuvvetsiz bir horoz kadar aptal ve boş yere gıdaklayan tavuk gibi budala hizmetçi kız İltani var yanımda, çünkü çanakçömlekçi mevsimlik çalışan gezgin bir adam, hasat zamanı ve koyun kırpma zamanı gelince, benim yanımda sözleşmeye göre sadece on gün kalacak, gerekli kol gücünü nereden bulacağım, çünkü ben çalışacaklara ödeme yapamam. Benim en küçük kızım Rahel'e yazık oluyor, gündüzün kavurucu sıcağında ve gecenin dondurucu soğuğunda koyunları güdüyor. İşte başını sokacağın yere ve sebze yemeğine karşılık, bunu sen yapacaksın, çünkü sen nereye gideceğini bilmiyorsun ve bana koşullar yazıp önüme koyacak birisi değilsin, durum bundan ibaret."

"Çocuğun Rahel'in yerine, ben koyunlara bakmayı seve seve üstlenmek isterim" dedi Yakup, "ve onun hatırına, daha rahat bir yaşamı olsun diye hizmet ederim. Evimizde ben çobanlık yaptım ve hayvan yetiştirmekten anlarım ve bunu da gereği gibi yaparım. Senin karşında kendimi haylaz bir insan gibi göstermedim ve hiçbir işe yaramayan bir çenebaz gibi de; ama bunu senin çocuğun Rahel için yapılacağını duyduğum için, benim erkek kollarımdaki gü-

cü onun için kullanabileceğimi düşünerek bu hizmeti seve seve almak üzere hazır olduğumu bildiririm."

"Öyle mi?" diye sordu Laban, ağzını büzüp gözlerini iyice kısarak. "İyi" dedi. "Ekonomik yaşamın güçlüklerine göre, iyi veya kötü, bunu yapmak zorundasın. Ama sen bu işleri seve seve yaparsan ve beni zarara uğratmazsan, bunun sana yararı olur. Yarın bu konuda senet yaparız."

"Görüyor musun?" dedi Yakup. "Böyle şeyler vardır hep: Her ikimizin çıkarı, doğal sertlikleri yumuşatır. Bunu sen hiç düşünmemiştin. Sen adalete tuz karıştırmak istememiştin, o zaman ben kendi tuzumdan katarım, şu anda öyle çıplak ve öyle rahatım ki."

"Özdeyiş" diye kararını verdi Laban. "Bunları sözleşmeye kaydedelim ve mühürleyelim ki, her şey düzenli olsun ve kimse yasa dışı hareket edip hak ediş için mücadele etmesin. Şimdi git, uykum geldi ve bira beni ağırlaştırdı. Lambaları söndür haylaz herif!" dedi Abceba'ya, yatağında gerinip uzandı, ceketiyle üstünü örttü ve açık, yamulmuş ağzıyla uykuya daldı. Yakup istediği yerde yatağını açabilirdi. Dama çıktı, kamış çardağın örtüleri altına bir yaygı serdi ve uzandı, Rahel'in gözlerini düşünüyordu, uyku gelip onu öpünceye kadar.

BEŞİNCİ BÖLÜM

LABAN'IN HİZMETİNDE

Yakup Ne Kadar Laban'ın Yanında Kalıyor

Böyle başladı Yakup'un Laban'ın memleketindeki kalışı ve bu memleketin adı Aram Naharaym idi, Yakup ona Kurungia ülkesi adını vermişti: Birincisi, ona göre burası hep ve başından beri bir aşağı dünya ülkesi idi, buraya o şöyle bir yolculuk yapmak zorunda kalmıştı, ama sonra, etrafı nehirlerle çevrili bu ülkenin onun adamını sıkıca tutan ve asla bir daha buradan dışarı çıkmadığı yıllar sonra ortaya çıktığı için, burası gerçekten ve kelimenin tam mânâsıyla asla geri dönülmeyen-ülke olarak anlaşılmıştı. Çünkü bunun anlamı: "Asla ve hiçbir zaman?" Bunun anlamı: Ben olarak, en azından yaklaşık bir ifadeyle, henüz kendi durumunu ve kendi şeklini koruduğu ve henüz o kendi var olduğu sürece. Yirmi beş yıl sonra meydana gelen yeniden dönüş olgusu, artık oradan çıkıp gitmiş olan Ben ile bir ilgisi yok, bu bir yarım kısım veya eğer daha da yükselmişse, üç kısım olarak geri geleceği beklenmekteydi; bu arada meydana gelen olaydan sonra hayatını orada tekrar bağlayıp bütünleştirebileceğine inanıyordu, ama orada kopup gitmişti –işte o– bu Ben için bir 'hiçbir zaman geri dönmemek'tir. Yirmi beş yıl boyunca hiçbir olay olmamış; bu yıllar hayatın ta kendisidir, eğer bu yıllar erkekçe yaşanan gençlik yaşlarına isabet etmişlerse, o za-

man bu yıllar yaşamın özü ve temelidir; eğer Yakup yeniden döndükten sonra daha uzun süre yaşadıysa ve en ağır ve en ulvi olguyu yaşamışsa –çünkü o, bizim kesin hesaplamamıza göre, yeniden aşağı dünya ülkesinde vefat ettiğinde, yüz altı yaşındaydı–, Yakup, hayalinde kendi hayatının rüyasını hâlâ Laban'ın ülkesi Aram'da böyle yaşıyordu, denilebilir. Orada sevdi, orada evlendi, orada dört karısından irili ufaklı tamamı on iki olan çocukları dünyaya geldi, orada çok malı mülkü oldu, hayatı boyunca saygınlık gördü, ama genç bir adam olarak geri dönmedi, aksine yaşlanmış bir adam olarak elli beş yaşında iken, son derece büyük bir sürünün başında bir doğulu gezgin şeyh olarak batı diyarına göç etti, sanki bir yabancı diyara gidiyormuş gibi Şekem'e doğru ilerliyordu.

Yakup'un Laban'ın yanında yirmi beş yıl kalmış olduğu gerçekten kanıtlanmıştır ve her türlü açık ve net araştırmanın en güvenilir sonucu budur. Şarkı ve rivayetler bu noktada, bizim biraz daha müsamaha gösterebileceğimiz bir düşünce ortaya koyuyor. Onlara göre Yakup, Laban'ın yanında topu topu yirmi yıl bulunmuş: On dört ve altı yıl. Bu bölümlemeyi şöyle açıklıyorlar: Yakup'un tozlu kilidi kırıp kaçmadan, Laban'a gelip kendisini serbest bırakması için talepte bulunmadan önce, yıllarca orada bulunduğunu ve Laban ona istediği serbestliği vermeyince orada yine bir süre zorunlu olarak kaldığını saptadıklarından söz ediyorlar. Onun bunu yaptığında, takvimdeki kesin tarih, şu ifadeyle belirtilmişti, "Rahel'in Yusuf'u doğurmuş olduğu gün", işte o gün bu meydana geldi. Ama bu ne zamandı? Eğer aradan on dört yıl su gibi akıp geçmiş olsaydı, bu durumda daha doğru bir hesapla on dört yılın son yedi yılında, on iki çocuğunun hepsi, Dina'nın (çocuğu) ve Yusuf dahil, sadece Bünyamin hariç olmak üzere dünyaya gelmiş olmaları gerekiyor; bu durum, yani dört kadın da ortada bulunduklarına göre, aslında bunun imkânsız olduğu söylenemez, ancak Tanrının bahşettiği doğum düzenlemesi bunu pek doğrulamıyor. Buna göre tatlı dilli Aşer, Yusuf'tan beş yaş büyük olup, yedi çarpı iki yıl aradan sonra doğmuştur, yani evliliklerinin sekizinci yılında ve bu du-

rumda ayrıntıların gösterdiği gibi Rahel, Yusuf'u on üçüncü evlilik yılında veya Harran takvimine göre yirminci yılında dünyaya getirmişti. Başka türlü olamazdı ki? Çünkü Yusuf, Yakup'un yaşlılık yıllarında, yani ellili yaşlarda sahip olduğu çocuğu idi ve onun bu sevgili yavrusu dünyaya geldiğinde, Laban'm yanında yirmi yıl kalmış olduğu anlaşılıyor. Ama bu yirmi yıldan iki çarpı yedi, yani on dört yıl orada çalışmış olduğu yıllar olduğu için, böylece bunlarla oradaki işinden ayrılışını talep ettiği tarihle yeni bir sözleşme yaptıkları tarih arasında altı yıl daha var; bu, Yakup'un Laban'ın yanında geçirdiği sakin bir yaşam süresini gösteriyor; bu yıllar onun sonunda zenginlikle geçen beş yılı oluyor, bütün bunların bir araya getirilmesiyle hesap ortaya çıkıyor. Çünkü bu beş yılın en iyi ve en önemli yıllar olarak bu adama ölçüye sığmayacak zenginliklere kavuşmasında katkısı olduğunu açıklamaktadır; bunun, bu zenginlik ve servetin oluşunun, şarkılarda ve rivayetlerde ballandırılarak anlatılıp göklere çıkarılması, bu sevincin ifade edilmesinde aslında yine yeterli değildir. Burada çok abartmalar olduğunu kabul ediyoruz ve buna örnek olarak Yakup'un iki yüz bin koyunu olduğu, insanı bir hayli düşündürüyor. Ama bunlar birkaç bin adet koyundu, onun diğer malları, hayvanları, değerli metalleri ve köleleri konusuna hiç girilmiyor; damadını kaçarken yakalayan Laban'm sözleri ilginçti: Yakup'un gündüzleyin 'çaldıklarını' ve geceleyin 'çaldıklarını' kendisine iade etmesini istiyordu; burada yasal bir eylem olduğunun hiçbir belirtisi olmadığı ve bunların anlamsız şeyler olmuş olduğu söylenemez; Yakup kendi malvarlığını son yaptığı yeni sözleşmeye dayanarak arttırmışsa, daha önceleri –yani şu ara dönemde– oldukça geniş kapsamlı olarak kendi hesabına çalışıp kazanç elde ettiyse ve böylece kendisine ait daha sonraki serveti için bir temel kapital hazırlamış ise.

Yirmi beş yıl –bu yıllar Yakup için bir rüya gibi akıp gitmişti, yaşayan için hayat, tıpkı talep ve elde etme olarak geçer gider; beklentiler, hayal kırıklığı, kavuşma, elde etme şeklindeki olayları Yakup saymıyordu, her insan bunlardan kendisi için olanı sayıyor; bekleyiş

ve gayret ediş, sabır ve sabırsızlık tek tek aşılabiliyor ve çok daha büyük birleşmeler içinde eriyip gider; aylar, yıllar ve on yıllar gibi yıl grupları, sonunda her biri bir gün gibi oluverir. Zamanı daha iyi ve daha çabuk geçiren şey, tartışmaya açıktır: Tekdüzelik veya düzenli olarak yapılan değişiklik; zamanı geçirme, her durumda, onun boşa akmasıdır; yaşayan ileriye doğru gayret eder, aslında zamanın yaşanıp geriye bırakılmasıdır bu, yaşayan ölüme doğru gayret ediyor; oysa hayatın dönüş noktalarına ve hedeflere yönelik gayret etmek gerektiği söylenmek isteniyor; eğer onun zamanı da dilimlenmiş ve çağlara bölünmüş ise, bu takdirde yine tek yanlı bir tekdüzelik ortaya çıkıyor; onun Ben'i hep aynı koşullar altında geçip gitmişti; zaman ve yaşam denilen uğraşın her ikisi birden onun için teşvik edeci güçler olarak çalışmıştı: Bütünleyici ve parçalayıcı olarak.

Sonuç olarak zamanın bölümlenmesi keyfî bir şekilde oluyor, bu da suya çizgi çizmekten başka bir şey değildir. Bu çizgi şöyle de atılır böyle de, çizgi çekilirken, bir yandan da sınırsız ve engin bütünleşme yeniden gerçekleşir. Biz Yakup'unkini beş çarpı beş Harran yılları olarak daha önce çeşitlemeli bölmüştük, toplam yirmi yıl ve beş yıl veya on dört ve altı ve beş olarak dilimlere ayırmıştık; ama o bunları evleninceye kadar olan ilk yedi yıllık, sonra on üç yıl, sonra beş yıl daha ilave olarak bölümleyebilir, tıpkı güneş yılının beş artık gününe benzer, yani on iki çarpı otuz sonucu çıkar. O böyle veya şöyle hesaplayabilir. Her durumda bu toplam yirmi beş tekdüze yıl ediyor, çünkü bunlar sadece Yakup'un yıllarıydı ve aynı zamanda da, bütün dış olaylara rağmen biri diğerinin aynı olan ve bir bütünlük oluncaya kadar da aynı şekilde yaşanmış ve onların bakış açılarına göre de bakılsa bunlar akıp gitmiş tekdüze yaşanmış yıllar yargısında azaltma yaratmaz.

Yakup ve Laban Sözleşmelerini Sağlamlaştırıyor

Yakup'un hayatındaki bu dönem, oraya varışının ertesi günü, Laban ile yaptıkları sözleşmeyle başladı ve bir ay sonra bu sözleşme ip-

tal edildi ve tamamen başka ve onu daha da bağlayıcı kılan yeni bir sözleşme yapıldı. Gerçekten Laban, yeğeninin kendi eviyle olan ilişkisini, bira içerken bu topraklarla ilgili ciddi konularda almış oldukları kararları, hemen ertesi gün sabahleyin yasal olarak sağlama almak için girişime geçti. Erkenden hazırlanıldı ve eşeklere binilip Harran şehrine doğru yola çıkıldı: Laban, Yakup ve köle Abceba. Abceba kâtip ve hukuk memuru karşısında tanık olarak görevini yapacaktı. Hâkim, bir avlu içinde masasını kurmuştu, oraya birçok insan yığılmıştı, çünkü satın alma ve satış, kiralama, kira, değiş-tokuş ticareti, evlenme ve boşanma konularında yapılacak bir sürü resmî iş vardı, bunların belgelerle güven altına alınması veya dava açılması gerekliydi ve makamında oturan hâkimin iki yanında oturan kâtiplerin elleri yapılacak işlerle dolu, şehirden ve köyden gelen halkın işlerini yerine getirmek üzere sıralanmışlardı; bu yüzden kendilerine bu o kadar zor olmayan ve çabucak yapılacak işlem için sıra gelinceye kadar Laban ve ekibi uzun süre beklemek zorunda kaldı. Laban önceden orada bulunan ve ihtiyaç görüldüğü takdirde para karşılığı tanıklık yapan, ikinci bir şahidi biraz ekin ve zeytinyağı vererek temin etti; bu adam Abceba'yla birlikte bu sözleşmenin altına, başparmaklarının tırnak kısmını, arkası hafifçe kabarık kil tabletin üzerine bastırdılar ve yazılan sözleşmeyi böylece tanık olarak imzalamış oldular. Laban'ın silindirik bir mührü vardı ve Yakup kendi mührünü yitirdiği için, ceketinin etek kısmıyla mühürledi. Böylece bu basit metin onaylandı ve küçük kâtiplerden birisi, hâkimin söylediği gibi bir şeyler yazdıktan sonra tableti düzgünce kesip ayırdı: Koyun üreticisi Laban, bu sözleşme tabletini ve evi barkı olmayan, Amurru diyarından gelen adamı, falan filan ve şu adamın oğlunu, ikinci bir duruma kadar kiralanmış bir köle olarak yanına aldığını ve bu kölenin bütün akıl ve vücut gücüyle Laban'ın evinin ve işletmesinin hizmetinde kendi şahsının hayati ihtiyacını karşılayacak kadar küçük bir ücret karşılığı çalışacaktır. Bunu iptal etmek, buna dava açmak, şikâyetçi olmak diye bir şey bulunmamaktadır. Yasa dışı davranışta bulunarak, gelecekte bu sözleşmeye karşı gelecek olunursa veya dava

açılacak olursa, bu geçersiz bir dava olacaktır ve davalı, beş *mina* gümüş ödeyerek kurtulacaktır. Bu kadar, nokta. Laban bu sözleşme için gerekli borçları üstlenmişti ve bunun için iki bakırdan yuvarlak mangırı kaba sözler söyleyerek terazinin kefesine attı. Yakup'un yükümlülükleri, ucuza kapatılan bu şartlar altında, kendisine takdir olunan bu küçük ödeme bile aslında çok değerliydi; çünkü Laban, İshak'ın ihsan ve kutsamasına büyük önem veriyordu, bunu yeğeniyle konuşurken pek belli etmemişti ve onun ticari zihniyeti böyle hareket etmesine sebep olmuştu, eğer o hemen daha işin başındayken bunun bilincine vardığını belli etmiş olsaydı, Yakup'u evindeki işine almakla güzel bir vurgun yaptığını oracıkta belli etseydi, bu onun ticari zihniyetini küçük düşürürdü. Laban kendi talihine güvenmeyen, bu yüzden de giriştiği işlerde bugüne kadar pek başarılı olamayan, ilahların da pek beğenmediği bedbin bir insandı. Kutsanmış, hayırlı bir insanı yanında işçi olarak isabetli bir şekilde kullanabileceğini bir an olsun aklından bile geçirmemişti.

Bunun için sözleşmenin onaylanmasından sonra keyfi yerine gelmişti ve sokaklardan, kumaş, yiyecek ve küçük aletler aldı ve yanındakilerin, şehrin gürültülü hareketliliği konusunda hayret içinde kaldıklarını belirten sözleriyle ilgilendi, şehrin surlarının kalınlığı ve muhteşem burçları; şehrin etrafını çeviren ve içinde asmaların ve hurma palmiyelerinin yılan gibi şeritler oluşturduğu, bol bol sulanmış bahçeleri insanda hoş bir etki bırakıyordu; E-hulhul* denilen, etrafı muhteşem tahkimatla çevrili tapınağın kutsal ihtişamı, gümüş kaplamalı avluları, holleri ve kapıların bronzdan yapılmış boğalarla korunuşu; çok yüksek kulesi, etrafına rampalar yapılmış büyük bir tepenin üzerinde, basamaklarla yükselen, çini kaplamalı yedi renkli devasa yapı, en üst bölümü gök mavisi renkte, orada İlahın düğün yatağı bulunmakta, İlahın yeryüzüne ineceği yer ve buradaki kutsal makam, daha üst tarafta bulunan gökyüzünün mavisiyle nurlanarak

* E-hulhul: Antik dönemde Harran'daki ünlü ay tanrısı Sin tapınağı –yn.

birbiriyle karıştıkları izlenimi uyandırıyordu. Ama Yakup'tan bu simgesel yapılarla ilgili olarak ağzından sadece arada sırada "hm" ve "bak hele" sesleri çıkıyordu. O, şehir yaşamını pek sevmiyordu, ne gürültü patırtı ne de abartılı yapılardaki göz kamaştırıcı sonsuzluğun ifadesi olan bu görünüşler onu ilgilendiriyordu, ama tuğladan yapılmış bu tepenin kamış hasırlarla ve balçıkla son derece akıllı bir işçilikle takviye edilmiş olması ve drenajının da çok ustaca yapılmış olması bile onun nazarında bir çöküşün olacağını göstermekteydi ve bunun da, Tanrının sadece ufacık bir olay değerinde olan çok kısa bir zaman diliminde gerçekleşmesinin mümkün olacağıydı. Beerşeba'nın meralarını özlemişti; ama onun çobansı duygularını baskı altına alan bu şehrin tantanası, Laban'ın çiftliğini bile neredeyse onun kendi memleketiymiş gibi duygulanmasına sebep oldu; orada bir çift siyah göz vardı, onun bakışlarına büyük bir özveriyle karşılık veren ve ona öyle geliyordu ki, onların sahibiyle son derece önemli bir şey yapmaya niyet etmişti. İşte bu gözleri düşünüyordu, şu fâni abartılı yapıları seyrederken, onları ve yabancı diyarlardan onun ayaklarını koruyup gözetecek ve zengin birisi olarak memleketine dönmesini sağlayacak ve bunları kendisine vaat eden Tanrıyı düşünüyordu, Abram'ın Tanrısını; bunun için o, Bel-Harran için yapılmış olan tapınağı ve avluları seyrederken kıskançlık duymuştu; burası yaban öküzleri ve yılanlarla korunan bir sahte ilah, put inancının kalesiydi, en iç kısımda değerli taşlarla pırıl pırıl parlayan küçük hücrelerde, altın kaplamalı sedir ağacından yapılmış ve gümüşten bir tabure üzerinde oturan sakallı bir putun heykeli bulunuyordu ve etrafa tütsülerin kokuları yayılıyordu. Krallara özgü dinî törenler için ve kurallara uygun olarak yapılan yapı, insanın ruhunu okşuyordu –bu sırada Yakup'un bütün ilahların üstünde olan yüce ve tek varlık olarak inandığı, yeryüzünde hiçbir evi olmayan aksine tepelerde, ağaçlar altında sadece bir şekilde saygı duyuluyordu. Hiç kuşkusuz bunun başka türlü olmasını istemiyordu ve Yakup, kentsel-topraksal devlet ihtişamını reddetmekle, bunu mekruh saymakla iftihar ediyordu, çünkü bunların hiçbirisi onu memnun ve hoşnut et-

miyordu. Onun bu gururunda biraz da şundan kaynaklanan bir kıskançlık vardı: Emaye kaplı bir evde, altın kaplama sedir ağacından ve kırmızı yakut taşlarla kaplı bir mekânda, aslında son derece uygun ortamda olan İlahı kıskanıyordu, onun bu makamı tabii Ay tanrısının evinden yedi kat daha güzel şeylere sahip olan bir yerde otursa da, o sadece şu sebepten dolayı da mekruhtu: Çünkü Yakup'un Tanrısına böyle bir mekân nasip olamamıştı; onun soyundan gelenlerin sayısı yeterince artmamış ve yeterince güçlü olmadıklarından Tanrıya böyle bir yapı inşa edemiyorlardı. 'Bekleyin hele' diye Yakup aklından geçirdi. 'Yüce Bel Efendinizin ihtişamı ile öğünün bakalım! Benim Beth-el'deki Tanrım, beni zengin yapacağına söz verdi ve herkesi çok zengin yapmak Onun elinde ve Ona inananlar, eğer bunlar bizler isek, Ona bir ev yapacağız, bu evin hem içi hem dışı sırf altın, safir, yeşim taşı ve dağ kristaliyle donatılacak ve bunun karşısında sizlerin bütün inandığınız Efendilerinizin ve tanrıçalarınızın tapınakları sönük kalacak. Geçmişte kalan zaman, tüyler ürperticidir; gelecek zaman ise kudretli ve yücedir, çünkü o gözlerin tam içine girecektir. Ama en yüce ve en kutsal olan şey, hiç kuşkusuz gelecek zamandır, gelecek zaman kendisine vaat edilmiş bu kişinin sıkıntılı olan kalbini teselli ediyor.'

Yakup'un Adaylığı Hakkında

Dayıyla yeğen şehirden eve döndüklerinde vakit çok geçti, ama Laban, hemen bu gece sözleşme metninin yazılı olduğu kil tableti, kendi evinin bodrumda bulunan ve bu tür belgeleri saklamak için kullanılan yerde saklamakta ısrar etti. Yakup ona refakat etti, onun elinde de bir kandil yanıyordu. Evin sol tarafında, dün akşam yemek yedikleri hayatın karşısında, zemin katın tabanının altında bir arşiv odacığı vardı, bu odacık bir arşiv, küçük bir ibadet yeri ve yerleşim içi mezarlık gibi görünüyordu; çünkü burada, Bethuel'in iskeleti, pişmiş topraktan bir sandukanın içinde bulunuyordu, bunun etrafında da çanaklar ve sunu yiyecekleri ve üçayaklı tütsü tavaları olduğu

hâlde, hepsi bu mekânın ortasında bulunuyordu ve yine aynı mekânda zeminin daha da derin bir yerinde veya taş duvarın altında Laban'ın ilk-doğan çocuğu olan küçük oğlunun kemik ve küllerinin içinde saklandığı, pişmiş topraktan küçük sanduka bulunuyordu. Burası bodrumun arka tarafında sunaklı, tuğladan yapılmış blok şeklinde bir niş idi ve bunun yan taraflarında alçak ve dar bir sedir uzanıyordu, bunun birisi, yani sağdakinin üstünde her türlü yazılı kil tabletler duruyordu, makbuzlar, faturalar ve sözleşmeler burada güven altına alınmıştı. Diğer sedir üzerinde ise küçük putlar sıralanmıştı, on veya on iki tane, görülmeye değer şeylerdi, bir kısmı yüksek şapkalı ve sakallı çocuk yüzlü figürlerdi, kısman çıplak başlı ve sakalsız, pullu vücutları ve kısmen üst tarafları çıplak küçük figürlerdi, kısmen ellerini çok sevecen bir şekilde çenelerinin altında birbirine ibadet pozisyonunda birleştiren figürcüklerdi, kısmen kabaca işlenmiş pileli elbiseler içinde ve eteklerinin altında hantal küçük ayak parmakları görünen figürlerdi. Bunlar, Laban'ın evindeki cinler ve küçük falcı adamdı, Laban ona çok düşkündü; bu karanlık adam ona her önemli işi sırasında buradan önerilerde bulunuyordu. Onlar evi koruyorlarmış, Laban'ın Yakup'a açıkladığı gibi, havanın nasıl olacağını güvenilir bir şekilde bildiriyormuş, alış veriş sırasında çıkan sorunlarda danışmanlık yapıyormuş, kaybolan bir koyunun hangi yöne gittiğini işaret edebiliyormuş hem de...

Bu ölü kemiklerinin yanında, makbuzlar ve ilah figürleri içinde kendisini iyi hissetmeyen Yakup, merdivene adımını atıp yukarı çıkarken ferahlamıştı ve bu alt dünyadan düşerek kapanan küçük kapının deliğinden geçip yukarıya çıktığında ve kendisini yatağa attığında çok rahatlamıştı. Laban, Bethuel'in sandukası önünde dua edip onun ruhuna soğuk su koyup ona "su hibe ettikten" sonra, falcı küçük adama da birkaç kez eğilerek saygı gösterdi, sadece iş belgelerine tapınmadığı eksik kaldı. Yakup ne herhangi bir şekilde ölülere bir şeyler sunulmasına, ne de ilah figürlerine hizmet etmesine razıydı, bu dinî belirsizlik ve güvensizlik konusunda canı sıkılmıştı, bunlar bu evde çok geçerli ve her şeye hâkim olmuşlardı. Oysa La-

ban'a, yani İbrahim'in büyük yeğeni ve Rebeka'nın erkek kardeşine, kesin kez, aydınlatıcı bir şekilde Tanrıya iman konusunun açıklanması gerekiyordu. Gerçekte ise Laban batıdaki akrabalarından imanla ilgili gelenekler hakkında gerçi haber almıştı ama onun bilgilerine, o kadar çok ve herkesin bildiği şeyler karışmıştı ki, kendi inandıklarının asıl unsuru olarak bunun tam tersini ve İbrahim'in inancını bir karışım olarak anlamaya ve anlatmaya başladı. Din tarihinin kaynağında ve çıkış noktasında oturarak veya orada oturup kaldığı için kendisini Babil'in ve kendi devletinin dinine bağlı bir kul olarak hissediyordu ve Ya-Elohim hakkında Yakup'a sadece "senin babanın Tanrısı" diye söz ediyordu, böylece Onu Sinear'ın baş ilahı Marduk'la ahmakça karıştırıyordu. Bu, Yakup'u hayal kırıklığına uğrattı, çünkü o, bu evdekilerin eğitimlerinin daha iyi ve daha ileri düzeyde olduğunu düşünmüştü, anne-babalar da evdeyken bunu böyle yaptıkları açıkça belli oluyordu ve Yakup sadece bu durumda Rahel'le ilgili olarak endişeleniyordu, onun güzelim ve hoş kafasının içinin de doğal olarak ötekilerinkinden daha iyi görünmediğine inanıyordu ve ilk günden başlayarak her fırsatta, etkilemek için hakikati ve doğru olanı kullanması gerektiğini algıladı. Çünkü daha ilk günden itibaren, aslında Yakup kızı kuyu başında gördüğünden beri, kendisine bir eş olarak ona bakıyordu ve Rahel'in de o sırada, yani Yakup'un kendisini onunla kuzen olduğunu söylediği anda, ağzından bir anda çıkıveren sevinç çığlığında, Yakup'un şahsında onu kendisi için bir damat ve koca olarak görmüştü.

Genel olarak ve haklı gerekçelerden dolayı o zamanlar akraba evliliği ve aynı soyun bireyleri arasında evlenme olayı geçerliydi, vardı ve oluyormuş. Bu, yegâne şerefli, mantıklı ve güvenilir bir olgu olarak değer taşıyordu ve zavallı Esau'nun başına buyruk ve tutarsız evliliklerinin onun konumuna ne kadar zarar vermiş olduğunu da çok iyi biliyoruz. Bunlar, şahsen onun garip bir tutumu değildi, eğer İbrahim ısrarla İshak'ın, yani kendi has oğlunun, kendi soyundan, yani kimin ne olduğunun bilineceği, kendi baba ocağından, Harran'dan, Nahor ailesinden bir kadınla evlenmesini istemişti; ni-

tekim Yakup bu eve geldiğinde, yani kızların bulunduğu bu ata ocağına gelince, İshak'ın, Eliezer'in, yani dünür giden adamın ayak izlerinde yürümekte olduğu ve damat adayı olma fikri içinde doğdu; tıpkı İshak ile Rebeka'da olduğu gibi, tabii bu da bir ziyaret vesilesiyle olmuştu; Laban için de bu acaba böyle mi olmuştu, yani ekonomik açıdan iyice pişmiş olan bu adamın, dilencilik yapan fakir ve kaçak bir insanı damat olarak algılayıp kendisine bağlamasına ne demeli. Bu Laban'a ve başka her bir babaya, kendi akrabalık bağı dışında olan ve hiç tanımadığı bir soydan gelen birisine kızlarını vermenin ne kadar iğrenç ve tehlikeli bir şey görüneceği malumdur; bunun "gurbete (kızını) satmak" anlamına geldiği kabul edilirdi. İşte bu yüzden kızların kendi sülalesinde ve kendi ocağında evlenip kalmaları daha güven verici ve onurlandırıcı olacağı kabul ediliyordu, artık baba tarafından bir yeğeni mevcuttu. Ve bu da yeğeni Yakup idi ve bu kız için kaderin önceden belirlediği ve doğal olan bir koca oluyordu –bunun anlamı: Sadece o kızlardan birisi için değil, aksine her ikisi için de adaydı. Bu, Laban'ın evinde hiçbir şekilde açığa vurulmadan razı olunmuş bir gizli razı olma anlayışıydı. Yakup geldiğinde evin erkeğinin anlayışı da aslında buydu ve özellikle Rahel'in de böyleydi, gerçi Rahel yeni gelen kişiyle ilk karşılaşan kişi olmuştu ve yeryüzünde bayan olarak rolünün ne olduğunu yeterince biliyordu, kız olarak hoş ve güzel olduğunun ve Lea'nın buna karşılık aptalca bir görünümü olduğunun da bilincindeydi –ama her şeye hazır ve istekli olarak kuyu başında Yakup'u dikkatle inceleyen bakışlarla süzerken, bunlara Yakup da yürekten bağlanıvermişti, aslında bu sırada sadece kendisini düşünmemişti. Kuzen Yakup'un geldiği anda, Rahel'in aklından kız kardeşi ve oyun arkadaşına ilişkin olarak kadınlara özgü bir pozisyon yarışı geçti, ama Yakup'un kimi seçeceğine yönelik karar vermesine dair değildi bu (aslında bunun kendisi için olması icap ediyordu ama ilkin bu her ikisi için de yapılacak çok cazip bir karar aşaması olacaktı); aksine bu ilişki, Rahel'in aklında daha sonra gelip geçerlilik kazandı ve bu kuzenin hanımı olmaya layık kız içlerinden hangisi olacak sorusu, da-

ha iyi, daha gayretli, daha verimli ve daha sevilecek kadın olacağı sorusu, yani Rahel'in önceden niyet ettiği bir şeyin yer almadığı bir soruydu bu ve o anda hissedilen cazibe gücüne daha fazla veya daha az cevap verecek bir olgu henüz söz konusu değildi.

İşte böyle görülüyordu ahval Laban'ın evinde ve yalnız Yakup'un kendisi –bazı yanlış anlamaların da kaynağıydı– ise bu duruma böyle bakmıyordu. Çünkü birincisi, yeterince odalık ve cariye vardı, onlarla birlikte olunabilir ve yarı has çocuklar edinilebilirdi, gerçi Yakup bunları biliyordu ama kendisi bunları yaşamamıştı ve uzun sürede de bu diyarda, yani sadece Harran'da ve çevresinde de yaşayamadı, aynı haklara sahip iki hanımlı evliliklerin çok sık olduğunu ve bunun iyi bir servete sahip kişilerin konumunda yaygın olduğunu biliyordu; daha sonraları Rahel'in sevimliliği onun aklını ve gönlünü öylesine kaplamıştı ki, onun bu durumu Rahel'in daha büyüğü, daha yapılı ve daha çirkini olan ablasının aklından geçirebileceğinden daha güçlü bir bağlanmaydı, –Yakup'un aklından Rahel'in ablası hiç geçmedi, sadece nezaket icabı onunla konuşurdu ve kız bunu çok iyi fark eder ve ağzını acı bir ifadeyle kapatır ve şehla gözlerinin üstündeki gözkapakları onurlu bir ifadeyle aşağıya düşerdi. Laban da bunun farkındaydı ve Yakup'u, yani yeğeni ve damat adayını sözleşmede kiralık köle olarak niteleyip aşağılamasına rağmen, bu durumun Lea'yla ilişkili olarak sevindirici olacağını sanıyordu ama büyük kızıyla ilgili kıskançlık belirtilerinin de farkına varmıştı.

Yakup Bir Buluş Yapıyor

Yakup Rahel'le mümkün olduğunca sık konuşmak istiyordu, ama bu yeterince nadir meydana geliyordu, çünkü her ikisinin de gündüzleri çok işleri oluyordu. Yakup özellikle duygu yüklü büyük bir adam konumundaydı ve bu duygu yükünün aslında onun tek uğraşı olmasını isterdi, ama bunun dışında çok ciddi bir işle uğraşması gerektiğini de anlıyordu ve bunu da zaten sırf aşkından dolayı kabullenmişti –ama bu işle duygusallığına ara verirdi, aşkını bu işi

yaparken unutmak zorunda kalırdı. Yakup gibi duygu yüklü bir adam için çok zor bir durumdu, çünkü o tamamen bu duygu içinde zamanını geçirmek ve onu yaşamak istiyordu, ama buna izin verilmiyordu, bu duyguların adamına şeref verecek bir şeyi o niye yapmasın ki? Gerçekten de onun Rahel için duyduğu his ve Laban'ın iş yerindeki işi, onun için tek meşgale olmuştu; çünkü bu işinde başarılı olamazsa, bu hisle birlikte nasıl varolabilirdi ki? Laban'ın maaş konusunda, özellikle Yakup'un güvencesi olan maaş ödemelerinde güven verici olması gerekiyordu, onu ancak bu şekilde oraya bağlayabilmesi mümkün olurdu, zaten Laban da bunu arzu etmiş olmalıydı. İshak'ın hayır duası ve kutsamasının boşa gitmemesi gerekiyordu, çünkü bu erkek adamın işidir: Ona miras kalan hayır dua ve kutsamanın boşa gitmemesi için işe el atmak gerekirdi, bu aynı zamanda onun kalbindeki duyguyu şereflendirirdi.

Eskiden, Yakup'un orada kaldığı zamanın başlarında, Yakup her sabah bir parça yiyeceği çoban torbasına koyar, kemerine bir sapan takar, Laban'ın küçükbaş hayvanlarını gündüzleri Marduka adlı köpekle, dayısının bulunduğu yerden pek uzak olmayan, yaklaşık bir saatlik mesafedeki çayırlarda otlatırdı; bunun yararı şuydu: Yakup geceleri dışarıda kalmak zorunda değildi, aksine güneş batarken sürüyü eve getirir ve avluda maddi ve manevi bir şekilde nuruyla etrafındakileri aydınlatırdı. Bu onun çok hoşuna gidiyordu, çünkü onun çobanlık görevi, kendi üzerindeki kutsamanın da bu çalışma hayatına girmiş olduğunu dayısına sezdirmesi için çok az fırsat veriyordu. Yakup akşamları Laban'ın gözleri önünde hayvanları ağıla sokarken, Laban onları kendi sopasının altından geçerken sayıyordu, gerçi hiçbir kuzu eksik değildi ve yaz kuzularını çabucak yetiştiriyor ve otlayacak hâle getiriyordu, böylece Laban daha çok süt ve süt ürünü elde ediyordu, aynı zamanda iki değerli damızlık tekenin birisini çiçek hastalığından, sevgi ve el becerisiyle kurtarmıştı. Ama Laban bunu ve diğerini işe yarar bir çobanın önemli olmayan görevleri olarak kabul ediyordu ve hiçbir teşekkür belirtisi göstermiyordu. Yakup işe başladıktan sonra, evin en altındaki

pencere boşluğunu güzel ahşap parmaklıkla donatmasına izin verdi. Dışarıdaki tuğla duvarların geren ve kireçle sıvanıp badanası için gereken masrafları pintiliğinden dolayı karşılamadı, bu yüzden Yakup bunlardan, yani taşınacağı bu malikanenin göze çarpacak şekilde güzelleştirilmesine ilişin önerilerinden vazgeçmek zorunda kaldı. Yakup üzerindeki bu hayır dua ve kutsamanın doğruluğunu ve geçerliliğini göstermek hususunda çok çaresiz kalmıştı; ama bu arayış ve zorunlu arzunun kendi içinde yarattığı gerilim, onu ilahî vahiy için hazırlamış olabilir ve onu çok etkili ve önemli olayın adamı olmasını sağlamış olmalı ki Yakup bunu hayatı boyunca sevinç ve muhabbetle anımsardı.

Yakup, Laban'ın ekin tarlasının yakınında su buldu, bir yeraltı kaynağı, bunu Efendisinin, Tanrısının yardımıyla bulduğunu gayet iyi biliyordu, oysa bunun yapılmasına engel olması beklenen fenomenler belirlemeye başlamıştı, Onun temiz varlığının bir onayı olarak, o bölgede bilinen inançların haricinde bir gelişmeydi bu. Yakup evin önünde sevgili Rahel'le gizlice konuşmuştu, hem de açık kalplilikle ve son derece nazik bir şekilde. Ona Mısırlılar ülkesindeki Hathor* gibi, ince ve albenili Eset gibi, yani genç bir inek kadar güzelsin diyor. Rahel kadınlara özgü bir nur içinde ışık saçıyordu, şiirsel bir ifadeyle; Rahel ona iyi tohumları nemli hararetiyle besleyen bir ana gibi görünüyordu; onu kendisine eş olarak almak, ondan oğlanlarının olmasını sağlamak onun aklından geçen en derin ve samimi düşünceydi. Kız bunu sevgiyle, dürüst ve namuslu olarak kabullendi. Kuzeni ve kocası gelmişti, kız onu gözleriyle inceledi ve gençliğinin verdiği hayata hazır oluş duygusundan yola çıkarak sevdi. Yakup onun başını ellerinin arasına alarak, acaba onun da kendisine çocuklar vermekten mutluluk duyup duymadığını sorması üzerine, kız başıyla evet anlamına öne eğerek yanıtını verdi; bu sırada

* Hathor: Eski Mısır'da aşk, mezarlar ve gökyüzü tanrıçası. Tanrıça Hathor, inek veya inek boynuzlu bir kadın şeklinde tasvir edilir. Onun, Ra'nın kızıİsis'in bir görünümü olduğu kabul edilir ve Horus'un bazen annesi bazen de karısı olduğu düşünülür –yn.

şirin siyah gözlerine yaşlar dolmuştu ve Yakup onun gözlerinden akan yaşları öpmüştü –dudakları hâlâ gözyaşlarından ıslaktı. Alacakaranlıkta, ay ışığıyla gün ışığının tartışmaya başladıkları zamanda, tarlada gezintiye çıkmıştı, birdenbire ayağı çekilerek gitmesine engel olunduğunda, sanki bir yıldırım çarpmışçasına garip yakıcı bir ürperme ve sarsılma, onun omuzlarından ayak parmaklarının ucuna kadar indi. Gözlerini fal taşı gibi açarak hemen önünde son derece tuhaf bir figür gördü. Onun vücudu balıktı ve ay ve gün ışığında gümüşümsü kaygan bir şekilde parıldıyordu, kafası da balık kafasıydı. Onun altında ise, bir şapka tarafından kapatılmış gibi, kıvırcık sakallı bir insan başı vardı, bu yaratığın ayakları da insan ayaklarıydı ve balık kuyruğundan kısa bacaklar çıkmıştı ve bir çift kısa kolları vardı. Öne doğru eğilmiş vaziyette duruyordu, iki elinde bir kova vardı ve yerden bir şeyler kovaya doldurup boşaltıyormuş gibi görünüyordu –suyu dolduruyor ve boşaltıyordu, bir kez daha ve yeniden. Sonra kısa ayakları üstünde yana doğru birkaç adım attı ve yerin içine kaydı, artık görünmez olmuştu.

Yakup bir an için bunun Ea-Oannes[a], yani suyun derinliklerinin ilahı olduğunu düşündü, o yeryüzünün ve okyanusun ortasının efendisiydi; bu ilah, bu ülkenin insanları, başlangıçta bütün bilinmesi gerekli şeyleri ondan öğrenmiş olduklarını iddia ediyor ve ona çok büyük saygı gösteriyorlardı; o, Enlil[b], Sin, Şamaş ve Nabu kadar büyüktü. Yakup o zamanlarda bu ilahın Abram'ın inanıp iman ettiği yüceler yücesi Tanrıyla karşılaştırıldığında o kadar büyük olmadığını biliyordu, hem de şu nedenle, çünkü onun tuhaf, yarım yamalak, insanı güldüren bir yapısı var. Yakup, eğer Ea burada kendisini görünür hâle getirmişse, ona bir şeyleri göstermişse, bunun Ya'nın, Tek

[a] Oannes: Kızıl Deniz'den çıkan, vücudunun tümü balık vücutlu, başının altında başka bir baş ve insanınkilere benzeyen ayakları olan olağanüstü canavar. Hem karada hem denizde yaşayan bir canlı –yn.

[b] Enlil (Ellil): Babil'in üç büyük tanrısından biri (diğerleri Anu ve Ea). Tufan olayında tufanın baş sorumlusu gösterilen Enlil, tufandan bir kişinin kurtulmasına kızmasına rağmen yaratıcı ve insanların yardımcısı olan bir tanrıdır –yn.

İlahın ve İshak'ın Tanrısının bir tertibi olduğu ve Onun kendisiyle birlikte ve Onun isteğiyle bunun olduğunun bir işareti olduğunu biliyordu. Ama daha alt düzey ilahın, davranışıyla ilgili olarak ona göstermiş olduğu şeyi de aynı şekilde açıkça biliyordu: Sadece esas itibariyle değil, aynı zamanda bütün sonuçlarıyla birlikte gelişen olaylarla ve kendine gelir gelmez hemen eve koştu ve kazma kürek aldı ve Yirmişekellikadam Abceba'yı da kaldırıp kendisine yardım için oraya götürdü ve gece yarısına kadar kazdı, sadece bir saat uyudu ve güneş doğuncaya kadar kazmaya devam etti, bu çalışması onda koyunları güdecek güç bırakmadı ve bütün gün çalışmasını durdurmasına neden oldu –ayakta duracak, ne yatacak ne de oturacak hâldeydi, bütün gün Laban'ın koyunlarını güttüğü sırada.

Yapılacak çok şey vardı daha, kış yağmurları neredeyse başlayacaktı ve tarlaların sürülmesine başlanacaktı. Her şey yanmış bir şekildeydi, Laban tarlasıyla ilgilenmiyordu ve Yakup'un kazdığı yere gitmiyordu, böylece hiçbir şeyin farkında değildi, yapılan işlerden hiç anlamıyordu, akşamleyin Yakup bu işlere yeniden el attı ve gezinen ay ışığında, İştar gökyüzünde görününceye kadar devam etti. Küçük bir daire içinde çeşitli yerlerde çalışmaya başlıyor ve balçık ve taşla uğraşırken yüzünden terler akıyor ve daha da derin kazması gerekiyordu. Ama doğuda gökyüzü uykusundan uyanırken ve güneşin tepesi ufuk çizgisini aşmadan az önce, işte bakın, su oradan fışkırdı, kaynaktan kabarcıklarla fışkırıyordu, basıncı büyüktü, üç karış yükseğe fışkırıyor ve aceleyle ve rasgele açılmış olan çukuru doldurmaya başladı, etrafındaki toprakları çevreledi ve bu suyun tadı yeraltı dünyasının hazinelerinin tadını taşıyordu.

İşte o zaman Yakup Tanrıya şükretti ve Ona dualar ederken, Laban'ı bulmak için de koşuyordu. Laban'ı uzaktan görünce, yavaş yavaş yürüyerek ona yaklaştı, onu selamladı ve nefes nefese şunları söyledi:

"Su buldum."

"Ne demek oluyor bu?" diye karşılık verdi Laban sarkık ağzıyla.

"Yeraltından gelen bir su kaynağı" dedi Yakup cevap olarak, "ev ile tarla arasında kazdım. Su bir arşın yukarı fışkırıyor."

"Sen kafayı oynatmışsın!"

"Hayır. Efendim, benim Tanrım bunu bulmama yardım etti, babamın hayır duası ve kutsaması sayesinde, dayıcığım gel ve gör."

Laban, sanki Eliezer'in, yani zengin habercinin gelişini ona bildirdikleri zamanda olduğu gibi koşuyordu. Onun peşinden sakin sakin giden Yakup'un çok ilerisinde koşup içinden su kaynayan çukurun başında durmuş, suyu seyrediyordu.

"Bu can suyu" dedi Laban çok etkilenmiş bir şekilde titreyerek.

"Doğru söylüyorsun" diye onayladı Yakup.

"Bunu nasıl yaptın?"

"İnanıyordum ve kazdım."

Laban bakışlarını çukurdan ayırmayarak, "Bu suyu oluk açarak tarlama götürebilirim ve tarlamı sularım" dedi.

"Bu çok iyi olacak" diye karşılık verdi Yakup.

"Ben" diye devam etti Laban sözlerine, "Harran'daki İşullanu'nun oğullarıyla olan kontratımı iptal edebilirim, çünkü artık benim onların sularına ihtiyacım yok."

Yakup, "Benim aklımdan da aynı şeyler geçti" dedi. "Eğer istersen, etrafını duvarla çevirip bir havuz yapabilirsin, hurma palmiyeleri ve her türlü meyve ağaçları, örneğin incir, nar ve dut ağaçları olan bir bahçe yapabilirsin. Eğer aklına gelir ve kesinlikle istersen, ağaç fıstığı, armut ve badem ağaçları ve belki bir çift çilek fidanı dikebilirsin ve hurma, meyve suyu ve kabuklu yemişler ve her türlü yiyecek evinin ambarlarını doldurur, dokuma tezgâhın ve urgan yapmak için keten, kenevir liflerin, inşaat için keresten olur."

Laban susuyordu. Bu kutsanmış insana sarılmıyordu, onun önünde yere kapanmıyordu. Hiçbir şey söylemiyor, öylece duruyordu, geri döndü ve gitti. Yakup da koşup gitti ve Rahel'i buldu, ahırda bir ineğin memesinden süt sağıyordu. Ona her şeyi anlattı ve artık olasılıkla birbiriyle evlenip çocuklarının olabileceğini onun aklına soktu. Bunun üzerine el ele tutuşup birlikte dans ederek "Tanrıya şükürler olsun!" ilahisini söylediler.

Yakup Rahel'e Talip Oluyor

Yakup'un Laban'ın yanına gelişinin üzerinden bir ay geçmişti; birçok kez onun karşısına çıkıp Esau'nun öfkesinin artık tehlikeli olmaktan çıkıp yatışmış olduğunu söyledi ve artık Yakup patronuyla görüşebilirdi.

"Konuşmaya başlamadan evvel" diyordu Laban "benim söyleyeceklerime kulak ver, çünkü ben bir öneriyle sana başvurmak üzereydim. Sen bir ay dolaşımı boyunca benim yanımdasın ve biz damda yeni ışıkta, yarım ışıkta, tüm ışık güzelliğinde ve kaybolduğu gün kurban verdik. Bu zaman içerisinde hakları ne ise o kadar para ödeyeceğim üç köle daha kiraladım. Çünkü senin yardımınla su bulunmuştur ve bu suyun kaynak yerine duvar çekmeye ve künklerle bir su şebekesi yapmaya başladık. Açacağımız havuzun çevresini kazıklarla tespit ettik ve eğer bir bahçe yapmak düşünülecek olursa o zaman çok işimiz olacak, senin ve yeni aldığım kişilerin kol gücüne ihtiyaç olacak, onların yemeklerini, elbiselerini ve ücret olarak günde sekiz kile tahıl vereceğim. Şu âna kadar sen hiç para almadan bana hizmet ettin, bizim sözleşmemiz akrabalık sevgisine dayanıyor. Ama bak, biz yeni bir sözleşme yapalım, çünkü insanların ve İlahların karşısında bu haklı bir şey değil, yabancı hizmetkârlara ücretleri veriliyor, ama yeğenine hiçbir şey yok derler. Bunun için ne istediğini söyle. Çünkü başkalarına ödediğimi sana vermek istiyorum ve biraz daha fazla ödeyeceğim, eğer benim yanımda şu kadar yıl kalacağını mührünle onaylarsan, haftaları ve nasıl sayılırsa öyle, tarla nadasta kaldığı sürece kalacağını ve keseklerin dağılacağı ekin ekip mahsul almadığı zamana kadar kalacağını bildirirsen. Senin istediğin ücretten, bana yedi yıl hizmet etmen gerekiyor."

Bu, Laban'ın konuşması ve fikirleri, doğru ve haklı düşüncelerin elbisesi olarak hukuki değeri olan bir konuşma. Ama yeryüzünde yaşayan insanların düşüncelerinin sadece bir elbisesi var –konuşmalarının değil– ve bu onun gayretlerinin ve çıkarlarının güzel bir hâle getirilmesidir; insan bunlara doğru ve hukuki değeri olan bir şekil verir, çoğu zaman konuşmadan önce, yalan söylediğini düşüne-

rek böyle yapar ve onun sözlerinin böylesine güven verici olması, ilk aldatılanın sözler olduğundan değil, aksine ilkin fikirlerin aldatılmış olmasındandır. Yakup ayrılmak istediğini söylediğinde Laban'ın içinde müthiş bir korku belirdi ama bunu dıştan pek belli etmiyordu; çünkü kaynaktan su fışkırdığı andan itibaren Yakup'un gerçekten hayırlı ve kutsallık taşıyıcı bir insan olduğunu anlamıştı; hayırlı ve uğurlu eli olan bir insandı ve ilerideki işlerinde de bunun yararlarını görmek ve bu kutsamadan yararlanmak için onu iyice kendisine bağlamak istiyordu; çünkü bunun asıl sebebi nereye gitse görülen bu kutsamaydı. Suyun bulunuşu muhteşem bir hayırlı iş ve kutsamanın kanıtıydı; bunun ilk sonucu ise, daha en büyüğü değil, Laban'ın bundan sonra İşullanu'nun oğullarıyla olan ağır koşullu ticari anlaşmadan kurtulması olacaktı. Çünkü onlar sahte bir saldırıya geçerek, şöyle açıklama yapıyorlardı, kanallarındaki su olmasaymış bu adam tarlasını asla ekemezmiş, bunun için de, onun suya ihtiyacının olup olmaması onları bağlamazmış ve kendilerine sonsuza kadar zeytinyağı, tahıl ve yün vermek zorundaymış. Ama makam sahibi yargıç, İlahlardan korkmuş ve Laban'ın lehine karar vermişti, tabii bunda da Yakup'un Tanrısının etkisi olduğunda kuşku yoktu. Artık daha birçok şey vardı önlerinde, birçok konuya el atılmıştı; bunlar, Yakup'un yaşadığı zaman için çok elzem görünen hayır ve kutsamasıyla bereketlenen bir dönemdi. İkisi arasındaki ekonomik güç dengesi, yeğenin lehine bir kayma gösteriyordu: Laban onun buna muhtaç olduğuna inanıyordu ve Yakup da bunu gayet iyi biliyordu, bu yüzden ayrılıp gitme ihtimaliyle onu tehdit edebilirdi; Laban'ı bu dünyaya dönük anlayışından dolayı, derhâl hesaba katıp her şeye razı edebileceği bir baskı aracı vardı artık Yakup'un elinde. Bunun için Laban önceden önlemini alarak, Yakup'un baskı aracını kullanmasına meydan vermemek ve yüzünü asmasının önüne geçmek için, Rebeka'nın oğlunu kendisi için çalıştırmasını onursuz bulma ihtimalin de bulunduğu şartları, acele kafasında muhakeme etti ve Yakup'a durumun daha da düzeltilmesi için hukuki yollarla önerilerde bulunmayı tercih etti. Yakup, aslında bunları düşünemiyordu, çünkü aklında evine geri dönme düşüncesi vardı, ama şu an-

daki durumun bunun için henüz uygun olmadığını da herkesten daha iyi bilen kendisiydi ve dayısının kendisine ekonomik güç dengesi konusunda şaşırtıcı önerisi, kendisini sevindirdi ve onun bu yaklaşımını yürekten saygıyla ve sevinçle karşıladı, oysa bu önerinin ne hukuki açıdan ne de kişisel sevgiden kaynaklanmadığını, aksine sadece çıkar hesabından yola çıkılarak yapıldığını derhâl anlamıştı. Onun bu ilgisine karşı içinde duyduğu saygı ve bağlılık, kutsallık taşıyıcısı bu insanı Laban'a bağladı; çünkü insanoğlu böyledir; üstüne böylesine bir menfaat kılıfı ve elbisesi giydirilmiş olan dostluk, bu dostluğu kullanandan karşısındakine gider ve ondan sevgi olarak geri döner. Ayrıca Yakup'un Laban'dan talep etmeyi düşündüğü bir şey vardı, Laban'ın da bunu kendisine verebileceğini zannediyordu, işte bundan dolayı, onu seviyordu; çünkü bu, kile ve *şekel*den daha büyük ve daha değerliydi. Yakup konuştu:

"Babam ve kardeşim, eğer sen benim kalmamı ve barışmış olduğumuz Esau'ya geri dönmememi ve sana hizmet etmemi istiyorsan, çocuğun Rahel'i bana karım olması için ver, Rahel benim ödülüm olsun. Çünkü o, güzelliği bakımından genç bir ineğe benziyor ve o da kendi açısından beni sevecen buluyor ve biz birlikte görüşüp anlaştık ve hayalimizde canlandırdığımız gibi her ikimiz de çocuklarımızın dünyaya gelmesini arzu ediyoruz. Bunun için onu bana ver ve ben seninkilerden olayım."

Laban buna hiç şaşırmamıştı. Daha önce de söylediğimiz gibi, kıza talip olma fikri bu kuzenin ve yeğenin oraya gelişiyle daha çok önceden ilişkilendirilmişti ve Laban'ın düşüncesinde Yakup'un içinde bulunduğu kötü durum nedeniyle geri planda yer alıyordu. Ama şu anda, ekonomik güç ilişkilerinde ibre kendi yanına doğru eğilim gösterdiği için Yakup aklından geçenleri ifade etmişti, tabii bunu Laban memnuniyetle karşıladı, çünkü bunun kendi çıkarına geniş çaplı faydasının olacağını da o anda fark etmişti. Çünkü Yakup'un kendi itirafıyla Rahel'in de onu sevdiğini dile getirmesi, Yakup'un yeniden onun eline geçtiğini de belirtiyordu ve böylece Yakup onun elinde olduğu sürece, onun gidiyorum diye yapacağı

baskı aracı da etkisini zayıflatıyordu. Ama babayı kızdıran şey, Yakup'un sadece Rahel'den söz etmesiydi ve Lea'yı tamamen bir tarafa bırakmış olmasıydı. Laban cevap verdi:

"Rahel'i mi sana vereyim?"

"Evet, onu. Kendisi de öyle istiyor zaten."

"Büyük kızım, Lea olmaz mı?"

"Hayır, ondan ben pek hoşlanmıyorum."

"Lea yaşça daha büyük ve evlenmek için ilk sırada."

"Kesinlikle öyle, Lea biraz daha yaşlı. O da iyi yapılı ve dış görünüşündeki küçük bir özre rağmen gururlu ve istediğim gibi bana çocuklar da doğurabilecek kabiliyette. Ama benim kalbim Rahel'e, senin küçük kızma tutkun, durum böyle; çünkü o benim için Hathor ve Eset gibi, benim gözümde, kadınlara özgü bir nurla beni aydınlatıyor, İştar'a benziyor ve onun güzel gözleri nereye gitsem benimle geliyor. Bakın, dudaklarımda hâlâ onun gözlerinden dökülen yaşların ıslaklığı var. Bunun için onu bana ver ve ben sana köle olayım."

"Tabii bu en iyisi olacak, yabancı bir adama vereceğime onu sana veriyorum" dedi Laban. "Acaba Lea'yı, büyük kızımı yabancı bir adama mı vermeliyim veya kocasızlıktan onun kuruyup kalmasına mı razı olayım? Önce Lea'yı al, her ikisini de al!"

"Çok iyisin" dedi Yakup, "ama bu biraz kafaları karıştıracak gibi geliyor, Lea benim erkeklik arzularıma asla karşılık veremeyecek, tam tersine sadece tek Rahel uğruna senin kölen olayım."

Bunun üzerine Laban felçten kapanmış gözüyle onun yüzüne bir süre baktı ve sonra hırçın bir şekilde konuştu:

"Nasıl istersen. Şimdi bana bu ödüle karşılık yedi yıl benim yanımda kalıp benim için çalışacağını mührünle onayla."

"Yedi çarpı yedi!" diye bağırdı Yakup "Allah kısmet ederse ellinci yıl olacak! Düğün ne zaman olsun?"

"Yedi yıl sonra" diye cevap verdi Laban.

Yakup'un nasıl bir dehşete kapıldığını tahmin edin bir kez!

Yakup, "Sen onu bana vermeden, ben sana nasıl yedi yıl hizmet edeyim ki?" dedi.

"Daha nasıl olsun ki?" diye cevap verdi Laban ve son derece şaşırmış gibi yaptı. "Bu dünyada bir deli ben miyim ki, onunla canın ne zaman isterse gezip dolaşasın diye kızı hemen sana vereyim ve ben de buna seyirci kalayım öyle mi? Veya bana vermek zorunda olduğun başlık parası ve çeyizle buna uygun düşen hediyeler nerede, bunları alınca gelinin beline kuşak bağlarım ve eğer sen nişandan vazgeçersen, Yasa Koyucunun metnine göre bunlar bende kalır, tamam mı? Yanında bunlar var mı, gümüş *mina*ların var mı, başka şeyler var mı veya bunları nereden bulacaksın? Sen bir tarla faresi kadar fakirsin, hatta daha da beteri. Bunun için bizim yargıç önüne çıkmamız ve benim sana bu bayanları, yedi yıllığına bana vereceğin hizmet karşılığı sattığımı ve bu ücretin yedi yılın sonunda sana ödeneceğini senede yazacağız ve mühürle onaylayacağız. Bu sözleşme, Terafim'in* koruyuculuğunda evin altındaki kutsal mekânda saklanacaktır."

"Tanrı bana sert bir dayıyı nasip etti!" dedi Yakup.

"Özdeyiş!" cevabını verdi Laban. "Yaratılışım gereği ben böyle sertim ama yaratan isterse, yumuşarım. Sen bu kızın karın olmasını istiyorsan kızı almadan çeker gidersin veya çalışmaya başlarsın!"

"Çalışacağım" dedi Yakup.

Uzun Bekleme Zamanı Üzerine

Böylece Laban'ın yanında Yakup'un ilk, kısa ve geçici olarak büyük kalış süresi ayrıntılı olarak kendisini göstermiş ve tamamlanmıştı, bu sadece bir ay süren bir ön oyun idi ve bunun sonunda süresi yeniden belirlenmiş ve ötekinden çok daha uzun süreli bir hukuki sözleşme yapılmıştı. Bu, bir evlenme sözleşmesi ve sonra da yeniden bir iş sözleşmesiydi. Her ikisinin karışımı olan böyle bir sözleşmeyle Maşkim memuru veya makam sahibi yargıç pek sıkça olmasa da arada bir veya bazen karşılaşmaktaydı ve bu da hukuken

* Terafim: Eski Ahit'te söz edilen paganist tanrı idolleri –yn.

geçerliydi, her iki tarafın iradelerine uygun olduğundan hukuken de geçerli kabul ediliyordu. Sözleşme metni iki tane hazırlandı, olayı hukuken iyice aydınlatan metin konuşulduğu gibi yazılmıştı; Yakup'un ve Laban'ın konuşmaları ve itirazları doğrudan doğruya kaydedilmişti ve böylece sorunsuz bir sözleşme meydana gelmiş oldu. Bu adam öteki adama şöyle demişti: Kızını bana karım olması için ver, buna şu, yani işte şu adam soruyla cevap vermişti: Bu kıza karşılık bana ne vereceksin? Bu adamın hiçbir şeyi yoktu. Bunun üzerine öteki adam şöyle söylemişti: Senin çeyiz verecek durumun yok ve hatta nişan yapmak için gelinin kemerine takılması gereken ilk hediyeyi bile veremiyorsun, bu takdirde bana haftanın her günü şu kadar yıl hizmet edeceksin. İşte bu bana ödeyeceğin başlık parası olacak, ancak bu sürenin bitmesinden sonra gelin düğün yapılarak seninle evlenecek ve geline çeyiz olarak bir kız hizmetçi vermek istiyorum, ama bu cariyenin bedelini de senin kazanmış olacağın rakamın üçte ikisini alacağım veya bunun üçte birini peşin parayla veya tarla ürünü vererek ödeyeceksin. Bunun üzerine karar makamı konuştu: Öyle olsun Kralın Adına, bu öyle olsun. Her birisi de bir sözleşme metni aldı. Kim bu karara karşı gelirse ve kanuna aykırı davranışta bulunursa ona buradan iyilik gelmeyecek.

Uzlaşma ve sözleşme sağlanmıştı, yargıç bunu uygun bulmuştu ve sırf ekonomik bakış açısından Yakup'un da şikâyet edecek bir şeyi yoktu. Dayısına altmış *şekel*lik bir *mina* borçlanmıştı, yedi yıllık angarya çalışma bile buna, yani bu bağlayıcı maddeyi tatmin edici bir şekilde kapatmak için yetmezdi; çünkü bir kiralık köle için ödenen ortalama ücret yıllık sadece altı *şekel* idi ve bu durumda yedi yıllık toplam ücret bile Yakup'un borcunu kapatmıyordu. Doğal olarak Yakup bunu yüreği sızlayarak kabullendi, ekonomik gelişmeler burada ne kadar değişikti. Eğer doğru bir terazi, yani Tanrının terazisi olmuş olsaydı, bir kefesine yedi yıllık çalışma, ötekine istenen *mina* konulsaydı, terazi ibresi yerinden fırlardı. Sonunda Yakup'un Rahel'in yakınında geçireceği yıllar başladı ve verilen kurban için duyulan büyük sevinç ve sözleşmenin imzalandığı ilk gün-

den itibaren hukuken nişanlanmış ve onunla bağlanmış oldu; artık başka bir erkek ona yaklaşamayacaktı çünkü bu, evli bir kadını baştan çıkarma anlamında kendisini suçlu yapardı. Ne hazin bir durum, onlar birbirlerini yedi yıl boyunca beklemek zorundaydılar, bu kardeş çocukları; erkek çocuklarının dünyaya gelecekleri tarihte şu anda bulundukları yaştan daha başka bir yaş dönemine girmiş olacaklar, bu çok acı bir beklemeydi veya Laban'ın acımasızlığı veya onun hayal gücündeki eksiklik yüzünden meydana geliyordu; kısaca bunlar, Laban'ı kalpsiz ve sevimsiz bir adam olarak yeniden ve son derece kaba birisi yapıyordu. İkinci kızdıran olay ise, başkasından hep kendi çıkarına bir şeyler elde etme arzusu ve son derece pinti oluşuydu; bunları sözleşmede çeyiz konusunda dile getirmişti. –Yedi yıldan sonra geçerli olacak ödeme zavallı Yakup için temelinden bozuk bir iş anlamına geliyordu; ayrıca Laban'ın kızına düğünde hediye etmesi gereken ve ne idüğü belirsiz ve değeri iki misli hesaplanan bir hizmetçinin tahsis edilmesi de cabasıydı, aslında bunun bu ülkede ve batı diyarında vasat bir köle için ödenen para olmadığı biliniyordu. Ama ne bu ne de öteki iğrenç davranışı değiştirmek mümkün değildi. Zamanı gelince iyi işlerin ileride gerçekleşeceğini hissediyordu Yakup –ruhunda iyi işler olacağının kendisine Tanrı tarafından malum edildiğini ve bunun için de, Tanrının kendisine, yeraltı şeytanı olan kayınpederi tarafından göğsüne sokulan sıkıntılı duruma tahammül gücü vereceğini hissediyordu: Kızı Rahel'de gözlerinin sevimlilik kazandığı bu zalim baba, Süryani Laban'ın zulmüydü. Yedi yıl konusuna gelince, buna başlanacak ve yaşanıp tamamlanacaktı. Onu uykuda geçirilmiş yıllar olarak kabul etmek işin en kolayı; ama bunun uykuda geçmesi mümkün olmayacağı için, Yakup bu arzusunun olmamasını istedi, en iyisi bu yılları çalışarak geçirmenin çok daha iyi olacağını uygun buldu.

Bunu öyle yaptı ve bunu anlatan da aynı şeyi yapardı, yani sevgilisiyle 'yedi yıllık süreyi' uyuyarak geçirmek ve bu süreyi atlatmak doğru olmazdı. Bunu böyle kolayca ifade edivermek her ne kadar hikâyeyi anlatanın tarzıydı ama, eğer onun daha önce söylediği

sihirli sözlerin, başka birisini anlamı bakımından üzmeyecek olursa, çünkü bu sözün dinleyenler için ne kadar ağır ve yüreğe işler olduğu anlaşılıyordu; mantıken bu yedi yılın bitmeyeceği kabul ediliyorsa da, ruhen bu yedi yılın kolayca bitip tükeneceği –sanki birkaç gün süreceği şanılıyordu. Belgelere göre, Yakup'un bu günleri nasıl bitireceği, bu yedi yılın nasıl geçeceği başlangıçta onu çok korkutmuştu ve bu belgede anlatılanlar zaten onun ifadelerinden yola çıkıyordu –bir başka ifadeyle bunlar tamamen ona özgü ve ayrıca tamamen anlaşılabilir, algılanabilir konumdaydı. Burada Yedi Uyuyanlara benzer bir durum söz konusu değildi, sadece büyük dilimler hâlindeki zamanı küçük zaman dilimleri hâline getiren, sihirli sözden başkası değildi –ne hızlı ne yavaş, aksine sadece zamanın geçip gitmesini istiyordu. Bir günde yirmi dört saat var ve aslında bir saatin önemli bir zaman dilimi ve mekânı olduğu kabul edilirse, bunun ne kadar uzun bir ömrü ve binlerce kalp çarpmasını içerdiği düşünülürse, bir sabahtan öteki sabaha kadar, uykuda veya uyanık olarak ne kadar çok sayıda bunların olacağı ve biteceği anlaşılır, ama bunların nasıl olacağını ve en azından bir ömrün yedi gününde, yani bir haftasında, yani dört adedinin bir ay edeceği bu sürede, nasıl bir akışla ve ne gibi durumlarla karşılaşacağı bilinemez. Yakup hikâyesinde 'bu yedi yılın' kendisine yedi gün gibi çabuk geçtiğini anlatmıyor, insan hayatının bir gününün ağırlığını, böyle bir kıyaslamayla küçümsetmek istemiyor. Gün de öyle 'çabuk' geçmez, ama alt alta sıralanan, sabah, öğle, öğleden sonra ve akşam diye adlandırılan günün zaman dilimlerinde bu olur, bir sabah uyanışından öteki sabah uyanışına kadar ve aynı şekilde sınıflandırılmak suretiyle, alt alta sıralanan yıllar da böylece geçer gider. –Bunun için Yakup, bu yedi yılın geçip gittiğini, tıpkı geçen günler gibi anlatıyor.

Şunları hatırlamak beyhude değil, bir yıl sadece kendi zamanlarından ibaret değildir, sadece ilkbaharın, meraların ve koyun kırpma zamanının, ekinlerin ve yaz ateşi zamanının, ilk yağmurun ve tarlaların yeniden sürülmesinin, kar yağışı ve gece ayazının ve tekrar pembe ılgın ağaçlarının çiçeklerinin açtığı zamana kadar olan bir do-

laşımdan ibaret değil; bu sadece bir çerçevedir; bir yıl, hayatın devasa bir telkâri işlemesidir, bu da, her türlü olaylarla dolup taşar, içilecek bir deniz demektir. Düşünmek, hissetmek, iş üretmek ve olayların meydana gelmesinden örülen böyle bir telkâri işi bir gün, bir saat –daha küçük zaman ölçüleri içinde de gerektiğinde oluşmaktadır; ama zaman dilimleri arasındaki büyüklük boyutlardaki farklılıklar daha az önemlidir ve onların ölçütleri aym zamanda bizi, duygularımızı, anlayışımızı ve uyum sağlamamızı da öyle belirler ki, yedi gün veya yedi saat bazı durumlarda içilmesi çok çok daha ağır bir su olabilir ve yedi yıldan daha çok cesurca bir çaba gösterilmesi gereken zaman girişimleri olabilir. Peki buradaki 'cesurca' kelimesi hangi anlamda ki! Bu zaman denen coşkun akan nehre yüksek moralle ve cesaretle mi yoksa korkudan titreyerek mi girmek gerekiyor: Ona teslim edilmeyen hiçbir şey hayatta kalamaz –ve bunun ötesi için de hiçbir şey gerekli değil. Bu nehrin coşkun suları bizi, hiç fark ettirmeden kendine özgü bir tarzla uzaklara taşır ve geri bakınca da, bu suyun içine girdiğimiz noktanın üzerinden artık 'uzun zaman' geçmiş olur, örneğin yedi yıl, geçen günler gibi olur. Evet, insanın kendisini isteyerek mi veya titreyerek mi teslim ettiği konusunda farklılık yapmak ve bir kez olsun bunu ifade etmek mümkün olmamıştır; bu eylemi yapmak gerekliliği, bu tür bir ayırım yapmanın önüne çıkar ve onu yok eder. Hiç kimse Yakup'un bu yedi yılı zevkle geçirdiğini söyleyemez, çünkü ancak bu süre bittikten sonra Rahel'le birleşip çocukları olacaktı. Ama bu bir kuruntu idi, onun zamanla olan ilişkisini –ve zamanın onunla olan ilişkisini– canlı karşıt etkileşimler belirliyordu, bunlar daha sonra gitgide zayıfladı ve ortadan kalktı. Çünkü Yakup yüz altı yıllık bir ömür sürecekti, gerçi bunu kendi aklı bilmiyor ama vücudu ve etinin ruhu biliyordu; bu yedi yıl onun gözünde ve Tanrıya göre pek öyle kısa bir zaman dilimi değildi, tabii elli altmış yıllık bir ömür için de öyleydi ve onun ruhu bu bekleme süresini sakin bir şekilde göze almıştı. Sonunda, genel bir rahatlama için şunu belirtmek gerekir ki ama bu onun üstesinden gelmesi gereken saf bir bekleme süresi değildi –onun için bu bekleme zamanı son

derece uzundu. Sadece bekleyip durmak bir işkence, bir acı çekmedir, buna hiç kimse tahammül edemez, yedi yıl veya sadece yedi gün öyle oturup beklemek veya bir ileri bir geri gidip gelmek ve beklemek, bunu bir saat uygulamak bile insanı değinilen konuma sokar. Ama daha büyük ve çok daha uzun ölçütlerde bu olay meydana gelmez; çünkü bu boyutlarda bekleme öylesine uzar ve öylesine anlamsızlaşır ki, derhâl aym güçle hayat devreye girer, uzun zaman süreleri için unutma olgusu kendisini gösterir, ruhun en alt kısmına geri dönülür ve artık hiçbir şey bilinmiyor demektir. Bunun için yarım saat hiçbir şey yapmadan bekleyip durmak, yedi yıllık bir ömrü kefenleyip sarmak anlamına gelen bekleyip durma zorunda kalmaktan da ileri bir konum olup, insanın tüylerini diken diken yapan iğrenç bir sabır ölçüsü ve denemesidir. Yakın gelecekte olacak bir şey için çalışmak, bu mesafenin yakın oluşuyla ilgili olup insanın sabrı üzerine daha keskin ve doğrudan acı izler bırakır, ama bu daha uzak mesafede olsaydı bu kadar etkili olmazdı, işte yakın zamandan kaynaklanan bu acı, daha sonra sinirleri ve kasları parçalayan bir sabırsızlığa dönüşür, bizim birer hasta insan olmamıza neden olur, bütün uzuvlarımız bunun nereye kadar süreceğini bilemez olur, oysa çok uzun süre sonunda olacak bir şeyi beklemek bizi sakin, dingin bir konuma sokar ve bizi başka şeyler düşünmeye ve başka şeyler yapmaya zorlar ve buna müsaade eder, çünkü bizim yaşamamız gerek. Böylece hayran olunacak bir cümle meydana geliyor, insan hangi ölçüde ve hangi derecede bir şeyin özlemini çekiyorsa, bu zamansal olarak ne kadar uzaktaysa ve bunun gerçekleşmesini sonuna kadar bekliyorsa, bu daha zor değil, aksine daha kolay olur.

Bu teselli verici düşüncelerin hakikat oluşu, bütün bunların üzerini örten ve daha da ileriye giden bir hakikat, yani tabiatın ve ruhun daima birbirine yardımcı olduklarını gösteren olgudur, –bunun Yakup'un durumunda da özellikle çok açık bir şekilde izlendiğini ve kendisini kanıtladığını görürüz. Yakup bir koyun çobanı olarak Laban'ın yanında çalışıyordu, bilindiği gibi bir çobanın çok boş zamanı olur; en azından saatlerce, hatta yarım gün boyunca etrafı seyre-

derken kendisine ait olan dünyayla ilgili düşüncelere dalmak için yeterli bir zaman dilimi; o bir şeyi bekliyorsa, onun bekleyişi, sabahtan akşama vücut gücüyle çalışmasını gerektiren bir yaşamla geçiyor demek değildir. Burada, uzun zaman diliminin bulunduğu bir bekleyişin rahatlatıcı etkisi görülüyor; çünkü Yakup'da oturacak mı, ayakta mı duracak veya yatıp bekleyecek mi, bozkırda dolaşıp başını elleri arasına alıp oturacak mı gibi, ne yapacağını bilemez olmanın verdiği bir durum yok ortada. Aksine onun içi çok rahattı, her ne kadar biraz üzgün olsa da, beklemek onda sesini iyice yükseltmiş bir durumda değildi, hayatının temelinde yer alan bir bas tınısı şeklindeydi. Tabii Rahel'i de düşünüyordu ve onunla beraberliğinden olacak çocuklarını da, Rahel'den uzakta köpeği Marduka'yla birlikte olduğu ve ellerini ensesinde bağlayıp bacaklarını üst üste koyup bir kayanın veya bir çalılığın gölgesinde uzandığında veya ovada değneğe yaslanıp etrafında koyunları otlatırken, –ona sadece Rahel ve çocuklarını değil, aynı zamanda Tanrıyı, uzakta ve yakında olup biten bütün hadiseleri, kaçışını ve yolculuğunu, Elifas'ı, Beth-el'deki gurur verici rüyasını, Esau'nun lanetleyişini ve halkın yaptığı eğlenceyi, kör İshak'ı, Abram'ı, kuleyi, Tufan'ı, Adapa veya cennet bahçesindeki Âdem'i düşünüyordu... Bu sırada aklına bahçe takıldı, bunun yapılması ve ağaçlandırılması için şu şeytan Laban'a yardımcı olduğu bahçe, yani bu adamın ekonomik ve refah içinde çok büyük aşamalar yapmasını ve varlık sahibi olarak yaşamını sağlayacak bahçeyi aklından geçirdi.

Şunu bilmek boşuna olmaz, Yakup ilk tanıştığı yıl, çok nadiren çobanlık yapıyor ve bazen hiçbir şekilde koyunları otlatmıyordu, bu işi çoğu zaman Abceba, yani Yirmişekellikadam veya Laban'ın kızları yapıyordu; dayısının arzusu ve emri üzerine kendisi de üzerine kalan işe katılıyordu, yani kendi kutsallığının nasip ettiği buluşla ilgili çalışıyordu: Su kanalının ve havuzun inşaatında, havuz için doğal bir çöküntü yeri kullanılıyordu ve kürekle toprak atıp düzeltiyor, duvar çekiyor ve zemini taşla kaplayıp su kaçırmayacak hâle getiriyordu. Sonunda bahçe ortaya çıktı –Laban buna son de-

rece önem veriyordu; bunun, yeğeninin uğurlu ve kutsanmış ellerinin doğrudan katıldığı çalışmasıyla bu yeni tesisin kurulduğunu takdir ediyordu, çünkü Laban kendisi de bu uğur ve kutsamanın etkisine tanık olmuştu ve onu uzun süre kendi ekonomik çıkarları için yanında alıkoymak üzere, uyguladığı zekice plan için de seviniyordu. Rebeka'nın bu oğlunun şans verici ve uğurlu bir kişi oluşu, kendi mantığına karşıydı ama, onun buradaki mevcudiyetiyle olaylar canlılık kazandı, heyecan geldi ve aklının ucundan bile geçmeyen bir akış kazandı, görünüşe göre bunlar zaten önceden belirlenmiş bir yazgıydı, ama bunların hep böyle durmadan devam etmesi ve uzayıp gitmesi nasıl sağlanacaktı, bu yeterince açık ve belirgin miydi? Laban'ın evinde ve çiftliğinde, tarlasında bir anda ortaya çıkan bu çalışmalar nasıl oluyordu da bir çukur açma, çekiç sesleri, çift sürme ve bitkiler yetiştirme oluveriyordu! Laban işletmenin büyütülmesi ve gerekli alış verişin yapılabilmesi için kredi bulmuştu: Harran'daki İşullanu'nun oğulları Laban'a karşı açtıkları davayı kaybetmiş olmalarına rağmen, ona bu parayı sağlamışlardı. Çünkü onlar serinkanlı, gerçekçi düşünen ve kişisel olarak etki altında kalmayan insanlardı, bir hukuk davasında kaybetmiş olmanın, kendisiyle mahkemeye çıkmış olan bu adamla yeni bir iş yapmak için girişimde bulunmalarında caydırıcı bir sebep olamazdı ve özellikle ekonomik güç aracıyla, yani Laban'ın onları yenilgiye uğrattığı ve onların gözünde Laban'a verecekleri yeni krediyle borçlandırarak onu desteklemişlerdi. Ekonomik hayatta böyle şeyler olur ve Laban buna da pek şaşırmadı. O bu krediyi, sahipleri şehirde olan birisinden kiraladığı üç köle için, kira bedeli ve ücret için kullanacaktı. Yakup bu kölelere işi gösterdi, onların kas güçlerine ve gayretlerine bizzat kendisi de katıldı ve daha çok, işlerin gözetimi ve kontrolünü üstlenmişti. Çünkü onun bu evdeki pozisyonu, şuradaki saçları kırpılmış ve sağ ellerinde dövmeyle sahiplerinin adını gösteren damgaları bulunan, kiralık insancıklarla kıyaslanamayacağı belliydi. Daha yapılacak çok şey vardı, yedi yıllık kontrat aşağıda Terafim'de bir seramik sandıkta sakin sakin yatıyordu.

Evin yeğeni ve damadıydı o, ayrıca kaynağın sahibi ve bu yüzden de su tesisatı ustası ve baş bahçıvandı, –bunları peş peşe sıralayıvermişti Laban, niçin bunu böyle yaptığını da gayet iyi biliyordu.

Yenileme işleriyle ilgili olarak alınan kredinin kullanıldığı, alış verişin büyük bölümünü, aletlerin, inşaat malzemelerinin, tohumların ve fidanların alımı için Yakup'u niçin görevlendirdiğini bildiğini de sanıyordu. O yeğeninin uğurlu eline güveniyordu haklı olarak, çünkü bununla o daha iyi işler çıkarıyor ve daha güzel eşyalara sahip oluyordu, sanki şu karanlık ve nursuz adam, kendisi pazarlık edip almışçasına seviniyordu, oysa Yakup bu sırada kendi çıkarı için çalışıyor ve daha o zaman, gelecekte ulaşacağı refahı için incecik de olsa temel atmaya başlamıştı. Çünkü o, şehirdeki ve kırsal bölgedeki ticaret adamlarıyla olan ticari ilişkilerdeki görevini, vekâlet sahibi bir görevli ve Laban'ın aracısı sıfatıyla sıkı ve sert bir anlayışla yapmıyordu, aksine bu işleri tüccarlar arasında bir aracılık hizmeti anlayışıyla ve bağımsız tüccar zihniyetiyle yürütüyordu ve öylesine iyi, becerikli, uyumlu ve ağzı laf yapan bir tutumla müşterilerini ikna ediyor ve işlerin karşılığını ya peşin ödemelerle veya sık sık da değiştokuş sistemiyle uyguluyor, daima da az veya çok kendi hesabına gelir sağlayıp bir tarafa koyuyordu. Böylece kendisine ait koyun ve keçilerden oluşan küçük bir sürüsü olmuştu, hem de Laban'ın sürülerine göz kulak olmadan bunları gerçekleştirmişti. Yüce Kral, Tanrı, Yakup'un zengin olarak İshak'ın evine geri dönmesini istemişti ve bu aynı zamanda Tanrının inayeti ve bir emriydi. Onun inayeti hiçbir şey yapmadan duran kişi için tabii geçerli olamayacaktı. Yüce Kral ve Tanrı yalanı cezalandıracak ve ekonomik hayatın bütün hırçınlığına karanlık bir duyguyla razı olan, iyice bilmediği bu işten kendisine sadece yarar çıkarmayı düşünen bu dayıya, işi yüzüstü bırakmak ve zarar verici bir durum yaratmak ve böylece Tanrının sözüne isyankâr ve günahkâr bir tutumla zarar vermek yakışır mıydı? Yakup hiçbir zaman böyle bir hata yaparak günahkâr duruma düşmemişti. Onun Laban'a yalan söylediğini, atlattığım ve gizli gizli kendisine çıkar sağladığını düşünülmemelidir. Çünkü Laban genel ola-

rak Yakup'un nasıl uygulama yaptığını biliyordu; onun davranışı açıkça ve temiz bir şekilde meydana gelmişse, kelimesi kelimesine, her konuda aşağı düşük ağzının köşesiyle bazı şeyleri görmezlikten geliyordu. Çünkü bu adam, onun hemen hemen daima kendisine kendi beceriksiz eliyle elde edeceğinden çok daha elverişliydi; Yakup'tan korkmasının ve onu yakından takip etmeyişinin ve incelemeyişinin sebebi vardı. Çünkü o kolayca alınabiliyordu ve kendisine zarif bir şekilde yaklaşılmasını istiyordu; Yakup, kendi kutsanmış tarzının korunması gerektiğini son derece açık bir şekilde ifade etmiş ve Laban'ı bu bağlamda her zaman için geçerli olacak şekilde uyarıda bulunmuş ve şöyle demişti: "Efendim, eğer sen sözlerinle beni aşağılar ve kavga çıkarırsan, en küçük bir sebepten dolayı, yani ticaret sırasında senin hizmetinde benim üzerime düşen bir bahaneyle beni azarlarsan ve bana yan gözle bakarsan, sen tek başına senin kölenin kurnazlığından hep kendi çıkarını sağlarsan, bu durumda benim göğsümde çarpan şu kalbimin ritmini bozarsın ve vücudumda taşıdığım hayır dua ve kutsamanın yararını bulamazsın ve benim ellerimin altında senin işlerindeki gelişmenin durmasına sebep olursun. Tarlanın ekilmesi için temin etmek zorunda olduğun tahıl tohumluğunu senin için satın almış olduğum Belanu adındaki adama rüyasında Efendim, Tanrım şöyle seslendi: "O, Tanrının kutsamasına sahip olan Yakup'tur, onunla ticaret yapıyorsun, ben onun başını ve ayaklarını kolluyorum. Bunun için sen de kendine dikkat et ve onun senden satın alacağı beş *kor* tahılı, *kor*u iki yüz elli kileden hesapla ve Laban'a çıkardığın hesaplar gibi sakın *kor*unu iki yüz kırk veya iki yüz otuz kileden hesaplama, yoksa seni mahvederim! Yakup sana bir *şekel* için dokuz kile zeytinyağı ve beş *mina* yün verecek ve geri kalanını bir buçuk *şekel* değerinde iyi bir koyunla ve kendi sürüsünden bir kuzuyla ödeyecek. O, senin beş *kor* tohumun karşılığı olan beş *şekel* yerine toplam olarak yukarıdaki ödemeyi yapacak ve bunun dışında hoş konuşmalar ve birbirinize karşı dostça yaklaşarak bu müşterinle güzel geçinmeni istiyorum. Ama ona çok kötü fiyatlar verirsen, başına gelecekleri düşün! Çünkü hayvanlarının içine girer ve onlara her

türlü salgın hastahğı veririm ve karının kısır kalmasına ve mevcut çocuklarının gözlerinin kör ve ahmak olmalarına neden olurum, bunun için Beni iyi tanıman gerekiyor. O zaman Belanu, Efendim, Tanrımdan korktu ve ona söylendiği gibi yaptı; böylece arpayı başka bir adamın, özellikle dayımın satın almış olacağı fiyattan çok daha ucuza satın aldım. Çünkü o da kendi hesabını gözden geçirdi ve bir *şekel*e dokuz kile zeytinyağının gelmesinin uygun olup olmadığını ve ikincisi için beş *mina* koyun yününün yeterli olup olmayacağını hesapladı, çünkü pazarda bu paraya on iki kile zeytinyağı hatta daha fazlası ve altı *mina* yün alınabilirdi, artık piyasa fiyatlarıyla hesaplama hiç yapılmadı. Sen olsan geri kalan bir buçuk *şekel* için üç kuzu vermiş olacaktın veya bir domuz ile bir kuzu, hem de seve seve? İşte bunun için ben senin süründen iki kuzu aldım ve onların üstlerine kendi işaretimi vurdum ve artık onlar benim malım. Zaten senin ve benim aramda ne var ki? Ben senin çocuğunun nişanlısı değil miyim ve benim sahip olduğum her şey onun oluyor, dolayısıyla senin olmuyor mu? Eğer benim hayır duam ve kutsamamın sana fayda sağlamasını istiyorsan, benim sana şevkle ve kıvrak zekâmla hizmet etmemi istiyorsan, bu durumda ödüllendirilmem ve bir teşvik almam gerekiyor, yoksa benim ruhum atıl kalır, hiçbir şekilde kılını kıpırdatmaz ve benim kutsanmam senin hizmetine girmez."

"Kuzular sende kalsın", dedi Laban; işte buna benzer konuşmalar birçok kez her ikisi arasında oldu ve sonunda Laban çenesini kapattı ve Yakup'un yönetimi eline almasına sebep oldu. Çünkü Laban, Yakup'un ruhunun atıl kalmasını ve hiçbir girişimde bulunmamasını tabii istemiyordu; onu şımartmak zorunda kalıyordu. Ama sulama şebekesi tamamlandığı ve havuz suyla dolduğu, bahçelere ekim ve dikim yapıldığı ve tarla büyüdüğü için, Yakup'u koyunlarla bozkırlara gönderebildiği için sevinçliydi; Yakup'u evden önce yakınlara, sonra daha uzaklara gönderiyordu. Böylece o, haftalar ve aylarca eve hiç gelmiyor, Laban'ın çatısı altında kalmıyor aksine dışarılarda, tarlalarda, bir sarnıcın yakınında yağmurdan ve güneşten korunmak için kamıştan ve balçıktan yaptığı hafif çatının altın-

da ve onun yanında yaptığı basit gözetleme ve korunak kulesinde kalıyordu. Orada çok az yiyecekle, elinde ucu kıvrık asası ve sapanıyla, köpeği Marduka'yla birlikte, ayrılmış olan sürüleri otlatarak yaşıyordu ve Marduka'yla, yani onu anlıyormuş gibi bir ifadeyle dinleyen köpeğiyle konuşuyordu, ama köpek bazı konuşmaları sanki gerçekten anlıyor gibiydi ve her şeyi zamana bırakmıştı, hayvanları suluyor, akşamları onları ağıla sokuyor, aşırı sıcak ve soğuk altında acı çekerek ve uzun uzun uyuyamadan yaşayıp gidiyordu; çünkü geceleyin kurtlar kuzuların kokusunu alıp uluyorlardı ve bir aslan sinsice kendilerine doğru yaklaşıyordu, o zaman sanki on iki kişi varmış gibi gürültü patırtı yapıyor, bağırış çığırışlarla hırsızları sürüden uzaklaştırıyordu.

Laban'ın Büyümesi Üzerine

Eğer o eve gidecekse, bu tam bir günlük veya iki günlük yol kat etmek demekti; efendisiyle sürünün tam sayısı ve çoğalma konusunda hesaplama yaparlar, koyunlar onun önünden ve sopasının altından geçerken, Yakup o sırada aynı işlem için sırasını bekleyen Rahel'i görürdü ve onların kendilerini göremeyeceği yerlerde yan yana el ele tutuşarak yürürler ve kendi kaderleriyle, birbirlerine kavuşmak için daha ne kadar bekleyecekleriyle, hâlâ birbirleriyle birleşip çocuklara sahip olmalarına izin verilmeyişiyle ilgili içtenlikle dolu konuşmalar yapar, bu arada biri diğerini teselli ederdi. Ama yine de en çok teselliye ihtiyacı olan kişi Rahel olurdu, çünkü zaman ona göre çok daha uzun ve etkisi ruhunda daha sert oluyordu, zira Rahel yüz altı yaşma gelemeyecekti, aksine sadece kırk bir yıl yaşayabilecekti, yani Yakup'un ömründen daha az, yedi çarpı yedi ve artı yedi yıl kadar öncesini yaşayacaktı. Bu yüzden ruhunun derinliklerinden çıkan gözyaşları seller gibi akıyordu. Bu genç nişanlılar gizli gizli oturup konuştukları zaman, onun sevimli gözleri dalıp gidiyordu, aşağıdaki konuşmaları şikâyet edercesine yaparken:

"Of, Yakup, bana söz verilmiş olan, uzaklardan gelen kuzenim, sabırsızlıktan dolayı senin küçük Rahel'inin yüreği nasıl acı çekiyor

bir bilsen! Bak, aylar değişiyor ve zaman akıp gidiyor ve bu iyi ve aynı zamanda hüzün verici, çünkü ben artık on dört yaşıma giriyorum, davulların ve harpların bizim için çalacağı ve bizim yatak kıyafetlerimizi giyeceğimiz ve senin karşına tıpkı en yüce mabetteki billur gibi tertemiz çıkacağım. Tanrının huzurunda olacağım gibi, sen bana şunları söyleyeceksin: 'Ben bu kadını cennet bahçesindeki meyve gibi doğurgan yapacağım' ben bunların geleceği zaman, on dokuzumda olacağım. Beni sana satmış olan babamın mantığına göre daha çok uzun zaman var ve şu andaki ben, belki o zaman aynı ben olmayacağım, kim bilir bana pis bir cinin veya perinin dokunmayacağını ve benim de bu yüzden hastalanmayacağımı ve hatta yutak kısmının bunun sonucu kullanılamaz hâle gelmeyeceğini ve buna hiçbir çare bulunamazsa ne olur? Ben bu kötü olaydan, temastan tekrar iyileşirsem, belki bütün saçlarım dökülmüş olacak, cildimde lekeler belirecek ve cildim sapsarı olacak ve bu durumda benim hayat arkadaşım beni bir daha tanıyamayacak olursa, nice olur? Bundan korkuyorum ve uykularım kaçıyor, üstümden yorganımı atıyorum ve annem babam derin uykular içindeyken evin içinde ve avluda rasgele dolaşıyorum, geçen zaman ve geçmeyen zaman için kara kara düşünüyorum, çünkü ben senin için hamile olabileceğimi, açık ve seçik hissediyorum ve on dokuz yaşıma gelinceye kadar altı veya sekiz oğlan çocuğumuzun olması mümkün olabilir, belki ben sana bu arada ikiz bebek de doğurabilirim ve çok uzun zaman beklemem gerektiği için, ağlayıp duruyorum."

O zaman Yakup kızın yüzünü ellerinin arasına alıyor ve her iki gözünün –onun yüzünde güzellik kazanan Laban'ın gözlerinin– altından öpüyordu, gözlerinden süzülen yaşları, dudakları bunlarla ıslanıncaya kadar öpüyor, öpüyordu ve şunları söylüyordu:

"Of, yavrum, güzelim, akıllım, sabırsız küçük ana koyuncuğum, sadece sabret! Bak, bu gözyaşlarını yanıma alıp uzaktaki tarlalara, senin benim olduğunun ve bana inanıp güvendiğinin bir belgesi ve teminatı olarak, yalnızlık âlemine götüreceğim, sabırsızlık ve sabırla tıpkı senin gibi ben de o günü bekleyeceğim. Çünkü seni seviyorum

ve benim her şeyden üstün tuttuğum senin gözlerinin karanlığı gecelerim oluyor; başının sıcaklığı, bana yaslandığında gönlümün en derin yerlerine akıyor. Saçlarının ipek yumuşaklığı ve siyahlığı, Gilead yamaçlarındaki keçi sürüsünün derilerinin görünüşüne benziyor, dişlerin nur ışığı gibi beyaz, beni en çok heyecanlandıran şeftaliye benzeyen zarif yanaklarını anıyorum hep. Ağzın dalında kızaran taze bir incir gibi ve onu öptüğüm zaman, senin burun deliklerinden gelen elma kokusunu ciğerlerime dolduruyorum. Sen çok hoşsun ve çok güzelsin, ama on dokuzuna girince, çok daha fazla güzellikler edineceksin, buna inanıyorum ve senin göğüslerin salkım hurmalar ve üzümler gibi olacak. Çünkü sen asil bir soydansın güzel sevgilim, sana hiçbir hastalık yaklaşamayacak ve hiçbir cin ve peri sana dokunmayacak, Efendim, Tanrım, beni sana gönderen ve seni bana bağışlayan, seni esirgeyip koruyacak. Ama bana gelince, senin için duyduğum aşk ve saygım sarsılmaz boyutta ve ne yağmurların ne de çok uzun senelerin söndüremeyeceği bir alevdir. Kayanın ve çalılıkların gölgesine uzandığımda, asama dayanıp durduğumda; etrafta dolaşıp kaybolan bir koyunu ararken, hasta hayvana bakarken veya yorgun kuzuyu taşırken, aslanla karşılaştığımda veya sürülere kuyudan su çekip sularken, seni düşünüyorum. Bütün bu durumlarda seni aklımdan geçiriyor ve zamanı öldürüyorum. Çünkü bütün bu durumlarda, yaptığım ve bitirmekte olduğum her anda zaman sürekli olarak akıp gidiyor. Tanrı, benim dinlenmeme veya bana etki edip etmediğine bakmadan zamanın bir an için olsun durmasına izin vermiyor. Sen ve ben, boşu boşuna ve belirsiz bir şey için beklemiyoruz, aksine biz bize ait olan saatleri biliyoruz ve bizim saatlerimiz de bizi tanıyor ve onlar bize doğru geliyor. Bir bakıma belki de o zamanla bizim aramızda boş bir alanın bulunması fena bir şey değil; çünkü o zaman geldiğinde, biz buradan çıkıp gideceğiz, atababamızın gittiği yere taşınacağız ve eğer o zamana kadar iyi işler yaparak biraz daha malvarlığımız olursa ve Tanrımın verdiği söz gerçekleşir ve beni İshak'ın evine zengin olarak geri dönmemi sağlarsa, bu iyi olacak. Çünkü senin gözlerin benim nazarımda sanki sarılıp kavuşma tanrı-

çası İştar'ın gözleri gibi, İştar, Gılgamış'a şöyle demişti: 'Senin keçilerin iki misli olsun, senin koyunların ikiz doğursun.' Evet, eğer biz birbirimize sarılamıyor ve evlatlarımızın olmasına izin verilmiyorsa, bu durumda bizim sevgimiz hatırına hayvanlarımız artacak ve doğuruşları başarılı olacak ve ben Laban için ticaret yapacağım ve buradan çıkıp göç edinceye kadar, Tanrının izniyle zengin olacağım."

Böyle teselli ediyordu Yakup kızı ve koyunlar onun yerine, yani Rahel adına verimliliği temsil eden bütün hayvanların çoğalmasına ilişkin olarak söyledikleri çok ince düşünülmüş ifadeler olarak tam isabet kaydediyordu; çünkü sevgiyle sarılan bu ülkenin tanrıçasının kolları, aslında Laban'ın karanlık sertliğiyle aralanmış ve bütün yaratılanları zarar görmeyecek hâle getiriyor gibiydi sanki, yani Yakup'un bakıp büyüttüğü Laban'ın küçükbaş hayvanları hiç görülmedik biçimde büyüyüp gelişiyor, böylece İshak'ın hayır dua ve kutsaması, o güne kadar görülmedik şekilde daha da fazla etkisini gösteriyordu ve Laban bundan dolayı yeğenini köle gibi çalıştırmaktan daha da mutlu oluyordu; çünkü ondan çok büyük çıkar elde etmişti. Öküzün sırtına binip çiftlikten ayrılıp, bir veya iki gün yol alıp hayvanların yetişmesini gözlemledikten sonra, bu gelişme hakkında şaşırıp kalıyor ama iyi veya kötü hiçbir şey söylemiyordu, hiçbir kötü laf söylemiyordu, çünkü böyle bir yetiştirici ve kutsal adamı parmaklarıyla oynatıyor olmak, onu kendi çıkarı için çalışıyor olmak ve işlerinin şu veya bu şekilde gidişatını yerine getirdiğini görmek, onu tek kelimeyle engelliyordu. Eğer onun her şeyi bir ölçü dahilinde uygulamasına karşın kötü bir şey söyleyecek olursa bu akılsızlık olurdu; çünkü böyle bir adama çok nazik yaklaşmak ve onun bünyesindeki kutsamayı incitmemek gerekirdi.

Gerçekten Yakup hayvan yetiştiricisi ve koyun ağılının efendisi olarak haklı bir şekilde onun elemanı olmuştu, hatta daha da ilerisiydi, suyun ve bahçenin efendisi olarak bu çiftlikte yeri olmuştu. O soyundan gelen bir çobandı, karakteri icabı böyleydi, bir ay adamıydı, güneş ve tarla adamı değildi; çayırlardaki çoban hayatı, böylesine angarya ve özellikle tehlikeler dolu yaşam biçimi, onun bün-

yesindeki doğaya uygundu, onurlu ve önemsenen birisiydi, bu iş ona Tanrıyı ve Rahel'i düşünme olanağı veriyordu. Ve hayvanlara gelince, hayvanları sevgiyle ve anlamlı bir şekilde yetiştiriyordu: Evet, onları yumuşak ve güçlü hislerle bakıp büyütüyordu, onların sıcaklığını, hoplayıp zıplayarak uzaklara dağılışlarını, sonra bir araya gelişlerini, sımsıkı sokularak yaşayışlarını, gökkubbenin engin boşluğu altında çok sesli ve huzur içindeki bir koro havasıyla çıkardıkları toplu seslerini seviyordu, –onların uysal ve sessiz fizyonomilerini, dik ve yatay kulaklarını, aralarında büyük açıklık bulunan parlak gözlerini ve bu gözlerinin arasında düz burunlarının üstündeki altın tüylerini, tekenin dik ve kutsal başını, zarif ve hoş bir yapısı olan ana koyunu, her şeyden habersiz bir kuzunun yavru yüzünü seviyordu, –etrafında dolaşan bütün koyunları ve sürekli olarak gelişip çoğalan yünlerini seviyordu, bunları ilkbaharda ve sonbaharda Laban ve diğer köleleriyle birlikte yıkıyor ve sonra kırpıyorlardı. Onların çiftleşme ve döl alma zamanlarındaki ustalığıyla büyük sempati kazanmıştı, bunları, hayvanların her birisinin özgün durumlarına göre, vücutlarının yapısal özelliklerine ve yün durumlarına göre kendi hayvan yetiştiriciliğinin verdiği bilgiler ışığında çok titiz bir çalışmayla yerine getiriyordu– onun hedefinde bulunan bu harika sonuçların sadece ona verilmiş özgün bir özellik olduğunu iddia etmek istemiyoruz. Çünkü onun sadece eti ve yünü harika ve çok değerli bir hayvan ırkından yararlandığını söylemek istemiyoruz, ama bu sürünün sayıca artması ve çok doğurgan hayvanlara sahip olduğunu ve bu durumun bütün bilinen ölçütleri aştığını ve onun elleri altında muhteşem bir konumda bulunduklarını belirtmek istiyoruz. Kendi küçük sürüsünde hamile olmayan hiç anaç hayvan yoktu, hepsi de doğuruyordu, ikiz ve üçüz yavruları oluyordu, sekiz yaşına gelseler bile yavruları oluyordu, onların kızgınlık dönemi iki ay, hamilelik dönemleri dört ay sürüyordu, onların kuzuları ise bir yıl sonra çiftleşmeye ve hamile kalmaya hazır oluyordu ve yabancı çobanların iddialarına göre, batı diyarından gelen Yakup'un sürüsünde dolunay zamanında koçlar aşarlardı. Bu

bir şakaydı ve batıl bir itikattı; ama bu, Yakup'un bu alandaki başarısının olağandışı özelliğini kanıtlıyordu ve açıkçası bunlar basit uzmanlık bilgilerini aşıyordu. Kıskançlık yaratan bu görünüşün açıklaması için, kollarıyla sarılan, ülke tanrıçasının gerçekten etkisinin olduğunu mu söylemek gerekir? Bizim görüşümüze göre, bunun yerine, koyun yetiştiricisinin şahsında bunun kaynağının olduğunu akıl etmeleri gerekirdi. O bekleyen, seven bir adamdı; kendisinin Rahel'le birleşerek meyvelerini vermelerine izin verilmiyordu. Dünyada sık sık böyle arzu ve güçlerin yığılması ve engelle karşılaşması durumunda, büyük medeni uygulamalarda çıkış yollarını nasıl bulunmuşsa, burada da öyle oldu; acılar içinde yaşayan bu adamın, doğal hayatının çıkış yolu, sempati ve hayvan yetiştirme olayında, benzer şekilde aktarılmış hâlde görülmektedir.

Orijinal metnin bilimsel bir yorumlamasını oluşturan bu geleneksel metinde çobanların karşılıklı atışmalar hâlindeki şarkıları ve güzel sohbetleri yer almakta ve Yakup'un koyun ticaretindeki başarılarını son derece sevinç ifadeleriyle anlatılmakta, ihtişamı belirtmek uğruna abartmalar kullanılmaktadır, ama biz bunların içinden bu hikâyenin son düzgün şeklini sıyırıp aldık ve hakiki şeklinin bozulmamasına özen gösterdik. Abartmalar, gerçekten yalnız ilkin sonradan yayımlanan nüshaların büyük bir bölümünde, sözlük açıklamalarında bulunmuyor, aynı zamanda orijinal hadiselerin içinde veya insanların içlerinde bulunuyor; çünkü çok iyi biliyoruz ki, bu tür ölçünün kaçırılması, eşyaların değerlerinin saptanmasında ve ödeme sırasında kendisini gösteriyor, hayranlık uyandırmak ve arzu edilmeyi sağlamak üzere moda hâline gelmiş bir eğilim oluyor. Yakup'un hayvan yetiştiriciliğinin ürünlerinde de bu böyleydi. Bir örneği daha olmayan mükemmelliğinin anlatıldığı dedikodu, kendi mesleğinden ve Laban gibi insanlar arasında Harran ve civarında, yakın ve uzak çevrede öylesine yaygınlaşmıştı ki, bunu derinlemesine araştırma yapmadan öylece bıraktık; bu adamın kutsama gücü sayesinde ne kadar büyük bir yayılma sağladığını algıladık. Her durumda insanlar arasında, genellikle, sadece Yakup'un yetiştirdiği bir

koyuna sahip olmak, ulvi bir tutku hâline gelmişti. Bunu bir onur-şeref meselesi yapmışlardı. Onunla pazarlık edip ticaret yapmak için çok uzaklardan, hacca gidercesine bir duyguyla geliyorlardı ve dedikodunun ne kadar abartılı ve şişirme olduğunu ancak koyunları yerlerinde gördükleri zaman anlıyorlardı, buradaki koyunların bilinen, doğal koyunlar olduklarını, gerçi çok iyi olurlarsa, bunları da yaygın modaya uygun olarak, yani bunları mucize hayvanlar görerek, bile bile kandırılarak satın alıyorlardı, alt dişleri dökülmüş bile olsa, yani en azından altı yaşındaki bir koyun bile, onun güvencesiyle bir yaşında veya toklu olduğu söylenecek olursa, buna aldanıp alıyorlardı. Onun istediği fiyatı ödüyorlardı. Bunun anlamı şudur: Yakup bir koyun bedeliyle, istese bir eşek, hatta bir deve, hatta bir köle veya bir cariye alırdı –bu tür ticarette genellikle ve prensip olarak abartılar kullanılır; mal değişimi ticaretindeki değerlendirmelerde de bu karakter ortaya çıkıyor, bizzat köle ticaretinde değer hesaplanırken bundan biraz yararlanılıyor. Çünkü Yakup'un kendi iş hayatında sürekli çalışacak yardımcı elemanlara, çoban yardımcılara ihtiyacı vardı, bunları kendi ticaret ortaklarına kiralıyordu ve onların değerini verilecek eşyaya göre belirliyordu: Yün, kaymaklı süt, pösteki, sinir veya canlı hayvanlar ayrı ayrı hesaplanıyordu. Yıllar sonra, onun bu çoban yardımcılarıyla, sıkı bir sözleşmeyle anlaşıp hayvanların bakımı, korunması ve otlatılması konusunda, bağımsız çalışmalarını da sağlamıştı: Yıllık yüz koyuna karşılık altmış altı veya yetmiş kuzu, aynı sayı için bir kile kaymaklı süt veya bir buçuk *mina* yün, her hayvan başına alıyordu –bütün bu gelirler Laban'ın hesabınaydı, buradan bazen bir miktar artan para kalırdı ve o, bu parayla yeniden bir iş planlamasına girişirdi.

Yakup'un ticari yönetimiyle, Laban'ın, yani yeryüzünün kaba herifinin edindiği şeylerin hepsi acaba bu kutsamayla mı alakalıydı? Hayır –bu adamın elde ettiği en mutlu edici ve hiç beklemediği bu gelişme, başlangıçta yeğeninin malvarlığıyla bağlantılıydı: Bu sevindirici duruma daha uygun veya gizemli bir yorum verilip verilmeyeceği, kaçınılmaz ve her durumda temin edilmiş bir kabullen-

medir. Bizim burada belirtmek istediğimiz şey, eğer bizler hikâyeler icat eden birileri olsaydık, onu, halkın da onayını alarak, bunun bizim işimiz olduğunu görmelerini sağlar; bir sohbet anı için minik bir uydurma masalı gerçekmiş gibi gösterebilir, atmasyon kısımları ve ölçüyü kaçıran istek ve beklentileri sergileyebilirdik. Ve acı sözlere de muhatap olurduk, avcı hikâyeleri gibi basit ve atmasyon hikâyelerle ağzımız dolup taşardı, iyi niyetli dinleyicileri hayretler içinde bırakırdık ve tabii onların sınırlarını aşmış olurduk. Bunun, bizim rolümüz olmaması daha iyi, biz orijinal metindeki gerçeklere dayanıyoruz ve onların sarsılmadan ayakta kalmalarına müsaade ediyoruz, onların herkesçe bilinen şekliyle kalmasına, aynı zamanda bazılarınca yenilik olarak bunlara katılıp birleşmesini sağlıyoruz. Biz söyleyeceklerimizi tek sesli olarak sunabiliyor, böylece insana bu konuda korku verecek itirazlara da fırsat vermiyoruz.

Tek kelimeyle Bethuel'in oğlu, Laban ilk yedi yılda, yani Yakup'un ona hizmet ettiği sürede, yeniden baba oldu, yani oğullarının babası oldu. Bu gelişen, büyüyen adama eskiden verdiği ve açıkça boşu boşuna sunduğu evlat kurbanı için, topraktan bir fıçının içinde kemikleri bulunan minik oğlu için, ona üç misli gücü olan birisini nasip etmişti Tanrı. Çünkü Yakup'un gelişi üzerinden art arda yıllar geçmişti, üçüncü, dördüncü ve beşinci yıl olmuştu; Laban'ın karısı Adina, kendi hâlinde, sakin birisiydi. Hamileydi ve bu durumunun işareti olarak boynunda, tıkırdama sesi vermesi için içinde bir şey bulunan oyuk bir taş takılı olduğu hâlde ahlayıp uflayarak doğum sancıları içinde Laban'ın evine geldi ve onun yanında vücudunun kapısı önüne gelmiş bebeğin doğumunu gerçekleştirmek için iki tuğla üzerine diz çöktü. Bir ebe onun arkasından kollarıyla sımsıkı sarılmış vaziyette, diğer ebe ise Adina'nın önünde diz çökerek kapıdan çıkacak bebeği gözlüyordu. Doğumlar mutlu bir şekilde sonuçlandı ve Adina'nın iyice ilerlemiş yaşına rağmen, hayatını tehlikeye sokacak hiçbir olay görülmedi. Tekrar tekrar yeraltı Tanrısı Nergal'e adaklar sunuldu; bira, yabani buğday ekmeği, hatta koyun kurban edildi; böylece hastalık taşıyan on dört hizmet-

çinin bu işlere herhangi bir şekilde karışmaları önlendi. Böylece doğum sancıları çeken kadının içinde her üç hadisenin hiçbirisinde bebek tersine dönmedi veya cadı Labartu hamile kadının doğurganlığına son vermedi. Adina turp gibi üç oğlan çocuğu dünyaya getirdi ve bunların heyecanlı istekleri Laban'ın çoktandır sıkıcı ve çekilmez bir hâlde olan evine, hayatın gerçek canlılığını getirmişti. Oğlanların birincisinin adı Beor, ikincisinin Alub ve üçüncüsünün Muras idi. Adina'nın vücudunun doğası peş peşe olan bu hamilelik ve doğumlardan hiç yıpranmadığı gibi, aksine daha da gençleşti ve sakinliğine biraz hareket geldi ve Laban'ın Harran şehrinde onun için satın almış olduğu başörtüsünü, kemerlerini ve altın gerdanlığını, temizlendikten sonra hemen takındı.

Laban'ın bunalım dolu yüreğini yüce duygular sardı. Adam gülücükler saçıyordu her fırsatta. Felçli sarkık ağzındaki ifadede ekşilik kalmamıştı ve bunun yerine kendini beğenen tok bir insanın gülümsemesi yerleşmişti. Acaba bunu neye borçluydu, ekonomik yaşamının altın devrini yaşamasına mı, işlerinin tıkır tıkır yolunda olmasına mı, bedduadan, yani uzun zamandan beri yanlış bir inanç uğruna bütün evini karartan şu lanetlemeden Tanrının inayetiyle kurtularak kendi belinin bahtiyar edici verimliliğine mi bağlamalı, bütün bu böbürlenmelerinin sebepleri bunlarsa, o zaman anlayış gösterilmelidir. Bütün bu hayırlı işler gibi oğlan çocuklarının doğuşlarının da Yakup'un yakınlığı ve evin bir kişisi gibi olduğundan, İshak'ın hayır dua ve kutsamasıyla ilişkilendirmekte ve bundan şüphe etmekle çok büyük haksızlık yapmış olduğundan artık kuşkusu yoktu. Ayrıca her ikisinin, yani karı kocanın keyiflerinin yerine gelmesinin, özellikle Laban'ın, dışarıda yeğeninin başarıyla yürüttüğü ticaretten mi olup olmadığının, aile yaşamının bu derece canlılık kazanmasının, verimlilik kanallarının yeniden açılmasının sebebi, şu veya bu şekilde, dönüp dolaşıp Yakup'un etkisine bağlanıyordu. Ama bu, Laban'ın kişisel gururuna mâni olmuyordu. Aklını kullanarak sanat ve bilgeliğiyle bu kutsama sahibi adamı evine bağlamasını beceren kendisi değil miydi? Bütün bu gelişmeye aşi-

kâr bir şekilde sebep olan, nereye giderse ve istese de istemese de yine hayırlı olan bu kaçak dilenciyi kendisi elde etmişti. Yakup'un dayısının babalık mutluluğuna erişmesini arzu ettiğini bilen Laban, oğlanları Beor'un, Alub'un ve Muras'ın doğumları sırasında onun yakınlarında bulunmasının hayırlı olacağını, sevinç ve heyecanla karışık ölçülü bir ifadeyle belli etmişti.

Yakup ortaya çıkan fırsatlarda, öküzün sırtına binip tarlaya sürüleri görmeye gittiğinde veya hesaplaşmak için eve geldiğinde "Söyle bana, yeğenim ve damadım" dedi Laban. "Söyle bana, benim övülecek adam olup olmadığımı ve İlahların Laban'a gülümseyip gülümsemediklerini, çünkü benim kararan günlerime benim kudretimden, bana oğlan çocukları bahşederek beni ihya edeceğini ve karım Adina onları heyecanla dünyaya getirmesini, onun bunu çok önceden tahmin edip etmediğini, söyle bana!"

"Sevinmene devam et!" diye cevap verdi Yakup bunun üzerine. "Ama bu olaylar Tanrımız nazarında öyle pek ayrıcalıklı bir şey değil. İshak'ı ana rahmine verdiğinde, Tanrı onlara bu gülüşü bahşettiğinde Abram yüz yaşındaydı ve Sara da bilindiği gibi o zamanlarda kadınsı bir hâlde değildi."

"Hiç de nazik değilsin" dedi Laban, "büyük işlerin kıymetini düşürmekle ve bir adamın sevincini küçümsemekle."

"Bu bize yakışmaz" diye karşılık verdi Yakup soğuk bir ifadeyle, "mutlu hadiselerin haddinden fazla görülmesinden kendimize bir pay çıkarmamız, bize yakışmaz."

ALTINCI BÖLÜM

KIZ KARDEŞLER

Kötü Yaratık

Artık yedi yıl sona ermekte ve Yakup'un Rahel'i yakından bileceği zaman yaklaşmaktaydı, buna güçlükle inanıyor ve kabına sığmayacak derecede seviniyordu ve kavuşacakları saati düşündükçe kalbi gümbür gümbür atıyordu. Zira Rahel artık on dokuzundaydı ve soyunun asaleti içinde, onun olmayı beklemişti; bu asalet onu, damadı perişan edebilecek her türlü hastalıktan ve kötü temastan korumuştu. Yakup'un ona zarif bir şekilde önceden söylediği şeylerin hepsi çıkmış, onun taptaze bahar gibi gençliği ve sevimliliği bütün görkemiyle ortaya çıkmıştı ve ülkenin kızları içinde onun zarif, ölçülü, mükemmel ve hoş vücudu seyredenleri hayran bırakıyordu, minik burnunun kalın kenarlı burun delikleri ve yumuşacık saç örgülerine, badem şeklindeki hoş bir gecenin karanlığıyla dolu gözlerinin miyop-tatlı bakışı, özellikle gülümsediğinde alt dudağının üstünü kaplayan kalın üst dudağı, ağzının köşesinde şirin bir gamze oluşmasına sebep oluyordu. Evet, hepsinden sevimliydi Rahel; ama eğer biz, Yakup'un da hep kendi kendine söylediği gibi, kendi ablası Lea'dan da çok daha güzel olduğunu söyleyecek olursak, bunun anlamı, Lea'nın bütün diğer kızlardan daha çirkin olduğu anlamına gelmez; aksine en yakın karşılaştırmaya göre böyle oluyordu ve sa-

dece sevimlilik kavramının anlamıyla ilgili bakış açısından Lea'nın şansı daha azdı, -oysa, bu bakış açısına Yakup'tan daha az önem veren bir erkek düşünülecek olsa, bu ablaya, onun mavi gözlerinin iltihaplı, aptalca bakışına, üstelik, şehla oluşuna ve gururlu-acı veren gözkapaklarına rağmen, onun zorla topuz yapılan saçlarının dolgun ve sarışınlığına, ana olmaya elverişli vücudunun heykel gibi duruşuna bağlanabilirdi. Küçük Rahel'e hürmeten, daha önce Rahel'in ablası hakkında hiçbir zaman tepeden bakan sözler ve davranışlar sergilemediğini yeterince vurgulayamamıştık; onun güzelliğiyle ilgili hiçbir alçaltıcı kelime kullanmamıştı. Sadece Rahel ayın on beşinin güzelliğinin bir çocuğu ve aya benzeyen bir yüze sahipti. Lea ise ayın küçülmeye yüz tuttuğu günün çocuğuydu. Rahel o kadar da bilgisiz, kör cahil birisi değildi, kendi durumunun gereği olarak bu aptal yıldızlara saygınlık göstermişti, ama gerçekte vicdanında onları reddediyordu; Yakup'un, bu kız kardeşleri böylesine ayıplaması ve kendisini kaybedercesine tek taraflı bir şekilde sadece Rahel'e bütün duygularını yönlendirmişti, oysa bu konuda kız kadınca bir yetinmeyi tamamen yüreğinden söküp atamamıştı.

Düğün gecesi yaz mevsiminin gündönümünde dolunay sırasında şenlik yapılarak kutlanacaktı ve Rahel de bu yüce günle ilgili sevinç duyduğunu biliyordu. Ama geçen haftalar içinde Rahel kendisini kederli olarak göstermiş olduğu da doğruydu, Yakup'un yanağına ve omuzlarına başını yasladığında sessiz sessiz gözyaşları dökmüştü, öylesine hızlı bir şekilde gözlerinden yaşlar dökülmüştü; onun samimi sorularına ise zar zor gülümseyerek ve başını sallayarak cevap vermişti. Acaba ne geçiyordu kalbinde? Yakup, eskiden çok kederli günler geçirmiş olmasına rağmen, onunkini anlayamıyordu. Acaba kızlığıyla ilgili olarak mı, çünkü artık genç kızlık döneminin ilkbaharının bitmek üzere olduğunu ve kendisinin artık meyveler taşıyan bir ağaç olma dönemine geçeceğinin verdiği bir hüzünlenme miydi? Bu durumda Yakup'un o dönemde sık sık, asla mutlulukla tanışıp birleşemeyeceğini yüreğinde hissetmesini ve üzüntülerini, hayat boyu sürecek bir üzüntü ve keder olarak değerlendirmek ge-

rekirdi. Çünkü insan hayatının düğünü yaşadığı yüce ân, ölüm noktasıdır ve bir dönüşüm şöleni, şenliğidir. Çünkü ay, gündüzü bütün yüceliği ve dolgunluğuyla yaşamaya gider ve yüzünü yeniden güneşe doğru döndürür ve onun içinde batıp yok olur. Yakup onu sevdiğinin bilincine varacaktı ve ölmeye başlayacaktı. Çünkü hayat sadece Yakup'la devam edip gitmiyordu ve onun da dünyada en uzun ömürlü ve tek başına bir insan olarak yaşaması da olanaksızdı; aksine o görevi oğullarına devretmeliydi ve sadece kendisi ölümün hedefi olmalıydı. Yine de o bunu sevmeliydi, bu onun parçalanmış ve çeşitlenmiş ömrünü taşıyordu, çünkü bu ona ait, onun olan bir yaşamdı, bunun bilinciyle Rahel'in koynuna girmişti.

İşte o zamanda bir rüya gördü, bunu çok tuhaf bir şekilde insanın yüreğini ferahlatan ve her şeyle barışık hâle getiren bir hüzün içermesi nedeniyle uzun zaman anımsayıp dururdu. Bu rüyayı, bir Tammuz gecesi, sürülerinin yanında bir tarlada uzanmış yatarken, ay ince bir saltanat kayığı gibi gökyüzünde dolunaya, yani nurlu yuvarlak bir güzelliği elde etmeye doğru ilerlerken ve ona ışığıyla sonsuz bir haz ve sevinç dolu bir gece bahşettiği sırada görmüştü. Rüyasında evinden ayrılmış hâlâ kaçıyordu veya öyle bir şeydi; yeniden çöllerin kızıllığı içinde devesini sürmek zorundaydı ve asasını yatay şekilde uzatmış ilerliyordu, onun önünde sivri kulaklı, köpek kafalı bir yaratık etrafına bakına bakına hızla koşuyor ve gülüyordu. Bu, bir öyle bir böyle devam ediyordu, bir süre önce henüz doğru dürüst gelişmeye ulaşamamış olan bu durum, yani dolunay yeniden oluşmuştu.

Yakup'un devesiyle aldığı yol taşlık, kuru, çalılıktı. Kötü yaratık çatlak topraklar ve çalılıklar arasında koşuyor, bir bakıyorsun gözden kayboluveriyor, sonra tekrar görünüyor ve etrafına bakınıyordu. Ama bu varlık kaybolduğu anda, Yakup'a göz kırptı. Ve gözünü kırptığında, bu hayvan onun önünde bir taşın üstünde, sivri kulakları, gaga gibi uzun ve kulaklarına kadar uzayan ağzı ve çirkin kafasıyla oturuyordu, ama az tozlanmış ayak parmaklarına varıncaya dek vücudu insan vücudu gibiydi, çok zarif ve hafif bir oğlan vücudu gibi görünüyordu. Bir taşın üzerinde rahat bir şekilde oturuyordu, bir

parça öne doğru eğilmişti, geriye doğru çektiği bacağının kalçası üstüne ön kolunu yaslamış ve böylece göbeğinin üstünde bir karın kıvrımı meydana gelmişti ve diğer ayağını öne doğru uzatmıştı, topukları yere değiyordu. İnce dizli, öne uzatılmış olan bu bacağı ve uzun, hafif kıvrımlı, ince adaleli baldırı gayet güzel görünüyordu. Ama bu İlahın dar omuzlarında, göğsünün üst tarafında ve boynunda tüyleri çıkmıştı ve kulaklarına kadar ayrık ağzı, küçük şeytani bakışlı gözleriyle bu köpeğin kafasının kerpiç sarısı derisini örtüyordu, bu güzel endamlı vücuda bu kafa ne kadar yakışıyorsa bu şeytani gözler de o hantal kafaya öyle yakışıyordu: Küçümseyen ve hüzünle bakan gözler, bütün bu bacaklar ve gövdesiyle sadece sevimli olmuş ise de bu kafayla asla. Ona iyice yakınlaşmış olan Yakup da, bu köpek kafalı oğlan vücutlu yaratıktan gelen tiksindirici, insanın genzini yakan çakal kakasının pis kokusunu bütün keskinliğiyle koklamıştı. Ve her şey garip ve hüzün vericiydi; bu yaratık, geniş ağzını açtığında ve gırtlağından çıkan-kısık sesiyle konuşmaya başladı:

"Ap-uat, Ap-uat."

"Zahmet etme, Usiri'nin oğlu" dedi Yakup. "Sen Anubis'sin[a], yolları açan ve önderlik eden, bunu biliyorum. Sana burada rastlamamış olsaydım, hayret ederdim buna."

"Bir yanlışlık oldu" dedi İlah.

"Bununla ne demek istiyorsun?" diye sordu Yakup.

"Beni yanlışlıkla meydana getirdiler" dedi yaratık kısık zorlanan sesiyle, "batının Efendisi ve annem Nebthot[b]"

"Buna üzüldüm doğrusu" diye cevap verdi Yakup. "Peki nasıl oldu bu iş?"

"Onun benim annem olmaması gerekiyordu" diye cevap verdi delikanlı, ağzı da yavaş yavaş daha akıcı bir dille konuşuyordu. "O

[a] Anubis: Eski Mısır geleneğinde mumyalama ve mezarlarla ilgili cenaze tanrısı. Çakal başlı bir adam şeklinde tasvir edilen Anubis'in görevi, tanrı Thoth ile birlikte her ruhun kalbini gerçeğin sembolü olan bir tüyle tartmaktı –yn.

[b] Nebthot (Nebthet): Eski Mısır'da ölüler tanrıçası. Geb ve Nut'un kızı olan Nebthet, mitolojiye göre erkek kardeşi Set'le evlendi, ancak çocukları yoktu. Bunun üzerine tanrıça, diğer erkek kardeşi Osiris'i baştan çıkardı ve bundan Anubis doğdu –yn.

Haksızlık tanrıçasıydı. Bütün kabahat gecenin. O bir inekti ve her şeyi tekdüze idi. Boynuzları arasında bir güneş kursu taşırdı, ne zaman güneş onun içine yeni günü onunla birlikte oluşturmak için girse bunu belli ederdi, ama bu kadar çok aydınlık oğullarının doğumları onun vurdumduymazlığına ve ataletine asla ara verdirmezdi."

"Kavramaya çalışıyorum" dedi Yakup "bu tehlikeli bir şey."

"Çok tehlikeli hem de" diye başını eğerek cevap verdi karşısındaki. "Kendi içinde meydana gelen şeyi körü körüne ve inekçe bir sıcaklıkla her şeyi olduğu gibi, gece olduğu için, öylece kabullenirdi."

"Kötü" dedi Yakup. "Peki, bu durumda, eğer Nebthot olmasaydı, senin olmanı sağlayan Haklılık İlahesi kim olurdu?"

"Bunu sen bilmiyor musun?" diye sordu köpek delikanlı.

"Ben tam olarak ayırt edemiyorum" diye cevap verdi Yakup, "benim kendime göre bildiğim bir şey var ve senden öğrendiğim bir şey var."

"Eğer bunu gerçekten bilmiyorsan" diye cevap verdi yaratık, "ben de sana onu söyleyemem. Başlangıçta, tam başlangıçta değil, ama oldukça başlangıçta Geb[a] ve Nut[b] vardı. Birincisi yeryüzü ilahıydı, ikincisi gökyüzü ilahesiydi. Onların dört çocukları oldu: Usir, Set, Eset ve Nebthot. Eset, Usir'in hem karısı hem kız kardeşiydi, Nebthot ise kızıl Seteh'in[c]."

"Buraya kadar tamam, anlaşılıyor" dedi Yakup. "Peki bu dört kişi bu düzene yeterince dikkatli bir şekilde alınmadılar mı?"

"Onlardan ikisi fark edilmedi" diye karşılık verdi Anubis. "Maalesef, hayır. Biz daha kendi evimizden itibaren dalgın, dikkatsiz ve hayal içinde –hiçbir endişe olmadan yaşayan varlıklarız, daha ne

[a] Geb (Keb, Seb): Eski Mısır'ın 'tanrıların lideri' ve 'tanrıların babası' olarak da adlandırılan yeryüzü tanrısı. Eski Mısır düşüncesine göre tanrı Ra, Shu ve Tefnut'u yarattıktan sonra, bu iki tanrı birleşirler ve Geb (yeryüzü) ile kız kardeşi Nut'u (gökyüzü) doğururlar. Geb ile Nut daha sonra birleşerek dört çocuk olurlar: Osiris, İsis, Set ve Nepisis –yn.

[b] Nut: Eski Mısır'da gökyüzü tanrıçası; Nun'un eşi –yn.

[c] Seteh: Kuş ve Ombos bölgesinde Set'le özdeşleştirilen tanrı –yn.

istiyorsun? Endişe duymak ve dikkatli olmak, kirli-yeryüzüne ait özelliklerdir, ama öte yandan, hayatta hiçbir şeyle ilgilenmeden yaşamak da mümkün değildir."

"Gerçekten de öyle" diye onayladı Yakup. "Yalnız, hep dikkatli olmalı. Açıkça söylemem gerekiyorsa, benim fikrime göre bunun sebebi, sizler sahte ilahlarsınız da ondan. Tanrı daima ne istediğini ve ne yapacağını bilir. O söz verir ve sözünü tutar, bir birlik kurar ve sonsuza kadar sadıktır."

"Hangi Tanrı?" diye sordu Anubis. Buna Yakup şöyle cevap verdi:

"Bir de kendini değiştirerek olaylara bak. Eğer dünya ve gökyüzü birbiriyle kavuşup birleşse o zaman herhâlde kahramanlar ve büyük krallar meydana gelirdi, ama ne dört, ne de bir, hiçbir ilah doğmazdı. Geb ve Nut, senin söylediğin gibi, ta en başlangıçta değillerdi. Nereden gelmişlerdi onlar peki?"

"Tefnet'ten*, büyük Ana'dan" diye cevap verdi taşın üstündeki hazır cevap yaratık.

"İyi, ben bunu bildiğim için söylüyorsun" diye sözlerine devam etti Yakup rüyasında. "Ama Tefnet başlangıç mıydı? Tefnet nereden gelmişti ki?"

"Ana yaratılmamış olanın, gizli olanın adını seslenirdi, onun adı Nun idi" diye karşılık verdi Anubis.

"Ben sana onun adını sormadım" diye cevap verdi Yakup. "Ama işte şimdi aklı başında konuşmaya başladın Köpekoğlan. Seninle hesaplaşmak niyetinde değilim. Ama sen bir sahte ilahsın, putsun. Peki, senin anne babanın yaptıkları yanılgı neydi?"

"Suç gecedeydi" diye tekrarladı Pislik kokan, "elinde kırbacı ve çoban değneği olan kimse dalgındı ve endişesizdi. Bu ilahın ihtişamı ve gözü Eset'teydi, yani kendi karısı ve kız kardeşindeydi ve farkına varmadan onu gecenin kör karanlığında Kızıl İlahın kız kar-

* Tefnet (veya Tefnut): Eski Mısır'da yağmur, sis ve nem tanrıçası; Shu'nun eşi. Aslan veya aslan başlı bir kadın şeklinde tasvir edilir –yn.

deşi Nebthot'un üzerine itekledi. Ve işte o zaman bu Yüce İlah ona sarıldı ve sahip oldu, yanlışlıkla, onu kendi eşi sanarak ve her ikisini mükemmel bir soğukkanlılıkla aşk gecesi bağrında gizledi."

"Böyle bir şey olabilir mi?" diye haykırdı Yakup. "Ne oldu?"

"Pekâlâ olabilir" diye cevap verdi öteki. "Gece kendi soğukkanlılığıyla bu hakikati biliyor, gündüzün uyandırdığı önyargılar bunun karşısında hiçbir şey ifade etmez. Çünkü bir kadının vücudu sevmek ve çocuk üretmek için iyi, diğerininkiyle aynı. Bizim onunla değil de bununla çocuk sahibi olmak istememizi, sadece görünüşleri birisini diğerinden farklı gösterir ve buna yanlışlıkla inanmamıza sebep olur. Çünkü insanın yüzü gündüzün görünüşüdür, birçok yorumlamalarla uyandırılmıştır, ama hakikati bilen gecenin önünde hiçbir şey fark edilmez."

"Sen çok kaba ve duygusuzca konuşuyorsun" dedi Yakup acı içinde. "İnsanın bu derece densizce konuşmasında sebepler olmalı, eğer birisinin senin gibi kafası ve senin gibi görünüşü varsa, önüne doğru uzattığında senin bacağının ne kadar hoş ve güzel olduğunu belirtmek ve bunu itiraf etmek için karşına geçip elini tutmak gerek."

Anubis gözlerini aşağı doğru indirdi, ayağını ötekinin yanına çekti ve ellerini dizlerinin arasına soktu.

"Bana bakma sen!" dedi sonra. Ben kafamı belalardan kurtaramıyorum. Sonra neler oldu bilmek ister misin?"

"Ne oldu ki?" diye sordu Yakup.

"İşte o zaman" diye devam etti sözlerine "Usir, Efendi, Nebthot için o gece Kızıl kocası Set gibi oldu ve Efendi için Nebthot, Hanımefendi Eset gibi oldu. Çünkü bu, çocuk yaratmak için yapılmıştı ve kadın da bunu kabul etmek için yapılmıştı ve geceye göre bu olup bitenler, onu hiç ilgilendirmiyordu. Ve bu bel-veriş ve beli-alış sırasında her ikisi de sonsuz hazlar yaşadı. Çünkü onlar aşka inanıyorlardı ve sadece üremek için sevişiyorlardı. İşte o zaman İlahe bana hamile kaldı, oysa Eset, yani Doğruluk İlahesinin hamile kalması gerekiyordu."

"Üzücü bir olay" dedi Yakup.

"Sabah geldiği için, birbirlerinden ayrılıp uzaklaştılar" diye anlattı genç delikanlı hayvan; "ama her şeyin iyi gitmesi mümkün olabilirdi, eğer İlah Hazretleri lotus çiçekli tacını Nebthot'un yanında unutmamış olsaydı. Kızıl İlah Set onu buldu ve kükredi. O andan itibaren bu İlah Usir'in hayatına gözlerini dikti."

"Anlattıkların, benim bildiklerimle aynı" diye anımsadı Yakup. "Sonra Lade ile olan hikâye geliyor, değil mi? Hani Kızıl İlah erkek kardeşini kandırır ve onu kadının yardımıyla öldürür, ölen Efendi Usir, böylece, lehimlenerek kapatılmış tabutun içinde nehirden aşağı süzülerek denize doğru gider."

"Ve Set, Geb'in tahtında, ülkelerin kralı oldu" diye Anubis tamamladı. "Senin rüyana izlerini bırakan şey ve benim de üzerinde durmak istediğim şey ise aslında bu değil. Çünkü Kızıl adam uzun süre bu ülkelerin kralı olarak kalmadı, onun oğlu Hor'u Eset dünyaya getirdi, bu oğlu da babasını öldürdü. Ama bak, kadın bu öldürülen ve kaybolan kocasını aramaya çıktı ve ıstıraplar içinde dünyayı dolaşıp durdu –ve hiç durmadan şöyle haykırıyordu: 'Evine gel, evine gel sevgilim! Ey güzel çocuk, gel evine!' Orada onun yanında Nebthot vardı, onun katilinin karısı, öldürülen adam yanlışlıkla onun koynuna girmişti– bu kadın adım adım Eset'in yanındaydı ve her iki bayan acılar içinde birbiriyle samimi olarak geçiniyorlardı ve birlikte feryat ediyorlardı: 'Ey, artık kalbi çarpmayan adam, seni görmek istiyorum, ey güzeller güzeli hükümdar, seni görmek istiyorum!'

"Bu normal ve üzücü bir şey" dedi Yakup.

"Hiç kuşkusuz" diye karşılık verdi taşın üstünde oturan yaratık. "İşte bırakılan iz bu. Hem o zamanlarda hem de daha sonraları onun yanında başka kim vardı, onu ararken yanlış yerlere giderken ve feryat ederken yardım eden kimdi? Set, saklanmış olan cesedi bulmuş ve onu on dört parçaya bölmüştü; Efendisinin parçalanmış organlarını bir araya getirmek için Eset'in bu parçaları bulması gerekiyordu, değil mi? Onun yanında olan diğer kişi bendim, Haksızlık İlahesinin oğlu, öldürülen Hükümdarın meyvesi; ararken, yanlış yerlere

giderken hep Eset'in yanında olan bendim, Anubis ve Eset yürürken kolunu benim boynuma dolardı, ona dayanak olayım diye ve biz birlikte feryat ederdik: 'Neredesin, benim güzel İlahımın sol kolu, neredesin onun kürek kemiği ve sağ ayağı, neredesin onun asil başı ve kutsal üreme organı, bu kaybolmuş görünüyor, onun yerine firavun inciri dalından bir erkeklik organı yapıp koyalım?'"

"Ayıp, müstehcen konuşuyorsun, her iki ülkenin Ölü İlahı için doğru mu bu" dedi Yakup. Ama Anubis şöyle cevap verdi:

"Senin şu andaki konumunda bu tür işler için bunun bir anlamı olmalı, çünkü sen damatsın ve çocuk doğurtmakla yükümlüsün ve ölümü tadacaksın. Çünkü dölünün içinde ölüm var ve ölümün içinde döl, işte mezardaki sır budur ve bu döl, ölümün kundak sargılarını yırtıp parçalar ve dirilir ölümün karşısına çıkar, tıpkı Efendim Usiri'nin olayındaki gibi, onun üstünde Eset bir dişi akbaba gibi süzüle süzüle uçuyordu ve bu, ölüden tohumların fışkırmasına neden oldu ve onunla birleşti ve o sırada feryat ediyordu Eset."

'O sırada yapılacak en iyi şey, uyanmak' diye aklından geçirdi Yakup. Ve Yakup hâlâ İlahın bu taştan nasıl fırlayıp kalkacağını, nasıl kaybolacağını ve bu sırada ayağa kalkış hamlesi ve kayboluş tamamen birlikte olacaktı ve yıldızlarla dolu gecede rüyasında bunları göreceğini sandığı bir sırada ağılda yattığı yerden uyanıp kalktı. İşte bu çakal Anubis'i gördüğü rüya bir anda silinip kayboldu ve gerçek bir seyahat yaşantısı, içine bütün ayrıntılarıyla yerleşiverdi, öyle ki Yakup sadece bunu anımsıyordu. Onun ruhunda, gördüğü bu rüyadan hüzün veren bir üzüntü bir süre daha kaldı; bu şuydu, yanlışlıkla koynuna getirilen Nebthot, Eset ile birlikte aramış, feryat etmiş ve yanılgılı birleşmenin sonucunda dünyaya gelen yaratıktan bu kaybolan ilaheyi korumuş ve korunmasını sağlamıştı.

Yakup'un Düğünü

Yakup yaklaşan olayla ilgili olarak, Laban'la o sıralarda sık sık görüşüyordu, düğün töreni ve kutlamasının nasıl olacağını, bu ko-

nuda dayısının kesin olarak neler düşündüğünü sormuş ve bu törenlerle ilgili çok güzel niyetleri olduğunu ve eşi benzeri görülmemiş bir düğün yapmayı düşündüğünü ve hiçbir masraftan kaçınmayacağını öğrenmişti.

"Kesenin ağzını açmam gerekiyor" dedi Laban, "çünkü çiftlikteki insan sayısı arttı ve benim onların ağızlarını kapatmam gerekiyor. Bundan pişmanlık duymuyorum; bakın, ekonomik durum başından beri pek fena değil, aksine Tanrıya şükür çeşitli durumlar sayesinde, bunların içinde İshak'ın uğurlu ve hayırlı yardımıyla her şey gayet iyi gidiyor. Bunun için bilek gücünü artırabildim ve iki kız hizmetçi satın aldım şu pasaklı İltani için: Silpa ve Bilha, çok iyi yetişmiş kızlar. Bu ikisini düğün günü kızlarıma hediye etmek istiyorum: Silpa'yı Lea'ya, yani büyük kızıma, ikinci kızıma da Bilha'yı. Ve sen şimdi damat adayı olduğun için bu kız da senin olacak. Bu kızı sana çeyiz olarak vermek istiyorum ve onun değeri gümüş *mina*nın üçte ikisi olarak hesap edilecek sözleşmemize göre."

"Öyleyse haydi rasgele" dedi Yakup omuzlarını silkeleyerek.

"Daha bu ne ki" diye devam etti Laban. "Çünkü bütün düğün masrafları benim hesabıma olacak, bunu ben düzenleyeceğim. Cumartesi ve pazar gününe, Sabbat'a* denk gelecek şekilde şuradan buradan misafirleri davet edeceğim ve müzisyenler tutacağım, çalacaklar, oynayacaklar ve iki sığır, dört koyun devireceğim ve misafirleri her şeyi çift görünceye kadar sarhoş edeceğim. Bu benim keseme dokunacak ama yüzümü ekşitmeden bunu karşılayacağım, çünkü ne de olsa bu kızımın düğünü. Bundan başka gelecekte geline onun giyeceği ve böyle bir şeye sahip olduğu için sevineceği bir şey hediye edeceğim. Onu ben çok evvelden bir gezgin adamdan satın almıştım ve onu hep sandıkta sakladım, çünkü çok değerli bir şey, gelinin örtünmesi için kutsal İştar'ın takdisiyle kutsanıp hazırlanmış bu peçeyi, sen gelinin yüzünden kaldıracaksın. Onun çok eskiden bir kralın

* Sabbat (Sabbath, Şabat): Yahudi haftasının yedinci günü –yn.

kızına ait olduğu ve bir prens çocuğun bakire elbisesi olduğu söyleniyor, öylesine sanatkârca hazırlanmış, üstünde İştar ile Tammuz'un bütün simgeleri tek tek elle işlenmiş; kusursuz olan bu kız başını bu tülle örtmesi gerekiyordu, çünkü bu tül de kusursuz tıpkı Gökyüzünün gelini Enitu gibi olacaktı; Babil'de her yıl yapılan İştar şenliği sırasında rahiplerin İlaha sundukları ve kulenin basamakları üzerinden ve halkın önünden geçip yukarılara doğru götürdükleri ve her kapıda onun süslerinden ve elbisesinden bir parçayı aldıkları ve en son kapıda edep yerini örten parçayı da aldıkları bu Gökyüzünün gelini, kulenin en üstündeki İlah, Etemenanki'nin* yatak odasına çıplak olarak alınır. Orada kız yatağın üstünde gecenin zifiri karanlığında İlahı koynuna alır ve bu sır son derece büyük bir sırdır."

"Hm" dedi Yakup, çünkü Laban gözlerini iyice açmış ve başının yanında parmaklarını iyice gerip açmıştı ve sanki takdis ediliyormuş gibi yapıyordu, yeğeninin duygularına göre, bu yeryüzünün hantalının yüzüne hiç yakışmayan bir durumdu. Laban sözlerine devam etti:

"Eğer damat bey evi ve çiftliği kendisininmiş gibi kabul eder veya kendi anne-babasının evinde saygınlık içinde bulunur ve efendi gibi oradan bu gelini almaya gelir ve tantanayla gelini kara veya su yoluyla kendisine ait olan veya miras kalan yere götürürse, bu çok nazik ve çok gönül okşayıcı bir şey olur. Ama sen, bildiğin gibi, evi barkı olmayan ve bir kaçak adamdan başka bir şey değilsin, seninkilerle birlikte parçalanmış bir aileye aitsin ve benim yanımda bir damat olarak kalıyorsun, ben de bundan memnunum. Kara ve su yoluyla gelin alayı yapılmayacak, aksine yemekten ve ziyafetten sonra benim yanımda kalacaksınız; ama ben ikinizin arasına girmişsem ve sizin alınlarınıza dokunmuşsam, bu olayda da yörenin geleneğine uyacağız ve seni ilahilerle çiftliğin etrafında dolaştırıp yatak odasına götüreceğiz. Sen orada yatağın üstüne oturacaksın, elinde bir

* Etemenanki (Babil Kulesi): Yerin ve göğün temeli olan ev –yn.

çiçek olacak ve gelini bekleyeceksin. Çünkü biz gelini, yani bu kusursuz kızı, çiftliğin etrafında meşalelerle ve ilahilerle dolaştırıp yatak odasının kapısına getireceğiz, orada meşaleleri söndüreceğiz ve ben sana bu takdis edilmiş gelini getireceğim ve sizleri yalnız bırakacağım, sen de ona karanlıkta elindeki çiçeği sunacaksın."

"Töre bu mu, doğru mu?" diye sordu Yakup.

"Köşe bucak, her yerde bunu böyle söylersin ya" diye karşılık verdi Laban.

"Ben ona samimi olarak uyacağım" diye karşılık verdi Yakup. "Ayrıca bir meşalenin yanar vaziyette kalmasını veya küçük bir lamba konulsun istiyorum, eğer ben ona çiçek sunacaksam, gelinimi görebilmem ve daha sonrası için."

"Sus!" diye bağırdı Laban. Aklından geçeni bilmek istemem, böylesine edepsizce konuşmak ve bir babanın önünde böyle şeylerden söz etmek ve çocuğunu, her şeyi böylece açığa vuran ve bütün geceyi uyuyarak geçirecek böyle bir adama teslim etmek ne kadar acı ve utanç verici. Hiç olmazsa benim önümde şehvetten ağzından sular akan şu dilini bir tut bakalım ve son derece coşmuş olan hevesini içinde sakla! Görmek için ellerin yok mu senin ve bu kusursuz kızı, şehvetini artırmak için onun utanılacak yerini ve bakireliğin verdiği titremesini gözlerinle görmen mi gerekiyor? En yukarıdaki kule hücresindeki sırra saygılı ol!"

"Affedersin" dedi Yakup, "ve beni bağışla. Ben bunu iffetsizlik olsun diye söylemedim, senin ağzından çıkan sözler de benim için hiç alışık olmadığım şeyler. Ben sadece gelini gözlerimle görmek istemiştim. Ama töre uzakta ve yakında böyle ise, şimdilik ben de buna razıyım, öyle olsun."–

Sonunda o muhteşem gün bütün güzelliğiyle geldi, şanslı ve mutlu koyun yetiştiricisi Laban'ın evinde, düğün kutlaması bütün her yerde, avluda, evlerin içinde hayvan kesimleri, kazan kaynamaları, kızartmalar ve içecek hazırlıklarıyla başladı, her yerde fokurtular, takırtılar ve kaynayan kazanlardan çıkan buğular vardı; herkesin gözleri, kazanların ve fırınların altında yanan ateşlerin insanın genzini

yakan dumanlarından yaşarıyordu; çünkü Laban meşe kömüründen tasarruf ettiğinden yakıt olarak sadece çalı çırpı ve tezek kullanılıyordu. Kadınlı erkekli hizmetçiler, Yakup da onlarla birlikte ikramları hazırlamak için çalışıyordu ve sürekli içki âlemi için masaları donatıyorlardı; çünkü düğün yedi gün sürecekti ve yorgunluk bilmemeleri gerekiyordu, ikram konusunda rezalet ve alay konusu olmamalıydı; börekler, kurabiyeler, simitler, uzun pideler, kıvamlı çorbalar, püreler ve sütlü tatlılar, bira, meyve suları ve sert içkiler görünüyordu –koyun kızartma ve dana budundan kavurmaları da burada unutmamak gerek. Bu işleri yaparlarken, Şişman İlah Uduntamku –yemek içmekten sorumlu Göbekli İlah– için şarkılar söylüyorlardı. Herkes şarkı söyleyip iş görüyordu: Laban ile Adina, Yakup ile Lea, Sürtük İltani, Bilha ile Silpa, hizmetçi kızları, Yirmişekellikadam denilen Abceba ve en son alınan köleler. Laban'ın en son dünyaya gelmiş olan oğulları bütün bu telaşenin içinde gömlekleriyle çığlık çığlığa koşuşturuyorlardı, kesilen hayvanların kanlarına bulanıyor ve her tarafları kirleniyordu, bunun için babaları onların kulaklarını çekti ve çocuklar çakallar gibi uluyordu; sadece Rahel sakin sakin ve evde hiçbir şey yapmadan tek başına oturuyordu, çünkü onun damadı şu anda görmemesi gerekiyordu, damadın da onu –ve Rahel babasının ona hediye ettiği ve düğün günü giymesini istediği peçeli duvağını seyrediyordu. Onu seyretmek çok güzeldi, dokuma sanatının bir şaheseri ve el işleme sanatı harikasıydı –böyle bir şeyin Laban'm evine ve onun sandığına girmesi, aslında hiç de layık olmadığı bir şans eseri sonucuydu; ona bunu ucuz bir fiyata satan adam, son derece mali sıkıntılar içine düşmüş olmalıydı.

Büyük ve geniş bir elbise ve üstlüğü, geniş kolları ve istenildiği takdirde bunun bir kısmı başı da örtecek şekilde çekilip kullanılabiliyordu veya hem baş hem de omuzları örtecek şekilde sarılabiliyordu veya bu parça sırttan aşağıya salınıveriliyordu. Bu genç kızlık dönemi kıyafetini ellerinin arasına almak, bilinmeyen bir duygu veriyordu, çünkü hafifti ve aynı zamanda şu veya bu kısımları değişik ağırlıktaydı: Son derece uçuk maviyle dokunan ana bölüm öylesine

ince dokunmuştu ki sanki hava, sis veya hiçbir şeye benzetilemeyecek bir maddeden yapılmıştı, sıkılınca bir avuç içine sığabiliyordu ve bırakıldığında her tarafa yayılıyordu, üzeri renkli iplerle ve parıldayan pullu simlerle çiçek motifleriyle kaplanmıştı, altın simler, bronz, gümüşten her renkten iplerle yapılmış sık ve göz nuru verilmiş bir işlemeydi: Beyaz, leylak rengi, pembe, zeytin yeşili, siyah-beyaz karışık ebruli ipler birlikte kullanılmıştı, sanki bir yağlı boya tablosu gibi –son derece anlamlı şekiller ve tasvirler– İştar'ın annesinin figürü sık kullanılmıştı, ana göğüslerini sıkarak süt sağıyordu, her iki yanında güneş ve ay vardı. Her yerde beş ışınlı güneş çok renkli iplerle işlenmişti ve bu 'Tanrı anlamına geliyordu, gümüş iplerle güvercin işlenmişti. Bu, aşk ve annelik tanrıçasını temsil ediyordu. Bir adam, bir kahraman ve üçte iki tanrısı Gılgamış figürleri de görünüyordu, o koluyla bir aslanı boğuyordu. Dünyanın sonundaki ve buradan güneşin geçerek battığına inanılan yüce kapıyı koruyan bir çift akrep insan açıkça fark ediliyordu. Çeşitli hayvan figürleri görülüyordu, bir zamanlar İştar'ın sevgilisi iken sonradan onun tarafından bir kurda ve bir zamanlar onun bahçıvanı olan kişi de bir yarasaya döndürülmüştü. Renkli bir kuş, çoban Tammuz'un simgesiydi, İştar'ın zevk âlemindeki ve onu her yıl ağlatan ilk dostuydu Tammuz ve ağzından alevler çıkan gökyüzü hayvanı da vardı. Anu*, bu hayvam, İştar'ın hayal kırıklığı yaşaması ve içten gelen şikâyetleri üzerine Gılgamış'a göndermişti. Rahel bu elbiseyi elleriyle yoklayıp incelerken, bir ağacın iki tarafında bir erkek ile bir kadının oturduğunu ve bu ağaçtan meyveler almak için ellerini uzattıkları bir işleme gördü; ama kadının sırtında bir yılan dikleşmiş duruyordu. Ve başka bir kutsal ağaç daha işlenmişti: Bu ağacın yamında iki sakallı melek karşı karşıya duruyor ve etrafı pullu konik bir cisimle, meyve oluşması için ağacın çiçeklerini tozlaştırma yapıyorlardı; hayat ağacının üzerinde ise etrafı güneş, ay ve yıldızlarla çevrili dişilik simgesi süzülüyordu. Veciz

* Anu: Sümerlerde gök tanrısı, savaş tanrısı İştar'ın kocası. Tanrıların babası ve kralı olarak bilinir –yn.

sözler de işlenmişti, enlemesine el işlemesiyle harfler yazılmıştı, düz, eğri ve dikey işaretler vardı ve bunlar birbiriyle çeşitli şekillerde karşılaşıyorlardı. Ve Rahel bunu okudu: "Ben elbisemi soyundum, onu tekrar giyecek miyim acaba?"

Bu renkli bürümcük dokumayla ve duvaklı muhteşem gelinlikle uzun süre oyalandı; sarındı, dolandı ve içinde dönerek kıvrılarak pozlar verdi, elbisenin kıvrımlarını düzeltti ve çeşitli işleme resimlerle dolu şeffaf kumaşla yeni modeller yarattı. Diğerleri düğün hazırlıkları yaparken giyinik bir hâlde beklemek onun eğlencesiydi. Arada sırada ablası Lea onu ziyaret ediyordu. O da bu gelinliğin hayranı olarak kendi üzerinde prova yaptı ve daha sonra kucaklarına bu elbiseyi alarak birlikte oturdular ve birbirlerini okşayarak ağlaştılar. Niçin ağlıyorlardı acaba? Bu onlara ait bir şey. Ama biz yine de bunun özel bir nedenden dolayı olduğunu söyleyelim.

Yakup, yüzünden okunan ve bundan ötürü hayatını ağır ve onurlu kılan bütün anıların ve olayların yeniden içinde dirildiğini ve duygusal âleminde onları yaşamaya başladığını hayal gibi hatırladığında, kızıl kıllı ikiz kardeşiyle babalarını gömdükleri o günü ve olayın nasıl gelişmiş olduğunu yeniden yaşıyordu: O gün ve o günkü olaylar onda, duygularını öyle korkunç bir şekilde karıştırmış ve içinde öyle bir bezginlik ve derin bir yılgınlık yaratmıştı ki, ruhu bunu uzun zaman kabullenmemiş ve aslında ancak eskiden parçalanmış ve lekelenmiş bu insanı dirilten ve yeniden kendisine getiren duygu, onun önünde bütün canlılığıyla görünen hadise, kendi düğünü ve bununla ilgili gelişmelerdi.

Laban'ın adamları havuzun kutsanmış suyunda ellerini yüzlerini yıkamışlar, merhemlenmişler ve kendilerine yakışan şekilde saçlarına şekil vermişler, bayramlıklarını giymişler ve çok sayıda güzel kokulu tütsü çubukları yakmışlardı, böylece davetlileri hoş kokularla karşılamış oluyorlardı. Davetliler yaya, eşekle ve katırların ve öküzlerin çektikleri arabalarla, yalnız erkekler ve kadınlarıyla erkekler, hatta evde bakacak birileri olmayan çocuklar da gelmişlerdi: Çevredeki köylüler, hayvan besicileri, merhemlenmiş ve saçlarına

şekil verilmiş ve bayramlıklarını giyinmiş davetliler, töreleri gereği Laban'ı, hem onu hem de ekonomik yaşamlarını akıllarından geçirerek selamlamışlardı. Ellerini alınlarına değdirerek selam vermişler, hatırlarını sormuşlar ve sonra eve ve çiftliğin içine alınmışlardı, kazanların etrafındaki rahat ve donatılmış sofralara, ellerini yıkadıktan sonra oturmuş ve şapırtılı bir şekilde ev sahibi ve düğün sahibi olan Laban'ın övgü dolu sözleriyle ve Şamaş'ın adını anarak ziyafet yemeklerine başlamışlardı. Ziyafet hem dışarıdaki ambarlar arasındaki avluda, hem içerideki taşla kaplı avluda, kurban kesme taşının etrafında, evin damında ve etrafı çevreleyen tahta çitler boyunca verildi ve kurban taşının yanında Harran'dan kiralanan müzisyenler, harp çalgıcıları, davulcular ve çembalo çalanlar müzik yapıyor ve dans ediyorlardı. Gündüz hava rüzgârlıydı, akşam ise daha da rüzgârlı oldu. Bulutlar ayın üzerinden kayıp gidiyordu ve bazen onun yüzünü tamamen kapatıyordu, bu durum bazılarına kötü bir şeyin işareti gibi geliyordu, ama bunu ifade edemiyorlardı; çünkü onlar sade vatandaşlardı ve güzel bir yüzün bulutlarla karartılmasıyla gecenin karanlığı arasındaki farkı ayırt edemiyorlardı. Bunaltıcı nemli rüzgâr, vınlayarak evin içine yayılıyordu, ambarların kamışları arasından geçerken ıslık çalıyordu; kavaklar gıcırdayarak hışırdıyordu ve yemek yiyenlerin merhem kokularını, yemek buharlarınınkine karıştırıyor ve etraftaki ekinlerin içine kadar bu kokuları yayıyordu ve neredeyse üçayaklı kandillerin alevleri sönecekmiş gibi oluyordu, bunların içinde hint sümbülü ve Budulhu reçinesi yanıyordu. Bu rüzgârın karmakarışık yaptığı yemek buharları, düğündekilerin ter kokuları ve kızartmalarda kullanılan baharat kokuları her zaman Yakup'un genzini tahriş ediyordu, bu eski hikâyeleri aklından ne zaman geçirse böyle oluyordu.

O yukarıdaki salonda diğer yemek yiyenlerle ve Laban'ın adamları arasında oturuyordu, tam orada, yani yedi yıl önce yabancı ülkeden akrabalarıyla ekmek yiyip tanıştıkları yerdeydi; ev sahibi ve doğurgan karısı ve onların kızlarıyla oturuyordu, sofrada her türlü tatlı ve damağı sevindiren yiyecekler ve bezler üzerine yığılmış tat-

lı ekmek, hurma, sarımsak ve havuç vardı. Ve konuklar içkilerini ona ve ev sahibine doğru kaldırıp içiyorlardı. Gelin Rahel, yani az sonra koynuna gireceği kız, yanında oturuyordu. Ve arada sırada Yakup onun duvağının ucunu öpüyordu; duvak, işleme resimlerle ağırlaşmış kıvrımlarla onun yüzünü örtüyordu. Kız yemek yerken ve içerken onu bir kez olsun açmamıştı; öyle görünüyordu ki ona ziyafetten önce yedirmişlerdi. O sessiz ve sakin bir şekilde oturuyor, yalnız Yakup duvağı öpecek olursa hafifçe öne doğru eğiliyordu, Yakup da sessiz ve sakin ve de ziyafetten baygınlık geçirircesine, elinde çiçeğiyle, yani Laban'ın sulanan bahçesinden getirilmiş mersin ağacı dalıyla oturuyordu. Hurma şarabı ve bira içtiğinden çakırkeyif olmuştu, ruhu çeşitli fikirler içinden sıyrılıp çıkamıyordu, şükranlarını sunacak hâlde bile değildi, aksine yağ sürülmüş vücuduyla iyice hantallaşmıştı ve vücudu ve ruhu aynıydı. Tanrının bütün bunları nasıl nasip ettiğini, seve seve düşünmek ve iyice kavramak istiyordu; bir zamanlar kaçak birisi olarak onu sevgilisine doğru yönlendiren bu insanı görmeyi ve ebedî olarak ona kalbini vermeyi, bütün zamanlarda ve gelecek zamanda da onu sevmeyi ve kendilerinden sonra dünyaya gelecek çocukları da belirleyen Tanrı, bütün bunları acaba nasıl bahşetti? Bunu canu gönülden düşünmek istiyordu. Esau'nun aldatılması ve acı gözyaşları dökmesinin günahını burada ıstırap veren bekleyiş süresini çekerek ödediğini düşünüyor ve zaman konusunda elde ettiği zaferden dolayı sevinç duyuyordu; Tanrıya övgülerle ve şükranla ayaklarına kapanmak, bu zaferi kazanmasını sağladığı için şükretmek istiyordu, çünkü bu zafer, onurdu ve Tanrı onun vasıtasıyla ve sonsuz sabrıyla yedi başlı canavar olan zamanı yenmesini sağlamıştı, tıpkı bir zamanlar kaos böceği gibi ama bu, yaşanan zamanda olmuştu, samimi ve içten beklenen bir arzu olmuştu ve Rahel onun yanında artık duvağıyla oturuyordu ve Yakup bu duvağın peçesini açacaktı. Yaşadığı mutluluğu ruhunda bütün coşkusuyla hissediyordu. Ama bu mutluluk, tıpkı onu beklerken duyduğu mutluluk gibiydi, onu ne kadar uzun süre içinde duyuyorsa, bekleyiş de daha kısa oluyordu, yaşamak zorunda olmak

ile çok zor olan çalışma koşulları bunu sağlamıştı. İşte bu çalışıp didinerek beklenen mutluluk sonunda gelmişse, bu gelecekte görüleceği gibi, ilahların ihsanından değil, aksine insanın bizzat fizikî olarak yaşadığı zamanda olmuştu ve bütün hayatın kendisi gibi bunun da fizikî ağırlığı vardı. Çünkü insanın vücudundaki hayat, asla ilahî bir mutluluk değildir, aksine yarı iyi ve kısmen de hoş olmayan bir olgudur ve eğer mutluluk insan vücuduna has bir yaşam olursa, o zaman mutluluk onunla birlikte sonuna kadar beklenen, özlenen bir duygu olur, bu da vücudun gözeneklerinin yağla doyurulmuş hâlinden başka bir şey değildir; bunun içeriği ise bir zamanlar uzakta olan kutsal mutluluk olmuştur.

Yakup oturuyor ve bacak kaslarını gerdiriyor ve kendi soyunu düşünüyordu, bu soyun içeriği artık bu mutluluk olmuştu ve bunun küçük bir işlemle başarılması ve işin içinden yüzünün akıyla çıkılması gerekiyordu; bu işin yatak odasının kutsal karanlığı içinde gerçekleşmesi gerekiyordu. Çünkü onun mutluluğu düğün yapma mutluluğuydu ve bu, İştar'ın bir şenliğiydi, her tarafın baharatlı dumanlarla çevrildiği, yeme ve içme sefahatinin yapıldığı bir olaydı, bir zamanlar bu sadece İlahın işiydi ve onun elinde olan bir şeydi. Bir zamanlar nasıl Yakup bekleyişle acı çekmişti ve bunu yaşamın ve çalışma temposunun içinde unutmak zorunda kalmıştı, şimdi de o, yaşamın ve herkesin hasretle beklediği gelecek zamanın tek sahibi olan Tanrı için üzüntü duyuyordu, çünkü hükümranlığını, beklenen şeyin gerçekleştiği saatte bırakmak zorunda kalıyordu, artık o saatte yardımcı ilahlar ve dünyevi bedenler devreye giriyor. Yakup, yanında oturan Rahel'in duvağını açtığında, onunla çocuk yapabilmek için onlara yardımcı olması için İştar'ın çıplak resmini öptü.

Onun tam karşısında Laban oturuyordu, ona doğru eğilmişti, ağır kollarını sofranın üstüne yaslamış ve zorlukla açtığı gözleriyle, ona dik dik bakıyordu.

"Sevin artık, oğlum ve kız kardeşimin oğlu, çünkü senin saatin geldi ve hesap kesme günü de. Ve bu yedi yıl için sözleşmeye ve yasaya göre ücretin sana ödenecektir, yedi yıl boyunca evimde çiftli-

ğimde ve ticari işlerimde kıt kanaat ama çok büyük çaba göstererek çalıştın. Ve ne mal ne para, aksine zarif küçük bir kız, benim kızıma yürekten bağlandın, artık onu gönlüne göre alabileceksin ve o senin kolların arasında sana itaat edecek. Beni meraklandıran şey, kalbin acaba şu anda nasıl çarpıyor, çünkü bu saat senin için çok önemli, hayatının saati bu aslında, hayatında en önemli olan bir şeye eşdeğerli bir an, bununla söylemek istediğim şu, bu senin, babanın çadırında hayır dua ve kutsamayı kazandığın saatle eşdeğerli, bunu bana sen anlatmıştın, kurnaz bir kafa ve kurnaz bir kadının oğlu!"

Yakup bunları işitmiyordu.

Laban ise ona kaba şakalarla misafirlerin önünde takılıyordu ve şunları söyledi:

"Söyle bakalım damat, hey, dinle hele, kendini nasıl hissediyorsun? Gelini kollarının arasına alacağın için mutluluktan dizlerinin bağı kesiliyor değil mi, eskisi gibi, yani kutsamayla ilgili duyduğun acı veren mutluluk gibi değil mi, babanın yanına girerken dizlerinin titremesi gibi değil mi? Korkudan ve sıkıntıdan boşanan terlerin sırtından ta aşağılara kadar indiğini ve dilinin de tutulduğunu söylememiş miydin? Bu, Esau'dan önce kutsamayı alman gerektiği için değil miydi? Şanslı adamsın, umarım bu sana kötü bir oyun oynamaz, geçerli olduğu sürece, çocuk üretme kudretine bir darbe vurmaz!

Bunun üzerine üst kattaki salonda bir gülüşme dalgası oldu ve Yakup gülümseyerek bir kez daha, bu saati bahşeden İlahe İştar'ın resmini öptü. Laban güçlükle ayağa kalktı ve bir işaret yaptı ve şöyle konuştu:

"Evet, haydi bakalım, vakit tamam, artık tam gece yarısı oldu, yaklaşın yanıma, ikinizi bir araya getireyim."

Etrafta bulunan herkes bunun üzerine onun bulunduğu yere gelip, gelin ile damadın, gelinin babasının önünde döşemeye diz çöküşlerini seyredip söylenenleri dinlemeye ve töreye göre Yakup'un ne diyeceğini gözlemlemeye başladılar. Çünkü Laban ona, bu kadının karısı olmasını ve kendisinin de onun kocası olup olmayacağını ve onun kadına muhteşem bir yaşam bahşedip etmeyeceğini sordu. Yakup

bunlara evet diyerek cevap verdi. Ve saygın bir aileden gelip gelmediğini, bu kadım zengin yapmayı isteyip istemediğini, kucağına çocuk verip veremeyeceğini sordu. Ve Yakup cevap olarak, büyük bir adamın oğlu olduğunu, karısının kucağını altın ve gümüşle dolduracağını ve bu kadını bahçedeki meyve gibi doğuracak hâle getireceğini söyledi. O zaman Laban her ikisinin alınlarına dokundu, aralarına girdi ve ellerini üst üste koydu. Sonra onların ayağa kalkmalarını ve birbirlerine sarılmalarını söyledi, böylece onlar evlenmiş oldular. Ve kusursuz gelini tekrar annesine götürdü, damadın elinden tuttu ve onu üst üste yığılan konukların önüne götürdü, onlar şarkı söylemeye başladılar, tuğla merdivenden aşağıya, taş kaplı avluya indiler, orada müzisyenler onların önlerine geçtiler. Onlardan sonra ellerinde meşalelerle hizmetçiler geldi ve onların arkasında entarili çocuklar ellerinde buhurdanlıklarla yerlerini almışlardı. Etraftı dalga dalga tütsü bulutlarının kokuları sarmıştı. Yakup onlarla gidiyordu, Laban tarafından yönlendiriliyordu, sağ elinde mersin ağacı dalı vardı. Yürürken onların şarkılarına katılmıyordu, eğer Laban onu yana doğru iterse, o zaman ağzını açıyor, bir şeyler mırıldanıyordu. Laban ise en bas sesiyle şarkı söylüyordu ve konuları âşıklarla ilgili olan tatlı aşk dolu bu şarkıları peş peşe sıralıyordu, genel olarak hem erkek hem kadın için, her iki tarafın da beklemedikleri bir olaydı bu. Düğün alayı da gerçekten söz edilmeye değerdi: Düğün alayı bozkırın olduğu yerden onlara doğru yaklaşıyordu, etrafı lavanta ve mür ağacı kokuları sarmıştı. Yaşlı annesinin kendi elleriyle onun düğünü için süsleyip hazırladığı tacı damat başında taşıyordu. Bu, Yakup'a yakışmadı, annesi uzaktaydı, kendisi burada göçmendi ve onların söyledikleri şarkılar onun özel durumuna uymuyordu. Şarkıda damadın sevgilisini annesinin evine, damadın doğduğu odaya götürdüğü anlatılıyordu. Ama işte bundan dolayı, Laban'ın bunu öyle güçlü bir sesle okuduğu görülüyordu; eksikliği olan gerçek bir durumu böylece ona aktarmak istiyordu ve Yakup'un bu farkı algılamasını umuyordu. Ve şarkıdaki damat sözü aldı ve gelin de ona çok duygu yüklü cevap verdi, karşılıklı olarak birbirlerini göklere çıkaran ve özlem dolu mısraları

atışarak dile getirdiler. Ama sonunda herkes onlara hayırlı dualar etti, şu veya bu ilahtan onlar için hayırlı isteklerde bulundular ve eğer zevk içinde uyuyup kalmışlarsa, onların erkenden uyandırılmamalarını, aksine damadı rahat bırakmalarını ve gelinin de kendiliğinden tekrar uyanıncaya kadar rahat rahat uyumasını tembih ettiler. Tarladaki geyikler ve dişi geyiklerin nezdinde, yani doğanın koruyucu ilahlarının, onları da korumaları için afsunladılar, şarkıdaki sözlerle ve buhurdan taşıyan çocuklar da bu şarkıya canu gönülden katıldılar, tabii bu sözlerin anlamını pek iyi algıladıkları da şüpheliydi. Böylece düğün alayı rüzgârlı ve ay karanlığı olan gecede bir ve iki kez dolaştı ve Laban'ın evin önüne geldi ve palmiye tahtasından yapılmış hane kapısının önünde durdu, müzisyenler önde olmak üzere iyice sıkışık vaziyette duruyorlardı, zemin kattaki yatak odasının önüne Yakup geldi, bu odanın bir kapısı vardı ve Laban, Yakup'u kendi eliyle odanın içine saldı. Laban meşalelerle odanın aydınlanmasını sağladı, böylece Yakup'un odanın içini, masanın ve yatağın nerede olduğunu görmesi mümkün oldu. Daha sonra Laban ona işinin rast gitmesi için başarılar diledi ve kapının altında yığılmış olan misafirlerine doğru gitti. Topluluk konvoy hâlinde yeniden şarkı söyleyerek oradan uzaklaştı ve Yakup tek başına kaldı.

Aradan onlarca yıl geçtikten sonra, ileri yaşlarında ve ölüm döşeğinde bile Yakup bu olayla ilgili gerçeği hâlâ çözememişti, ama içeride rüzgârın esişini ve cereyan yapışını, zifaf odasının karanlığı içinde nasıl yapayalnız kaldığını kutsal bir duyguyla anlatıyordu. Çünkü gece rüzgârı tavanın altındaki pencere boşluğundan çok sert bir şekilde içeri giriyordu ve yine aynı şekilde iç avluya bakan pencere boşluğundan çıkıp gidiyordu, asılı duran örtülerini ve duvar halılarını heyecanla sallıyordu; bu sırada, yani meşale aydınlığında, Yakup duvarların bunlarla süslenmiş olduğunu görmüştü. Altında arşivin, mezar ve cenaze malzemelerinin –ve makbuzların saklandığı gizli bodrumun bulunduğu yerin üstündeydi zifaf odası. Yakup ayağıyla ince bir halının düğün nedeniyle buraya serilmiş olduğunu ve onun altında da küçük mahzen kapağıyla onu açacak halkayı fark

etti. Yatağı da görmüştü ve ellerini ileri uzatarak yatağa doğru gitti. Bu evdeki üç yataktan birisiydi; yedi yıl önce Yakup oraya gelip ilk akşam yemeğini yediği yerde, Laban ve Adina onun üstünde oturuyorlardı: Etrafı metal bir kasayla çevrili, ayaklı bir kanepeydi, baş kısmı parlatılmış bronzdan yapılmıştı. Tahta zeminin üstüne yorgan yayılmıştı ve onun üstüne keten çarşaf örtülmüştü. Masadaki bir tepside biraz yiyecek ve bira hazırlanıp konulmuştu. Odada bitişik iki tabure vardı, bunların üstüne de kumaş örtü serilmişti, yatağın iki başında lamba altlıkları vardı. Ama yağ yoktu lambaların içinde.

Yakup lambaları rüzgârlı karanlık mekânda denedi ve gelini getiren kalabalığın gürültü ve patırtısının evi ve avluyu doldurduğunu saptadı. Bunun üzerine elinde çiçekle, yatağın üstüne oturdu ve etrafa kulak kesildi. Düğün alayı, harp ve çembalo çalanlar önde olmak üzere sevimli Rahel ile birlikte eve geliyorlardı, bütün kalbinin ona ait olduğu Rahel, peçesi ve duvağıyla götürüyordu; Laban, daha önce Yakup'a yaptığı gibi, onun elinden tutarak belki Adina'yla birlikte götürüyordu; yine konusu aşk olan düğün şarkıları koro hâlinde söyleniyor, sesler bir yakından bir uzaktan dalgalanarak geliyordu. Sonunda iyice yaklaştıklarında şu şarkıyı söylüyorlardı:

"Arkadaşım, benim o, tamamen, sadece benim o.
Kapalı bir bahçeyim ben, nefis meyvelerle dolu, baş
döndüren kokularla dolu,
Gel, ey sevgili, gir bahçene!
Derle çekinmeden hoş meyvelerini, iç onların nefis
sularını canına can katsın."

Şarkı söyleyenlerin ayak sesleri kapının önündeydi ve kapı hafifçe aralandı, şarkılar ve tıngırtılar bir anda içeriye doluverdi ve duvaklı gelin Laban tarafından içeri salınmıştı; hemen ardından kapı kapandı, duvaklı gelin odadaydı ve onlar karanlıkta yalnız kalmıştılar.

Yakup, dışarıdakilerin biraz çekilmelerini bir süre bekledikten sonra "Sen misin Rahel?" diye sordu... Hani birisine: "Yolculuktan geri döndün mü?" şeklindeki soru tonlamasıyla yapmıştı, ken-

disine soru yöneltilen kişi çoktan onun önünde duruyordu; geri dönmüş kişiden başkası olamazdı, bu soru onun için anlamsızdı, sadece ortada bir ses olsun diye söylenmişti, karşıdaki cevap vermedi, ama sadece gülüyordu. Yakup onun evet diyerek başını öne eğişini elbette işitmişti, bunu hafif-ağır peçeli gelin elbisesinin hafifçe hışırdaması ve kıpırdamasından anlamıştı.

"Küçük aşkım, minik güvercinim, gözümün bebeği, göğsümdeki canım" dedi içtenlikle. "Etraf öyle karanlık ve rüzgârlı ki... Burada yatağın üstünde oturuyorum, görmemişsen, odanın içine dosdoğru gir ve biraz sağa dön. Haydi gelsene, ama sakın masaya çarpma, yoksa senin ipek gibi düzgün cildinde çarptığın yerde mosmor çürüme olur, çarpıp birayı da devirme. Canım bira içmek istemiyor, ben sadece sana susuzum, nar tanem benim –ne iyi oldu, seni bana getirdiler, yoksa ben burada, daha fazla, bu rüzgârın ortasında, tek başıma oturamam. Geliyor musun şimdi? İstersen ben sana doğru geleyim, ama bunu yapamam, çünkü doğru olan ve töre bu, benim oturup sana çiçek sunmam gerek, gerçi bizi kimse görmüyor ama yine de öngörülenlere uymamız, evliliğimiz nedeniyle zorunlu, bugünü öylesine çok, bekleyişle dolu, yıllar boyunca, sabırla ve inatla arzu etmiştik."

Bu onu çok müteessir etti; sesi kırık dökük bir hâl aldı. Sadece bu saati yaşamak uğruna, sabır ve sabırsızlık içinde katlanmış olduğu ve hayalini kurduğu bu zaman, bütün maneviyatıyla hem duygu hem de akıl âlemine hükmediyordu, Rahel'in de onunla birlikte beklemiş olması ve arzularının hedefi olarak gördüğü işte bu ân, onun da yüreğinde derin duygusallık olgularına neden oluyordu. Bu aşktı işte, eğer mükemmel ise duygusallık ve zevk bir arada, zarafet ve şiddetli arzu da. Yakup'un, her iki âlemin fırtınasıyla ve sarsıntısıyla gözlerinden yaşlar boşanırken, aynı anda erkekliğinin gerilimini de hissediyordu.

"İşte buradasın" dedi Yakup, "benim seni on yedi gün süren yolculuktan sonra bulmuş olduğum gibi sen de beni karanlıkta buldun. Ve sen koyunların arasında bana doğru gelmiş ve şöyle demiştin: 'Bakın, hele, bir yabancı adam!' İnsanlar içinde biz birbirimizi se-

çip beğenmiştik ve ben senin uğruna yedi yıl çalıştım ve işte bu zaman şu anda ayaklarımızın altında duruyor. Buyur, ceylanım, güvercinim, buyur al bu çiçeği! Sen onu görmüyor ve bulamıyorsan, o zaman ben senin elini bu çiçek dalına götüreyim ki sen onu al ve ben onu sana vereyim: Artık zaten biriz. Ama elini bırakmayacağım, çünkü öyle seviyorum ki, bilek kemiklerini seviyorum, bunları çok iyi biliyorum, karanlıkta bile onları büyük bir sevgiyle yeniden tanıyabiliyorum, elini, seni ve senin bütün vücudunu da öyle, –bunlar etrafı gülle donatılmış bir demet buğday başağı gibi. Sevgilim, kız kardeşim, gel otur yanı başıma, biraz yana çekileyim ve ikimize yer açayım ve üç kişiye de yeterdi bu, gerekli olsaydı. Ama Tanrıya şükürler olsun ki, ikimizi bir araya nasip etti, bütün her şeyin dışında, beni sana, seni bana! Çünkü senin gül yüzünden dolayı sadece seni seviyorum, ama bu yüzünü şu anda görmüyorum, fakat onu ben binlerce defa gördüm ve sevgi dolu olarak öptüm, çünkü vücudunu güllerden bir çelenk gibi süsleyen ve senin sevimliliğinin bir ifadesi bu –ben kendisiyle çok sık birlikte olduğum Rahel'i düşünüyorsam, bu ama öyle anlamda değil; onu beklemiştim ve o da beni beklemişti ve şu anda da beni bekliyor ve benim ona zarif bir şekilde yaklaşmamı bekliyor, ben derin hazlar içine giriyorum, bunlar beni aşacak derecede güçlü hazlar. Karanlık bizi çok daha yoğun olarak kaplıyor, yani senin ve sana çok yakışmış olan duvak ve peçeden daha yoğun olan karanlık gözlerimizin önüne perde çekti, öyle ki sadece kendimizi görelim diye ve gözlerimiz kör şimdi. Ama Tanrıya şükürler olsun ki sadece gözlerimiz kör, diğer duyu ve hayat organlarımız sağlıklı. Konuşursak, birbirimizi işitebiliriz ve karanlık bizi birbirimizden ayıramaz. Haydi söyle bana canım, bu yaşadığımız saatin yüceliğinden haz ve heyecan duyuyor musun?"

"Sonsuz bir haz ve mutlulukla ben seninim, sevgili efendim" dedi gelin yavaşça.

"Bunu Lea söylüyor sanki, senin ablan" diye karşılık verdi Yakup. "Duyguların ifadesi bakımından değil, ama şive bakımından demek istiyorum. Kız kardeşlerin sesleri birbirine benzer ve ağızla-

rından çıkan sözlerde de yakınlık vardır. Çünkü aynı baba ananın çocukları bunlar ve zamanın akışı içinde ses tınısında bir parça değişmeler oluyor ve bu onları birbirinden ayırıyor, ama yaratılışları aynı kaynaktan. Bak, ben körü körüne ettiğim bu sözler karşısında biraz korkuya kapıldım, çünkü bu karanlığın konuşmalarımıza hiçbir şey yapamayacağını kolayca söyleyivermiştim, ama şu anda karanlığın benim sözlerimin içine girip onları doyuma ulaştırdığını seziyorum ve bundan dolayı korkuyorum. Gel, haydi bu farklılığı kutlayalım ve sen Rahel'sin ve ben de Yakup'um, örneğin Kızıl kıllı erkek kardeşim Esau değilim! Bazı zamanlarda, babanla sürülerin yanında, "Tanrı kimdir?" konusuyla ilgili derin düşüncelere dalardık ve bizim çocuklarımız ve torunlarımız bizim düşüncelerimizin yolundan gidecekler. Ama ben yaşadığımız şu saatte konuşuyor ve konuşmama ışık tutuyorum ki karanlık ondan uzaklaşın: Tanrı ayırdediciliktir! Bunun için, ben şimdi senin peçeni açıyorum sevgilim, seni gören parmaklarımla göreyim diye ve peçeni itinayla burada bulunan bir koltuğun üstüne koyuyorum, çünkü onun üzerinde çok değerli resimler işlenmiş ve biz onu bizden sonraki kuşaklara miras bırakalım ve onu sayısız sevgililer giyinsin. Bak, burada senin sevimli, siyah saçların, bunları çok iyi biliyorum, saçlarının kendine özgü kokusunu çok iyi biliyorum, onlara değdiriyorum dudaklarımı, buna bu karanlık ne yapabilir ki? Saçların ile dudaklarımın arasına giremez. İşte burada gecenin içinde gülümseyen gözlerin ve zarif göz çukurların ve ben bunların altındaki yumuşak kısımları biliyorum, oralardan bazen süzülen gözyaşlarını öpüp silmiştim ve dudaklarım onlarla ıslanmıştı. Burası senin yabancı diyar keçilerinin ince tüyleri gibi ayva tüylü yanakların. Burada gündüz gözüyle gördüğümden daha düzgün yapılı omuzların, kolların burada ve burada–"

Yakup'un dili tutuldu. Çünkü onun gören elleri kızın güzel yüzünü bırakmış, vücudunu bulmuştu, vücudunun derisi üzerindeydi, İştar her ikisinin iliklerine kadar temas ediyordu; bu, gökyüzü hayvanının nefesiydi ve onun nefesi artık her ikisinin nefesiydi ve birbirine karışıyordu. Laban'ın çocuğu Yakup'a bütün bu rüzgârlı ge-

ce boyunca şahane bir şekilde eşlik etti, çok coşkuluydu ve çocuk yapmak için güçlü yapısı vardı ve onu sık sık ve tekrar tekrar içine kabul etti, dokuz kez oldu bu eylem.

Daha sonra Yakup onun avuçları içinde yerde yatıp uyudu, çünkü yatak dardı ve eşinin rahatı için, orasını ve rahatlığını ona bıraktı. Bunun için, yanağını onun eline yasladı ve yatağın yanı başında diz çöküp uyudu. Gün ağarıyordu. Etraf sessizleşmişti ve şafak kırmızımsıydı ve tepe penceresi önündeydi ve yavaş yavaş ışıklarını zifaf odasına dolduruyordu. İlk uyanan Yakup'tu: Gözkapaklarının altına giren gün ışığından uyanmıştı, çünkü gece yarısına kadar evde ve çiftlikte devam eden ziyafet nedeniyle gülmeler ve çok gürültü olmuştu ve ancak sabaha doğru, yeni evliler çoktan uykudayken, etraf sakinleşmişti. Sevinçli de olsa, bu onu da rahatsız etmişti, –böylece hemen uyandı. Kıpırdandı, onun elini hissetti, olan biteni aklından geçirdi ve eli öpmek için ağzını o yana çevirdi. Sonra sevgilisi ve onun uyuyuşunu seyretmek için başını kaldırdı. Uyku sersemi, yapışkan ve ağır gözleriyle, aslında hemen kapanıp uykuya devam etmek istiyordu, henüz bakışı da açılmamıştı, oraya baktı. Oradaki kişi Lea idi.

Gözlerini yere doğru indirdi ve gülümseyerek başını iki yana salladı. Eyvah, diye aklından geçirdi, bu sırada kalbi ve midesinde feci bir sıkışma başlamıştı; eyvah, bak hele, eyvah, bak hele! Alay eden bir sabah kâbusu, gülünç bir fata morgana, aldatıcı görünüm. Karanlık gözlerini bağlamıştı işte, artık serbest oldukları için, aptal aptal bakıyorlardı. Acaba kız kardeşler bu kadar mı birbirine benzerdi, oysa onların hatlarında bu benzerliği kanıtlamak mümkün değil, uyurlarsa, onlar öyle mi görünüyor acaba? İşte bu noktaya biraz daha iyi bakalım!

Ama Yakup oraya henüz bakmıyordu, çünkü içinde korku vardı ve kendi kendine konuştukları sadece bu ürpertici durumun sonucunda yapılan bir gevezelikti. Kızın sarışın olduğunu ve burnunun biraz kızarmış olduğunu görmüştü. Gözlerini elleriyle iyice ovuşturdu ve kendisini bakmaya zorladı. Uyuyan kişi Lea idi.

Kafasında düşünceler dağ gibi yığıldı. Lea buraya nasıl geldi ve Rahel neredeydi, onu içeri salmışlar ve Yakup onu bu gece tanımış-

tı? O ayağı tökezleyerek yataktan geri doğru gidiyordu, odanın ortasına doğru ve tam orada elleri yanaklarında, gömleği içinde duruyordu. "Lea!" diye bağırdı düğüm düğüm olmuş boğazıyla. Lea doğrulmuştu. Gözlerini kırpıştırıyor, gülümsüyor ve sık sık görüldüğü gibi gözkapakları gözlerini kapatıyordu; bir omzu ve bir göğsü çıplaktı; bunlar bembeyaz ve güzeldi.

"Yakup, kocam!" dedi Lea, "bırak böyle olsun babamın hatırı için. Çünkü bunun böyle olmasını o istedi, yani o düzenledi; İlahlar bana onları verecekler ve sen ona ve onlara teşekkür edeceksin."

"Lea" diye dili dolaştı, ağzını ve anlını, aklını ve kalbini göstererek, "ne zamandan beri buradasın?"

"Ben hep buradaydım" diye cevap verdi Lea, "senin gecendi, ben buraya duvaklı olarak geldiğimden beri. Daima ben seni nazik olarak hazır bekledim, mümkün olduğu kadar Rahel gibi, ben seni damda fark ettiğimden beri sana bunu kanıtladım; bütün geceyi çok iyi anımsıyorum. Çünkü kendi kendime, sana iyi hizmet edip edemediğimi soruyorum, tıpkı herhangi bir kadının yaptığı gibi ve coşku anında tam bir kadın hizmeti verdim! İçimden gelen bir ses benim senden hamile kaldığımı kesin bir dille söylüyor ve bebek bir oğlan olacak, kuvvetli ve iyi, ona Re'uben adı verilecek."

İşte o zaman Yakup düşünüp taşındı ve onu bu gece nasıl oldu da Rahel zannettiğini uzun uzun düşündü ve duvara doğru gitti, kolunu duvara yasladı, alnını koluna dayadı ve acı gözyaşları döktü.

Böyle uzun süre karmakarışık duygularla durdu ve bunlara nasıl inandığını ve nasıl bilmiş olduğunu, bütün mutluluğunun nasıl bir aldatmaca olduğunu, yaşadığı bu saatin gerçekleştiği ânın nasıl lekelenmiş olduğunu, bunun için köle gibi çalıştığını ve zamanı nasıl yenmiş olduğunu tekrar tekrar düşündü; sanki beyni ve midesi ters dönecekmiş gibi oldu ve ruhuyla ilgili olarak kuşkuya düştü. Lea ise ne söyleyeceğini bilmiyordu ve bazen de onun gibi ağlıyordu, tıpkı bir süre önce kız kardeşiyle ağlaştıkları gibi. Çünkü kendisinin değerinin ötekine göre ne kadar az olduğunu sezmişti ve olasılıkla ondan adı Ruben olacak güçlü bir oğlunun olacağı düşüncesi onu yüreklendiriyordu.

O zaman Yakup kızı odada bıraktı ve odadan fırlayıp çıktı. Neredeyse, dünkü ziyafetin düzensizliği içinde dışarıda, evde, avluda, her yerde battaniye ve kilimlerin veya toprağın üstünde yatanların ve sarhoşluğun verdiği ağırlıkla sızmış olanların üzerlerine basıp, ayağı dolaşacak ve düşecekti. "Laban!" diye bağırdı ve yatanların üzerlerinden atlayarak, yani homurdanan, çalım atan ve horultusunu sürdüren adamların üzerlerinden geçip yukarı çıkıyordu. Sabahın bu erken vaktinde "Laban!" diye daha yumuşak bir sesle tekrar seslendi; çünkü intikam alma duygusunun verdiği acı ve kin, delice atılganlık, ziyafetten sonra uyuyup kalanlara karşı içinde hissettiği saygıyı öldürüp yok etmişti. "Laban, neredesin?" ve ev sahibinin odasının önüne, yani Laban'ın karısı Adina'nın yanına uzanıp yattığı odanın önüne geldi, kapıya vurdu ve seslendi: "Laban, çık dışarı!"

"Ah, of!" diye cevap verdi Laban içeriden. "Sabahın bu saatinde beni çağıran kim? Bu kadar içkiden sonra?"

"Benim, derhâl dışarı gelmem gerek!" diye cevap verdi Yakup.

"Tamam, tamam" dedi Laban. "Damatmış o. Gerçi o bir çocuk gibi 'benim' dedi, sanki ancak bir insanın kendisini işitebileceği bir sesle, ama ben onun sesini biliyorum ve dışarı çıkayım ve onun bana bu şafak vakti, tam da uykunun tadını çıkaracakken söyleyeceklerini bir dinleyeyim." Gömleğiyle dışarı çıktı, saçları karmakarışıktı ve gözlerini kırpıştırıyordu.

"Uyuyordum" diye tekrarladı. "Çok güzel bir uyku çekiyordum. Sen niye uyumuyorsun yoksa seni eşekarısı mı soktu?"

"Sebebi Lea" dedi Yakup titreyen dudaklarıyla.

"Tabii o" diye karşılık verdi Laban. "Bunun için mi beni alacakaranlıkta, içki âleminden sonra üstüme gelen nefis uykumdan koparıp uyandırdın, en az senin kadar iyi bildiğim bir şeyi, bana söylemek için mi geldin?"

"Seni canavar, seni kaplan, seni şeytan herif!" diye bağırıyordu Yakup kendini kaybetmiş bir vaziyette. "Bunu öğrenesin diye, sana söylemiyorum, aksine bunu benim de bildiğimi ve çektiğim ıstırap içinde, seni sorgulamak ve sana göstermek için buradayım."

"Sesinin tonuna özellikle dikkat et ve sesini iyice kıs!" dedi Laban. "Bunları konuşmana izin vermiyorum, herkesin şahit olduğu bu olaylardan söz edecek olursan, iyi bir şey olmaz. Çünkü benim senin dayın ve kayınpederin ve de sana ekmek parası kazandıran birisi olmam, senin böyle ortalığı velveleye vermen için yeterli bir sebep değil ve bu sana yakışmaz, gördüğün gibi evin, avluların her tarafı uyuyan düğün konuklarıyla dolu, bunlar birkaç saat sonra benimle birlikte ava gidecekler, orada çölde eğlenecekler ve kuşlara tuzak kurduğumuz bataklığın kamışlık kısmında keklik ve toy kuşu avlayacaklar veya bir yaban domuzu vuracaklar ve bunun şerefine birer tek atacağız. Bunun için misafirlerimin iyi uyuyup güçlerini toplamaları gerekiyor ve akşamleyin ziyafete devam edilecek. Ama sen, beşinci gün zifaf odasından dışarı çıkacak olursan, bu av partisine bizim yanımıza sen de katılıp geleceksin."

"Bu av partisiyle ilgili hiçbir şey bilmek istemiyorum" diye karşılık verdi Yakup, "yerden gökyüzüne kadar çıkan bu rezalet ve aldatmaca yüzünden benim şu zavallı ruhum böyle bir şeyi istemiyor. Çünkü sen beni aldattın, rezilce ve acımasızca sahtekârlık yaptın ve gizlice büyük kızın Lea'yı, Rahel'in yerine benim odama saldın, oysa ben Rahel için köle gibi çalıştım. Şimdi ben ne yapayım kendime ve sana ne diyeyim?"

"Dinle" diye karşılık verdi Laban. "Ağzına almaman gereken ve bunu yüksek sesle ifade etmekten çekinmen gereken sözler vardır, çünkü bildiğim gibi bu Amurru diyarında terbiyesiz bir herif yaşıyor, ağlıyor ve koyun postuna bürünmüş kavga çıkarıyor ve senin hayatına kastediyor ve aldatılmaktan söz edebiliyordu. Bir insanın bir başkası yüzünden utanç duyması hoş bir şey değil, çünkü o böyle bir şey yapmamıştır ve yanlış seçilmiş sözlerinin sonucu seninle benim aramda da işte böyle bir durum var şu anda. Ben seni aldatmışım, öyle mi? Hangi konuda? Sana kız oğlan kızı, yedi merdivenle İlahın kollarına bırakılacak şerefe sahip bir kızı, sana, gelin odasına salmadım mı? Veya sana vücudunda özür bulunan, elinden hiçbir şey gelmeyen veya senin eziyetlerin altında çektiği acılarla yakınıp duran

birisini mi sana getirdim, bu kız sevişme sırasında sana karşı isteksiz ve görevini yapmayan birisi miydi? Ben seni bunlarla mı aldattım?"

"Hayır" dedi Yakup, "bunlarla değil. Lea çocuk yapmak için uygun. Ama sen beni aldattın ve beni ışığın oyununa getirip karanlığa soktun, böylece ben hiçbir şey görmedim ve bütün gece Lea'yı Rahel zannettim; bu yanlış ve hakkı olmayan insana ruhumu ve bütün en iyi şeyimi verdim, sözle ifade edemeyecek kadar pişmanım. Sen bana, kurt adamın yaptığını yaptın."

"Sen buna sahtekârlık mı diyorsun ve beni çöldeki hayvanlarla ve kötü cinlerle utanmadan mukayese ediyorsun, çünkü ben bunu dürüst insan olarak töreye sadık kalarak ve geleneğimize karşı çıkıp başka türlü davranmadığım için yaptım. Bunun Amurru diyarında veya Kral Gog'un* diyarında nasıl olduğunu bilmiyorum, ama bizim bu diyarda abla dururken en küçük kızın verilmesi, geleneğe indirilen bir şamar anlamına gelir ve ben yasalara uyan, terbiye ve nezaket kurallarını bilen bir adamım. Nasıl icap ettiyse öyle yaptım ve senin bu akılsızca davranışına karşı bir önlem aldım ve çocuklarına neler borçlu olduğunu bilen bir baba gibi davrandım. Çünkü sen benim büyük kızım için, ona duyduğum sevgimi, saygısız ve adi bir söz sarf ederek beni derinden incittin, bana şöyle söylemiştin: 'Lea benim erkeklik arzularımı tahrik etmez.' Bu sözlerinden dolayı, bir ders almayı ve yola getirilmeyi hak etmedin mi? Ama şimdi gördün, onun seni tahrik edip etmediğini!"

"Ben hiçbir şey görmedim ki!" diye bağırdı Yakup. "Benim sarılıp kucaklaştığım kişi Rahel'di!"

"Evet, sabah oldu gerçek gözüktü" diye karşılık verdi Laban alay ederek "işte durum böyle, küçük kızım bunun için şikâyetçi değil. Çünkü Lea'yı yaşaman gerçek, ama aklında yaşadığın Rahel'in vücudu. Yine de senin Lea hakkında ve lehinde bir fikrin olmuş oldu, bunu öğrenmiş oldun ve gelecekte onunla birlikte olacaksın, bu sırada hem gerçeği hem de aklındaki hakikati birlikte yaşayacaksın."

* Gog: İskitler (Magog ülkesi) kralı, tanrının düşmanlarının sembolüdür –yn.

"Rahel'i bana vermek istiyor musun?" diye sordu Yakup...

"Gayet tabii" dedi Laban. "Eğer sen onu istiyorsan ve onun için yasal olan ödemeyi bana yaparsan, onu alabilirsin."

İşte o zaman Yakup şöyle bağırdı:

"Ama ben sana Rahel için yedi yıl köle gibi çalıştım!"

"Sen" dedi cevap olarak Laban kibirlenerek ve ciddi bir şekilde "bana bir çocuk için hizmet verdin. Ama ikinciyi de istiyorsan, bunu ben de uygun bulursam, bu durumda yeniden ödeme yapman gerek!"

Yakup susuyordu.

"Ben" dedi sonra "başlık parasını temin etmeye ve çeyiz masraflarını karşılamaya çalışacağım. Ticaret yaptığım kişilerden bir *mina* gümüş ödünç alacağım gelinin kuşağına takmak üzere, bu ve şu tür hediyeleri de sağlamak istiyorum, çünkü bu geçen zaman içinde bir miktar gelirim oldu, artık burada ilk kez damat adayı olduğum zamanki gibi çok fakir birisi değilim."

"Yine ince düşünmeden konuşmaya başladın" diye cevap verdi Laban mağrur bir edayla başını sallayarak, "ve aslında göğsünün içinde sıkı sıkıya kilitli tutacağın şeylerden yakışıksız bir şekilde konuşuyorsun ve bunları boşu boşuna yüksek sesle gevezelik edeceğine ve bir erkeğin bir başkası yüzünden utanç duymak zorunda kaldığını yeniden dünyaya haykırıp duracağına, dua et ki bu sözleri başka birine söylemiyor ve onunla kavga etmiyorsun. Payına düşen hisse ve buna benzer kafa bozucu şeyleri işitmek istemiyorum. Senden çeyiz ve takı için bir kuruş gümüş para istemiyorum, ama bu ikinci çocuğum için de bana, birincisi için olduğu kadar hizmet etmek zorundasın."

"Kurt adam!" diye bağırdı Yakup ve kendine hâkim olamadı. "Sen bana Rahel'i, bu durumda ancak, bir yedi yıl daha geçtikten sonra vereceksin, öyle mi?!"

"Kim söylüyor bunu?" diye karşılık verdi Laban yukarıdan aşağıya bakarak. "Burada buna benzer bir sezdirmeyi kim yaptı ki? Sadece sen ağzında böyle şeyler geveliyorsun ve daha şimdiden beni kurt adamla kıyaslıyorsun, oysa ben bir babayım ve çocuğumun, ihtiyarlayıncaya kadar bir adamın özlemini çekmesini istemiyorum.

Git şimdi kendi yerine ve bir hafta orada şerefinle oyalan. Sonra zamanı gelince ikinci kızın da işi olacak ve sen onun kocası olarak diğer kız için, ikinci kez, bir yedi yıl daha bana hizmet edeceksin."

Yakup susuyordu ve başını önüne eğdi.

"Susuyorsun" dedi Laban, "benim ayaklarıma kapanmakla bir şey elde edemezsin. Kalbini müteşekkir olman için yumuşatmayı başarıp başaramayacağını gerçekten çok merak ediyorum. Burada sırtımda gömleğimle sabahın bu erken saatinde, rahat uykumdan rahatsız edilmişken seninle iş düzenlemesi yapmam senin içinde böyle bir duyguyu uyandırmamışa benziyor. Senin ikinci kızımla birlikte, benim satın aldığım iki hizmetçiyi de alacağını, sana henüz söylemedim. Çünkü Silpa'yı Lea'ya çeyiz olarak ve Rahel'e Bilha'yı hediye ediyorum ve ikinci hâlde de sözümü tutacağım, sizlere vereceğim üçte iki gümüş *mina* da hesaba katılacak. Böylece sen bir gecede dört kadın sahibi oluyorsun ve tıpkı Babil Kralı ve Elam Kralı gibi bir haremin oluyor, ama şu anda sen henüz yeterince varlıklı değil ve tek başınasın."

Yakup hâlâ susuyordu.

"Sert adam" dedi Yakup sonunda ve derin bir iç geçirdi. "Sen bana ne yaptığını bilmiyorsun, bunu bilmiyorsun ve iyice düşünüp taşınmıyorsun, buna inanıyorum ve bronz gibi olmuş duygularında sahte hayallerle uğraşmaya son vermiyorsun! Ben bu gece bütün ruhumu ve en iyi varlığımı, doğru olmayan kişi uğruna heba ettim, bunları aslında doğru insana veremediğim için kalbim çok daralıyor ve bir hafta daha Lea'ya bakmak zorunda ve ben de sonuç olarak bir insanım ve benim etim yorgun düşerse ne olacak, etim doydu, ruhum ise bu yüce duygu için son derece yorgun, işte böyle, ben Rahel'i, yani doğru olanı almak zorundayım, o benim mücevherim. Ama sen bununla iş bitti diye düşünüyorsun. Ama sen hiçbir zaman bu işi telafi edemeyeceksin, yani bana ve kızın Rahel'e yaptıklarını ve en sonunda yatakta oturup gözyaşları döken Lea'ya da, çünkü ben ona bütün ruhumla sahip olmadım."

"Bununla şunu mu demek istiyorsun" diye sordu Laban, "yani bu evliliğin ilk haftasından sonra Lea'ya bir daha kocalık görevi yapmayacak mısın, ikincisine hamile bırakmayacak mısın?"

"Öyle bir şey demedim, hâşâ, Tanrı şahittir!" diye cevap verdi Yakup.

"Gerisi boş" diye karar verdi Laban, "zırvalar. Aramızda yapılan yeni sözleşmeden memnun musun ve geçerli olsun mu yoksa olmasın mı?"

"Evet, efendi, geçerli olsun" diye konuştu Yakup ve tekrar Lea'ya doğru gitti.

Tanrının Kıskançlığı Üzerine

Bunlar, Yakup'un ihtiyar çehresindeki çizgilere yazılmış ve onun birbirine karışmış kaşlarına yakalanmış gözleri önünden akıp giden ve içinde mutlu bir duygu yoğunluğu bulunan, tek başına iken veya insanların önündeyken yeniden yaşayıp anımsadığı hikâyelerdir, işte bu ifade karşısında onu gören insanların üzerlerinde kutsal bir titreme ve bir ürperti belirir, birbirlerine dürterek şöyle söylerlerdi: "Sakin olun, Yakup yaşadığı hikâyelerin içine daldı!" Bunların bazılarını daha önce takdim etmiştik ve hatta Yakup'un batı topraklarına geri dönüşünü ve oraya gelişinden sonrakileri de kesin ve doğru olarak düzenledik, ama bu on yedi yılın içini doldurmak gerekiyor; bunu, onun hikâyeleri ve başından geçen değişik olayları, bunların başında da Yakup'un Lea ve Rahel ile olan çifte düğünü ve Ruben'in öyküsüyle yapmaya çalışacağız.

Re'uben Rahel'in değil, Lea'nın çocuğuydu; Lea'nın Yakup'tan olan bu ilk-doğan çocuğunu daha sonra Yakup pek önemsememişti; çünkü o, akıp gitmiş olan bir su gibiydi ve onu pek kabullenemedi çünkü onu Rahel taşımadı, onu Yakup'a duygu âleminin gelini vermemişti, Tanrı biliyor ya, hâlâ onun yüreğinde Rahel vardı, sonra sırayla Şimon doğdu, Levi ile Dan ve Yehuda ve birisi daha, on tane çocuk hepsi, sonuncusu Sebulun idi; Lea ile düğünün ilk haftasında beş gün yaşadıktan sonra topluca yapılan av partisine katılmıştı, bunu uzun uzadıya anlatmayacağız. Çünkü daha önce Yakup'un Rahel'i ne gibi duygularla kabullendiğini anlatmış-

tık; şeytan herif Laban'ın çevirdiği dümenle Yakup ilk önce Lea'yı koynuna almıştı ve bu olay aslında çift evlilik anlamına gelmişti –aynı zifaf gecesinde iki kız kardeşle birlikte olmuştu: Bunlardan birisi gerçekten, yani fizikî olarak, diğeri ise onun aklından geçtiği şekliyle yaşanmıştı. Peki burada, 'gerçekten' ne demek oluyordu? Bu anlamda ve bakış açısından Re'uben hiç kuşkusuz Yakup'un Rahel'le olan ilişkisinden bir oğlu idi. Lea aslında buna öyle hazır ve istekli idi, ama fizikî olarak boşa çıkmıştı her şey ve Lea güçlüydü, yuvarlak hatları vardı ve memnun bir ifadeyle ellerini bunun üstüne koyardı ve alçakgönüllü bir ifadeyle başını yana eğer ve gözkapaklarını aşağıya düşürürdü, şaşılığı fark edilmesin diye.

Büyük yeteneğini kullanarak tuğlaların üstüne oturmuştu, bu olay birkaç saat içinde olup bitmişti ve artık büyük bir gönül rahatlığı vardı, Re'uben bir su gibi doğuvermişti; kendisine acele haber ulaştırılan Yakup tarladan geldi (çünkü susam hasadı zamanıydı), yeni doğan bebek yıkanmış, tuzla ovulmuş ve kundaklanmıştı. Yakup elini onun üzerine koydu ve bütün ev halkının önünde şu sözü söyledi: "Benim oğlum!" Laban onu saygıyla kutladı. Onu kendisi gibi sağlam kalması için teşvik etti ve her üç yılda peş peşe çocukları olmasını diledi ve bu sırada yataktaki loğusanın neşeli sesi duyuldu: On iki sene boyunca, ara vermeden çocuk sahibi olmak istiyordu. Rahel bunları işitti.

Onun eli hep salıncaktaydı, tavandan sarkıtılan iplerle yapılmıştı bu salıncak, Lea onu yatağından eliyle sallayabiliyordu. Öteki tarafta Rahel oturuyordu ve çocuğu seyrediyordu. Bebek ağladığı zaman hemen onu alıyor ve kız kardeşine, şişkin, süt damarlarıyla dolu göğsüne veriyordu ve bebeğin memeyi alışım, gaz çıkarışını büyük bir hazla seyrediyor ve onu seyrederken kendi zarif göğüslerini elleriyle sıkıyordu.

"Zavallı küçüğüm" dedi Lea, Rahel'e. "Karalar bağlama, senin de sıran gelecek. Ve sen bana göre mukayese edilemeyecek kadar çok daha şanslı ve mutlu olacaksın, çünkü efendimizin gözlerinin üstünde olduğu kişi sensin, benim yanımda oturacak, dört veya altı geceyi seninle geçirecek, bu senin için bir eksiklik mi olacak?"

Acaba bunlar Rahel için de gerçekleşecek miydi, bu dilekleri, Tanrı nasip etti ve Lea gerçekten yaşadı, çünkü daha birinci bebeğinin loğusalığından yeni kurtulmuştu ki, yeniden hamile kaldı ve sırtında Ruben'i taşırken karnında da Şimon'a gebeydi ve karnı büyümeye başladı ve Lea'dan hiçbir şekilde ah, of ve inleme şikâyetleri duyulmuyordu, aksine keyfi yerinde ve sapasağlamdı; Laban'ın bahçesinde yüzünde değişik bir ifade belirinceye, tuğlaları hazırlamalarını emrettiği âna kadar çalıştı. İşte Şimon da kolayca dünyaya gözlerini açtı ve aksırdı. Herkes ona hayran kaldı; en çok da Rahel, ona bakıp bakıp hayran oldukça, nasıl da üzülüyordu için için! Birinci bebeğe göre bunda daha değişik bir şey vardı; çünkü Yakup bunu bilerek ve aldatılmadan Lea'yla birlikte olup sahip olmuşlardı ve bu da tamamen ve hiç kuşkusuz onundu.

Rahel'e gelince, bu küçük hanıma neler oluyordu acaba? O bu erkek kuzenine sevimli bir cüretle ve hayata hazır olma duygusuyla nasıl da öyle ciddi ve neşe dolu olarak bakmıştı; ne kadar güvenerek arzu etmiş ve duygulanmıştı, ona çocuklar hatta ikiz çocuk doğuracağını söylerken! Ama şimdi boş, bomboş dolaşıyordu, Lea oysa ikincisinin beşiğini sallıyordu –bu nasıl olabilmişti?

Geleneksel metindeki bir harf bizim önümüzdeki tek dayanağımız ve bu bize, acı ve ıstırap dolu bu hayat olgusunu açıklama fırsatı sunuyor. Bunun açıklaması kısaca şöyle: Yakup'un önünde Lea değersiz olduğu için, Tanrı Lea'yı doğurgan yapmıştı ve Rahel'i doğurmayacak hâlde bırakmıştı. İşte bundan. Bu, diğeri gibi bir açıklama girişimi; burada bir olasılık özelliği var, kesin yetkilendirme değil, çünkü El Şeddai'nin bu konudaki doğrudan ve ölçülü beyanına göre, Yakup'un aleyhine veya bu olaya adı karışan diğer kişiye karşı, verilen bir şey yok ve hiç kuşkusuz böyle bir şey de gelmemiştir. Buna rağmen bu tür bir yorumlama yaptık diye kendimizi ve bir başkasını kayırmamıza gerek yok, eğer biz daha iyi bir şeyi bilmiş olsaydık, ki böyle bir durum yoktur, verilmiş olan bilgiyi temel görüşle doğru buluyoruz.

Temel görüşe göre, Tanrının kuralı Rahel'e karşı veya başlangıçta Rahel'e karşı yönelmiş olmadığı gibi, Lea'nın hatırına da

alınmış değildir, aksine bu, bizzat Yakup'un kendi kendini eğitmesi, özünü disiplin altına alması anlamına gelir. Bununla onun duygusundaki, kendisini üstün gören kibir ve hiçbir şeyi beğenmeyiş, gurur ve azameti Elohim'in beğenmediğini ve buna razı olmadığını göstermek için bunu takdir ettiğini ifade ediyor –özellikle onun bu kendini herkesten üstün görme duygusu nedeniyle insan seçme ve bir şeye aşırı düşkünlük eğiliminin elinden alınması kararında, gerçekten insanların onu örnek almasından ve yeryüzünde taklit edilebileceği korkusu vardı ve bu kararın da bütün dünya tarafından saygıyla aynen kabul edilmesi arzu ediliyordu. Neye rağmen? Doğru, çünkü Yakup'un duygusallığındaki ihtişam bir taklitti ve bu yüzden cezalandırıldı. Bu konuda söz söylemek isteyen kişinin onun ağzından çıkan ifadelere bakması gerek; bu sözün, insanın tüylerini ürpertecek şekilde incelenişine göre çıkan sonuçtan burada tartışma konusu olan önlemin alınmasındaki en üst motif, Tanrının ayrıcalık tanıma konusundaki kıskançlığıdır, bu hakkını Tanrı işte bu önlemle, yani Yakup'un duygusundaki bu ihtişamı bir anda yıkıp rezil bir duruma dönüştürmesiyle göstermişti. Bu yoruma belki böylesine küçük ve sevilen bir motifin, yani kıskançlık motifinin ilahî düzenlemenin açıklanması için gerekçe olamayacağına dair itirazlar olabilir. Bu tür hassasiyetlerin çıkması doğaldır; bunu, Tanrının varlığının en eski ve henüz iyi biçimlenmemiş, oluş durumlarından geriye kalan, fikren henüz yitirilmemiş bir tortu ve yakışık düşmeyen müstehcen bir heyecan olarak anlamak gerekir, –bir başka yerde bu başlangıç dönemleri üzerine birkaç ışık düşürülünce bunların aydınlığında bu çöl insanlarından kahverengi tenli ve kendilerini savaşçı olarak tanımlayan bir grubun, savaş ve hava ilahı Yahu'nun yüz şeklinin oluşumu, kutsal bir İlahın görünüşüne göre çok daha fazla kötü ve dehşet vericiydi.

Tanrının, gezgin Abram'ın şahsında faaliyet gösteren insanın aklıyla yaptığı sözleşme, son amaç olarak her iki tarafın kutsallığının tanınması için yapılmış bir sözleşmeydi, bu sözleşmede insan ve Tanrıya özgü muhtaçlık öylesine karşılaşıyor ki, bu birlikte et-

kileşim heyecanının Tanrıya mı yoksa insana özgü bir taraftan mı çıkmış olduğunu söylemek mümkün olmuyor, bu öyle bir sözleşme ki, bunun hazırlanışında, Tanrının kutsal olmasıyla insanın kutsal olması ikili bir süreç arz ediyor ve birbirleriyle en samimi, en derin içtenlikle 'bağlanmış' olduklarını gösteriyorlardı. Şöyle bir sorunun yöneltilmesi gerekiyor: Öyleyse bu sözleşme hangi amaç için yapıldı ki? Tanrının insana emri şudur: "Kutsal ol, tıpkı benim gibi!" burada insanın içinde Tanrının kutsal olması çoktan bir ön koşul olmuştu; bunun anlamı aslında şudur: "Senin içinde ben kutsal olayım ve sonra da o oldu!" Bir başka ifadeyle Tanrının, bu bulanık hileden ve kötü niyetten çıkan ve kutsallığı ortaya çıkartan arındırma işlemi, sözleşme öncesi zamanı da kapsamakta ve insanın arınmasını da içermektedir; bu, insanın içinde, vicdanında, Tanrının ısrarlı arzusuna uygun olarak arınma işlemi meydana getirmektedir. Bu işlerin vicdanen birbiriyle bağlı oluşu ise Tanrının kendine ait onura, sadece insanın aklının yardımıyla ulaşması; bu tabii yine, Tanrının gerçekliği görüşü ve bununla ilişkilendirilişi olmaksızın onurlandırıcı olmayacaktır –işte bu evlilikle ilgili– yüce birleşme ve birbirine bağlanıştaki karşılıklı oluş, etin içinde kapalı olarak bulunan, sünnet olayındaki parçanın alınışıyla garantilenip onaylanmış olması, özellikle bu kıskançlığın kutsallık-öncesinden kalma aşk tutkusu hadisesinden geriye kalan bir tortu olduğunu, bunun sahte ilahlara karşı veya duygu taşkınlığı sırasında öncelik hakkında görülen kıskanma gibi –aslında her ikisinin de aynı şey olduğunu kolayca anlaşılabilecek hâle getiriyor.

İnsandaki bu zapt edilemeyen duygunun, başka bir insan için taşıdığı anlam ne olabilir ki, tıpkı Rahel'in Yakup'a kendisinden başkasının sunulmasına razı olması gibi bir olay ve sonra bunun gelecek kuşağa, yani burada ilk-doğan çocuğuna kalıtsal olarak geçmesi, bir başka ilaha tapınmayla mı açıklamak gerekir? Laban aracılığıyla Yakup'un başına gelen olay, en azından, adalet dengesinin sağlanması ve bunun Esau'nun kaderiyle ilişkilendirilmesi olarak anlaşılabilir, yani bu dengenin bozulmasıyla ortaya çıkan haksızlı-

ğın bir şekilde giderilmesi demektir. Öte yandan Rahel'in kara talihi göz önüne alınacak olursa, genç Yusuf'un daha nelere göğüs gereceği ve sadece Tanrı ve insanlarla olan ilişkilerinde, son derece zeki ve hoş bir maharetle bunların üstesinden geldiğini, olaylara iyilik yönünde bir dönüş sağladığını, böylece saf su ve asıl duygunun, yani kıskançlığın konusu burada hiç söz edilmiyor –burada genel ve tercihli bir ön hak konusu değil, aynı zamanda sahte ilahlara özgü duygu motiflerine son derece özel bir kıskançlık duyma ve bununla birlikte misilleme yaparak intikam alma– tek kelimeyle: Şiddetli aşk tutkusuna, iyiye gidiş yönlendirmesi yapılıyor. Eğer buna çöl yaşamının bir tortusu denilirse, bu takdirde 'yaşayan Tanrı kelimesi, bütün coşkunluğuyla, tam anlamıyla bu aşk tutkusundan meydana geldiğini ve varlığını sürdürdüğünü kanıtlamaktadır. Bütün bu olaylardan sonra Yusuf'un hatasının kendisine ne kadar zarar verdiğini ve Tanrının bu canlılığı konusunda bile daha çok algılamaya sahip olduğunu ve Ona uygun şekilde saygı duymayı ve Onun yaratıcı olarak algılanmasını daha iyi öğrendiği söylenebilir.–

Rahel'in Şaşkınlığı Hakkında

Küçük Rahel bütün bu olan bitenden en ufak bir şey bile anlamadı. Rahel Yakup'un boynuna sarılmış, ağlayıp duruyordu: "Benim çocuklarımın olmasını sağla, olmadığı takdirde, böyle ölüp giderim!" O şöyle cevap verdi: "Sevgili güvercinim, bunun anlamı ne? Senin sabırsızlığın senin erkeğini sabırsızlığa sevk ediyor, böylesine bir duygunun yüreğimde hiçbir zaman kendisini göstereceğini asla düşünmüyordum. Senin bana yalvarma ve gözyaşlarıyla bağlı olman, gerçekten mantıklı bir şey değil. Senin vücudunda bebek olmasını istemeyen Tanrı, ben değilim ki."

Böylece suçu Tanrının üstüne attı ve bununla belirtmek istediği şey, bunda kendisinin bir kabahati olmadığı ve bir günahla suçlanamayacağıdır; çünkü Lea'nın şahsında bebek sahibi olma yetisini kullanmıştı. Küçük kızdan vazgeçmesinin sorumluluğunu Tanrıya

bırakması, bunun nedeninin kızda olduğu saptamasına uygun düşüyor ve bu onun sabırsızlığı ve sesinin titremesinden de belli oluyordu. Yakup doğal olarak hırçınlaşmıştı, çünkü Yakup'un bizzat büyük bir özlemle arzu ettiği şeyi, Yakup'tan gerçekleştirmesi için yalvarıp yakarması, Rahel'in yaptığı aptalca bir şeydi; çünkü Rahel bunda hayal kırıklığı yaratacak en ufak bir şey yapmamıştı. Buna rağmen huzursuzluk içinde bulunan bu zavallı kızı, yaptığı bu davranıştan dolayı affetmek gerekir, çünkü çocuk yapamayacak konumda olduğundan, durumu bir hayli vahimdi. Çok nazik ve lütufkâr bir bayandı kendisi, ama ablasına gıpta etmemesi de gerekiyordu, ama kadınlık doğası baskın geldi; gıpta bir duygu kaynaşmasıdır, bunun bünyesinde hayranlık duymanın dışında ne yazık ki başka bir şey daha oluşur, karşı taraftakinin bu taraftakine etkisi, iyilik de olmayabilir. Bu kardeşlik ilişkisini sarsmak zorunda kalırdı ve bu sarsıntı artık başlamıştı. Anne olmuş Lea'nın pozisyonu, bu kısır kadının –kız kardeşinin konumunu aşıyordu, çünkü o hâlâ bir genç kız olarak ortalıkta dolaşıyordu ve herkesin gözünde ikiyüzlü birisi hâline gelmiş oldu, onun bu davramşından ötürü sahip olduğu üstün onuru yara almıştı. Deyime göre, onun gibi aptal görünümlü birisi, çocukları olan kutsal bir 'sevgili' kadın oldu, ince ve nazik olan ise hemen 'kin duyulan kadın' –bu çirkin deyim Rahel'in kulaklarında tiksindirici bir şekilde yankılanıyordu; çünkü bunun onun hadisesiyle kesinlikle hiç alakası yoktu ve kızın bu gerçeği hiç ses çıkarmadan kendi içinde muhafaza ederek rahatlaması da insanca bir tutum olarak anlamsız bir şeydi, aksine bu gerçeği kızın ifade etmesi gerekiyordu. Ne yazık ki durum böyle idi: Solgun ve pırıltılı gözleriyle Yakup'un onu tercih eden aşkına sığındı ve geceleri sık sık onu ziyaret etti –bu durum Lea da yine bir yara idi, bu yaraya dokunulunca sinirlenmiş bir şekilde şöyle cevap veriyordu: Bunun ona ne yararı olur ki? Ve bu iyilik, dostluk için yapıldı.

Yakup orta yerde sıkıntı ve üzüntü içinde kalmıştı.

Laban da vaziyeti karamsar buluyordu. Yakup'un burun kıvırdığı büyük kızın böyle şerefiyle kalmasını hoş karşılıyordu; ama yi-

ne de içinde Rahel ile ilgili bir üzüntü vardı. Ayrıca kesesine dokunacak bir olaydan korkuyordu. Yasa Koyucu şöyle bir madde koydurtmuştu: Eğer bir kadın çocuksuz olarak kendisini bir erkeğe teslim ederse, kayınpederin aldığı başlık parasını iade etmesi gerekir, çünkü bu tür evlilik hayır etmez. Laban bunu Yakup'un bilmediğini ümit ediyordu, ama o bunu her an öğrenebilirdi ve bir gün Rahel için hiçbir ümit kalmazsa, Laban veya oğulları yedi yıllık borcun bedelini Yakup'a para olarak vermek ve böylece zararını gidermek zorunda kalabilirlerdi –bu, adamın canını sıkıyordu.

Bunun için, Lea evliliğinin üçüncü yılında da hamile kaldığında –ileride Levi adını alacak olan oğluydu– Rahel'de hiçbir kıpırtı görülmedi; böylece Laban her şeyden önce buna bir çare bulunması gerektiğini belirtti ve Bilha adına söz aldı ve şöyle bir istemde bulundu: Yakup, Bilha'yı hamile bırakacak ve doğacak çocuk Rahel'in kucağına verilecekti. Rahel'in bizzat buna benzer düşüncelere inandırılması veya analık görevi yapması düşüncesine kanması bir hata olurdu. Rahel'in ona karşı duyduğu ve gösterdiği duygular uyuşmazlık içindeydi, sabırla beklemekten çok daha fazlasını Yakup için yapabilirdi. Ama Rahel'in güzel hizmetçisi Bilha'yla çok sıkı fıkı oldukları bir gerçekti, nitekim ileride Lea onun gıcık durumlar yaratmasından dolayı, ortalığı tamamen boş bırakıp gidecekti; onun annelik şerefine sahip olmak için duyduğu şiddetli arzu, sorunu kendi eliyle çözmek için ortadaki doğal engelleri de artık aşıyordu, bir zamanlar katı yürekli babasının yapmış olduğu gibi, kuzeninin koynuna kendisini temsil edecek kadını gizlice geceleyin sokacaktı.

Aslında bu tam tersine gelişti: Rahel kendisi Yakup'un elinden tutup onu Bilha'nın yanına getirdi ve o sırada mutluluktan uçtuğundan, kafasının bile nerede olduğunu bilemeyecek konumda olan Bilha'yı Rahel önce kardeşçe öpmüş ve şöyle demişti: "Mademki başka çare yok canım, olacaksa seninle olsun, sen benim için doğru kişisin. Binlerce kişi olasın!" Bu abartılı dilek kısmı sadece bir tebrik anlamındaydı, Bilha'nın hanımefendisinin yerine hamile kalmasını istiyordu ve bu gecikmeden oldu: Bilha hamile kalmayı ba-

şardığını, Rahel de bu haberi anne ve babasına iletsin diye duyurdu. Onun aradan geçen aylar sonrası Lea'nın görünümüne yakındı ve Rahel bütün bu süre zarfında gözlerini Bilha'dan ayırmadı, sık sık onun karnını okşuyor ve kulağını karnının üstüne koyup dikkatle içerideki varlığı dinliyordu.

Zavallı Rahel! Acaba gerçekten mutlu muydu? Zorunlu durumda herkesçe kabullenilen bir gelenek ona yardımcı oluyordu, takdiri ilahî bir dereceye kadar rencide ediliyordu ama onun onuru yükseliyor, onun kalbini saran özlemle dolu karışık duygular, yabancı bir bayanın vücudundaki gelişmeye ayak uyduruyordu. Ama bu yarım bir onur, yarım bir mutluluk, yarım bir kendini aldatmaydı; zaruretten dolayı gelenekle desteklenmişti, ama yine de Rahel'in etinde ve kanında yeri yoktu; Bilha'nın dünyaya getireceği oğlanlar ve çocuklar onun için yarım gerçek evlat olacaklardı, hem kendisi hem de kendisinden evlat edinemediği sevgili adam için. Bir başkasının acılar içinde olması onun için bir zevk olacaktı. Bu rahat bir şeydi, çünkü içi boş, tiksindirici ve sakin bir nefret idi; bu onun düşüncesine değil yasaya ve geleneğe uygundu, hem de onun küçük, cesur ve vefakâr yüreğine. Şaşkın şaşkın gülümsüyordu.

Ayrıca yapılması ve onun için öngörülen ve ona yapması için müsaade edilen her şeyi canu gönülden yapıyordu. Bilha'nın dizleri üzerine çökerek doğurmasını sağladı –gelenekler böyle öngörüyordu. Kollarıyla Bilha'yı arkasından sardı ve birkaç saat süren gayretlerine, inlemelerine, bağırmalarına katıldı; doğum sancıları çeken bir anne ve ebe olarak kendi şahsında iki olguyu birlikte yaşıyordu. Bu, küçük Bilha için çok zorlu bir şekilde cereyan etti; onun doğurması yirmi dört saat sürdü ve sonunda Rahel neredeyse onun kadar, yani etinden doğum yapan anne kadar bitkindi ama bu onların ruhunda çok olumlu bir duygu yarattı.

Böylece Yakup'un evliliğinin üçüncü yılında Lea'nın Levi'yi doğurmasından sadece birkaç hafta sonra Dan adı verilen çocuğu dünyaya geldi. Bununla beraber dördüncü yılda, Lea doğum yapmış ve oğluna Yehuda veya Tanrıverdi adını koymuşlardı, aynı yıl

Bilha ile Rahel güçlerini ve kudretlerini birleştirerek Yakup'a ikinci bebeklerini vermişlerdi, bu iyi bir pehlivan olabilecek görünüşe sahipti, bundan dolayı ona Naftali adını verdiler. Böylece Rahel'in Tanrının izniyle iki oğlu olmuştu. Geçici olarak bundan sonra başka doğum olayı olmadı.

Dudaim

Yakup evliliğinin ilk yıllarını hemen hemen tamamını Laban'ın çiftliğinde geçirmişti ve dışarıda yardımcı çobanlar ve ortakçılar meralarda işleri yürütüyor, Yakup'da onları arada sırada sert bir şekilde denetliyordu, onlardan hayvan ve ürün olarak hisseleri topluyordu, bunlar Laban'ın hesabına geçiriyordu, ama hepsi değil hatta bazen en büyük pay da verilmiyordu; çünkü dışarıda ve çiftlikte pek çok şey, Yakup'un kendi ticari eşyalarının saklanması için yaptırdığı çok sayıda depo-kulübelerde bulunuyordu ve bunlar Laban'm damadına aitti ve doğru bir ifadeyle, artık iki ekonomik düzenin çaprazlama olarak geliştiğinden söz edilebilirdi; bunlardan birisi çok katlamalı bir çıkar hesabıyla oluyor ve Yakup bunu görmezlikten geliyordu ve Laban artık bunun hesabını göremeyecek duruma gelmişti, bu konuda kendisi de itirafta bulunuyordu: Kısmen aklındaki zayıf tarafın ortaya çıkacağından, kısmen de işlerini yürüten damadına aşırı titizlikle yaklaşarak, kusur bulmak suretiyle onun bünyesindeki hayırlı ve kutsamalı olguya halel getirmek korkusuyla böyle davranıyordu. Onun her türlü işi ve durumu çok çok iyiydi, her şeyi görmezlikten gelmek zorundaydı ve gerçekten, iş konusunda ağzını bile açma cesareti göstermiyordu –hatta Yakup'un, Tanrının çocuk yaratma kudretine kendi gözleriyle şahit olmuş birisi olarak onu koruyordu. Altı oğlu olan ve kendisine su bulup veren bu kişi; onu dört yıl içinde ihya etmişti, bu kutsamanın yakınında olması nedeniyle kendisinin elde edeceğinin iki katını elde etmişti. Ona içinde duyduğu derin saygı sınırsızdı; bu, Rahel'in kendi içine kapanık olarak devam eden suskunluğu nedeniyle çok

az kısıtlanmıştı. Bu adamın görevini yapmasına müsaade etmek gerekirdi ve onun Allahtan ki işi bırakmayı ve çekip gitmeyi henüz düşünmediği görülüyordu.

Gerçekte ise Yakup'un ruhundan evine dönüş ve bu kuyudan çıkıp kurtulma, yani Laban'ın diyarındaki bu alt dünyadan çıkıp gitme fikri asla uzaklaşmamıştı; bu, on iki yıl sonra tıpkı yirmi ve yirmi beş yıl sonraki gibi çok az şey değiştirmişti. Organik bir bilinçle kendisi için zaman kazandı, zamanı olmak (çünkü yüz altı yıl yaşamak ve yaşlanmak zorundaydı) ve Esau'nun garazıyla ilişkilendirdiği bu tahmini ölüm zamanına ilişkin olarak seyahate çıkma fikrinden yavaş yavaş uzaklaşmıştı. Hayatının Naharina topraklarında bir miktar kök salmış olması da zorunlu olarak buna sebep olmuştu, çünkü o burada çok şey görüp yaşamıştı, bir yerde karşımıza çıkan bu hikâyeler, bizim o yerin dibine saldığımız köklere benzer. Esas itibariyle Yakup, Laban'ın dünyasına batmış olmaktan yeterince yarar sağlayamamıştı, kanaatine göre henüz ağırlıklı bir varlığı yoktu. Alt dünya iki şeyi bünyesinde saklar ve korur: Pislik ve altın. O, pisliği yakından tanımıştı: Acımasız bekleyiş süresi içinde ve şeytan Laban'ın zifaf gecesinde onun ruhunu ikiye bölen acımasız sahtekârlık olayında. Zenginlik konusunda da kendi yükünü tutmaya başlamıştı –henüz yeterli değildi, durmamacasına devam etmeliydi ve Laban, şu şeytan adamın alacağı vereceği kalmamıştı, geriye altın bırakması lazımdı. Yakup esaslı bir şekilde dolandırılmış olmalıydı: Yakup'un intikamı yüzünden değildi bu, aksine, daha doğrusu, taşınacak her şeyi alan, herkesi aldatan akıllı şeytan adamın kendisi dolandırılmıştı sonunda, –bizim Yakup ön koşulu yerine getirmek için vurucu ve işi bitirecek çareyi henüz görmüyordu.

Bu onu oyalıyordu, işleri onu meşgul ediyordu. Bu sıralarda o yine dışarıda, tarlada, bozkırda, çobanların ve sürülerin yanında, Laban'ın ve kendi hesabına üretim ve ticari işlere iyice dalmıştı; bu çocuğun kutsallığı sayesinde akıp giden işlerde bir tıkanıklık meydana gelmesinde birçok sebep vardı: Bunlardan birisi, kadınları ve çocuklarıyla birlikte ve Laban'ın yetişkin oğulları da onunla birlik-

te ağılda ve mandırada bulunmalarına ve onun yanında çadırlarda ve kulübelerde kalmalarına rağmen, bu tıkanma olmuştu. Bu şöyle oldu. Rahel kendi ailesinin yanına zaruri olarak gelmişti, Bilha'yı, yani zorunlu yardımcısını kıskanıyordu ve bunu gizleyemiyordu; efendisi ve hizmetçisiyle hiçbir şekilde geçinemiyordu, öyle ki her ikisi de onun koyduğu yasaklamaya razı olmuşlardı. Kendisi de beşinci ve altıncı yıla da kapalı bir kutu gibi girmişti, bu bir uğursuzluk işareti gibi görünüyordu; Lea'nın vücudu ise nadasa bırakılmış tarla gibi –Lea üzülüyordu, ama Yakup sadece kafasını dinliyordu, bir yıl, iki yıl geçti, sonunda Lea Yakup'a şunları söyledi:

"Bunun ne demek olduğunu bilmiyorum ve bu rezaletin, yani benim böyle kupkuru ve yararsız olmanın sebebi ne! Sadece bana sahip olmuş olsaydın böyle şeyler olmazdı ve iki yıl boyunca böyle hayırsız bir şekilde kalmazdım. Ama benim kız kardeşim, efendimin her şeyi olduğundan ve benim kocamı elimden aldığından, zorunlu olarak çok sevdiğim bu kardeşime beddua ediyorum. Belki bu mücadele benim soyuma zarar getirecek ve benim bir daha çocuğum olmayacak ve senin Tanrın bunu benim yanıma bırakmayacak. Rahel'in doğru kabul ettiği şeye ben de razı oldum. Benim hizmetçim Silpa'yı al ve onun yanında otur, ondan bir çocuk yap ve bu çocuk benim için olsun ve onun üzerinden benim oğullarım olsun. Benim artık senin gözünde değerim yoksa, her türlü yoldan çocuk edinmeyi istiyorum, çünkü onlar benim nazarımda yaralarıma sürülen merhem gibi, bunlar senin soğukluğundan beni korur."

Yakup onun şikâyetlerine cevap veremedi. Onun Lea'ya değer verdiğini söylemesinde bile son derece zorlanan bir saygının açıkça işaretleri bulunuyordu. Bunun kınanması gerek aslında. Ama kendisinin ruhunda oldukça ağır zararlara neden olan bu kadına karşı bir parça insaflı olamaz mıydı, ona söyleyeceği birkaç samimi cümle, onun değerli ve nazlı duygusunu yeniden elde edecek bir fırsat yaratmaz mıydı? Kalbindeki bu kibir yüzünden oluşan günahın cezasını ödeyeceği gün elbette gelecekti; ama o henüz uzaktaydı ve daha önce onun duygusunda yüce bir zafer kazandığı günün ışıkları da doğacaktı.

Lea'nın Silpa'yla olan önerisi olasılıkla sadece şeklen yapılmıştı, Yakup'un onu sık sık ziyaret etmesi bu şekle uygun düşüyordu. Ama duygu yoğunluğu içindeki adam bunu hissetmiyordu, tedbirli bir şekilde daha ilerisini hissediyor ve buna hazır olduğunu ve bu konudaki görüşlerine katıldığını, Silpa'nın oraya taşınmasıyla çocukla ilgili kutsamanın tazeleneceğini umuyordu. Bunun için kurtuluş, yine böyle bir şeye itiraz etmeyen Rahel'e kalmıştı, kendi hanımefendisiyle bir bakıma benzerliği olan iri göğüslü Silpa'ya sıra gelmişti; Yakup'tan bugüne kadar gerçekten bir ilgi görmemiş olan Silpa, hanımefendisinin ayakları önünde yere kapanarak ondan affını rica etti. O sırada Lea'nın hizmetçisi efendisini huşu içinde, cariyelere özgü bir gayretle koynuna aldı, hamile kaldı ve hanımefendinin dizleri üstünde, onun derin derin nefes almasına yardım ederek bir oğlan, Gad'ı doğurdu. Laban'ın yanında geçirdiği on dört yılın, evliliğinin yedinci yılında bu bebeğe sahip oldu ve ona şans diledi; bunun yanı sıra evliliğin sekizinci ve oradaki yaşantısının on beşinci yılında tatlıyı pek seven Aşer dünyaya geldi. Böylece Yakup'un sekiz oğlu oldu.

Aşer'in doğmuş olduğu zamana rastlar dudaim olayı. Onu bulan şanslı insan, o zamanlar sekiz yaşında olan, gözkapakları çapaklı, güçlü kuvvetli bir çocuk olan Re'uben idi. Yaz başlarında yapılan hasat çalışmalarına katılmıştı, Laban ve Yakup da koyun kırpma işlerini tamamlayıp onların yanına gelmişlerdi, bütün çiftlik halkı ve geçici işçi olarak alınan birkaç kişi neredeyse nefes almayacak kadar çok çalışıyorlardı. Koyun üreticisi olan Laban, sadece susam tarımı yaparken, Yakup'un oraya gelmesi ve suyun bulunmasıyla arpa, darı, kızılca buğday ve özellikle buğday tarımı yapmaya başladı: Onun kerpiç duvarla çevirdiği ve etrafına ve içine sulama kanalları yaptığı buğday tarlası, tarlaları içinde en kıymetlisiydi. Altı sabah çift sürülecek büyüklükteydi, tatlı bir tepenin üzerinde uzanıp gidiyordu, tarlanın üst toprağı yağlı ve kuvvetli idi: Zaman zaman nadasa bırakılınca Laban'ın kutsal-köylü mantığıyla uyguladığı kurallara göre, otuz kat, yani bire otuz daha fazla ürün oluyordu.

Bu kez, bereketli bir yıldı. Tarlanın iyi sürülmesi, pulluk, tohum ekenin eli, çapalama, tırmıklama ve can veren su kanallarının inançla çalışmaları sayesinde, bunlar ilahî makam tarafından ödüllendirilmişti. Başaklar bağlamadan önce Laban'ın hayvanları bereketli otlarda yayılıp nasiplerini almışlardı, karacalar ve kargalar tarlalardan uzaktı, bölgeyi çekirgeler de istila etmemişti, sel basıp ürünleri alıp götürmemişti. İyyarda* mahsul zengindi, aslında tarım insam olmayan Yakup bu bölgedeki bereketliliğin üstünde, bolluk ve bereket veren kutsamasını, önerileriyle ve çalışmalarıyla kanıtlamış ve daha önceki zamanlara göre daha sık ekin ekilmişti, böylece başaktaki tane sayısı bir parça azalmıştı ama bu toplam hasada bakılınca önemli gözükmüyordu –yine de sonuç itibariyle Laban'a Yakup'un yaptığı hesaplarda ve açıklamalarda yekûn büyük bir gelir sağlamıştı ve damada da buradan uygun bir pay düşmüştü.

Dışarıda, yani arazide herkes işbaşındaydı, Silpa bile oradaydı, arada sırada Gad'a ve Aşer'e meme veriyordu ve sadece kızlar evde kalmışlardı, Lea ve Rahel akşam yemeğini hazırlayacaklardı. Bütün tarım işçileri kamıştan yapılmış güneşten koruyucu başlıklarla, bellerine kadar inen uzun saçlarını ve bellerini koruyan önlüklerle sırtlarından dökülen terler içinde ilahiler okuyarak orakla ekinleri biçiyordu. Diğerleri ise harman dövüyor ve başakları demet hâlinde bağlıyor, eşeklere ve öküz koşulu kağnılara yüklüyorlardı; bunlar ekini harman yerine götüreceklerdi, orada sığır koşulu dövenler çekilecek, yabayla savrulacak, elenecek ve samanla taneler birbirinden ayrılacaktı. Laban'ın çocuklarıyla beraber Ruben de bu çalışma şevkine katılmış ve üstün bir çalışma başarısıyla kendisini göstermişti. Çalışmaktan kollarındaki gücün tükendiği ve güneş ışıklarının altın rengine büründüğü bir ikindi vakti tarlanın kenarında dolaşıyordu. İşte tam o zaman kerpiç duvar üstünde adamotunu buldu. Bunu bulmak ve tanımak için önceden ders almak ve keskin bir bakış gerekliydi. Yumurta şeklindeki yapraklarıyla bu pütürlü bitki yerde çok

* İyyar: Nisan-Mayıs karşılığı –yn.

az boy atar, alışkın olmayan göz bunu fark etmez. Üzüm şeklindeki meyvelerinden dolayı buna dudaim denir; koyu renk ve fındık büyüklüğündeki tanelerinden tanımıştı Ruben, bitki toprak altında yayılmıştı. Güldü ve şükretti. Hemen bıçağını çıkardı ve bitkinin etrafında bir daire çizdi ve etrafını kazmaya başladı, ince kökleri görülünceye kadar bitkinin etrafını oydu. Sonra iki koruyucu dua okudu ve bitkiyi köküyle birlikte yakalayıp, bir hamlede yerden söküp çıkardı. Bitkinin çığlık atacağını beklemişti ama böyle bir şey olmadı. Onun avucundaki kök tam ve iyi yaratılmış minik bir sihirli adamcağıza benziyordu: Tombul beyaz etli, iki bacağı bir çocuk eli büyüklüğündeydi, sakalları vardı ve her tarafı gümüş rengi ince kıllarla kaplıydı, –hayran olmak ve gülmek için yaratılmış bir cin misali. Bu çocuk onun özelliklerini iyi biliyordu. Çok fazla faydaları vardı; özellikle, bunu Ruben de biliyordu, kadınlara çok yararlıydı. Bunun için bulduğu bu bitkiden yararlanması için derhâl annesi Lea'yı düşündü ve ona vermek üzere eve doğru koşmaya başladı.

Lea buna çok sevindi. Bu büyük oğlunu gönül okşayıcı sözlerle övdü ve avucuna hurma sıkıştırdı ve babasının ve dedesinin önünde bununla ilgili hiçbir şeyi ağzından kaçırmaması için tembihledi. "Susmak yalan söylemek değildir" dedi annesi, evde olan bir şeyin herkesçe bilinmesi de beklenmemeli –ama onların bunun etkisini görmeleri yeterli olurdu. "Artık beklemek istiyorum" diye karar verdi Lea, "onun vereceği şeyi almak için onu ikna edeyim. Teşekkür ederim Ruben, benim bir tanem, ilk oğlum, teşekkür ederim, anneni düşündüğün için! Annelerini akıllarına bile getirmeyen insanlar var. Bunların içinde sen bu başarıyı elde ettin. Haydi yolun açık olsun!"

Böylece oğlunu yolladı ve bu hazineye sırf kendisinin sahip olmasını aklından geçirdi. Onun kız kardeşi Rahel ise bütün bunları gizlice dinlemiş ve her şeyi görmüştü. Daha sonra da gizlice casusluk yapan ve hepsini ağzından kaçırıp anlatan kimdi? Birçok hoş şeyle birlikte o da onun içindeydi, etine ve kanına işlemişti. Rahel, Lea'ya şöyle söyledi:

"Bu oğlumuz sana ne getirdi?"

"Benim oğlum" dedi Lea "bana önemli bir şey getirmedi veya herhangi bir şey. Yoksa sen tesadüfen yakınlarda bir yerde miydin? Deli oğlan, bana bir böcek getirdi ve bir renkli taş."

"O sana üstünde yaprakları ve meyveleri olan yer cini getirdi" dedi Rahel.

"Evet, ne olacak yani!" diye cevap verdi Lea. "İşte bu. Görüyorsun, şu tombul şey, çok tuhaf. Oğlum onu benim için arayıp buldu."

"Öyle mi, haklısın, onun ne kadar tombul ve tuhaf olduğu görülüyor" diye bağırdı Rahel. "Peki, onun kaç tane üzüm tanesi var, hem de içi tohum dolu!" Güzel yüzünün yanına getirmişti uzattığı ellerini ve yanağını onlara yaslamıştı. Artık elini uzatıp bir dilenci gibi bir şeyler istemesi eksikti. Rahel sordu:

"Bununla ne yapmak istiyorsun?"

"Ben ona minik bir gömlek dikmek istiyorum" diye cevap verdi Lea, "Evimize bereket gelsin diye, etrafta havadaki kötü nazarların bir insana veya ahırdaki bir hayvana gelmesini önlemesi, o bize havanın nasıl olacağını bildirecek ve şu anda gizli ve saklı olan ve gelecekte olacak şeyleri araştırıp bize söylemesi, erkeklere bir şeyin saplanmasından koruması, onu kılıç kesmez yapması için, ama ben ona dokununca da bu onlara uğur ve kazanç getirsin ve kendisi haksız olsa bile adalet önünde hakkını elde etsin diye, onu yıkadıktan ve yağladıktan sonra, bir küçük kabın içine koyacağım ve onun başında bekleyeceğim." dedi.

"Neler söylüyorsun sen?" dedi Rahel. "Ben zaten onun bunlara yaradığını biliyorum. Ama bunlardan başka, sen ne yapacaksın onunla?"

"Yapraklarını ve meyvelerini keseceğim" diye karşılık verdi Lea, "kaynatıp özünü çıkaracağım. Bu, insana uyku verir, eğer birisi bunu sadece koklayacak veya uzun uzun koklarsa onun dili tutulur. Bu çok güçlü bir sıvıdır yavrum, eğer birisi bundan normalden fazla içerse, ister erkek ister kadın, ecel şerbetini içmiş olur, ama çok az alırsa ona yılan zehri etki etmez, eti kesilecek olsa sanki başka birinin etiymiş gibi olur."

"Bütün bunlar önemli şeyler değil" diye bağırdı Rahel "ama senin aklında ön planda olan şey ne, bunu söylemiyorsun! Ah, benim zavallı kız kardeşim Lea" diye bağırdı Rahel ve eliyle küçük bir çocuk gibi bir şeyler ister gibi yaparak, onun hoşuna gidecek sözler söylemeye başladı. "Gözümün nuru, kız çocukları içinde en güzel vücutlu olan kardeşim! Ne olur bu oğlunun getirdiği adamotundan bir parça da bana ver, ben de doğum yapabileyim, çünkü doğum yapamıyor olmanın verdiği hayal kırıklığı benim hayatımı söndürecek ve bunun aşağılık duygusunu acı acı çekiyor ve utanç duyuyorum! Bak, sen biliyorsun, dişi geyiğim, kara kafalılar içindeki altın saçlım, kaynatılarak elde edilen özsuyun ne işe yaradığını ve erkekler için önemini sen biliyorsun ve kuraklık çeken topraklara göklerden inen suyun etkisi gibi kadınlara etki eder, onlar kolayca hamile kalır ve doğum yapar! Senin tamamı altı oğlun var. Benim ise doğurmadığım iki oğlum var, bu adamotu taneleri senin ne işine yarayacak? Ver onları bana, dişi eşeğim, eğer hepsini vermezsen, sadece birkaç tane olsun, sana hayır dua edeyim ve ayaklarına kapanayım, çünkü benim ona şiddetle ihtiyacım var!"

Lea ise bu adamotunu, göğsüne bastırmış ve kız kardeşine tehdit edici şaşı gözleriyle bakıyordu.

"Bu kadarı da fazla ama!" dedi Lea. "Buraya geliyor, bilgi topluyor ve benim adamotu tanelerimi istiyorsun sevgili kardeşim. Daha doymadın mı, her gün her saat kocamı elimden alıyor ve üstelik oğlumun adamotunu istiyorsun? Edepsizlik bu."

"Böyle çirkin sözler söylemek zorunda mısın?" diye karşılık verdi Rahel. "Gayret ettiğin hâlde, o işi artık başaramıyorsun herhâlde? Her şeyi başka yere çekerek benim tepemi attırma, çünkü ben seninle, çocukluğumuzun hatırına, hep kibar olmak istiyorum! Ben mi Yakup'u, yani müşterek kocamızı senin elinden almışım? Asıl sen onu kutsal zifaf gecesi benim elimden aldın, çünkü sen benim yerime kendin onunla yattın ve o seni körü körüne Ruben'e hamile bıraktı, ona pekâlâ ben hamile kalabilirdim. Böylece o şimdi benim oğlum olacaktı, eğer işler doğru yapılsaydı, bu otu ve kökü

bana getirmiş olacaktı ve eğer sen benden ondan bir parça istemiş olsaydın, ben sana verirdim."

"Aman, sevsinler!" dedi Lea. "Benim oğluma gerçekten hamile kalmış olacakmış? Peki o zamandan beri niye çocuk yapmadın ve darda kalınca da sihirli bir şey yapmak istiyorsun, öyle mi? Sen bana zırnık bile vermezdin, bunu çok iyi biliyorum! Yakup sana güzellikle yaklaşıp, seninle birlikte olmak istediğinde, sen ona şöyle demiştin: 'Kız kardeşimi de düşündün mü sevgilim!'? Hayır, onu süzgün, baygın bakışlarınla oyalamış, sonra hemen göğüslerini oynaması için ona sunmuştun ve ona sadece âşık olduğunu göstermiş başka hiçbir şey koklatmamıştın. Şimdi ise dilenip duruyorsun: 'Ama ben sana verirdim'!"

"Aman, ne kadar çirkin şeyler!" diye cevap verdi Rahel. "Yapına da uygun düşen sözler söylemeye zorlanman ne kadar iğrenç ve çirkin, –ben bundan üzüntü duyuyorum, sana da bu davranışından dolayı acıyorum. Eğer insan her şeyi alt üst etmek için ağzını açarsa bu bir beddua demektir. Eğer o benim yanımda kalmak istediğinde benim Yakup'u sana göndermediğimi bilmelisin, asla, çünkü ben sana gitmesine hiç razı olmadım, onun Tanrısı ve bizim babamızın İlahları benim şahidimdir! Ama çaresizlik içinde olduğum için ve hamile kalmamış birisi olarak beni istediği için, her gece ona gittim ve onun bana kutsamasıyla yardımcı olacağını içtenlikle ümit ettim ve bunun boşa gitmemesini umdum. Sen ise, onu bir veya birkaç kez kolayca başından savdın, senin niyetin ne? Onu bu adamotu meyveleriyle büyülemek istiyorsun ve ondan bana hiçbir şey vermiyorsun, onun benden soğuyup vazgeçmesini istiyorsun ve her şeyin sahibi sen olacaksın ve bana hiçbir şey kalmayacak. Çünkü bende onun aşkı var, sende ise onun meyvesi, böyle bir adalet dengesi kurulmuş. Ama sen hem aşkına hem de meyvesine de sahip olmak istiyorsun ve ben avucumu yalamalıyım. Kız kardeşim! Böyle şeyler aklından geçiyor senin." Yere çöktü ve yüksek sesle ağlıyordu.

"Ben oğlumun bu adamotunu alıyor ve çekip gidiyorum" diye konuştu Lea soğuk bir ifadeyle.

İşte o zaman Rahel ayağa fırladı, gözyaşlarını unuttu ve yarı kısık sesle ve canu gönülden seslendi:

"Allah aşkına yapma bunu, burada kal ve dinle! O bu gece benimle birlikte olmak istiyor, bunu sabahleyin yanımdan ayrılırken söyledi." Tatlım benim, dedi 'bugün için teşekkür ederim: Bugün buğdayların hepsi biçilmiş olacak, ama ben tarlada hızlı ve ateşli çalışmadan bir gün sonra geleceğim; sevgilimle senin ay cemalinin yumuşaklığı içinde yıkanacağım.' Ah, nasıl söylüyor, kocamız! Onun konuşmaları kutsama dolu ve tasvirlerle yüklü. İkimiz de onu sevmiyor muyuz? Ama ben onu bir parça adamotu meyvesi hatırına sana bırakacağım. Bunu sana kesin olarak söylüyorum, tabi bana ondan birkaç tane verirsen beni yan tarafa saklarsın, sen onunla şöyle konuşursun: 'Rahel istemiyor ve artık laflara doymuş. Benimle uyumanı söyledi'."

Lea bir kızardı bir solgunlaştı.

"Gerçekten mi" diye tutuk bir şekilde konuştu "oğlumun adamotu meyveleri hatırına, onu bana satıyor musun ve benim ona şunu söylememi mi istiyorsun: 'Bugün sen benimsin'?"

Rahel cevap verdi:

"Tam öyle söylersin."

Bunun üzerine Lea ona adamotu meyvelerini, yapraklarını ve kökünü, hepsini birden verdi, aceleyle onları onun eline tutuşturdu ve kalbi dalga dalga çarpar vaziyette fısıltılı bir sesle konuştu:

"Al, git ve kimseye gözükme!"

Kendisi ise, artık akşam olduğu ve işler bırakıldığı için, herkes tarladan dönüyordu, Yakup'u karşıladı ve ona şunları söyledi:

"Bu gece benim yanımda kalacaksın, çünkü oğlumuz bir kaplumbağa bulmuş, bunu Rahel benden yalvarıp yakarıp bu geceye karşılık olarak aldı."

Yakup şöyle cevap verdi:

"Eyvah, benim değerim bir kaplumbağalık mı? Kabuğunun içindeki bu alev alev yanan şeyi mi kazandı o? Ben kesinlikle bu geceyi Rahel'in yanında geçirmeye karar vermiş olduğumu hatırla-

mıyorum. Böylece o belli bir şeyi bilinmeyen bir şey için satın almış oldu, bunu takdir etmek zorundayım. Benim ziyaretim konusunda anlaştığınız gibi olsun o hâlde. Çünkü bir adam kadının önerisine karşı itiraz etmemeli, kadınların kararlarına ve buyruklarına karşı direnmemelidir."

YEDİNCİ BÖLÜM

RAHEL

Yağ Kehaneti

O asırlarda dünyaya gelmiş olan küçük yaramaz Dina talihsiz bir çocuktu. İri yapılı bu kadının, yani Lea'nın vücudu dört yıl aradan sonra onun doğumuyla yeniden açılmış ve formunu bulmuştu. Evliliğinin onuncu yılında iri kemikli eşek dediği İsakhar'ı ve on birinci yılında da çobanlık yapmak istemeyen Sebulun'u dünyaya getirmişti. –Zavallı Rahel! Onun adamotu meyveleri vardı ve Lea'nın doğurduğu çocukları. Tanrı, ta ki onun arzusu dönünceye veya daha çok yeni bir basamak atlayıncaya kadar bir süre daha böyle kalmasını istiyordu; onun kaderindeki planlamanın ileri bir parçası yürürlüğe girince Tanrının uğurlu adamı Yakup'a talih bir gün güldü, –hayat dolu-çilekeş insana, o zamana kadar hiçbir insanoğlunun hayalinden bile geçiremediği bir olay meydana geldi; şu et yığını Laban, bira içtiği bir sırada, sarhoşluğun verdiği ağırlıkla, artık kutsamanın kudret, yaşamanın güç olduğunu ve bundan ibaret her şeyi demişti açıktan açığa. Çünkü kutsama sahibi insanların hayatının, tamamen mânâsız bir mutluluk, şans ve refah içinde olduğu, zayıf, batıl bir inançtır. Kutsama, aslında sadece kendi varlığının temelini oluşturur ve arada sırada büyük ıstırap ve eziyet çekmeyle felaket anlarında altın yüzünü gösterir.

Evliliğin on ikinci yılında veya Yakup'un Laban'ın yanında bulunduğu on dokuzuncu yılda çocuğu doğmadı. On üçüncü yılda veya yirminci yılda Rahel'de bir ümit belirdi.

Nasıl bir dönüş ve nasıl bir gün doğuşuydu bu Tanrım! Onun korkuyla-inanılamayan bir sevinç olduğu sanılıyordu ve Yakup'un yere kapanıp secde ettiği yüce bir duygu olarak tasavvur ediliyordu! O zamanlarda Rahel otuz bir yaşındaydı; Tanrı, onun da gülmesini nasip etmişti sonunda. Yakup'un gözlerinde o Sara gibiydi, bütün ihtimallere karşı onun bir oğlunun olacağını üç kez kehanetle söylemişti. Bunu kısa bir ibadet sonrası, solgun bir görünüm alan güzel yüzüne, gözyaşlarıyla bakarak müjdelemişti ve bu çocuğun ötekilere göre daha sevimli olacağını söylemişti. Uzun süredir gelmeyen, ama nihayet hamile kalınan bu çocuk, aslında aklın almayacağı bir cazibe altında uzun yıllar tutulmuş kalmıştı. Rahel onu karnında taşıdığı sırada, Yakup ona en eski, arkaik bir isim, yani memurların dahi artık kabul edemeyecekleri, ama halk arasında sevilen, çocukluk yıllarının bir ilahının adını verdi: Gerçek oğlan çocuğu anlamında, Dumuzi. Lea bunu işitmişti. Lea ona altı gerçek oğul ve yine aynı şekilde bir gerçek kız çocuğu doğurmuştu.

Lea zaten bunu biliyordu. O zamanlar on ile on üç yaşlarında olan dört büyük çocuğu, artık şu anda iyice gelişmiş, iyi yapılı ve kendilerinden çok iyi yararlanılabilecek, sapına kadar erkek, delikanlıydılar ama hepsinde göz kapağı iltihaplanması olasılığı vardı, Lea onlara açık ve seçik şunları söyledi:

"Yakup'un ve Lea'nın oğulları, artık bizim hükmümüz kalmayacak. Eğer Rahel ona bir oğlan bebek doğurursa, –onun sağlıklı olmasını dilerim, İlahlar benim yüreğimi korusun–, bu durumda Efendi bize artık hiç değer vermez ne size ve küçük kardeşlerinize, ne de hizmetli kadınların çocuklarına ve tabii bana da. Oysa ben on kez onun ilk karısı olmuşum, ama fark etmez. Çünkü ben henüz bu ilk kadınım ve onun Tanrısı ve benim babamın İlahı bana yedi kez analık duygusu tattırdı. Rahel ise en sevgili olan kişi, bunun için Yakup'a göre ilk ve biricik hakiki karısı, Yakup'un duyguları onun gu-

ruruyla dolu ve henüz gün ışığına çıkmamış oğluyla sevinç içinde ve sizlerin de duyduğunuz gibi ona Dumuzi adını koyuyor. Dumuzi! Bu benim göğsüme saplanmış bir bıçak gibi, yüzüme indirilen bir şamar gibi ve hepinizin suratlarında taşıyacağınız birer kırbaç izi gibi, ama sabredelim. Oğullarım, durum böyle. Sizler ve ben bu haksızlığa karşı fırtına gibi tepki göstermeyelim aklımızı başımıza toplayalım ve yüreklerimizi iki elimizin arasına alalım. Efendiyi sevmek ve saymak zorundayız, gelecekte onun gözünde bir kenara atılmış birileri olsak da o bizleri bir havaymış gibi kabul edip içimizden bakışlarını geçirip ötelere baksa da. Ve ben Rahel'i de sevmek ve onu bağrıma basmak isterim, çünkü o bize beddua etmedi. Çünkü benim küçük kız kardeşim narin ve bu çocuk olayında da çok duygusal ve iyi niyetli davrandı, ama Dumuzi'yi doğurmak isteyen en sevgili kişi beddua edilmeye yatkın bir insan ve benim onunla ilgili bu iyiliklerle dolu hislerim öyle parçalandı ki kendimi kötü hissediyorum, midem bulanıyor ve artık kendimi bile tanıyamayacak hâldeyim."

Ruben, Şimon, Levi ve Yehuda annelerine hoyratça sevgi gösteriyorlardı. Gözleri kızardı ve alt dudaklarını ısırarak derin düşüncelere dalmışlardı. Bu daha önceden, eskiden başlamıştı. Bir zamanlar Ruben'in yüreğinde birden alevlenen bir öfke çarpıntısı belirmişti, bunu o zamanlar Lea için böyle bir tepki göstermişti, ve bu kendi ilk-doğan hakkını kaybetmesine neden olan sonun başlangıcıydı. Eskiden bu kardeşlerin yüreklerine bir kin tohumu ekilmişti; bu, hayata karşı olan bir kin tohumuydu bu tohumlar Yakup'un, yani kutsanmış insanın kalbinde tarifsiz bir acı olarak meydana gelecek ve ortaya çıkacaktı. Böyle mi olmalıydı? Bu Yakup'un soyunda her şeyin yolunda olduğu ve başarıyla eşitliğin bir arada yürüdüğü ortamda barış ve mutluluk duyguları geçerli olamayacak mıydı? Ne yazık ki öyle oldu, olacak olan oldu ve olan şey de olacak olanın bir kanıtıydı ve gerçekten oldu. Dünyanın oluşu büyük bir şey, ama biz onun hep barış içinde kalmasını arzulayamadığımız için, bu sevgiyle karışık ıstırabı da lanetleyemeyiz, bu olacak; çünkü günah ve sevgiyle dolu ıstırap olmaksızın hiçbir şey ileri gitmez.

Rahel'in durumu ne kadar da çok abartıldı, bu sadece Lea için öfkelenilecek ve nefret edilecek bir durumdu, onun hamileliklerine kimse aldırış etmemişti. Aynı zamanda Rahel kutsanmış bir kişinin anlayışına göre özel biriydi; bunun kaynağıysa doğal olarak Yakup'tu, ama bunu evde oturanların hiçbirisi, Laban'dan tutun da en aşağıdaki kölelere ve ahırda çalışan hizmetlilere varıncaya kadar hiç kimse onun elinden bunu alamazdı. Onun etrafında ayaklarının parmak uçlarına basarak dolaşıyorlardı, ona sadece hoş ve çok sakin bir sesle hitap ediyorlardı; onun durumunu, başlarını biraz yana eğerek elleriyle havada çizerek tarif ediyorlardı, sanki onun etrafındaki atmosferi, yani onun şeklini alan havayı okşuyorlarmış gibi yapıyorlardı.

Gerçek oğul denilen Dumuzi'nin şerefine, nereye gidecek olsa, ayakları bir tek taşa bile temas etmesin diye yerlere palmiye yaprakları veya halılar seriliyor, hiçbir şey eksik olmuyordu; solgunca bir yüzle gülümseyerek kendisine gösterilen bu özeni kabulleniyordu ve kendisine olan sevgisine göre daha çok Yakup'un uğurlu meyvesi hatırına, onun kutsaması dolayısıyla el üstünde tutuluyordu. Ama bu kutsanmış kadının alçakgönüllülüğü ve gururunu kim fark ediyor ki?

Muskalar takınmış olarak evde, çiftlikte, bahçede ve tarlada hiçbir şekilde elini bir şeye değdirmiyordu. Yakup yasaklamıştı. O yemek canı istemezse veya yediğini kusup çıkaracak olsa, Yakup ağlıyordu; çünkü onun bu hastalıklı hâli haftalarca sürmüştü ve kötü bir nazardan korkuluyordu. Annesi Adina sürekli olarak ona, eski reçetelere göre hazırladığı iki türlü ve güçlü bir etkisi olan merhem sürülmüş sargı bezleri koyuyordu: Hem nazara karşı afsunlanmış, onu defedici hem de doğal olarak iyileştirici ve daha yumuşatıcı kremlerdi bunlar. O, altmış hastalığın efendisi olduğu kabul edilen İlah Namtar'ın bitkilerinin köklerini, bahçe teresi, köpek dili ve it üzümünü kıyıp parçalıyor ve bu toz karışımını dualar okuyarak bir yağ ile yoğuruyor ve bu kremi hamilenin göbeğinin etrafına sürüyor ve aşağıdan yukarıya doğru kremle ovuyordu ve bu sırada birbirine karışan ve yarısı anlaşılmayan bir şeyler mırıldanıyordu:

"Kötü Utukku*, kötü Alu çekilip gitsin; kötü ölüm meleği Labartu, Labaşu, kalp hastalığı, şiddetli bağırsak sancısı, diş ağrısı, Asakku, ağır Namtaru rahatsızlığı bu haneden uzaklaşsın, gökyüzü ve yeryüzü adına buradan çıkıp gidin!"

Beşinci ayda Laban ısrarla, Rahel'in Harran'a E-hulhul Sin Tapınağındaki bir kâhin-rahibe, annenin ve çocuğun geleceği hakkında kehanette bulunması için götürülmesini istedi. Yakup dışarıya karşı, kendi temel prensiplerini koruyordu ve buna karşı olduğunu ifade ederek onlara katılmak istemedi; ama bu isteği, akrabalardan geri kalmayacak bir tavırla, gerçekleşmesi için kabul eden ilk kişi oldu. Bundan başka yaşlı kâhin ve bina görevlisi Rimanni-Bel'e de başvuruldu, bu şöyle yapıldı: Bel, Yüce İlah bana merhamet et; burada söz konusu olan kişi, kâhinlerin oğlu ve torunu olup halk tarafından sevilen, sayılan ve yağ konusunda uzman ve genel kanaate göre çok isabetli kehanette bulunan ve bu yüzden herkesin onun kapısında yığıldığı birisiydi; Yakup bunu elbette reddediyordu, çünkü onun karşısına soru yönelten kişi olarak çıkmayı ve aya kurban adamayı istemiyordu; ama Rahel'in durumu ve geleceğinin ve olacakların tahminleri hakkında meraklı bir bakış açısına sahip bir kişiydi, ayrıca karısının anne ve babasına karşı saygılı ve hoşgörülü olması gerektiği için buna razı olmuştu.

Böylece Laban ve Adina, hamilenin üzerinde oturduğu eşeğin iki yanından tutarak, eşeği dikkatle, ayakları tökezlemeden ve hamileyi sarsmadan götürmek için itina ederek yolda ilerliyordu. Arkalarında ise kurban edecekleri koyunu ipinden çeke çeke getiriyorlardı. Onlara el sallayan Yakup, evde kaldı; çünkü E-hulhul'daki tumturaklı olayı görmek ve bu İlahın şerefi için, çok büyük para karşılığında yabancılara kendilerini teslim eden küçük aşk-oğlanları ve aşk-kadınlarının bulundukları bu binadaki olaylara bakıp öfkeye kapılmak istememişti. Kendisini kirletmeden, kâhinlerin oğ-

* Utukku: Babillilerin şeytana verdikleri ad –yn.

lu hakkındaki yorumunu bekliyordu, onların ihtimamla getirdikleri ve kupalara bakılarak söylenmiş olan fal sonuçlarına, yani kehanetlere sessizce kulak veriyordu ve bu mabette nelerle karşılaştıklarını ve Rimanni-Bel, yani Yağa bakan veya kısaca Rimut olarak adlandırılan bu kâhinin karşısında neler olduğunu dinledi. "Bana kısaca Rimut deyin!" demişti ağırbaşlı kâhin. "Çünkü benim adım gerçi Rimanni-Bel'dir, Sin bana şefaat etsin, ben de bizzat merhamet dolu birisi olarak sıkıntı içindeki insanlara ve içindeki kuşkuları gidermek üzere buraya kurban getirenlere hizmet edeceğim, bunun için bana sadece 'Merhamet sahibi' olarak hitap edin ve bu kısaltma ad bana yeterli." Ve daha sonra ona getirilen şeyleri öğrendi, getirilenlerin kusursuz olduğunu saptayan bir inceleme yapmış ve asıl kurbanın ticari değerini öğrenmiş, ayrıca yakma seremonisi için şuna veya buna ihtiyaç olduğunu belirtmiş.

Beyaz keten giysiler ve beyaz konik şapkasıyla Rimanni-Bel veya Rimut hoş bir adamdı –yaşlıydı, uzun boylu, göbeksiz düzgün vücutlu, beyaz sakallı, kırmızı patates burunlu ve şeytani bakışlı gözleriyle bakanlara olumlu duygular veriyordu. "İyi yaratılmış biriyim" dedi, "vücudumun içinde ve azalarında şikâyet edilecek hiçbir şey yok, tıpkı kurban edilecek hayvan gibi, bir koyun gibi sağlıklı ve hoş, bunlara karşı söyleyecek sözüm yok. Vücudumum gelişimi ve ölçülerine göre hepsi yerinde, ne bacaklarım içe veya dışa dönük ne de henüz bir tek dişim eksik. Kendim için ne şaşı ne de prostatlı diyebilirim. Sadece burnum biraz kızarık gördüğünüz gibi, ama bu sadece neşeli oluşumdan, başka bir nedenden dolayı değil, çünkü berrak bir su gibi aklım başımda. Tıpkı eskiden okuyup işittiklerimizden öğrendiğimiz gibi ben çıplak olarak İlahın karşısına çıkabilirdim. Şimdi onun karşısında beyaz keten giysiler içinde bulunuyoruz, bunun için de ben memnunum, çünkü beyaz, temiz ve diri anlamındadır ve benim ruhuma yakışıyor. Erkek kardeşlerime karşı kıskançlık ve haset duymuyorum, onlar benim kâhin kardeşlerim, alt giysileri kırmızıdır ve pelerinleri vardır, pusuda yatan ve görünen cinleri şaşırtmak ve karmakarışık hâle getirmek için korkunç

derecede parlak örtüye sarılırlar. Onlar da yararlıdır ve gereklidir ve gelişleri kıymetlidir, ama yine de Rimanni-Bel (bu benim) onlardan birisi olmamıştır, ne yıkayan ve merhem süren rahiplerden birisi, ne bir şeytanın esiri, ne yakaran ve haykıran rahiplerden birisi, ne de İştar'ın erkekliğini kadınlığa çevirdiği birisi, ben böyle kutsanmış biriyim. Onların hiçbirisi benim içimde bir kıskançlık hissi uyandıramadı, benim cildim işte böyle sağlıklı ve sağlam, alanı sadece yağla ilgili uzmanlık olan birisi olarak başka hiçbir kehanet sanatı benim ilgi alanıma girmez; çünkü bu, en mantıklısı, en açık ve seçik olanı ve en iyisidir. Laf aramızda, ciğere bakarak veya ok kehanetinde çok uydurma şeyler bulunur, rüya tabirleri, uzuvların çekilmesi konusunda da hatalar yapılır; ben de sakin sakin bunlara güler, eğlenirim. Sizlere gelince, baba, anne ve karındaki çocuk, sizler doğru yolu takip ettiniz ve doğru kapıyı çaldınız. Çünkü benim atam Emmeduranki'dir, Tufan'dan önce Sippar* kralıydı, bilgili ve koruyucuydu, ilahlar ona bu sanatı, suyun üstündeki yağın hareketlerine bakıp ne olacağını yorumlama sanatını ihsan etti. Bu sanat bir ip gibi doğrudan babadan oğula geçer ve ben soyumdan gelen bu özelliği yönlendiriyorum ve geleneklerimiz kusursuzdur, çünkü daima baba sevdiği oğluna, Şamaş ve Adad'ın önünde yazılı kil tableti ve yazma kalemi üzerine yemin ettirir ve onun 'Eğer Oğlan Kâhin' diye başlayan eseri öğrenmesini sağlar; bu Rimut'a, yani neşeli ve kusursuz kişi anlamına gelen kısma kadar böylece iner (o kusursuz kişi benim). Ve ben koyunun alt kısmını et suyunu alırım, bunu önceden biliyorsunuz; daha sonra sinirleri ve iç organlarının yarısı masaya yerleştirme planına göre konulur. Böğürler, sağ but ve güzel bir kızartma parçasını ve geri kalanını İlah alır, sonra hep birlikte mabet ziyaretini bir ziyafetle sonuçlandırırız, memnun musunuz?"

İşte böyle Rimut, yani Kâhinlerin Oğlu. Ve kutsal su serpilmiş damın üstünde kurbanı kesmişler ve dört testi şarapla on iki ekmek,

* Sippar: Mezopotamya'da şehir. Akkad ülkesinde, Babil'in kuzeyinde Fırat yakınında bir şehir –yn.

kaymak ve bal bu efendinin masasına yerleştirmişler ve tuz serpmişlerdi. Sonra tütsü şamdanlarının üst kısmına yanınca koku veren tütsüler dökülmüş ve koyun kesilmişti: Kurban sahibi hayvanı tutmuş, rahip de başını kesmişti ve günah işleyene sunulmuştu. İhtiyar Rimut, kusursuz vücudu ve azalarıyla, anlamlı sıçrayışlarla sunağın önünde ne kadar hoş bir seremoni sonu dansı yapmıştı! Laban ve kadınlar, Yakup'un önünde bunu yeterince övemiyorlardı, Yakup hiç ses çıkarmadan, sabırsızlıkla, kâhinin yorumunu büyük bir heyecanla bekleyerek onlara kulak misafiri oluyordu.

Evet, kâhinin kehaneti ve yağ falının anlamı –karanlık ve çok anlamlıydı; ona sahip olmakla pek akıllılık edilmemişti; çünkü bu sözler, hem teselli edici hem de tehditler içeriyordu, ama gelecek bu şekilde kendisini dile getirmişti, eğer sadece bir mırıldanma ve yapışık dudaklarla yapılan bir konuşmayla gelecek konuşursa, ondan daima bir ses alınırdı. Rimanni-Bel, sedir ağacından anasını ve kâseyi almış, duasını yapmış, yüksek sesle terennüm etmiş, suya yağ ve yağa su dökmüştü ve başını eğerek sudaki yağın aldığı şekilleri incelemişti. İki yağ halkası oluşmuştu, birisi büyük diğeri küçük; böylece koyun üreticisinin kızı Rahel'in bu vaziyete göre bir oğlu doğacakmış. Yağdan bir halka doğuya doğru gitmişti ve orada durup kalmıştı: Bu, doğum yapacak kişinin sağlıklı olacağını belirtirmiş. Karıştırırken yağdan bir kabarcık çıktı: Bunun anlamı, sıkıntı anında onların yanında koruyucu Tanrı olacağına, çünkü bu sıkıntının ağır geçeceğine işaret ediyormuş. Bu sıkıntıdan bir insan kurtulacakmış, çünkü yağ batmış ve tekrar çıkmıştı. Yağın içine su dökülünce yağ parçalara ayrılmış ve yavaş yavaş yeniden birleşmişti: Bunun anlamı, bu kötü acıdan da insanın kurtulup sağlıklı olacağıydı. Ama kaba su döküldüğünde batmış ve sonra yukarı çıkmış olan yağ, kabın ağzına değmişti: Bunun anlamı, gerçi hasta adam yeniden dirilecekti, ama sağlıklı adam ölecekti. "Ama bu küçük oğlan çocuğu değil" diye kendini tutamayarak Yakup bağırdı... Hayır, bu çocuk için, yağın işaretlerine göre tam tersine olaylar gelişecekti, bunları ise insan olarak burada kolayca algılamak mümkün değildi. Bu çocuk bir çu-

kura girecek ama buna rağmen hayatta kalacak, bir tohum gibi olacak, yani meyvesi olmayan ölüp giden bir tohum gibi değil. Hiç kuşkusuz bu anlamın, görülen şekle göre garanti olarak doğru olduğunu Rimut söylemişti, tıpkı su dökülünce yağın önce iki parçaya ayrılmış olması, ama sonradan yeniden birleşmesi ve kabın ağzında güneşe göre son derece ilginç parıldamıştı; bu da ölümden sonra yeniden diriliş anlamına geliyordu. Ama bu yeniden diriliş yorumu, kâhinin kendisini onların önünde, olduğundan daha bilge göstermek istemediğini, bu durumu kendisinin bile tam olarak anlayamadığını söylemekle birlikte, bu işaretin güvenilir olduğunu vurgulamasıydı. Buna karşılık kadının, sınanacağı ve kontrol edileceği, bunun sonucunda oğlunun yıldızını göremeyeceğini, bu yıldızın en tepede olduğu zamanlarda kendisini iki rakamından koruması gerektiğini söylemiş. Çünkü bunun zaten bir felaket rakamı olduğunu, özellikle koyun besicisinin kızı için böyle bir geçerliliği olduğunu, yağın durumuna göre bu iki rakamının olduğu anda yola çıkmaması gerektiğini, aksi hâlde bu seyahatin bir ordu gibi olacağını ve tarlasının başına ulaşamayacağını belirtti.

Böyleydi kehanet ve kehanetin mırıltısı, Yakup başını öne eğerek bunları dinledi ve aynı zamanda omuzlarını silkeledi. Ne yapmalıydı? Bunları işitmek insanı ürkütüyordu, çünkü konusu Rahel ve onun çocuğuna ilişkindi, üstelik her şey onlarla ilgili olarak söylenmişti ve geleceğin sırlarını açıklamıştı; bu mırıltılardan nasıl bir sonuç çıkarıp işe nereden başlanacağını aklından geçiriyordu. İşte bu mırıltılar içinde gizliydi alınyazısı ve gelecekteki gidişat. Birçok şey olabilirdi veya olmayabilirdi; bütün olacakların artık bu kehanetle bağdaştırılmasına çalışılacak ve orada da bu söylenmişti şeklinde bir inanışa yol açılacaktı. Yakup bu kehanetin özüne ve yapısına ilişkin olarak birkaç saat kurgulamalar yaptı ve bunları Laban'ın önünde ifade etti ama o buna hiç kulak asmadı. Onun yapısına göre bu kehanet, gelecekte değiştirilmesi mümkün olmayan bir olayın şifresinin çözümü müydü, yoksa dikkatli olmak için bir yönlendirme ve önceden haber verilen felaketin gelmemesi için ona uymak gerektiğine dair insanın

uyarılması mıydı? Takdiri ilahî ve alınyazısının değişmez olduğu düşüncesinden yola çıkılarak insanın bunlara etki ederek değiştirebileceği varsayılmıştır. Eğer böyle bir şey olsaydı, gelecek olgusu insanın dışında değil, aksine onun içinde olabilirdi ve bunu dışarıdan birisinin okuyabilmesi nasıl mümkün olabilirdi ki? Ayrıca alınan önlemlerle, felaketin olacağı önceden kehanetle bildirilmiş hadiselerin zorla davet edilip gerçekleşmesine de neden olunmuştur. Böyle durumlar çok görülmüştü; bu önlemler alınmamış olsaydı, açıkçası meydana gelmeyecekti, bunlarla hem uyarı, hem de alınyazısı, kötü ruhların ekmeğine yağ sürmüş oluyor. Yağ konuşmuştu. Rahel çok zor olacaksa da, sonunda oğlunu doğurup eski sağlığına kavuşacakmış. Doğum sancıları ihmal edilerek hastaya hiçbir şekilde afsun yapılmazsa: Bu durumda alınyazısı onun mutluluk vaat eden kehanetine sadık mı kalacak, kendi başına mı hükmedecek? Bu takdirde alınyazına karşı günah sayılan bir davranış yapılacak ve kötülük ortaya çıkmış olacaktır. Ama acaba burada işlenecek günah, alınyazısına karşı iyiliği davet etmek anlamına gelmez mi?

Laban bu tür safsatayı, mırıldanışları hoş karşılamıyordu. Bunlar doğru düşünülmüş şeyler değil, aksine yanlış, son derece ince hesaplanmış ve mutlaka kusur bulma tutkusuyla yapılmış, dedi., Gelecek olgusu gelecek olgusudur, bunun anlamı şudur: Henüz olmayan ve bu yüzden kesinlik kazanmamış bir şeydir, ama günün birinde olacaktır ve şöyle veya böyle, bir bakıma bir dereceye kadar kesinlik kazanacaktır, yani yapısındaki özellik ölçülerine göre gelecek olgusu gerçekleşecektir ve bundan fazlası da bu konuda söylenemez. Gelecek hakkında bir kehanet, kalpleri aydınlatıcı ve bilgilendirici olur ve kâhin yıllarca süren eğitiminden sonra, ona bu icraatı için, hayır yapılır, para verilir; bu kâhin-rahip, nehrin her iki tarafında bulunan Babil-Sippar'daki dünyanın dört diyarının kralının, Sümer ve Akad Kralı Marduk'un sevgili kulu ve Şamaş'ın koruması altındaki bir insandır, bir sarayın kulaçlarca derinlikteki alt mekânlarında ve ifade edilmesi mümkün olmayan şatafatlı bir taht salonunda oturur. Bunun için boşuna kusur arama!

Yakup susuyordu. Babil'in Nemrud'una karşı yüreğinin derinlerinde, ta ilk gezginden bu yana miras olarak gelen bir alay olgusu vardı. Bundan dolayı Yakup'a bu kehanet pek öyle kutsal gelmiyordu, oysa Laban'ın bu yüce kraldan kendisi için umduğu çıkarları vardı ve bu kâhine danışıp onun görüşünü almadan parmağını bile oynatmıyordu. Laban bu kehanet için bir koyunla, ay ilahı için her türlü yiyecekle ödemesini yapmıştı ve bu yüzden de elde ettiğine iyice sahip çıkıyordu. Hiçbir ödeme yapmayan Yakup buna karşılık daha bağımsız hareket ediyordu; ama hiçbir şey ödemeden bir şeyler işitmiş olmaktan dolayı da sevinç duyuyordu ve geleceğe ilişkin olarak düşündüğü gibi kapandı konu, en azından bir sorunun cevabı kesindi, Rahel'in karnındaki bebeğin bir oğlan mı yoksa bir kız mı olacağı sorusu. Rahel'in karnındakine tahmin yürütülmüştü, onu görmeden. Şu hâlde kesinlik kazanan bir gelecek olgusu vardı, Rimanni-Bel'in yağı bir oğlan çocuğunun olacağını göstermişti, bu da insana güç veriyordu. Ayrıca Yakup, kâhinin söylemiş olduğu uygulamalarla ilgi öneriler için şükran hisleri besliyordu; çünkü güvenilir bir rahip ve tapınak görevlisi olarak aynı zamanda tedavi konularında da bilgisi vardı ve onun bu iki özelliği arasında bir çelişki olup olmadığı sorulmuyordu (çünkü tıp bilimi gelecek olgusu için ne yapabilirdi ki?), doğum olayı için denenmiş tavsiyeler söylendi, bunların içinde doktor reçetesi gibi olan ile dinî-afsun içeren birlikte tam bir etki sağlıyordu.

Küçük Rahel'in işi hiç de kolay değildi. Beklenen saat gelmeden çok önce, bu beklenen saat neredeyse iyice küçülecekti. Ve uygulamalar başladı, hoşlanmadığı şeyleri içmek zorunda kaldı, örneğin bol bol zeytinyağı, içinde havanda dövülmüş hamilelik taşları tozu bulunuyordu ve daha başka zorunlu maddeleri vücudunun tahammül etmesi gerekiyordu, katrandan yapılmış merhemler, domuz yağı, balıklar ve bitkiler ve pis hayvanların bütün parçaları merhem gibi yapılmış ve onun uzuvlarına iplerle sıkı sıkı bağlanmıştı. Onlar uyurlarken baş ucunda bir yavru günah keçisi bulunuyordu; bu, kötü niyetliler için onları koruyan bir yedek kurbandı.

Rahel'in yakınında, gece ve gündüz bataklıktan çıkan Labartu'nun kilden yapılmış bir figürü bulunurdu, ağzında bir yavru domuzun yüreği bulunan bu heykelcikte, hamilenin vücudundaki kötülüklerin oraya geçmesi sağlanırdı, bu heykelcik her üç günde bir kılıçla parçalanıp duvar köşesine gömülürdü ve bu yapılırken arka tarafa bakılmazdı. Kılıç, kor ateş dolu bir maltızın içinde sokulu dururdu, hem de hangi mevsimde, yani yaklaşan çok sıcak Tammuz ayında bile; bu, gece gündüz Rahel'in yanı başında kesinlikle bulunurdu. Hamilenin yatağının etrafına hamurdan yapılmış küçük bir set çekilmişti ve bu mekânın içine üç öbek tahıl konulurdu, bu da Rimanni-Bel'in önerisi üzerine yapılmıştı. Ön sancılar ortaya çıkınca, bir telaşla, bir dilencinin etrafına domuz yavrusu kanı bulaştırılır, evin kapısına beyaz kireç ve katran sürülürdü.

Doğum

Yaz mevsimiydi, bu zamanlar ağıl ve mandıra sahibi, dengesiz adamın ayı idi, birkaç gün geçmişti. Yakup, gerçek ve en sevgili eşinin doğum yapacağı büyük ânı bekleyip duruyordu ve onun yanından asla ayrılmıyordu, kendi eliyle onun bakımı için yanında bulunan merhemli sargıları yenilemiş ve bir kez de Labartu heykelciğini bizzat parçalamış ve gömmüştü –her ne kadar kendi soyunun atalarının Tanrısından gelmemiş olsalar dahi, ilahlar ve onların kâhinleri hakkında ve onlardan geldiğine inanılan geleneklere ve âdetlere uygun hareket ediyordu. Rahel, solgun, iyice zayıflamış bir hâldeydi; Yakup bebeğin gelişmek için acımasızca onun bütün gücünü ve besinleri kendi vücuduna aktardığı, vücudunun ortasındaki kabarıklığa sık sık elini dokundurup yüzünde gülümseme belirerek, bebeğin tekmelerini elleriyle dokunarak hissediyordu ve karın derisinin altındaki gerçek oğlu Dumuzi'yi selamlıyor ve ona sesleniyordu; becerikli ve esirgeyen bir tutumla, onun hemen gün ışığına çıkması için yüreklendiriyor; böylece Rahel'in çok daha fazla acı çekmemesine yardımcı oluyordu. Onun zavallı yüzü gü-

lümseyerek çirkinleşiyordu ve kısa kısa nefes alışlarıyla, o ânın yakın oluşunu hissettiğini belli ediyordu; Yakup son derece heyecanlanmış bir hâlde, anne-babasını ve hizmetçi kızları yanına çağırdı ve tuğlaları hazırlamalarını emretti, mânâsız bir şekilde bir oraya bir buraya koşuşturuyordu ve bütün kalbiyle yalvarıp yakarıyordu.

Rahel'in metaneti, cesareti övmekle bitirilemezdi. Sevinçli bir cesaretle, çabalarında ve sabırlı hareketlerinde büyük bir gayret gösteriyor, tabiatın işine ayağım atıyordu. Bunu yalnız dışarıda hatırlı bir kişi olmak için yapmıyordu; insanların karşısında uzun zaman çocuksuz ve istenmeyen kişi olarak tanındığı için, şu anda o kadar hassas ve aynı zamanda çok daha derinden, vücuduna ait şereflendirmeden dolayı da haz duyuyordu; çünkü sadece insan topluluğu şereften anlamakla kalmaz, insanın vücudu da bizzat bu olguyu tanır, hem de hepsinden daha da iyi bir şekilde, tıpkı Rahel'in daha önce yaşayıp öğrendiği, yani Bilha'nın sayesinde ağrısız ve rezil olmadan anne oluşundan dolayı hissettiği duygudan çok daha farklıydı bu. Onun şu andaki gülümsemeleri, eskiden olan hadisedeki karmaşıklıktan uzaktı, çünkü o zaman etinin içindeki vicdanı hüzünle doluydu. Yakup'un nazarında, Rahel'in şerefli bir doğum yapmasından dolayı, hoş ve güzel gözlerinde, mutluluktan ve miyopluktan dolayı daha da nurlanmış bir güzellik vardı; çünkü bu saat, Rahel'in ilerideki hayata hazır olarak baktığı ve bir zamanlar tarlada gurbetten gelmiş kuzenini, bir yabancı olarak karşısında dururken ilk kez gördüğü zamanki bakışıyla, gerçekleşmesini beklediği saatti.

Zavallı Rahel! Sevinç doluydu içi, tabiatın yaptığı bu iş sırasında dayanıklılığını büyük bir iradeyle sürdürüyordu, ama içerideki cesur bebek ise daha ağır bir şekilde gelmek istiyordu! Annelik özlemini sabırsızca bekliyordu ve bunun için kendisini çok yetenekli ve yeterli bulmuştu Rahel, gerçekte ise durumu şöyleydi: Vücudu aslında bunun için uygun yaratılışta değildi, sevilmeyen Lea'dan çok daha az uygundu, öyle ki ölümün kılıcı başının üstünde sallanıyordu, doğum sancıları çektiğinde ve ikinci kez onun üstüne düşecek ve onu öldürecek miydi acaba? Tabiat kendisiyle böylesine

bir çatışma hâlinde olabiliyor mu, onun kalbindeki arzuları ve huzur veren inancı nedendi o hâlde? Besbelli. Rahel'in sevinci kabul edilmedi ve onun inancı yalanı cezalandırdı, işte hayata hazır olan bu kızın alınyazısı buydu. Yedi yıl boyunca Yakup ile birlikte inançla beklemişti ve sonra on üç yıl boyunca anlaşılmayacak şekilde hayal kırıklığına uğramıştı. Ama şimdi, tabiat ona hasretle beklediği şeyi nihayet razı olduğu için böylesine menfur bir kefaret ödetti; Lea, Bilha ve Silpa kendi analık şerefleri için böyle bir kefaret ödemek zorunda kalmamışlardı. Otuz altı saat, gece yarısından öğleye kadar ve yeniden bütün bir gece boyunca ve ertesi gün öğleye kadar bu korkunç iş devam etti ve keşke sadece bir saat veya yarım saat sürmüş olsaydı, onun nefesi de böylece bitmemiş olurdu. Hemen başlangıçta, Rahel'in hayal kırıklığını gören Yakup büyük bir endişeye kapılmıştı; çünkü onun bunu çabucak neşeyle ve çevik bir şekilde becereceğini düşünmüştü ve oradan hiçbir yere ayrılmamıştı. İlk işaretlerin yanıltıcı oldukları görülüyordu; birçok saat süren aralarla doğum sancıları oluyordu, boşluk ve sakinlik içinde geçen ve çocuğun doğmadığı sürelerde, bu aralarda Rahel acı çekmiyordu ama utanıyor ve canı sıkılıyordu. O sık sık Lea'ya şunları söylerdi: "Sende başka bir şey var, ablacığım!" ve bu sırada Efendisi Yakup'a doğru bir bakış atarak bunu doğrulardı Lea. Sonra hamilenin ağrıları, daha şiddetli ve zaman zaman daha uzun süreli başladı, işin zor kısmının boşu boşuna yapıldığı görünüyordu. Yataktan kalkıp tuğlaların üstüne, tuğlaların üstünden yatağa geçiyordu. Saatlerce süren gece ve gündüz nöbetleri gelip gidiyordu; utanıyordu ve beceriksizliğinden dolayı üzülüyordu. Ağrı saplandığında ağlamıyor, bağırmıyor ve hiçbir şey yaptırmak istemiyordu; dişlerini sıkıyordu, gücü yettiğince sessiz bir dürüstlük ve ihlas içinde bekliyordu, çünkü Efendisini, onun çok iyi tanıdığı yumuşak kalbini incitmek, onu korkutmak istemiyordu. Ve ağrıların dindiği zamanlarda yüreği parça parça olmuş bir hâlde onun ellerini ve ayaklarını öpüyordu. Bu derece temiz kalplilik, iffetin ne yararı oldu ki Rahel'e? Bu da kabul bulmadı. Artık kibarlığı bıraktı,

bağırıyordu, hem de çılgın gibi haykırıyordu, yüzüne yakışmayacak ve bu küçük Rahel'e hiç kondurulamayacak şekilde. Çünkü, yeniden sabah olmuştu, bu saatte artık kendisinde değildi ve perişandı, onun çirkin böğürmeleri işitiliyordu, ama bu onun değildi, çünkü bu ses tamamen yabancıydı, bunlar cinlerin sesleriydi, bunları kilden yapılmış idolün ağzındaki domuz yavrusunun yüreği de kendi üstüne toplayamamıştı.

Bunlar kasınma ağrılarıydı, hiçbir şey yaptırmıyordu, sadece insanın merhamet duygularını ortaya çıkaran, yürekleri parçalayan, cehennem azabı gibi bir şeydi; Rahel'in çektiği bu acı, yüzündeki ifadeden belliydi, mosmor kesilmişti, parmakları gergin bir şekilde etrafı tırmalıyordu. Yakup evin dört bir yanında deli gibi koşuşturuyordu, başparmaklarıyla kulaklarını tıkıyor, diğer sekiz parmağıyla gözlerini kapatıyordu. Tanrıya yalvarıp yakarıyordu –hem oğlun doğumunun uzamaması, hem de neredeyse ölecek hâlde, oracıkta uzanan Rahel için, onu bu cehennem azabından kurtarması için dua ediyordu. Laban ve Adina ise, onların sundukları içeceklerin, merhemlerin ve ovuşturmaların ona hiçbir faydasını görmediklerinden, çok şaşkın ve azap içinde kalmış bir hâlde afsunlar yapıyorlar ve doğum sancıları içindeki Rahel'in çığlıkları sırasında tecvitle ay ilahı Sin'e yalvarıyorlardı ve eskiden bir ineğin doğumundaki gibi ondan yardım etmesini istiyorlardı; bu kadını, içinde bulunduğu zor durumdan kurtarmasını bu kızın çocuk doğumundaki sıkıntısını gidermesini diliyorlardı. Lea, doğum odasında bir köşede dimdik duruyor, kollarının üst kısmı vücuduna yapışık, ön kolları havaya kaldırmış bir hâldeydi ve şaşı mavi gözleriyle Yakup'un bu en sevdiği varlığın verdiği ölüm-kalım mücadelesini sessizce seyrediyordu.

Rahel son bir kez çığlık attı; bu, cinlerin son derece kızgın olduğunu ifade ediyordu, onun ikinci kez işitilmesi ölümü getirebilir ve aklını kaybettirirdi –Laban'ın karısının başka bir işi vardı, Sin'in ineğiyle uğraşacak hâlde değildi, çünkü Yakup'un oğlu, onun on birinci ve gerçek ilk oğlu, Rahel'in koyu kan dolu bacaklarının arasından hayata merhaba demişti, işte sonsuz derinliğin gerçek oğlu

–Dumuzi-Apsu* doğmuştu. Dan ve Naftali'nin annesi, Bilha beti benzi atmış bir hâlde avluya koşmuştu, orada Yakup anlamsız bir şekilde dolaşıyordu, ona heyecandan tutulan diliyle bir çocuğunun doğduğunu, bir oğlunun olduğunu ve Rahel'in hayatta olduğunu söyledi; bütün vücudu hantallaşmış ve dökülmüş bir hâlde titreyerek loğusanın yanına gitti, dizleri üstüne çöktü ve ağlıyordu. Her yanını ter basmış bir hâlde ve ölümün eşiğinden nurlanmış olarak çıkan Rahel kısık kısık nefes alarak, bitkin bir hâlde bir ilahi söylüyordu. Onun vücudunun kapısının etleri parça parça olmuştu, dilini ısırmıştı ve kalbindeki canı, son derece zayıflamış bir hâlde çarpıyordu. İşte onun sevincinin ödülü buydu.

Başını ona doğru çevirip gülümseyecek kuvveti yoktu, ama yanında dizleri üstünde oturan Yakup'un başını okşuyordu ve bakışlarını tavandan sarkan beşiğe doğru çevirdi; çocuğun canlılığını görmesini ve elini oğlunun üstüne koymasını işaret ediyordu. Yıkanmış olan bebeğin vızıldaması da bitmişti. Kundaklanmış bir hâlde uyuyordu. Küçük başında düz siyah saçları vardı, doğum sırasında annesini parçalamıştı, uzun kirpikleri ve minnacık güzel tırnaklı elleri vardı. Şu anda güzel değildi; böylesine küçük bir çocuğun güzelliği konusunda ne söylenebilirdi ki. Yakup daha önce Lea'dan olan çocuklarında, hizmetçilerden olan çocuklarında algılamamış olduğu özgün bir olguyu, bir bakışta bu bebekte fark etmişti; ona uzun uzun baktıkça, yüreğine Tanrıya yönelme hazzı seller gibi coşarak doluyordu. Bu, yeni doğan bebekten kaynaklanıyordu, dile getirilemeyen bir şeydi, Tanrının hoşnutluğunu, sempatisini, tenasübünü, sevimliliğini ve durulukla aydınlığını gözler önüne seriyor gibiydi, bunu Yakup kavrayamasa da yine de kendi-

* Apsu: Babil'in sonsuz çukuru; yeryüzünü kuşatan ve çevreleyen sular. Babil mitolojisine göre tanrılar şeker, tuz ve kokulu suların karışımından meydana geldi. Yeraltını saran Apsu ise dereler ve kaynak sular meydana getirerek yeri delmeyi başardı. Tanrıların doğuşu sonrası Apsu, onların ses ve gürültüsünden rahatsız oldu ve anneleri Tiamat'a şikâyet etti. Apsu'nun bu şikâyeti sonrası tanrılar arasında birçok savaş çıktı ve Tiamat'ın ölümüyle sonuçlandı –yn.

ne özgü özelliğiyle algılamış olduğunu söylüyordu. Elini küçük oğlunun üstüne koydu ve şöyle konuştu: "Benim oğlum." Eliyle ona dokunur dokunmaz, bebek de gözlerini açtı; o zaman maviydi gözleri, onun doğumunda güneş gökyüzünde tam Zenit noktasındaydı ve oradan ışıklarını yolluyordu. Bebek minicik ve tam şekillenmiş eliyle Yakup'un parmağını tuttu. Onu avucunun içine almıştı ve tam bu sırada da uyuyakalmıştı, anne Rahel de derin bir uykuya dalmıştı. Yakup eğilmiş vaziyetteydi, nefes kadar ince bir tutumla bir saat boyunca küçük oğlundaki bu saf ve nurlu görünüşü seyretti; bu, bebek ağlayarak meme almak isteyinceye kadar sürdü, onu beşikten alıp öteki tarafa getirdi.

Onlar bebeğe, Yusuf yahut Yaşup adını verdiler, bunun anlamı, çoğalma ve büyüyüp gelişme demekti, tıpkı bizim oğullarımıza Augustus adını vermemiz gibi. Tanrının nezdindeki adı ise Yusufel veya Yosifya idi ve onun isminin başındaki ilk hece Yüce Makam sahibini işaret ediyordu; onun adını Yehosef koydular.

Alacalar

Artık Rahel, Yusuf'u doğurduğu için Yakup, son derece müşfik ve keyifliydi, sevinçle titreyen sesiyle iç âlemindeki kibirlenmeyi açığa vurarak günaha girecek bir şey söylemiyordu. Çocuğun dünyaya geldiği öğle vaktinde, başak burcu doğudan yükselmişti; bildiği kadarıyla, gökyüzüne özgü kadın simgesinin yıldızlar âlemindeki işaretine, yani İştar yıldızına uyum sağlayan bir ilişki içinde duruyordu ve ısrarla orada kalmıştı, tıpkı Rahel'in vücudundaki kasılma gibiydi, gökyüzündeki ana ilahe ve başak bürcu takım yıldızları, doğum yapacak bu kadına bakıyorlardı, göğsünde çocuğuyla Eset ve Hathor, –ama bu çocuğun iç âleminde ise mucize-oğlan çocuğu ve kutsanmış bebek vardı; onun görünmesiyle birlikte, gülümsemeleri tüm evreni sardığı, ilahî lütuf zamanının başlangıcın da meydana geldi, Yahu'nun kudreti etrafa yayıldı. Artık ona ölçüsüzlük ve taşkınlık yapmaktan başka bir şey kalmamıştı. Çocuklu anne kutsal bir

figür, bir idoldü ama Yakup'un ona en ufak bir duygu alameti göstermesini engellemesi gerekiyordu, bu heykelcikten sözle ifade edilecek bir 'imaj' yaratmak günah anlamına geliyordu ve bu küçük Rahel'den yıldızlar âlemine ait ilahe yaratılmış olacaktı. Yakup doğal olarak Rahel'in herkesçe bilinen fâni dünyadaki anlamının bir genç kız, yani başak burcunun simgesi olduğunu biliyordu. Bunun Rahel'e yüklenmesinin ne özelliği olacaktı ki! Eğer Yakup 'genç kız'dan söz ediyorsa, bununla mitolojik yıldızlar âleminin simgesi olan bakireyi kastediyordu. Ama o bunu ve simgesel olanı sözleriyle ifade ettiğinde yine de heyecanlanıyor ve duygusallık içinde gözlerinden yaşlar dökülüyordu. Aynı anda, hem koyun besicisi olması hem de yüreğindeki en sevdiği kişi olan Rahel'in bulunması yüzünden son derece hüzünlü ve hatta hoş bir akıl oyununa kendisini kaptırıyor ve meme emen bebeğine 'kuzum' diye sesleniyordu. Ama o, bu kelimeyi, yani kuzu kelimesini öyle yumuşak bir edayla seslendiriyordu ki bunun şakayla bir alakası yoktu. Aksine salıncaklı beşiğinde uyuyan küçük yavru için, ilk çocuk doğumuyla ilgili olarak sürüden belirlenen lekesiz kurbanın kutsallığını da belirtmiş oluyordu. Bütün vahşi hayvanlar bu kuzunun başına hep birlikte saldırmak isterdi ama o bütün bunların üstesinden gelir onları, meleklerin ve yeryüzündeki insanların sayesinde yenerdi. O çok ince kökleriyle kopardığı bir pirinç tanesini veya taze bir dalı bile oğlum diye adlandırıyordu. Çünkü bununla o, dünyadaki ilkbaharın gelişini hayalinde canlandırarak onu son derece şairane bir anlamla birleştiriyordu ve gökyüzünün oğlu bu takdis zamanında ağzındaki küçük sopayla kuvvetlice vurup takdis zamanını bildirecekti.

Ne kadar muhteşem duygusal bir abartma! Bu sırada Yakup için 'kutsama zamanı başlamıştı'; bu onun kendine özgü bir zamandı ve çok deneysel bir anlamı vardı. Bu, zenginlik kutsaması demekti –Yakup, gerçek oğlunun doğuşunda bunun sağlanacağmdan emindi, elinin altında bulunan ve Laban'm hizmetinde yaptığı işlerle daha kararlı ve çok dik bir çizgiyle yukarıya doğru ilerleyecekti ve bu dönüşle pislik dolu alt dünya sürekli olarak ona her şeyi nasip ede-

cekti ve ona altın dolu hazinelerinden her şeyi sunacaktı: Tabii bununla yeniden yüce ve duygusallıkla dolu bir fikir bağlantılanmıştı, yani yüklü olarak dünyaya geri dönüş, atalarının topraklarına gidiş demekti. Yehosif'in gelişi, onun hayatındaki yıldızın yörüngesinde bir değişmeye sebep olmuştu, bununla Laban'ın topraklarında yüksek bir verimlilik olacağı insanın aklına geliyordu. Ama bu olamadı ve doğru çıkmadı. Ne Rahel yola çıkacak durumdaydı (çünkü yeni yeni kendine geliyordu, solgun ve zayıftı, hâlâ korkunç doğum hadisesinin etkisindeydi), ne de meme emen bu bebek, yedi günden fazla süren Eliezer yolculuğuna dayanabilirdi. İnsanı şaşırtan ve güleceğini getirten bir şey var, bu konular hakkında ne kadar düşüncesizce kararlar alınmış ve bilgiler verilmişti. Yakup'un, on dört yıl Laban'ın yanında kaldığı da böyle söylenmişti, yedi artı yedi yıl; sonunda Yusuf dünyaya gelmişti ve sonra da memleketine geri dönmüştü. Bu sırada Yabbok'ta Esau ile karşılaşıldığında Rahel ve Yusuf'un da orada oldukları ve Edom'un karşısında saygıyla eğildiklerinden de söz edilmişti. Bu durumda meme emen bir bebek nasıl olur da öne çıkıp saygıyla eğilebilirdi ki? O zamanlar Yusuf daha beş yaşındaydı ve bu beş yılı, Yakup yirmi yıldan sonra hâlâ orada geçirmişti ve yeni bir sözleşme altında oradaydı. O yola çıkamazdı, ama yola çıkmayı aklından geçirebilirdi, böylece yeryüzünün hantal insanı Laban üzerinde baskı kurmak isterdi; o ancak bu baskıyla ticari hayatın haşin durumunu sonuna kadar kendi çıkarına kullanmakla buna ulaşabilecekti.

Bunun için Laban'ın karşısında Yakup şöyle konuştu:

"Babam ve kayınpederim biraz olsun benim sözlerime kulağını verebilirler mi acaba?"

"Konuşmadan önce" diye hızla lafını kesen Laban "önce sen beni dinle, çünkü önemli bir şey söylemem gerek. Artık şimdiki gibi bu işler sürüp gidemez ve insanlar arasında yasal bir düzenleme yok, bu böyle devam ederse, benim için bir karabasan olur. Sen bana bu kadınlar karşılığında, sözleşmeye göre yedi artı yedi yıl hizmet ettin, bu sözleşme arşivde, Terafim'de. Ama birkaç yıldan be-

ri, yani altı yıldan beri bu sözleşme zaman aşımına uğradı, artık yasal hak kalmadı, aksine sadece gelenek ve görenekler var, hangisine uyulacağı bilinmez. Böylece bizim hayatımız bir ev gibi oldu, yani şakul kullanılmadan yapılan bir ev gibi, açıkça söylenecek olursa, hayvan damı gibi bir şey. Bunu gayet iyi biliyorum, çünkü ilahlar beni senin kendi hesabına geleni almış olmanı görmem için yarattı; sen bana koşulsuz ve senetle belirlenmiş bir ücret olmaksızın hizmet ettin; sen her türlü malı ve ticari değeri kendi tarafına getirdin, bunları ben saymak istemiyorum, çünkü onlar artık senin oldular; eğer Laban'ın çocukları olan Beor, Alub ve Muras, yani benim oğullarım bu konuda ağızlarını açacak olurlarsa, onları her şeyden mahrum bırakırım. Çünkü bunların bedelleri yapılan işin değeridir, yalnız bunu düzene koymak gerekir. Bundan dolayı gidelim ve yedi yıllığına yeni bir sözleşme yapalım ve gördüğün gibi ben, senin aklından geçen her koşulu görüşmek üzere hazırım."

"Bu olamaz" diye karşılık verdi Yakup başını sallayarak, "maalesef benim dayım değerli sözlerini boşuna sarf ediyor, eğer beni hemen dinlemiş olsaydı bunları söylemeye gerek kalmazdı. Çünkü ben Laban'ın önüne çıkıp yeni bir sözleşme yapmak için görüşmeyeceğim, aksine burada, beni serbest bırakması ve müsaadesi için bulunuyorum. Sana yirmi yıl boyunca hizmet ettim ve bunu nasıl yaptığımı sana ispat etmeye çalışmayacağım, her şeyi senin takdirine bırakıyorum, ben bizzat bunu yapamam, çünkü benim sözlerimi yeri geldiğinde tam olarak ifade edecek yeteneğim yok. Ama bunlar senin suratına tam uyacak şekilde."

"Bunu inkâr eden kim?" dedi Laban. "Sen bana canla başla hizmet ettin, bunun sözü bile olmaz."

"Ben senin hizmetinde iken yaşlandım ve saçlarıma ak düştü, ama sıkıntı çekmedim" diye sözlerine devam etti Yakup, "İshak'm evine gitmememin ve benim kendi yerimi terk etmemin sebebi, Esau'nun garazı, bu da artık çoktan geçti bitti; bu avcı, çocukluk çağının verdiği ruh hâli içinde yaşadığı eski hikâyelerden hiçbirini artık hatırlamıyor. Aslında benim senelerden ve günlerden beri mem-

leketime her an gitmem gerekirdi, ama bunu yapmadım. Bunu acaba neden yapmadım? Bunun için de sadece söylenecek sözler var, bunları kullanmak istemiyorum, çünkü bunlar övücü sözlerdir. Ama artık şu göklerin kızı ve onun şahsında senin de güzel konuma geldiğin Rahel bana Dumuzi'yi, yani benim ve Rahel'in oğlu Yusuf'u doğurdu. Onu ve benim diğer çocuklarımı, yani Lea ve hizmetçilerin çocuklarını da yanıma alacağım ve senin hizmetindeyken benim payıma düşen gelirlerimi bir araya toplayacağım ve develere bindirip yola çıkarak memleketime gideceğim ve orada kendime ait bir ev yapacağım, çünkü ben uzun süre senin yüzünden uyanık kalmıştım."

"Kelimenin tam anlamıyla, bu konuda üzüntülerimi bildirmek isterim" diye karşılık verdi Laban, "benim üzerime düşen şey yasaya aykırı olmayacak şekilde gerçekleşecektir. Benim oğlum ve yeğenim çok rahat bir şekilde taze taze karnındaki konuları bana anlattı, yeni koşullar hakkında istediğini söyledi ve ben de Anu ve Enlil şahidim olsun, yine de onun makul bir şekilde isteyebileceği şeyleri bütün hüsnüniyetimle düşünüp taşınacağım."

"Makul bir şekilde neyi düşünüp taşınacağını bilmiyorum" dedi Yakup, "sana gelmeden önce sahip olduklarını göz önüne getir ve benim ellerimin sayesinde bunların nasıl gelişip büyüdüğünü, karın Adina'nın da yeniden çocuk doğurma şeklinde aldığı nasibi ve bu sayede sana beklenmedik bir şekilde üç adet sapasağlam erkek çocuğunu tam da kederli günlerinde dünyaya getirdiğini de göz önünde tut. Bunu böyle yapabilecek kudrete sahipsin ve akılsızca bir şey olmasına izin verme, bunun için susmayı tercih ediyorum ve yanından ayrılıyorum."

"Konuş hadi, sen burada kalacaksın" diye karşılık verdi Laban.

Bunun üzerine Yakup istediğini söyledi ve bir veya daha sonraki yıl kalacak olursa, ne istediğini dile getirdi. Laban bazı şeyler beklemişti ama bunu değil. Bir anda kafasına tokmak inmiş gibi oldu ve birinci olarak bu talebi iyice anlamaya ve ikinci olarak da karşı bir hamle yaparak kapsamını daraltmaya çalıştı.

Bu, binlerce kez ve tekrar tekrar, kuyu başlarında veya ateş etrafında anlatılmış olan alaca koyunlarla ilgili meşhur hikâyeydi ve Yakup'un şerefine Güzel Sohbetler'de de terennüm ediliyordu, –Yakup da yaşlılık yıllarında bu hikâyeyi tamamen hatırlıyordu ve sakalı içindeki ince dudaklarına gülümseme getiren ders verici bir çoban kurnazlığı hikâyesiydi... Tek kelimeyle, Yakup çift renkli koyun ve keçileri, yani siyah-beyaz olanları –mevcut olanları değil aksine gelecekte Laban'ın sürülerinde doğacak alaca olanları– istiyordu, bunu iyi anlamak gerek! –bu onun bedeli olacaktı ve dayısının hizmetinde uzun sürede edinmiş olduğu özel malların içine katacaktı. O andan itibaren patron ile köle arasında yetiştirilecek hayvanların paylaşımı başladı, her ne kadar yarı yarıya olmasa da; çünkü koyunların büyük miktarı beyazdı ve çok az sayıda alaca vardı, Yakup da bu durumda bir seçim yapma işini uygulamıştı. Her ikisi de alaca olanların beyazlara göre daha kızgın ve verimli olduklarını çok iyi biliyorlardı; Laban bunu telaşla ve saygıyla karşıladı. Yeğeninin talebindeki hilesini ve edepsizliğini yok ederek.

"Aklına amma şeyler geliyor!" dedi. "Senin bu işlerinde bir adamın görmesi ve işitmesi boşa gidebilir! Şu hâlde alacalar, yani şu müthiş kızgın hayvanlar? Çok isabetli bir şey. Hayır diyemem buna, yanlış duymadın! Talebinde serbestsin ve ben sözümü tutuyorum. Üstünde taş gibi inatla ısrar ettiğin koşul bu ise benim kızlarımı, Lea ve Rahel'i benim kalbimden söküp alarak, karıların olarak beraberinde götürürsen ben yaşlanınca onları asla bir daha göremeyeceğim demek oluyor, söylediğin gibi olsun. Açıkça söyleyeyim, bu benim hayatımın gidişatını etkileyecek."

Ve Laban felç inmiş gibi yere çöküp oturdu.

"Dinle!" dedi Yakup. "Bunun seni çok üzeceğini görüyorum, yani benim istediğim şeyler senin pek hoşuna gitmedi. Ama sen benim anamın gerçek erkek kardeşi olduğun için bana kızın Rahel'i bahşettin, bu başak burcu kızını, en doğru ve en sevimli kızını ve seni daha az korkutacak şartımı belirliyorum. Biz senin sürülerinin içine gireceğiz ve bütün alaca hayvanları seçip alacağız ve siyah

renkli olanları da, onları beyazlardan ayrı bir yere koyacağız, böylece birbirleriyle hiç ilgileri olmayacak. Buna göre iki renkli olanlar, benim kazancımın karşılığı. Şimdi memnun musun?"

Laban onun yüzüne baktı ve göz kırptı.

"Üç günlük yol alınsın!" diye bağırdı birden. "Arada üç günlük yol mesafesinde ara olsun beyazlarla, alacalar ve siyahlar arasında ve hepsi ayrı ayrı yetiştirilsin, birinin diğerinden haberi olmasın, böyle olsun isterim! Bu, Harran'da hâkim karşısında mühürlensin ve yeraltında Terafim'de saklansın, işte bu benim geri dönüşsüz koşulum."

"Benim için çok zor!" dedi Yakup. "Evet, çok, çok zor ve can sıkıcı. Ama ben böyle başlangıçlara alışkınım, dayım sert ve kupkuru düşünür ekonomik konularda ve akrabalık ilişkilerine saygısı yoktur. Senin koşulunu kabul ediyorum."

"İyi ettin" diye cevap verdi Laban, "ben olsam bundan asla vazgeçmezdim. Söyle bakalım daha neler olacak, dinliyorum: Hangi sürüyü beslemeyi düşünüyorsun, alacaları mı yoksa beyazları mı, sen şahsın için hangisinin yönetimini üstleneceksin?"

"Doğrusu ve doğal olanı" diye konuştu Yakup, "kendisine üretim sunacak olan malı herkes gütmek ister, ben alacaları alacağım."

"Onları değil, o hâlde!" diye bağırdı Laban. "Bunları elbette istemezsin! Şartını ileri sürdün, hem de ısrarla. Şimdi sıra bende, bana öyle geliyor ki, ticari şerefin korunması için en az ve en ucuz olan şeyden yola çıkılması gerekiyor. Bu yeni sözleşmeyle sen benim yanımda yeniden iş bulmuş oluyorsun. Bu durumda sen benim bir kölemsin, buna ve ticari mantığa göre hayvanların yönetimi senin işin oluyor, bu hayvanların, yani bu beyazların bana yararlı olması gerekiyor, doğacak olan ve senin olacak olan alacalar değil. Bunları Adina'nın yaşlılık döneminde dünyaya peş peşe getirdiği oğullarım Beor, Alub ve Muras otlatacak."

"Hımm" dedi Yakup, "bu da gelip geçer, öyle olsun, buna karşı münakaşa etmek istemiyorum, sen benim uysal bir insan olduğumu bilirsin."

Böylece sözleşme maddelerinde anlaşmaya vardılar. Laban kendisinin hangi rolü oynayacağını bilmiyordu; malum, kendisi tepeden tırnağa sahtekâr bir şeydandır. Ağır canlı, mıymıntı, sadece kendi çıkarını düşünen bir adam! Aslında o, sadece İshak'ın bahşettiği kutsamayı kendi çıkarı için kullanıp muhafaza etmek istiyordu, yoksa alaca hayvanların doğal çoğalışını değil. Yakup'un yönetimi altında olan beyaz sürünün, oğullarının üstün başarılı olmayan bakımları altındaki iki renkli sürülerden daha verimli gelişeceklerini umuyordu, ayrıca bu beyaz sürüden renkli ve alaca kuzular beklenemezdi. Yeryüzünün hödüğü! Kutsamaya ilişkin olarak gerçi akıllıca düşünüp taşınmıştı ama Yakup'un kurnaz ve yaratıcı fikrinde yer alan gerçek amacı kavrayamamıştı, damadının talebinin arkasında bulunan ve kendi açıklamalarında da ifade ettiği gerçek manzara şuydu: Her şeyin temelinde bulunan, derin anlamlı ve yapılan denemelerle elde edilen kesin fikir ön planda bulunuyordu.

Çünkü şuna inanmak doğru olmaz. Yakup alaca hayvan sürüsü elde etmeyi hedeflemekle beyaz hayvanların sadece beyazlarla çiftleşmesi hâlinde bile alacaların doğabilecekleri ihtimalini, çok kesin ve gizli bir plana yerleştirmiştir. Bu fikir önceden böyle bir amacı içermiyordu, sadece ufak bir akıl oyunuydu, sadece bilime hizmet uğruna denenecekti; Laban'ın yaptığı her sözleşme sadece onun ticari zekâsının uygulanışını gösteriyordu. Bu hadise Yakup'un düğününden önceki zamanlarda başlamıştı. Yakup o zaman bekleyiş hâlindeki bir âşık ve hayvan yetiştirmeye ilişkin en kuvvetli ve en berrak düşüncelere sahipti. Onun sevgi dolu ve sevgi bahşeden ilham ve samimi olarak gönül gözüyle görüp sezinlediği fikirlerdi. Gerçekten duygu ve sezgiye çok önem verip değerlendirmek gerekir, bu iki veriyle Yakup doğanın en harika sırlarından birisini cazip bir şekilde harekete geçiriyordu ve onları uygulamalarına uyarlıyordu. O, annesinden geçen, kendi yararın için kendini bilgilendir, kendini donat prensibini keşfetmişti. Bunu denemiş ve kendisine bir sonuç çıkarmıştı, alaca bir hayvanın görünüşü kızışma anında diğer hayvanın döllenmesine geçiyor ve doğacak yavruya bu gö-

rünümü veriyor ve alaca-iki renkli yavrular buna göre dünyaya geliyor. Şunu da vurgulamak gerekiyor ki, onun bu merakı sadece bir fikir çeşitlemesiydi ve bu fikir oyunu, onun yaptığı birçok deneme sonucunda başarıyla kanıtlanmıştı. İçinden gelen bir önsezi bunu belirtiyordu; fikirleri bütün dünya önünde sevgi dolu bir sihirleme olgusuna dönüşüyordu, Laban'ın önünde de bu böyleydi, ama eğer Yakup bir düşünceden yola çıkarak, yani onun içinde gizlenmiş hâlde bulunan bilgiden, kendi bilgi âlemini zenginleştirip donatarak bir kaynak hâline getirip bunu tam zamanında bağlantıya geçirirse, bu ikinci dereceden ama ilke bağlantılı bir olgu olurdu ve ancak kayınpederiyle yapacağı bu yeni sözleşme zamanı yakınlaşınca daha da yoğunluğunu arttırırdı.

Güzel Sohbetler'de bu uygulama hakkında söylenen her şey bu kadardı, haddinden fazla çıkar sağlamadaki sır ve püf noktası burasıydı. Yakup'un Laban'm önlemlerine karşı küçük bir oyun kurması ve onu sistemli bir şekilde kendi yararına bu sırrını kullanması örneğinde görülür; Yakup, kavak ve fındık ağaçlarının ince dallarını kesiyor ve onların kabuklarını soyuyor ve bunları hayvanların önündeki su yalaklarının içine koyuyordu ve su içmeye gelen hayvanlar, bu sırada çiftleşmeye de başlıyorlardı; bu kabuklar sayesinde hamile kalıyor ve sonra alaca oğlak ve kuzular doğuruyorlardı, kendileri beyaz olsalar bile; bunları Yakup ilkbahardaki sürülerin döllenmelerinde saptamıştı, Laban'ın sürüsündeki daha geç zamanda birleşenler ise daha az değerdeydi: Çobanlar ud çalarak bunları terennüm ediyordu; birbirleriyle, çevrilen bu dümenle ilgili konuşup gülüşüyorlardı. Çünkü onlarda Yakup'un dindarlığı ve mitolojik eğitimi yoktu ve işin ciddiyetini, bütün bunların kiminle yapıldığını bilmiyorlardı: Birincisi kendi refahının temini konusunda dilediğinin yerine gelmesi için her şeyin hâkimi Tanrıya insan olarak görevini yapmak gerek ve sonra, şeytan herif Laban'ın aldatılması gerektiğinden, çünkü o, karanlıkta iri yapılı, köpek kafalı Lea'yla onu aldatmıştı; emre itaat için bu geçerliydi, ancak bu yasa, dürüst ve haklı olunduğu zaman geçerliydi ve yeraltında pisliğin yanında

çok geniş alanlara yayılmış bir hâlde bulunan, hazinelerle yüklü nimetler yukarıya gönderilebilirdi.

İşte durum böyleydi: Meralara yayılmış üç sürü vardı –beyazları Yakup güdüyordu, Laban'ın oğulları renklileri ve siyahları otlatıyordu ve Yakup'un yılların akışı içinde ticaretle edindiği hayvanlara yardımcı çobanlar ve köleler bakıyordu; onlar da çiftleşmişlerdi, hem alacalardan hem de beyazlardan alaca yavrular doğmuştu. Ve bu adam öylesine varlıklı oldu ki kaç tane koyun, kadın hizmetçi, köle, deve ve eşekleri olduğu, bunların gerçekten ne kadar artış gösterdiği konuşuluyor ve bu dedikoduyla birlikte bütün bölgede saygınlığı artıyordu. Sonunda bu adam Laban'dan, yani şu yeryüzü hödüğünden ve düğününe davetli olarak gelen bütün seçkin ticaret adamlarından daha zengin oldu.

Hırsızlık

Ah, diyerek, Yakup'un anıları derinden ve açık seçik canlandı! Onun ayakta dururken ve neşeli bir hâlde derin düşüncelere daldığını artık herkes biliyordu ve hadiselerle öylesine ağırlaşmış olan hayatının hikâyelerini anlatışını saygıyla dinliyorlardı. Çünkü zengin olan Yakup'un durumu artık son derece sakıncalı hâle gelmişti –Tanrı bile, yani El, En Yüce Rab bile bunu anlamıştı, artık bu zenginlik kutsamaya bağlı olarak sürekli artış gösteriyordu ve onun yüzüne karşı uygun düşen yönlendirmeleri yaptılar. Yüce Mevla'dan haberler vahiy yoluyla iniyordu –bunlar kayınbiraderlerinin, yani Laban'ın mirasına konacak olan Beor, Alub ve Muras'ın kafalarında ona karşı olan düşüncelerine aitti: Bu üçünün güçlendirilmiş olan Yakup'a karşı asık suratla yaptıkları tehditkâr ifadeler, yardımcı çobanlar ve köleler tarafından duyulmuştu, tıpkı bir zamanlar evin avlusunda iki kuzenin karşılaştıklarında olduğu gibi, yine bu insanlardan öğrendikleri gibi bir durum oldu, bu konuşmaların gerçeklik payı yüksekti ve huzursuzluk yarattığı görülüyordu. "Yakup, bu adam, yani uzaktan akraba" diye konuşuyorlardı "biz doğmadan önce evsiz barksız, di-

lenci olarak buraya gelmiş, üzerinde hiçbir şeyi yokmuş, sadece bir derisi varmış, iyi niyetle babamız onu bağrına basmış ve tanrıların yararına, bu sefil adama iş vermiş. Ve şimdi bakın hele, iş nasıl da değişmişti bizim burnumuzun dibinde! Babamızın çiftliğinden, bizim etimizden ve kanımızdan beslenmiş, yağlanmış ve zengin olmuştu, bunun kokusu ilahları rahatsız etmişti, çünkü onların önünde bu hırsızlık olmuştu ve Laban'ın mirasçılarından kendine mal kaçırıyordu. Bu bölgenin ilahları adına artık şu veya bu şekilde adaletin yeniden kurulması için, artık bir şeylerin olması gerektiği zaman geldi çattı: Anu'nun, Enlil'in ve Marduk'un ve de Bel-Harran ilahlarının adına, biz onlara atalarımız gibi bağlıyız, oysa bizim kız kardeşlerimiz bu yabancı adamın kadınları, kısmen de olsa onun Tanrısıyla yakınlaştılar ve insanları büyülemeyi öğreten efendisiyle birlikteler. İlkbaharda doğan alacalar bu adama ait olacak ve kirli bir sözleşmeye göre babamızın çiftliğini yönetilecek. Ama iş ciddi olursa, çok eski zamanlardan beri mabetleri olan bu diyarın ilahları mı, yoksa Beth-el dışında mabedi olmayan, orada da bir tepede Tanrısının adına sadece bir taşı bulunan onun Tanrısı mı göreceğiz bakalım bu topraklarda, bu diyarda kim daha kuvvetliymiş. Çünkü bu topraklarda adalet uğruna onun başına bir iş gelebilir ve belki bir aslan tarlada onu parçalar, bu yalan bir şey olmaz, çünkü öfkemiz bizi aslan yaptı. Babamız Laban gerçi son derece sözleşmeye sadık ve sözleşmeden korkan birisi, bu sözleşme evimizin küçük ilahlarının yanında bulunuyor. Ama bunu bir aslanın yaptığının söylenmesi gerekiyor, o da bundan herhâlde memnunluk duyar. Batı diyarından olan bu haydutun gerçi iri yarı oğulları vardı. Bunlardan ikisi, Şimon ve Levi aslan gibi kükreyebiliyor ve yeri göğü titretiyorlardı. Ama ilahlar da bize onu yenmek için kollarımıza kudret ve kuvvet verdi, gerçi bizler saçlarına kır düşmüş bir adamın evlatlarıyız, ama geceleyin hiç kimseye duyurmadan ve babamız uyurken, birdenbire saldırabilir ve aslan yaptı, bu onun işi deriz –baba buna kolayca inanacaktır."

Laban'ın oğulları kendi aralarında böyle konuşuyordu; onların bu konuşmaları, Yakup'a yardımcı çobanlar ve köleler tarafından aktarıl-

mıştı, tabii buna karşılık ödüllendirildiler; Yakup içeriği bakımından olumsuz olan bu haberi başını sallayarak kabullendi ve aklında olayı iyice ölçtü biçti, değerlendirdi; takdiri ilahînin kutsaması olmasaydı, bu oğlanların hiçbirisi dünyaya gelmemiş olacaklardı, Laban'ın bütün serveti, İshak'ın bu kutsaması sayesinde olmuştu ve bundan dolayı ona müteşekkirdi; onların kendilerinin dünyaya gelmelerinin sebebi olan bu kişiye karşı böyle bir mücadeleye girmelerinden utanç duymaları gerekirdi. Ayrıca içinde bir endişe belirmişti ve o andan itibaren Laban'ın yüzündeki ifadeleri çözümlemeye başladı, yani patronun bizzat neler düşündüğünü ve bir vahşi hayvanın Yakup'u parçalayacağı projesine, tabii kayınbiraderleri ona da söylemişlerse, inanıp inanmadığını, yüzündeki ifadeden okumaya çalışıyordu. Bunu besi hayvanlarını görmek üzere öküz sırtında gelen Laban'ın yüzünden okudu ve buldu, ama onu bir kez daha okumak için bizzat kendisi çiftliğe gitti, koyunların yünlerini kırpma bahanesiyle görüşme yaparken, onun ağır yüz ifadesini okudu. Ve bakın, ona karşı bir şey yoktu, dün ve evvelki gündeki gibiydi, Laban onun bu inceleyici bakışlarına karşılık vermedi, karanlık ve ağır bir ifadeyle suratını sarkıttı ve bir kez olsun Yakup'un yüzüne bakışlarını çevirmedi, aksine kabarık kaşlarının altındaki gözlerini, zorunlu olarak damadına bir şey söyleyecek olursa yana doğru kaydırıyordu, böylece Yakup'un, onların içindekileri ikinci kez kesin olarak okuması mümkün oluyordu; bu adamı sadece bir canavar hayvana inanmayacak görünüyordu, aksine onun yüreğinde çok daha karanlık bir şey vardı.

Artık Yakup yeterince bilgilenmişti ve uyur uyumaz rüyasında Tanrının sesini işitti; bu ses şunları söylüyordu: "Derhal toplan ve uzaklaş!" Ve ısrar ediyordu: "Sahip olduğun bütün her şeyi yükle, bugün yap, yarına bırakma ve bütün bu zaman dilimi içinde Benim sayemde sahip olduğun her şeyi, kadınlarını ve çocuklarını al ve salına salına ağır ağır memleketinin yolunu tut, Gilead dağları yönüne git, Ben seninle olmak istiyorum."

Bu muhteşem bir vahiydi; her şey, insanın payı tek tek düşünülüp sıralanmıştı ve sakin bir şekilde ve önlemler alarak, Yakup bu

alt dünyadan kaçışını organize etmeye başladı. Öncelikle karılarına, hayvanları güttüğü yere, tarlaya gelmelerini sağladı, bu evin kızları Lea ve Rahel ile anlaşmak, onların vefakârlıkları konusunda emin olmak istiyordu. Çünkü kumaları Bilha ve Silpa hakkında onların fikirlerini almaya gerek yoktu, onlara sadece olay söylenecekti.

"Durum böyle" dedi o, her üçü de çadırın içinde topukları üzerinde çömelerek otururken, "öyle ve böyle. Sizlerin sonradan doğan erkek kardeşleriniz benim mallarım yüzünden bana gözlerini diktiler, bu mallar sizlerin ve sizlerin çocuklarına miras kalacak. Ama sizlerin babanızın yüzünden okuduğum kadarıyla, onun beni bu komploculardan koruyup korumayacağı konusundan emin değilim, çünkü o dün ve evvelki gün olduğu gibi ilgilenmedi, bugün de yüzüme hiç bakmadı; çünkü yüzünün yarısı felç inmiş gibi sarkıyordu, diğer yarısı ise benimle hiçbir şekilde ilgilenmiyordu. Niçin yani? Ben bütün gücümle ona hizmet ettim. Üç çarpı yedi ve artı dört yıl boyunca, ama o beni aldattı, elinden geldiğince, benim alacağım payımı değiştirdi, kafasına geldiği gibi, bunu ekonomik hayatın zorluklarına bağladı. Ama babamın Tanrısı, Beth-el'deki Tanrı, onun bana zarar ziyan vermesine razı olmadı ve her şeyi benim lehime çevirdi. Ve şöyle dedi: Senin ücretin alaca hayvanlar olsun, bakın, tekeler dölleyip duruyorlar ve bütün sürüden alaca yavrular doğacak, babanızın çiftliği elden gitti ve bana verildi. İşte bunun için benim ölmem gerekiyor ve bunun anlamı şudur: Bir aslan onu parçaladı. Kendisine bir taşı yağlayıp adadığım Beth-el'deki Efendim, benim yaşamamı ve çok yaşlanmamı istiyor ama, bunun için bana O, rüyamda uyarıda bulundu, neyim varsa almamı ve sakin bir şekilde buradan ayrılmamı ve suyu geçerek atalarımın diyarına gitmemi söyledi. Ben konuşmamı yaptım. Şimdi sizler konuşun!"

İşte bunun üzerine kadınlar oy birliğiyle Tanrının sözlerini kabul ettikleri sonucu ortaya çıktı –zaten bundan başka bir şeyin olması beklenir miydi? Zavallı Laban! Böyle bir olay olmadığı hâlde varmış gibi gösterip, ona göre bir karar alınması gerekmiş olsaydı bile, Laban'ın daha kesin olanını tercih etmesi gerekirdi. Kadınlar

artık Yakup'undu. Kadınları için ödemesi gereken başlık parasını on dört yıllık çalışmasıyla kapatmıştı. Böyle bir şey diğer bütün şeylere uygulanmış olsaydı, onları satın alan kişi ve Bey, kadınları çoktan babalarının evinden kaçırır, kendi sülalesinin kucağına götürürdü. Onlar sekiz çocuğun anneleriydi; tabii bu, Yakup'un hakiki karısı anne olmadan önce, ona ne kadar da uzun zaman önce talip olmuştu. Acaba onun oğulları ve Dina, yani Lea'nın kızıyla birlikte satmış olduğu bu kızını da babasının yanına alarak buradan göçmelerine izin verecekler miydi? Yoksa Yakup'un, Tanrının ona Laban'dan ve çocuklarından geçen zenginlikleriyle tek başına kaçmasına izin verilecek miydi? Ya da kızlar onun bu kaçış planını babalarına ve erkek kardeşlerine duyurmaları mı gerekirdi? Hepsi mümkün değil. Birisi diğerine göre daha imkânsızdı. Her şeyden önce onlar, Yakup'u gerçekten seviyorlardı, onun oraya ayak bastığı gün girdikleri iddiaya göre de seviyorlardı, kendilerini onun kollarına atmak için girdikleri iddia hiç de bugünkü kadar uygun koşullarda olmamıştı. Onun için her ikisi birden gayet uysal ve itaatkâr bir şekilde, aynı anda şöyle konuştular:

"Ben seninim! Onun nasıl düşündüğünü bilmiyorum ve bunu sormuyorum. Ama ben seninim, nerede olursan ol ve nereye gidersen git. Gizlice bir yere kaçıp gidersen, ben de her şeyimle öyle yaparım, İbrahim'in Tanrısının sana bahşettikleriyle birlikte, hırsızların ilahı ve yol göstericisi Nabu bizimle olsun!"

"İkinize de teşekkürler!" diye karşılık verdi Yakup. "Her ikinize de eşit değerde teşekkür ederim! Laban evden çıkıp, buraya üç gün sonra koyun kırpmaya gelecek. Sonra üç günlüğüne bir yere gidecek, onun alaca hayvanlarını Beor, Alub ve Muras'la birlikte kırpacaklar. O ayrılır ayrılmaz, ben orta grupta olan benimkileri, Tanrının bana bahşettiği sürülerimi toplarım, bugünden sonraki altıncı gün, Laban uzakta iken, bütün ağırlıklarımızı gizlice Fırat nehrine ve Gilead'a doğru alıp gideriz, her ikinizi de eşite yakın bir şekilde seviyorum! Ama sen Rahel, gözüm, başak burcunda doğan kuzuyla, yani Yehosif'le ilgilen ve soğuk geceler için sıcak tutacak

örtüler de al, çünkü filiz kökleri gibi çok narin, onu kasılmalar ve ağrılarla bulunduğu yerden almak nasip oldu. Gidin ve benim söylediklerime göre hareket edin!"

Böyle ve daha kesin bir ifadeyle, kaçış görüşmesi yapıldı, bunu Yakup ilerlemiş yaşında bile heyecanla anıyordu. Çok dokunaklı bir şekilde onu anmsıyor ve ölünceye kadar Rahel'in, küçük hanımının o zamanlardaki sevimli bir sadelik ve ağırbaşlılıkla neler yaptığını anlatıyordu. Hiç kimsenin bilgisi olmadan her şeyi Rahel kendisi yapmıştı ve bu durumu Yakup'a da daha sonra itiraf etmişti. Bu işe onun vicdanını katmamak için böyle yapmıştı ki böylece Yakup temiz bir kalple Laban'ın karşısında yemin etmişti... Peki Rahel ne yapmıştı? Gizlice gidileceği için ve dünya da Nabu'nun simgesinde bulunduğundan, Rahel de gizlice bir şeyler çaldı. Laban çiftlikten ayrılıp koyunları kırpmaya gittiği için, sakin bir saatte usulca aşağıya inip zemindeki kapağı kaldırıp mezarların ve makbuzların olduğu mekâna girmişti ve Laban'ın küçük ilah idollerini, Terafim'deki biblolarını peş peşe, sakallıdan kadın başlı olanlara kadar alıp kolunun altında ve kemerinin cebinde saklamıştı, birkaç tanesi de elindeydi ve kimseye görünmeden bunlarla haremliğe girmişti, bu kil idolleri ev eşyalarıyla örtüp gizlemişti; bir hırsız gibi bu seyahate çıkacaktı. Çünkü onların kafaları iyice karışmıştı ve Yakup yüreğinin bu duygusallıkla sızladığını hissediyordu –hem heyecan hem endişeyle doluydu. Yarı yarıya, itirafına göre, ona ve onun Tek ve Yüceler Yücesi Tanrısına olan sevgisiyle kazanmıştı ve o memleketin geleneklerini reddetmişti. Diğer yarıda ise, yani gönlünün en gizli yerinde Rahel tapılacak insandı ve en azından şöyle düşünüyordu: Güven güvendir. Herhangi bir durumda Laban'a akıl veren ve kehanette bulunan şeyleri, Laban'a bilgi vermemeleri için almıştı, yani kaçacak olanların yolları konusunda kehanette bulunmasınlar diye; hem de takip edilecek olurlarsa, buna karşı kendilerini korumak için, bunu, geleneklere göre faziletlerinden ve kendilerinden birisi gibi düşünüyordu. Laban'ın bu küçük adam idolüne ve İştar kadın heykelciğine ne kadar bağımlı olduğunu, onları nasıl yücelttiğini

çok iyi biliyordu Rahel, buna rağmen onları Yakup'un hatırı için çalmıştı. Yakup'un onun nemli gözlerinden niye öptüğüne şaşırmamak gerek, Rahel bunu daha sonraları itiraf ettiği zaman kızı şaşkınlığından dolayı yumuşak bir ifadeyle biraz azarlamıştı. Laban arkasından gelip onlara yetişince Rahel onu babasının önünde yemin etmeye ikna etmişti: Çünkü Yakup o zaman bundan habersiz olarak kızların hayatlarını tehlikeye atan bir ifade kullanarak Laban'ın idollerinin kendi çatısı altında bulunmadığına yemin etmişti.

Takip

Bu durumda Terafim'de artık, koruyucu bir fazilet belirtisi yoktu –belki onlar kendilerine hukuken sahip olan kişiye geri dönmek istememişlerdi. İshak'ın gelinleri, oğlunun hizmetçi kadınları, on iki çocuğu ve bütün malvarlığıyla kaçmış olduğunu ve batıya doğru gittiklerini –kendisine sadık kaldıkları takdirde daha iyi ücret alacaklarını ümit eden çoban kölelerden duydu; onlar ücret artışının tam tersine çok iyi bir dayaktan geçirildi– alaca ve siyah koyunların kırpılması için geldiği üçüncü gün öğrendi. Öfkeye kapılan Laban telaşla eve döndü, evde idollerinin çalınmış olduğunu saptadı; oğulları ve birkaç silahlı adamıyla birlikte kaçanları derhâl takip etmeye başladı.

Evet, Yakup'un buraya gelişinin ve Elifas'ın takibi üzerinden yirmi beş yıl geçti; kendisinin hâlâ takip edildiğini, hem de korkunç bir şekilde izlendiğini görüyordu; o zamanki malzemeleri bu kadar ağır olmadığından daha rahat ve daha hareketliydi, ama bu seferki çok zordu. Önlerinde küçükbaş hayvanlardan, yük hayvanlarından ve kağnılardan oluşan kafile, bir ordu gibi ağır ağır tozlar içinde ilerliyordu. Hemen arkalarından onları takip eden Laban'ın yaklaştığını gözcüler ve haberciler bildirdi. Bunun üzerine Yakup'un içine düşen korku, misilleme ve dengeli olma duygularıyla karışıyordu. Kesin olarak yedi gün sonra Laban damadına yetişmişti, seyahatinin en zor yanı olan çölü aşmışlardı, artık Gilead dağlarındaki ormanlık tepelere ulaşmışlardı, buradan Ürdün vadisine, yani

Lut'un denize ulaştığı veya tuz denizinin bulunduğu vadiye yokuş aşağı ineceklerdi –ama onun bu ilerleyişinde artık güç kalmamıştı ve bu durum takip edenlerle karşılaşma ve kavgaya girişme için ortamı uygun hâle getirmişti.

Bu buluşma alanı uçsuz bucaksız bir araziydi; nehir, deniz ve puslu dağlar bu olayın tanıklarıydı, Yakup'un ağır ve onurlu hikâyesinin sessiz ve yeminli şahitleriydi; onun duygularını böylesine korku salarak etkileyen hikâyeyi ayrıntılı olarak anlatacağız: Bu olayın sonradan yapılan incelemelerle doğruluğu kanıtlanmıştı, dağ ve vadi de bu konuda aynı kanaatteler. Burada olmuştu olay, hepsi doğru ve kesin; biz de oraya gittik, aşağıdaki derin ve korkunç vadiye akşamleyin indik ve son derece iğrenç tadı olan Lut Denizi'ni gözlerimizle gördük, onun doğru olduğunu ve anlatılanlara uyduğunu onayladık. Evet, sabahleyin sodalı denizin öte yakasındaki mavimsi tepeler, kızlarıyla cinsel ilişkiye giren ve toplumdan reddedilerek dışlanan Lut'un çocuklarının toprakları, Moab ve Ammon adını taşır. Denizin çok uzaktaki güney tarafında, arkalarda Edom bölgesi, Seir yani Teke diyarı, Esau'nun karmakarışık hislerle erkek kardeşine karşı yola çıktığı bölge alacakaranlıktaydı, Esau onu Yabbok'ta bulmuştu. Gilead dağlarıyla olan kısım doğrulandı, burada işte Laban damadına yetişip onu yakalamıştı. Daha sonra Yakup'un ulaştığı Yabbok suyunun yeri hakkında durum nedir? Tamamen doğru. Doğu Ürdün'deki Gilead dağları, halkına da kendi ismini vermişler ve kuzeye doğru uzanıp Yarmuk nehrine[a] kadar ulaşır, bu nehir Kinneret veya Genesaret Gölü'nden[b] pek uzakta olmayan bir yerde coşkun suları Yordan suyuyla birleşir. Ama Yabbok suyunun her iki tarafındaki sahilleri boyunca uzanan Gilead dağlarının zirveleri çok ilginçtir ve o yükseltilerden eteklerindeki çalılıklara ve geçide inilir. İşte burayı Yakup ve yanındakiler geçiş yeri olarak seçmişlerdi. Yakup ise gece boyunca tek başına bu acık-

[a] Yarmuk: Şeria nehrinin kolu –yn.

[b] Kinneret: Taberiye gölü çevresine verilen ad –yn.

lı serüveni yaşamış oldu, bu serüven onun yolculuğunu aksatıyordu. Ayrıca şu da açıkça ortada, burada nehrin sıcak Ghor'a girip karışmış olması yüzünden Yakup, yanındaki insan ve hayvanlardan oluşan bitkin kafilesiyle hemen buradan aşağıya, memleketine ait bölüme gireceğine, dosdoğru ilerledi ve batıya Garizim ve Ebal eteklerindeki Sihem vadisine gitti, orada dinlenebileceklerini ümit ediyordu. Evet, bütün bunlar da birbiriyle kanıtlanabilir olarak örtüşüyor, hem çobanların şarkılarında hem de Güzel Sohbetler'de değinilenlerin hiçbirisinin yanlış olmadığını kanıtlıyor.

Yeryüzünün hödüğü Laban nasıl oluyor da öfke içinde ateş püskürerek bu takip eylemine girişme cesareti göstermiş olduğu konusu hep kapalı kalacaktır. Çünkü o, hedefine yaklaştığında, Yakup'a son derece hoş bir sürpriz sunacaktı ve bu karşılaşma sırasında beklenmedik bir şekilde Esau'nun olayındakine tamamen denk düşen bir misilleme davranışının meydana geldiğini Yakup daha sonra algılamıştı. Evet, Laban'ın yola çıkması sırasında tıpkı Kızıl adam Esau'nun çıkışındaki gibi kafası karmakarışıktı, ama sonradan o, onun bu davranış tarzının sadece çılgınca olduğunu söyledi ve görüşmeleri sırasında şu durumu yeğenine itiraf etti; Tanrı, kız kardeşinin Tanrısı, Laban'ın rüyasında kendisine gözükmüş ve onu tehdit etmişti ve Yakup ile asla ve asla başka bir şekilde değil, sadece dostane bir şekilde konuşmasını istemişti. Böyle olabilirdi, çünkü Laban'ın, Abram'ın ve Nahor'un* Tanrısından biraz haberdar olması ve onun varlığını, her ne kadar onu kendi ilahlarından saymıyorsa da tıpkı İştar ve Adad gibi kabullenmesi gerekiyordu. Onun, yani Tanrıyı Kabullenmeyen Adamın, rüyasında gerçekten Yeho'yu, yani Tek Tanrı Allah'ı görmüş ve Onun sesini duymuş olup olmadığı konusu tartışmaya açıktır. Öğretmenler ve yorumcular bu konuda değişik açıklamalarda bulundular ve şurası daha olasıdır ki yolda onun üzerine belli olmayan duygular ve korkutucu fikirler gelmiş

* Nahor: Hz. İbrahim'in kardeşi –yn.

olabilir, onun ruhu sakinken, düşünceler üretmiş ve çok anlamlı bir tarzda rüyasında gördüğü birisinin adını ifade etmişti –Yakup da burada çok zayıf bir farklılık görür ve onun konuşma tarzını uygun bulup onaylar. Yirmi beş yıl, Laban'a kutsanmış bir insanla çalışmış olduğunu öğretmişti, çünkü Yakup kendi kişiliği ve kimliğiyle de kutsama nurları saçıyordu, işte bu yüzden Laban, böylesine büyük kurban götürmüştü; Laban ilkin ona karşı zor kullanmayı düşünüyordu ama daha sonra ürkerek bu düşüncesinden vazgeçtiği kolayca anlaşılıyor. Kadınlarını, yani kendi kızlarını da beraberinde götürüşü de doğal olarak bu yumuşamada etkili sebeplerdendi. Onlar satın alınmışlardı, canları ve başlarıyla artık Yakup'undu; Laban bir zamanlar onu dilenci olduğu için hor görmüştü, düğün törenine katılanları kız evinden nereye götüreceğini bile bilemeyecek konumdaydı. Nasıl oldu da ilahlar başka türlü yardımcı oldular bu adama, kendisini soyup soğana çevirmesine izin verdiler! Laban, onun üstüne yürüyerek bunu halledeceğine inanmıyordu; elinde avucunda olanın hepsinin Yakup'un eline geçebileceği korkusunun verdiği karanlık düşüncelere kapılarak şiddetten vazgeçti ve onun zenginliğini silah zoruyla almak yerine, bu mutlu hırsızdan en azından iyilikle ayrılmaya ve onunla barış yapmaya karar verdi –böylece kendisi de daha rahat olacaktı. Ama sadece bir noktada gerçekten öfkeye kapıldı ve onu geri almayı istedi: Bu, Terafim'deki çalıntı idollerdi. Onun takip hırsı, öfkesindeki belirsiz ve karışık motifler arasında değişmeyen ve ele avuca sığan bir sebepti: O, evinin minik idolünü geri almak istiyordu; idollerini asla geri alamayan Kaldeli ticaret ve sözleşme sahibi bu insana, bütün adiliğine ve sertliğine rağmen, birisi bir parçacık olsun olumlu yaklaşsaydı, bugün bu kadar incinmesine ve hüzünlenmesine sebep kalmayacaktı.

Kaçan insanla onun takipçisi, garip bir şekilde dostça ve gürültü patırtı çıkarmadan bir araya geldi; Laban'ın takibe çıkışındaki tavrına göre bir sonuç çıkarılsaydı, ortalıkta korkunç bir çarpışma olması beklenebilirdi. Gilead dağları üstüne gece karanlığı çökmüştü ve Yakup nemli yayla çayırları üstüne çadırını kurmuştu, de-

veleri çöktürmüş, küçükbaş hayvanları ağılda birbirlerini ısıtmak için toplamıştı; Laban suskun bir hâlde gelmişti ve bir gölge gibi sessizce çadırını da onlara yakın bir yerde kurdurmuştu ve hemen içine girdi, bu gece hiçbir şey belli etmeden öyle kalacaktı.

Ama sabahleyin erkenden ortaya çıktı ve ağır adımlarla Yakup'ların bulunduğu yere doğru yürüdü, orada Yakup kendisini bir parça merakla bekliyordu, alınlarını ve göğüslerini değdirdiler ve oturdular.

"Buluşmamız son derece teşekküre şayan" diye konuşmayı açtı Yakup "babam ve dayımı yeniden görmüş olmamdan memnunum. Umarım yolculuğunuzun zorlukları vücudunuzda en ufak bir rahatsızlığa neden olmamıştır!"

"Ben eski toprağım, dayanıklıyım" diye karşılık verdi Laban. "Bu yolculuğa çıkmamın sebebinin sen olduğunu, hiç kuşkusuz, gayet iyi biliyorsun."

"Nasılmış bu?" diye sordu Yakup.

"Nasıl mıymış bu? Be adam, bunu sen git kendi vicdanına sor, bana neler yaptığını, gizlice benden ve yaptığımız sözleşmeden kaçıp gittiğini ve elimden kızlarımı bir kılıç darbesiyle ele geçirilmiş ganimet gibi çekip aldığını! Benim düşünceme göre, sen benim kan akıtmama mal olan sözleşmeye göre benim yanımda sürekli olarak kalabilirdin, ama ben memleketimdeki ahlak kurallarına uygun olarak bu sözleşmeye sadık kaldım. Eğer zahmet edersen, kendi malına ve mirasına sahip olmayı heyecanla istiyorsan, niçin benimle bir oğlum gibi ağzını açıp konuşmadın? Biz geç de olsa, o anda senin koşullarını engelleyen şeylerin üstesinden gelirdik ve sizlere karada ve su üzerinde yapacağımız seyahatte, çembalo ve harp çalarak muhteşem bir uğurlama töreni yapardık geleneğe uygun olarak. Ama sen ne yaptın? Gece ve gündüz demeden hep bir şeyler mi çalacaksın –senin kalbin, vicdanın yok mu, benim gibi yaşlı bir insana, kendi çocuklarını son bir kez öpmesini çok mu gördün? Nasıl yaptığını sana söylemek istiyorum, çılgınca bir şey yaptın, işte benim, senin davranışınla ilgili söyleyeceğim söz bu. Ve ben isteseydim ve rüyamda dün bir ses duymamış olsaydım –bu olasılıkla se-

nin Tanrının sesiydi– ve bana şöyle bir nasihatte bulunmasaydı, seninle dostça görüşmemi önermeseydi, inan ki senin bu çılgınlığının hesabını sormak için, benim oğullarımın ve hizmetkârlarımın kollarında yeterince güç ve kuvvet var, çünkü biz seni hırsız takibine alıp sana yetiştik!"

"Evet, öyle" diye karşılık verdi Yakup orada, "hakikat olan şey, hakikat olarak kalmalıdır. Benim ekmeğimi veren efendimin oğulları, erkek domuz ve genç aslanlardır ve uzun süre erkek domuzlara ve genç aslanlara yakışır tarzda benimle ilgili görüşmeler yaptılar; bu görüşmeleri gündüz olmasa bile geceleyin yapmış olabilirler, sen de buna inandırılacaktın, beni vahşi bir hayvanın parçaladığını zannedip arkamdan gözyaşı dökecektin. Niçin benim sakin ve sessizce yola çıktığımı soruyorsun, niçin uzun uzun görüşmediğimi soruyorsun? Bu durumda senden nasıl korkmazdım? İzin vermeyebilirdin, karılarımı, senin kızlarını benim elimden çekip alabilirdin ve en azından yola çıkmamıza izin vermek için yeni bir sözleşme yaptırırdın ve elimde neyim varsa alırdın. Çünkü benim dayım çok serttir ve onun Tanrısı, taş yürekli acımasız ticaret kanunudur."

"Peki, neden benim ilahlarımı çaldın öyleyse?!" diye bağırdı Laban birdenbire ve alnındaki damarları öfkeden parmak gibi şişti...

Yakup söyleyecek söz bulamıyordu ve bunu da söyledi. Aslında onun içi daha rahattı; çünkü Laban böylesine ters bir iddiayla haksızlık yapıyordu, –bu da Yakup için uygun bir durumdu.

"İlahlar mı?" diye şaşırmış bir hâlde tekrarladı. "Terafim mi? Ben mi senin idollerini bıraktığın yerden almışım? Bir bu eksikti; karşılaştığım bu şey son derece gülünç! Aklını başına al ey adam, düşün bir kez bana nasıl bir iftira attığını! Senin bu minik ilah sembolün, topraktan yapılmış heykelciğinin benimle ne ilgisi ve benim için nasıl bir değeri olabilir ki? Ben neden bunun için suç işleyeyim? Bildiğim kadarıyla bunlar çömlekçi tezgâhında hazırlanmış, güneşte kurutulmuş diğer aletler gibi; ben bunlara güvenmem çünkü onlar nezle olan bir köle çocuğunun akan burnunu bile silemez. Ama bunlar görünüşe göre senin elinden alınmış, o hâlde onların

faziletlerini olduğundan fazla yüceltip göklere çıkarman sana hiç yakışmıyor."

Laban karşılık verdi:

"Senin ona beş para etmez gözüyle bakman ve bu davranışta olman akıllıca ama yanlış, benim bunları senin çalmadığına inanmam için böyle yapıyorsun. Hiçbir insan Terafim'e bu kadar değersiz bir fazilet belirlemez, onu çalmamış olman imkânsız bir şey. Madem ki onlar bulundukları yerde yok, bu durumda onları çalan sensin."

"Şimdi beni dinle bakalım" dedi Yakup. "Benim peşimden buraya kadar bir tek bu idol için gelmiş olman ve bizi gasp eden kişiler olarak görmen çok iyi, iyi ki buradasın, çünkü her şeyin baştan sona aydınlatılması gerekiyor, zanlı olarak bunu ben talep ediyorum. Çadır kurduğum bu yerin tamamını kontrol etme konusunda serbestsin. Gir içeri, canın istediği gibi ara! Korkmadan her şeyi devir içlerini dök yere, sana her şeyi yapmana müsaade ediyorum. Ve bu ilahlarını, kimin yanında, benim, benimkilerden birisinin yanında bulursan o kişi hemen burada herkesin önünde öldürülsün, istersen demirle, ateşle veya toprağa gömülerek. Benden başla ve iyi ara! Çok iyi arama yapmanı ısrarla istiyorum."

Her şeyi Terafim'in üzerinde odaklandırdığı için, kendisini iyi hissediyordu, her yerde ondan söz ediliyordu ve arama sonunda gücenmiş olarak ortada kalacaktı. Onun ayakları altındaki toprağın ne kadar kaygan olduğundan haberi yoktu ve kendine fazla güvenmenin ne kadar öldürücü olduğunu bilmiyordu. Bunda bütün suç, masumiyetine rağmen Rahel'deydi ama büyük bir metanet ve el çabukluğuyla, düşüncesizce yaptığı bu işi örtbas etmeyi becerdi.

Laban şöyle cevap verdi: "Hakikaten, durum böyle!" gayretli bir şekilde doğruldu ve konaklama yerini aramaya başladı; sanki, topraktan yapılmış şeyi bulacakmış gibi. Bunu sırasıyla nasıl yaptığını kesin olarak biliyoruz –başlangıçta esaslı bir şekilde, ama sonra, saatler sonra boşuna zahmet ederek, gitgide aramayı tavsatarak ve ümitsizliğe kapılarak; çünkü güneş iyice yükselmiş ona da ateş basmıştı, acaba en üstteki elbiseyi çıkarsa mıydı, göğsü açık ve kolları sıvanmış gömlekle, şapkasının altından da boncuk boncuk

terler dökülüyordu ve yüzü öyle kızarmıştı ki, ileri yaştaki bir adam için neredeyse kalp krizi geçirecek diye korkuya kapılacaklardı –bütün bunların hepsi Terafim'den dolayı idi! Rahel'in babasına bu kadar ıstırap çektirmek için hiç insafı yok muydu, onu bu kadar sağlam ve sağlıklı mı sanıyordu? Ama bu anlatım ve aktarımda, kulaktan kulağa anlatıştaki güçlükler, sakıncalar olabilir: Bunlar, Yakup'un önemli şahsiyetinden ve dinî tasavvurlarını bütün çevreye ve bilhassa kendisini sevenlere yaptığı etkilerden dolayı olabilir. Onun fikirlerinin kudreti ve dik kafalılığında Rahel kutsal bir rol oynuyordu, başak burcu kızı olması ve kutsama getiren gökyüzünün oğlunun annesi rolüyle; o daha çok tutkuluydu, geride kalan dünyayı ve babasının yapısını da Yakup'un nuru içinde görüyor ve ilahî rolü kabulleniyordu; bu rol onun nuruyla kendisine ihsan edilmişti. Kendisi ve sevgilisi için Laban, düzenbaz bir şeytandı ve kara ay cini idi, son olarak kendisi dolandırılmıştı, hem de kendi yaptığına göre daha büyük oranda; Rahel bu yüzden gözlerini kırpmadan bunu yapmıştı, çünkü bu dinî, anlamlı ve yasal bir olaydı; Laban da bu olayda az veya çok, bilinçli ve gönül rızasıyla kendi kutsal rolünü oynuyordu. Rahel ona karşı çok az merhamet duyuyordu, tıpkı büyük şaka olayında İshak'ın çiftliğindeki halkın Esau'ya duydukları merhamet kadardı.

Laban geceleyin oraya gelmişti ve sabahleyin erkenden Yakup'un yanına gitmişti –hiç kuşkusuz onları Yakup'tan talep etmek için. Babası konuşmadan sonra ayağa kalkıp aramaya başlamıştı, bunu bir hizmetçi kız Rahel'e söylemişti; Rahel bu kızı onları gizlice dinlemesi için göndermişti; bu kız duyduklarını çok çabuk haber vermek için koşarken eteklerinin ucunu dişlerinin arasına sıkıştırmıştı, bu yüzden koşarken ön tarafı çıplak kalmıştı. "Laban arıyor!" diye fısıldayarak söyledi. O zaman Rahel telaşlandı, bir beze sarılı olan Terafim'i aldı ve onu kara çadırının önüne çıkardı, orada Lea'nın ve kendisinin bindikleri develer çökmüş geviş getiriyordu; şımarık bir cazibeleri olan nadir hayvanlardandı, rahat salınımlı boyunları üstündeki son derece akıllı yılan gibi başlarıyla ve minder büyüklüğündeki ayaklarıyla kumda batmadan yürüyorlardı. Se-

yisler onların altlarına bol bol saman yaymışlardı; onlar bunların üzerinde yatıyorlardı ve kibirli bir havayla geviş getiriyorlardı. Rahel samanların altına çalmış olduğu şeyi itekleyip iyice yerleştirdi ve karıştırıp öbek yaptığı bu yere, develerin önüne oturdu, develer onun omuzları üzerinden çiğnemelerine devam ederek bakınıyorlardı. Böyle oturup Laban'ı bekledi.

Bildiğimiz gibi bu adam, Yakup'un bulunduğu çadırının içinden aramaya başlamıştı ve damadının ev eşyalarının en altındakini en üste gelecek şekilde ters çevirmişti, kapı önündeki paspasın ve salıncak yataklarının altını kaldırıp bakmıştı, gömlekleri, paltoları, mantoları ve yorganları silkeleyerek aramıştı; Yakup'un Rahel ile oynamayı sevdikleri 'satranç ve dama' taşlarının bulunduğu sandığı eşelerken elinden düşürdüğünden beş figürlü taş kırılmıştı. Oradan da omzunu silkeleyerek Lea'nın kaldığı bölüme, sonra da sırayla Silpa'nın ve Bilha'nın bulundukları yerlere girmiş ve köşe bucak arama sırasında kadınların mahremiyetine de aldırmamış, eline cımbız batmış ve sakalına, göz uçlarını uzatmak için kullanılan yeşil renk makyaj boyası sürülmüştü; telaşından öyle beceriksiz hareket ediyor ve öylesine vicdanı kararmış vaziyetteydi ki, kendisini bu hâliyle gülünç duruma sokuyordu.

Sonra Rahel'in oturduğu yere geldi ve şöyle konuştu:

"Geçmiş olsun yavrum! Beni göreceğini aklına getirmemiştin."

"Sağlığım mükemmel!" diye cevap verdi Rahel. "Efendim ne arıyor acaba?"

"Çalınmış olan bir şeyi" dedi Laban, "bütün evinizi barkınızı köşe bucak arayacağım."

"Evet, tabii, çok yazık vah vah!" diye başını eğdi Rahel ve onun omuzları üzerinden her iki deve, yüzlerinde kibirli ve pis pis sırıtan bir ifadeyle ona bakıyordu. "Kocamız Yakup, ararken sana niye yardımcı olmuyor ki?"

"O hiçbir şey bulamazdı da ondan" diye karşılık verdi. "Tek başıma, kendim aramam gerek ve Gilead'da dağın tepesinde yükselen güneş atında bulmaya çabalayacağım."

"Evet, tabii, çok yazık vah vah!" diye tekrar etti. "Benim barınağım şu. Git bak! Gerekiyorsa ve istiyorsan her yere. Ama benim çömleklerime ve kaşıklarıma dikkat et! Bak, daha şimdiden sakalına biraz yeşil bulaşmış!"

Laban eğildi ve içeri girdi. Ama hemen dışarı çıkıp Rahel'in yanına, hayvanların bulunduğu yere geldi, içini çekiyor ve susuyordu.

"Çalınmış olan şey orada değil mi?" diye sordu Rahel.

"Gözüme çarpmadı" diye karşılık verdi.

"O zaman başka bir yerde olmalı" dedi Rahel. "Eminim Efendim, karşınızda ayağa kalkıp saygı ve sevgilerimi ifade etmem gerekirdi. Yalnız ayağa kalkacak durumda değilim, hareket edemeyecek kadar rahatsızım."

"Niye ayağa kalkamayacak hâldesin ki?" diye Laban sebebini bilmek istedi. "Terleme ve üşüme şeklinde nöbet mi geliyor?"

"Öyle değil, üstümde bir kırgınlık var" diye karşılık verdi Rahel.

"Peki bu rahatsızlığın nerede acaba?" diye sordu. "Dişin mi çürük veya çıban mı var?"

"Aman, sevgili Efendim, kadın rahatsızlığı bu, âdet görüyorum" diye cevap verdi ve develer Rahel'in omuzları üstünden pis pis sırıtarak ve kibirli bir şekilde gülüyorlardı.

"Daha başka bir şey değil mi?" diye konuştu Laban, "neyse bu bir şey değil. Hamile olmaktan daha iyi senin âdet görmüş olman. Çünkü doğum yapmak için sen öyle pek uygun değilsin. Geçmiş olsun! Çalıntı şeyi aramam lazım."

Böyle söyleyip gitti ve ikindi vaktine kadar perişan bir hâlde aradı. Sonra tekrar Yakup'un yanına geldi, kirlenmiş, bitkin ve yıkılmış bir hâldeydi ve başını zor tutuyordu.

"Ee, ne haber, neredeymiş şu ilahların figürleri" diye sordu Yakup.

"Görünüşe göre hiçbir yerde" diye karşılık verdi, kollarını kaldırdı ve tekrar bıraktı.

"Görünüşe göre mi?" diye üsteledi Yakup; çünkü artık değirmene dökülecek su onundu ve gururlu bir şekilde duruyordu ve artık

ağzına geleni söyleyecek konumdaydı. "Bana 'görünüşe göre' diyorsun ve bununla, benim suçsuzluğumun hâlâ kanıtlanmadığını ifade etmiş oluyorsun. Senin olan bir şeyi bulamadın, on saattir benim çadırlarımı köşe bucak her şeyi alt üst ederek öfke içinde aradın, bunu da beni veya benimkilerden birini öldürmek için yapmadın mı? Benim bütün eşyalarıma elini sürdün –tabii benim müsaademle elbette, ben sana bu hürriyeti tanıdım, ama buna rağmen senin yaptıkların son derece kabalıktı. Peki ne buldun kendine ait olanlardan? Haydi koy onu buraya ve beni, hem kendi hem senin insanlarının önünde suçla, böylece bu topluluk her ikimiz arasında hakem olsun! Beni öldürmek için, ne kadar öfkelenmiş ve huysuzlanmıştın! Peki ben sana ne yaptım? Sana geldiğimde delikanlı biriydim, ama şimdi onurlu bir yetişkin insanım ve Tanrının bana uzun bir ömür nasip etmesini dilerim –senin hizmetinde çok zaman geçirdim ve senin başkâhyan oldum, ama bunu bütün dünya görmedi– artık öfkeden, yani utançtan içimde sakladığım her şeyi sana söyleyip rahatlayabilirim. Ben sana su buldum, İşullanu'nun oğullarından ve tefecilerin boyunduruğundan kurtulup serbest olmanı sağladım ve sen Saron vadisindeki gül gibi açtın ve Yeriho vadisindeki hurma palmiyeleri gibi verimli oldun. Keçilerin iki kez yavruladı ve koyunların ikiz doğurdu. Eğer ben senin sürünün içinden bir koçu kesip yemişsem beni kırbaçla, çünkü ben ceylanlarla birlikte kendime otlar topladım ve su içen büyükbaş hayvanlardan süt içtim. Senin için ömrümü tükettim ve sana hizmet ettim, on dört yıl kızlarının hatırına hiçbir şey almadım ve yine hiçbir şey almadan beş yıl daha senin sürülerinin ıvır zıvır işlerine baktım. Gündüzleri cehennem sıcağıyla, geceleri çöl soğuğuyla mücadele ettim ve dikkatli olmam gerektiği için hiç uyumadım. Ama sürünün içinde bir şanssızlık, olumsuz bir temas olmuş olsaydı veya bir aslan hayvanları öldürseydi, beni aklamak için hiçbir şey yapmazdın, aksine bunun mesuliyetini benim üstüme atardın ve beni sanki gece gündüz hırsızlık yapıyorum diye suçlardın. Ve sen benim ödülümü, alacağımı kendi çıkarına tamamen değiştirdin ve Lea'yı gizlice kol-

larıma attın, oysa ben doğru olan kızın koynumda olduğunu sanıyordum, bunu ben ömrüm boyunca unutmayacağım! Eğer benim atalarımın Tanrısı Yüce, Kudret Sahibi Yahu yanımda olmasa ve bana destek vermeseydi, senin yanından elim boş olarak çıkardım. Ama bu son işi O kesinlikle istemedi ve kendi kerametinin zedelenmesine müsaade etmedi. O, hiçbir yabancı insanla konuşmadı, ama benimle ilgili olarak sana seslendi ve benimle başka türlü değil, sadece dostane bir şekilde görüşmeni emretti: Evet, işte ben buna dostane görüşme derim, sen geliyorsun ve sanki ben senin ilah heykelciklerini çalmışım gibi suçlayarak kükrüyorsun, her yeri didik didik ederek aradıktan sonra, bana gelip, görünüşe göre, diyorsun!"

Laban susuyor ve içini çekiyordu.

"Sen öyle düzenbaz ve öyle akıllısın ki" diye yorgun bir hâlde söz aldı Laban. "Hiçbir olay sana karşı yapılmamıştır ve hiçbirisinin seninle alakası yoktur, çünkü sen bunu şöyle veya böyle haksız çıkarırsın. Şöyle etrafıma bakınca, kendimi sanki bir rüya âleminde yemişim gibi görüyorum. Her şey benim, gördüğüm her şey, bu kızlar, bu çocuklar, bu hayvan sürüleri, arabalar, hayvanlar ve köleler benim bunlar, ama onlar senin ellerine geçti nasıl olduysa, bilmiyorum ve sen bunlarla benim bulunduğum yerden çekip gidiyorsun, bu bana biraz hayal gibi görünüyor. Bak, içimden seninle barışayım diyorum, seninle anlaşma yapmayı ve bir birlik kurmayı isterim; benim hayat boyu senin yüzünden içim içimi yemesin diye birbirimizden dostça ayrılalım."

"Kulağa hoş geliyor söylediklerin" diye cevap verdi Yakup, "böyle konuşunca, kulağa 'görünüşe göre' sözünden başka şeyler de geliyor ve gücenme ifadesi duyulmuyor. Söylediklerin, benim duygularımla tamamen bağdaşıyor; çünkü bak, sen bana başak burcu kızı yetiştirdin, oğlumun annesi, onun şahsında sen güzel bir konuma geldin; Laban'ın korkusunu anlıyorum, bunu inkâr etmek alçaklıktır. Senden veda etmenin kolay olmadığını düşünerek, sessizce oradan ayrıldım ve benim olanları da peşime takıp getirdim, ama iyilikle ayrılırsak bundan sonra vicdanen huzur içinde seni hatırla-

yabileceğimi memnuniyetle ifade etmek isterim. Bir taş dikmek istiyorum –yapayım mı? Bunu memnuniyetle yaparım. Ve senin dört kölenle, benim dört kölem, bizim için taşlardan bir yığma tepecik yapsınlar ve bir söz-veriş ziyafeti verelim, Tanrının önünde yemeklerimizi yiyelim ve önünde birbirimize sadakatle bağlanalım olur mu, memnun musun?"

"Sanıyorum evet" dedi Laban. "Çünkü başka çözüm yolu görmüyorum."

Bunun üzerine Yakup ileriye gitti ve uzun, güzel bir taşı Tanrıya yönelik olsun diye dik konumda yerleştirdi; sekiz adam da birlik simgesi olarak dağlardan ve molozlardan taş toplayıp yığarak tepe oluşturdular, her ikisi de bunun üstünde oturup baş başa bir tepsinin ortasına konulmuş kuyruk yağıyla pişirilmiş koyun etini yediler. Ama Yakup Laban'a yemesi için neredeyse bütün yağlı kuyruk kısmını ikram etti ve kendisi ucundan alıp tadına baktı. Onlar böylece yalnız başlarına gökkubbenin altında yemeklerini yediler ve bu tepeceğin üzerinde herkesin önünde bakışlarıyla ve elleriyle barıştılar. Laban yapılan yeminin içeriğini kızlarıyla ilgili olarak belirledi, çünkü bununla ilgili aslında ne yapacağını bilmiyordu. Yakup atalarının Tanrısını şahit göstererek İshak'ın üzerine yemin etti, karılarına kötü davranmayacağına ve onların üzerine başkalarıyla evlenmeyeceğine –buradaki taş yığını ve yenilen ziyafet yemeğini şahit göstererek yemin etti. Ama Laban'a göre kızları öyle pek önemli değildi aslında; içindeki özlemden dolayı onları korumaya almıştı, herhangi bir şekilde bu kutsal adamla istenmeyen bir durum ve son bulma olayı meydana gelmesini istemiyordu, böylece gözlerine uyku girebilecekti.

Laban geceyi kendisininkilerle birlikte dağda geçirdi. Sabahleyin kadınlara sarıldı ve onlarla son kez konuştu ve sırtını dönüp evinin yolunu tuttu. Yakup ise derin bir nefes alarak rahatladı ama hemen bunun arkasından yeni bir endişeye kapıldı. Çünkü, atasözü şöyle der, yağmurdan kaçan doluya tutulur, nitekim o da doluyla karşılaştı. İşte karşıdan Kızıl adam geliyordu.

Benoni

Yakup'un yola çıkan kafilesinde iki hamile bayan vardı, Şekem'deki büyük hikâyelerden sonra aşağıya Beth-el'e ve oradan devamla Kiryat Arba ve İshak'ın evine doğru gidiyorlardı: Bu olayların içinde göze batan iki kişi vardı, çünkü daha çok sayıda hamilenin olup olmadığı fark edilemiyordu, cariyelerin de hamile olup olmadıkları konusunda bir şey söylenemiyordu; talihsiz çocuk Dina, hamileydi; Hayırsız adam Sihem'den hamile kalmıştı ve onun bu hamileliği konusunda alınmış çok sert bir karar vardı, bu yüzden o iyice örtülmüş olarak deveyle geliyordu. Rahel de hamileydi.

Ne mutlu bir olay! Ama sevincinizi pek abartmayın, hadiseyi hatırlayın ve sesinizi çıkarmayın! Rahel öldü. Tanrı öyle istedi. Sevimli hırsız, Yakup'un karşısına kuyu başında çıkmıştı, Laban'm koyunlarının ortasından çocukça, saf ve cesur bakışla görünmüştü, yolculuk sırasında doğurdu ve dayanamadı, zaten ilk doğumunda da çok büyük sıkıntıyla acılara dayanabilmişti, nefesi yetmedi ve öldü. Bu gerçek ve sevgili kadın Rahel'in trajedisi, kabullenilmeyen bir cesaretin trajedisidir.

Burada Yakup'un duygularını tam olarak algıladığımız hissini vermeye cesaretimiz hemen hemen hiç yok, çünkü onun gönlünün sultanı sönüp gitmişti ve onun on ikinci oğlunun kurbanı olup bu dünyayı terk etmişti –Yakup'un aklına nasıl bir darbe indirilmiş olduğunu tasavvur etmek ve duygusunun yumuşak ifadesinin nasıl topraklara karıştığını algılamak ne hazin. "Tanrım" diye haykırıyordu, karısının ölüşünü seyrederken, "ne yapıyorsun Sen?" O böyle seslenebilecek kudretteydi. Tehlikeli olan ve bizi daha şimdiden korkutan şey ise, Yakup'un Rahel'in ölümüyle kendi yüce ve tercih ettiği aşkının, yol üzerinde acele açılan mezarın içine Rahel ile birlikte gitmemişti; aksine kötü davranışla hiçbir şey kazanılmayacağını Yüce Rabbine kanıtlamak istiyordu, onun sevgisini, zenginliklerle dolup taşan gönlüyle Rahel'in ilk-doğan oğluna, yani dokuz yaşındaki tablolar kadar güzel Yusuf'a vermişti, onu artık iki kez

daha güçlü ve bütün ruhuyla seviyordu, kader yeni bir yönünü bu şekilde gösteriyordu. Duygularına tutkun bu insanın, aslında hürriyet ve huzur kavramlarına bilinçli olarak aldırış edip etmediğini, kaderin bile bile kendisine karşı yapılan bir olgu olduğunu ve bunun kaderin korkusu ve Tanrının kılıcı altında yaşamaktan başka bir anlama gelmediğini irdelemek gerek. Görünüşe göre, atılgan bir irade, duygu düşkünlüğünün bir unsurudur; çünkü aşktan daha düşüncesizce yaşanan bir başka şey yoktur; aşk, acı ve ıstırap çekmeyi öne sürer, bunu da herkesin bilmesini ister. İşte burada, tabiatın çelişkili tutumu baskın olur, bu tür bir yaşam tarzını arzu eden insanlar, ince ruhlu, hassas kişiler olup, tabiatın bu meydan okuyuşuna karşı çıkacak yaratılışta değildir, oysa buna direnenler, sanki kendilerine hiçbir şey olmayacakmış gibi düşünerek kalplerinin içindekileri rahatça açığa çıkarır.

Kutsal acılar altında Yusuf'u doğurduğunda, Rahel henüz otuz iki yaşındaydı ve Yakup tozlu kilidi kırıp onu kaçırdığında, Rahel otuz yedi yaşındaydı, kırk bir yaşına geldiğinde, bir kez daha ümitlenmiş ve Şekem'den seyahate çıkmak zorunda kalmıştı –bunun açıklaması şudur: Bu rakamları sayan biziz; onun alışkanlıkları ve yaşadığı çağ ve atmosferde böyle bir şey yapmanın sözü bile edilmiyor; oysa o yaklaşık olarak kaç yaşında olduğunu uzun uzadıya aklından geçirmesi gerekirdi, –işte burası, genel olarak dikkatleri daha az çeken sorun. Dünyanın geleceğinde Avrupalıların, doğal olan zaman hesabına önem veren uyanıklığı hemen hemen hiç bilinmiyor; orada zaman ve yaşam, çok daha bilinçsiz bir şekilde ortalığa bırakılıvermiş gibidir ve ölçüp biçen ve hesap yapan bir ekonomik düzenin bunlar olmaksızın karanlıkta kalacağı ortadadır ve insanın yaşını öğrenmek için yöneltilmiş soruya, öylesine az hazırlanılmıştır ki soruyu yönelten insan cevap olarak, omuz silkerek ifade edilen bir umursamazlıkla karşılaşır; bu belki de bir on yıllık zaman dilimidir, şöyle bir cevap alınır: "Belki kırk veya yetmiş?" –Yakup da aslında kendi yaşı konusunda belirsiz bir bilgiye sahipti ve bunu bilme hevesi de yoktu. Gerçi onun Laban diyarında geçirmiş oldu-

ğu belli yıllar rakamla saptanmıştı ama, diğer geri kalan yıllar ise öylece kaldı; ayrıca Yakup oraya ulaştığında kaç yaşında olduğunu da bilmiyordu ve bunu öylece bırakmıştı. Rahel ile ilgili olarak, ortak yaşamı paylaşanlardan hiçbirisi ortaya çıkıp da Yakup'a, kadındaki doğal değişimler konusunda, gözleyerek bir şeylerin farkına varabileceğini öğretmemişti; hangi zaman kontrol altına alınacağı ve sayılarla belirleme yapılacağı ve diğerleri; Rahel'in hoş ve güzel bünyesinde olumsuz etki yapacak şeyler ve bunların önlenebileceği ve onun bir zamanlar yarı çocuk hâlinden artık olgun bir kadına dönüşmüş olduğu öğretilebilirdi. Yakup'a göre Rahel, hâlâ onun kuyu başında görüp gelinim diye algıladığını ve onun da yedi yıl kendisiyle kavuşmayı beklediğini ve onun sabırsızlıktan dolayı gözlerinden dökülen yaşları gözkapaklarıyla birlikte öptüğünü unutamıyordu; o Rahel'i, hayal âleminin tül perdeleri arkasından seyrediyor ve gözlerinin onun güzelliğini kana kana içerek doymuş olduğunu ve bu olgunun zaman kavramıyla hiçbir şekilde temas ettirilmemesini istiyordu: Gözlerinin sevimli gece karanlığı hep karşısındaydı, Rahel'in miyopluktan kıstığı gözleri, burnunun etli delikleri, dudaklarının köşeleri, huzur veren gülümseyişi, dudaklarının mânâlı bir şekilde üst üste gelmesi, Laban'ın çocuğunun karakterindeki kurnazca, ılımlı ve cesur özellikler, karşılıklı bakışlarla vaat edilen ortak yaşam ifadesi, daha kuyu başında iken Yakup'un göğsündeki yüreğinin daha ilk görüşte hızla çarpmasına ve ona tutulmasına neden olmuştu; onun Şekem'deki konuşlandığı yerdeki şartlara uyum sağlayışını hâlâ bütün canlılığıyla yaşıyordu.

'Buna bir tane daha!' 'onu çoğalt, Efendi!' bu, Rahel'in ölesiye acılar içinde doğurduğu ilk çocuğuna verdiği ismin anlamıydı. Peki şimdi, Yusuf'un çoğalması gerekiyordu, bundan korkmuyordu, aksine eksik olanları tamamlamak için Rahel her şeyi yapmaya memnuniyetle hazırdı, kendi kadınlık şerefini kurtarmak ve eskiden yapmaktan mahrum bırakıldığı çoğalma hatırına şu anda bunu istiyordu. Burada onun bu istekli durumuna, kadınların kendilerine özgü organik unutkanlığı yardım etti, bazı kadınların doğum sancıları içindey-

ken bir daha erkek yüzü görmemek ve bir daha bu sancıları yaşamamak için tövbe ettikleri biliniyordu –ve Rahel yine hamileydi hem de ilk doğumun üstünden bir yıl geçince; çünkü bu ağrıların izleri bu cinste, yani kadınlarda çok çabuk unutulur. Buna karşılık Yakup eskiden yaşamış olduklarından dolayı cehennem azabını yeniden yaşıyor gibiydi: Rahel'in vücudunun dokuz yıllık aradan sonra bir kez daha böyle acımasız bir doğum olayına kalkışmasından korkuyordu. Gerçi Rahel'in şerefini ispatlaması onu sevindiriyordu ve kendi oğullarının sayılarının bu burcun simgesini taşımasından dolayı da zihnini olumlu olarak yoruyordu. Sonra birden bir arıza gibi bir duyguya kapıldı, sevdiğini açıkladığı oğluna daha küçük bir kardeş gelmesi girişiminde bulundu; çünkü çoğu kez en küçük çocuklara daha çok sevgi gösterilir ve çarpıcı güzelliği olan Yusuf için bunun bir kıskanma yaratacağını Yakup, baba olarak bekliyordu, sanki onun içine, fena şeyler olacağı malum olmuştu, Rahel'in doğum yapması ta baştan itibaren pek talihli olmayacağa benziyordu.

Rahel ona durumunu söylediğinde, Kislev'de* kış yağmurlarının bastırdığı zamandı: Yaramaz kız Dina'nın alınyazısı henüz her şeye açık bir alan görünümündeydi: O bu mübarek kadını titizlikle koruyor ve ona saygı gösteriyordu, kusması gerektiğinde elleriyle onun başını tutuyor ve onun solgunlaşmasının azaldığını ve vücudundaki tümsekçiğin geliştiğini fark edince Tanrıya yalvarıyordu; çünkü karındaki bebeğin son derece hoyratça ve doğal olan bencilliği burada bütün acımasızlığıyla kendisini gösteriyordu. Karındaki bebek kesinlikle güçlü olmak istiyordu, sadece kendisini düşünerek acımasızca kendisini taşıyan kadının hesabına güç ve geliştirici sıvıları kendi bünyesine çekip duruyor, kadını âdeta yiyip bitiriyordu, ama bu sırada iyi mi yoksa kötü mü yapıyorum diye hiç düşünmüyordu; eğer bir şeyini bildirmek istediğinde veya böyle bir fikre sahip olunca, içeride bunu belli eden hareketlerde bulunuyordu; an-

* Kislev: Kasım-Aralık karşılığı –yn.

ne, onun canlılığının zaten bir aracısı, koruyucusu ve güçlenmesini sağlayan, besleyen bir dağdı; işte bu biricik önemli meyve artık kabuğunu kırıp dışarı çıkınca da yol üzerine atılmış bir meyve kabuğu gibi kalacaktı. Ama bunu ne söyleyebilecek ne de düşünebilecek konumundaydı, ama onun içeride, derinliklerde böyle bir görüşü olduğu tartışılmazdı; Rahel bu konuda özür dileyerek gülümsüyordu. Anneliğin bu safhasında kurban kavramıyla ilgili bir şey, her zaman söylenemez ve böyle olması da gerekmez. Rahel'in şahsında ise tabiat bu yargıyı ispatlıyordu ve Yusuf'un doğumu olayında bunu açıkça uygulamıştı, ama öyle açıktan açığa da değildi ve Yakup o zaman bugünkü gibi korku içinde değildi.

Onun daha büyük oğulları can çiğer iki serkeş olan Şimon ve Levi'ye karşı duyduğu kin, onların Şekem'deki korkunç katliamdan dolayı idi ve özellikle Rahel ile ilgili duyduğu kaygıdan kaynaklanıyordu. Rahel'in karnındaki bebeğin güçlü kuvvetli olması nedeniyle, bu zayıf hamileyle seyahate çıkmak, asla aklının ucundan bile geçmezdi. Ama bu çılgın oğlanlar, şeref ve intikam uğruna onun başına böyle bir iş açmışlardı. Bu akılsızlar! İşte tam şu anda adamları öfke içinde öldürmek zorunda kalmışlardı ve boğaları da felç ederek işe yaramaz hâle getirdiler. Onlar Lea'dan olan çocuklardı, Dina gibi; Dina için insanları boğazlamışlardı. Bu en çok sevilen ve gerçek kadının bununla ne alakası vardı ve babasının onunla ilgili endişesi nedendi? Kafalarındaki vahşice düşünceler nedeniyle bir kez bile ona saygı göstermemişlerdi. İşte bu nedenle, oradan ayrılıp yollara düşmek gerekti. Rahel'in ona kendisini teslim etmesinin üzerinden sekiz aydan fazla zaman geçmişti; bunlar sayıları bilinen aylardı, Rahel-ayları; aylar yükselir ve azalarak batarken, onun vücudundaki bebek de büyüyordu ve Rahel kilo kaybediyordu. Yeni yıl gelmiş, çiçekler açmıştı, altıncı ayda bulunuluyordu, Ellul'daydı, yazın en sıcak günleriydi, seyahat için uygun bir zaman değildi, ama Yakup için seçme olanağı yoktu. Rahel binek hayvanına binmek zorundaydı, –devenin yürüyüşü sırasında iki yana salınıp durmaktan Rahel'in durumunun tehlikeye gireceği dü-

şüncesiyle, ona söz anlayan uysal bir eşek vermişti. O, hayvanın arka kısmına, yani en az sarsan yerine oturdu ve iki köle hayvanı götürüyordu, hayvanın ayağı taşa çarptığında ve yanlış bir hareket olduğu takdirde dayak yiyeceklerdi. Böylece hayvan sürüleriyle birlikte yola çıkıldı. Ulaşacakları son nokta Hebron'du, bu sülalenin büyük bir bölümü oraya göç etmek zorunda kalmıştı. Kendisi ve karılarıyla birkaç çalışanı için arada konaklama yeri olarak barınacakları ilk yer olan Beth-el'i gözlerine kestirmişti, bu yerin kutsallığı, onları takip eden ve saldıracak olanlara karşı koruyacaktı; bu sırada rüyasında ilk başkaldırıyı ve Tanrının huzuruna çıktığı geceyi anımsayıp bunu tekrar algılamayı da arzu ediyordu.

İşte bu Yakup'un hatasıydı. İki tutkusu vardı: Tanrı ve Rahel. Bir uçta O, ötekinde diğeri bulunuyordu ve kendisi yine ulvi düşüncelere daldığı sırada, yeryüzündeki musibetlere karşı Tanrıdan yardım niyaz eylemişti. O Kiryat Arba'ya da gidebilirdi aslında, buraya sürekli olarak gidilirse dört veya beş günde ulaşabilirlerdi; Rahel de orada vefat etmiş olabilirdi, böylece çaresizlik içinde kalınmamış olunurdu ve yol kenarında zavallı bir ölüm meydana gelmemiş olurdu. Ama o, onunla birkaç gün Beth-el'e bağlı Luz denilen yerde kalmışlardı, burada Yakup sefalet içinde uyumuş ve yüce bir rüya görmüştü; çünkü yoksunluk ve tehlike içindeydi şimdi de, artık başını yukarıya doğru dik tutup yüce vahiylerin oluşmasına hazır bir şekildeydi, tamamen aklı başındaydı. Gilgal, ortasında kara yıldız taşıyla zarar görmemişti. Yakup bu taşı kendi yanındakilere gösterdi ve uyumuş olduğu ve Tanrının hüsnü cemaliyle müşerref olduğu yeri işaret etti. Onun başına yastık olarak koyduğu ve yağla kutsadığı taş ortalıkta görünmüyordu, bu durum onun canını sıktı. Başka bir taş dikti ve onun üstüne yağ serpti ve günün geri kalan kısmını her türlü hizmetlerde bulundu, ateş yaktı ve içecek sunu seremonisini titizlikle hazırladı; çünkü bu topraklarda eskiden beri hep önem verilmiş olan bu alanları, bu önemin dışında, yaşanan zamanın bir yeri olarak kabul etme konusunda ısrar ediyor ve buraya, şanına uygun bir şekilde, onurlu bir hizmet sunarak yeni bir şey kazandırmaya karar-

lıydı; burada sadece bir ocak yapıp üstünde Ya için kurban kavurup dumanını Ona yükselmesini sağlamakla kalmayıp aym zamanda tepenin üzerindeki muhteşem kayalardan oluşmuş kubbeyi Tanrının huzurunda toplanılacak bir yer yapma ve oraya çıkmak için de basamaklarla yükselen bir merdiven ve bitiminde bir platform inşa etme ve bu platformun ortasında çanak şeklinde bir kurban-sunma yeri ve kan akıtma kanalcığı yapma konusunda ısrar etti. Taşlar kesilecek, delikler açılacak, keskiyle oluklar yapılacaktı. Zahmetli bir çalışmaydı ve bu çalışmaları yöneten Yakup ise zamanı severek harcıyordu. Onunkiler Yakup'u gözlüyor ve onun direktiflerini dinliyorlardı; ama küçük bir kasaba olan Luz'dan pek çok meraklı bu tepeye tırmanıp gelmişti ve yatar vaziyette veya çömelerek kurban sunağını seyrediyorlardı; bu sırada düşünceli oldukları, yarı kısık seslerle birbirleriyle fikir alış verişi yaptıkları, gezgin Tanrı adamı ve bağımsız tebliğcisi ve din adamının önlemlerini izledikleri görülüyordu. Onlar göze çarpacak yeni bir şey görmüyorlardı, ama yine de bu onurlu yabancı adamın maksadını açıkça ve bilinen şeylere, daha başka ve yeni, güçlü ve ayrıcalıklı bir anlam kazandırdığını algılıyorlardı. Örneğin, sunağın dört köşesindeki boynuzlar, ay boynuzları değildi, Marduk-Baal'in boğa boynuzları hiç değildi; bunlar koç boynuzlarıydı. Buna şaşırdılar ve pek çok kez bunun anlamını tartıştılar. Yakup o sırada Adonay'ı çağırdığı için, bunun Yakışıklı, Talihine Küskün, Yoktan Varolan ilahla ilgili bir şey olduğunu zannettiler, ama hemen sonra bunun başka birisiyle ilgili olduğuna tanık olmak zorunda kaldılar. El adını duymamışlardı. Onun adının Yisrael olması, yanılgıya yol açmıştı; bu adam Yakup'tan başkası olamazdı, birincisi kendi şahsı ve sonra diğerlerini de kapsayan bir anlam taşıyordu, onların inandıkları dinin başı da bu aynı adamdı; bu yüzden bir süre bunun koç boynuzlarıyla simgelenen ilahın kendisi olduğu veya öyle olduğunu ima ettiğine dair görüşler ortalıkta dolaştıysa da sonunda doğru olan anlaşıldı. İlah bir heykelle tasvir edilmemişti, gerçi onun bir vücudu vardı ama tasviri yoktu; o ateş ve buluttu. Birkaç kişi bunu onayladı, diğerleri reddetti. Her ne kadar

zeki ve güleç yüzündeki ifadelerde bir parça yeis ve bir miktar kargı belirtileri görülüyorsa da, Yakup denilen bu adama her hâlükârda bakmak gerekiyordu, çünkü o Tanrının varlığı konusunda düşüncelere dalmıştı. Hayranlık uyandıran bir görünüşü vardı, orada yukarıda kendi eliyle bir oğlak kesmiş, kanını akıtmış ve ay boynuzları olmayan bu oğlağın boynuzlarına kan sürmüştü. Şarap ve zeytinyağı da bu Bilinmeyenin önünde akıtılmış ve ekmekler sunulmuştu –kurban kesen kişi herhâlde zengin birisi olmalıydı, birçokları onun için hem kendisi hem de Tanrısı için bunu yaptığını kabul ediyordu. Oğlağın en iyi parçasını ateşte yakıp dumanını göklere savurdu, etrafa mis gibi samim ve besamim kokuları yayılıyordu; etin kalan kısmıyla yemek pişirildi; bir kısmım, şehirden katılmak için davet edilmelerini bekleyen insanlara, bir kısmını da bu gezgin adamın yüce kişiliğine olan inançlarından ötürü Yisrael'in Tanrısına kurban vermek istediklerini, bir ara ve yapılan hizmetler sırasında şehirlilere ifade ettiler. Bütün bu yapılan işler ve yaklaşımlar sırasında Yakup'un en küçük oğlu Yusuf'un inanılmaz güzelliği hemen herkesi büyülemişti. Gözüken parmak uçlarını öpüyorlar, başının üstünde ellerini çırpıyorlar, gözlerine bakıp hayır dua ediyorlar; çocuğun kendisi, anne babasının sevgili bebekleri olduğunu gösteren hareketler yapınca da, gülmekten katılıyorlardı, onun bu seçkin pozisyonu vücudunun ve aklının cazibesiyle destekleniyordu: Oradakiler onun bu yaramazlıklarını zevkle izliyorlardı; onlarda, bizim başkalarının çocuklarına karşı gösterdiğimiz pedagojik sorumluluktan bir eser yoktu.

Burada kaldığı günlerin geç saatlerini Yakup derin düşünceler içinde inzivaya çekilerek geçiriyordu. Kendisini, geceleyin hâsıl olacağını canu gönülden arzu ettiği vahiylerin inmesine hazırlıyordu. Böyle olaylar, Yakup'un, gençken burada rüyasında kendisini son derece etkileyen vahiy olayı, o kadar şiddetli olmasa da, birdenbire ortaya çıkıp kendisini gösteriyordu. Büyük, genel, yüce duygulara ulaştıran ama kendini belli etmeyen Onun sesi, gelecekle ve verimlilikle, Abram'la olan et birliğiyle ve en dokunaklı ve inandırıcı

bir şekilde dalıp gitmiş insanın korkunç bir güç kullanarak Yabbok'tan kazanmış olduğu adını onaylamış, onun eski ve ilk adını aynı şekilde yasaklamış ve yeni adını kesin olarak geçerli hâle getirmiş olduğuyla ilgili konuşmaları algılıyordu; bunlar, dinleyenlerin yüreklerindeki ateşi kurcalayarak yenilenme duygularıyla dolduruyordu, sanki yüreklerinde bir yarık açılmış ve eski olan çıkıp düşmüştü, zaman ve dünyada yeni ve genç bir başlangıç olduğuna inanıyorlardı. Günün dönüşünde bu, onun yüzünden okunuyordu ve herkes ona karşı çekingen bir tavır takınıyordu, sanki Rahel'in çok zor durumdaki hâlini unutmuş görünüyordu ve hiç kimse onu uyarmaya cesaret edemiyordu; en azından Yüce Ümitler Besleyen Rahel, kendi vücudunu göz önünde tutarak, derhâl yola devam etme dileğini seve seve, alçakgönüllülükle arka plana koyuyordu. –Sonunda Yakup yola çıkmak için hazırlanmalarını emretti.

Uru-şalim de denilen ve Putihepa adındaki Hititli bir adamın Mısırlı Ammun'un emriyle çobanlık vergisi almakla görevli olduğu Yebus civarındaki Zeytin Dağından, bu yoldaki kafileyi gözetlemek mümkün olabilirdi ve öyle de oldu; minik figürler hâlindeki bir grubun kavisler çizerek Beth-el'den o tarafa doğru hareket ettiği, bu engin ve yaz aylarında cayır cayır sıcak olan bu engebeli arazideń geçerek, Yebus'un kült meydanını sol tarafta bırakarak güneye doğru, Lahama veya Beth-Lahem'in Evine doğru yol aldıkları görülüyordu. Yakup, Yebus'un sunak ve kült meydanına dönmeye ve oradaki rahiplerle bu toprakların batısında hükmü geçen güneş tanrısı Şalim hakkında sohbetler yapmak için pek istekli görünmemişti; bu şehrin ikinci adı da, bu güneş tanrıçasının adıydı, çünkü yabancı ve sahte ilahlar hakkında yapılan bir görüşme, onun inancıyla ilgili olarak zihninde heyecan uyandırıyor ve içinde, hakiki ve bir tek Tanrı imajı üzerindeki duygularında hayırlı etkiler yapıyordu; ama Şekem'le ilgili hadiseler, oğullarının orayı işgal edip oradaki yetkili Yüzbaşı Beset'e yaptıkları şeyler, kesinlikle Ammun'un adamı ve çoban Putihepa'nın kulaklarına çoktan ulaşmış olmalı ki yolcuların her birini dikkatle inceliyorlardı. Buna karşı onun Beth-Lahem'e,

yani Ekmek Evine gidip oradaki Lahama tütsücü ve afsuncularla Yeniden Yaratılmış Olan ve Herkese Rızık Bahşeden Tanrının görünüşündeki ana çizgiyi tartışmak istiyordu; İbrahim'in bu seremonisi Tanrının sempatisini kazanmış ve onun ilgisini çekmişti ve inançlar arasında akrabalık ilişkileri konusunda onlarla sohbetler yapmıştı. Bulunduğu yerden bu şehri görmek onu sevindirmişti. Öğleden sonra geç saatlerdeydi. Mavimtırak fırtınalı bir bulut kümesinin altından batıya doğru batmakta olan ve bulutların arasında kalan güneş, geniş bir ışık demetini aşağıdaki dağlık arazinin üstüne düşürmüştü, bu ışık demetinin ortasında kalan yerleşim yeri, beyaz badanasıyla parıltılar oluşturuyordu. Yakup'un yüreğini gururla ve sevinçle Tanrı sevgisiyle dolduran bu ışığın, gözleri kamaştıran bu mübarek görünümü, tozlara ve taşlara nur yağdırıyordu. Sağ tarafta, taş örgülü gevşek bir duvarın arkasında, mor boyanmış bağlar vardı. Yolun sol tarafındaki çakıllı molozlar arasındaki boşlukları küçük meyve bahçeleri doldurmuştu. Daha ilerideki dağlar gurup vaktinin aydınlığıyla renkten renge bürünüyordu ve maddi gerçekten manevi olana geçiş yapıyordu. Çok yaşlı ve büyük kısmı oyulmuş bir dut ağacı bel vermişti, üst üste yığılı taşlara yaslanmıştı. İşte buradan geçerken Rahel bindiği hayvanın üstünde bayılıp çöktü.

Saatlerden beri doğum sancıları hafiften başlamıştı, ama Yakup'u huzursuz etmemek ve yolculuğa ara verdirmemek için susmayı tercih etmişti. Şimdi, beklemedik bir anda, bir vuruş ve çarpış hâlinde öylesine acı ve parçalayıcı bir şekilde sancı saplanmıştı ki, içindeki güçlü bebeğin kemirip tükettiği bu bitkin kadının duygulan da kaybolup gidiverdi. Yakup'un yüksek ve pek süslü eyeri olan tek hörgüçlü devesi ön ayakları üzerinde çöktü ve binicisine aşağıya inme olanağı sağladı. Hemen Dicle'nin öteki yakasındaki Guteali* yaşlı bir cariyeyi çağırdı; bu kadın daha önce Laban'ın evinde ebe olarak bazı doğumlara müdahale etmişti, kadınların rahatsızlık-

* Gutea: Şam'ın çevresindeki bahçelik alanın adı. Barada nehrinin deltası –yn.

ları hakkında eğitimliydi. Doğum sancıları çeken kadını bu dut ağacının altına yatırdılar ve altına minder ve yastık attılar. Onun rahat nefes almasını sağlayan kokulu baharatlar olmasa, yeniden ağrılar başlıyor ve onu baygın olduğu durumdan uyandırıyordu. Kadın, ona bir daha böyle bir şey duymayacağına dair söz veriyordu.

"Bundan sonra aklı başında ve gayretli birisi olacağım" dedi kısa kısa soluyarak, "sana destek olacağım ve senin yolculuğuna uzun süre ara verdirmeyeceğim sevgili Efendim. Tam da hedefe varacakken, şimdi bunun böyle benim başıma gelmesini istemezdim! Ama bak, doğum saatini insan seçemiyor ki."

"Zararı yok, güvercinim" diye karşılık verdi Yakup hafifçe. Elinde olmayarak bir dua mırıldandı, bu duayla sıkıntı hâlinde Naharin'deki Ea'dan yardım dileğinde bulunulurdu: "Sizler bizi yarattınız, hastalık, sıtma, şiddetli nöbet gelmesi ve belalardan bizi kurtarmanız için yalvarıyorum." Guteali ebe de aynı duayı okudu ve hanımefendisine, şifası görülmüş kendi muskasını onun boynuna taktı, onun boynunda daha başkaları da vardı; ama Rahel'e yeniden sert bir acı saplantısı geldiğinde, ebe ona yarım yamalak Babilcesiyle bir şeyler söyledi:

"Korkma, yavrum, dayan, delirtici acı gelse de dişini sık! Bu oğlunu da kollarına alacaksın, göreceksin; iş kolayca bitecek, çünkü çocuk çok çevik."

Çocuk çevikti, buydu önemli olan tek şey. Kesin bir şekilde doğum saatinin gelmiş olduğunu zannediyordu, ışığa doğru gayret ediyordu ve plasentayı bırakıp çıkmak istiyordu. Kendiliğinden doğuverecekti, sabırsızlıkla dar geçidi zorluyor, kendine yardım edilmiyordu, bütün samimiyetiyle bunu beklemesine rağmen, onu bütün ruhuyla vücudunun içine aldığı ve kendi canından can verip besleyip büyüttüğü bu bebeği meydana çıkarmayı bilmiyordu. Yaşlı ebe ona mırıldanarak ve önerilerde bulunarak yararlı bir işi gerçekleştirmek için uzuvlarını düzeltiyor, nasıl nefes alıp vereceğini anlatıyor, çenesini ve dizlerini nasıl tutacağını söylüyordu ama boşuna. Ağrı fırtınaları bütün çalışma düzenini alt üst ediyordu, öyle

ki canı yanan kadın kasılıp kalıyor ve çarpınıp duruyordu, soğuk terler döküyordu ve dudakları mosmor kesiliyordu. "Ay! Ay!" diye bağırıyor, hem Babil'in ilahlarından, hem kocasının Tanrısından yardım diliyordu. Gece olmuştu ve ayın hilal şeklindeki sandalı, dağların üstünde gümüş ışıklarını saçarak doğmuştu, baygınlık durumundan bir an uyanan Rahel şöyle dedi:

"Rahel ölecek."

Etrafta büzülüp oturanların hepsi birden bağrışmaya başladı, Lea, hizmetçi anneler kollarını uzatarak dua ediyorlardı. Sonra tıpkı bir arı kümesinin vızıldaması gibi bu olaya refakat eden dualar yeniden güçlü bir şekilde okunuyordu. Kolunda ümidini kesmiş kadının başı bulunan Yakup, uzun bir aradan sonra monoton bir şekilde konuştu:

"Ne diyorsun sen!"

Gülümsemeye çalışan Rahel başını salladı. Bir durgunluk anı görüldü, bu esnada onun karnındaki canlı varlık da başının çevresine bakmaya çalışıyor olmalıydı. Ebe bu sakinliğin iyiliğe işaret olduğunu ve Rahel'in buna uzun zaman dayanabileceğini söyledi; Yakup, bu aradan faydalanarak, yumuşak bir sedye hazırlanmasını ve Rahel'i bir parça tarla yolundan götürerek Beth-Lahem'deki* hana gitmeyi önermek istedi. Ama Rahel böyle bir şeyi istemedi.

"Burada başladı" dedi dudaklarını zorla aralayarak, "burada bitecek. Handa, bizim sığınacağımız bir yerin olup olmadığı ne malum? Ebe ana yanılıyor. Tekrar, bütün gücümle hemen bunu bitireceğim ve sana ikinci yavrumuzu getireceğim Yakup, kocam benim."

Zavallı kadın, ona bu güçlük en ufak bir olasılıkla bile yanına uğramamıştı ve bu sözleriyle kendi kendini aldatıyordu. Ruhunun en derinliklerinde düşündüğü ve bildiği şeyi ifade etmişti ve bildiğini ve gizlice düşündüğünü yeniden açıkça belirtmişti, geceleyin ıstırapla dolu, işkenceler arasında şişen ve zorla hareket eden du-

* Beth-Lahem (Betlehem): Küdüs'ün yaklaşık 10 km güneyindeki kasaba –yn.

daklarıyla bir isim söylemeye başladı; bunun, bu ikinci çocuğa verilmesini istedi. Yakup'a onun bu konudaki fikrini sordu ve Yakup buna cevap verdi:

"Bak, o biricik gerçek ve sevilen karımın oğludur ve adı Ben-Yamin olsun."

"Hayır" dedi Rahel, "darılma, ben daha iyisini biliyorum. Ben-Oni olsun bu canlının adı. Sana getireceğim bu Bey'in adı öyle olsun ve o, Anneciğine, kendisini sana ve bana benzer niteliklerle güzel bir şekilde yetiştiren anneciğini saygıyla ansın."

Yakup uzun uzadıya fikir jimnastiği yaptığından ve kurgulamalara alışık olduğundan, üzerinde fazla bir düşünce üretmeden Rahel'i anlamıştı. Annecik veya 'Bilge Annecik', ilahların ve insanı yaratan ana olarak İştar'ın halk içinde yaygın olan adıydı; İştar'ın erkek ve kız bebekleri kendi görünüşüne göre, güzel şekil verdiğini söylerler; Rahel zafiyeti ve şaka yollu olarak kendi anne-benliğini belli belirsiz bir şekilde bu ilahî yaratıcı ananın kimliğiyle özdeşleştirivermişti. Yusuf annesine sık sık 'Anneciğim' dediği zaman, yine böyle özdeşleşmeyi yaşıyordu. 'Ben-Oni' adı ise doğru bir çizgide olan bilge kişi için, 'ölümün oğlu' anlamına geliyordu. Rahel, bunu ağzından kaçırıp kaçırmamış olduğunu elbette hiç bilmiyordu; Yakup'u dikkatli bir şekilde ikna ederek onun bilgisinde yer alan ve bunun kendisine öldürücü darbeyi vurmasını ve aklını yitirmesini önlemek için, onunla tam zamanında temasa geçmesini istiyordu.

"Bünyamin, Bünyamin" dedi ağlayarak Yakup. "Asla Benoni!" Ve işte burada ilk kez, Rahel'in üzerinden yukarıya doğru gümüş ışıklı dünya gecesinde yükselen ve bunun ne anlama geldiğini açıklayan şu soruyu yöneltmişti:

"Efendim, ne yapıyorsun sen?"

Böyle olaylarda cevap alınmaz. Ama insanoğlunun ruhu öyle ve övülmeye değer ki, bu cevap alınmayan hadiseler dolayısıyla bile yanlış yola sapmıyor, bu anlaşılamayan davranıştaki sırrın yüceliğini idrak edip, onu kavramaya ve onun sevgisini kazanmaya çalışıyor. Yan taraftaki Kaldeli kadınlar, köleler yavaş sesle hep birden dualar,

sihirler okuyorlardı; bunlarla, karşı gelinemez olan ilahî güçlerin insanlara özgü arzulara yardıma geleceklerini umuyorlardı. Ama Yakup o âna kadar açıkça kavrayamamış olduğu şeyleri, bunun niçin yanlış olduğunu ve Abram'ın Ur'dan niçin ayrıldığını, işte bu saatlerde daha iyi algılıyordu. Onun ruhen Tanrıya yönelip ulaşması tüyler ürpertici olgularla doluydu, ama o bunları görme gücüne sahipti ve onun Tanrı katındaki çalışması ve çabası, onun yüzünde hep endişeli bir ifade oluşmasına neden olmuştu, bu müthiş gecede Rahel'in çektiği ıstırapla kendisininkilerde bir ölçüye kadar akrabalık olduğunu öğrenme fırsatını da bulmuştu. Bu tıpkı Yakup'un, yani Rahel'in kocasının Rahel'in ölümü dolayısıyla elde ettiği ruhani ve ilahî bir yarardı ve bu Rahel'in aşkına tamamen uygun düşüyordu.

Çocuk gecenin sonuna doğru, gökyüzünün tan kızıllığından önceki alacakaranlığında dünyaya geldi. Yaşlı ebe boğulmak üzere olan bebeği zor kullanarak zavallı annesinin vücudundan almak zorunda kalmıştı. Rahel artık hiç bağıramıyordu ve baygın düşmüştü. Arkadan çok kanama oldu ve Rahel'in nabzı hissedilemiyordu ve tıpkı bir su sızıntısı gibi akıp gitti. Ama çocuğunun yaşadığını görmüş ve gülümsemişti. Yusuf'u onun yanına getirip önüne çıkardıklarında, Rahel onu tanımadı.

Rahel son kez gözlerini açtığında, doğuda şafak söküyordu ve sabahın kızıllığı Rahel'in yüzüne düşüyordu. Yakup'un yüzüne doğru çevirdi bakışlarını, gözlerini hafifçe kırpıştırdı ve peltek bir dille:

"Vay, bakın, yabancı bir adam!... Niçin beni öpmek için izin istiyorsun ki? Sen benim uzaklardan gelen bir kuzenim olduğun için ve ikimizin de bir zamanlar atababamızın çocukları olmamız yüzünden mi? Bunun için öp beni öyleyse ve kuyunun taşları yanındaki çobanların sevinç çığlıkları yükseldi: Lu, lu, lu!"

Yakup onu titreyerek son kez öptü. Rahel daha sonra şunları söyledi:

"Bak, sen benim için erkek gücünle kuyu üstündeki taşı çekip atmıştın Yakup, sevgilim. Onu bu kuyudan başka bir zaman bir daha çekip aç ve bu Laban'ın çocuğunu içine yatır, çünkü ben oraya

gidiyorum. –Çocuğun yükü, yaşamanın yükü nasıl da üzerimden hepsi birlikte alındı ve gece olacak.– Yakup, kocam benim, sana çok çocuk veremediğim için özür dilerim, sadece iki oğul doğurdum, ama bu ikisi, Yehosif, yani kutsanmış çocuk ve küçük oğlan, ölümün minik oğlu, ah, onlardan zorla ayrılıp gidiyorum. –Ve senden de zorla ayrılıp gidiyorum.– Yakup, sevgilim, çünkü biz ikimiz doğru insanlardık. Artık sen Tanrının kim olduğunu, Rahel'siz olarak ruhunda keşfedeceksin. Onu keşfet ve hoşça kal. –Ve beni de affet" dedi çok zayıf bir sesle, "Terafim'i çaldığım için" dedi ve ölüm onun güzel yüzü üstüne çöktü ve onu söndürdü.

Dua edenlerin sesleri Yakup'un eliyle yaptığı bir işaret üzerine kesildi. Hepsi alınlarını yere koyup secde ettiler. Ama Yakup oturuyordu, Rahel'in başı hâlâ onun kollarındaydı ve Yakup'un sessiz gözyaşları Rahel'in göğsü üstüne dökülüyordu. Uzun bir süre geçtikten sonra ona, artık bir tabut yapıp yapmayacaklarını ve cenazeyi Beth-Lahem'e veya Hebron'a gömmek için götürüp götürmeyeceklerini sordular.

"Hayır" dedi Yakup, "her şey burada başladı, burada da bitmesi gerekiyor ve Tanrının takdirinin olduğu yerde onun yatması gerekiyor. Bir mezar kazın ve oradaki duvarın yanına açın çukuru! Eşyaların içinden ince dokunmuş bir keten kumaş alın, onu bununla sarın ve onu anımsatmak için mezarın başına dikilmek üzere güzel bir taş bulup getirin. Daha sonra İsrael yoluna devam edecek, Rahel'siz ama çocuğuyla birlikte."

Erkekler mezar kazarlarken, kadınlar saçlarını çözdüler, bağırlarını açtılar ve suyla tozu karıştırdılar ve bu acı nedeniyle kendilerini bu çamurla buladılar ve "Yazık Oldu Kız Kardeşime" adlı ağıt için kavallarını ve neylerini akort ettiler, bir elleriyle başlarına, diğeriyle göğüslerine vurup dövünüyorlardı. Ama Yakup, Rahel'in başını, onu elinden alıncaya kadar kolunda tuttu.

Yol kenarında, Tanrının onu Yakup'un elinden aldığı yerdeki mezarda biricik sevgilisinin üstü toprakla örtüldüğünde, İsrael yola

koyuldu ve Ur döneminde bir kule olan Migdal Eder civarında mola verip çadırını kurdu. Orada Ruben, Rahel'in kuması Bilha'yla günah işlemiş ve lanetlenmişti.

Birinci Romanın Sonu

DİZİN

Abceba 247, 248, 249, 250, 252, 254, 259, 270, 282, 309
Abimelek 132, 133, 213
Abiram bkz. İbrahim
Abram bkz. İbrahim
Ada 20, 139, 197, 208
Adad 355, 382
Adam Kadmon 43
Adapa 20, 282
Addu 16, 79
Âdem 20, 39, 42, 51, 114, 115, 120, 144, 282
Adina 240, 246, 248, 294, 295, 296, 309, 318, 324, 352, 353, 363, 369, 371
Adon 54, 75, 79
Adonai 54
Adonay 36, 54, 137, 399
Adoni 174
Adonis 54, 75
Ahalibama 197, 208
Ak dağları 230
Akad 10
Akdeniz 59
Alaşya bkz. Kıbrıs
Aldmodad 85, 93
Alu 353
Alub 295, 296, 368, 371, 374, 378
Amenemhet 121, 131
Amenhotep III 191
Amerika 38
Ammon 123, 136, 381
Ammonitler 118, 123
Ammun 401
Amon 164
Amorit(ler) 11, 19, 81, 86, 118
Amorra 101
Amu 191
Amun 10, 24, 35, 81
Amun şehri 162, 191, 199
Amurru 14, 15, 121, 138, 233, 238, 259, 325, 326
Anadolu 41, 136
Antik Yunan 28
Anu 310, 369, 375
Anubis 300, 301, 302, 303, 304, 305
Anunnaki 104
Ap-uat 300
Apsu 364
Arabaya 123
Arabistan 135, 136
Aram bkz. Aram Naharaym
Aram Naharaym 13, 39, 154, 226, 228, 255-256
Aras 40
Aristoteles 29
Arktur 65
Arpahsad 107
Asakku 353
Asarhaddon 21
Askalun 76
Astarte 65, 81
Asur 11, 40, 81, 107, 122
Asurbanipal 21, 22
Asya 28
Aşağı Mısır 41, 162
Aşağı Şehir 161
Aşer 92, 164, 256, 341, 342

Aşera 77, 78
Aşir 76
Aşirat 79
Aşirat-yaşur 77, 78, 81
Aştarti 11, 77
Atlantis 28, 29, 31, 35, 38, 41, 42
Atrahasis 27
Augustus 365
Avesta 43
Avrupa 27, 28
Ay Tapınağı 246
Ayalon 11
Azrail 110

Baal 16, 75, 78, 104, 108, 111, 139, 174, 178, 188, 199, 212
Baal Hammon 199
Baal-berit 161
Baalat 79, 118
Baalberit 75, 183
Baalim 106, 139
Baas 244
Babil 10, 12, 13, 29, 32, 34, 35, 36, 39, 40, 82, 107, 117, 122, 135, 147, 183, 191, 264, 307, 328, 358-359, 404
Babilliler 22, 27
Basnat 197, 208
Basra Körfezi 33
Bastet bkz. Veser-ke-Bastet
Be-ti-Ya 137
Bedeviler 165
Beerşeba 109, 118, 139, 140, 152, 166, 173, 197, 234, 239, 242, 261
Behemoth 90
Bel 10, 17, 36, 262
Bel-Harran 234, 261, 375
Bel-Kanal 246
Bela 197
Belanu 285, 286
Ben-Oni bkz Bünyamin
Ben-Yamin bkz Bünyamin
Benoni 115, 405
Beor 197, 295, 296, 368, 371, 374, 378
Beset bkz. Veser-ke-Bastet
Beth-el 39, 89, 121, 137, 150, 166, 173, 187, 190, 191, 230, 262, 282, 375, 377, 393, 398, 401
Beth-Lahama 11, 36
Beth-Lahem 401, 404, 407
Beth-San 11
Bethuel 21, 128, 132, 139, 207, 226, 234, 240, 241, 262, 263, 294
Bilha 76, 84, 88, 89, 90, 96, 164, 167, 306, 309, 328, 336, 337, 338, 340, 361, 362, 364, 377, 388, 408
Bindidi 101
Bohu 20
Bullutu 233, 240
Buto 26
Bünyamin 76, 115, 173, 256, 405

Caroli Magni 22
Çin 34
Çinliler 29

Damasek bkz. Şam
Damaşki bkz. Şam
Damu 79, 125
Dan 164, 165, 185, 329, 337, 364
Delta 161
Dicle 35, 40, 81, 138, 402
Dimaşki bkz. Şam
Dina 151, 159, 160, 166, 171, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 188, 189, 190, 191, 192, 256, 349, 378, 393, 396, 397
Dörtşehir 122, 193
Dumuzi 54, 125, 351, 352, 360, 364, 369

E-hulhul 260, 353
Ea 20, 269, 403; ~'nın köpeği 233
Ea-Oannes 269
Ebal 75, 382; ~ dağı 168
Eber 120, 121, 123

Ebreerli(ler) 120, 131, 136, 138, 172, 188, 199
Edom 107, 109, 121, 123, 136, 139, 142, 154, 155, 156, 196, 197, 198, 210, 367, 381
Edom-Seir 136
Edomlular 123, 197
Eflatun 41
Efron 93, 170
El 11, 374, 399
El elyon 75, 79, 87, 122, 135, 136, 139, 183
El Şeddai bkz Şeddai
El-berit 138
Elam 107, 122, 138, 328
Elamlılar 65, 138
Eliezer 21, 29, 33, 37, 38, 41, 49, 51, 112, 113, 114, 121, 127, 128, 134, 135, 168, 170, 177, 186, 226, 242, 244, 265, 271, 367
Elifas 139, 140, 141, 142, 144, 145, 146, 149, 150, 151, 155, 227, 250, 282, 380
Elinos 127, 128
Ellul 397
Elohim 14, 99, 118, 119, 195, 332
Elon 139
Emmeduranki 355
Emor 191
Enhap 26
Enitu 54, 307
Enlil 269, 369, 375
Enlil-Kanal 246
Enos 120
Ense 75
Eon 20
Ermenistan 40, 41
Esagila 36, 37; ~ Tapınağı 13
Esau 39, 72, 86, 99, 106, 123, 127, 135, 136, 139-145, 150-157, 161, 173, 195-197, 201-227, 230, 250-252, 264, 272, 274, 282, 313, 315, 321, 333, 339, 367, 368, 381, 382, 387
Eset 58, 79, 268, 275, 301, 302, 303, 304, 305, 365
Etemenanki 307

Fenikeliler 199
Feresitler 118
Fırat 33, 34, 35, 40, 121, 135, 163, 228; ~ nehri 231, 378
Filistin 78, 132, 133
Filistinliler 133; ~ ülkesi 132
Firavun 80, 130, 131, 164, 180, 191
Fönler 28
Fu-hi 29

Ga-Ga 59
Gad 76, 81, 82, 87, 92, 164, 341, 342
Ganj 40
Garizim 75, 161, 168, 174, 382
Gaza 11, 77, 78
Geb 301, 302, 304
Gebal 11, 94
Genesaret Gölü 381
Gerar 132, 133, 135
Ghor 382
Gılgamış 27, 53, 290, 310
Gihon 40
Gilead 103, 117, 289, 376, 378, 380, 381, 383, 388
Gilgal 146, 149, 398
Gize 31
Gog 326
Gomora 18, 51
Gondvana 35
Gotlar 17
Goyimliler 138
Gulichipa 180
Gutea 402
Gutealı 403
Güneş Tapınağı Kulesi 36
Güney Babil 39

Habeş ülkesi 40
Habil 106, 119, 141, 144, 203, 209

Habir 176
Habiri(ler) 165, 169, 172, 191
Hacer 101, 121, 135, 201, 202
Ham 90, 98, 101, 203, 210
Hamitler 23
Hammuragaş 17, 36, 37
Hammurapi 70
Hanok 119, 120
Harran 13, 19, 39, 68, 112, 121, 127, 228, 234, 246, 253, 257, 258, 259, 264, 266, 271, 283, 292, 295, 312, 353, 371
Harranlı 234
Hathor 268, 275, 365
Hatti bkz Hitit
Havva 115, 144
Hazar Denizi 40
Hebron 11, 21, 26, 55, 63, 78, 89, 118, 122, 132, 138, 152, 170, 173, 193, 398, 407
Hemor 161, 162, 168, 169, 170, 174, 176-178, 180, 183, 184, 185, 189
Henoh 119, 120
Heredot 25
Herkül 28
Herubu 117
Hesperia 41
Heta bkz Hitit
Heth 139, 144, 170
Hevit 180, 208
Hevitler 118
Hiddekel 40
Hint 40
Hint Okyanusu 35
Hitit 14, 80, 122, 208, 401
Hititli 82, 135, 225
Hoang-Ho 34
Holula 38
Hor 24, 25, 35, 191, 304
Horeb 109
Horus bkz. Hor
Hufu 24, 31, 37, 38
İblis 43
İbrahim 70, 75, 77, 82, 84, 102, 105-108, 110, 111, 121, 123, 127-138, 143, 149, 166, 167, 170, 173, 177, 180, 182, 186, 190, 193, 194, 201-203, 208-209, 212, 225, 226, 231, 240, 242-243, 249, 261, 264, 269, 378, 282, 332, 382, 400, 402, 406; İlk-İbrahim 134, 136, 138, 201
İbraniler 43
İbrim(ler) 165, 172, 175, 188
İlk-Abiram bkz. İbrahim
İlk-Abram bkz. İbrahim
İltani 249, 253, 306, 309
İngiliz 49
İsakhar 76, 159, 160, 349
İshak 21, 108-110, 119, 123, 127, 128, 132-136, 139, 140, 142, 143, 149, 150, 173, 177, 193-196, 199, 201-203, 205-213, 217-220, 222, 224-226, 239, 240, 243, 251, 252, 260, 264, 265, 267, 270, 282, 284, 289, 290, 295, 296, 306, 368, 372, 376, 380, 387, 392, 393
İskender 29
İsmail 121, 127, 136, 140, 186, 201, 202, 203, 209, 210, 224, 225, 226
İsmaili 55
İsmailoğulları 73
İsrael 99, 100, 105, 118, 123, 136, 161, 165, 171, 172, 184, 187, 189, 190, 399, 400, 407
İsrail ovası 78
İşhara 95
İştar 11, 54, 58, 65, 92, 97, 107, 113, 114, 166, 270, 275, 290, 306, 307, 310, 314, 315, 321, 355, 365, 379, 382, 405
İşullanu 253, 271, 273, 283, 390

Jarden bkz. Ürdün
Jüpiter 200

Kabil 106, 119, 141, 142, 144, 203, 209, 224
Kalde 14, 16, 106, 121
Kaldeli(ler) 7,12, 17, 29, 36, 37, 132, 134, 135, 137, 170, 183, 209, 383, 405
Kaos 188
Karadeniz 40
Karnak 199
Kassit 81
Kenan 11, 80, 81, 120, 123, 137, 170, 191, 208
Kenanlı(lar) 14 177, 197
Ketura 136
Kıbrıs 80
Kızılırmak 40
Kiryat Arba 23, 55, 393, 398
Kiryat Sefer 94
Kokabim 65
Kronos 200
Kudur-Laomer 107
Kurigalzu 10, 35
Kurungia 255
Kuzah 139, 197, 208

Laban 128, 166, 177, 179, 183, 226, 232, 234, 235, 237, 239-246, 248-267, 270-278, 281-286, 288, 290-296, 305-309, 311-318, 321, 324-331, 333, 335, 338, 339, 341, 342, 349, 350, 352, 353, 356-359, 363, 366-389, 391-394, 402, 406
Labartu 248, 295, 353, 360
Labaşu 353
Lade 304
Lahama 401, 402
Larsa 138
Laşama 79
Lea 76, 84, 86-90, 118, 125, 138, 151, 154, 159, 160, 167, 175, 178, 189, 191, 208, 240, 244, 247- 249, 265, 266, 275, 297, 298, 306, 309, 311, 320, 322-326, 328-331, 334-337, 340-347, 349-352, 361, 362-364, 369, 370, 373, 377, 378, 387, 388, 390, 397, 404
Lemuria 35
Levi 86, 91, 138, 139, 151, 159, 164, 165, 171, 178, 182, 188, 329, 336, 337, 351, 375, 397
Libya çölü 24
Libyalı 163
Lut 18, 19, 107, 121, 122, 123, 129, 130, 135, 138, 139, 381
Lut Denizi 381
Luz 39, 119, 146, 149, 150, 190, 398, 399
Lübnan 202

Mabartha 75
Maday 77
Mahalaleel 77, 120
Mahalat 226
Marduk 10, 13, 19, 23, 64, 106, 114, 188, 200, 264, 358, 375; ~-Baal 399; ~-Bel 104
Marduka 267, 282, 287
Mars 65, 199
Maşkim 276
Melech 108, 109, 111, 199
Melkisedek 75, 137, 167
Memfis 24
Menes 25
Meni 25, 197
Metatron 120
Mezopotamya 40, 55, 68, 76, 85, 112, 128, 160, 166, 225
Mısır 23, 25, 30, 35, 39, 90, 129, 130, 132, 133, 134, 135, 136
Mısırlı(lar) 11, 23, 29, 66, 102, 115, 131, 163, 199, 201; ~ ülkesi 197, 198, 268
Midyan 136, 154
Midyanlılar 118
Migdal Eder 407
Milka 240

Mitanni 80, 180
Mizraim 10, 23, 24, 37, 102
Mizraimli 29, 39
Moab 123, 136, 381
Moablılar 123
Moloch 199, 201
Muras 295, 296, 368, 371, 374, 378
Muzri 109, 135
Mylitta 54

Nabu 30, 112, 113, 269, 378
Naftali 76, 164, 338, 364
Naharayim bkz. Aram Naharaym
Naharayn bkz. Aram Naharaym
Naharin 19, 231, 403
Naharina 165, 339; ~ nehri 14
Nahor 121, 128, 232, 234, 240, 382; ~ailesi 264
Namtar 97, 352
Nebthot 300, 301, 303, 304, 305
Negep 121
Nemrud 12, 13, 14, 15, 17, 37, 231, 359
Nemrud Krallığı 12, 37
Nergal 113, 114, 199, 294
Nergal-Mars 200
Nil 40, 130
Ninova 21
Ninurta 19, 64, 113, 114
No-Amon 164
Noema 119
Nuh 27, 33, 34, 98, 106, 111, 119, 120, 144, 224
Nuh Yau Tufanı 34
Nun 302
Nut 301, 302
Nübye 131
Nübyeli 163

Oğlak yıldızı 65
Orakel Terebinthe 173
Orion 65
Oronte Boğazı 230

Pelasger 28
Peleg 121
Peni-el 151
Phaethon 32
Pison 40
Prokyon yıldızı 64
Putihepa 401

Rahel 86-88, 93, 99, 107, 125, 151, 154, 166, 172, 173, 177, 234-242, 244, 247-249, 253, 254, 256, 257, 264-268, 271, 272, 274, 275, 277, 278, 280, 282, 287, 290-292, 297-299, 309-311, 313, 314, 318-323, 325-331, 333-338, 340-347, 349-353, 356-367, 369, 370, 377-380, 386-389, 393-398, 401-408
Re'uben bkz. Ruben
Rebeka 128, 129, 132, 133, 135, 139, 140, 142-145, 152, 173, 202, 206-208, 213-215, 218, 220, 223-226, 239, 240, 242, 251, 252, 264, 265, 273, 283
Regulus 65
Rehuma 180, 182
Rifat-Baal 77, 78
Rimanni-Bel 353, 354, 355, 356, 359, 360
Rimut 354, 355, 356, 357
Ruben 81, 88-91, 96, 98, 164, 165, 323, 329-331, 341-343, 345, 351, 408

Sabbat 306
Sahar 107, 121
Sais 32
Samael 50, 51, 94
Samenliler 100
Sara 130, 131, 132, 133, 135, 136, 201, 202, 213, 296, 350
Saron vadisi 390
Satürn 65
Sebulun 76, 160, 177, 329, 349

Seir 86, 123, 140, 152, 154, 155, 156, 157, 197, 210, 381
Seirim 139
Seirimliler 208
Sem 103, 106, 120, 136, 203, 210
Semhazay 95
Sendi 30, 31
Senvosret 131
Seraphim 50, 93
Serug 121
Set 23-27, 29, 31, 120, 199, 200, 202, 203, 210, 301, 303, 304
Seteh 301
Sidon 30
Sihem 11, 23, 36, 55, 75, 76, 160, 162, 166, 167, 171, 174, 175, 176, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 185, 188, 382, 393
Sihemliler 75, 76, 137, 162, 170
Silpa 76, 91, 306, 309, 328, 340, 341, 342, 362, 377, 388
Sin 12, 104, 106, 112, 113, 114, 269, 354, 363; ~ tapınağı 353
Sina 123
Sina çölü 154
Sina Dağı 13
Sinaherib 21
Sinear 12, 17, 19, 20, 36, 37, 39, 79, 106, 121, 125, 137, 138, 264
Sinearlı 39, 114
Sippar 355, 358
Sirius 64
Sirius yıldızı 33
Snofru 31
Sodom 18, 19, 51, 75, 101, 108, 138
Sodomlu 182
Solon 29, 32, 35
Subbiluliuma 80
Sur 30
Suriye 81, 136, 230, 231
Sutekh 179, 188
Sümer 135
Süryani 278
Şalim 79, 401
Şam 38, 107, 121, 127, 128, 230
Şamaş 79, 112, 240, 269, 312, 355, 358
Şamaş-Lamassi 233
Şeddai 55, 331
Şekem 75, 76, 92, 121, 159, 161-166, 168, 170-174, 180, 184- 187, 191, 256, 393-395, 397, 401
Şeytan 179
Şimon 86, 88, 91, 138, 139, 151, 159, 164, 165, 171, 178, 182, 188, 329, 331, 351, 375, 397
Şmun 30
Şumir 10
Şutarna 180

Ta'anek 11
Taanah 76, 77, 78
Tai-Ko-Fokee 29
Tam 213
Tammuz 23, 27, 54, 58, 75, 97, 125, 137, 299, 307, 310, 360
Taut 30
Tavi nehri 117
Teb 10, 35, 80
Tefnet 302
Terafim 276, 283, 367, 371, 379, 380, 383, 385, 386, 387, 407
Terah 121, 231, 240
Thot 30, 112
Thutmose 24
Tiamat 188
Tohu 20
Tuşratta 80
Tutmose III 163
Typhon 199, 200, 201, 202

Uduntamku 309
Ur 12, 14, 16, 17, 19, 20, 21, 36, 53, 105, 106, 121, 127, 406, 407
Ural-Altay 136
Uru-şalim 401

Urusalim 11, 55, 63, 247
Usir 23, 25, 29, 36, 58, 75, 97, 115, 137, 198, 199, 200, 202, 203, 210, 300, 301, 303-305
Usiri bkz. Usir
Utnapiştim 27, 32
Utukku 353
Ürdün 93, 122, 138, 161, 230, 380, 381

Veser-ke-Bastet 161-163, 168, 170, 179, 188, 401

Ya 212, 232, 269, 399
Ya-Elohim 264
Yabbok 138, 161, 367, 381, 401; ~ geçidi 99
Yabel 20
Yahu 121, 137, 138, 332, 365, 391
Yahve 138
Yahve el olam 173
Yakov ben Yizhak 72, 168
Yakup 10, 23, 27, 30, 37, 39, 53, 54, 56, 61, 68, 72, 74-81, 84-90, 92-100, 102-105, 107, 108, 110, 111, 114, 116, 118, 121-124, 127-129, 133-136, 138-142, 144-147, 149-154, 156, 157, 159-161, 164-187, 189-191, 193-196, 202-207, 210, 213-221, 223-227, 229-232, 234-244, 247, 248, 251, 253-288, 290-309, 311-319, 321-336, 338-342, 345-347, 350-353, 356, 357, 359-376, 378-389, 391-407
Yakup Kuyusu 171, 172
Yarah 184
Yared 119, 120
Yarmuk nehri 381
Yaşup bkz. Yakup
Yebşe 76, 77, 78, 79, 80, 81
Yebus 401
Yedi Kuyu 39
Yedi Kuyu mukaddes mekânı 138
Yehbuziler 118
Yeho 382
Yehosef bkz. Yusuf
Yehosif bkz. Yusuf
Yehuda 92, 329, 337, 351
Yekev 204, 205, 214
Yeriho 390
Yerubbal 233, 235, 236, 237, 238, 240, 243
Yisrael bkz. İsrael
Yizhak bkz. İshak
Yofiel 117
Yordan suyu 381
Yosifya bkz. Yusuf
Yozef bkz. Yusuf
Yuda 164
Yudit 208
Yukarı Retenu 11
Yukarı Şehir 161
Yusuf 10-13, 16, 17-23, 26-30, 32-34, 36-39, 41, 42, 49, 51, 53-56, 71-76, 78, 81-86, 88-93, 96, 97, 101-105, 107, 108, 110-125, 127, 128, 133-135, 138, 154, 157, 160, 172, 177, 197, 201, 210, 223, 256, 257, 334, 365, 367, 369, 378, 393, 394, 395, 396, 397, 400, 405-407; ~-el 365

Zenit yıldızı 65
Zeus 200, 201
Zeytin dağı 401

THOMAS MANN

YUSUF ve KARDEŞLERİ

YAKUP'UN HİKÂYELERİ
I. Cilt

THOMAS MANN (1875-1955), Alman edebiyatının olduğu kadar dünya edebiyatının da tarih, aile ve sosyal hayatı konu alan ve bu sorunları derinlemesine irdeleyen çok sayıda romanıyla en büyük yazarlarından biridir. THOMAS MANN'ın bu başarılı edebiyat çalışmalarının toplamına 1929'da Nobel Edebiyat Ödülü verildi.

Nietzsche, Schopenhauer gibi ünlü filozofların ve Johann Wolfgang, Goethe, Tolstoy gibi klasik edebiyat ustalarının düşünceleri, eserleri ve hayatlarıyla yakından ilgilenmiş ve romanlarının konu seçiminde ve teknik kurgusunda yararlanmıştır. Hitler döneminde ülkesini terk etmek zorunda kalan THOMAS MANN, İsviçre ve Amerika'da eserleri ve verdiği konferanslarla dünyanın hayranlığını kazanmıştır.

Eskiçağ tarihi ve dilbilimine, mitolojik konulara ilgi duymuş, ünlü filolog ve mit araştırıcısı Karl Kerén ile tarihi konularda düşünce alışverişinde bulunmuştur. Bu dönemde, dört ciltten oluşan YUSUF VE KARDEŞLERİ adlı romanının tarihî ve edebî altyapısını, düşünce dokusunu eleştirel bir yaklaşımla hazırlamıştır. Din ve uygarlık tarihinin çok önemli bir şahsiyeti ve Peygamberi olan Hz. Yusuf'un hayatını, dönemini babası Yakup Peygamberden başlayarak gerçekçi bir yaklaşımla aynı zamanda tarih, kültür ve uygarlık seruveni olarak da okunabilecek başarılı bir teknik ve anlatımla 1926-1942 yılları arasında yazmıştır.

Yusuf, umudun simgesidir; faşizm er ya da geç yenilecektir!...

HECE YAYINLARI / ROMAN